

ಜಲಂ ತದುದ್ಭವೈಶ್ವನ್ಯಂ ಹಿತ್ವಾಚ್ಛೋ ಜಲಕಾಮ್ಯಯಾ |
ಮೃಗತ್ಯಷ್ಟಾಮುಪಾಧಾವೇದ್ಯಧಾನ್ಯತ್ರಾರ್ಥದೃಕ್ಷತಃ
|| ೨೮ ||

ದೇಹಾದಿಭಿದೈವತಂತ್ಯರಾತ್ಮನಃ ಸುಖಮೀಹತಃ |
ದುಃಖಾತ್ಮಯಂ ಚಾನೀಶಸ್ತತ್ರಯಾ ಮೋಘಾಃ ಕೃತಾಃ ಕೃತಾಃ
|| ೨೯ ||

ಅಧ್ಯಾತ್ಮಿಕಾದಿಭಿದುಃಖೈರವಿಮುಕ್ತಸ್ಯ ಕರ್ಹಿಚಿತ್ |
ಮರ್ತ್ಯಸ್ಯ ಕೃಚ್ಛೋಪನತ್ಯರರ್ಥೈಃ ಕಾಮೈಃ ತ್ರಿಯೇತ ಕಿಮ್
|| ೩೦ ||

ಪತ್ಯಾಮಿ ಧನಿಸಾಂ ಕ್ಲೇಶಂ ಲುಬ್ಧಾನಾಮಜಿತಾತ್ಮನಾಮ್ |
ಭಯಾದಲಬ್ಧನಿದ್ರಾಕಾಂ ಸರ್ವತೋಽಭಿವಿಶಂಕಿನಾಮ್
|| ೩೧ ||

ರಾಜತಶ್ಚೋದತಃ ತತ್ಕ್ರೋಃ ಸ್ವಪನಾತ್ಪಶುಪತ್ತಿಃ |
ಅರ್ಥಿಭ್ಯಃ ಕಾಲತಃ ಸ್ವಾಸ್ಥ್ಯಾನ್ವಿತಂ ಪ್ರಾಣಾರ್ಥವದ್ವಯಮ್
|| ೩೨ ||

ಶೋಕಮೋಹಭಯಕ್ರೋಧ-
ರಾಗಕ್ಷೃಬ್ಧಶ್ರಮಾದಯಃ |
ಯನ್ಮೂಲಾಃ ಸ್ಫುರ್ನ್ಯಕಾಂ ಜಹ್ಯಾತ್
ಸ್ವಹಾಂ ಪ್ರಾಣಾರ್ಥಯೋರ್ಬುಧಃ || ೩೩ ||

ಮಧುಕಾರಮಹಾಸರ್ಪೌ
ಲೋಕೇಽಸ್ಮಿನ್ನೋ ಗುರೂತ್ತಮೌ |
ವೈರಾಗ್ಯಂ ಪರಿತೋಷಂ ಚ
ಪ್ರಾಪ್ತಾ ಯಚ್ಛಿಕ್ಷಯಾ ವಯಮ್ || ೩೪ ||

ವಿರಾಗಃ ಸರ್ವಕಾಮೇಭ್ಯಃ ಶಿಕ್ಷಿತೋ ಮೇ ಮಧುವ್ರತಾತ್ |
ಕೃಚ್ಛಾಪ್ತಂ ಮಧುವದಿಷ್ಟಂ ಹತ್ವಾಪ್ಯನೋ ಹರೇತ್ಪತಿಮ್
|| ೩೫ ||

ಅನೀಹಃ ಪರಿತುಷ್ಟಾತ್ಮಾ ಯದ್ವಚ್ಛೋಪನತಾದಹಮ್ |
ನೋ ಚೇಚ್ಛಯೇ ಬಹ್ವಹಾನಿ ಮಹಾಹಿರಿವ ಸತ್ತ್ವವಾನ್
|| ೩೬ ||

ಕ್ಷಚಿದಲ್ಪಂ ಕ್ಷಚಿದ್ಗೂಢಂ ಭುಂಜೇಽನ್ಯಂ ಸ್ವಾದ್ವಸ್ವಾದು ವಾ |
ಕ್ಷಚಿದ್ಗೂಢಗುಣೋಪೇತಂ ಗುಣಹೀನಮುತ ಕೃಚಿತ್
|| ೩೭ ||

ಆಹ್ವಾನೀ ಮನುಷ್ಯನು ನೀರಿನಲ್ಲಿರುವ ಜೊಂಡು, ಪಾತಿಗಳಿಂದ ಮುಚ್ಚಿಕೊಂಡ ನೀರನ್ನು ನೀರೆಂದು ತಿಳಿಯದೆ, ಬಿಸಿಲ್ಲದುದರೆಯ ಕಡೆಯ ಓಡುವಂತೆಯೇ ತನ್ನ ಆತ್ಮನಿಗಿಂತ ಭಿನ್ನವಾದ ವಸ್ತುಗಳಲ್ಲಿ ಸುಖವನ್ನು ತಿಳಿಯುವವನು ಆತ್ಮನನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ವಿಷಯಗಳ ಕಡೆಗೆ ಓಡುತ್ತಾ ಇದ್ದಾನೆ. || ೨೮ || ಭಕ್ತ ಪ್ರಹ್ಲಾದನೇ! ಶರೀರಾದಿಗಳಾದರೋ ಪ್ರಾರಬ್ಧಕ್ಕೆ ಅಧೀನವಾಗಿವೆ. ಅವುಗಳ ಮೂಲಕ ತನಗಾಗಿ ಸುಖವನ್ನು ಪಡೆಯಲು ಮತ್ತು ದುಃಖವನ್ನು ಹೋಗಲಾಡಿಸಲು ಬಯಸುವವನು ಎಂದಿಗೂ ತನ್ನ ಕಾರ್ಯದಲ್ಲಿ ಸ್ಥೂಲನಾಗುವುದಿಲ್ಲ. ಅವನು ಬಾರಿ-ಬಾರಿಗೂ ಮಾಡಿದ ಕರ್ಮಗಳೆಲ್ಲ ವ್ಯರ್ಥವಾಗಿ ಹೋಗುತ್ತವೆ. || ೨೯ || ಮನುಷ್ಯನನ್ನು ಸದಾಕಾಲ ಶಾರೀರಿಕ, ಮಾನಸಿಕ ಮುಂತಾದ ದುಃಖಗಳು ಆಕ್ರಮಿಸಿಕೊಂಡಿರುತ್ತವೆ. ಅವನು ಸಾವನ್ನಂತೂ ಅಪ್ಪಲೇಬೇಕು. ಹೀಗಿರುವಾಗ ಆತನು ಅತಿಕಷ್ಟವಟ್ಟು ಪರಿಶ್ರಮ ದಿಂದ ಸ್ವಲ್ಪ ಧನ-ಭೋಗಗಳನ್ನು ಗಳಿಸಿಕೊಂಡರೂ ಏನು ಲಾಭವಿದೆ? || ೩೦ || ಲೋಭಿಗಳು ಮತ್ತು ಇಂದ್ರಿಯಿಗಳಿಗೆ ವಶ ರಾದ ಶ್ರೀಮಂತರ ದುಃಖವನ್ನಂತೂ ನಾನು ನೋಡುತ್ತಾ ಇರುತ್ತೇನೆ. ಭಯದಿಂದಾಗಿ ಅವರಿಗೆ ನಿದ್ರೆಯೇ ಬರುವುದಿಲ್ಲ. ಅವರಿಗೆ ಎಲ್ಲರ ಮೇಲೂ ಸಂದೇಹವೇ ಇರುತ್ತದೆ. || ೩೧ || ಜೀವನ ಮತ್ತು ಧನದ ಲೋಭಿಯಾದವನು - ರಾಜ, ಕಳ್ಳ, ಶತ್ರು, ಸ್ವಪನರು, ಪಶು-ಪಕ್ಷಿ, ಯಾಚಕ ಮತ್ತು ಕಾಲ - ಇವುಗಳಿಗೆ ಹೆದರುತ್ತಾ ಇರುತ್ತಾನೆ. ಅಷ್ಟೇ ಅಲ್ಲ - 'ನಾನೆಲ್ಲಿಯಾದರೂ ತವ್ವುಮಾಡಿ, ಹೆಚ್ಚು ಖರ್ಚುಮಾಡಿಬಿಟ್ಟೇನೋ' ಎಂಬ ಆಶಂಕೆಯಿಂದ ತನ್ನ ಕುರಿತೂ ಕೂಡ ಭಯಪಡುತ್ತಾ ಇರುತ್ತಾನೆ. || ೩೨ || ಅದಕ್ಕಾಗಿ ಶೋಕ, ಮೋಹ, ಭಯ, ಕ್ರೋಧ, ರಾಗ, ಹೇಡಿತನ, ಶ್ರಮ - ಇವುಗಳಿಗೆ ತುತ್ತಾಗಬೇಕಾಗುವುದು. ಬುದ್ಧಿವಂತನಾದ ಮನುಷ್ಯನು - ಆ ಧನ ಮತ್ತು ಜೀವನದ ಆಸೆಯನ್ನು ತ್ಯಜಿಸಿಬಿಡಬೇಕು. || ೩೩ ||

ಈ ಲೋಕದಲ್ಲಿ ಅಜಗರ (ಹೆಬ್ಬಾವು) ಮತ್ತು ಜೇನುನೋಣ ಇವೆರಡೂ ಎಲ್ಲರಿಗಿಂತ ದೊಡ್ಡ ಗುರುಗಳು ನನಗೆ. ಅವುಗಳ ಶಿಕ್ಷಣ ದಿಂದ ನಮಗೆ ವೈರಾಗ್ಯ ಮತ್ತು ಸಂತೋಷಗಳು ಉಂಟಾಗಿವೆ. || ೩೪ || ಜೇನುನೋಣವು ಜೇನುತುಪ್ಪವನ್ನು ಸಂಗ್ರಹಿಸುವಂತೆಯೇ ಜನರು ಅತಿಕಷ್ಟದಿಂದ ಹಣವನ್ನು ಸಂಗ್ರಹಿಸುತ್ತಾರೆ. ಆದರೆ ಬೇರೆ ಯಾರೋ ಆ ಧನರಾಶಿಯ ಒಡೆಯನನ್ನು ಕೊಂದು ಅದನ್ನು ಕಿತ್ತು ಕೊಳ್ಳುವನು. ಇದರಿಂದ ನಾನು - 'ವಿಷಯ ಭೋಗಗಳಿಂದ ವಿರಕ್ತನೇ ಆಗಿರಬೇಕು' ಎಂಬ ಪಾಠವನ್ನು ಕಲಿತೆ. || ೩೫ ||

ನಾನು ಅಜಗರದಂತೆ ನಿಶ್ಚೇಷ್ಟನಾಗಿ ಬಿದ್ದುಕೊಂಡಿರುತ್ತೇನೆ. ದೈವವಶದಿಂದ ಏನಾದರೂ ಸಿಕ್ಕಿದರೆ ಅದರಲ್ಲೇ ಸಂತುಷ್ಟನಾಗಿರುತ್ತೇನೆ. ಏನೂ ಸಿಗದಿದ್ದರೆ ಅನೇಕ ದಿನಗಳವರೆಗೆ ದೈರ್ಯವಹಿಸಿ ಹೀಗೆಯೇ ಬಿದ್ದುಕೊಂಡಿರುತ್ತೇನೆ. || ೩೬ || ಕೆಲವೊಮ್ಮೆ ಕಡಿಮೆ ಅನ್ನ ತಿಂದರೆ, ಕೆಲವೊಮ್ಮೆ ಹೆಚ್ಚು. ಅದೂ ಕೂಡ ಎಂದಾದರೂ ರುಚಿಕರವಾಗಿದ್ದರೆ, ಎಂದಾದರೂ ನೀರಸ, ಸವೈ, ಕೆಲವೊಮ್ಮೆ ಅನೇಕ ಗುಣಗಳಿಂದ ಕೂಡಿದ್ದರೆ, ಕೆಲವೊಮ್ಮೆ ಸರ್ವಥಾ ಗುಣ ಹೀನ. || ೩೭ ||

ಶ್ರದ್ಧಯೋಪಾಹೃತಂ ಕ್ವಾಪಿ ಕದಾಚಿನ್ನಾನವರ್ಜಿತಮ್ |
ಭುಂಜೇ ಭುಕ್ತ್ವಾಥ ಕಸ್ತಿಸ್ತಿದ್ಧಿವಾ ನಕ್ತಂ ಯದ್ವಚ್ಯಯಾ || ೩೮ ||

ಕೌನುಂ ದುಕೂಲಮಜನಂ ಚೀರಂ ವಲ್ಕಲಮೇವ ವಾ |
ವಸೇಽನ್ಯದಪಿ ಸಂಪ್ರಾಪ್ತಂ ದಿಷ್ಟಭುಕ್ತುಷ್ಠಧೀರಹಮ್ || ೩೯ ||

ಕೃಚಿಚ್ಛಯೇ ಧರೋಪಸ್ತೇ ತೃಣಪರ್ಣಾಶ್ಚಭಕ್ಷಮ್ |
ಕೃಚಿತ್ಪ್ರಾಸಾದಪರ್ಯಂತೇ ಕಶಿಪೌ ವಾ ಪರೇಚ್ಯಯಾ || ೪೦ ||

ಕೃಚಿತ್ಪ್ರಾಪ್ತೋಽನುಲಿಪ್ತಾಂಗಃ ಸುವಾಸಾಃ ಸ್ವಗ್ವಲಂಕೃತಃ |
ರಥೇಭಾಶ್ಚೈಶ್ವರೇ ಕ್ವಾಪಿ ದಿಗ್ವಾಸಾ ಗ್ರಹವದ್ವಿಭೋ || ೪೧ ||

ನಾಹಂ ನಿಂದೇ ನ ಚ ಸೌಮಿ ಸ್ವಭಾವವಿಷಮಂ ಜನಮ್ |
ಏತೇಷಾಂ ಶ್ರೇಯ ಆಶಾಸೇ ಉತ್ಯೇಕಾತ್ಮ್ಯಂ ಮಹಾತ್ಮನಿ || ೪೨ ||

ವಿಕಲ್ಪಂ ಜುಹುಯಾಚ್ಛತ್ಯಾ ತಾಂ ಮನಸ್ಕರ್ಥವಿಭ್ರಮೇ |
ಮನೋ ವೈಕಾರಿಕೇ ಹುತ್ವಾತ್ಮನಾಮಾಯಾಂ ಜುಹೋತ್ಯನು || ೪೩ ||

ಆತ್ಮಾನುಭೂತೌ ತಾಂ ಮಾಯಾಂ ಜುಹುಯಾತ್ಮತ್ಯದ್ವಜ್ಞುನಿ |
ತುಲೋ ನಿರೀಹೋ ವಿರಮೇತ್ಪ್ರಾಣುಭೂತ್ಯಾಽಽತ್ಮನಿ ಸ್ಥಿತಃ || ೪೪ ||

ಸ್ವಾತ್ಮವೃತ್ತಂ ಮಯೇತ್ಥಂ ತೇ ಸುಗುಪ್ತಮಪಿ ವರ್ಣಿತಮ್ |
ವ್ಯಪೇತಂ ಲೋಕಶಾಸ್ತ್ರಾಭ್ಯಾಂ ಭವಾನ್ಮಿ ಭಗವತ್ಪರಃ || ೪೫ ||

ಕೆಲವೊಮ್ಮೆ ತುಂಬಾ ಶ್ರದ್ಧೆಯಿಂದ ದೊರೆತ ಅನ್ನವನ್ನು ತಿಂದರೆ, ಕೆಲವೊಮ್ಮೆ ಅಪಮಾನದಿಂದ ದೊರೆತ ಅನ್ನವನ್ನು ತಿನ್ನುತ್ತೇನೆ. ಕೆಲವೊಮ್ಮೆ ತಾನಾಗಿಯೇ ದೊರೆತಾಗ, ಕೆಲವೊಮ್ಮೆ ಹಗಲಿನಲ್ಲಿ, ಕೆಲವೊಮ್ಮೆ ರಾತ್ರಿಯಲ್ಲಿ ಭೋಜನ ಮಾಡುತ್ತೇನೆ. ಕೆಲವೊಮ್ಮೆ ಒಂದು ಊಟಮಾಡಿದರೆ ಕೆಲವೊಮ್ಮೆ ಎರಡುಬಾರಿ ಭುಂಜಿ ಸುತ್ತೇನೆ || ೩೮ || ನಾನು ನನ್ನ ಪ್ರಾರಬ್ಧದ ಭೋಗದಲ್ಲೇ ಸಂತೋಷವಾಗಿರುತ್ತೇನೆ. ಅದರಿಂದ ನನಗೆ ರೇಷ್ಮೆ ಅಥವಾ ಹತ್ತಿಯ, ಮೃಗಚರ್ಮ ಅಥವಾ ನಾರುಬಟ್ಟೆ ಅಥವಾ ಬೇರೆ ನಾದರೂ ವ್ಯವಸ್ಥೆ ಒದಗಿಬರುತ್ತದೋ ಅದನ್ನೇ ಉಟ್ಟುಕೊಳ್ಳುತ್ತೇನೆ. || ೩೯ || ಕೆಲವೊಮ್ಮೆ ನಾನು ಭೂಮಿಯಲ್ಲಿ ಹುಲ್ಲಿನಮೇಲೆ, ಎಲೆಗಳಮೇಲೆ, ಕಲ್ಲಿನಮೇಲೆ, ಬೂದಿಯರಾಶಿಯಲ್ಲೇ ಬಿದ್ದು ಕೊಂಡಿರುತ್ತೇನೆ. ಕೆಲವೊಮ್ಮೆ ಇತರರ ಇಚ್ಛೆಯಂತೆ ಆರಮನೆಯಲ್ಲಿ ಮಂಚದಲ್ಲಿ, ಹಾಸಿಗೆಗಳಲ್ಲಿ ಮಲಗಿರುತ್ತೇನೆ || ೪೦ || ದೈತ್ಯ ರಾಜನೇ ! ಕೆಲವೊಮ್ಮೆ ಸ್ನಾನಮಾಡಿ ತುಚಿಯಾಗಿ, ಗಂಧವನ್ನು ಹಚ್ಚಿ ಕೊಂಡು, ಸುಂದರ ವಸ್ತ್ರಗಳನ್ನು ಉಟ್ಟು, ಹೂವಿನ ಹಾರವನ್ನು ಧರಿಸಿಕೊಂಡು, ಒಡವೆಗಳನ್ನು ತೊಟ್ಟು ರಥ, ಆನೆ, ಕುದುರೆಗಳನ್ನು ಏರಿಕೊಂಡು ಹೋಗುತ್ತಿರುತ್ತೇನೆ. ಆದರೆ ಕೆಲವೊಮ್ಮೆ ದಿಗಂಬರ ನಾಗಿ ಪಿಶಾಚಿಯಂತೆ ಓಡಾಡುತ್ತೇನೆ || ೪೧ || ಮನುಷ್ಯರ ಸ್ವಭಾವಗಳು ಬೇರೆ-ಬೇರೆಯಾಗಿರುತ್ತವೆ. ಆದ್ದರಿಂದ ನಾನು ಯಾರನ್ನೂ ನಿಂದಿಸುವುದಿಲ್ಲ. ಸ್ತುತಿಸುವುದೂ ಇಲ್ಲ. ನಾನು ಕೇವಲ ಇವರ ಪರಮಕಲ್ಯಾಣ ಮತ್ತು ಪರಮಾತ್ಮನಲ್ಲಿ ಏಕತೆಯನ್ನು ಬಯಸುತ್ತೇನೆ. || ೪೨ ||

ಸತ್ಯವನ್ನು ಅನುಸಂಧಾನ ಮಾಡುವ ಮನುಷ್ಯನಿಗೆ ಕಂಡು ಬರುವ ನಾನಾ ಪದಾರ್ಥಗಳು ಮತ್ತು ಅವುಗಳ ಭೇದ-ವಿಭೇದ ಗಳನ್ನು ಚಿತ್ತವೃತ್ತಿಯಲ್ಲಿ ಹೋಮಮಾಡಬೇಕು. ಚಿತ್ತವೃತ್ತಿಯನ್ನು ಈ ಪದಾರ್ಥಗಳ ಸಂಬಂಧವಾಗಿ ವಿವಿಧ ಭ್ರಮೆಗಳನ್ನು ಉಂಟು ಮಾಡುವ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಮನಸ್ಸನ್ನು ಸಾತ್ವಿಕ ಅಹಂಕಾರದಲ್ಲಿ, ಸಾತ್ವಿಕ ಅಹಂಕಾರವನ್ನು ಮಹತ್ವತ್ವದ ಮೂಲಕ ಮಾಯೆಯಲ್ಲಿ ಹವನ ಮಾಡಬೇಕು. ಹೀಗೆ ಇವೆಲ್ಲ ಭೇದ-ವಿಭೇದಗಳು ಮತ್ತು ಅವುಗಳ ಕಾರಣ ಮಾಯೆಯೇ ಆಗಿದೆ ಹೀಗೆ ನಿಶ್ಚಯಮಾಡಿ ಮತ್ತೆ ಆ ಮಾಯೆಯನ್ನು ಆತ್ಮಾನುಭೂತಿಯಲ್ಲಿ ಸ್ವಾಹಾಮಾಡಬೇಕು. ಈ ವಿಧವಾಗಿ ಆತ್ಮಸಾಕ್ಷಾತ್ಕಾರದ ಮೂಲಕ ಆತ್ಮಸ್ವರೂಪದಲ್ಲಿ ನೆಲೆಸಿ ಕರ್ಮರಹಿತನಾಗಿ ವಿಶ್ರಾಂತಿಯನ್ನು ಹೊಂದಬೇಕು. || ೪೩-೪೪ || ಎಲೈ ಪ್ರಹ್ಲಾದ ! ನನ್ನ ಈ ಆತ್ಮವೃತ್ತಾಂತವು ಆತ್ಮಯ ಗೋಚ್ಯವೂ, ಲೋಕ ಮತ್ತು ಶಾಸ್ತ್ರಗಳ ಮರ್ಯಾದೆಯನ್ನು ಮೀರಿದ್ದರೂ, ನಿನು ಭಗವತ್ಪರಾಯಣನಾದ ಸಾಧುಶ್ರೇಷ್ಠನಾಗಿರುವುದರಿಂದ ನಿನಗೆ ಇದನ್ನು ವರ್ಣಿಸಿರುವೆನು. || ೪೫ ||

ನಾರದ ಉವಾಚ

ಧರ್ಮಂ ಪಾರಮಹಂಸ್ಯಂ ವೈ ಮುನೇಃ ಶ್ರುತ್ವಾಸುರೇಶ್ವರಃ |
ಪೂಜಯಿತ್ವಾ ತತಃ ಪ್ರೀತ ಆಮಂತ್ಯ ಪ್ರಯಯೌ ಗೃಹಮ್ || ೪೬ ||

ನಾರದರು ಹೇಳಿದರು - ಯುಧಿಷ್ಠಿರನೇ! ಪ್ರಹ್ಲಾದನು ದತ್ತಾತ್ರೇಯಮುನಿಗಳಿಂದ ಪರಮಹಂಸರ ಈ ಧರ್ಮವನ್ನು ಶ್ರವಣಿಸಿ, ಅವರನ್ನು ಪೂಜಿಸಿ, ಅವರಿಂದ ಬೀಳ್ಕೊಂಡು, ಪರಮಸಂತೋಷದಿಂದ ತನ್ನ ರಾಜಧಾನಿಗೆ ಮರಳಿದನು. || ೪೬ ||

ಹದಿನಾಲ್ಕನೆಯ ಅಧ್ಯಾಯವು ಮುಗಿಯಿತು. || ೧೩ ||

ಇತಿ ಶ್ರೀಮದ್ಭಾಗವತೇ ಮಹಾಭಾರತೇ ಪಾರಮಹಂಸ್ಯಾಂ ಸಂಹಿತಾಯಾಂ ಸಪ್ತಮ ಸ್ಕಂಧೇ
ಯುಧಿಷ್ಠಿರ-ನಾರದಸಂವಾದೇ ಯತಿಧರ್ಮೇ ತ್ರಯೋದಶೋಽಧ್ಯಾಯಃ || ೧೩ ||

ಹದಿನಾಲ್ಕನೆಯ ಅಧ್ಯಾಯ

ಗೃಹಸ್ಥಾಶ್ರಮದ ಸದಾಚಾರ

ಯುಧಿಷ್ಠಿರ ಉವಾಚ

ಗೃಹಸ್ಥ ಏತಾಂ ಪದವೀಂ ವಿಧಿನಾ ಯೇನ ಚಾಂಜಸಾ |
ಯಾತಿ ದೇವಯಜ್ಞೇ ಬ್ರೂಹಿ ಮಾದೃಶೋ ಗೃಹಮೂಢಧೀಃ || ೧ ||

ನಾರದ ಉವಾಚ

ಗೃಹೇಷ್ವಪ್ತತೋ ರಾಜನ್ ಕ್ರಿಯಾಃ ಕುರ್ವನ್ ಗೃಹೋಚಿತಾಃ |
ವಾಸುದೇವಾರ್ಪಣಂ ಸಾಕ್ಷಾದುಪಾಸೀತ ಮಹಾಮುನೀನ್ || ೨ ||

ಶೃಣ್ವನ್ ಭಗವತೋಽಭೀಕ್ಷ್ಯ ಮವತಾರಕಥಾಮೃತಮ್ |
ಶ್ರದ್ಧಧಾನೋ ಯಥಾಕಾಲಮುಪಶಾಂತಜನಾವೃತಃ || ೩ ||

ಸತ್ಸಂಗಾಚ್ಛನಕೈಃ ಸಂಗಮಾತ್ಮಜಾಯಾತ್ಮಜಾದಿಭಿಃ |
ವಿಮುಚ್ಛೇನ್ಮುಚ್ಛಮಾನೇಷು ಸ್ವಯಂ ಸ್ವಪ್ನವದುತ್ತಿತಃ || ೪ ||

ಯಾವದರ್ಥಮುಪಾಸೀನೋ ದೇಹೇ ಗೇಹೇ ಚ ಪಂಡಿತಃ |
ವಿರಕ್ತೋ ರಕ್ತವತ್ಸತ್ರ ನೃರೋಕೇ ನರತಾಂ ಸ್ವಸೇತ್ || ೫ ||

ಜ್ಞಾತಯಃ ಪಿತರೌ ಪುತ್ರಾ ಭ್ರಾತರಃ ಸುಹೃದೋಽಪರೇ |
ಯದ್ವದಂತಿ ಯದಿಚ್ಛಂತಿ ಚಾನುಮೋದೇತ ನಿರ್ಮಮಃ || ೬ ||

ಯುಧಿಷ್ಠಿರರಾಜನು ಕೇಳಿದನು - ದೇವಯಜ್ಞಗಳಾದ ನಾರದರೇ! ನನ್ನಂತಹ ಗೃಹಾಸ್ಥ ಗೃಹಸ್ಥನು ಎಕೇಷ ಪರಿಶ್ರಮವಿಲ್ಲದೆ ಈ ಶ್ರೇಷ್ಠತಮವಾದ ಪದವನ್ನು ಹೇಗೆ ಪಡೆಯಬಲ್ಲನು? ಎಂಬುದನ್ನು ಕೃಪೆಯಿಟ್ಟು ತಿಳಿಸಬೇಕು. || ೧ ||

ನಾರದರು ಹೇಳಿದರು - ಯುಧಿಷ್ಠಿರನೇ! ಮನುಷ್ಯನು ಗೃಹಸ್ಥಾಶ್ರಮದಲ್ಲಿ ಇದ್ದು, ಗೃಹಸ್ಥ ಧರ್ಮಕ್ಕೆ ಅನುಗುಣವಾಗಿ ಎಲ್ಲ ಕೆಲಸವನ್ನು ಮಾಡಲಿ. ಆದರೆ ಆ ಎಲ್ಲ ಕರ್ಮಗಳನ್ನು ಭಗವಂತನಿಗೆ ಸಮರ್ಪಿಸಿ, ದೊಡ್ಡ-ದೊಡ್ಡ ಸಂತ-ಮಹಾತ್ಮರ ಸೇವೆಯನ್ನು ಮಾಡುತ್ತಿರಬೇಕು. || ೨ || ಅವಕಾಶವು ದೊರೆತಾಗ ಪ್ರಶಾಂತ ಚಿತ್ತರಾದ ಸಾಧು-ಸಜ್ಜನರ ಸಹವಾಸದಲ್ಲಿರುತ್ತಾ ಅವರಿಂದ ಶ್ರೀಭಗವಂತನ ಲೀಲಾ-ಕಥಾಮೃತವನ್ನು ಶ್ರದ್ಧೆಯಿಂದ ಮತ್ತೆ-ಮತ್ತೆ ಕೇಳುತ್ತಾ ಇರಬೇಕು. || ೩ || ಕನುನಿಂದ ಎಚ್ಚರಗೊಂಡ ಮನುಷ್ಯನು ಕನುನ ಸಂಬಂಧಿಗಳೊಂದಿಗೆ ಆಸಕ್ತನಾಗಿರುವುದಿಲ್ಲ, ಹಾಗೆಯೇ ಸತ್ಸಂಗದಿಂದ ಬುದ್ಧಿಯು ಶುದ್ಧವಾಗುತ್ತಾ ಹೋದಂತೆ ಶರೀರ, ವಕ್ಷಿ, ಪುತ್ರ, ಧನ ಮುಂತಾದ ಆಸಕ್ತಿಯನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಬಿಡಬೇಕು. ಎಳೆದರೆ ಒಂದಲ್ಲ-ಒಂದುದಿನ ಇವುಗಳು ಬಿಟ್ಟು ಹೋಗುವಂತಹವುಗಳೇ ಆಗಿವೆ. || ೪ || ಬುದ್ಧಿವಂತನಾದ ಮನುಷ್ಯನು ಅವಶ್ಯಕತೆ ಇದ್ದಷ್ಟೇ ಮನೆಯ ಮತ್ತು ಶರೀರದ ಸೇವೆಮಾಡ ಬೇಕು. ಹೆಚ್ಚಾಗಿಬಾರದು. ಒಳಗಿನಿಂದ ವಿರಕ್ತನಾಗಿದ್ದು ಹೊರಗಿನಿಂದ ಆಸಕ್ತನಾಗಿರುವಂತೆ ಇತರ ಜನರೊಂದಿಗೆ ಸಾಮಾನ್ಯ ಮನುಷ್ಯರಂತೆ ವ್ಯವಹರಿಸುತ್ತಾ ಇರಬೇಕು. || ೫ || ತಂದೆ-ತಾಯಿ, ಅಣ್ಣ-ತಮ್ಮಂದಿರು, ಪುತ್ರ-ಮಿತ್ರರು, ಸ್ವಜನರು ಮತ್ತು ಇತರರು ಎನೇ ಹೇಳಿದರೂ ಅಥವಾ ಬಯಸಿದರೂ ಒಳಗಿನಿಂದ ಮಮತೆಯನ್ನು ಇಟ್ಟು ಕೊಳ್ಳದೆ ಅದನ್ನು ಅನುಮೋದಿಸುತ್ತಿರಬೇಕು. || ೬ ||

ಬುದ್ಧಿವಂತನಾದ ಮನುಷ್ಯನು ದೇವತೆಗಳಿಂದಲೂ, ಭೂಮಿಯಿಂದಲೂ, ಅಂತರಿಕ್ಷದಿಂದಲೂ ತನಗೆ ದೊರಕುವ ಅನ್ನ-ಚಿನ್ನಗಳೇ ಮುಂತಾದ ಎಲ್ಲ ದ್ರವ್ಯಸಂಪತ್ತುಗಳನ್ನು ಶ್ರೀಭಗವಂತನ

ದಿವ್ಯಂ ಭೌಮಂ ಚಾಂತರಿಕ್ಷಂ ವಿತ್ತಮಚ್ಯುತನಿರ್ಮಿತಮ್ |
ತತ್ಸರ್ವಮುಪಭುಂಜಾನ ವಿತತ್ಕುರ್ಯಾತ್ತ್ವತೋ ಬುಧಃ || ೭ ||

ಯಾವದ್ವಿಯೇತ ಜಠರಂ ತಾವತ್ತ್ವಂ ಹಿ ದೇಹಿನಾಮ್ |
ಅಧಿಕಂ ಯೋಽಭಿಮನ್ಯೇತ ಸ ಶ್ರೇಣೋ ದಂಡಮರ್ಹತಿ || ೮ ||

ಮೃಗೋಷ್ಠಖರಮರ್ಕಾಖುಸರೀಸೃಪ್ತಗಮ್ವಿಕಾಃ |
ಆತ್ಮನಃ ಪುತ್ರವತ್ಪ್ರೇತೈರೇಷಾಮಂತರಂ ಕಿಮತ್ || ೯ ||

ತ್ರಿವರ್ಗಂ ನಾತಿಕೃಚ್ಛೇಣ ಭಜೇತ ಗೃಹಮೇಧ್ಯಪಿ |
ಯಥಾದೇಶಂ ಯಥಾಕಾಲಂ ಯಾವದ್ವೈವೋಪಪಾದಿತಮ್ || ೧೦ ||

ಆಶ್ವಾಘಾಂತೇಽಮಾಯುಃಪ್ತಃ ಕಾಮಾನ್ಸಂವಿಭಜೇದ್ಯಥಾ |
ಆಶ್ವೇಕಾಮಾತ್ಮನೋ ದಾರಾಂ ನೃಣಾಂ ಸ್ವತ್ತೃಪೋ ಯತಃ || ೧೧ ||

ಜಹ್ಯಾದ್ಯದರ್ಥೇ ಸ್ವಾಕಾನ್ವನ್ಯಾದ್ವಾ ಪಿತರಂ ಗುರುಮ್ |
ತಸ್ಯಾಂ ಸ್ವತ್ತಂ ಪ್ರಿಯಾಂ ಜಹ್ಯಾದ್ವಸ್ತೇನ ಹೃದಿತೋ ಜಿತಃ || ೧೨ ||

ಕೃಮಿವಿದ್ವಸ್ತನಿಷ್ಠಾಂತಂ ಕ್ವೇದಂ ತುಚ್ಛಂ ಕಲೇವರಮ್ |
ಕೃತದೀಯರತಿರ್ಭಾರ್ಯಾ ಕ್ವಾಯಮೂತ್ಮಾ ನಭಶ್ಶದಿಃ || ೧೩ ||

ಸಿದ್ಧಿಯರ್ಜಾನ್ವತಿಷ್ಠಾರ್ಥೈಃ ಕಲ್ಪಯೇದ್ವತ್ರಿಮಾತ್ಮನಃ |
ಶೇಷೇ ಸ್ವತ್ತಂ ತ್ಯಜನ್ಯಾಜ್ಞಃ ಪದವೀಂ ಮಹತಾಮಿಯಾತ್ || ೧೪ ||

ದೇವಾನೃಷೀನ್ಸು ಭೂತಾನಿ ಪಿತೃನಾತ್ಮಾನಮನ್ವಹಮ್ |
ಸ್ವಪ್ನತ್ಮಾಗತವಿತ್ತೇನ ಯಜೇತ ಪುರುಷಂ ಪೃಥಕ್ || ೧೫ ||

ಯಹ್ಯಾತ್ಮನೋಽಧಿಕಾರಾದ್ಯಾಃ ಸರ್ವಾಃ ಸ್ತುರ್ಯಜ್ಞಸಂಪದಃ |
ವೈತಾನಿಕೇನ ವಿಧಿನಾ ಅಗ್ನಿಹೋತ್ರಾದಿನಾ ಯಜೇತ್ || ೧೬ ||

ನ ಹೃಗ್ನಿಮುಖಿತೋಽಯಂ ವೈ ಭಗವಾನ್ಸರ್ವಯಜ್ಞಭುಕ್ |
ಇಚ್ಛೇತ ಹವಿಷಾ ರಾಜಸ್ಯಥಾ ವಿಪ್ರಮುಖೇ ಹುತೈಃ || ೧೭ ||

ವರಪ್ರದಾನವೆಂದು ಸ್ವೀಕರಿಸಿ ಪ್ರಾರಬ್ಧಫಲನುಸಾರವಾಗಿ ಅವನ್ನು ಉಪಭೋಗಿಸುತ್ತಾ ಸಂಗ್ರಹಿಸದೆ, ಹಿಂದೆ ಹೇಳಿದ ಸಾಧುಗಳೇ ಮುಂತಾದ ಕಾರ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ತೊಡಗಿಸಬೇಕು. || ೭ || ಮನುಷ್ಯರಿಗೆ ಎಷ್ಟೊಂದ ಅವನ ಹಸಿವು ಇಂಗುಳುಹುದೋ ಅಷ್ಟೇ ಧನದ ಮೇಲೆ ಅವನಿಗೆ ಅಧಿಕಾರವಿರುವುದು. ಇದಕ್ಕಿಂತ ಹೆಚ್ಚಿನ ಸಂಪತ್ತನ್ನು ತನ್ನದೆಂದು ತಿಳಿಯುವವನು ಕಳ್ಳನೇ ಸರಿ. ಅವನು ದಂಡಾಹವನು. || ೮ || ಜಿಂಕೆ, ಒಂಟೆ, ಕತ್ತೆ, ಕಪಿ, ಇಲಿ, ಸರ್ಪವೇ ಮುಂತಾದ ಹರಿದಾಡುವ ಪ್ರಾಣಿ, ಪಕ್ಷಿ ಮತ್ತು ಸೊಳ್ಳೆ ಮುಂತಾದ ವುಗಳನ್ನು ತನ್ನ ಪುತ್ರರಂತೆ ಭಾವಿಸಬೇಕು. ಅವುಗಳಿಗೂ ಮತ್ತು ತನ್ನ ಪುತ್ರರಿಗೂ ಏನು ಮಹಾ ವ್ಯತ್ಯಾಸ ? || ೯ || ಗೃಹಸ್ಥನಾದ ಮನುಷ್ಯನೂ ಕೂಡ ಧರ್ಮ, ಅರ್ಥ ಮತ್ತು ಕಾಮ ಇವುಗಳಿಗಾಗಿ ಮಿತಿಮೀರಿ ಕಷ್ಟಪಡಬಾರದು. ದೇಶ, ಕಾಲ, ಅದೃಷ್ಟಿಗಳಿಗೆ ತಕ್ಕಂತೆ ದೊರಕುದರಲ್ಲೇ ಸಂತೋಷಪಟ್ಟುಕೊಳ್ಳಬೇಕು. || ೧೦ || ತನ್ನ ಸಮಸ್ತ ಭೋಗ-ಸಾಮಗ್ರಿಗಳನ್ನು ನಾಯಿ, ಪತಿತ ಮತ್ತು ಚಾಂಡಾಲರವರೆಗೆ ಎಲ್ಲ ಪ್ರಾಣಿಗಳಿಗೆ ಯಥಾಯೋಗ್ಯವಾಗಿ ಹಂಚಿಯೇ ತಾನು ಉಪಯೋಗಿಸಬೇಕು. ಹೆಚ್ಚಿನು ತನ್ನವಳೇ ಎಂದು ತಿಳಿದು ಕೊಂಡಿರುವ ಪಕ್ಷಿಯನ್ನೂ ಕೂಡ ದೋಷವಿಲ್ಲದೇ ಇರುವ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಅತಿಥಿಗಳ ಸೇವೆಯಲ್ಲಿ ನಿಯೋಜಿಸಬೇಕು. || ೧೧ || ಜನರು ಹೆಂಡತಿಗಾಗಿ ತನ್ನ ಪ್ರಾಣಗಳನ್ನಾದರೂ ಕೊಟ್ಟಾರು. ಅವಳಿಗಾಗಿ ತಂದೆ-ತಾಯಿಗಳನ್ನು ಮತ್ತು ಗುರುಗಳನ್ನು ಕೊಂದು ಹಾಕುವರು. ಅಂತಹ ಪಕ್ಷಿಯಲ್ಲಿರುವ ಮಮಕೆಯನ್ನು ಗೆದ್ದವನು ಸರ್ವವಿಜಯಿಯಾದ ಭಗವಂತನನ್ನೂ ಕೂಡ ಗೆದ್ದು ಕೊಂಡಂತೆ. || ೧೨ || ಈ ಶರೀರವು ಕೊನೆಗೆ ಕ್ರಿಮಿ, ಕೀಟ, ಮಲ ಅಥವಾ ಬೂದಿಯ ರಾಶಿಯಾಗಿಬಿಡುವುದು. ಇಂತಹ ತುಚ್ಛವಾದ ಶರೀರ ಮತ್ತು ಅದರ ರತಗೆ ಕಾರಣವಾದ ಆ ಸ್ತ್ರೀಯಲ್ಲಿ ? ಮತ್ತು ತನ್ನ ಮಹಿಮೆಯಿಂದ ಆಕಾಶವನ್ನೂ ಅವರಿಸಿಕೊಂಡಿರುವ ಅನಂತನಾದ ಆತ್ಮನಲ್ಲಿ ? || ೧೩ ||

ಗೃಹಸ್ಥನು ಪ್ರಾರಬ್ಧದಿಂದ ದೊರೆತ ಮತ್ತು ಪಂಚ ಮಹಾಯಜ್ಞಗಳಿಂದ ಮಿಗಿದ ಅನ್ನದಿಂದಲೇ ತನ್ನ ಜೀವನ ನಿರ್ವಹಿಸಬೇಕು. ಇದಲ್ಲದೆ ದೇರೆ ಯಾವುದೇ ವಸ್ತುವನ್ನು ತನ್ನ ಸ್ವತ್ತನ್ನಾಗಿ ಭಾವಿಸಿರುವ ಬುದ್ಧಿವಂತನಾದ ಮನುಷ್ಯರು ಸಂತರಿಗೆ ದೊರೆಯುವ ಉತ್ತಮಗತಿಯನ್ನು ಪಡೆಯುವರು. || ೧೪ || ತನ್ನ ವರ್ಣಾಶ್ರಮವಿಹಿತ ವೃತ್ತಿಯಿಂದ ದೊರೆತ ಸಾಮಗ್ರಿಗಳಿಂದ ಪ್ರತಿ ದಿನವೂ ದೇವತೆಗಳಿಗೂ, ಮುಖಿಗಳಿಗೂ, ಮನುಷ್ಯರಿಗೂ, ಭೂತಗಳಿಗೂ, ಪಿತೃಗಳಿಗೂ ಮತ್ತು ತನ್ನ ಆತ್ಮಕ್ಕೂ ಪೂಜೆಯನ್ನು ಸಲ್ಲಿಸಬೇಕು. ಇದು ಪರಮೇಶ್ವರನೊಬ್ಬನದೇ ಬೇರೆ-ಬೇರೆ ರೂಪಗಳಲ್ಲಿ ಮಾಡುವ ಆರಾಧನೆಯಾಗಿದೆ. || ೧೫ || ತನಗೆ ಅಧಿಕಾರವಿದ್ದರೆ ಯಜ್ಞಕ್ಕಾಗಿ ಅವಶ್ಯಕವಾದ ಎಲ್ಲ ವಸ್ತುಗಳು ದೊರಕಿದ್ದರೆ ದೊಡ್ಡ-ದೊಡ್ಡ ಯಜ್ಞಗಳು ಅಥವಾ ಅಗ್ನಿಹೋತ್ರ ಮುಂತಾದವುಗಳ ಮೂಲಕ ಭಗವಂತನನ್ನು ಆರಾಧಿಸಬೇಕು. || ೧೬ ||

ಯುಧಿಷ್ಠಿರನೇ ! ಸಮಸ್ತ ಯಜ್ಞಗಳ ಭೋಕ್ತಾ ಭಗವಂತನೇ ಆಗಿದ್ದಾನೆ. ಆದರೂ ಬ್ರಾಹ್ಮಣನ ಮುಖದಲ್ಲಿ ಅರ್ಹಸಲ್ಪು ಹವಿಷ್ಯಾನ್ನದಿಂದ ಅವನಿಗೆ ತೃಪ್ತಿಯುಂಟಾಗುವಂತೆ ಅಗ್ನಿಮುಖದಲ್ಲಿ ಹವನ ಮಾಡುವುದರಿಂದ ಉಂಟಾಗುವುದಿಲ್ಲ. || ೧೭ ||

ತಸ್ಯಾನ್ಯಾಹ್ವಣದೇವೇಷು ಮರ್ತ್ಯಾದಿಷು ಯಥಾರ್ಹತಃ |
ತೈಸ್ತೈಃ ಕಾಮೈರ್ಯಜಸ್ವಿನಂ ಶ್ವೇತದ್ಧಂ ಬ್ರಾಹ್ಮಣಾನನು || ೧೪ ||

ಕುರ್ಯಾದಾಪರಪಕ್ಷಿಯಂ ಮಾಸಿ ಪೌಷ್ಕಪದೇ ದ್ವಿಜಃ |
ಶ್ರಾದ್ಧಂ ಪಿತ್ರೋರ್ಯಥಾವಿತ್ತಂ ತದ್ಧಂಧೂನಾಂ ಚ ವಿತ್ತವಾನ್ || ೧೫ ||

ಅಯನೇ ವಿಷುವೇ ಕುರ್ಯಾದ್ವ್ಯತೀಪಾತೇ ದಿನಕ್ಷಯೇ |
ಚಂದ್ರಾದಿತ್ಯೋಪರಾಗೇ ಚ ದ್ವಾದಶೀತ್ರವಣೇಷು ಚ || ೧೬ ||

ತೃತೀಯಾಯಾಂ ಶುಕ್ಲಪಕ್ಷೇ ನವಮ್ಯಾಮಥ ಕಾರ್ತಿಕೇ |
ಚತುಷ್ಪದ್ಯಕ್ಷಕಾಮು ಪೇಮಂತೇ ಶಿಶಿರೇ ತಥಾ || ೧೭ ||

ಮಾಘೇ ಚ ಸಿತಗಪ್ತಮ್ಯಾಂ ಮಘಾರಾಕಾಸಮಾಗಮೇ |
ರಾಕಯಾ ಚಾನುಮತ್ಯಾ ವಾ ಮಾಸಾರ್ಷಣಿ ಯುತಾನ್ಯಪಿ || ೧೮ ||

ದ್ವಾದಶ್ಯಾಮನುರಾಧಾ ಸ್ಯಾಚ್ಛವಣಸ್ಥಿತ್ರ ಉತ್ತರಾಃ |
ತಿಪ್ತಪ್ತಕಾದಶೀ ವಾಽಽಸು ಜನ್ಮರ್ಷಶ್ಶೋಣಾಯೋಗಯುಕ್ || ೧೯ ||

ತ ಏತೇ ಶ್ರೇಯಸು ಕಾಲಾ ನೃಣಾಂ ಶ್ರೇಯೋವಿವರ್ಧನಾಃ |
ಕುರ್ಯಾತ್ಸರ್ವಾತ್ಕೃತೇಷು ಶ್ರೇಯೋಽಮೋಘಂ ತದಾಯುಷಃ || ೨೦ ||

ವಿಷು ಸ್ಯಾಸಂ ಜಪೋ ಹೋಮೋ ವ್ರತಂ ದೇವದ್ವಿಜಾರ್ಚನಮ್ |
ಪಿತೃದೇವನೃಭೂತೇಭ್ಯೋ ಯದ್ವತ್ತ್ವಂ ತದ್ವ ನಶ್ವರಮ್ || ೨೧ ||

ಸಂಸ್ಕಾರಕಾಲೋ ಚಾಯಾಯಾ ಅಪತ್ಯಸ್ಯಾತ್ಕೃತಸ್ತಥಾ |
ಪ್ರೇತಸಂಸ್ಕಾ ಮೃತಾಹತ್ಯ ಕರ್ಮಣ್ಯಭ್ಯುದಯೇ ನೃಪ || ೨೨ ||

ಅಥ ದೇಶಾನ್ಯನ್ಯಾನ್ಯಮಿ ಧರ್ಮಾದಿಶ್ರೇಯೋಪಪಾದಾನ್ |
ಸ ವೈ ಪುಣ್ಯತಮೋ ದೇಶಃ ಸತ್ಯಾತ್ಮಂ ಯತ್ರ ಲಭ್ಯತೇ || ೨೩ ||

ಅದಕ್ಕಾಗಿ ಬ್ರಾಹ್ಮಣ, ದೇವತೆ, ಮನುಷ್ಯ ಮುಂತಾದ ಎಲ್ಲ ಪ್ರಾಣಿಗಳಿಗೆ ಯಥಾರ್ಹವಾಗಿ ಅವರಿಗೆ ಉಪಯುಕ್ತ ಸಾಮಗ್ರಿಗಳಿಂದ ಅವರೆಲ್ಲರ ಹೃದಯದಲ್ಲಿ ಅಂತರ್ಯಾಮಿಡೂಪದಿಂದ ವಿರಾಜಮಾನನಾದ ಭಗವಂತನನ್ನು ಪೂಜಿಸಬೇಕು. ಇವುಗಳಲ್ಲಿ ಪ್ರಧಾನತೆ ಬ್ರಾಹ್ಮಣನದೇ ಆಗಿರಬೇಕು. || ೧೪ ||

ಶ್ರೀಮಂತನಾದ ದ್ವಿಜನು ತನ್ನ ಧನಕ್ಕೆ ಅನುಸಾರವಾಗಿ ಭಾದ್ರಪದಮಾಸದ ಕೃಷ್ಣಪಕ್ಷದಲ್ಲಿ ತನ್ನ ಮಾತಾ-ಪಿತಾ ಹಾಗೂ ಅವರ ಬಂಧುಗಳನ್ನು ಉದ್ದೇಶಿಸಿ ಮಹಾಲಯ ಶ್ರಾದ್ಧವನ್ನು ಮಾಡಬೇಕು. || ೧೫ || ಇದಲ್ಲದೆ ಅಯನ (ಮಕರಸಂಕ್ರಾಂತಿ ಮತ್ತು ಕರ್ಕಾಟಕ ಸಂಕ್ರಾಂತಿ)ಗಳಲ್ಲಿ, ವಿಷುವ (ತುಲಾ ಮತ್ತು ಮೇಷ ಸಂಕ್ರಾಂತಿ)ಗಳಲ್ಲಿ, ವ್ಯತೀಪಾತ, ದಿನಕ್ಷಯ, ಚಂದ್ರಗ್ರಹಣ, ಸೂರ್ಯಗ್ರಹಣಗಳ ಸಮಯದಲ್ಲಿ, ದ್ವಾದಶಿ, ತ್ರವಣ, ಧನಿಷ್ಠಾ ಅನುರಾಧಾ ನಕ್ಷತ್ರಗಳಲ್ಲಿ ವೈಶಾಖ ಶುಕ್ಲ ತೃತೀಯ (ಅಕ್ಷಯತದಿನಿ)ಯಲ್ಲಿ, ಕಾರ್ತಿಕ ಶುಕ್ಲ ನವಮಿ (ಅಕ್ಷಯನವಮಿ)ಯಲ್ಲಿ, ಮಾರ್ಗಶಿರ, ಪುಷ್ಯ, ಮಾಘ, ಫಾಲ್ಗುಣ ಈ ನಾಲ್ಕು ಮಾಸಗಳ ಕೃಷ್ಣ ಅಷ್ಟಮಿಗಳಲ್ಲಿ, ಮಾಘ ಶುಕ್ಲ ಸಪ್ತಮಿ, ಮಾಘಮಾಸದ ಮಘಾನಕ್ಷತ್ರಯುಕ್ತ ಪೌರ್ಣಮಿಯಲ್ಲಿ ಮತ್ತು ಮಾಸ ನಕ್ಷತ್ರ ಚಿತ್ತಾ, ವಿಶಾಖಾ, ಜ್ಯೇಷ್ಠ ಮುಂತಾದ ನಕ್ಷತ್ರಗಳಿಂದ ಕೂಡಿದ ಪೌರ್ಣಮಿಗಳಲ್ಲಿ, ದ್ವಾದಶಿ ತಿಥಿಗೆ ಅನುರಾಧಾ, ತ್ರವಣ, ಉತ್ತರಾಫಲ್ಗುಣೀ, ಉತ್ತರಾಷಾಢಾ, ಉತ್ತರಾಭಾದ್ರಪದಾ ನಕ್ಷತ್ರಗಳ ಯೋಗವು ಇರುವ ಸಮಯದಲ್ಲಿ, ಏಕಾದಶಿ ತಿಥಿಗೆ ಮೂರು ಉತ್ತರಾ ನಕ್ಷತ್ರಗಳೊಡನೆಯೂ ಅಥವಾ ಜನ್ಮನಕ್ಷತ್ರ, ಇಲ್ಲದೇ ತ್ರವಣನಕ್ಷತ್ರದೊಡನೆ ಯೋಗವಿರುವ ಸಮಯದಲ್ಲಿ, ಪಿತೃಗಳಿಗೆ ಸ್ವಾಧ್ಯಾಪನೆಯನ್ನು ಮಾಡುವುದು ಯೋಗ್ಯವೂ ಶ್ರೇಷ್ಠವೂ ಆಗಿದೆ. ಈ ಯೋಗಗಳು ಕೇವಲ ಶ್ರಾದ್ಧಕ್ಕೆ ಮಾತ್ರ ಯೋಗ್ಯವಲ್ಲದೆ ಎಲ್ಲ ಪುಣ್ಯಕರ್ಮಗಳ ಆಚರಣೆಗೂ ಉಪಯೋಗಿಯಾಗಿವೆ. ಇವು ಶ್ರೇಯಸ್ಸಿನ ಸಾಧನೆಗೆ ಉಪಯುಕ್ತವು ಮತ್ತು ಶುಭವನ್ನು ವೃದ್ಧಿಪಡಿಸುವುವು. ಈ ಸಮಯಗಳಲ್ಲಿ ತನ್ನ ಸಂಪೂರ್ಣಾಶ್ಚರ್ಯವನ್ನು ತೋರಿಸಿ ಶುಭಕರ್ಮಗಳನ್ನು ಮಾಡಬೇಕು. ಇದರಲ್ಲೇ ಜೀವನದ ಸಫಲತೆ ಇದೆ. || ೨೦-೨೪ || ಈ ವರ್ವಕಾಲಗಳಲ್ಲಿ ಮಾಡಲಾಗುವ ಸ್ನಾನ, ಜಪ, ಹೋಮ, ವ್ರತ ಹಾಗೂ ದೇವ-ಬ್ರಾಹ್ಮಣರ ಪೂಜೆ ಇವುಗಳಿಂದ ಮತ್ತು ದೇವತೆಗಳಿಗೆ, ಪಿತೃಗಳಿಗೆ, ಮನುಷ್ಯರಿಗೆ ಮತ್ತು ಪ್ರಾಣಿಗಳಿಗೆ ಅರ್ಪಿಸಲ್ಪಡುವ ಪದಾರ್ಥಗಳಿಂದ ಅಕ್ಷಯವಾದ ಫಲವು ದೊರೆಯುತ್ತದೆ. || ೨೫ || ಯುಧಿಷ್ಠಿರನೇ | ಇದೇ ವ್ರತಾರ ಪತ್ನಿಯ ಪುಂಸವನ ಮುಂತಾದ, ಸಂತಾನದ ಜಾತಕರ್ಮ ಮುಂತಾದ, ತನ್ನ ಯಜ್ಞದೀಕ್ಷೆ ಮುಂತಾದ ಸಂಸ್ಕಾರಗಳ ಸಮಯದಲ್ಲಿ, ಪ್ರೇತಕರ್ಮಗಳಲ್ಲಿ, ವಾರ್ಷಿಕ ಪಿತೃಶ್ರಾದ್ಧದ ದಿನ, ಅಥವಾ ಇತರ ಮಂಗಳಿಕ ಕರ್ಮಗಳಲ್ಲಿ ದಾನ-ಧರ್ಮಗಳನ್ನು ವಿಶೇಷವಾಗಿ ಮಾಡಬೇಕು. || ೨೬ ||

ಧರ್ಮರಾಯಾ! ಈಗ ನಾನು ಧರ್ಮವೇ ಮುಂತಾದ ಶ್ರೇಯಸ್ಕರ್ಮವೆಲ್ಲವನ್ನೂ ಮಾಡುವಂತಹ ಸ್ಥಾನಗಳನ್ನು ವರ್ಣಿಸುತ್ತೇನೆ. ಸತ್ಯಾತ್ಮರು ಎಲ್ಲಿ ಸಿಗುತ್ತಾರೋ ಅದು ಎಲ್ಲಕ್ಕಿಂತ ಪವಿತ್ರವಾದ ದೇಶವು. || ೨೬ ||

ಬಿಂಬಂ ಭಗವತೋ ಯತ್ರ ಸರ್ವಮೇತಚ್ಚರಾಚರಮ್ |
ಯತ್ರ ಹ ಬ್ರಾಹ್ಮಣಕುಲಂ ತಪೋವಿದ್ಯಾದಯಾನಿತ್ತಮ್ || ೨೪ ||

ಯತ್ರ ಯತ್ರ ಹರೇರರ್ಚಾ ಸ ದೇಶಃ ಶ್ರೇಯಸಾಂ ಪದಮ್ |
ಯತ್ರ ಗಂಗಾದಯೋ ನದ್ಯಃ ಪುರಾಣೇಷು ಚ ವಿಶ್ರುತಾಃ || ೨೫ ||

ಸರಾಂಸಿ ಪುಷ್ಕರಾದಿನಿ ಕ್ಷೇತ್ರಾಣ್ಯರ್ಚಾಶ್ರಿತಾನ್ಯುತ |
ಕುರುಕ್ಷೇತ್ರಂ ಗಯಶ್ಚಿರಃ ಪ್ರಯಾಗಃ ಪುಲಹಾತ್ರಮಃ || ೨೬ ||

ನೈಮಿಷಂ ಫಾಲ್ಗುಣಂ ಸೇತುಃ ಪ್ರಭಾಷೋಽಥ ಕುಶಸ್ಥಲೀ |
ವಾರಾಣಸೀ ಮಧುಪುರೀ ಪಂಪಾ ಬಿಂದುಸರಸ್ವಥಾ || ೨೭ ||

ನಾರಾಯಣಾತ್ರಮೋ ನಂದಾ ಸೀತಾರಾಮಾತ್ರಮಾದಯಃ |
ಸರ್ವೇ ಕುಲಾಚಲಾ ರಾಜನ್ಯಹೇಂದ್ರಮಲಯಾದಯಃ || ೨೮ ||

ಏತೇ ಪುಣ್ಯತಮಾ ದೇಶಾ ಹರೇರರ್ಚಾಶ್ರಿತಾಕ್ಷಯೇ |
ಏತಾನ್ ದೇಶಾನಿಷೇವೇತ ಶ್ರೇಯಸ್ಕಾಮೋ ಹ್ಯಭೀಕ್ಷತಃ |
ಧರ್ಮೋ ಹ್ಯತ್ರೇಹಿತಃ ಪುಂಸಾಂ ಸಹಸ್ರಾಧಿಪಯೋದಯಃ || ೨೯ ||

ಪಾತ್ರಂ ತ್ವಂ ನಿರುಕ್ತಂ ವೈ ಕವಿಭಿಃ ಪಾತ್ರವಿತ್ತಮೈಃ |
ಹರಿರೇವೈಕ ಉರ್ವೀಶ ಯನ್ಮಯಂ ವೈ ಚರಾಚರಮ್ || ೩೦ ||

ದೇವರ್ಷ್ಯಹಫತ್ಸು ವೈ ಸತ್ಸು ತತ್ರ ಬ್ರಹ್ಮಾತ್ಮಜಾದಿಷು |
ರಾಜನ್ಯದಗ್ರಪೂಜಾಯಾಂ ಮತಃ ಪಾತ್ರತಯಾಚ್ಯುತಃ || ೩೧ ||

ಜೀವರಾಶಿಭಿರಾಕೀರ್ಣ ಆಂಕೋಶಾಂಭ್ರಿಪೋ ಮಹಾನ್ |
ತನ್ನೂಲತ್ಪಾಪಚ್ಯುತೇಚ್ಛಾ ಸರ್ವಜೀವಾತ್ಮಕರ್ಪಣಮ್ || ೩೨ ||

ಪುರಾಣ್ಯನೇನ ಸೃಷ್ಟ್ವಾ ನೃತಿಯಗೃಹಿದೇವತಾಃ |
ಶೇತೇ ಜೀವೇನ ರೂಪೇಣ ಪುರೇಷು ಪುರುಷೋ ಹ್ಯಸೌ || ೩೩ ||

ತೇಜೋಮ ಭಗವಾನ್ಪ್ರಾಜನ್ ತಾರಹಮೈನ ವರ್ತತೇ |
ತಸ್ಯಾತ್ಮಾತ್ರಂ ಹಿ ಪುರುಷೋ ಯಾವಾನಾತ್ಮಾ ಯಥೇಯತೇ || ೩೪ ||

ದೃಷ್ಟ್ವಾ ತೇಷಾಂ ಮಿಥೋ ನೃಣಾಮವಚ್ಛಾನ್ಯಾತ್ಮತಾಂ ನೃಪ |
ತೇತಾದಿಷು ಹರೇರರ್ಚಾ ತ್ರಿಯಾಯೈ ಕವಿಭಿಃ ಕೃತಾ || ೩೫ ||

ಈ ಚರಾಚರ ಜಗತ್ತಿಗೆ ಆಶ್ರಯವಾಗಿರುವ ಭಗವಂತನ ಅರ್ಚಾಮೂರ್ತಿ ಇರುವ ದೇಶವು, ತಪಸ್ಸು, ವಿದ್ಯೆ, ದಯೆ ಮುಂತಾದ ಗುಣಗಳಿಂದ ಕೂಡಿದ ಬ್ರಾಹ್ಮಣರ ಪರಿವಾರಗಳು ನೆಲೆಸಿರುವ ಸ್ಥಳಗಳು, ಪುರಾಣಗಳಲ್ಲಿ ಪ್ರಸಿದ್ಧವಾದ ಗಂಗಾದಿ ನದಿಗಳಿರುವ ಜಾಗಗಳು - ಇವೆಲ್ಲವುಗಳೂ ಪರಮ ಶ್ರೇಯಸ್ಕರ ವಾದುವುಗಳು || ೨೪-೨೬ || ಪುಷ್ಕರವೇ ಮುಂತಾದ ಸರೋವರ ಗಳು, ಸಿದ್ಧಪುರುಷರಿಂದ ಸೇವಿತವಾದ ಕ್ಷೇತ್ರಗಳು, ಕುರುಕ್ಷೇತ್ರ, ಗಯಾ, ಪ್ರಯಾಗ, ಪುಲಹಾತ್ರಮ (ಸಾಲಿಗ್ರಾಮ ಕ್ಷೇತ್ರ), ನೈಮಿಷಾರಣ್ಯ, ಫಾಲ್ಗುಣಕ್ಷೇತ್ರ, ಸೇತುಬಂಧ ರಾಮೇಶ್ವರ, ಪ್ರಭಾಸ, ದ್ವಾರಕೆ, ಕಾಶೀ, ಮಥುರ, ಪಂಪಾಸರೋವರ, ಬಿಂದುಸರೋ ವರ, ಬದರಿಹಾತ್ರಮ, ಅಲಕನಂದಾ - ಇವೇ ಪುಣ್ಯಕ್ಷೇತ್ರಗಳು; ಅಯೋಧ್ಯೆ, ಚಿತ್ರಕೂಟ, ಮುಂತಾದ ಸೀತಾರಾಮಾತ್ರಮ ಕ್ಷೇತ್ರ ಗಳು, ಮಹೇಂದ್ರ, ಮಲಯವೇ ಮುಂತಾದ ಸಮಸ್ತ ಕುಲ ಪರ್ವತಗಳು, ಭಗವಂತನ ಅರ್ಚಾವತಾರಗಳಿರುವ ಜಾಗಗಳು - ಇವೆಲ್ಲವುಗಳೂ ಆತ್ಮಂಶ ಪವಿತ್ರವಾದ ದೇಶಗಳು || ೨೭-೨೯ ||

ಯುಧಿಷ್ಠಿರನೇ | ಸತ್ತಾತ್ರರು ಯಾರು ? ಎಂದು ನಿರ್ಣಯಿ ಸುವ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಶ್ರೀಷ್ಠರಾದ ತಜ್ಞರು 'ಶ್ರೀಹರಿಯೊಬ್ಬನೇ ಸತ್ತಾತ್ರನು' ಎಂದು ಸಾರುತ್ತಾರೆ. ಈ ಚರಾಚರ ಜಗತ್ತೆಲ್ಲವೂ ಆ ಹರಮಯವೇ ಆಗಿದೆ || ೩೦ || ಈಗ ನಿನ್ನ ಯಜ್ಞದ ವಿಷಯ ವನ್ನೇ ನೋಡು. ಆ ಯಜ್ಞದಲ್ಲಿ ದೇವತೆಗಳು, ಋಷಿಗಳು, ಸಿದ್ಧರು, ಸನಕಾದಿಗಳು ಉಪಸ್ಥಿತರಾಗಿದ್ದರೂ ಅಗ್ರಪೂಜೆಗಾಗಿ ಭಗ ವಾನ್ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನನ್ನೇ ಸತ್ತಾತ್ರನೆಂದು ತಿಳಿಯಲಾಯಿತು || ೩೧ || ಆಸಂಖ್ಯ ಜೀವಿಗಳಿಂದ ತುಂಬಿರುವ ಈ ಬ್ರಹ್ಮಾಂಡವೆಂಬ ಮಹಾವೃಕ್ಷಕ್ಕೆ ಭಗವಾನ್ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನೊಬ್ಬನೇ ಮೂಲ (ಬೇರು) ವಾಗಿದ್ದಾನೆ. ಅದರಿಂದ ಅವನ ಪೂಜೆಯಿಂದ ಸಮಸ್ತ ಜೀವಿಗಳ ಆತ್ಮನು ತೃಪ್ತನಾಗುತ್ತಾನೆ || ೩೨ || ಈತನೇ ಮನುಷ್ಯ, ಪಶು-ಪಕ್ಷಿ, ಋಷಿ, ದೇವತೆಗಳು ಮುಂತಾದವುಗಳ ಶರೀರವೆಂಬ ಪುರಗಳನ್ನು ರಚಿಸಿ, ಅವನೇ ಈ ಪುರಗಳಲ್ಲಿ ಜೀವರೂಪದಿಂದ ತಯನ ಮಾಡಿರುವನು. ಅದರಿಂದಲೇ ಅವನಿಗೆ 'ಪುರುಷ' ಎಂಬ ಒಂದು ಹೆಸರೂ ಇದೆ || ೩೩ || ಯುಧಿಷ್ಠಿರನೇ | ಭಗವಂತನು ಎಕರಸ ನಾಗಿದ್ದರೂ ಈ ಮನುಷ್ಯಾದಿ ಶರೀರಗಳಲ್ಲಿ ಅವುಗಳ ಭಿನ್ನತೆಯಿಂದಾಗಿ ಕಾರತಮ್ಮದಿಂದ ಕೂಡಿರುವವನಂತೆ ಕಾಣುತ್ತಾನೆ. ಅದಕ್ಕಾಗಿ ಪಶು-ಪಕ್ಷಿ ಮುಂತಾದ ಶರೀರಗಳಿಗಿಂತ ಮನುಷ್ಯನೇ ಶ್ರೇಷ್ಠ ಪಾತ್ರನಾಗಿದ್ದಾನೆ. ಮನುಷ್ಯರಲ್ಲಿಯೂ ಯಾರಲ್ಲಿ ಭಗವಂತನ ಅಂಶವು ತಪಸ್ಸು-ಯೋಗಾದಿ ಎಷ್ಟು ಹೆಚ್ಚು ಕಂಡು ಬರುತ್ತದೋ ಅವನು ಅಷ್ಟೇ ಶ್ರೇಷ್ಠನಾಗಿದ್ದಾನೆ || ೩೪ ||

ಧರ್ಮರಾಯಾ | ತೇತಾಯುಗವೇ ಮುಂತಾದ ಯುಗ ಗಳಲ್ಲಿ ಮನುಷ್ಯರು ಪರಸ್ಪರ ಒಬ್ಬರನ್ನೊಬ್ಬರು ಅಪಮಾನ ಮಾಡು ವುದನ್ನು ನೋಡಿ ವಿದ್ವಾಂಸರು ಆ ಜನರಿಗೆ ಉಪಾಸನೆಯ ಸಿದ್ಧಿಗಾಗಿ ಭಗವಂತನ ಪ್ರತಿಮೆಗಳನ್ನು ಪ್ರತಿಷ್ಠಾಪಿಸಿದರು || ೩೫ ||

ತೋಽರ್ಚಾಯಾಂ ಹರಿಂ ಕೇಚಿತ್ಸಂತ್ರದ್ವಾಯ ಸಪರ್ಯಯಾ |
ಉಪಾಸತ ಉಪಾಸ್ತಾಪಿ ಸಾರ್ಥದಾ ಪುರುಷದ್ವಿಷಾಮ್ || ೪೦ ||

ಪುರುಷೇಷ್ಟಪಿ ರಾಜೇಂದ್ರ ಸುಪಾತ್ರಂ ಬ್ರಾಹ್ಮಣಂ ವಿದುಃ |
ತಪಾ ವಿದ್ಯಯಾ ತುಷ್ಠಾ ಧರ್ತೇ ವೇದಂ ಹರೇಸ್ತನುಮ್ || ೪೧ ||

ನನ್ನಸ್ತು ಬ್ರಾಹ್ಮಣಾ ರಾಜನ್ಯಷ್ಟಸ್ತು ಜಗದಾತ್ಮನಃ |
ಪುನಂಷಃ ಪಾದರಜಾ ತ್ರಿಲೋಕೀಂ ದೈವತಂ ಮಹತ್ || ೪೨ ||

ಅಂದಿನಿಂದ ಎಷ್ಟೋ ಜನರು ಅತ್ಯಂತ ಶ್ರದ್ಧೆ ಮತ್ತು ಸಾಮಗ್ರಿ
ಗಳಿಂದ ಪ್ರತಿಮೆಯಲ್ಲೇ ಭಗವಂತನನ್ನು ಪೂಜಿಸುತ್ತಾರೆ. ಆದರೆ
ಮನುಷ್ಯರೊಂದಿಗೆ ದ್ವೇಷಮಾಡುವವನಿಗೆ ಪ್ರತಿಮೆಯ ಉಪಾಸನೆ
ಮಾಡಿದರೂ ಸಿದ್ಧಿ ಸಿಗಲಾರದು. || ೪೦ ||

ಯುಧಿಷ್ಠಿರನೇ | ಮನುಷ್ಯರಲ್ಲಿಯೂ ಬ್ರಾಹ್ಮಣನೇ ಎಕೆಷ್ಟ
ಸತ್ಯಾತ್ಮನೆಂದು ತಿಳಿಯಲಾಗಿದೆ. ಏಕೆಂದರೆ, ಅನನು ತನ್ನ ತಪಸ್ಸು
ವಿದ್ಯೆ, ಸಂತೋಷವೇ ಮುಂತಾದ ಗುಣಗಳಿಂದ ಭಗವಂತನ ವೇದ
ರೂಪ ತರೀರವನ್ನು ಧರಿಸುತ್ತಾನೆ. || ೪೧ || ಮಹಾರಾಜ |
ನಮ್ಮ-ನಿಮ್ಮ ಮಾತಿರಲಿ, ಈ ಸರ್ವಾತ್ಮನಾದ ಭಗವಾನ್ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣ
ನಿಗೂ ಕೂಡ ಬ್ರಾಹ್ಮಣರೇ ಇಷ್ಟದೇವರಾಗಿದ್ದಾರೆ. ಏಕೆಂದರೆ, ಅವರ
ಚರಣಧೂಳಿಯಿಂದ ಮೂರುಲೋಕಗಳೂವಿತ್ತವಾಗುತ್ತವೆ. || ೪೨ ||

ಹದಿನಾಲ್ಕನೆಯ ಅಧ್ಯಾಯವು ಮುಗಿಯಿತು. || ೧೪ ||

ಇತಿ ಶ್ರೀಮದ್ಭಾಗವತೇ ಮಹಾಭಾರತೇ ಪಾರಮಹಂಸ್ಯಾಂ ಸಂಹಿತಾಯಾಂ ಸಪ್ತಮ ಸ್ಕಂಧೇ
ಸದಾಚಾರಸಿಂಗಯೋ ನಾಮ ಚತುರ್ದಶೋಽಧ್ಯಾಯಃ || ೧೪ ||

ಹದಿನೈದನೆಯ ಅಧ್ಯಾಯ

ಗೃಹಸ್ಥರಿಗಾಗಿ ಮೋಕ್ಷಧರ್ಮದ ವರ್ಣನೆ

ನಾರದ ಉವಾಚ

ಕರ್ಮನಿಷ್ಠಾ ದ್ವಿಜಾಃ ಕೇಚಿತ್ತಪೋನಿಷ್ಠಾ ನೃಪಾಪರೇ |
ಸ್ವಾಧ್ಯಾಯೇಽಸ್ಯೇ ಪ್ರವಚನೇ ಯೇ ಕೇಚಿತ್ಕ್ಷಾನ್ತಯೋಗಯೋಃ || ೧ ||

ಜ್ಞಾನನಿಷ್ಠಾಯ ದೇಯಾನಿ ಕಪ್ಪಾನ್ಯಾನಂತ್ಯಮಿಚ್ಛತಾ |
ದೈವೇ ಚ ತದಭಾವೇ ಸ್ಯಾದಿತರೇಭ್ಯೋ ಯಥಾರ್ಹತಃ || ೨ ||

ದೌದೈವೇ ಪಿತೃಕಾರ್ಯೇ ತ್ರೀನೇಕೈಕಮುಭಯತ್ರ ವಾ |
ಭೋಜಯೇತ್ಸುಸಮ್ಯದ್ಭೋಜಿ ಶ್ರಾದ್ಧೇ ಕುರ್ಯಾನ್ಸವಿಸ್ತರಮ್ || ೩ ||

ದೇತಕಾಲೋಚಿತತ್ರದ್ವಾದ್ರವ್ಯಪಾತ್ರಾರ್ಹಣಾನಿ ಚ |
ಸಮ್ಯಗ್ವಂಷಿ ನೈತಾನಿ ವಿಸ್ತರಾತ್ಪ್ರಜನಾರ್ಪಣಾತ್ || ೪ ||

ದೇಶೇ ಕಾಲೇ ಚ ಸಂಪ್ರಾಪ್ತೇ ಮುನ್ಯನ್ತಂ ಹರಿದೈವತಮ್ |
ಶ್ರದ್ಧಯಾ ವಿಧಿವತ್ತಾತ್ರೇ ಸ್ವಸ್ತಂ ಕಾಮಧುಗಕ್ಷಯಮ್ || ೫ ||

ನಾರದರು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ - ಯುಧಿಷ್ಠಿರನೇ | ಕೆಲವು ದ್ವಿಜರ
ನಿಷ್ಠೆ ಕರ್ಮದಲ್ಲಾದರೆ, ಕೆಲವರಲ್ಲಿ ತಪಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಕೆಲವರಲ್ಲಿ ವೇದ
ಗಳ ಅಧ್ಯಯನ-ಪ್ರವಚನಗಳಲ್ಲಿ ಕೆಲವರಲ್ಲಿ ಅತ್ಯಜ್ಞಾನ
ಸಂಪಾದನೆಯಲ್ಲಿ ಕೆಲವರಲ್ಲಿ ಯೋಗದಲ್ಲಿ ನಿಷ್ಠೆ ಇರುತ್ತದೆ.
|| ೧ || ಶ್ರಾದ್ಧ ಅಥವಾ ದೇವರ ಪೂಜೆಗಳೇ ಮುಂತಾದ ಕರ್ಮಗಳ
ಅಕ್ಷಯ ಫಲವನ್ನು ಒಯಸುವ ಗೃಹಸ್ಥನಾದವನು ಜ್ಞಾನನಿಷ್ಠ
ದ್ವಿಜನಿಗೆ ಹವ್ಯ-ಹವ್ಯಗಳನ್ನು ಸಮರ್ಪಿಸಬೇಕು. ಅವರು ಸಿಗದಿ
ದ್ದಾಗ ಯೋಗೀ, ಪ್ರವಚನಕಾರ ಮುಂತಾದವರಿಗೆ ಯಥಾ
ಯೋಗ್ಯ, ಯಥಾಕ್ರಮದಲ್ಲಿ ದಾನಮಾಡಬೇಕು. || ೨ || ದೇವತಾ
ಕಾರ್ಯದಲ್ಲಿ ಇಬ್ಬರು ಮತ್ತು ಪಿತೃಕಾರ್ಯದಲ್ಲಿ ಮೂರು ಅಥವಾ
ಎರಡರಲ್ಲಿಯೂ ಒಂದೊಂದು ಬ್ರಾಹ್ಮಣರಿಗೆ ಭೋಜನ
ಮಾಡಬೇಕು. ತುಂಬಾ ಶ್ರೀಮಂತನಾಗಿದ್ದರೂ ಶ್ರಾದ್ಧಕರ್ಮದಲ್ಲಿ
ಹೆಚ್ಚು ವಿಸ್ತಾರವನ್ನು ಮಾಡಬಾರದು. || ೩ || ಏಕೆಂದರೆ,
ನೊಟರಿಗೆ, ಸ್ವಜನರಿಗೆ ಕೊಡುವುದರಿಂದ, ಶ್ರಾದ್ಧವಿಸ್ತಾರ ಮಾಡು
ವುದರಿಂದ ದೇಶ-ಕಾಲೋಚಿತ ಶ್ರದ್ಧೆ ಪದಾರ್ಥ, ಪಾತ್ರ ಮತ್ತು
ಪೂಜೆ ಸರಿಯಾಗಿ ನಡೆಯುವುದಿಲ್ಲ. || ೪ || ಸರಿಯಾದ ದೇಶ-
ಕಾಲಗಳು ಕೂಡಿಬಂದಾಗ ಋಷಿ-ಮುನಿಗಳಿಗೆ ಭೋಜನಯೋಗ್ಯ
ವಾದ ಹವಿಷ್ಯಾನ್ನವನ್ನು ಭಗವಂತನಿಗೆ ನೀವೇದನೆಮಾಡಿ, ಶ್ರದ್ಧೆ
ಯಿಂದ ವಿಧಿವತ್ತಾಗಿ ಸತ್ಯಾತ್ಮರಿಗೆ ಕೊಡಬೇಕು. ಅದು ಸಮಸ್ತ
ಕಾಮನೆಗಳನ್ನು ಪೂರ್ಣಗೊಳಿಸುವಂತಹುದು ಮತ್ತು ಅಕ್ಷಯವಾ
ಗುತ್ತದೆ. || ೫ || ದೇವತೆಗಳಿಗೆ, ಋಷಿಗಳಿಗೆ, ಪಿತೃಗಳಿಗೆ, ದೇರೆ
ಪ್ರಾಣಿಗಳಿಗೆ, ಸ್ವಜನರಿಗೆ ಅನ್ನವನ್ನು ನೀಡುವಾಗ ಮತ್ತು ತನಗಾಗಿ

ದೇವರ್ಷಿಪಿತೃಭೂತೇಭ್ಯ ಆತ್ಮನೇ ಸ್ವಜನಾಯ ಚ |
ಅನ್ಯಂ ಸಂವಿಭಜನ್ಯತೇತ್ಸರ್ವಂ ತಪ್ತುರುಷಾತ್ಮಕಮ್ || ೬ ||

ನ ದದ್ಯಾದಾಮಿಷಂ ಶ್ರಾದ್ಧೇ ನ ಚಾದ್ಯಾದ್ಧರ್ಮತತ್ತ್ವವಿತ್ |
ಮುನ್ಯನ್ತ್ಯಃ ಸ್ಯಾತ್ಪರಾ ಶ್ರೀತೀರ್ಥಾ ನ ಪಶುಹಿಂಸಯಾ || ೭ ||

ಸ್ಮಿತಾದೃಶಃ ಪರೋ ಧರ್ಮೋ ನೃಣಾಂ ಸದ್ಧರ್ಮಮಿಚ್ಛತಾಮ್ |
ಸ್ಯಾಸೋ ದಂಡಸ್ಯ ಭೂತೇಷು ಮನೋವಾಕ್ಯಾಯಜಸ್ಯ ಯಃ || ೮ ||

ಏಕೇ ಕರ್ಮಮಯಾನ್ ಯಜ್ಞಾನ್ ಚಾನಿನೋ ಯಜ್ಞವಿಕ್ರಮಾಃ |
ಆತ್ಮಸಂಯಮನೇನೀಕಾ ಜುಹ್ವತಿ ಜ್ಞಾನದೀಪಿತೇ || ೯ ||

ದ್ರವ್ಯಯಜ್ಞೈರ್ಯುಕ್ತಮಾಣಂ ದೃಷ್ಟ್ವಾ ಭೂತಾನಿ ಬಿಭೃತಿ |
ಏಷ ಮಾಕರುಣೋ ಹನ್ಯಾದಾಚ್ಛ್ವೀತ್ಯಸುತೃಬ್ರುದಮ್ || ೧೦ ||

ತಸ್ಮಾದ್ವೈವೋಪಪನ್ನೇನ ಮುನ್ಯನ್ತೇನಾಪಿ ಧರ್ಮವಿತ್ |
ಸಂಕುಪ್ತೋಽಹರಹಃ ಕುರ್ಯಾನ್ನಿತ್ಯಸ್ಯಮಿತ್ತಿಕೀಃ ಕ್ರಿಯಾಃ || ೧೧ ||

ವಿಧರ್ಮಃ ಪರಧರ್ಮಶ್ಚ
ಆಭಾಸ ಉಪಮಾ ಧಲಃ |
ಅಧರ್ಮಶಾಖಾಃ ಪಂಚೇಮಾ
ಧರ್ಮಜ್ಞೋಽಧರ್ಮವತ್ಪಂಚೇತ್ || ೧೨ ||

ಧರ್ಮಬಾಧೋ ವಿಧರ್ಮಃ ಸ್ಯಾತ್ಪರಧರ್ಮೋಽನ್ಯಚೋದಿತಃ |
ಉಪಧರ್ಮಸ್ತು ಪಾಖಂಡೋ ದಂಭೋ ವಾ ಶಬ್ದಭಿಚ್ಛಲಃ || ೧೩ ||

ಯತ್ತಿಚ್ಛಯಾ ಕೃತಃ ಪುಂಛಿರಾಭಾಸೋ ಹ್ಯಾಶ್ರಮಾತ್ಮಭಕ್ |
ಸ್ವಭಾಸವಿಹಿತೋ ಧರ್ಮಃ ಕಸ್ಯ ನೇಷ್ಟಃ ಪ್ರಪಾಂತಯೇ || ೧೪ ||

ಧರ್ಮಾರ್ಥಮಪಿ ನೇಹೇತ ಯಾತ್ರಾರ್ಥಂ ವಾಧನೋ ಧನಮ್ |
ಅನೀಹಾನೀಹಮಾನಸ್ಯ ಮಹಾಹೇರಿವ ವೃತ್ತಿದಾ || ೧೫ ||

ತೆಗೆದಿರಿಸಿದಾಗಲೂ ಅವರೆಲ್ಲರನ್ನೂ ಪರಮಾತ್ಮಜ್ಞರೂಪರೆಂದೇ
ನೋಡಬೇಕು. || ೬ ||

ಧರ್ಮದ ಮರ್ಮವನ್ನು ಅರಿತಿರುವವರು ಪ್ರಾದ್ಧದಲ್ಲಿ ಮಾಂಸ
ವನ್ನು ಅರ್ಪಿಸಬಾರದು ಮತ್ತು ಸ್ವತಃ ತಾನು ಕೂಡ ತಿನ್ನಬಾರದು.
ಏಕೆಂದರೆ ಪಿತೃಗಳಿಗೆ, ಮುಷಿ-ಮುನಿಗಳಿಗೆ ಯೋಗ್ಯವಾದ
ಹವಿಷ್ಯಾನ್ನದಿಂದ ಪ್ರಸನ್ನತೆ ಉಂಟಾಗುವಂತೆ ಪಶು-ಹಿಂಸೆಯಿಂದ
ಆಗುವುದಿಲ್ಲ. || ೭ || ಸದ್ಧರ್ಮವನ್ನು ಪಾಲಿಸಬೇಕೆಂದು ಬಯ
ಸುವ ಜನರಿಗೆ ಯಾವುದೇ ಪ್ರಾಣಿಗೂ ಮನಸ್ಸಿನಿಂದ, ಮಾತಿನಿಂದ,
ಶರೀರದಿಂದ ಯಾವ ವಿಧದಿಂದಲೂ ಕಷ್ಟ ಕೊಡಬಾರದು.
ಇದರಿಂದ ಮಿಗಿಲಾದ ಬೇರೆ ಯಾವ ಧರ್ಮವು ಇಲ್ಲ. || ೮ ||
ಇದರಿಂದಲೇ ಕೆಲ-ಕೆಲವರು ಯಜ್ಞತತ್ತ್ವವನ್ನು ಬಲ್ಲಜ್ಞಾನಿಗಳು
ಜ್ಞಾನದ ಮೂಲಕ ಪ್ರಜ್ವಲಿತ ಆತ್ಮಸಂಯಮವೆಂಬ ಆಗ್ನಿಯಲ್ಲಿ ಈ
ಕರ್ಮಮಯ ಯಜ್ಞಗಳನ್ನು ಹೋಮಮಾಡಿಬಿಡುತ್ತಾರೆ ಮತ್ತು
ಬಾಹ್ಯ ಕರ್ಮಕಲಾಪಗಳಿಂದ ಉಪರತರಾಗುತ್ತಾರೆ. || ೯ ||
ಯಾರಾದರೂ ಪಶುಬಲಿ ಇತ್ಯಾದಿ ಸಾಮಗ್ರಿಗಳಿಂದ ಯಜ್ಞ
ಮಾಡಲು ಬಯಸಿದಾಗ ಎಲ್ಲ ಪ್ರಾಣಿಗಳು ಹೆದರಿಹೋಗುತ್ತವೆ.
ಅವುಗಳು ಯೋಚಿಸುತ್ತವೆ - ಇವನು ತನ್ನ ಪ್ರಾಣಿಗಳನ್ನು ಘೋಷಿ
ಸುವ ನಿರ್ದಯೀ ಮೂರ್ಖನು ನಮ್ಮನ್ನು ಖಂಡಿತವಾಗಿ ಕೊಂದು
ಬಿಡ್ತಾನು ಎಂದುಕೊಳ್ಳುವವು. || ೧೦ || ಅದಕ್ಕಾಗಿ ಧರ್ಮಜ್ಞ
ನಾದವನು - ಪ್ರತಿದಿನವು ಪ್ರಾರಬ್ಧದ ಮೂಲಕ ದೊರೆತ ಮುನಿ
ಜನೋಚಿತವಾದ ಹವಿಷ್ಯಾನ್ನದಿಂದಲೇ ತನ್ನ ನಿತ್ಯ-ಸೈಮಿತ್ತಿಕ ಕರ್ಮ
ಗಳನ್ನು ಮಾಡಿ, ಅದರಿಂದಲೇ ಸಂತುಷ್ಟನಾಗಿರುವುದೇ ಉಚಿತ
ವಾಗಿದೆ. || ೧೧ ||

ವಿಧರ್ಮ, ಪರಧರ್ಮ, ಅಭಾಸ, ಉಪಮೆ ಮತ್ತು ಧಲ -
ಎಂಬ ಈ ಐದು ಅಧರ್ಮದ ಶಾಖೆಗಳು. ಧರ್ಮಜ್ಞನಾದ ಮನು
ಷ್ಯನು ಅಧರ್ಮದಂತೆ ಇವುಗಳನ್ನು ತ್ಯಜಿಸಬಾರಬೇಕು. || ೧೨ ||
ಯಾವ ಕಾರ್ಯವನ್ನು ಧರ್ಮಬುದ್ಧಿಯಿಂದ ಮಾಡಿದರೂ ತನ್ನ
ಧರ್ಮದಲ್ಲಿ ಬಾಧೆ ಉಂಟಾದರೆ ಅದು 'ವಿಧರ್ಮ'ವಾಗಿದೆ.
ಯಾರೋ ಬೇರೆಯವರಿಂದ ಇತರರಿಗೆ ಉಪದೇಶಿಸಲ್ಪಟ್ಟ ಧರ್ಮವು
'ಪರಧರ್ಮ'ವಾಗಿದೆ. ಪಾಪಂಡ ಮತ್ತು ಶಾಂಭಕತೆ ಯನ್ನು 'ಉಪ
ಧರ್ಮ' ಅಥವಾ 'ಉಪಮಾ' ಎಂದು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ. ಹಾಸ್ಯವಾಸನ
ಗಳನ್ನು ಬೇರೆ ವ್ರತಾರದಿಂದ ಆರ್ಥೈಸುವುದು 'ಧಲ'ವಾಗಿದೆ.
|| ೧೩ || ಮನುಷ್ಯನು ತನ್ನ ಆಶ್ರಮಕ್ಕೆ ವಿಪರೀತವಾಗಿ ಸ್ವೇಚ್ಛೆಯಿಂದ
ಯಾವುದನ್ನು ಧರ್ಮವೆಂದು ತಿಳಿಯುತ್ತಾನೋ ಅದು 'ಅಭಾಸ'
ವಾಗಿದೆ. ತಮ್ಮ-ತಮ್ಮ ಸ್ವಭಾವಕ್ಕನುಕೂಲವಾದ ವರ್ಣಾಶ್ರಮೋ
ಚಿತ ಧರ್ಮಗಳು ಯಾರಿಗೆ ತಾನೇ ಕಾಂತಿಯನ್ನು ಉಂಟು
ಮಾಡುವುದಿಲ್ಲ? || ೧೪ ||

ಧರ್ಮಾತ್ಮ ಮನುಷ್ಯನು ನಿರ್ಧರಿಸಾಗಿದ್ದರೂ ಧರ್ಮಕ್ಕಾಗಿ
ಅಥವಾ ಶರೀರನಿರ್ವಾಹಕ್ಕಾಗಿ ಹಣವನ್ನು ಗಳಿಸುವ ಪ್ರಯತ್ನ ಮಾಡ
ಬಾರದು. ಏಕೆಂದರೆ, ಯಾವುದೇ ರೀತಿಯ ಪ್ರಯತ್ನ ಮಾಡ
ದೆಯೇ ಹೆಚ್ಚಾನಿನ ಜೀವನ ನಡೆಯುವಂತೆಯೇ ನಿವೃತ್ತಿ
ಪರಾಯಣ ಮನುಷ್ಯನ ನಿವೃತ್ತಿಯೇ ಅವನ ಜೀವನ ನಿರ್ವಹಣೆ
ಮಾಡುತ್ತದೆ. || ೧೫ ||

ಸಂತುಷ್ಟಸ್ಯ ನಿರೀಹಸ್ಯ ಸ್ವಾತ್ಮಾರಾಮಸ್ಯ ಯತ್ಸುವಿಮ್ |
ಕುತ್ಸುತ್ಯಾಮಲೋಭೇನ ಧಾವತೋಽರ್ಥಹಯೋ ದಿತಃ |
|| ೧೬ ||

ಸದಾ ಸಂತುಷ್ಟಮನಃ ಸರ್ವಾಃ ಸುಖಮಯಾ ದಿತಃ |
ಶರ್ಕರಾಕಂಟಕಾದಿಭ್ಯೋ ಯಥೋಪಾಸತ್ಪದಃ ಶಿವಮ್ |
|| ೧೭ ||

ಸಂತುಷ್ಟ ಕೇಸ ವಾ ರಾಜನ್ ವರ್ತಕಾಪಿ ವಾರಿಕಾ |
ಔಪಸ್ಥ ಚೈಹ ಕಾರ್ಪಣ್ಯಾದ್ವಹಪಾರಾಯತೇ ಜನಃ |
|| ೧೮ ||

ಅಸಂತುಷ್ಟಸ್ಯ ವಿಪ್ರಸ್ಯ ತೇಜೋ ವಿದ್ಯಾ ತಪೋ ಯಶಃ |
ಶ್ರವಣೇಂದ್ರಿಯಲೌಲ್ಯೇನ ಜ್ಞಾನಂ ಚೈವಾವೇರ್ಯತೇ |
|| ೧೯ ||

ಕಾಮಸ್ಯಾಂತಂ ಚ ಕ್ಷುತ್ತ್ವಾಂ ಕ್ರೋಧಸ್ಯೈತತ್ಪ್ರೋದಯಾತ್ |
ಜನೋ ಯಾತಿ ನ ಲೋಭಸ್ಯ ಚಿತ್ತಾಭುಕ್ತ್ವಾ ದಿತೋ ಭುವಃ |
|| ೨೦ ||

ಪಂಡಿತಾ ಬಹವೋ ರಾಜನ್ಯಹುಜ್ಞಾಃ ಸಂತಯಚ್ಛಿದಃ |
ಸದಸತ್ಪತಯೋಽಪ್ಯೇಕೇ ಆಸಂತೋಪಾತ್ಪತಂತ್ಯಧಃ |
|| ೨೧ ||

ಅಸಂಕಲ್ಪಾಜ್ಞಯೇತ್ಕಾಮಂ ಕ್ರೋಧಂ ಕಾಮವಿವರ್ಜನಾತ್ |
ಅರ್ಥಾನರ್ಥೇಕ್ಷಯಾ ಲೋಭಂ ಭಯಂ ತತ್ತ್ವಾನ್ವಮರ್ಶನಾತ್ |
|| ೨೨ ||

ಅನ್ವೀಕ್ಷಿತ್ಯಾ ಶೋಕಮೋಹೌ ದಂಭಂ ಮಹಮಪಾಸಯಾ |
ಯೋಗಾಂತರಾಯಾನ್ಮಾನೇನ ಹಂಜಾಂ ಕಾಯಾದ್ಯನೀಹಯಾ |
|| ೨೩ ||

ಕೃಪಯಾ ಭೂತಜಂ ದುಃಖಂ ದೈವಂ ಜಹ್ಯಾತ್ಸಮಾಧಿನಾ |
ಆತ್ಮಜಂ ಯೋಗವೀರ್ಯೇಣ ನಿಧ್ರಾಂ ಸ್ತುನಿಷೇವಯಾ |
|| ೨೪ ||

ರಜಸ್ತಮಶ್ಚ ಸತ್ತ್ವೇನ ಸತ್ತ್ವಂ ಚೋಪಶಮೇನ ಚ |
ವಿಕರ್ಷಣಂ ಗುರೌ ಭಿಕ್ತ್ಯಾ ಪುರುಷೋ ಹೃದಜಸಾ ಜಯೇತ್ |
|| ೨೫ ||

ತನ್ನ ಆತ್ಮನಲ್ಲೇ ರಮಿಸುತ್ತಾ ಕರ್ಮರಹಿತನಾಗಿ ಸಂತುಷ್ಟ ನಾಗಿರುವ ಮನುಷ್ಯನಿಗೆ ಸಿಗುವ ಸುಖವು, ಕಾಮನುಗಳಿಂದಲೂ, ಲೋಭದಿಂದಲೂ ಹಣಕ್ಕಾಗಿ ಹಂಬಲಿಸುತ್ತಾ ಅಲ್ಲಿ-ಇಲ್ಲಿ ಎಲ್ಲೆಡೆ ಅಲೆಯುತ್ತಿರುವ ಮನುಷ್ಯನಿಗೆ ಹೇಗೆ ತಾನೇ ಸಿಗಬಲ್ಲದು ? || ೧೬ || ಕಾಲಿಗೆ ಎಲ್ಲೆಡೆಗಳನ್ನು ಧರಿಸಿಕೊಂಡು ನಡೆಯುವವನಿಗೆ ಕಲ್ಲು-ಮುಳ್ಳುಗಳ ಯಾವುದೇ ಭಯವು ಇರುವುದಿಲ್ಲ, ಅಂತೆಯೇ ಮನುಷ್ಯನಲ್ಲಿ ಸಂತೋಷವಿರುವವನಿಗೆ ಎಂದೆಂದಿಗೂ ಮತ್ತು ಎಲ್ಲೆಡೆಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಸುಖವೇ ಸುಖವಿದೆ ; ದುಃಖವು ಇಲ್ಲವೇ ಇಲ್ಲ. || ೧೭ || ಯುಧಿಷ್ಠಿರನೇ ! ಮನುಷ್ಯನು ಕೇವಲ ನೀರಿನಿಂದಲೇ ಸಂತುಷ್ಟನಾಗಿದ್ದು ತನ್ನ ಜೀವನ ನಿರ್ವಾಹ ಏಕೆ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುವುದಿಲ್ಲವೋ ತಿಳಿಯದು. ಆದರೆ ರುನೇಂದ್ರಿಯ ಮತ್ತು ಜನನೇಂದ್ರಿಯಗಳ ಆಸೆಗಳನ್ನು ತೀರಿಸುವ ಅಲ್ಪ ಸುಖಕ್ಕೆ ಒಳಗಾಗಿ ಮನಕಾಯುವ ನಾಯಿಯಂತೆ ಆಗುವನು. || ೧೮ || ಸಂತೋಷಿಯಲ್ಲದ ಬ್ರಾಹ್ಮಣನು ಇಂದ್ರಿಯಗಳ ಲೋಲುಪತೆ ಯಿಂದ ಅವನ ಕೇಜು, ವಿದ್ಯೆ, ತಪಸ್ಸು, ಕೀರ್ತಿ ಇವುಗಳು ಕ್ಷೀಣಿಸಿ ಬಿಡುವುವು ಮತ್ತು ವಿವೇಕವನ್ನು ಕಳೆದುಕೊಳ್ಳುವನು. || ೧೯ || ಹಸಿವು, ಬಾಯಾರಿಕೆ ಇಂಗಿಹೋದ ಒಳಿತು ತಿನ್ನುವ-ಕುಡಿಯುವ ಕಾಮನೆ ಮುಗಿದುಹೋಗುತ್ತದೆ. ಕ್ರೋಧವೂ ತನ್ನ ಕೆಲಸವನ್ನು ಪೂರ್ಣಗೊಳಿಸಿ ಶಾಂತವಾಗುವುದು. ಆದರೆ ಮನುಷ್ಯನು ಪೃಥಿ ವಿಯ ಎಲ್ಲ ದಿಕ್ಕುಗಳನ್ನು ಗೆದ್ದುಕೊಂಡು, ಭೋಗಿಸಿದರೂ ಅವನ ಲೋಭವು ಕೊನೆಗೊಳ್ಳುವುದಿಲ್ಲ. || ೨೦ || ಆನೇಕ ವಿಷಯ ಗಳನ್ನು ಬಲ್ಲವನಾಗಿ, ಸಂತಯಗಳನ್ನು ಸಮಾಧಾನಪಡಿಸಿಕೊಂಡು ಮನುಷ್ಯನಲ್ಲಿ ಶಾಸ್ತ್ರೋಕ್ತವಾದ ಅರ್ಥವನ್ನು ನಿಶ್ಚಯಿಸಿಕೊಂಡಿರು ವವರು, ವಿದ್ವತ್ಪಥಗಳ ಅಧ್ಯಕ್ಷರಾದ ದೊಡ್ಡ-ದೊಡ್ಡ ವಿದ್ವಾಂ ಸರೂ ಕೂಡ ಅಸಂತೋಷದ ಕಾರಣ ಪತನಹೊಂದುವರು. || ೨೧ ||

ಧರ್ಮನಂದನಾ ! ಸಂಕಲ್ಪಗಳ ಪರಿತ್ಯಾಗದಿಂದ ಕಾಮವನ್ನೂ, ಕಾಮನುಗಳ ತ್ಯಾಗದಿಂದ ಕ್ರೋಧವನ್ನೂ, ಸಂಸಾರಿಗಳು ಹೇಳುವ 'ಅರ್ಥ'ವನ್ನು ಅನರ್ಥವೆಂದು ತಿಳಿದುಕೊಂಡು ಲೋಭವನ್ನೂ ಮತ್ತು ತತ್ತ್ವದ ವಿಚಾರದಿಂದ ಭಯವನ್ನೂ ಗೆದ್ದುಕೊಳ್ಳಬೇಕು. || ೨೨ || ಅಧ್ಯಾತ್ಮವಿದ್ಯೆಯಿಂದ ಶೋಕ-ಮೋಹಗಳನ್ನೂ ಸಂತರ ಉಪಾಸನೆಯಿಂದ ದಂಭವನ್ನೂ ಮೌನದಿಂದ ಯೋಗದ ವಿಘ್ನ ಗಳನ್ನೂ ಮತ್ತು ತರೀರ-ಪ್ರಾಣ ಮುಂತಾದವುಗಳನ್ನು ನಿಶ್ಚೇಷ್ಟ ಗೊಳಿಸಿ ಹಂಸೆಯನ್ನು ಜಯಿಸಿಕೊಳ್ಳಬೇಕು. || ೨೩ || ಅಧಿಭೌತಿಕ ದುಃಖವನ್ನು ದಯೆಯ ಮೂಲಕ, ಅಧಿದೈವಿಕ ವೇದನೆಯನ್ನು ಸಮಾಧಿಯಿಂದ, ಆಧ್ಯಾತ್ಮಿಕ ದುಃಖವನ್ನು ಯೋಗಬಲದಿಂದ ಹಾಗೂ ನಿದ್ರೆಯನ್ನು ಸಾತ್ವಿಕ ಭೋಜನ, ಸ್ನಾನ, ಸಂಗ ಮುಂತಾದ ವುಗಳ ಸೇವನೆಯಿಂದ ಗೆದ್ದುಕೊಳ್ಳಬೇಕು. || ೨೪ || ಸತ್ತ್ವಗುಣ ದಿಂದ ರಜೋಗುಣ-ತಮೋಗುಣಗಳನ್ನು ಮತ್ತು ಉಪಶಾಂತಿಯ ಮೂಲಕ ಸತ್ತ್ವಗುಣದ ಮೇಲೆ ವಿಜಯವನ್ನು ಪಡೆಯಬೇಕು. ಕ್ರಿಗುರುಗಳಲ್ಲಿರುವ ಭಕ್ತಿಯಿಂದ ಸಾಧಕನು ಇವೆಲ್ಲ ದೋಷಗಳ ಮೇಲೆ ಸುಲಭವಾಗಿ ವಿಜಯವನ್ನು ಪಡೆಯಬಲ್ಲನು. || ೨೫ ||

ಯಸ್ಯ ಸಾಕ್ಷಾದ್ಭಗವತಿ ಜ್ಞಾನದೀಪಪ್ರದೇ ಗುರೌ |
ಮರ್ತ್ಯಾಸದ್ವಿಃ ಪ್ರತಂ ತಸ್ಯ ಸರ್ವಂ ಕುಂಜರೌಚಮ್ || ೨೬ ||

ಏಷ ವೈ ಭಗವಾನ್ಸಾಕ್ಷಾತ್
ಪ್ರಧಾನಪುರುಷೇಶ್ವರಃ |
ಯೋಗೇಶ್ವರೈರ್ವಿಮೃಗ್ಯಾಂಘ್ರಿ-
ಲೋಕೋ ಯಂ ಮನ್ಯತೇ ನರಮ್ || ೨೭ ||

ಪರ್ಯಸಂಯಮೈಕಾಂತಾಃ ಸರ್ವಾ ನಿಯಮಚೋದನಾಃ |
ತದಂತಾ ಯದಿ ನೋ ಯೋಗಾನಾವಹೇಯುಃ ಪ್ರಮಾವಹಾಃ || ೨೮ ||

ಯಥಾ ವಾರ್ತಾದಯೋ ಹೃರ್ಥಾ ಯೋಗಸ್ಯಾರ್ಥಂ ನ ಬಿಭ್ರತಿ |
ಅನರ್ಥಾಯ ಭವೇಯುಸ್ತೇ ಪೂರ್ತಮಿಷ್ಟಂ ತಥಾಸತಃ || ೨೯ ||

ಯಶ್ಚಿತ್ತವಿಜಯೇ ಯತಃ ಸ್ಯಾನ್ನಿಷಂಗೋಽಪರಿಗ್ರಹಃ |
ಏಕೋ ವಿವಿಕ್ತಶರಣೋ ಭಿಕ್ಷುರ್ಭಿಕ್ಷಾಮಿತಾತನಃ || ೩೦ ||

ದೇಶೇ ಶುಚೌ ಸಮೇ ರಾಜನ್ಯಸ್ತಾಪ್ಯಾಸನಮಾತ್ಮನಃ |
ಸ್ಥಿರಂ ಸಮಂ ಸುಖಂ ತಸ್ಮಿನ್ನಾಸೀತರ್ಷ್ವಂಗಿಮಿತಿ || ೩೧ ||

ಪ್ರಾಣಾಪಾನೌ ಸನ್ನಿರುಂಧ್ಯಾತ್ಪೂರಕುಂಭಕರೇಚಕೈಃ |
ಯಾವನ್ಮನಸ್ತಚೇತ್ಯಾಮಾನ್ಸ ನಾಸಾಗ್ರನಿರೀಕ್ಷಣಃ || ೩೨ ||

ಯತೋ ಯತೋ ನಿಪರತಿ ಮನಃ ಕಾಮಹತಂ ಭ್ರಮತ್ |
ತತ್ಸತತ ಉಪಾಹೃತ್ ಹೃದಿ ರುಂಧ್ಯಾಚ್ಛೈರ್ಬುಧಃ || ೩೩ ||

ಏವಮಭ್ಯಸತಶ್ಚಿತ್ತಂ ಕಾಲೇನಾರ್ವಿಯಸಾ ಯತೇಃ |
ಅನಿತಂ ತಸ್ಯ ನಿರ್ವಾಣಂ ಯಾತ್ಯನಿಂಧನವಹ್ನಿವತ್ || ೩೪ ||

ಕಾಮಾದಿಭಿರನಾವಿದ್ಧಂ ಪ್ರಶಾಂತಾಖಿಲವೃತ್ತಿ ಯತ್ |
ಚಿತ್ತಂ ಬ್ರಹ್ಮ ಸುಖಸ್ತಪ್ಪಂ ನೈವೋತ್ತಿಷ್ಠೇತ ಕರ್ಹಿಚತ್ || ೩೫ ||

ಹೃದಯದಲ್ಲಿ ಜ್ಞಾನದ ದೀಪವನ್ನು ಹಚ್ಚುವ ಗುರುದೇವನು ಸಾಕ್ಷಾತ್ ಭಗವಂತನೇ ಆಗಿರುವನು. ಅವರನ್ನು ಮನುಷ್ಯನೆಂದು ತಿಳಿಯುವ ದುರ್ಬುದ್ಧಿಯುಳ್ಳ ಮನುಷ್ಯನ ಸಮಸ್ತ ಶಾಸ್ತ್ರವಿಜ್ಞಾನವು ಗಜಾನ್ನದಂತೆ ವ್ಯರ್ಥವೇ ಆಗುವುದು. || ೨೬ || ದೊಡ್ಡ-ದೊಡ್ಡ ಯೋಗೇಶ್ವರರು ಯಾರ ಚರಣಕಮಲಗಳನ್ನು ಅನುಸಂಧಾನ ಮಾಡುವರೋ, ಪ್ರಕೃತಿ-ಪುರುಷರ ಆಧೀಶ್ವರನೋ ಅಂತಹ ಭಗವಂತನೇ ಗುರುದೇವರ ರೂಪದಲ್ಲಿ ಪ್ರಕಟವಾಗಿರುವನು. ಇವನನ್ನು ಜನರು ಭ್ರಮೆಯಿಂದ ಮನುಷ್ಯನೆಂದು ಭಾವಿಸುವರು. || ೨೭ ||

ಶಾಸ್ತ್ರಗಳಲ್ಲಿ ಎಷ್ಟು ನಿಯಮಸಂಖ್ಯಾಂಧಿ ಆದೇಶಗಳಿವೆಯೋ ಅವುಗಳ ಏಕಮಾತ್ರ ತಾತ್ಪರ್ಯವು - ಕಾಮ, ಕ್ರೋಧ, ಲೋಭ, ಮೋಹ, ಮದ, ಮತ್ಸರ - ಈ ಆರು ಶತ್ರುಗಳನ್ನು ಗೆದ್ದುಕೊಳ್ಳುವುದು ಅಥವಾ ಐದು ಇಂದ್ರಿಯಗಳು, ಒಂದು ಮನಸ್ಸು - ಹೀಗೆ ಆರನ್ನು ವಶಪಡಿಸಿಕೊಳ್ಳುವುದೇ ಆಗಿದೆ. ಹೀಗಾದ ಬಳಿಕವೂ ಆ ನಿಯಮಗಳ ಮೂಲಕ ಭಗವಂತನ ಧ್ಯಾನ-ಚಿಂತನೆಗಳು ಪ್ರಾಪ್ತವಾಗದಿದ್ದರೆ, ಅವುಗಳನ್ನು ಕೇವಲ ಶ್ರಮವೆಂದೇ ತಿಳಿಯಬೇಕು. || ೨೮ || ಕೃಷಿ, ವ್ಯಾಪಾರ ಮುಂತಾದವುಗಳು ಮತ್ತು ಅದರ ಫಲಗಳೂ ಕೂಡ ಯೋಗಸಾಧನೆಯ ಫಲವಾದ ಭಗವತ್ಪ್ರಾಪ್ತಿ ಅಥವಾ ಮುಕ್ತಿಯನ್ನು ಕೊಡಲಾರವೋ, ಅಂತೆಯೇ ದುಷ್ಟ ಮನುಷ್ಯನ ಶ್ರೇಷ್ಠ-ಸ್ವಾರ್ಥ ಕರ್ಮಗಳೂ ಕೂಡ ಶ್ರೇಯಸ್ಕರವಾಗುವುದಿಲ್ಲ. ಬದಲಿಗೆ ವಿರುದ್ಧ ಫಲವನ್ನೇ ಕೊಡುವುವು. || ೨೯ ||

ತನ್ನ ಮನಸ್ಸಿನ ಮೇಲೆ ವಿಜಯವನ್ನು ಪಡೆದುಕೊಳ್ಳಲಿಕ್ಕಾಗಿ ಹೊರಟಿರುವ ಮನುಷ್ಯನು ಆಸಕ್ತಿ ಮತ್ತು ಪರಿಗ್ರಹವನ್ನು ತ್ಯಜಿಸಿ ಸಂನ್ಯಾಸವನ್ನು ಸ್ವೀಕರಿಸಬೇಕು. ಏಕಾಂತದಲ್ಲಿ ಒಬ್ಬಂಟಿಗನಾಗಿ ಇದ್ದು, ಭಿಕ್ಷೆ ಎತ್ತಿ ಶರೀರನಿರ್ವಾಹ ಮಾತ್ರಕ್ಕೆ ಸ್ವಲ್ಪ ಮತ್ತು ಪರಿಮಿತ ಭೋಜನವನ್ನು ಸೇವಿಸಬೇಕು. || ೩೦ || ಯುಧಿಷ್ಠಿರನೇ! ಶುಚಿಯಾಗಿ ಸಮತಟ್ಟಾಗಿರುವ ಭೂಮಿಯಲ್ಲಿ ತನ್ನ ಆಸನವನ್ನು ಹಾಸಿಕೊಂಡು, ಅದರ ಮೇಲೆ ನೇರವಾಗಿ, ಸ್ಥಿರವಾಗಿ, ಸಮವಾಗಿ, ಸುಖಕರವಾದ ಯೋಗಾಸನದಲ್ಲಿ ಕುಳಿತುಕೊಂಡು ಒಂಕಾರವನ್ನು ಜಪಿಸಬೇಕು. || ೩೧ || ಮನಸ್ಸು ಸಂಕಲ್ಪ-ವಿಕಲ್ಪಗಳನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಬಿಡುವ ತನಕ ದೃಷ್ಟಿಯನ್ನು ನಾಸಾಗ್ರದಲ್ಲಿ ನೆಟ್ಟು ಪೂರಕ, ಕುಂಭಕ ಮತ್ತು ರೇಚಕದ ಮೂಲಕ ಪ್ರಾಣ ಹಾಗೂ ಅಪಾನದ ಗತಿಯನ್ನು ತಡೆಗಟ್ಟಬೇಕು. || ೩೨ || ಕಾಮದ ಆಘಾತದಿಂದ ಗಾಯಗೊಂಡ ಮನಸ್ಸು ಎಲ್ಲೆಲ್ಲಿ ಸುತ್ತಾಡುತ್ತಾ ಅಲೆಯುವುದೋ, ಅಲ್ಲಲ್ಲಿಂದ ಅದನ್ನು ಹಿಂದಿರುಗಿಸಿ ಮೆಲ್ಲ-ಮೆಲ್ಲನೆ ಹೃದಯದಲ್ಲಿ ನೆಲೆಗೊಳಿಸಬೇಕು. || ೩೩ || ಸಾಧಕನು ನಿರಂತರವಾಗಿ ಹೀಗೆ ಅಭ್ಯಾಸ ಮಾಡುವಾಗ ಕಟ್ಟಿಗೆ ಇಲ್ಲದೆ ಬೆಂಕಿಯು ಅರಿಹೋಗುವಂತೆಯೇ ಸ್ವಲ್ಪ ಸಮಯದಲ್ಲೇ ಅವನ ಚಿತ್ತವು ಶಾಂತವಾಗಿ ಹೋಗುತ್ತದೆ. || ೩೪ || ಹೀಗೆ ಕಾಮವಾಸನೆಗಳು ಏಟುಕೊಡುವುದನ್ನು ನಿಲ್ಲಿಸಿದಾಗ ಮತ್ತು ಸಮಸ್ತ ವೃತ್ತಿಗಳು ಅತ್ಯಂತ ಶಾಂತವಾಗಿ ಹೋದಾಗ ಚಿತ್ತವು ಬ್ರಹ್ಮಾನಂದದ ಸ್ಪರ್ಶದಲ್ಲಿ ಮುಳುಗಿಹೋಗುವುದು, ಮತ್ತೆ ಅದು ಎಂದಿಗೂ ಅಲ್ಲಿಂದ ಎದ್ದು ಬರುವುದಿಲ್ಲ. || ೩೫ ||

ಯಃ ಪ್ರವೃದ್ಧ್ಯ ಗೃಹಾತ್ಪೂರ್ವಂ ತ್ರಿವರ್ಗಾವಪನಾತ್ಪುನಃ |
ಯಾದಿ ಸೇವೇತ ತಾನ್ರಿಕ್ಷುಃ ಸ ವೈ ವಾಂಠಾತ್ಪ್ರಪತ್ತಪಃ || ೩೬ ||

ಯೈಃ ಸ್ವದೇಹಃ ಸ್ವ ತೋ ನಾತ್ಮಾ ಮರ್ತ್ಯೋ ವಿಟ್ ಕೃಮಿಭಯಾತ್ |
ತ ಏನಮಾತ್ಮಾತ್ಮತ್ವಾ ಶ್ಲಾಘಯಂತಿ ಹೃಸ್ತಮೋ || ೩೭ ||

ಗೃಹಸ್ಥಸ್ತ ಕ್ರಿಯಾತ್ಮಾಗೋ ವ್ರತತ್ಮಾಗೋ ವಟೋರಪಿ |
ತಪಸ್ವಿನೋ ಗ್ರಾಮಸೇವಾ ಭಿಕ್ಷೋರಿಂದ್ರಿಯರೋಲತಾ || ೩೮ ||

ಆಶ್ರಮಾಪಸದಾ ಹೈತೇ ಖಿಲ್ವಾಶ್ರಮವಿಡಂಬಕಾಃ |
ದೇವಮಾಯಾವಿಮೂಢಾಂಶ್ಚಾನುಜೇಕ್ಷತಾನುಕಂಪಯಾ || ೩೯ ||

ಆತ್ಮಾನಂ ಚೇದ್ವಿಜಾನೀಯಾತ್ಪರಂ ಜ್ಞಾನಧುತಾಶಯಃ |
ಕಿಮಿಚ್ಛನ್ಯಸ್ಯ ವಾ ಹೇತೋರ್ದೇಹಂ ಪುಷ್ಪಾತಿ ಲಂಪಟಃ || ೪೦ ||

ಆಹುಃ ಶರೀರಂ ರಥಮಿಂದ್ರಿಯಾಣಿ
ಹಯಾಸಭೀಷೂನ್ಯನ ಇಂದ್ರಿಯೇಶಮ್ |
ವರ್ತಾಂತಿ ಮಾತ್ರಾ ಧಿಷಣಾಂ ಚ ಸೂತಂ
ಸ್ವತ್ವಂ ಬೃಹದ್ಧಂಧುರಮೀಶಸೃಷ್ಟಮ್ || ೪೧ ||

ಅಕ್ಷಂ ವತಪ್ರಾಣಮಧರ್ಮಧರ್ಮೌಃ
ಚಕ್ರೇಽಭಿಮಾನಂ ರಥಿನಂ ಚ ಜೀವಮ್ |
ಧನುರ್ಹಿ ತಸ್ಯ ಪ್ರಣವಂ ಪಠಂತಿ
ಶರಂ ತು ಜೀವಂ ಪರಮೇವ ಲಕ್ಷ್ಮಮ್ || ೪೨ ||

ರಾಗೋ ದ್ವೇಷಶ್ಚ ಲೋಭಶ್ಚ
ಶೋಕಮೋಹೌ ಭಯಂ ಮದಃ |
ಮಾನೋಽವಮಾನೋಽಸೂಯಾ ಚ
ಮಾಯಾ ಹಿಂಸಾ ಚ ಮತ್ಸರಃ || ೪೩ ||

ರಜಃ ಪ್ರಮಾದಃ ಕುನ್ವಿದ್ರಾ ಶತ್ವವಸ್ತೇವಮಾದಯಃ |
ರಜಸ್ತಮಃ ಪ್ರಕೃತಯಃ ಸತ್ತಪ್ರಕೃತಯಃ ಕ್ಷುಬ್ಧಾಃ || ೪೪ ||

ಯಾವ ಸಂನ್ಯಾಸಿಯು ಮೊದಲಿಗೆ ಧರ್ಮ, ಅರ್ಥ ಮತ್ತು ಕಾಮ ಇವುಗಳ ಮೂಲ ಕಾರಣವಾದ ಗೃಹಾಶ್ರಮವನ್ನು ತ್ಯಜಿಸಿ, ಪುನಃ ಅದನ್ನೇ ಸೇವಿಸಿಕೊಂಡಾಗಿದರೆ, ನಿರ್ಲಜ್ಜನಾದ ಅವನು ತಾನು ಉಳಿದುದನ್ನೇ ತಿನ್ನುವ ನಾಯಿಯೇ ಆಗಿದ್ದಾನೆ. || ೩೬ || ಯಾರು ತನ್ನ ಶರೀರವನ್ನು ಅನಾತ್ಮಾ, ಮೃತ್ಯುಗ್ರಸ್ತ ಮತ್ತು ಮಲ, ಕ್ರಮಿಗಳು, ಬೂದಿ ಎಂದು ತಿಳಿದಿದ್ದನೋ, ಅದನ್ನು ಮತ್ತೆ ಆತ್ಮಾ ಎಂದು ತಿಳಿದು ಪ್ರಶಂಸೆ ಮಾಡತೊಡಗಿದರೆ ಅವನು ಮೂಢನೇ ಸರಿ. || ೩೭ || ಕರ್ಮಜ್ಞಾಗಿಯಾದ ಗೃಹಸ್ಥನು, ವ್ರತಜ್ಞಾಗಿಯಾದ ಬ್ರಹ್ಮಚಾರಿ, ಊರಿನಲ್ಲಿ ವಾಸಿಸುವ ತಪ್ಪು (ವಾಸಪ್ರಸ್ಥಿ) ಮತ್ತು ಇಂದ್ರಿಯಲೋಲುಪನಾದ ಸಂನ್ಯಾಸಿ ಇವರು ನಾಲ್ವರೂ ಆಶ್ರಮಗಳಿಗೆ ಕಲಂಕವಾಯರಾಗಿದ್ದಾರೆ. ವೈರ್ಭವಾಗಿಯೇ ಆಶ್ರಮಗಳ ವೇಷವನ್ನು ಧರಿಸಿದವರು. ಭಗವಂತನ ಮಾಯೆಯಿಂದ ಮೋಹಿತರಾದ ಆ ಮೂಢರಲ್ಲಿ ಕನಿಕರಗೊಂಡು ಅವರ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಉದಾಸೀನನಾಗಿರಬೇಕು. || ೩೮-೩೯ || ಆತ್ಮಜ್ಞಾನದಿಂದ ಎಲ್ಲ ವಾಸನೆಗಳನ್ನು ನಿರ್ಮೂಲನಗೊಳಿಸಿಕೊಂಡು ಪರಮಾತ್ಮ ಸಾಕ್ಷಾತ್ಕಾರವುಂಟಾದ ಅನುಭವವನ್ನು ಪಡೆದ ಯಾವನೂ ಇಂದ್ರಿಯ ಲಂಪಟನಾಗುವುದಿಲ್ಲ. ಆತನು ಯಾವ ವಿಷಯದ ಬಯಕೆಯಿಂದ ಮತ್ತು ಯಾವ ಭೋಕ್ತೃವಿನ ತೃಪ್ತಿಗಾಗಿ ಇಂದ್ರಿಯ ಲಂಪಟನಾಗಿ ತನ್ನ ಶರೀರವನ್ನು ಪೋಷಿಸಿಯಾನು ? || ೪೦ ||

ಪರಮಾತ್ಮನ ಸಿದ್ಧಿಗಾಗಿ ಮಾಡುವ ಸಾಧನೆಯಲ್ಲಿ ಈ ಶರೀರವೇ ರಥವು-ಇಂದ್ರಿಯಗಳೇ ಕುದುರೆಗಳು, ಇಂದ್ರಿಯಗಳ ಒಡೆಯ ಮನಸ್ಸು ಲಗಾಮು. ಶಬ್ದಾದಿ ವಿಷಯಗಳೇ ಮಾರ್ಗವು. ಬುದ್ಧಿಯೇ ಸಾರಥಿ. ಚಿತ್ತವೇ ಭಗವಂತನಿಂದ ನಿರ್ಮಿತವಾದ ಕಟ್ಟುವ ವಿಶಾಲ ಮಾದ ಹಗ್ಗ ಹತ್ತು ಪ್ರಾಣಗಳೇ ಅಚ್ಚುಮರ. ಧರ್ಮ-ಅಧರ್ಮ ಗಳೇ ಚಕ್ರಗಳು. ಇದರ ಅಭಿಮಾನಿ ಜೀವನೇ ರಥಿಯೆಂದು ಹೇಳಲಾಗಿದೆ. ಓಂಕಾರವೇ ಆ ರಥಿಯ ಧನುಸ್ಸು. ಶುದ್ಧ ಜೀವಾತ್ಮನೇ ಬಾಣ ಮತ್ತು ಪರಮಾತ್ಮನೇ ಗುರಿಯಾಗಿದೆ ಎಂದು ಉಪನಿಷತ್ತುಗಳು ಹೇಳುತ್ತವೆ. (ಈ ಓಂಕಾರದ ಮೂಲಕ ಅಂಶರಾತ್ಮನ್ನು ಪರ ಮಾತ್ಮನಲ್ಲಿ ಲೀನಗೊಳಿಸಬೇಕು.) || ೪೧-೪೨ || ರಾಗ, ದ್ವೇಷ, ಲೋಭ, ಶೋಕ, ಮೋಹ, ಭಯ, ಮದ, ಮಾನ, ಅವಮಾನ, ಬೇರೆಯವರ ಗುಣಗಳಲ್ಲಿ ದೋಷ ನೋಡುವುದು ಭಲ, ಹಿಂಸೆ, ಇತರರ ಉನ್ನತಿಯನ್ನು ಕಂಡು ಹೊಟ್ಟೆಯುರಿ, ತೃಷ್ಣೆ ಪ್ರಮಾದ, ಹುಮ್ಮ, ನಿದ್ರೆ - ಇವೆಲ್ಲವೂ ಜೀವಿಯ ಶತ್ರುಗಳು. ಇವುಗಳಲ್ಲದೆ ಇನ್ನೂ ಅನೇಕ ಶತ್ರುಗಳು ಅವನಿಗಿವೆ. ಅವುಗಳಲ್ಲಿ ರಜೋಗುಣ, ತಮೋಗುಣವೃತ್ತಿಗಳೇ ಹೆಚ್ಚಾಗಿವೆ. ಕೆಲ-ಕೆಲವು ಸತ್ತಗುಣ ಪ್ರಧಾನವೂ ಆಗಿರುತ್ತವೆ. || ೪೩-೪೪ || ಈ ಮನುಷ್ಯಶರೀರವೆಂಬ ರಥವು ತನ್ನ ವಶದಲ್ಲಿದ್ದು ಇಂದ್ರಿಯ, ಮನಸ್ಸು - ಮುಂತಾದ ಎಲ್ಲ ಸಾಧನಗಳು ಚೆನ್ನಾಗಿರುವಷ್ಟರೊಳಗೆ ತ್ರಿಗುರುದೇವರ ಚರಣ ಕಮಲಗಳ ಸೇವೆ-ಪೂಜೆಗಳಿಂದ ಹರಿತವಾಗಿ ಮಾಡಲ್ಪಟ್ಟ ಜ್ಞಾನ ವೆಂಬ ತಿಟ್ಟವಾದ ಖಡ್ಗವನ್ನು ಎತ್ತಿಕೊಂಡು ತ್ರಿಭಗವಂತನ ಬಲ ದಿಂದ ಈ ಎಲ್ಲ ಶತ್ರುಗಳನ್ನು ನಾಶಪಡಿಸಿ, ತನ್ನ ಸ್ವಾರಾಜ್ಯವೆಂಬ ಸಿಂಹಾಸನದಲ್ಲಿ

ಯಾವನ್ಯ ಕಾಯರಥಮಾತ್ಮವಶೋಪಕಲ್ಪಂ
 ಧತ್ತೇ ಗರಿಷ್ಠ ಚರಣಾರ್ಚನಯಾ ನಿಕಾತಮ್ |
 ಜ್ಞಾನಾಸಿಮಚ್ಚುತಬಲೋ ದಧದ್ವಶತುಃ
 ಸ್ವಾರಾಜ್ಯತುಷ್ಠ ಉಪಶಾಂತ ಇದಂ ವಿಜಹ್ಯಾತ್ || ೪೫ ||

ನೋ ಚೇತ್ಯಮತ್ರಮಸದಿಂದ್ರಿಯವಾಘೂತಾ
 ನೀತ್ಯೋತ್ಪಥಂ ನಿಷಯದಯುಷು ನಿಕ್ಷಿಪಂತಿ |
 ತೇ ದೃಷ್ಟವಃ ಸಹಯಸೂತಮಮುಂ ತಮೋಽಂಧಃ
 ಸಂಸಾರಕೂಪ ಉರುಮೃತ್ಯುಭಯೇ ಕ್ಷಿಪಂತಿ || ೪೬ ||

ಪ್ರವೃತ್ತಂ ಚ ನಿವೃತ್ತಂ ಚ ದ್ವಿವಿಧಂ ಕರ್ಮ ವೈದಿಕಮ್ |
 ಆವರ್ತೇತ ಪ್ರವೃತ್ತೇನ ನಿವೃತ್ತೇನಾಶುತೇಽಮೃತಮ್
 || ೪೭ ||

ಹಿಂಸ್ರಂ ದ್ರವ್ಯಮಯಂ ಕಾಮ್ಯಮಗ್ನಿಹೋತ್ರಾದ್ಯಶಾಂತಿದಮ್ |
 ದರ್ಶಶ್ಚ ಪೂರ್ಣಮಾಸಶ್ಚ ಚಾತುರ್ಮಾಸ್ಯಂ ಪಶುಃ ಸುತಃ
 || ೪೮ ||

ಏಕದಿಷ್ಟಂ ಪ್ರವೃತ್ತಾಖ್ಯಂ ಹುತಂ ಪ್ರಹುತಮೇವ ಚ |
 ಪೂರ್ತಂ ಶುರಾಲಯಾರಾಮಕೂಪಾಜೀವ್ಯಾದಿಲಕ್ಷಣಮ್
 || ೪೯ ||

ದ್ರವ್ಯಸೂಕ್ಷ್ಮವಿವಾಕತ್ವ ಭೂಮೋ ರಾತ್ರಿರಪಕ್ವಯಃ |
 ಅಯನಂ ದಕ್ಷಿಣಂ ಸೋಮೋ ದರ್ಶ ಓಷಧಿವೀರುಧಃ
 || ೫೦ ||

ಅನ್ಯಂ ರೇತ ಇತಿ ಕ್ಷೇಪ ಪಿತೃಯಾನಂ ಪುನರ್ಭವಃ |
 ಏಕೈಕಶ್ಚೇನಾನುಪೂರ್ವಂ ಭೂತ್ವಾ ಭೂತ್ವೇಹ ಜಾಯತೇ
 || ೫೧ ||

ನಿಷೇಕಾದಿಶೃಶಾನಾಂತ್ಯಃ ಸಂಸ್ಕಾರೈಃ ಸಂಸ್ಕೃತೋ ದ್ವಿಜಃ |
 ಇಂದ್ರಿಯೇಷು ಕ್ರಿಯಾಯಜ್ಞಾನ್ ಜ್ಞಾನದೀಪೇಷು ಬುಹುಃ
 || ೫೨ ||

ವಿರಾಜಮಾನನಾಗಬೇಕು. ಮತ್ತೆ ಪುನಃ ಆತ್ಮಂಶ ಶಾಂತಭಾವದಿಂದ ಈ ಶರೀರವನ್ನು ಪರಿತ್ಯಾಗಮಾಡ ಬೇಕು. || ೪೫ || ಇಲ್ಲದಿದ್ದರೆ ಸ್ವಲ್ಪವೇ ಪ್ರಮಾದ ಉಂಟಾದರೂ ಈ ಇಂದ್ರಿಯಗಳೆಂಬ ದುಷ್ಟ ಕುದುರೆಗಳು ಮತ್ತು ಅವುಗಳೊಂದಿಗೆ ಮಿತ್ರತೆಯುಳ್ಳ ಬುದ್ಧಿ ರೂಪೀ ಸಾರಥಿಯು ರಥದ ಒಡೆಯ ಜೀವನನ್ನು ವಿರುದ್ಧವಾದ ದಾರಿಯಲ್ಲಿ ಕೊಂಡೊಯ್ದು ವಿಷಯ ರೂಪೀ ದರೋಡೆಗಾರರ ಕೈಗೊಪ್ಪಿಸುವರು. ಆ ಕಳ್ಳರು ಸಾರಥಿ ಮತ್ತು ಕುದುರೆಗಳೊಂದಿಗೆ ಈ ಜೀವನನ್ನು ಮೃತ್ಯುಪಿಗಿಂತಲೂ ಆತ್ಮಂಶ ಭಯಂಕರವಾದ ಸಂಸಾರವೆಂಬ ಕಗ್ಗಲೆಯ ಬಾವಿಯೊಳಗೆ ತಳ್ಳಿಬಿಡುವರು. || ೪೬ ||

ವೈದಿಕ ಕರ್ಮಗಳಲ್ಲಿ ಎರಡು ವಿಧಗಳಿವೆ. ಒಂದು ಪ್ರವೃತ್ತಿಪರವಾದುದು. ಇದು ವೃತ್ತಿಗಳನ್ನು ಅವುಗಳ ವಿಷಯಗಳ ಕಡೆಗೆ ಕೊಂಡೊಯ್ಯುವುದು. ಇನ್ನೊಂದು ನಿವೃತ್ತಿಪರವಾದುದು ಇದು ವೃತ್ತಿಗಳನ್ನು ಅವುಗಳ ವಿಷಯಗಳಿಂದ ಹಿಂದಿರುಗಿಸಿ ಶಾಂತ ಹಾಗೂ ಆತ್ಮಸಾಕ್ಷಾತ್ಕಾರಕ್ಕೆ ಯೋಗ್ಯವಾಗಿಸುತ್ತದೆ. ಪ್ರವೃತ್ತಿಪರ ಕರ್ಮಮಾರ್ಗದಿಂದ ಮತ್ತೆ-ಮತ್ತೆ ಹುಟ್ಟು-ಸಾವುಗಳು ಒದಗುತ್ತವೆ ಮತ್ತು ನಿವೃತ್ತಿಪರ ಭಕ್ತಿಮಾರ್ಗ ಅಥವಾ ಜ್ಞಾನಮಾರ್ಗದಿಂದ ಪರಮಾತ್ಮನ ಪ್ರಾಪ್ತಿಯುಂಟಾಗುತ್ತದೆ. || ೪೭ || ಶೈನಯಾಗಾದಿ ಹಿಂಸಾಮಯ ಕರ್ಮ, ಅಗ್ನಿಹೋತ್ರ, ದರ್ಶ, ಪೂರ್ಣಮಾಸ, ಚಾತುರ್ಮಾಸ್ಯ, ಪಶುಯಾಗ, ಸೋಮಯಾಗ, ವೈಶ್ವದೇವ, ಬರಿಹರಣ ಮುಂತಾದ ದ್ರವ್ಯಮಯ ಕರ್ಮಗಳನ್ನು 'ಇಷ್ಟವೆಂದು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ. ದೇವಾಲಯ, ಹೂದೋಟ, ಕೆರೆ-ಕಟ್ಟಿ ಮುಂತಾದವು ಗಳನ್ನು ನಿರ್ಮಿಸುವುದು, ಅರವಟ್ಟಿಗೆ ಇರಿಸುವುದು ಮುಂತಾದವು ಗಳು 'ಪೂರ್ತ' ಕರ್ಮಗಳಾಗಿವೆ. ಇವೆಲ್ಲವೂ ಪ್ರವೃತ್ತಿಪರವಾದ ಕರ್ಮಗಳಾಗಿವೆ. ಸಹಾಮುಖವಾದಿಂದ ಇವುಗಳನ್ನು ಆಚರಿಸಿದರೆ ಇವು ಆಶಾಂತಿಗೆ ಕಾರಣವಾಗುತ್ತವೆ. || ೪೮-೪೯ || ಪ್ರವೃತ್ತಿ ಪರಾಯಣನಾದ ಮನುಷ್ಯನು ಸತ್ತಮೇಲೆ ಚೆರು-ಪುರೋಡಾಶ ಮುಂತಾದ ಯಜ್ಞಸಂಬಂಧಿ ದ್ರವ್ಯಗಳ ಸೂಕ್ಷ್ಮವಾದ ಭಾಗದಿಂದ ಉಂಟಾದ ಶರೀರವನ್ನು ಧರ್ಮಿ ಧೂಮಾಭಿಮಾನಿದೇವತೆಗಳ ಒಳಗೆ ಹೋಗುತ್ತಾನೆ. ಮತ್ತೆ ಕ್ರಮವಾಗಿ ರಾತ್ರಿ, ಕೃಷ್ಣಪಕ್ಷ, ದಕ್ಷಿಣಾಯನ - ಇವುಗಳ ಅಭಿಮಾನಿದೇವತೆಗಳ ಒಳಗೆ ಹೋಗಿ ಚಂದ್ರ ದೋಣಕ್ಕೆ ತಲುಪುತ್ತಾನೆ. ಅಲ್ಲಿಯ ಭೋಗಗಳು ಮುಗಿದಾಗ ಅಮಾ ವಾಸ್ಯೆಯ ಚಂದ್ರನಂತೆ ಕ್ಷೀಣನಾಗಿ ಮಳೆಯ ಮೂಲಕ ಕ್ರಮವಾಗಿ ಜೀವಧಿ, ಲತೆಗಳು, ಅನ್ನ ಮತ್ತು ವೀರ್ಯರೂಪದಲ್ಲಿ ಪರಿಣಾಮ ಹೊಂದಿ ಪಿತೃಯಾನದಿಂದ ಪುನಃ ಸಂಸಾರದಲ್ಲಿ ಹುಟ್ಟುವನು. || ೫೦-೫೧ || ಯುಧಿಷ್ಠಿರನೇ! ಗರ್ಭಾಧಾನದಿಂದ ಹಿಡಿದು ಅಂತ್ಯೋಷ್ಠಿವರೆಗೆ ಎಲ್ಲ ಸಂಸ್ಕಾರಗಳು ಯಾರಿಗೆ ಆಗುತ್ತವೋ ಅವನಿಗೆ 'ದ್ವಿಜ' ಎಂದು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ. ಅವರಲ್ಲಿ ಕೆಲವರು ಹಿಂದೆ ಹೇಳಿದ ಪ್ರವೃತ್ತಿಮಾರ್ಗವನ್ನು ಅನುಷ್ಠಾನಮಾಡಿದರೆ, ಕೆಲವರು ಮುಂದೆ ಹೇಳಲಿರುವ ನಿವೃತ್ತಿಮಾರ್ಗವನ್ನು ಅನುಸರಿಸುತ್ತಾರೆ. ನಿವೃತ್ತಿ ಪರಾಯಣ ಮನುಷ್ಯನು ಇಷ್ಟ ಪೂರ್ತ ಮುಂತಾದ ಕರ್ಮಗಳಿಂದ ಉಂಟಾಗುವ ಸಮಸ್ತ ಯಜ್ಞಗಳನ್ನು ವಿಷಯಗಳ ಜ್ಞಾನ ಮಾಡುವ ಇಂದ್ರಿಯಗಳಲ್ಲಿ ಹವನ ಮಾಡುತ್ತಾನೆ. || ೫೨ ||

ಇಂದ್ರಿಯಾಣಿ ಮನಸ್ಕರ್ಮಾಣಿ ವಾಚಿ ದೈಹಾರಿಕಾಣಿ ಮನಃ |
ವಾಚಂ ವರ್ಣಸಮೂಹಾಯೇ ತಮೋಂಕಾರೇ ಸ್ವರೇ ನೃಸೇತ್ |
ಓಂಕಾರಂ ಬಿಂದೌ ನಾದೇ ತಂ ತಂ ತು ಪ್ರಾಣೇ ಮಹತ್ಕರ್ಮಮ್

|| ೫೩ ||

ಅಗ್ನಿ ಸೂರ್ಯೋ ದಿವಾ ಪ್ರಾಹ್ಣಃ
ಶುಕ್ಲೋ ರಾತ್ರೋತ್ತರಂ ಸ್ವರಾಟ್ |
ವಿಶ್ವಶ್ಚ ತೈಷಸಃ ಪ್ರಾಜ್ಞಃ
ಸ್ತುರ್ಯ ಆತ್ಮಾ ಸಮಸ್ತಯಾತ್ || ೫೪ ||

ದೇವಯಾನಮಿದಂ ಪ್ರಾಹುರ್ಭೂತ್ಯಾ ಭೂತ್ಯಾನುಪೂರ್ವಕಃ |
ಆತ್ಮಯಾಜ್ಞುಪಶಾಂತಾತ್ಮಾ ಹ್ಯಾತ್ಮರೋ ನ ನಿವರ್ತತೇ

|| ೫೫ ||

ಯ ಏತೇ ಒತ್ಯದೇವಾನಾಮಯನೇ ವೇದನಿರ್ಮಿತೇ |
ಶಾಸ್ತ್ರೇಣ ಚಕ್ಷುಷಾ ವೇದ ಜನಸ್ತೋಽಪಿ ನ ಮುಹ್ಯತಿ

|| ೫೬ ||

ಆದಾವಂತೇ ಜನಾನಾಂ ಸದ್-
ಬಹಿರಂತಃ ಪರಾವರಮ್ |
ಜ್ಞಾನಂ ಜ್ಞೇಯಂ ವಚೋ ವಾಚ್ಯಂ
ತಮೋ ಜ್ಯೋತಿಶ್ಚಯಂ ಸ್ವಯಮ್ || ೫೭ ||

ಆಬಾಧಿತೋಽಪಿ ಹ್ಯಾಭಾಸೋ ಯಥಾ ವಸ್ತುತಯಾ ಸ್ಮೃತಃ |
ದುರ್ಭಾಟತ್ವಾದ್ಬೈಂದ್ರಿಯಕಂ ತದ್ವದರ್ಥವಿಕಲ್ಪಿತಮ್

|| ೫೮ ||

ಇಂದ್ರಿಯಗಳನ್ನು ದರ್ಶನಾದಿ ಸಂಕಲ್ಪರೂಪಿ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ
ವೈಕಾರಿಕ ಮನಸ್ಸನ್ನು ಪರಾವಾಣಿಯಲ್ಲೂ ಮತ್ತು ಪರಾವಾಣ
ಯನ್ನು ವರ್ಣಸಮುದಾಯದಲ್ಲಿ ವರ್ಣಸಮುದಾಯವನ್ನು
'ಅ-ಉ-ಮ್' ಈ ಮೂರು ಸ್ವರಗಳ ರೂಪದಲ್ಲಿರುವ ಓಂಕಾರ
ದಲ್ಲಿ, ಓಂಕಾರವನ್ನು ಬಿಂದುವಿನಲ್ಲಿ ಬಿಂದುವನ್ನು ನಾದದಲ್ಲಿ
ನಾದವನ್ನು ಸೂತ್ರಾತ್ ಪ್ರಾಣದಲ್ಲಿ ಹಾಗೂ ಪ್ರಾಣವನ್ನು ಬ್ರಹ್ಮನಲ್ಲಿ
ಲೀನಗೊಳಿಸುತ್ತಾನೆ || ೫೩ || ಆ ನಿವೃತ್ತಿನಿಷ್ಠ ಜ್ಞಾನಿಯು ಕ್ರಮ
ವಾಗಿ ಅಗ್ನಿ, ಸೂರ್ಯ, ಹಗಲು, ಸಾಯಂಕಾಲ, ಶುಕ್ಲವತ್ಸ
ಪೌರ್ಣಮಿ ಮತ್ತು ಉತ್ತರಾಯಣದ ಅಭಿಮಾನಿದೇವತೆಗಳ ಒಳಗೆ
ಹೋಗಿ ಬ್ರಹ್ಮಲೋಕಕ್ಕೆ ತಲುಪುತ್ತಾನೆ. ಅಲ್ಲಿಯ ಭೋಗಗಳು ಮುಗಿ
ದಾಗ ಅವನು ಸ್ವಾಪೋಪಾಧಿಕ 'ವಿಶ್ವ' ವೆಂಬ ಶನ್ ಸ್ಥೂಲ ಉಪಾಧಿ
ಯನ್ನು ಸೂಕ್ಷ್ಮದಲ್ಲಿ ಲೀನಗೊಳಿಸಿ, ಸೂಕ್ಷ್ಮೋಪಾಧಿಕ 'ತೈಷಸ'
ನಾಗುತ್ತಾನೆ. ಮತ್ತೆ ಸೂಕ್ಷ್ಮ ಉಪಾಧಿಯನ್ನು ಕಾರಣದಲ್ಲಿ ಲಯ
ಗೊಳಿಸಿ, ಕಾರಣೋಪಾಧಿಕ 'ಪ್ರಾಜ್ಞ' ರೂಪದಿಂದ ಸ್ಥಿತನಾಗು
ತ್ತಾನೆ. ಮತ್ತೆ ಎಲ್ಲರ ಸಾಕ್ಷಿರೂಪದಿಂದ ಸರ್ವತ್ರ ತುಂಬಿಹೋದ
ಕಾರಣ ಸಾಕ್ಷಿಯ ಸ್ವರೂಪದಲ್ಲೇ ಕಾರಣೋಪಾಧಿಯನ್ನು ಲಯ
ಗೊಳಿಸಿ ಶುರಿಯ ರೂಪದಲ್ಲಿ ಸ್ಥಿತನಾಗುತ್ತಾನೆ. ಹೀಗೆ ದೃಶ್ಯಗಳು
ಲಯವಾಗಿ ಹೋದಮೇಲೆ ಅವನು ಶುದ್ಧ ಆತ್ಮನಾಗಿ ಉಳಿಯು
ವನು. ಇದೇ ಮೋಕ್ಷವದವಾಗಿದೆ || ೫೪ || ಇದನ್ನು ದೇವಯಾನ
ಮಾರ್ಗವೆಂದು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ. ಈ ಮಾರ್ಗದಿಂದ ಹೋಗು ವವರು
ಅಶ್ವೇಪಾಸಕ ಸಂಸಾರದಿಂದ ನಿವೃತ್ತರಾಗಿ ಕ್ರಮವಾಗಿ ಒಬ್ಬರಿಂದ
ಮತ್ತೊಬ್ಬ ದೇವತೆಯ ಒಳಗೆ ಹೋಗುತ್ತಾ, ಬ್ರಹ್ಮ ಲೋಕಕ್ಕೆ ಹೋಗಿ
ನೆಲೆಗೊಳ್ಳುವನು. ಅವನು ವ್ಯವಸ್ಥಿತಮಾರ್ಗಿಯಂತೆ ಮತ್ತೆ ಹುಟ್ಟು-
ಸಾವುಗಳ ಚಕ್ರದಲ್ಲಿ ಬೀಳುವುದಿಲ್ಲ || ೫೫ ||

ಈ ಒತ್ಯಯಾನ ಮತ್ತು ದೇವಯಾನ ಮಾರ್ಗಗಳಿರದೂ
ವೇದೋಕ್ತವೇ ಆಗಿವೆ. ಶಾಸ್ತ್ರೀಯ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ಇವನ್ನು ತತ್ತ್ವತಃ
ಅರಿತುಕೊಳ್ಳುವವನು ಶರೀರದಲ್ಲೇ ಸ್ಥಿತನಾಗಿದ್ದರೂ ಮೋಹಿತ
ನಾಗುವುದಿಲ್ಲ || ೫೬ || ಶರೀರಗಳು ಹುಟ್ಟುವ ಮೊದಲೂ ಕೂಡ
ಕಾರಣರೂಪದಿಂದ ಮತ್ತು ಅವುಗಳು ಅಂತ್ಯವಾದ ಬಳಿಕವೂ
ಅವುಗಳ ಅವಧಿರೂಪದಿಂದ ಯಾವುದು ಸ್ವಯಂ ಇರುತ್ತದೋ,
ಯಾವುದು ಭೋಗರೂಪದಿಂದ ಹೊರಗೆ ಮತ್ತು ಭೋಕ್ತಾರೂಪ
ದಿಂದ ಒಳಗಡೆ ಹಾಗೂ ಉಚ್ಚ-ನೀಚ, ತೀಯುವುದು-
ತೀಯುವ ವಿಷಯ, ವಾಣ-ವಾಣಿಯ ವಿಷಯ, ಅಂಧಕಾರ-
ವ್ಯಕಾತ ಮುಂತಾದ ವಸ್ತುಗಳ ರೂಪದಲ್ಲಿ ವಿನೆಲ್ಲ ದೊರೆಯು
ತ್ತದೋ ಅವೆಲ್ಲ ಸ್ವಯಂ ಪರಮಾತ್ಮನೇ ಆಗಿದ್ದಾನೆ. || ೫೭ ||
ಕನ್ನಡಿಯೇ ಮುಂತಾದವುಗಳಲ್ಲಿ ಕಾಣುವ ಪ್ರತಿಬಿಂಬವು ವಿಚಾರ
ಮತ್ತು ಯುಕ್ತಿಯಿಂದ ಬಾಧಿತವಾಗುತ್ತದೆ. ಅದರಲ್ಲಿ ಅವರ
ಆಸ್ತಿತ್ವವೇ ಇಲ್ಲ. ಅದರೂ ಅದು ವಸ್ತುವಿನ ರೂಪದಲ್ಲಿ ಕಂಡು
ಬರುತ್ತದೆ. ಹಾಗೆಯೇ ಇಂದ್ರಿಯಗಳ ಮೂಲಕ ಕಂಡುಬರುವ
ವಸ್ತುಗಳ ಭೇದ-ಭಾವಗಳೂ ವಿಚಾರ, ಯುಕ್ತಿ ಮತ್ತು ಆತ್ಮಾನುಭ
ವದಿಂದ ಅಸಂಭವವಾಗಿರುವ ಕಾರಣ ವಾಸ್ತವವಾಗಿ ಇಲ್ಲದಿದ್ದರೂ
ಸತ್ಯದಂತೆ ಕಂಡುಬರುತ್ತದೆ. || ೫೮ ||

ಕ್ರಿತ್ವಾದೀನಾಮಿಜಾರ್ಥಾನಾಂ ಭಾಯಾ ನ ಕತಮಾಪಿ ಹಿ |
ನ ಸಂಭಾತೋ ವಿಕಾರೋಽಪಿ ನ ಪೃಥಜ್ಜಾನ್ವಿತೋ ಮೃಷಾ
|| ೫೯ ||

ಧಾತವೋಽವಯವಿತ್ವಾಚ್ಚ ತನ್ಮಾತ್ರಾವಯವೈರ್ವಿನಾ |
ನ ಸ್ವಾತ್ಮಸತ್ಯವಯವಿಸ್ವಸನ್ನವಯವೋಽಂತತಃ
|| ೬೦ ||

ಸ್ಯಾತ್ಸಾಧ್ಯಶ್ಚೈವಮಸ್ತಾವದ್ ವಿಕಲ್ಪೇ ಸತಿ ವಸ್ತುನಃ |
ಜಾಗ್ರತ್ಸಾಪ್ತೌ ಯಥಾ ಸ್ವಪ್ನೇ ತಥಾ ವಿಧಿನಿಷೇಧತಾ
|| ೬೧ ||

ಭಾವಾದ್ವೈತಂ ಕ್ರಿಯಾದ್ವೈತಂ ದ್ರವ್ಯಾದ್ವೈತಂ ತಥಾಽಽತ್ಮನಃ |
ವರ್ತಯನ್ಮಾನುಭೂತ್ಯೇಹ ತ್ರೀನ್ ಸ್ವಾನ್ ಭಾಸುತೇ ಮುನಿಃ
|| ೬೨ ||

ಕಾರ್ಯಕಾರಣದ್ವೈತ್ಯೈವಾರ್ಥನಂ ಪಟಿತಂತುಮಾತ್ |
ಅವಸ್ತು ತ್ವಾದ್ವೈತಸ್ಯ ಭಾವಾದ್ವೈತಂ ತದುಚ್ಯತೇ
|| ೬೩ ||

ಯದ್ವೈತ್ಯನಿ ಪರೇ ಸಾಕ್ಷಾತ್ಪರ್ವಕರ್ಮಸಮರ್ಪಣಮ್ |
ಮನೋವಾಕ್ತನುಭಿಃ ಪಾರ್ಥ ಕ್ರಿಯಾದ್ವೈತಂ ತದುಚ್ಯತೇ
|| ೬೪ ||

ಅಥೈವಾಯಾತಾದೀನಾಮನ್ನೇಶಾಂ ಸರ್ವದೇಹಿನಾಮ್ |
ಯತ್ಸಾರ್ವಕಾಮಯೋರೈಕ್ಯಂ ದ್ರವ್ಯಾದ್ವೈತಂ ತದುಚ್ಯತೇ
|| ೬೫ ||

ಯದ್ವೈತ್ಯ ವಾನಿಷಿದ್ಧಂ ಸ್ಯಾದ್ವೇಶ ಯತ್ರ ಯತೋ ನೃಪಃ |
ಸ ತೇನೇಹೇತ ಕರ್ಮಾಣಿ ನರೋ ನಾನ್ವೈರನಾಪದಿ
|| ೬೬ ||

ಪೃಥಿವಿಯೇ ಮುಂತಾದ ಪಂಚಭೂತಗಳಿಂದ ಈ ಶರೀರದ ನಿರ್ಮಾಣವಾಗಲಿಲ್ಲ. ವಾಸ್ತವಿಕ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ನೋಡಿದರೆ ಅದು ಈ ಪಂಚಭೂತಗಳ ಸಮುದಾಯವೂ ಅಲ್ಲ ಮತ್ತು ವಿಕಾರ ಅಥವಾ ಪರಿಣಾಮವೂ ಅಲ್ಲ ಎಕೆಂದರೆ, ಇದು ತನ್ನ ಅವಯವಗಳಿಂದ ಬೇರೆಯಾಗಿಲ್ಲ ಮತ್ತು ಅವುಗಳಲ್ಲಿ ಸೇರಿಕೊಂಡೂ ಇಲ್ಲ. ಆದ್ದರಿಂದ ಮಿಥ್ಯೆಯಾಗಿದೆ. || ೫೯ || ಹೀಗೆಯೇ ಶರೀರದ ಕಾರಣ ರೂಪ ಪಂಚಭೂತಗಳೂ ಕೂಡ ಅವಯವಿಯಾದ್ದರಿಂದ ಈ ಅವಯವಗಳಿಂದ - ಸೂಕ್ಷ್ಮ ಭೂತಗಳಿಂದ ಭಿನ್ನವಾಗಿಲ್ಲ ಅವಯವರೂಪವೇ ಆಗಿವೆ. ಎಷ್ಟೇ ಹುಡುಕಿದರೂ ಅವಯವಗಳಲ್ಲದೆ ಅವಯವಿಯ ಅಸ್ತಿತ್ವವು ದೊರೆಯುವುದಿಲ್ಲ. ಅದು ಅಸತ್ತೆಂದೇ ಸಿದ್ಧವಾಗುತ್ತದೆ. ಆಗ ಈ ಅವಯವಗಳೂ ಅಸತ್ತೆಂದು ತಾನಾಗಿಯೇ ಸಿದ್ಧವಾಗುತ್ತದೆ. || ೬೦ || ಅಜ್ಞಾನದ ಕಾರಣ ಒಂದೇ ಪರಮತ್ವದಲ್ಲಿ ಅನೇಕ ವಸ್ತುಗಳ ಭೇದಗಳು ಕಂಡುಬರುತ್ತಾ ಇರುವ ತನಕ ಯಾವ ವಸ್ತುವು ಮೊದಲಿಗೆ ಇತ್ತೋ ಅದು ಈಗಲೂ ಇದೆ ಎಂಬ ಭ್ರಮೆಯೂ ಇರಬಲ್ಲದು ಮತ್ತು ಸ್ವಪ್ನದಲ್ಲಿಯೂ ಹೇಗೆ ಜಾಗೃತ್, ಸ್ವಪ್ನ ಮುಂತಾದ ಅವಸ್ಥೆಗಳ ಬೇರೆ-ಬೇರೆ ಅನುಭವಗಳು ಆಗಿಯೇ ಆಗುತ್ತದೆ ಹಾಗೂ ಅವುಗಳಲ್ಲಿಯೂ ವಿಧಿನಿಷೇಧದ ಶಾಸ್ತ್ರ ಇರುತ್ತದೆ - ಹಾಗೆಯೇ ಈ ಭಿನ್ನತೆಗಳ ಅಸ್ತಿತ್ವದ ಮೋಹ ಇರುವ ತನಕ ಇಲ್ಲಿಯೂ ವಿಧಿನಿಷೇಧದ ಶಾಸ್ತ್ರವು ಇದ್ದೇ ಇರುತ್ತದೆ. || ೬೧ ||

ಯಾರು ವಿಚಾರಶೀಲನಾದ ಮನುಷ್ಯನು ಸ್ವಾನುಭೂತಿಯಿಂದ ಆತ್ಮನ ಕ್ರಿವಿಧ ಅದ್ವೈತಗಳ ಸಾಕ್ಷಾತ್ಕಾರ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಾನೋ - ಅದು ಜಾಗೃತ್, ಸ್ವಪ್ನ, ಸುಷುಪ್ತಿ ಮತ್ತು ದ್ರವ್ಯ, ದರ್ಶನ ಮತ್ತು ಭ್ರಮದ ಭೇದರೂಪ ಸ್ವಪ್ನವನ್ನು ತೊಡೆದುಹಾಕುತ್ತದೆ. ಭಾವಾದ್ವೈತ ಕ್ರಿಯಾದ್ವೈತ ಮತ್ತು ದ್ರವ್ಯಾದ್ವೈತ - ಎಂಬ ಮೂರು ಪ್ರಕಾರದ ಅದ್ವೈತಗಳಿವೆ. || ೬೨ || ಮನವು ಸೂತ್ರರೂಪವೇ ಆಗಿರುವಂತೆಯೇ ಕಾರ್ಯವು ಕಾರಣಮಾತ್ರವೇ ಆಗಿದೆ ಎಕೆಂದರೆ, ಭೇದವಾದರೂ ವಾಸ್ತವವಾಗಿ ಇಲ್ಲವೇ ಇಲ್ಲ ಹೀಗೆ ಎಲ್ಲದರ ವಿಕೃತೆಯ ವಿಚಾರವೇ 'ಭಾವಾದ್ವೈತ'ವಾಗಿದೆ. || ೬೩ || ಯುಧಿಷ್ಠಿರನೇ! ಮನಸ್ಸು ಮಾತು ಮತ್ತು ಶರೀರಗಳಿಂದಾಗುವ ಎಲ್ಲ ಕರ್ಮಗಳು ಸ್ವಯಂ ಪರೈತ್ಯ ಪರಮಾತ್ಮನಲ್ಲೇ ಆಗುತ್ತಾ ಇವೆ. ಅದರಲ್ಲೇ ಅದ್ವೈತವಾಗಿದೆ - ಈ ಭಾವದಿಂದ ಸಮಸ್ತ ಕರ್ಮಗಳನ್ನು ಸಮರ್ಪಿಸುವುದು 'ಕ್ರಿಯಾದ್ವೈತ'ವಾಗಿದೆ. || ೬೪ || ಪಕ್ಷಿ-ಪುತ್ರಾದಿ ನೆಂಬರಿವಸ್ತು ಹಾಗೂ ಪ್ರಪಂಚದ ಬೇರೆ ಸಮಸ್ತ ವ್ಯಾಸಗಳ ಹಾಗೂ ತನ್ನ ಸ್ವಾರ್ಥ ಮತ್ತು ಭೋಗಗಳು ಒಂದೇ ಆಗಿವೆ ಅವುಗಳಲ್ಲಿ ತನ್ನದು ಹಾಗೂ ಪರದದು ಎಂಬ ಭೇದವೇ ಇಲ್ಲ - ಈ ವಿಧದ ವಿಚಾರ 'ದ್ರವ್ಯಾದ್ವೈತ'ವಾಗಿದೆ. || ೬೫ ||

ಯುಧಿಷ್ಠಿರನೇ! ಯಾವ ಮನುಷ್ಯನಿಗೆ ಯಾವ ದ್ರವ್ಯವನ್ನು ಯಾವ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ಯಾವ ಉಪಾಯದಿಂದ ಯಾರಿಂದ ಸ್ವೀಕರಿಸುವುದು ಶಾಸ್ತ್ರದ ಆಜ್ಞೆಗೆ ವಿರುದ್ಧವಲ್ಲವೋ ಅವನು ಅದರಿಂದಲೇ ಎಲ್ಲ ಕಾರ್ಯಗಳನ್ನು ನೆರವೇರಿಸಿಕೊಳ್ಳಬೇಕು. ಅವಕ್ಕಾಲವನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಇದರಿಂದ ಬೇರೆಯದನ್ನು ಮಾಡಬಾರದು. || ೬೬ ||

ಏತೈರನ್ಯೈಶ್ಚ ವೇದೋಕ್ತೈರ್ವರ್ತಮಾನಃ ಸ್ವಕರ್ಮಭಿಃ |
ಗೃಹೇಽಪ್ಯಸ್ಯ ಗತಿಂ ಯಾಯಾದ್ಯಾಜನ್ಸ್ತದ್ವಕ್ತೃಭಾಜ್ಜರಃ || ೬೭ ||

ಯಥಾ ಹಿ ಯೂಯಂ ನೃಪದೇವ ದುಸ್ತೃಚಾ-
ದಾಪದ್ಗಣಾದುತ್ತರತಾತ್ಮನಃ ಪ್ರಭೋಃ |
ಯತ್ಪಾದಪಂಕೇರುಹಸೇವಯಾ ಭವಾ-
ನಹಾರ್ಷೀನ್ನಿರ್ಜಿತದಿಗ್ಗಜಃ ಕ್ರತೂನ್ || ೬೮ ||

ಅಹಂ ಪುರಾಭವಂ ಕೃತ್ವಿಧ್ವಂಧರ್ವ ಉಪಬರ್ಹಣಃ |
ಸಾಮ್ನಾತೀತೇ ಮಹಾಕಲ್ಪೇ ಗಂಧರ್ವಾಣಾಂ ಸುಸಮೃತಃ || ೬೯ ||

ರೂಪವೇಶಲಮಾಧುರ್ಯಸೌಗಂಧ್ಯಪ್ರಿಯದರ್ಶನಃ |
ಸ್ತ್ರೀಣಾಂ ಪ್ರಿಯತಮೋ ನಿತ್ಯಂ ಮೃತ್ಯು ಪುರುಲಂಪಟಃ || ೭೦ ||

ಏಕದಾ ದೇವಸತ್ರೇ ತು ಗಂಧರ್ವಾಪ್ಸರಾಣಾಂ ಗಣಾಃ |
ಉಪಹೂತಾ ವಿಶ್ವಸೃಗ್ವಿಹರಿಗಾಢೋಪಗಾಯನೇ || ೭೧ ||

ಅಹಂ ಚ ಗಾಯಂಶ್ಚದ್ವಿದ್ವಾನ್ ಸ್ತ್ರೀಭಿಃ ಪರಿವೃತೋ ಗತಃ |
ಜ್ಞಾತ್ವಾ ವಿಶ್ವಸೃಜಸ್ತನ್ತೇ ಹೇಲನಂ ಶೇಪುರೋಜಸಾ |
ಯಾಹಿ ತ್ವಂ ಕೂದ್ರತಾದೂಶು ನಪ್ರಸ್ರೀಃ ಕೃತಹೇಲನಃ || ೭೨ ||

ತಾವದ್ವಾಕ್ಯಾಮಹಂ ಜಜ್ಞೇ ತತ್ರಾಪಿ ಬ್ರಹ್ಮವಾದಿನಾಮ್ |
ಶುಕ್ರೂಪಯಾನುಪಂಗೇಣ ಪ್ರಾಪ್ನೋಽಹಂ ಬ್ರಹ್ಮಪುತ್ರತಾಮ್ || ೭೩ ||

ಧರ್ಮಸ್ತೇ ಗೃಹಮೇಧೀಯೋ ವರ್ಣತಃ ಪಾಪನಾಶನಃ |
ಗೃಹಸ್ಥೋ ಯೇನ ಪದವೀಮಂಜಸಾ ನ್ಯಾಸಿನಾಮಿಯಾತ್ || ೭೪ ||

ಮಹಾರಾಜಾ ! ಭಗವದ್ಭಕ್ತ ಮನುಷ್ಯನು ವೇದದಲ್ಲಿ ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟ ಈ ಕರ್ಮಗಳನ್ನು ಹಾಗೂ ಬೇರೆ-ಬೇರೆ ಸ್ವಕರ್ಮಗಳನ್ನು ಅನುಷ್ಠಾನ ಮಾಡುತ್ತಾ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಇದ್ದರೂ ಕೂಡ ಕ್ರಿಶ್ಚಿಷ್ಟನ ಗತಿಯನ್ನು ಪಡೆದುಕೊಳ್ಳುವನು || ೬೭ || ಯುಧಿಷ್ಠಿರನೇ ! ನೀನು ನಿನ್ನ ಸ್ವಾಮಿಯಾದ ಭಗವಾನ್ ಕ್ರಿಶ್ಚಿಷ್ಟನ ಕೃಪೆ ಮತ್ತು ಸಹಾಯದಿಂದ ದೊಡ್ಡ-ದೊಡ್ಡ ಕಠಿಣ ವಿಪತ್ತುಗಳನ್ನೂ ದಾಟಿಹೋಗಿರುವೆ ಮತ್ತು ಅವನ ಚರಣಕಮಲಗಳ ಸೇವೆಯಿಂದ ಸಮಸ್ತ ಭೂಮಂಡಲವನ್ನು ಗೆದ್ದು ನೀನು ದೊಡ್ಡ ದೊಡ್ಡ ರಾಜಸೂಯವೇ ಮುಂತಾದ ಯಜ್ಞಗಳನ್ನು ಮಾಡಿರುವೆ || ೬೮ ||

ಹಿಂದಿನ ಜನ್ಮದಲ್ಲಿ ಇದಕ್ಕೆ ಮೊದಲಿನ ಕಲ್ಪದಲ್ಲಿ ನಾನು ಓರ್ವ ಗಂಧರ್ವನಾಗಿದ್ದೆ ನನ್ನ ಹೆಸರು 'ಉಪಬರ್ಹಣ' ಎಂದಿತ್ತು ಮತ್ತು ಗಂಧರ್ವರಲ್ಲಿ ನನಗೆ ತುಂಬಾ ಸಮ್ಮಾನವಿತ್ತು || ೬೯ || ನಾನು ಅಪೂರ್ವವಾದ ಸೌಂದರ್ಯ, ಸೌಕುಮಾರ್ಯ ಮತ್ತು ಮಾಧುರ್ಯಗಳಿಂದ ಸಂಪನ್ನನಾಗಿದ್ದೆನು. ನನ್ನ ಶರೀರದಿಂದ ಸುಗಂಧವು ಸೂಸುತ್ತಿತ್ತು ಮತ್ತು ನೋಡಲು ನಾನು ತುಂಬಾ ಸುಂದರನಾಗಿದ್ದೆ. ಸ್ತ್ರೀಯರು ನನ್ನಲ್ಲಿ ಬಹಳ ಪ್ರೇಮವಿಟ್ಟಿದ್ದರು ಮತ್ತು ನಾನೂ ಸದಾಕಾಲ ಪ್ರಮಾದದಲ್ಲೇ ಇರುತ್ತಿದ್ದೆ. ಅತ್ಯಂತ ವಿಲಾಸಿಯಾಗಿದ್ದೆ || ೭೦ || ಒಮ್ಮೆ ದೇವತೆಗಳು ಒಂದು ಜ್ಞಾನ ಸತ್ಯವನ್ನು ಆಚರಿಸಿದರು. ದೊಡ್ಡ-ದೊಡ್ಡ ಪ್ರಜಾವತಿಗಳು ಅಲ್ಲಿಗೆ ಬಂದಿದ್ದರು. ಭಗವಂತನ ರೀಲಿಯನ್ನು ಹಾಡುವುದಕ್ಕಾಗಿ ಗಂಧರ್ವರನ್ನೂ ಅಪ್ಸರೆಯನ್ನೂ ಕರೆಸಿದರು || ೭೧ || ಅದು ಸಂತರ ಸಭೆ ಮತ್ತು ಅಲ್ಲಿ ಭಗವಂತನ ರೀಲಿಗಳೇ ಹಾಡಲ್ಪಡುತ್ತವೆ ಎಂದು ನಾನು ತಿಳಿದಿದ್ದೆ. ಆದರೂ ನಾನು ಸ್ತ್ರೀಯರೊಂದಿಗೆ ಲೌಕಿಕ ಗೀತೆಗಳನ್ನು ಹಾಡುತ್ತಾ ಉನ್ಮತ್ತನಂತೆ ಅಲ್ಲಿಗೆ ತಲುಪಿದೆ. ಇವನಾದರೂ ನಮ್ಮಗಳ ಅನಾದರವನ್ನು ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದಾನೆ ಎಂದು ದೇವತೆಗಳು ನೋಡಿದರು. ಅವರು ತಮ್ಮ ರಕ್ತಿಯಿಂದ - ನೀನು ನಮ್ಮನ್ನು ಅವಹೇಳನ ಮಾಡಿರುವಿ. ಅದರಿಂದ ನಿನ್ನ ಎಲ್ಲ ಸೌಂದರ್ಯ ಸಂಪತ್ತು ನಾಶವಾಗಿ ನೀನು ಬೇಗನೇ ಕೂದ್ರನಾಗು' ಎಂದು ಶಾಪವನ್ನು ಕೊಟ್ಟರು || ೭೨ || ಅವರ ಶಾಪದಿಂದ ನಾನು ದಾಸೀ ಪುತ್ರನಾಗಿ ಹುಟ್ಟಿದೆ. ಆದರೆ ಆ ಕೂದ್ರಜೀವನದಲ್ಲಿ ಮಾಡಿದ ಮಹಾತ್ಮರ ಸತ್ಯಗಳಿಗಾಗಿ ಮತ್ತು ಸೇವೆ-ಶುಕ್ರೂಪಯ ಪ್ರಭಾವದಿಂದ ನಾನು ಮರುಜನ್ಮದಲ್ಲಿ ಬ್ರಹ್ಮದೇವರ ಪುತ್ರನಾದೆ || ೭೩ || ಸಂತರ ಅವಹೇಳನ ಮತ್ತು ಸೇವೆಯ ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷವಾದ ನನ್ನ ಅನುಭವವಾಗಿದೆ ಇದು ಸಂತರ ಸೇವೆಯಿಂದಲೇ ಭಗವಂತನು ಪ್ರಸನ್ನನಾಗುತ್ತಾನೆ. ನಾನು ನಿನಗೆ ಗೃಹಸ್ಥರ ಪಾಪನಾಶಕ ಧರ್ಮವನ್ನು ಹೇಳಿದೆ. ಈ ಧರ್ಮದ ಆಚರಣೆಯಿಂದ ಗೃಹಸ್ಥರೂ ಕೂಡ ಆಯಾಸವಿಲ್ಲದೆ ಸಂನ್ಯಾಸಿಗಳಿಗೆ ಸುಗಮಂತಹ ಪರಮಪದವನ್ನು ಪಡೆದುಕೊಳ್ಳುವರು || ೭೪ ||

ಯುಧಿಷ್ಠಿರನೇ ! ಈ ಮನುಷ್ಯಲೋಕದಲ್ಲಿ ನೀವೇ ಅತ್ಯಂತ ಭಾಗ್ಯಶಾಲಿಗಳು. ಏಕೆಂದರೆ, ನಿಮ್ಮ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಸಾಕ್ಷಾತ್ ಪರಬ್ರಹ್ಮ ಪರಮಾತ್ಮನು ಮನುಷ್ಯರೂಪವನ್ನು ಧರಿಸಿ ಗುಪ್ತರೂಪದಿಂದ ವಾಸಿಸುತ್ತಿರುವನು. ಇದರಿಂದ ಇಡೀ ಜಗತ್ತನ್ನು ಪವಿತ್ರ

ಯೂಯಂ ನೃಲೋಕೇ ಒಕ ಭೂರಿಭಾಗಾ
 ಲೋಕಂ ಪುನಾನಾ ಮುನಯೋಽಭಿಯಂಕಿ |
 ಯೇಷಾಂ ಗೃಹಾನಾವಸತಿತಿ ಸಾಕ್ಷಾ-
 ದ್ಗೋಧಂ ಪರಂ ಬ್ರಹ್ಮ ಮನುಷ್ಯಲಿಂಗಮ್ || ೭೫ ||

ಸ ವಾ ಆಯಂ ಬ್ರಹ್ಮ ಮಹದ್ವಿಮೃಗ್ಯಂ
 ಕೈವಲ್ಯ ನಿರ್ವಾಣಸುಖಾನುಭೂತಿಃ |
 ಪ್ರಿಯಃ ಸುಹೃದ್ವಃ ಖಲು ಮಾತುಲೇಯ
 ಆತ್ಮಾರ್ಥಗೇಯೋ ವಿಧಿಕೃದ್ಗುರುಶ್ಚ || ೭೬ ||

ಸ ಯಸ್ಯ ಸಾಕ್ಷಾದ್ವಪದ್ಭಜಾದಿಭಿಃ
 ರೂಪಂ ಧಿಯಾ ವಸ್ತುತಯೋಪವರ್ಣಿತಮ್ |
 ಮೌನೇನ ಭಕ್ಷೋಪಹಮೇನ ಪೂಜಿತಃ
 ಪ್ರಸೀದತಾಮೇಷ ಸ ಸಾತ್ವಿಕಾಂ ಪತಿಃ || ೭೭ ||

ಶ್ರೀಶುಕ ಉವಾಚ

ಇತಿ ದೇವರ್ಷಿಣಾ ಪ್ರೋಕ್ತಂ ನಿಶಮ್ಯ ಭರತರ್ಷಭಃ |
 ಪೂಜಯಾಮಾಸ ಸುಪ್ರೀತಃ ಕೃಷ್ಣಂ ಚ ಪ್ರೇಮವಿಹ್ವಲಃ
 || ೭೮ ||

ಕೃಷ್ಣಾರ್ಥಾವೃಪಾಮಂತ್ರ ಪೂಜಿತಃ ಪ್ರಯಿಯೌ ಮುನಿಃ |
 ಶ್ರುತ್ವಾ ಕೃಷ್ಣಂ ಪರಂ ಬ್ರಹ್ಮ ಪಾರ್ಥಃ ಪರಮವಿಸ್ಮಿತಃ
 || ೭೯ ||

ಇತಿ ದಾಕ್ಷಾಯಣೀನಾಂ ತೇ ಪೃಥಗ್ಗುಣಾಃ ಪ್ರಕೀರ್ತಿತಾಃ |
 ದೇವಾಸುರಮನುಷ್ಯಾದ್ಯಾ ಲೋಕಾ ಯತ್ರ ಚರಾಚರಾಃ
 || ೮೦ ||

ವಾಗಿರುವ ಋಷಿ-ಮುನಿಗಳು ಮತ್ತೆ-ಮತ್ತೆ ಅವನ ದರ್ಶನ
 ಪಡೆಯಲು ನಾಲ್ಕು ಕಡೆಗಳಿಂದ ನಿಮ್ಮ ಬಳಿಗೆ ಬರುತ್ತಾ ಇರು-
 ತ್ತಾರೆ || ೭೫ || ದೊಡ್ಡ-ದೊಡ್ಡ ಮಹಾಪುರುಷರು ನಿರಂತರವಾಗಿ
 ಯಾರನ್ನು ಹುಡುಕುತ್ತಾ ಇರುತ್ತಾರೋ, ಯಾರು ಮಾಯಾಲೇಶ-
 ದಿಂದ ರಹಿತನಾಗಿ ಪರಮಶಾಂತ ಪರಮಾನಂದಾನುಭವಸ್ವರೂಪ
 ಪರಬ್ರಹ್ಮ ಪರಮಾತ್ಮನಿದ್ದಾನೋ ಅವನೇ ನಿಮ್ಮ ಹಿತೈಷಿಯೂ,
 ಪ್ರಿಯನೂ, ಸೋದರಕ್ಕೆಯ ಮಗನೂ, ಪೂಜ್ಯನೂ, ಆಪ್ತಾರಿಯೂ,
 ಗುರುವೂ ಮತ್ತು ಸ್ವಯಂ ಆತ್ಮಾ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನಾಗಿದ್ದಾನೆ. || ೭೬ ||
 ರುದ್ರದೇವರು, ಬ್ರಹ್ಮದೇವರು ಮುಂತಾದವರೂ ಕೂಡ ತಮ್ಮ
 ಬುದ್ಧಿಯಿಂದ 'ಅವನು ಹೀಗೆಯೇ ಇದ್ದಾನೆ' ಈ ರೂಪದಿಂದ
 ಅವನನ್ನು ವರ್ಣಿಸಲಾರದೆ ಹೋದರು. ಹಾಗೆಯೇವಾಗ ನಾವು
 ಹೇಗೆ ವರ್ಣಿಸಬಲ್ಲೆವು? ನಾವಾದರೋ ಮೌನ, ಭಕ್ತಿ ಮತ್ತು
 ಸಂಯಮದ ಮೂಲಕವೇ ಅವನ ಪೂಜೆಯನ್ನು ಮಾಡುತ್ತೇವೆ.
 ಕೃಪೆಗೈದು ನಮ್ಮ ಈ ಪೂಜೆಯನ್ನು ಸ್ವೀಕರಿಸಿ ಭಕ್ತವತ್ಸಲ
 ಭಗವಂತನು ನಮ್ಮ ಮೇಲೆ ಕೃಪೆದೋರಲಿ. || ೭೭ ||

ಶ್ರೀಶುಕಮಹಾಮುನಿಗಳು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ - ಪರೀಕ್ಷಿತನೇ |
 ದೇವರ್ಷಿ ನಾರದರ ಈ ಪ್ರವಚನವನ್ನು ಕೇಳಿ ರಾಜಾ ಯುಧಿ-
 ಸ್ಥಿರನಿಗೆ ಆತ್ಮಂತ ಆನಂದವಾಯಿತು. ಅವನು ಪ್ರೇಮವಿಹ್ವಲನಾಗಿ
 ದೇವರ್ಷಿ ನಾರದರನ್ನು ಮತ್ತು ಭಗವಾನ್ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನನ್ನು ಪೂಜಿಸಿ-
 ದನು. || ೭೮ || ದೇವರ್ಷಿ ನಾರದರು ಭಗವಾನ್ ಕೃಷ್ಣನಿಂದ
 ಮತ್ತು ಯುಧಿಷ್ಠಿರನಿಂದ ಬೆಳ್ಳೊಡ್ಡು, ಅವನಿಂದ ಸತ್ಕಾರಪಡೆದು
 ಹೊರಬಿಡುಹೋದರು. ಭಗವಾನ್ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನೇ ಪರಬ್ರಹ್ಮನಾಗಿದ್ದಾನೆ
 ಎಂದು ಕೇಳಿ ಯುಧಿಷ್ಠಿರನಿಗೆವರಮಾಶ್ಚರ್ಯವಾಯಿತು. || ೭೯ ||
 ಪರೀಕ್ಷಿತನೇ | ಹೀಗೆ ನಾನು ನಿನಗೆ ದಕ್ಷಪುತ್ರಿಯರ ವಂಶಗಳ
 ದೇವ- ಬೇರೆಯಾಗಿ ವರ್ಣನೆ ಮಾಡಿದನು. ಅವರ ವಂಶದಲ್ಲೇ
 ದೇವತೆಗಳು ಆಸುರರು, ಮನುಷ್ಯರೇ ಮುಂತಾದವರು ಮತ್ತು
 ಸಮಸ್ತ ಚರಾಚರದ ಸೃಷ್ಟಿಯಾಯಿತು. || ೮೦ ||

ಹದಿನೈದನೆಯ ಅಧ್ಯಾಯವು ಮುಗಿಯಿತು. || ೧೫ ||

ಇತಿ ಶ್ರೀಮದ್ಭಾಗವತೇ ಮಹಾಪುರಾಣೇ ಪಾರಮಹಂಸ್ಯಾಂ ಸಂಹಿತಾಯಾಂ ಸಪ್ತಮ ಸ್ಕಂಧೇ
 ಪ್ರಹ್ಲಾದಾನುಚರಿತೇ ಯುಧಿಷ್ಠಿರ-ನಾರದಸಂದಾಹೇ ಸದಾಚಾರನಿರ್ಣಯೋ ನಾಮ ಪಂಚದಶೋಽಧ್ಯಾಯಃ || ೧೫ ||

ಏಕನೆಯ ಸ್ಕಂಧವು ಸಂಪೂರ್ಣವಾಯಿತು.

|| ಒಂನಮೋಭಗವತೇ ವಾಸುದೇವಾಯ ||

ಶ್ರೀಮದ್ಭಾಗವತಮಹಾಪುರಾಣಮ್

ಅಷ್ಟಮಃ ಸ್ಕಂಧಃ
ಮೊದಲನೆಯ ಅಧ್ಯಾಯ
ಮನ್ವಂತರಗಳ ವರ್ಣನೆ

ರಾಜೋವಾಚ

ಸ್ವಾಯಂಭುವಸ್ಯೇಹ ಗುರೋ ವಂಶೋಽಯಂ ವಿಸ್ತರಾಚ್ಛ್ರುತಃ |
ಯತ್ರ ವಿಶ್ವಸೃಚಾಂ ಸರ್ಗೋ ಮನೂನನ್ಯಾನ್ವದಸ್ವ ನಃ || ೧ ||

ಯತ್ರ ಯತ್ರ ಹರೇರ್ಜನ್ಮ ಕರ್ಮಾಣಿ ಚ ಮಹೀಯಸಃ |
ಗೃಣಂತಿ ಕವಯೋ ಬ್ರಹ್ಮನ್‌ತಾನಿ ನೋ ವದ ಶೃಣ್ವಾಮ್ || ೨ ||

ಯದ್ವಸ್ಮಿನ್ಮಂತರೇ ಬ್ರಹ್ಮಸ್ತಗವಾನ್ವಿಶ್ವಭಾವನಃ |
ಕೃತವಾನ್ಪುರುತೇ ಕರ್ತಾ ಹೃತೀತೇಽನಾಗತೇಽದ್ಯ ವಾ || ೩ ||

ಮಹಿರುವಾಚ

ಮನುಷ್ಯೋಽಸ್ಮಿನ್ಮತೀತಾಃ ಪೃಥ್ವಿಲೈ ಸ್ವಾಯಂಭುವಾದಯಃ |
ಅದ್ವಸ್ರೇ ಕಥಿತೋ ಯತ್ರ ದೇವಾದೀನಾಂ ಚ ಸಂಭವಃ || ೪ ||

ಆಕೂತ್ಯಾಂ ದೇವಹೂತ್ಯಾಂ ಚ ದುಹಿಕ್ರೋದ್ಧೃ ವೈ ಮನೋಃ |
ಧರ್ಮಜ್ಞಾನೋಪದೇಶಾರ್ಥಂ ಭಗವಾನ್ಪುತ್ರತಾಂ ಗತಃ || ೫ ||

ಕೃತಂ ಪುರಾ ಭಗವತಃ ಕಪಿಲಸ್ಥಾನುವರ್ಣಿತಮ್ |
ಅಖ್ಯಾಯಿಕೇ ಭಗವಾನ್ಯಜ್ಞೋ ಯಚ್ಚಕಾರ ಕುರೂದ್ವಪ್ || ೬ ||

ವಿರಕ್ತಃ ಕಾಮಭೋಗೇಷು ಶತರೂಪಾಪತಿಃ ಪ್ರಭುಃ |
ವಿಸೃಜ್ಯ ರಾಜ್ಯಂ ತಪಸೇ ಸುಭಾಯೋರ್ ವನಮಾವಿಶತ್ || ೭ ||

ಪರೀಕ್ಷಿದ್ವಾಜನು ಕೇಳಿದನು - ಗುರುದೇವರೇ! ತಮ್ಮ ಈ ಕಥಾ-ಕೀರ್ತನೆಯಲ್ಲಿ ಸ್ವಾಯಂಭುವ ಮನುವಿನ ವಂಶವಿಸ್ತಾರವನ್ನು ನಾನು ಕೇಳಿದೆ. ಇದೇ ವಂಶದಲ್ಲಿ ಅವನ ಪುತ್ರಿಯರಿಂದ ಮನುಚಿಯೇ ಮುಂತಾದ ದ್ರವಾಪತಿಗಳು ತಮ್ಮ ವಂಶವನ್ನು ನಡೆಸಿದರು. ಈಗ ನೀವು ಇತರ ಮನುಗಳ ವಿಷಯವನ್ನು ವರ್ಣಿಸುವ ಕೃಪೆಮಾಡಿರಿ. || ೧ || ಬ್ರಾಹ್ಮಣೋತ್ತಮರೇ! ಮಹಾತ್ಮರಾದ ಜ್ಞಾನಿಗಳು ಯಾವ-ಯಾವ ಮನ್ವಂತರದಲ್ಲಿ ಮಹಾಮಹಿಮನಾದ ಶ್ರೀಹರಿಯ ಅವತಾರಗಳನ್ನೂ, ಲೀಲೆಗಳನ್ನೂ ವರ್ಣನೆ ಮಾಡಿದ್ದಾರೆ ಅವೆಲ್ಲವನ್ನು ಶ್ರವಣಮಾಡಲು ಒಯಸುವ ನಮಗೆ ತಿಳಿಸಿರಿ. || ೨ || ಪೂಜ್ಯರೇ! ವಿಶ್ವಭಾವನನಾದ ಭಗವಂತನು ಕಳೆದ ಮನ್ವಂತರಗಳಲ್ಲಿ ಯಾವ-ಯಾವ ಲೀಲೆಗಳನ್ನು ನಡೆಸಿದನು? ಈ ಮನ್ವಂತರದಲ್ಲಿ ಮಾಡುತ್ತಿರುವ ಲೀಲೆಗಳನ್ನೂ, ಮುಂದಿನ ಮನ್ವಂತರಗಳಲ್ಲಿ ಎಸಗಲಿರುವ ಲೀಲೆಗಳನ್ನೂ ಎಲ್ಲವನ್ನೂ ನಮಗೆ ಹೇಳಿರಿ. || ೩ ||

ಶ್ರೀಶುಕಮಹಾಮುನಿಗಳು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ - ರಾಜನೇ! ಈ ಕಲ್ಪದಲ್ಲಿ ಸ್ವಾಯಂಭುವ ಮುಂತಾದ ಆರು ಮನ್ವಂತರಗಳು ಕಳೆದುಹೋಗಿವೆ. ಅವುಗಳಲ್ಲಿ ದೇವತೆಗಳೇ ಮುಂತಾದವರ ಉತ್ಪತ್ತಿಯು ಆಗಿರುವ ಮೊದಲನೆಯ ಮನ್ವಂತರವನ್ನು ನಿನಗೆ ವರ್ಣಿಸಿಯಾಗಿದೆ. || ೪ || ಸ್ವಾಯಂಭುವ ಮನುವಿನ ಪುತ್ರಿಯಾದ ಆಕೂತಿಯಲ್ಲಿ ಯಜ್ಞಪುರುಷನಾಗಿ ಧರ್ಮವನ್ನು ಉಪದೇಶ ಮಾಡಲಿಕ್ಕಾಗಿ ಹಾಗೂ ದೇವಹೂತಿಯಲ್ಲಿ ಕಪಿಲಾವತಾರವನ್ನು ಎತ್ತಿ ಜ್ಞಾನವನ್ನು ಉಪದೇಶಿಸಲಿಕ್ಕಾಗಿ ಭಗವಂತನು ಆವಿರ್ಭವಿಸಿದ್ದನು. || ೫ || ಪರೀಕ್ಷಿತನೇ! ಭಗವಾನ್ ಕಪಿಲಾವತಾರದ ವರ್ಣನೆಯನ್ನು ನಾನು ಮೊದಲೇ (ಮೂರನೆಯ ಸ್ಕಂಧದಲ್ಲಿ) ಮಾಡಿಯಾಗಿದೆ. ಈಗ ಭಗವಾನ್ ಯಜ್ಞಪುರುಷನು ಆಕೂತಿಯ ಗರ್ಭದಲ್ಲಿ ಅವತರಿಸಿ ಮಾಡಿದ ಲೀಲೆಗಳನ್ನು ವರ್ಣಿಸುತ್ತೇನೆ, ಕೇಳು. || ೬ ||

ಪರೀಕ್ಷಿದ್ವಾಜನೇ! ಪ್ರಭುವಾದ ಸ್ವಾಯಂಭುವ ಮನುವು ಸುಮ್ಮನು ಕಾಮನೋಳಿಂದ ಮತ್ತು ಭೋಗಗಳಿಂದ ವಿರಕ್ತನಾಗಿ ರಾಜ್ಯವನ್ನು ತ್ಯಜಿಸಿ ಪತ್ತಿಯಾದ ಶತರೂಪಾಳೊಂದಿಗೆ ತಪಸ್ಸಿಗಾಗಿ ವನಕ್ಕೆ ತೆರಳಿದನು. || ೭ || ಅಲ್ಲಿ ಅವನು ಸುನಂದಾನದಿಯ ತೀರದಲ್ಲಿ

ಸುನಂದಾಯಾಂ ವರ್ಷಶತಂ ಪದ್ಯೇಕೇನ ಭುವಂ ಸ್ತುತನ್ |
ತಪ್ಯಮಾನಸ್ತಪೋ ಭೋರಮಿದಮನ್ಯಾಹ ಭಾರತ
|| ೮ ||

ಮನುರವಾಚ

ಯೇನ ಚೇತಯತೇ ವಿಶ್ವಂ ವಿಶ್ವಂ ಚೇತಯತೇ ನ ಯಮ್ |
ಯೋ ಜಾಗರ್ತಿ ಶಯಾನೋಽಸ್ಮಿನ್ನಾಯಂ ತಂ ವೇದ ವೇದ ಸಃ
|| ೯ ||

ಆತ್ಮಾವಾಸ್ತಮಿದಂ ವಿಶ್ವಂ ಯತ್ಕಿಂಚಿದ್ವಿಗತ್ಯಾಂ ಜಗತ್ |
ತೇನ ತ್ವಕ್ತೇನ ಭುಂಜೇಥಾ ಮಾ ಗೃಧಃ ಕೃಷ್ಣದ್ವನಮ್
|| ೧೦ ||

ಯಂ ನ ಪಶ್ಯತಿ ಪಶ್ಯಂತಂ ಚಕ್ಷುರ್ಯಸ್ಯ ನ ರಿಷ್ಯತಿ |
ತಂ ಭೂತನಿಲಯಂ ದೇವಂ ಸುಪರ್ಣಮುಪಧಾಮತ
|| ೧೧ ||

ನ ಯಸ್ಯಾದ್ಯಂತೌ ಮದ್ಯಂ ಚ ಸ್ಥ ಪರೋ ನಾಂತರಂ ಒಹಿಃ |
ವಿಶ್ವಸ್ಯಾಮೂನಿ ಯದ್ಯಸ್ಯಾದ್ವಿಶ್ವಂ ಚ ತದ್ವತಂ ಮಹತ್
|| ೧೨ ||

ಸ ವಿಶ್ವಕಾಯಃ ಪುರುಹೂತ ಈಶಃ
ಸತ್ಯಃ ಸ್ವಯಂಜ್ಯೋತಿರಜಃ ಪುರಾಣಃ |
ಧತ್ತೇಽಸ್ಯ ಜನ್ಮಾದ್ಯಜಯಾಽಽಕೃಶಕ್ತ್ಯಾ
ತಾಂ ವಿದ್ಯಯೋದಸ್ಯ ನಿರೀಹ ಆಸ್ತೇ || ೧೩ ||

ಅಥಾಗ್ರೇ ಋಷಯಃ ಕರ್ಮಗೋಹಂತೇಽಕರ್ಮಹೇತವೇ |
ಈದಮಾನೋ ಹಿ ಪುರುಷಃ ಪ್ರಾಯೋಽನೀಹಾಂ ಪ್ರಪದ್ಯತೇ
|| ೧೪ ||

ಈಹತೇ ಭಗವಾನೀಶೋ ನ ಹಿ ತತ್ರ ವಿಷದ್ಭತೇ |
ಆತ್ಮಲಾಭೇನ ಪೂರ್ಣಾರ್ಥೋ ನಾವಸೀದಂತಿ ಯೇಽನುತಮ್
|| ೧೫ ||

ಭೂಮಿಯಲ್ಲಿ ಒಂಟಿಕಾಲಿನಲ್ಲಿ ನಿಂತು ನೂರುವರ್ಷಗಳವರೆಗೆ
ತೀವ್ರವಾದ ತಪಸ್ಸನ್ನು ಮಾಡಿದನು. ತಪಸ್ಸು ಮಾಡುವಾಗ ಅವನು
ಪರಮಾತ್ಮನನ್ನು ಹೀಗೆ ಸ್ತುತಿಸಿದನು. || ೮ ||

ಸ್ವಾಯಂಭಾವ ಮನುಷ್ಯ ಹೇಳುತ್ತಿದ್ದ - ವಿಶ್ವಕ್ಕೆಲ್ಲ ಚೈತನ್ಯವನ್ನು
ತುಂಬಿದ ಪರಮ ಚೇತನನಿವನು. ಆದರೆ ವಿಶ್ವವು ಇವನಿಗೆ ಚೈತನ್ಯ
ವನ್ನು ನೀಡಲಾರದು. ವಿಶ್ವವೆಲ್ಲವೂ ನಿದ್ರಿಸುತ್ತಿರುವ ಪ್ರಳಯಕಾಲ
ದಲ್ಲಿಯೂ ಇವನು ಎಚ್ಚರವಾಗಿರುತ್ತಾನೆ. ವಿಶ್ವವು ಈತನನ್ನು
ತಿಳಿಯಲಾರದು. ಆದರೆ ಇವನು ಅದನ್ನು ಪೂರ್ಣವಾಗಿ ತಿಳಿದಿರು
ವನು. || ೯ || ಈ ಇಡೀ ವಿಶ್ವದಲ್ಲಿ ಮತ್ತು ಈ ವಿಶ್ವದಲ್ಲಿ ಇರುವ
ಎಲ್ಲ ಚರಾಚರ ಪ್ರಾಣಿಗಳಲ್ಲಿ ಆ ಪರಮಾತ್ಮನೇ ಹಾಸುಹೊಕ್ಕಾಗಿ
ಕುಂಡಿದ್ದಾನೆ. ಅದರಿಂದ ಈ ಪ್ರಪಂಚದ ಯಾವ ವಸ್ತು
ವಿನಲ್ಲಿಯೂ ಮೋಹವನ್ನಿಡದೆ, ಅದನ್ನು ತ್ಯಾಗಬುದ್ಧಿಯಿಂದ
ಜೀವನ-ನಿರ್ವಾಹಕ್ಕಷ್ಟೇ ಅದನ್ನು ಭೋಗಿಸಬೇಕು ಆಸೆಯನ್ನು
ಹೊರೆಯಬೇಕು ಯಾರ ಸಂಪತ್ತಿಗೂ ಆಸಪಡಬಾರದು. || ೧೦ ||
ಭಗವಂತನು ಎಲ್ಲರ ಸಾಕ್ಷಿಯಾಗಿದ್ದಾನೆ. ಅವನನ್ನು ಬುದ್ಧಿಯ ವೃತ್ತಿ
ಗುಣಗಲೀ, ಕಣ್ಣು ಮುಂತಾದ ಇಂದ್ರಿಯಗಳಾಗಲೀ ನೋಡ
ಲಾರವು. ಆದರೂ ಅವನ ಜ್ಞಾನಶಕ್ತಿಯು ಅಖಂಡವಾಗಿದೆ.
ಸಮಸ್ತ ಪ್ರಾಣಿಗಳ ಹೃದಯದಲ್ಲಿ ನೆಲೆಸಿರುವ ಆ ಸ್ವಯಂಪ್ರಕಾಶ
ನಾದ, ಅಪೂರ್ವಾದ ಪರಮಾತ್ಮನಲ್ಲಿ ಶರಣಾಗಬೇಕು. || ೧೧ ||
ಅದಿ-ಅಂತ್ಯಗಳೇ ಇಲ್ಲದವನು ಮಧ್ಯದಲ್ಲಿ ಹೇಗೆ ಇರಬಲ್ಲನು ?
ಪ್ರಕೀಯವಾಗಲೀ, ಪರಕೀಯನಾಗಲೀ ಯಾರೂ ಇಲ್ಲ. ಹೊರಗಿನ
ದಾಗಲೀ, ಒಳಗಿನದಾಗಲೀ ಯಾವುದೂ ಇಲ್ಲ. ಆದರೆ ವಿಶ್ವದಲ್ಲಿ
ಎಲ್ಲಕ್ಕೂ ಅದಿ, ಅಂತ್ಯ, ಮಧ್ಯವೂ ಆಗಿ, ಸ್ವಕೀಯ, ಪರಕೀಯ,
ಹೊರಗಿನ, ಒಳಗಿನ ಎಲ್ಲವೂ ಅವನೇ ಆಗಿದ್ದಾನೆ. ಎಲ್ಲಕ್ಕೂ ಕಾರಣ
ವಾಗಿರುವ ಮಹಾಸತ್ಯಸ್ವರೂಪನು ಇವನೇ. || ೧೨ || ಆ ಪರ
ಮಾತ್ಮನೇ ವಿಶ್ವರೂಪನು. ಅವನಿಗೆ ಅನಂತನಾಮಗಳಿವೆ. ಅವನು
ಸರ್ವೇಶ್ವರನೂ, ಸತ್ಯಸ್ವರೂಪಿಯೂ, ಸ್ವಯಂಪ್ರಕಾಶನೂ, ಅಜನೂ,
ಪುರಾಣಪುರುಷನೂ ಆಗಿರುವನು. ಅವನೇ ತನ್ನ ಮಾಯಾಶಕ್ತಿ
ಯಿಂದಲೇ ವಿಶ್ವಸೃಷ್ಟಿಯ ಜನ್ಮಾದಿಗಳನ್ನು ಸ್ಥಿರಗೊಳಿಸುತ್ತಾನೆ ಮತ್ತು
ತನ್ನ ವಿದ್ಯಾಶಕ್ತಿಯಿಂದ ಅದನ್ನು ತ್ಯಾಗಮಾಡಿ ನಿಷ್ಕ್ರಿಯನಾಗಿ
ಸ್ವತ್ವರೂಪಮಾತ್ರನಾಗಿ ಇರುತ್ತಾನೆ. || ೧೩ || ಇದರಿಂದಲೇ
ಯಜ್ಞ-ಮುನಿಗಳು ನೈಷ್ಕರ್ಮ್ಯ ಸ್ಥಿತಿಯನ್ನು ಅಂದರೆ ಬ್ರಹ್ಮನಲ್ಲಿ
ವಿಕಲ್ಪವನ್ನೇ ಹೊಂದಲು ಮೊದಲಿಗೆ ಕರ್ಮಯೋಗವನ್ನು ಅನು
ಷ್ಠಾನ ಮಾಡುತ್ತಾರೆ. ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿ ಕರ್ಮಮಾಡುವವನೇ
ಕೊನೆಗೆ ನಿಷ್ಕ್ರಿಯನಾಗಿ ಕರ್ಮಗಳಿಂದ ಬಿಡುಗಡೆಹೊಂದುವನು.
|| ೧೪ || ಸರ್ವಶಕ್ತನಾದ ಭಗವಂತನೂ ಕೂಡ ಕರ್ಮಗಳನ್ನು
ಮಾಡುತ್ತಾನೆ. ಆದರೆ ಅವನು ಆತ್ಮಲಾಭದಿಂದ ಪೂರ್ಣಕಾಮ
ನಾದ್ದರಿಂದ ಆ ಕರ್ಮಗಳಲ್ಲಿ ಆಸಕ್ತನಾಗಿರುವುದಿಲ್ಲ. ಅದರಿಂದ
ಅವನನ್ನೇ ಅನುಸರಿಸುತ್ತಾ ಅನಾಸಕ್ತರಾಗಿ ಕರ್ಮಮಾಡುವವರೇ
ಕರ್ಮಬಂಧನದಿಂದ ಮುಕ್ತರಾಗಿಯೇ ಇರುತ್ತಾರೆ. || ೧೫ ||
ಭಗವಂತನು ಜ್ಞಾನಸ್ವರೂಪನಾದ್ದರಿಂದ ಅವನಲ್ಲಿ ಅಪಂಕಾರ
ಲವಲೇಶವೂ ಇಲ್ಲ. ಅವನು ಪರಿಪೂರ್ಣನಾದ್ದರಿಂದ ಅವನಿಗೆ

ತಮೀಹಮಾನಂ ನಿರಹಂಕೃತಂ ಬುಧಂ
ನಿರಾಶಿಷಂ ಪೂರ್ಣಮನನ್ಯಚೋದಿತಮ್ |
ಸೃನ್ ಶಿಕ್ಷಯಂತಂ ನಿಜವರ್ತಸಂಸ್ಥಿತಂ
ಪ್ರಭುಂ ಪ್ರಪದ್ಯೇಽಖಿಲಧರ್ಮಭಾವನಮ್ || ೧೬ ||

ಶ್ರೀಶುಕ ಉವಾಚ

ಇತಿ ಮಂತ್ರೋಪನಿಷದಂ ವ್ಯಾಹರಂತಂ ಸಮಾಹಿತಮ್ |
ದೃಷ್ಟ್ವಾ ಸುರಾ ಯಾತುಧಾನಾ ಜಗ್ತುಮಿಚ್ಛದ್ರವನ್ ಕುಧಾ
|| ೧೭ ||

ತಾಂಸ್ತಥಾವಸಿತಾಸ್ವೀಕ್ಷ್ಯ ಯಜ್ಞಃ ಸರ್ವಗತೋ ಹರಿಃ |
ಯಾಮೈಃ ಪರಿವೃತೋ ದೇವೈರ್ಹತಾಶ್ಚಾಸತ್ಪ್ರಿವೃಷಮ್
|| ೧೮ ||

ಸ್ವಾರೋಚಿಣೋ ದ್ವಿತೀಯಸ್ತು ಮನುರಗ್ನೇಃ ಸುತೋಽಭಿಮ್ |
ದ್ಯುಮತುಪೇಣರೋಚಿಷ್ಯತ್ಪ್ರಮುಖಾಸ್ತಸ್ಯ ಚಾತ್ಮಜಾಃ
|| ೧೯ ||

ತತ್ರೇಂದ್ರೋ ರೋಚನಸ್ತಾಸ್ತೀದ್ವೇವಾಶ್ಚ ತುಷಿತಾದಯಃ |
ಉರ್ಜಸ್ತಂಭಾದಯಃ ಸಪ್ತ ಯುಷಯೋ ಬ್ರಹ್ಮವಾದಿನಃ
|| ೨೦ ||

ಯಜೇಸ್ತು ವೇದಕಿರಸ್ತುಷಿತಾ ನಾಮ ಪತ್ನ್ಯಭೂತ್ |
ತಸ್ಯಾಂ ಜಜ್ಞೇ ತತೋ ದೇವೋ ವಿಭುರಿತ್ಯಭಿವಿಶ್ರುತಃ
|| ೨೧ ||

ಅಶ್ವಾಶೀತಿಸಪಸ್ತ್ರಾಣಿ ಮುನಯೋ ಯೇ ವೃತವ್ರತಾಃ |
ಅನ್ವಶಿಕ್ಷಂತಂ ತಸ್ಯ ಕೌಮಾರಬ್ರಹ್ಮಚಾರಿಣಃ
|| ೨೨ ||

ತೃತೀಯ ಉತ್ತಮೋ ನಾಮ ಪ್ರಿಯವ್ರತಸುತೋ ಮನುಃ |
ಪವನಃ ಸೃಂಜಯೋ ಯಜ್ಞಹೋತ್ರಾದ್ವ್ಯಾಸ್ತತುತಾ ಸೃಪಃ
|| ೨೩ ||

ವಸಿಷ್ಠ ತನಯಾಃ ಸಪ್ತ ಯುಷಯಃ ಪ್ರಮದಾದಯಃ |
ಸತ್ಯಾ ವೇದಕೃತಾ ಭದ್ರಾ ದೇವಾ ಇಂದ್ರಸ್ತು ಸತ್ಯಜಿತ್
|| ೨೪ ||

ಧರ್ಮಸ್ಯ ಸೂನ್ಯತಾಯಾಂ ತು ಭಗವಾನ್ಪುರುಷೋತ್ತಮಃ |
ಸತ್ಯಸೇನ ಇತಿ ಖ್ಯಾತೋ ಜಾತಃ ಸತ್ಯವ್ರತೈಃ ಸಹ
|| ೨೫ ||

ಸೋಽನ್ಯತವ್ರತದುಃಖೀಲಾನದತೋ ಯಕ್ಷರಾಕ್ಷಸಾನ್ |
ಭೂತದ್ರುಹೋ ಭೂತಗಣಾಂಸ್ತ್ವನ್ಧೀತ್ಸ್ಯಜಿತ್ಸಖಃ
|| ೨೬ ||

ಯಾಘ್ರದೇ ವಸ್ತುವಿನ ಕಾಮನೆಯಿಲ್ಲ ಅವನು ಯಾರ ಪ್ರೇರಣೆಯೂ ಇಲ್ಲದೆ ಸ್ವೇಚ್ಛೆಯಿಂದ ಕರ್ಮಮಾಡುತ್ತಾನೆ ಅವನು ತಾನೇ ನಿರ್ಮಿಸಿದ ಮರ್ಯಾದೆಯಲ್ಲಿ ನೆರೆಸಿ ತನ್ನ ಕರ್ಮಗಳ ಮೂಲಕ ಮನುಷ್ಯರಿಗೆ ಶಿಕ್ಷಣವನ್ನು ನೀಡುತ್ತಿರುವನು. ಅವನೇ ಸಮಸ್ತ ಧರ್ಮಗಳ ಪ್ರವರ್ತಕನೂ, ಅವುಗಳಿಗೆ ಜೀವನದಾತ್ಮವೂ ಆಗಿದ್ದಾನೆ. ಅಂತಹ ಪ್ರಭುವಿಗೆ ನಾನು ಶರಣು ಹೊಂದುತ್ತೇನೆ. || ೧೬ ||

ಶ್ರೀಶುಕಮಹಾಮುನಿಗಳು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ - ಪರೀಕ್ಷಿದ್ವಾದನೇ ! ಒಮ್ಮೆ ಸ್ವಾಯಂಭುವಮನುವು ಏಕಾಗ್ರತೆಯಿಂದ ಈ ಮಂತ್ರ ಮಯ ಉಪನಿಷತ್ ಸ್ವರೂಪವಾದ ಶ್ರುತಿಯನ್ನು ಪಾರಾಯಣ ಮಾಡುತ್ತಾ ಸಮಾಧಿಯಲ್ಲಿ ಇದ್ದುದನ್ನು ಕಂಡು ಅಸುರರೂ ಮತ್ತು ರಾಕ್ಷಸರು ಅವನನ್ನು ತಿಂದುಹಾಕುವುದಕ್ಕಾಗಿ ಆಕ್ರಮಿಸಿದರು. || ೧೭ || ಇದನ್ನು ನೋಡಿದ ಅಂತರ್ಯಾಮಿ ಭಗವಾನ್ ಯಜ್ಞ ಪುರುಷನು ತನ್ನ ಪುತ್ರರಾದ ಯಾಮನೇಂಬ ದೇವತೆ ಗಳೊಂದಿಗೆ ಅಲ್ಲಿಗೆ ಆಗಮಿಸಿದನು. ಅವನು ತಿಂದುಹಾಕಲು ಹವಣಿಸುತ್ತಿರುವ ಅಸುರರನ್ನು ಸಂಹರಿಸಿದನು. ಮತ್ತೆ ಅವನು ಇಂದ್ರಪದದಲ್ಲಿ ನೆರೆಗೊಂಡು ಸ್ವರ್ಗವನ್ನು ಆಳತೊಡಗಿ ದನು. || ೧೮ ||

ಪರೀಕ್ಷಿಸು ! ಸ್ವಾರೋಚಿಷನೇಂಬವನು ಎರಡನೆಯ ಮನುವು. ಅವನು ಅಗ್ನಿಯ ವೃತ್ತನಾಗಿದ್ದನು. ಅವನಿಗೆ ದ್ಯುಮಾನ್, ಸುಷೇಣ ಮತ್ತು ರೋಚಿಷ್ಠಾನ್ ಮುಂತಾದ ಪುತ್ರರಿದ್ದರು. || ೧೯ || ಆ ಮನ್ವಂತರದಲ್ಲಿ ರೋಚನನೇಂಬ ಇಂದ್ರನು ಇದ್ದನು. ತುಷಿತ ಮುಂತಾದ ರೇವತಾಗಳು ಪ್ರಧಾನರಾಗಿದ್ದರು. ಉರ್ಜಸ್ತಂಭ ಮುಂತಾದವರು ವೇದವಾದಿಗಳಾದ ಸಪ್ತರ್ಷಿಗಳಾಗಿದ್ದರು. || ೨೦ || ಆ ಮನ್ವಂತರದಲ್ಲಿ ವೇದಕಿರ ಎಂಬ ಯುಷಿಯ ಪತ್ನಿ ತುಷಿತ ಎಂಬವಳಾಗಿದ್ದಳು. ಅವಳ ಗರ್ಭದಲ್ಲಿ ಭಗವಂತನು ಅವತರಿಸಿ ವಿಭು ಎಂಬ ನಾಮದಿಂದ ಪ್ರಸಿದ್ಧನಾದನು. || ೨೧ || ಅವನು ಸೈಷ್ಠಿಕ ಬ್ರಹ್ಮಚಾರಿಯಾಗಿದ್ದನು. ಅವನ ಆಚರಣೆಯಿಂದಲೇ ಶಿಕ್ಷಣವೆಡೆದು ಎಂಬತ್ತೆಂಟುಕಾವಿರ ಮಂದಿ ವ್ರತನಿಷ್ಠ ಯುಷಿಗಳೂ ಬ್ರಹ್ಮಚರ್ಯವನ್ನು ಪಾಲಿಸಿದರು. || ೨೨ ||

ಉತ್ತಮನೇಂಬವನು ಮೂರನೆಯ ಮನುವಾಗಿದ್ದಾನೆ. ಅವನು ಪ್ರಿಯವ್ರತನ ಪುತ್ರನಾಗಿದ್ದನು. ಅವನಿಗೆ ಪವನ, ಸೃಂಜಯ, ಯಜ್ಞಹೋತ್ರ ಮುಂತಾದ ಪುತ್ರರಿದ್ದರು. || ೨೩ || ಆ ಮನ್ವಂತರದಲ್ಲಿ ಮಹ್ಯರ ಪುತ್ರರಾದ ಪ್ರಮದರೇ ಮುಂತಾದ ಏಳುಮಂದಿ ಸಪ್ತರ್ಷಿಗಳಾಗಿದ್ದರು. ಸತ್ಯ, ವೇದಕೃತ ಮತ್ತು ಭದ್ರ ಎಂಬ ದೇವತೆಗಳ ಗಣಗಳು ಮುಖ್ಯರಾಗಿದ್ದರು ಹಾಗೂ ಸತ್ಯಜಿತ್ನೇಂಬ ಇಂದ್ರನಿದ್ದನು. || ೨೪ || ಆಗ ಧರ್ಮನ ಪತ್ನಿಯಾದ ಸೂನ್ಯತಾ ದೇವಿಯಲ್ಲಿ ಭಗವಾನ್ ಪುರುಷೋತ್ತಮನು ಸತ್ಯಸೇನ ಎಂಬ ಹೆಸರಿನಿಂದ ಅವತರಿಸಿದ್ದನು. ಅವನೊಂದಿಗೆ ಸತ್ಯವ್ರತರೇಂಬ ದೇವ ಗಣಗಳೂ ಇದ್ದವು. || ೨೫ || ಆ ಸಮಯದ ಸತ್ಯಜಿತ ಇಂದ್ರನ ಸಖನಾಗಿ ಭಗವಂತನು ಅಸತ್ಯಪರಾಯಣರೂ, ದುಃಖೀಲರೂ, ದುಷ್ಟರೂ ಆದ ಯಕ್ಷ-ರಾಕ್ಷಸರನ್ನು ಮತ್ತು ಜೀವಿಗಳ ದ್ರೋಹಿಗಳಾದ ಭೂತಗಳನ್ನೂ ಸಂಹಾರಮಾಡಿದನು. || ೨೬ ||

ತಾಮಸ ಮನುವೇ ನಾಲ್ಕನೆಯವನು. ಈತನು ಮೂರನೆಯ ಮನು ಉತ್ತಮನ ಸ್ತಂಭ ಸೋದರನು. ಇವನಿಗೆ ಪೃಥು, ಹ್ಯಾತಿ,

ಚತುರ್ಥ ಉತ್ತಮಭ್ರಾತಾ ಮನುರ್ನಾಮ್ನಾ ಚ ತಾಮಸಃ |
ಪೃಥುಃ ಖ್ಯಾತೀರ್ನರಃ ಕೀತುರಿತ್ಯಾದ್ಯಾ ದಶ ತತ್ಪುತಾಃ || ೨೭ ||

ಸತ್ಯಕಾ ಹರಯೋ ವೀರಾ ದೇವಾಸ್ತ್ರಿಶು ಕಶ್ಚಿದ್ |
ಜ್ಯೋತಿರ್ಧಾರ್ಮಾದಯಃ ಸಪ್ತ ಖುಷಯಸ್ತಾಮರೇಽಂತರೇ || ೨೮ ||

ದೇವಾ ವೈದ್ಯಕಯೋ ನಾಮ ವಿಧೃತೇಶ್ವನಯಾ ನೃಪ |
ನಿಷ್ಪಾ ಕಾಲೇನ ಯೈರ್ವೇದಾ ವಿಧೃತಾಃ ಸ್ವೇನ ತೇಜಸಾ || ೨೯ ||

ತತ್ರಾಪಿ ಜಜ್ಞೇ ಭಗವಾನ್ಪರಿಣ್ಯಾಂ ಹರಿಮೇಧಸಃ |
ಹರಿತ್ಯಾಹೃತೋ ಯೇನ ಗಜೇಂದ್ರೋ ಮೋಚಿತೋ ಗ್ರಹಾತ್ || ೩೦ ||

ರಾಜೋವಾಚ

ಬಾದರಾಯಣ ವಿತ್ತೇ ಶ್ರೋತುಮಿಚ್ಛಾಮಹೇ ವಯಮ್ |
ಹರಿಯಥಾ ಗಜಪತಿಂ ಗ್ರಾಹಗ್ರಸ್ತಮಮೂಮುಚತ್ || ೩೧ ||

ತತ್ಕಥಾಸು ಮಹತ್ಪ್ರಾಂ ಧನ್ಯಂ ಸ್ವಸ್ತಯನಂ ಶುಭಮ್ |
ಯತ್ರ ಯತ್ರೋತ್ತಮಶ್ಲೋಕೋ ಭಗವಾನ್ಗೀಯತೇ ಹರಿಃ || ೩೨ ||

ಸೂತ ಉವಾಚ

ಪರೀಕ್ಷಿತೈವಂ ಸ ತು ಬಾದರಾಯಣಃ
ಪ್ರಾಯೋಪವಿಷ್ಯೇನ ಕಥಾಸು ಚೋದಿತಃ |
ಉವಾಚ ವಿಪ್ರಾಃ ಪ್ರತಿನಂದ್ಯ ಪಾರ್ಥಿವಂ
ಮುದಾ ಮುನೀನಾಂ ಸದಸಿ ಸ್ಮ ಶೃಣ್ವತಾಮ್ || ೩೩ ||

ಇತಿ ಶ್ರೀಮದ್ಭಾಗವತೇ ಮಹಾಪುರಾಣೇ ಪಾರಮಹಂಸ್ಯಾಂ ಸಂಹಿತಾಯಾಂ ಅಷ್ಟಮ ಸ್ಕಂಧೇ
ಮನ್ವಂತರಾನುಚರತೇ ಪ್ರಥಮೋಽಧ್ಯಾಯಃ || ೧ ||

ಎರಡನೆಯ ಅಧ್ಯಾಯ

ಗಜೇಂದ್ರನು ಮೊಸಳೆಯ ಹಿಡಿತಕ್ಕೆ ಸಿಕ್ಕತಾಕಿಕೊಳ್ಳುವುದು

ಶ್ರೀಶುಕ ಉವಾಚ

ಆಸೀದ್ಗಿರಿವರೋ ರಾಜನ್ ಸ್ವಿಕೂಟ ಇತಿ ವಿಶ್ರುತಃ |
ಕ್ಷೀರೋದೇನಾವೃತಃ ಶ್ರೀಮಾನ್ಮೋಹಸಾಯುತಮುಚ್ಚಿತಃ || ೧ ||

ತಾವತಾ ವಿಶ್ರುತಃ ಪರ್ಯಕ್ತಿಭಿಃ ಶೃಂಗೈಃ ಪಯೋನಿಧಿಮ್ |
ದಿಶಃ ಖಂ ರೋಚಯನ್ಮಾಶ್ವೇ ರೌಪ್ಯಾಯಸಹಿರಣ್ಮಯೈಃ || ೨ ||

ನರಃ ಕೇತು ಮುಂತಾದ ಹತ್ತು ಪುತ್ರರಿದ್ದರು. || ೨೭ || ಸತ್ಯಕ, ಹರಿ ಮತ್ತು ವೀರರೆಂಬ ದೇವತೆಗಳ ಪ್ರಧಾನಗಳಾಗಿದ್ದವು. ಇಂದ್ರನ ಹೆಸರು ತ್ರಿಶು ಎಂದಿತ್ತು. ಆ ಮನ್ವಂತರದಲ್ಲಿ ಜ್ಯೋತಿರ್ಧಾರ್ಮ ರೆಂಬ ಸಪ್ತರ್ಷಿಗಳಿದ್ದರು. || ೨೮ || ಪರೀಕ್ಷಿತನೇ! ಆ ತಾಮಸ ವೆಂಬ ಮನ್ವಂತರದಲ್ಲಿ ವಿದೃತಿಯ ಪುತ್ರ, ವೈದೃತಿ ಎಂಬ ಇತರ ಇನ್ನೂ ಕೆಲವರು ದೇವತೆಗಳಾದರು. ಇವರು ಕಾಲಗತಿಯಿಂದ ನಷ್ಟವಾಯವಾದ ವೇದಗಳನ್ನು ತಮ್ಮ ಶಕ್ತಿಯಿಂದ ಕಾಪಾಡಿದ್ದರು. ಅದಕ್ಕಾಗಿ ಇವರು ವೈದೃತಿ ಎನಿಸಿದರು. || ೨೯ || ಈ ಮನ್ವಂತರದಲ್ಲಿ ಹರಿಮೇಧಾ ಖುಷಿಯ ಹರಿಣ ಎಂಬ ಹೆಸರಿನ ಪತ್ನಿಯಲ್ಲಿ ಹರಿಯಾಗಿ ಭಗವಂತನು ಅವತರಿಸಿದನು. ಇದೇ ಮನ್ವಂತರದಲ್ಲಿ ಅವನು ಗಜೇಂದ್ರನನ್ನು ಮೊಸಳೆಯಿಂದ ರಕ್ಷಿಸಿದ್ದನು. || ೩೦ ||

ಪರೀಕ್ಷಿದ್ವಾಜನು ಕೇಳಿದನು - ಮುನಿವರ್ಯರೇ! ಭಗವಂತನು ಮೊಸಳೆಯ ಹಿಡಿತದಿಂದ ಗಜೇಂದ್ರನನ್ನು ಹೇಗೆ ಕಾಪಾಡಿದನು? ಇದನ್ನು ನಿಮ್ಮಿಂದ ಕೇಳಲು ನಾವು ಬಯಸುತ್ತೇವೆ. || ೩೧ || ಎಲ್ಲ ಕಥೆಗಳಲ್ಲಿ ಮಹಾತ್ಮರ ಮೂಲಕ ಹಾಡಲ್ಪಟ್ಟ ಭಗವಾನ್ ಶ್ರೀಹರಿಯ ಪವಿತ್ರಕೀರ್ತಿಯ ವರ್ಣನೆಗಳೇ ಪರಮ ಪುಣ್ಯ ಮಯವೂ, ಪ್ರಶಂಸನೀಯವೂ, ಮಂಗಳಕರವೂ, ಶುಭವೂ ಆಗಿವೆ. || ೩೨ ||

ಸೂತಪುರಾಣಿಕರು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ - ಶೌನಕಾದಿ ಯುಷ್ಮಿಗಳೇ! ಪರೀಕ್ಷಿದ್ವಾಜನು ಅಮರಣ ಉಪವಾಸಕ್ಕಾಗಿ ಕುಳಿತಿದ್ದನಲ್ಲ, ಅವನು ಶ್ರೀಶುಕಮಹಾಮುನಿಗಳನ್ನು ಹೀಗೆ ಕಥೆಹೇಳಲು ಪ್ರೇರೇಪಿಸಿದಾಗ ಅವರು ತುಂಬಾ ಅನಂದಿತರಾಗಿ, ಪ್ರೇಮದಿಂದ ರಾಜನನ್ನು ಅಭಿನಂದಿಸಿ ಮುನಿಗಳ ಆ ತುಂದದ ಸಭೆಯಲ್ಲಿ ಹೀಗೆ ಹೇಳಿಕೊಡಗಿರು. || ೩೩ ||

ಮೊದಲನೆಯ ಅಧ್ಯಾಯವು ಮುಗಿಯಿತು. || ೧ ||

ಶ್ರೀಶುಕಮಹಾಮುನಿಗಳು ಹೇಳಿದರು - ಪರೀಕ್ಷಿದ್ವಾಜನೇ! ಕ್ಷೀರಣಾಗರದಿಂದ ಆವೃತವಾದ ತ್ರಿಕೂಟವೆಂಬ ಪ್ರಸಿದ್ಧವಾದ ಸುಂದರವಾದ ಹಾಗೂ ಶ್ರೇಷ್ಠವಾದ ಒಂದು ಪರ್ವತವಿತ್ತು. ಅದು ಹತ್ತುಸಾವಿರ ಯೋಜನ ಎತ್ತರವಾಗಿತ್ತು. || ೧ || ಅದರ ಉದ್ದ ಅಗಲವೂ ಸುತ್ತಲೂ ಅಷ್ಟೇ ಇತ್ತು. ಅದರ ಬೆಳ್ಳಿ, ಕಬ್ಬಿಣ ಮತ್ತು ಚಿನ್ನದ ಮೂರು ತಿಖರಗಳ ಕಾಂತಿಯಿಂದ ಸಮುದ್ರ, ದಿಕ್ಕುಗಳು ಮತ್ತು ಆಕಾಶವು ಝುಗ-ಝುಗಿಸುತ್ತಿದ್ದವು. || ೨ ||

ಅನೈಶ್ವ ಕುಭಃ ಸರ್ವಾ
 ರತ್ನಧಾತುವಿಚಿತ್ರಿತೈಃ |
 ನಾನಾದ್ರಮಲತಾಗುಲ್ಮೈರ್ನಿಫೋರ್ಷೈ-
 ನಿರ್ಝುರಾಂಭಸಾಮ್ || ೩ ||

ಸ ಚಾವನಿಷ್ಯಮಾನಾಂಘ್ರಿಃ ಸಮಂತ್ರಾತ್ಪಯಃಸೂರ್ಮಿಭಿಃ |
 ಕರೋತಿ ಶ್ಯಾಮಲಾಂ ಭೂಮಿಂ ಹರಿಸ್ಸರಕತಾಶ್ಚಭಿಃ || ೪ ||

ಸಿದ್ಧಚಾರಣಗಂಧರ್ವವಿದ್ಯಾಧರಮಹೋರಗೈಃ |
 ಕಿನ್ನರೈರಪ್ಸರೋಭಿಶ್ಚ ಕ್ರೀಡದ್ವಿಜುಷ್ಪಕಂದರಃ || ೫ ||

ಯತ್ರ ಸಂಗೀತಸನ್ನಾದೈರ್ನವದ್ಗುಹಮಮರ್ಷಯಾ |
 ಅಭಿಗರ್ಜಂತಿ ಹರಯಃ ಶ್ಲಾಘಿಸಃ ಪರಶಂಕಯಾ || ೬ ||

ನಾನಾರಣ್ಯಪತುವ್ರಾತಸಂಕುಲದ್ರೋಣ್ಯಲಂಕಿತಃ |
 ಚಿತ್ರದ್ರುಮಸುರೋದ್ಯಾನಕಲಕಂಠವಿಹಂಗಮಃ || ೭ ||

ಸರಿತ್ಸರೋಭಿರಚ್ಛ್ಯಾದೈಃ ಪುಲಿಸೈರ್ಮಗನವಾಲುಕೈಃ |
 ದೇವಪ್ತ್ಯಿಮಜ್ಜನಾಮೋದಸೌರಭಾಂಬ್ರನಿಲೈರ್ಯುತಃ || ೮ ||

ತಸ್ಯ ದ್ರೋಣ್ಯಾಂ ಭಗವತೋ ವರುಣಸ್ಯ ಮಹಾತ್ಮನಃ |
 ಉದ್ಯಾನಮೃತಮನ್ನಾಮ ಆಕ್ರೀಡಂ ಸುರಯೋಷಿತಾಮ್ || ೯ ||

ಸರ್ವತೋಽಲಂಕೃತಂ ದಿವ್ಯೈರ್ನಿಫತ್ಯಂ ಪುಷ್ಪಫಲದ್ರುಮೈಃ |
 ಮಂದಾರೈಃ ಪಾರಿಜಾತೈಶ್ಚ ಪಾಟಲಾಶೋಕಚಂಪಕೈಃ || ೧೦ ||

ಚೂತೈಃ ಪ್ರಿಯಾಲೈಃ ಪನಸೈರಾಮೈರಾಮ್ರಾತಕೈರಪಿ |
 ಕ್ರಮುಕೈರ್ನಾಲಿಕೇರೈಶ್ಚ ಖರ್ಜೂರೈರ್ಬೀಜಪೂರಕೈಃ || ೧೧ ||

ಮಧೂಕೈಃ ಸಾಲತಾಲ್ಪೈಶ್ಚ ತಮಾಲ್ಪೈರಸನಾರ್ಜುನೈಃ |
 ಅರಿಷ್ಟೋದುಂಬರಪ್ಲಕ್ಷೈರ್ವಟೈಃ ಕಿಂಕುಕಚಂದನೈಃ || ೧೨ ||

ಪಿಚುಮಂದೈಃ ಕೋವಿದಾರೈಃ ಸರಲೈಃ ಸುರದಾರುಭಿಃ |
 ದ್ರಾಕ್ಷೇಕ್ಷುರಂಭಾಜಂಭೂಭಿರ್ಬದರ್ಯಕ್ವಾಘ್ರಯಾಮಲೈಃ || ೧೩ ||

ಬಿಲ್ವೈಃ ಕಪಿತ್ಥೈರ್ಜಮ್ಮೀರೈರ್ವೃತೋ ಭಲ್ಲಾತಕಾದಿಭಿಃ |
 ತ್ಯುನ್ಮಿರಃ ಸುವಿಪ್ರಲಂ ಲಸತ್ಪಾಂಚನಪಂಕಜಮ್ || ೧೪ ||

ಇವಲ್ಲದೆ ಇನ್ನೂ ಅನೇಕ ಹಿಪರಗಳು ರತ್ನಗಳ ಮತ್ತು ಧಾತುಗಳ
 ಬಣ್ಣ ಬಣ್ಣದ ಪ್ರಭೆಯನ್ನು ಪವರಿಸುತ್ತಾ ಎಲ್ಲ ದಿಕ್ಕುಗಳನ್ನು
 ಬೆಳಗುತ್ತಿದ್ದವು. ಅವುಗಳಲ್ಲಿ ವಿವಿಧ ಜಾತಿಯ ಲತಾ-ವೃಕ್ಷಗಳು
 ಮತ್ತು ಪೊದೆಗಳಿದ್ದವು. ಜಳ-ಜಳನೆ ಹರಿಯುತ್ತಿದ್ದ ನದಿಗಳು.
 ಜಲಪಾತದ ಗಂಭೀರಧ್ವನಿಯು ಎಲ್ಲೆಡೆ ಕೇಳಬರುತ್ತಿದ್ದವು. || ೩ ||
 ಸುತ್ತಲಿಂದಲೂ ಕ್ಷೀರಸಾಗರದ ಅಲೆಗಳು ಒಂದು ಅವಸ್ಥಾಸುವಾಗ
 ಅವು ಪರ್ವತರಾಜನ ಕಾಲುಗಳನ್ನು ತೋಳಿಯುತ್ತಿವೆಯೋ ಎಂದು
 ಅನಿಸುತ್ತಿತ್ತು. ಆ ಪರ್ವತದ ಇಂದ್ರನಿಲಮಣಿಗಳಿಂದಲೂ,
 ಪಚ್ಚಿಯ ಕಲ್ಲುಗಳಿಂದ ಎಲ್ಲೆಡೆ ಹೂರಾದ ಗಂಗೆಯೇ ತುಂಬಿರು
 ವಂತೆ ಶ್ಯಾಮಲ ಭೂಮಿಯು ಕಂಗೊಳಿಸುತ್ತಿತ್ತು. || ೪ || ಅದರ
 ಗುಹೆಗಳಲ್ಲಿ ಸಿದ್ಧರೂ, ಚಾರಣರೂ, ಗಂಧರ್ವರೂ, ವಿದ್ಯಾ
 ಧರರೂ, ನಾಗರೂ, ಕಿನ್ನರರೂ, ಅಪ್ಸರೆಯರು ಮುಂತಾದವ
 ರೆಲ್ಲರೂ ಏಕರಿಸಲು ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿ ನೆರೆಯುತ್ತಿದ್ದರು. || ೫ ||
 ಅಲ್ಲಿನ ಸಂಗೀತ ಧ್ವನಿಯು ಗುಹೆಯೊಳಗೆ ಪ್ರತಿಧ್ವನಿಸುತ್ತಿದ್ದಾಗ
 ಅದನ್ನು ಕೇಳಿದ ಸಿಂಹಗಳು ಅದು ಬೇರೆ ಸಿಂಹದ ಗರ್ಜನೆ
 ಯೆಂದು ಭ್ರಮಿಸಿ ಅದನ್ನು ಸಹಿಸಲಾರದೆ ಪ್ರತಿಗರ್ಜನೆ ಮಾಡು
 ತಿದ್ದವು. || ೬ ||

ಆ ಪರ್ವತದ ತಪ್ಪಲು ಪ್ರದೇಶಗಳು ಬಗೆ-ಬಗೆಯ ಕಾಡು
 ಮೃಗಗಳ ಹಿಂದುಗಳಿಂದ ಅಲಂಕೃತವಾಗಿತ್ತು. ಅನೇಕ ಪ್ರಕಾರದ
 ವೃಕ್ಷಗಳಿಂದ ತುಂಬಿದ ದೇವತೋದ್ಯಾನಗಳಲ್ಲಿ ಸುಂದರವಾದ
 ಪಕ್ಷಿಗಳು ಮಧುರವಾಗಿ ಧ್ವನಿಮಾಡುತ್ತಿದ್ದವು. || ೭ || ಅದರಲ್ಲಿ
 ಅನೇಕ ನದಿಗಳೂ, ಸರೋವರಗಳೂ ನಿರ್ಮಲವಾದ ನೀರಿನಲ್ಲಿ
 ತುಂಬಿ ಹರಿಯುತ್ತಿದ್ದವು. ಅವುಗಳ ದಡಗಳಲ್ಲಿ ಮಣಿಮಯ
 ಮಳಲು ಹೊಳೆಯುತ್ತಿತ್ತು. ದೇವಾಂಗನೆಯರು ನದಿ-ಸರೋವರ
 ಗಳಲ್ಲಿ ಸ್ನಾನಮಾಡುತ್ತಿದ್ದುದರಿಂದ ಅವುಗಳ ನೀರು ಅತ್ಯಂತ
 ಸುಗಂಧಿತವಾಗಿತ್ತು. ಅದರ ಸುವಾಸನೆಯನ್ನು ಹೊತ್ತ ತಂಗಾಳಿಯು
 ಅಲ್ಲಿ ಬೀಸುತ್ತಿತ್ತು. || ೮ ||

ಪರ್ವತರಾಜ ತ್ರಿಕೂಟದ ತಪ್ಪಲಿನಲ್ಲಿ ಭಗವತ್ಕೈಮಿ ಮಹಾತ್ಮಾ
 ಭಗವಾನ್ ವರುಣನ ಒಂದು ಉದ್ಯಾನವನವಿತ್ತು. ಋತುಮಾನ್
 ಎಂದು ಪ್ರಸಿದ್ಧವಾದ ಆ ಉದ್ಯಾನವನದಲ್ಲಿ ದೇವಾಂಗನೆಯರು
 ಕ್ರೀಡಿಸುತ್ತಿದ್ದರು. || ೯ || ಅದರ ಎಲ್ಲ ಕಡೆಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಸದಾ
 ಹೂವು-ಹಣ್ಣುಗಳಿಂದ ತುಂಬಿ ಕಳಕಳಿಸುತ್ತಿದ್ದ ದಿವ್ಯ ವೃಕ್ಷಗಳು
 ತೋರಿಸುತ್ತಿದ್ದವು. ಮಂದಾರ, ಪಾರಿಜಾತ, ಪಾಟಲ, ಅಶೋಕ,
 ಸಂಪಿಗೆ, ಬಗೆ-ಬಗೆಯ ಹೂವುಗಳು, ಅಮಟಿ, ಮೊರಟಿ, ಮಾವು,
 ಹಲಸು, ಅಡಿಕೆ, ತೆಂಗು, ಖರ್ಜೂರ, ಮಾದಳ, ಹಿಪ್ಪೆ, ಸಾಲ,
 ತಾಳೆ, ಹೊಂಗೆ, ಹೊನ್ನೇಮರ, ಕೆಂಪುಮುತ್ತಿಮರ, ಅತ್ತಿಮರ,
 ಜುಲಿಮರ, ಅಲದಮರ, ಮುಳ್ಳುಮುತ್ತುಗೆ, ಕ್ರೀಗಂಧದ ಮರ,
 ಬೇವಿನಮರ, ಕೆಂಗಾಂಜಾಲ, ಸರಳ, ದೇವದಾರು, ದ್ರಾಕ್ಷಿ,
 ಕಬ್ಬು, ಬಾಳೆ, ನೇರಳೆ, ಎಲಚೀಮರ, ತಾಳೆಯಮರ, ರುದ್ರಾಕ್ಷಿ
 ಮರ, ಅಳಲೇಮರ, ನೆಲ್ಲಿ, ಬಿಲ್ವಪತ್ರೆ, ಬೇಲ, ನಿಂಬೆ, ಗೇರು
 ಮುಂತಾದ ಮರಗಳು ಸುತ್ತಲೂ ಕಳಕಳಿಸುತ್ತಿದ್ದವು. ಆ
 ಉದ್ಯಾನವನದಲ್ಲಿ ಒಂದು ಸುಂದರವಾದ ಮತ್ತು ವಿಸ್ತಾರವಾದ
 ಸರೋವರವು ಕಂಗೊಳಿಸುತ್ತಿತ್ತು. ಅದರಲ್ಲಿ ಚಿನ್ನದ ಬಣ್ಣದ
 ಕಮಲಗಳು ಅರಳಿ ತೋರಿಸುತ್ತಿದ್ದವು. || ೧೦-೧೪ || ಹಾಗೆಯೇ

ಕುಮುದೋತ್ಪಲಕಲ್ಪಾರತಪತ್ರಶ್ರಿಯೋರ್ಜಿತಮ್ |
ಮತ್ತಪಟ್ಟದನಿರ್ಘಂಷಂ ತಕುಂತ್ಯಶ್ಚ ಕಲಸ್ವನೈಃ || ೧೫ ||

ಹಂಸಕಾರಂಡವಾಕೀರ್ಣಂ ಚಕ್ರಾಹ್ವೈಃ ಸಾರಸೈರಪಿ |
ಜಲಕುಕ್ಕುಟಕೋಯಿಷ್ಪಿದಾತ್ಮಾಹಕುಲಕೂಜಿತಮ್ || ೧೬ ||

ಮತ್ಸ್ವಕಚ್ಚಪಸಂಚಾರಚಲತ್ವದ್ವರಜಪಯಃ |
ಕದಂಬವೇತಸನಲನೀಪವಂಜುಲಕೈರ್ವೃತಮ್ || ೧೭ ||

ಕುಂದೈಃ ಕುರಬಕಾಶೋಕ್ಯೈಃ ಶಿರೀಷೈಃ ಕುಟಜೇಂಗುದೈಃ |
ಕುಬ್ಜಕೈಃ ಸ್ವರ್ಣಯೂಥೀಭಿರ್ನಾಗಪುನ್ನಾಗಜಾತಿಭಿಃ || ೧೮ ||

ಮಲ್ಲಿಕಾರ್ಜುನತಪತ್ಯಶ್ಚ ಮಾಧವೀಜಾಲಕಾದಿಭಿಃ |
ಶೋಭಿತಂ ತೀರಚೈಶ್ಚಾನ್ಯೈರ್ನಿತ್ಯತುರ್ಭಿರಲಂ ದ್ರುಮೈಃ || ೧೯ ||

ತತ್ತ್ವಕದಾ ತದ್ಗಿರಿಕಾನನಾಶ್ರಯಃ |
ಕರೇಣುಭಿರ್ವಾರಣಯೂಥಪಶ್ಚರನ್ |
ಸಕಂಟಕಾನ್ವೀಚಕವೇಣುವೇತ್ರವದ್ |
ವಿಶಾಲಗುಲ್ಮಂ ಪ್ರರುಜಸ್ವನಸ್ಪತೀನ್ || ೨೦ ||

ಯದ್ಗಂಧಮಾತ್ರಾದ್ವರಯೋ ಗಜೇಂದ್ರಾ |
ವ್ಯಾಘ್ರಾದಯೋ ವ್ಯಾಲಮೃಗಾಃ ಸಖಿಡ್ಗಾಃ |
ಮಹೋರಗಾಶ್ಚಾಪಿ ಭಯಾದ್ವ್ರವಂತಿ |
ಸಗೌರವಶ್ಚಾಃ ಕರಭಾಶ್ಚಮರ್ಯಾಃ || ೨೧ ||

ವೃಕಾ ವರಾಹಾ ಮಹಿಷರ್ಕ್ಷತಲ್ಯಾ |
ಗೋಪುಚ್ಛಸಾಲಾವೃಕಮರ್ಕಟಾಶ್ಚ |
ಅನ್ಯತ್ರ ಕ್ವುದ್ರಾ ಹರಿಣಾಃ ಶಶಾದಯಃ |
ಶ್ವರಂತ್ಯಭೀತಾ ಯದನುಗ್ರಹೇಣ || ೨೨ ||

ಸ ಘರ್ಮತಪ್ತಃ ಕರಿಭಿಃ ಕರೇಣುಭಿಃ |
ವೃತೋ ಮದಚ್ಛುತ್ಕಲಭೈರನುದ್ರತಃ |
ಗಿರಿಂ ಗರಿಮ್ನಾ ಪರಿತಃ ಪ್ರಕಂಪಯನ್ |
ನಿಷೇವ್ಯಮಾಣೋಽಲಿಕುಲೈರ್ಮದಾಶನೈಃ || ೨೩ ||

ಸರೋಽನಿಲಂ ಪಂಕಜರೇಣುರೂಪಿತಂ |
ಜಿಘ್ರನ್ನಿದೂರಾನ್ಮದವಿಹ್ವಲೇಕ್ಷಣಃ |
ವೃತಃ ಸ್ವಯೂಥೇನ ತೃಷಾದಿರ್ತೇನ ತತ್ |
ಸರೋವರಾಭ್ಯಾಶಮಥಾಗಮದ್ವ್ರತಮ್ || ೨೪ ||

ಬೇರೆ-ಬೇರೆ ಜಾತಿಯ ಕುಮುದ, ಉತ್ಪಲ, ಕಲ್ಪಾರ, ಶತದಲ ಮುಂತಾದ ಕಮಲಗಳ ಕಾಂತಿಯು ಹರಡುತ್ತ, ಮತ್ತೇರಿದ ದುಂಬಿಗಳು ರೋಂಕರಿಸುತ್ತಿದ್ದವು. ಮನೋಹರ ಪಕ್ಷಿಗಳ ಕೂಜನವು ಎಲ್ಲೆಡೆ ಕೇಳಬರುತ್ತಿತ್ತು. ಹಂಸ, ನೀರುಹಕ್ಕಿ, ಚಕ್ರವಾಕ, ತಾವರೆಹಕ್ಕಿ, ನೀರುಕೋಳಿ, ಕೋಯಿಷ್ಪಿ, ನೀರುಕಾಗೆ ಮುಂತಾದವುಗಳು ಇಂವಾಗಿ ಕಲ-ಕಲ ಧ್ವನಿಮಾಡುತ್ತಿದ್ದವು. ಮೀನು, ಆಮೆ ಮುಂತಾದ ಜಲಚರಪ್ರಾಣಿಗಳು ಓಡಾಡುವಾಗ ತಾವರೆಹೂಗಳು ಅಲುಗಾಡುತ್ತಾ ನೀರಿನಲ್ಲಿ ಪರಾಗವನ್ನು ಚೆಲ್ಲುತ್ತಿದ್ದವು. ಈಚಲ, ಬೆಳ್ಳೆ, ಪೊಂಡುಗಳು, ನೀರುಕಾರಂಜೀಮದ ಹೆಚ್ಚಿಡ ಮುಂತಾದವು ಅದರ ಸುತ್ತಲೂ ಕಂಗೊಳಿಸುತ್ತಿದ್ದವು. || ೧೫-೧೭ || ಮುಘದ ಮೊಲ್ಲೆ, ಮುಳ್ಳುಗೊರಂಟೆ, ಅಕೋಣವೃಕ್ಷ, ಬಾಗೆ, ಬೆಟ್ಟದಮಲ್ಲಿಗೆ ಹಿಪ್ಪೆ, ಕುಬ್ಜಕ, ಸ್ವರ್ಣಯೂಧಿ, ನಾಗ, ಪುನ್ನಾಗ, ಜಾಜಿ, ಮಲ್ಲಿಗೆ, ಮಾಧವೀ ಮುಂತಾದ ಹೂವುಗಳು ಎಲ್ಲ ಯತುಗಳಲ್ಲಿ ಅರಳಿ ತುಂಬಿದ ಸೊಂವಾಗಿ ಹೂಮರಗಳಿಂದ ಆ ಸರೋವರವು ಶೋಭಾಯಮಾನವಾಗಿತ್ತು. || ೧೮-೧೯ ||

ಆ ಪರ್ವತದ ಫೋರಾರಣ್ಯದಲ್ಲಿ ಹಲವಾರು ಹೆಣ್ಣಾನೆಗಳೊಡನೆ ಒಂದು ಗಜೇಂದ್ರವು ವಾಸವಾಗಿತ್ತು. ಅದು ದೊಡ್ಡ-ದೊಡ್ಡ ಶಕ್ತಿಶಾಲಿ ಆನೆಗಳೆಲ್ಲ ನಾಯಕವಾಗಿತ್ತು. ಒಂದುದಿನ ಅದೇ ಪರ್ವತದಲ್ಲಿ ತನ್ನ ಸಂಗಾತಿಗಳಾದ ಹೆಣ್ಣಾನೆಗಳಿಂದ ಕೂಡಿ ಕೊಂಡು ಅರಣ್ಯದಲ್ಲಿದ್ದ ಮುಳ್ಳುಗಳಿಂದ ಕೂಡಿದ್ದ ಹೆಬ್ಬದಿರುಗಳನ್ನೂ, ಕಿರುಬಿದಿರುಗಳನ್ನೂ, ಬೆತ್ತಗಳನ್ನೂ, ದೊಡ್ಡ-ದೊಡ್ಡ ವೃದ್ಧರುಗಳನ್ನು ಧ್ವಂಸಮಾಡುತ್ತಾ ಸಂಚರಿಸುತ್ತಿತ್ತು. || ೨೦ || ಅದರ ವಾಸನೆಯಿಂದಲೇ ಸಿಂಹ-ಆನೆ-ಹುಲಿ-ಚಿರತೆ ಮುಂತಾದ ಹಿಂಸ್ರಪ್ರಾಣಿಗಳು, ಸರ್ಪಗಳು, ಖಡ್ಗಮೃಗಗಳು, ಗೌರಮೃಗಗಳು, ಕೃಷ್ಣಸಾರ, ಶರಭಗಳು, ಚಮರೀಮೃಗಗಳು ಇನ್ನೂ ಆನೆಕೆ ದುಷ್ಟಮೃಗಗಳು ಓಡಿಹೋಗುತ್ತಿದ್ದವು. || ೨೧ || ತೋಳಗಳು, ಕಾಡುಹಂದಿ, ಕಾಡುಕೋಣಗಳು, ಕರಡಿಗಳು, ಮುಳ್ಳುಹಂದಿಗಳು, ಗೋಪುಚ್ಛಗಳು, ನಾಯಿಗಳು, ಕೋತಿಗಳು, ಹುಲ್ಲೆಗಳು, ಮೊಲಗಳು, ಇವೇ ಮುಂತಾದ ದುರ್ಬಲ ಪ್ರಾಣಿಗಳು ಗಜರಾಜನ ಕೃಪೆಯಿಂದ ನಿರ್ಭಯವಾಗಿ ಸಂಚರಿಸುತ್ತಿದ್ದವು. || ೨೨ || ಗಜರಾಜನ ಹಿಂದೆ-ಹಿಂದೆ ಸಣ್ಣ ಸಣ್ಣ ಆನೆಮರಿಗಳು ಓಡುತ್ತಿದ್ದವು. ದೊಡ್ಡ-ದೊಡ್ಡ ಗಂಡಾನೆಗಳೂ, ಹೆಣ್ಣಾನೆಗಳೂ, ಅವನನ್ನು ಸುತ್ತುವರಿದು ನಡೆಯುತ್ತಿದ್ದವು. ಅದರ ಭಾರವಾದ ಹೆಜ್ಜೆಗಳಿಂದ ಆ ಪರ್ವತವೇ ನಡುಗುತ್ತಿತ್ತು. ಅದರ ಗಂಡಸ್ಥಲದಿಂದ ಒಸರುತ್ತಿದ್ದ ಮದೋದಕವನ್ನು ವಾನಮಾಡಲು ದುಂಬಿಗಳು ಜೊತೆ-ಜೊತೆಯಾಗಿಯೇ ಹಾರಾಡುತ್ತಿದ್ದವು. ಮದದಿಂದ ಅದರ ಕಣ್ಣುಗಳು ವಿಹ್ವಲವಾಗಿದ್ದವು. ಬಿಸಿಲು ಭಾರೀ ಸುಡುತ್ತಿತ್ತು. ಅದರಿಂದ ಗಜರಾಜನು ಖಾಕುಲನಾಗಿದ್ದನು. ಅವನಿಗೆ ಮತ್ತು ಸಂಗಡಿಗರಿಗೆ ಬಾಯಾರಿಕೆ ಪೀಡಿಸುತ್ತಿತ್ತು. ಆಗ ದೂರದಿಂದಲೇ ಕಮಲ ಪರಾಗದಿಂದ ಸುವಾಸಿತವಾದ ವಾಯುವನ್ನು ಮೂಸುತ್ತಾ, ಶೀತಲವಾದ ಸುಗಂಧವನ್ನು ಹೊತ್ತುತರುತ್ತಿದ್ದ ವಾಯುವಿನ ಜಾಡನ್ನು ಹಿಡಿದು ಆ ಸರೋವರದ ಕಡೆಗೆ ಹೊರಟು, ವೇಗವಾಗಿ ನಡೆಯುತ್ತಾ ಸ್ವಲ್ಪದರಲ್ಲೇ ಆ ಸರೋವರದ ಬಳಿಗೆ ಬಂದನು. || ೨೩-೨೪ ||

ವಿಗಾಹ್ಯ ತಸ್ತಿಸ್ತಮೃತಾಂಬು ನಿರ್ಮಲಂ
ಹೇಮಾರವಿಂದೋತ್ಪಲರೇಣುವಾಸಿತಮ್ |
ಪಪೌ ನಿಶಾಮಂ ನಿಜಪುಷ್ಪರೋದ್ವೃತ-
ಮಾತ್ಮಾನಮದ್ವಿಃ ಸ್ವಪಯನ್ಗತಕಮಃ || ೨೫ ||

ಸ್ವಪುಷ್ಪರೋದ್ವೃತಶೀತರಾಂಬುಭಿ-
ರ್ನಿಪಾಯಯನ್ಸ್ವಪಯನ್ಯಥಾ ಗೃಹೀ |
ಫುಣೇ ಕರೇಣೂಃ ಕಲಭಾಂಶ್ಚ ದುರ್ಮದೋ
ನಾಚಷ್ಟ ಕೃಚ್ಛಂ ಕೃಪಣೋಽಪಮಾಯಯಾ || ೨೬ ||

ತಂ ತತ್ರ ಕಶ್ಚಿನ್ಮಪ ದೈವಬೋದಿತೋ-
ಗ್ರಾಹೋ ಬಲೀಯಾಂಶ್ಚರಣೇ ರುಷಾಗ್ರಹೀತ್ |
ಯದ್ಬಚ್ಛಯೈವಂ ವ್ಯಸನಂ ಗತೋ ಗತೋ
ಯಥಾಬಲಂ ಸೋಽತಿಬಲೋ ವಿಚಕ್ರಮೇ || ೨೭ ||

ತಥಾಽಽತುರಂ ಯೋಥಮತಿಂ ಕರೇಣವೋ
ವಿಕ್ಯಷ್ಯಮಾಣಂ ತರಾ ಬಲೀಯಸಾ |
ವಿಚುಕ್ತುಶುದೀನಧಿಯೋಽಪರೇ ಗಜಾಃ
ಪಾಶ್ಚ್ಛಿಗ್ರಹಾಸ್ತಾರಯುತುಂ ನ ಚಾಶಕನ್ || ೨೮ ||

ನಿಯುಧ್ಯತೋರೇವಮಿಭೇಂದ್ರನಕ್ರಯೋ-
ವಿಕ್ರಪ್ತತೋರಂತರತೋ ಬಹಿರ್ಮಿಥಃ |
ಸಮಾಃ ಸಹಸ್ರಂ ವ್ಯಗಮನ್ಯಹೀಪತೇ
ಸಪ್ರಾಣಯೋಽಶ್ವತ್ರಮಮಂಸತಾಮರಾಃ || ೨೯ ||

ತತೋ ಗಜೇಂದ್ರಸ್ಯ ಮನೋಬಲೌಜ್ಜಾಂ
ಕಾಲೇನ ದೀರ್ಘೇಣ ಮಹಾನಭೂದ್ವಯಃ |
ವಿಕ್ಯಷ್ಯಮಾಣಸ್ಯ ಜಲೇಽಮೋದತೋ
ವಿಪರ್ಯಯೋಽಭೂತ್ಸಲಂ ಜಲೌಕಮಃ || ೩೦ ||

ಆ ಸರೋವರದ ನೀರು ಅತ್ಯಂತ ನಿರ್ಮಲವೂ, ಅಮೃತ ದಂತೆಯೂ ಮಧುರವಾಗಿತ್ತು. ಚಿನ್ನದ ಕಮಲದ ಮತ್ತು ಕನ್ನದಿರೆಯ ಪರಾಗದಿಂದ ಸುಗಂಧಿತವಾಗಿತ್ತು. ಗಜೇಂದ್ರನು ಮೊದಲಿಗೆ ಆ ಸರೋವರದಲ್ಲಿ ಇಳಿದು ತನ್ನ ಸೊಂಡಿರಿನಿಂದ ನೀರನ್ನು ಎತ್ತಿ-ಎತ್ತಿ ಯಥೇಚ್ಛವಾಗಿ ಕುಡಿದನು. ಮತ್ತೆ ಆ ನೀರಿನಲ್ಲಿ ಸ್ನಾನಮಾಡಿ ತನ್ನ ದಣವನ್ನು ಇಂಗಿಸಿಕೊಂಡನು. || ೨೫ || ಗಜೇಂದ್ರನು ಗೃಹಸ್ಥ ಮನುಷ್ಯನಂತೆ ಮೋಹಗ್ರಸ್ತನಾಗಿ ತನ್ನ ಸೊಂಡಿರಿನಿಂದ ನೀರನ್ನೆತ್ತಿ ಚೆಲ್ಲುತ್ತಾ ಸಂಗಡಿಕರಾದ ಹೆಣ್ಣಾನೆಗಳನ್ನು, ಮರಿಗಳನ್ನು ಸ್ನಾನಮಾಡಿಸತೊಡಗಿದನು. ಹಾಗೂ ಅವರ ಸೊಂಡಿರಿನೊಳಗೆ ತನ್ನ ಸೊಂಡಿಲನ್ನು ಹಾಕಿ ನೀರು ಕುಡಿಸಿದನು. ಭಗವಂತನ ಮಾಯೆಯಿಂದ ಮೋಹಿತನಾದ ಗಜೇಂದ್ರನು ಉನ್ಮತ್ತನಾಗಿದ್ದನು. ನನ್ನ ತಲೆಯಮೇಲೆ ದೊಡ್ಡ ಆವತ್ತು ಹೊಂಚು ಹಾಕುತ್ತಿದೆ ಎಂಬುದೂ ಆ ಬಡವಾಯಿಗೆ ತಿಳಿದಿರಲಿಲ್ಲ. || ೨೬ ||

ಪರೀಕ್ಷಿತನೇ! ಗಜೇಂದ್ರನು ಇಷ್ಟೊಂದು ಉನ್ಮತ್ತನಾಗಿದ್ದಾಗ ಪ್ರಾರಬ್ಧದ ಪ್ರೇರಣೆಯಿಂದ ಒಂದು ಬಲಿಷ್ಠವಾದ ಮೊಸಳೆಯು, ಅನೇಕ ತುಳಿತದಿಂದ ಕ್ರೋಧಗೊಂಡು ಗಜೇಂದ್ರನ ಕಾಲನ್ನು ಬಲವಾಗಿ ಹಿಡಿದುಬಿಟ್ಟಿತು. ಈ ವಿಧವಾಗಿ ಅಕಸ್ಮಾತ್ತಾಗಿ ಎಪ್ಪತ್ತಿಗೆ ಸಿಲುಕಿದ ಆ ಬಲಶಾಲಿಯಾದ ಗಜೇಂದ್ರನು ತನ್ನನ್ನು ಬಿಡಿಸಿಕೊಳ್ಳಲು ಬಹಳವಾಗಿ ಪ್ರಯತ್ನಿಸಿದನು. ಆದರೆ ಬಿಡಿಸಿಕೊಳ್ಳದಾದನು. || ೨೭ || ಬೇರೆ ಗಂಡಾನೆಗಳು, ಹೆಣ್ಣಾನೆಗಳು, ಮರಿಗಳು - ತಮ್ಮ ಒಡೆಯನನ್ನು ಬಲಿಷ್ಠವಾದ ಒಂದು ಮೊಸಳೆಯು ಹಿಡಿದು ವೇಗವಾಗಿ ಸೆಳೆಯುತ್ತಿದೆ ಮತ್ತು ಅವನು ಬಹಳ ಸಂಕಟ ಕೊಳಗಾಗಿದ್ದಾನೆಂದು ನೋಡಿ ಅವುಗಳಿಗೆ ತುಂಬಾ ದುಃಖವಾಯಿತು. ಅವುಗಳೆಲ್ಲವೂ ಆರ್ತರಾಗಿ ಫೀಳುತ್ತವು. ಅನೇಕರು ಅವನಿಗೆ ಸಹಾಯಮಾಡಿ ನೀರಿನಿಂದ ಹೊರಗೆ ತೆಗೆಯಲು ಬಯಸಿದರು. ಆದರೆ ಅವರೆಲ್ಲರೂ ಅಸಮರ್ಥರೇ ಆದರು. || ೨೮ || ಗಜೇಂದ್ರ ಮತ್ತು ಮೊಸಳೆಯು ತಮ್ಮ-ತಮ್ಮ ಪೂರ್ಣ ಶಕ್ತಿಯಿಂದ ಸೆಣಾಸಾಡುತ್ತಿದ್ದರು. ಕೆಲವೊಮ್ಮೆ ಗಜೇಂದ್ರನು ಮೊಸಳೆಯನ್ನು ಹೊರಗೆ ಎಳೆದರೆ, ಕೆಲವೊಮ್ಮೆ ಮೊಸಳೆಯು ನೀರಿನೊಳಗೆ ಸೆಳೆದುಬಿಡುತ್ತಿತ್ತು. ಪರೀಕ್ಷಿತನೇ! ಹೀಗೆ ಕಾದಾಡುತ್ತಾ-ಕಾದಾಡುತ್ತಾ ಒಂದು ಸಾವಿರ ವರ್ಷಗಳು ಕಳೆದವು ಮತ್ತು ಇಬ್ಬರೂ ಸೋಲುತ್ತಾ-ಗೆಲ್ಲುತ್ತಾ ಇದ್ದರು. ಈ ಘಟನೆಯನ್ನು ನೋಡಿದ ದೇವತೆಗಳೂ ಆಶ್ಚರ್ಯಚಕಿತರಾದರು. || ೨೯ ||

ಕೊನೆಗೆ ಬಹಳ ದಿನಗಳವರೆಗೆ ಮತ್ತೆ-ಮತ್ತೆ ನೀರಿಗೆ ಸೆಳೆಯಲ್ಪಟ್ಟಿದ್ದರಿಂದ ಗಜೇಂದ್ರನ ತರೀರವು ಶಿಥಿಲವಾಗ ತೊಡಗಿತು. ಅವನ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಉತ್ಸಾಹವೂ, ದೇಹದಲ್ಲಿ ಬಲವು ಉಳಿಯಲಿಲ್ಲ. ಶಕ್ತಿಯೂ ಕ್ಷೀಣವಾಯಿತು. ಇತ್ತ ಮೊಸಳೆಯಾದರೋ ಹೇಳಿ-ಕೇಳಿ ಜಲಚರವಾಗಲಿ. ಆದರೆ ಶಕ್ತಿಯು ಕುಗ್ಗುವ ಬದಲು ಹೆಚ್ಚುತ್ತಾಹೋಯಿತು. ಅದು ಅತೀವ ಉತ್ಸಾಹದಿಂದ ಇನ್ನೂ ಬಲವನ್ನು ಹಾಕಿ ಗಜೇಂದ್ರನನ್ನು ಸೆಳೆಯತೊಡಗಿತು. || ೩೦ || ಹೀಗೆ ದೇವಾಧಿಮಾನಿಯಾದ ಗಜೇಂದ್ರನು ಅಕಸ್ಮಾತ್ತಾಗಿ ಸಂಕಟದಲ್ಲಿ ಬಿದ್ದು ತನ್ನನ್ನು ಬಿಡಿಸಿಕೊಳ್ಳುವುದರಲ್ಲಿ ಪೂರ್ಣವಾಗಿ ಅಸಮರ್ಥನಾದನು. ಬಹಳ ಹೊತ್ತಿನವರೆಗೆ ತನ್ನ ಬಿಡುಗಡೆಯ

ಇತ್ಯಂ ಗಜೇಂದ್ರಃ ಸ ಯದಾಽಽಪ ಸಂಕಟಂ
ಪ್ರಾಣಸ್ಯ ದೇಹೀ ವಿವಶೋ ಯದೃಚ್ಛಯಾ |
ಅಪಾರಯನ್ನಾತ್ಮವಿಮೋಕ್ಷಣೇ ಚರಂ
ದಧ್ಯಾವಿಮಾಂ ಬುದ್ಧಿಮಥಾಭ್ಯಪದ್ಯತ || ೩೧ ||

ನ ಮಾಮಿಮೇ ಜ್ಞಾತಯ ಅತುರಂ ಗಜಾಃ
ಕುತಃ ಕರಿಣ್ಯಃ ಪ್ರಭವಂತಿ ಮೋಚಿತುಮ್ |
ಗ್ರಾಹೇಣ ಪಾಶೇನ ವಿಧಾತುರಾವೃತೋಽ-
ಪ್ಯಹಂ ಚ ತಂ ಯಾಮಿ ಪರಂ ಪರಾಯಣಮ್ || ೩೨ ||

ಯಃ ಕ್ಷಣೇತೋ ಬಲಿನೋಽಂಕೋರಗಾತ್
ಪ್ರಚಂಡವೇಗಾದಭಿಧಾವತೋ ಭ್ರಶಮ್ |
ಭೀತಂ ಪ್ರಪನ್ನಂ ಪರಿಪಾತಿ ಯದ್ವಯಾ-
ನ್ಮೃತ್ಯುಃ ಪ್ರಧಾವತ್ಯರಣಂ ತಮೀಮಹಿ || ೩೩ ||

ಇತಿ ಶ್ರೀಮದ್ಭಾಗವತೇ ಮಹಾಪುರಾಣೇ ಪಾರಮಹಂಸ್ಯಾಂ ಸಂಹಿತಾಯಾಂ ಅಷ್ಟಮ ಸ್ಕಂಧೇ ಮನ್ಮಂಥರಾನುವರ್ಣನೇ
ಗಜೇಂದ್ರೋಪಾಖ್ಯಾನೇ ದ್ವೀಪೋಽಧ್ಯಾಯಃ || ೨ ||

ಮೂರನೆಯ ಅಧ್ಯಾಯ

ಗಜೇಂದ್ರನು ಮಾಡಿದ ಪರಮಾತ್ಮನ ಸ್ತೋತ್ರ - ಗಜೇಂದ್ರಮೋಕ್ಷ

ಶ್ರೀಕುಕ ಉವಾಚ

ಏವಂ ವ್ಯಮೃತೋ ಬುದ್ಧ್ಯಾ ಸಮಾಧಾಯ ಮನೋ ಹೃದಿ |
ಜಜಾಪ ಪರಮಂ ಜಾಪ್ಯಂ ಪ್ರಾಗ್ಜನ್ಮನ್ಯನುಶಿಕ್ಷಿತಮ್
|| ೧ ||

ಗಜೇಂದ್ರ ಉವಾಚ

ಓಂ ನಮೋ ಭಗವತೇ ತಸ್ಮೈ ಯತ ಏತಚ್ಚಿದಾತ್ಮಕಮ್ |
ಪುರುಷಾಯಾದಿಬೀಜಾಯ ಪರೇಶಾಯಾಭಿಧೀಮಹಿ
|| ೨ ||

ಯಸ್ಮಿನ್ನಿದಂ ಯತಶ್ಚೇದಂ ಯೇನೇದಂ ಯಂ ಇದಂ ಸ್ವಯಮ್ |
ಯೋಽಸ್ಮಾತ್ತರಸ್ಮಾಚ್ಚ ಪರಸ್ತಂ ಪ್ರಪದ್ಯೇ ಸ್ವಯಂಭುವಮ್
|| ೩ ||

ಬಗ್ಗೆ ಯೋಚಿಸಿ ಕೊನೆಗೆ ಅವನು ಈ ನಿಶ್ಚಯಕ್ಕೆ ತಲುಪಿ-
ದನು. || ೩೧|| ಈ ನಶ್ರ (ವೊಸಳೆ)ವು ವಿಧಾತನ ಉರುಳೇ ಆಗಿದೆ.
ಇದರಲ್ಲಿ ಸಿಕ್ಕಿಕೊಂಡು ಸಂಕಟಕ್ಕೊಳಗಾದ ನನ್ನನ್ನು ನನ್ನ ಜೊತೆ
ಯವರಾದ ಅನೇಕರೇ ಈ ವಿಪತ್ತಿನಿಂದ ಎತ್ತರಾರದೆ ಹೋದಾಗ
ಬಡವಾಯಿಗಳಾದ ಹೆಣ್ಣಾನೆಗಳೂ ಹೇಗೆ ತಾನೇ ಬಿಡಿಸಬಲ್ಲರು ?
ಆದಕ್ಕಾಗಿ ನಾನು ಈಗ ಸಮಸ್ತ ವಿಶ್ವದ ಏಕೈಕ ಆಶ್ರಯನಾದ
ಭಗವಂತನನ್ನೇ ಶರಣು ಹೊಂದುವೆನು. || ೩೨ || ಕಾಲವು ಭಾರೀ
ಒಲಿವ್ಯವಾಗಿದೆ. ಇದು ಸರ್ಪದಂತೆ ಆತ್ಮಂತ ಪ್ರಚಂಡ ವೇಗದಿಂದ
ಎಲ್ಲರನ್ನೂ ನುಂಗಲು ಓಡುತ್ತಾ ಇರುತ್ತದೆ. ಇದಕ್ಕೆ ಭಯಗೊಂಡು
ಯಾರಾದರೂ ಭಗವಂತನಲ್ಲಿ ಶರಣಾದರೆ ಅವನನ್ನು ಆ ಪ್ರಭುವು
ಖಂಡಿತವಾಗಿ ಮೃತ್ಯುವಿನಿಂದ ಕಾಪಾಡುತ್ತಾನೆ. ಅವನ ಭಯ
ದಿಂದಲೇ ಹೆದರಿ ಕಾಲವೂ ಕೂಡ ಓಡಿಹೋಗುತ್ತದೆ. ಆ ಪ್ರಭುವೇ
ಎಲ್ಲರ ಆಶ್ರಯನಾಗಿದ್ದಾನೆ. ನಾನು ಅವನನ್ನೇ ಶರಣು ಹೊಂದು-
ತ್ತೇನೆ. || ೩೩ ||

ಎರಡನೆಯ ಅಧ್ಯಾಯವು ಮುಗಿಯಿತು. || ೨ ||

ಶ್ರೀಕುಕಮಹಾಮುನಿಗಳು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ - ಎಲೈ ಪರೀಕ್ಷಿ-
ತನೇ! ಗಜೇಂದ್ರನು ಹೀಗೆ ದಯಾಮಯನಾದ ಭಗವಂತನನ್ನೇ
ಶರಣುಹೊಂದಲು ನಿಶ್ಚಯಿಸಿ ತನ್ನ ಮನಸ್ಸನ್ನು ಹೃದಯದಲ್ಲಿ
ಎಕಾಗ್ರಗೊಳಿಸಿ, ಹಿಂದಿನ ಜನ್ಮದಲ್ಲಿ ಉಪದಿಷ್ಟವಾಗಿದ್ದ ಶ್ರೇಷ್ಠವಾದ
ಸ್ತೋತ್ರದ ಮೂಲಕ ಭಗವಂತನನ್ನು ಸ್ತುತಿಸತೊಡಗಿದನು. || ೧ ||

ಗಜೇಂದ್ರನು ಹೇಳುತ್ತಾನೆ - ಯಾರು ಜಗತ್ತಿಗೆ ಮೂಲ
ಕಾರಣನೋ, ಎಲ್ಲರ ಹೃದಯದಲ್ಲಿ ಪರಮಪುರುಷನ ರೂಪದಲ್ಲಿ
ವಿರಾಜಮಾನನಾಗಿರುವನೋ, ಯಾರು ಸಮಸ್ತ ಜಗತ್ತಿನ ಏಕ
ಮಾತ್ರ ಸ್ವಾಮಿಯಾಗಿರುವನೋ, ಯಾರ ಕಾರಣದಿಂದ ಈ ಪ್ರಪಂಚ
ದಲ್ಲಿ ಚೈತನ್ಯದ ವಿಸ್ತಾರವಾಗುತ್ತದೋ, ಅಂತಹ ಸಚ್ಚಿದಾನಂದ
ಸ್ವರೂಪ ಪರಮಾತ್ಮನಿಗೆ ನಾನು ನಮಸ್ಕರಿಸುತ್ತೇನೆ, ಪ್ರೇಮದಿಂದ
ಅವನನ್ನು ಧ್ಯಾನಿಸುತ್ತೇನೆ. || ೨ || ಈ ಸಮಸ್ತ ಜಗತ್ತು ಅವನಲ್ಲೇ
ನೆಲೆಸಿದೆ. ಅವನ ಅಸ್ತಿತ್ವದಿಂದಲೇ ಗೋಚರಿಸುತ್ತಾ ಇದೆ. ಅವನೇ
ಇದರಲ್ಲಿ ವ್ಯಾಪಿಸಿಕೊಂಡಿರುವನು ಮತ್ತು ಸ್ವತಃ ಅವನೇ ಇದರ
ರೂಪದಲ್ಲಿ ಪ್ರಕಟನಾಗಿರುವನು. ಹೀಗಿದ್ದರೂ ಅವನು ಈ
ಜಗತ್ತಿನಿಂದಲೂ, ಇದರ ಕಾರಣ - ಪ್ರಕೃತಿಯಿಂದ ಬೇರೆಯೇ
ಆಗಿರುವನು. ಅಂತಹ ಸ್ವಯಂಪ್ರಕಾಶನೂ, ಸ್ವಯಂಸಿದ್ಧನೂ,
ಸರ್ವಾತ್ಮಕನೂ ಆದ ಪರಮಾತ್ಮನಲ್ಲಿ ನಾನು ಶರಣಾಗುತ್ತೇನೆ.
ಮೊರಹೋಗುತ್ತೇನೆ. || ೩ ||

ಯಃ ಸ್ವಾತ್ಮನೀದಂ ನಿಜಮಾಯಯಾರ್ಪಿತಂ
ಕೃಚ್ಛದ್ವಿಭಾತಂ ಕ್ವ ಚ ತತ್ತಿರೋಹಿತಮ್ |
ಅವಿದ್ವದ್ವತ್ಸಾಕ್ಷುಭಯಂ ತದೀಕ್ಷತೇ
ಸ ಅತ್ಯಮೂಲೋಽವತು ಮಾಂ ಪರಾತ್ತರಃ || ೪ ||

ಕಾಲೇನ ಪಂಚತ್ವಮಿತೇಷು ಕೃತ್ಯಶೋ
ಲೋಕೇಷು ಪಾಲೇಷು ಚ ಸರ್ವಹೇತುಷು |
ತಮಸ್ತದಾಽಽಪೀದ್ಗಹನಂ ಗಭೀರಂ
ಯಸ್ತಸ್ಯ ಪಾರೇಽಭಿವಿರಾಜತೇ ವಿಭುಃ || ೫ ||

ನ ಯಸ್ಯ ದೇವಾ ಋಷಯಃ ಪದಂ ವಿದು-
ರ್ಜಾಯಃ ಪುನಃ ಕೋಽರ್ಹತಿ ಗಂತುಮೀರಿತುಮ್ |
ಯಥಾ ನಟಸ್ಯಾಕೃತಿಭಿರ್ವಿಚೀಪ್ತಶೋ
ದುರತ್ಯಯಾನುಕ್ರಮಣಃ ಸ ಮಾವತು || ೬ ||

ದಿದೃಕ್ಷವೋ ಯಸ್ಯ ಪದಂ ಸುಮಂಗಲಂ
ವಿಮುಕ್ತಸಂಗಾ ಮುನಯಃ ಸುಸಾಧವಃ |
ಚರಂತ್ಯಲೋಕವ್ರತಮವ್ರಣಂ ಪನೇ
ಭೂತಾತ್ಮಭೂತಾಃ ಸುಹೃದಃ ಸ ಮೇ ಗತಿಃ || ೭ ||

ನ ವಿದ್ಯತೇ ಯಸ್ಯ ಚ ಜನ್ಮ ಕರ್ಮ ವಾ
ನ ನಾಮರೂಪೇ ಗುಣದೋಷ ಏವ ವಾ |
ತಥಾಪಿ ಲೋಕಾತ್ಮಯಸಂಭವಾಯ ಯಃ
ಸ್ವಮಾಯಯಾ ತಾನ್ಯನುಕಾಲಮೃಚ್ಛತಿ || ೮ ||

ತಸ್ಯೈ ನಮಃ ಪರೇತಾಯ ಬ್ರಹ್ಮಣೇಽನಂತರಕ್ತಯೇ |
ಅರೂಪಾಯೋರುರೂಪಾಯ ನಮ ಆತ್ಮರ್ಯಕರ್ಮಣೇ
|| ೯ ||

ನಮ ಆತ್ಮಪ್ರದೀಪಾಯ ಸಾಕ್ಷೀಣೇ ಪರಮಾತ್ಮನೇ |
ನಮೋ ಗಿರಾಂ ವಿದೂರಾಯ ಮನುಶ್ಚೇತಸಾಮಪಿ
|| ೧೦ ||

ಈ ಪ್ರಪಂಚವು ಅವನ ಮಾಯೆಯಿಂದ ಅವನಲ್ಲಿಯೇ ಇಡಲ್ಪಟ್ಟಿದೆ. ಆದರೆ ಕೆಲವು ವೇಳೆ (ಸೃಷ್ಟಿಯ ಕಾಲದಲ್ಲಿ) ಕಾಣಿಸಿ ಕೊಳ್ಳುತ್ತದೆ. ಕೆಲವು ವೇಳೆ (ಪ್ರಳಯಕಾಲದಲ್ಲಿ) ಅದೃಶ್ಯವಾಗಿ ರುತ್ನದೆ. ಆದರೆ ಅವನ ದೃಷ್ಟಿಯು ರೋಪವಾಗುವುದಿಲ್ಲ. ಸಾಕ್ಷೀ ಭೂತನಾಗಿ ಪ್ರಪಂಚದ ಸೃಷ್ಟಿಯನ್ನೂ, ಲಯವನ್ನೂ ನೋಡುತ್ತಲೇ ಇರುತ್ತಾನೆ. ಅಂತಹ ಆತ್ಮನೇ ಮೂಲವಾಗಿ ಉಳ್ಳ, ಎಲ್ಲದರಲ್ಲಿಯೂ ಆತ್ಮಸ್ವರೂಪದಿಂದ ಇರುವ ಸ್ವಯಂವ್ಯಕ್ತಾತ್ಮನಾದ ಪರಾತ್ತರನಾದ ಪರಮಾತ್ಮನು ನನ್ನನ್ನು ರಕ್ಷಿಸಲಿ. || ೪ || ಎರಡು ಪಾರಾರ್ಥಗಳು ಕಳೆದೊಡನೆಯೇ ಎಲ್ಲ ಲೋಕಗಳು - ಲೋಕಬಾಲರು ಮತ್ತು ಇವೆಲ್ಲದರ ಕಾರಣವು ಸಂಪೂರ್ಣವಾಗಿ ಲಯ ಹೊಂದುವುದು. ಆಗ ಕೇವಲ ಆತ್ಮಂಶ ಗಾಢವಾದ ಗಹನವಾದ ಅಂಧ ಕಾರವೇ ಎಲ್ಲೆಡೆ ಹರಡಿಕೊಂಡಿರುತ್ತದೆ. ಆದರೆ ಅನಂತವಾದ ಪರಮಾತ್ಮನು ಅದರಿಂದ ತೀರಾ ಬೇರೆಯೇ ಆಗಿದ್ದು ಪ್ರಕಾಶಿಸುತ್ತಿರುವನು. ಅಂತಹ ಆದಿತ್ಯವರ್ಣನಾದ ಪ್ರಭುವು ನನ್ನನ್ನು ರಕ್ಷಿಸಲಿ. || ೫ || ಅವನ ಸ್ಥಾನವನ್ನು ದೇವತೆಗಳಾಗಲೀ, ಋಷಿಗಳಾಗಲೀ ತಿಳಿಯಲಾರರು. ಅಂತಹವರ ಪದವನ್ನು ಸಾಮಾನ್ಯರಾದವರು ಹೊಂದಲು ಮತ್ತು ಅದು ಹೀಗೆಯೇ ಇದೆ ಎಂದು ಹೇಳಲು ಹೇಗೆ ಸಮರ್ಥರಾಗುವರು? ನಿಜರೂಪವನ್ನು ಮರೆಸಿ ನಾನಾ ವೇಷಗಳನ್ನು ಹಾಕಿಕೊಂಡು ಕುಣಿಯುವ ನಟನಂತೆ ತಿಳಿಯಲು ಅಸಾಧ್ಯವಾದ ಲೀಲೆಗಳಿಂದ ಕೂಡಿದವನಾಗಿ, ನಾನಾ ಅವತಾರಗಳನ್ನು ಹೊಂದುವ ಆ ಪರಮಾತ್ಮನು ನನ್ನನ್ನು ರಕ್ಷಿಸಲಿ. || ೬ || ಯಾವನ ಪರಮ ಮಂಗಲಮಯ ಸ್ವರೂಪವನ್ನು ಸಂದರ್ಶಿಸಲು ಮಹಾ ಮುನಿಗಳು ಸಂಸಾರದ ಸಮಸ್ತ ಆಸ್ಥೆಗಳನ್ನು ಪರಿತ್ಯಜಿಸಿ ಅರಣ್ಯಕ್ಕೆ ಹೋಗಿ ನಿರಂತರವಾಗಿ ಬ್ರಹ್ಮಚರ್ಯವೇ ಮುಂತಾದ ಆಲೌಕಿಕ ವ್ರತಗಳನ್ನು ಪಾಲಿಸುವರೋ, ತಮ್ಮ ಆತ್ಮನನ್ನು ಎಲ್ಲರ ಹೃದಯದಲ್ಲಿ ವಿರಾಜಿಸುತ್ತಿರುವುದನ್ನು ನೋಡಿ ಸ್ವಾಭಾವಿಕವಾಗಿಯೇ ಎಲ್ಲರಿಗೂ ಒಲೆಯದನ್ನು ಮಾಡುವರೋ, ಆ ಮುನಿಗಳ ಸರ್ವಸ್ವವಾದ ಭಗವಂತನು ನನಗೆ ಸಹಾಯಕನಾಗಿರುವನು. ಅವನೇ ನನಗೆ ಪರಮ ಗತಿಯು. || ೭ || ಯಾವನಿಗೆ ಜನ್ಮ-ಕರ್ಮಗಳಾಗಲೀ, ನಾಮ-ರೂಪಗಳಾಗಲೀ, ಇಲ್ಲವೋ, ಅವನ ಸಂಬಂಧವಾಗಿ ಗುಣ-ದೋಷಗಳನ್ನು ಹೇಗೆ ತಾನೇ ಕಲ್ಪಿಸಬಹುದು? ಹೀಗಿದ್ದರೂ ವಿಶ್ವದ ಸೃಷ್ಟಿ ಮತ್ತು ಸಂಹಾರಮಾಡಲಿಕ್ಕಾಗಿ ಆಯಾ-ಕಾಲಕ್ಕೆ ಅವನು ತನ್ನ ಮಾಯೆಯನ್ನು ಸ್ಥಿರಿಸಿ ಅವತರಿಸುವನು. ಅಂತಹ ಸುಚಿತ್ತಾನಂದ ಪರಮಾತ್ಮನು ನನ್ನನ್ನು ರಕ್ಷಿಸಲಿ. || ೮ || ಬ್ರಹ್ಮನೇ ಮೊದಲಾದವರಿಗೆ ಈತನಾದ, ಅನಂತರಕ್ತಿಯಾದ, ಸರ್ವೈಶ್ವರ್ಯ ಸಂಪನ್ನನಾದ ಪರಬ್ರಹ್ಮಪರಮಾತ್ಮನಿಗೆ ನಾನು ನಮಸ್ಕರಿಸುತ್ತೇನೆ. ಅವನು ಅರೂಪನಾಗಿದ್ದರೂ ಒತುರೂಪಿಯಾಗಿದ್ದಾನೆ. ಅವನ ಕರ್ಮಗಳು ಆತ್ಮಂಶ ಆಶ್ಚರ್ಯಮಯವಾಗಿವೆ. ಅಂತಹ ವನ ಚರಣಗಳಿಗೆ ನಾನು ನಮಸ್ಕರಿಸುತ್ತೇನೆ. || ೯ || ಸ್ವಯಂ ಪ್ರಕಾಶನೂ, ಎಲ್ಲರ ಸಾಕ್ಷಿಯೂ ಆದ ಪರಮಾತ್ಮನಿಗೆ ನಾನು ನಮಸ್ಕರಿಸುತ್ತೇನೆ. ಮಾತು, ಮನಸ್ಸು ಮತ್ತು ಬುದ್ಧಿಗಳಿಗಿಂತ ಆತ್ಮಂಶ ದೂರನಾದ ಆ ಪರಮಾತ್ಮನಿಗೆ ನಾನು ನಮಸ್ಕರಿಸುತ್ತೇನೆ. || ೧೦ ||

ಸತ್ತ್ವನ ಪ್ರತಿಲಭ್ಯಾಯ ನೈಷ್ಯಮ್ಯೇಣ ವಿಪಶ್ಚಿತಾ |
ನಮಃ ಕೈವಲ್ಯನಾಥಾಯ ನಿರ್ವಾಣಾಯುಪಸಂವಿದೇ || ೧೧ ||

ನಮಃ ಶಾಂತಾಯ ಘೋರಾಯ ಮೂಢಾಯ ಗುಣಧರ್ಮಿಣೇ |
ನಿರ್ವಿಣೇಷಾಯ ಸಾಮ್ಯಾಯ ನಮೋ ಜ್ಞಾನಘನಾಯ ಚ || ೧೨ ||

ಕ್ಷೇತ್ರಜ್ಞಾಯ ನಮಸ್ತುಭ್ಯಂ ಸರ್ವಾಧ್ಯಕ್ಷಾಯ ಸಾಕ್ಷಿಣೇ |
ಪುರುಷಾಯಾತ್ಮಮೂಲಾಯ ಮೂಲಪ್ರಕೃತಯೇ ನಮಃ || ೧೩ ||

ಸರ್ವೇಂದ್ರಿಯಗುಣದ್ರಷ್ಟೇ ಸರ್ವಪ್ರತ್ಯಯಜೇತವೇ |
ಅಸತಾ ಚ್ಯಾಯಯೋಕ್ತಾಯ ಸದಾಭಾಸಾಯ ತೇ ನಮಃ || ೧೪ ||

ನಮೋ ನಮಸ್ತೇಽಖಿಲಕಾರಣಾಯ
ನಿಷ್ಕಾರಣಾಯಾದ್ಭುತಕಾರಣಾಯ |
ಸರ್ವಾಗಮಾಮ್ನಾಯಮಹಾರ್ಣವಾಯ
ನಮೋಽಪವರ್ಗಾಯ ಪರಾಯಣಾಯ || ೧೫ ||

ಗುಣಾರಣ್ಯಚ್ಛನ್ನಚಿದೂಷ್ಣಪಾಯ
ತತ್ಕ್ಷೋಭವಿಸ್ಪೂರ್ಜಿತಮಾನಸಾಯ |
ನೈಷ್ಯಮ್ಯೇಭಾವೇನ ವಿವರ್ಜಿತಾಗಮ-
ಸ್ವಯಂಪ್ರಕಾಶಾಯ ನಮಸ್ಕರೋಮಿ || ೧೬ ||

ಮಾದೃಕ್ಪ್ರಪನ್ನಪಶುಪಾಶವಿಮೋಕ್ಷಕಾಯ
ಮುಕ್ತಾಯ ಭೂರಿಕರುಣಾಯ ನಮೋಽಲಯಾಯ |
ಸ್ಥಾಪೇನ ಸರ್ವತನುಪ್ರಪನ್ನಸು ಪ್ರತೀತ-
ಪ್ರತ್ಯಗ್ವತ್ ಭಗವತೇ ಬೃಹತೇ ನಮಸ್ತೇ || ೧೭ ||

ವಿವೇಕಿಗಳಾದವರು ಕರ್ಮಸಂನ್ಯಾಸದಿಂದ ಅಥವಾ ಕರ್ಮ-
ಸಮರ್ಪಣೆಯ ಮೂಲಕ ತಮ್ಮ ಅಂತಃಕರಣವನ್ನು ಶುದ್ಧಗೊಳಿಸಿ
ಕೊಂಡು ಯಾರನ್ನು ಶುಡೆದುಕೊಳ್ಳುವರೋ ಹಾಗೂ ಸ್ವಯಂ ನಿತ್ಯ
ಮುಕ್ತನೂ ಪರಮಾನಂದಮಯನೂ, ಜ್ಞಾನಸ್ವರೂಪನೂ ಆಗಿದ್ದು
ಬೇರೆಯವರಿಗೆ ಕೈವಲ್ಯಮುಕ್ತಿಯನ್ನು ಕೊಡುವ ಸಾಮರ್ಥ್ಯವು
ಕೇವಲ ಅವನೊಬ್ಬನಲ್ಲೇ ಇರುವುದೋ ಅಂತಹ ಸ್ವಾಮಿಗೆ ನಾನು
ನಮಸ್ಕರಿಸುತ್ತೇನೆ. || ೧೧ || ಯಾರು ಸತ್ತ್ವ-ರಜ-ತಮ ಈ ತ್ರಿಗುಣ
ಗಳನ್ನು ಸ್ವೀಕರಿಸಿ, ಕ್ರಮವಾಗಿ ಶಾಂತ, ಘೋರ ಮತ್ತು ಮೂಢ
ಅವಸ್ಥೆಗಳನ್ನು ಹೊಂದುವನೋ ಆ ಭೇದರಹಿತವೂ, ಸಮಭಾವ
ದಿಂದ ಇರುವವನೂ, ಅದ ಜ್ಞಾನಘನಸ್ವರೂಪನಾದ ಪರಮಾತ್ಮ
ನಿಗೆ ನಾನು ಮತ್ತೆ-ಮತ್ತೆ ನಮಸ್ಕರಿಸುತ್ತೇನೆ. || ೧೨ || ನೀನು ಎಲ್ಲರ
ಸ್ವಾಮಿಯೂ, ಕ್ಷೇತ್ರಜ್ಞನೂ, ಸಮಸ್ತ ಕ್ಷೇತ್ರಗಳಲ್ಲಿ ಏಕಮಾತ್ರ ಸರ್ವ
ಸಾಕ್ಷಿಯೂ ಆಗಿರುವೆ. ಅಂತಹ ನಿನಗೆ ವಂದಿಸುತ್ತೇನೆ. ನೀನೇ
ಸ್ವಯಂ ಮೂಲಕಾರಣನಾಗಿರುವೆ. ಪುರುಷ ಮತ್ತು ಮೂಲ
ಪ್ರಕೃತಿಯ ರೂಪದಲ್ಲಿಯೂ ನೀನೇ ಇರುವೆ. ಅಂತಹ ನಿನಗೆ
ಪದೇ-ಪದೇ ನಮಸ್ಕಾರಗಳು. || ೧೩ || ನೀನು ಸಮಸ್ತ ಇಂದ್ರಿಯ
ಗಳು ಮತ್ತು ಅವುಗಳ ವಿಷಯಗಳ ದ್ರಷ್ಟಾ ಆಗಿದ್ದು, ಸಮಸ್ತ
ಪ್ರತೀತಿಗಳಿಗೆ ಆಧಾರನಾಗಿರುವೆ. ಅಹಂಕಾರಾದಿ ಛಾಯಾರೂಪ
ವಾದ ಅಸತ್ ವಸ್ತುಗಳ ಮೂಲಕ ನಿನ್ನ ಅಸ್ತಿತ್ವವೇ ಪ್ರಕಟ
ವಾಗುತ್ತದೆ. ಸಮಸ್ತ ವಸ್ತುಗಳ ಅಸ್ತಿತ್ವದ ರೂಪದಲ್ಲಿಯೂ ಕೇವಲ
ನೀನೇ ಕಂಡುಬರುತ್ತಿರುವೆ. ಅಂತಹ ನಿನಗೆ ನಾನು ನಮಸ್ಕರಿಸು
ತ್ತೇನೆ. || ೧೪ || ನೀನು ಎಲ್ಲರ ಮೂಲ ಕಾರಣನಾಗಿರುವೆ. ನಿನಗೆ
ಯಾವ ಕಾರಣವೂ ಇಲ್ಲ. ನೀನು ಒಗ್ಗಟ್ಟಿನ ಸೃಷ್ಟಿಗೆ ಕಾರಣನಾದರೂ
ನಿನ್ನಲ್ಲಿ ವಿಕಾರವಾಗಲೀ, ಪರಿಣಾಮವಾಗಲೀ ಉಂಟಾಗುವುದಿಲ್ಲ.
ಆದುದರಿಂದ ನೀನು ಆದ್ಯಕಾರಣನಾಗಿರುವೆ. ನಿನಗೆ ಬಾರಿ-
ಬಾರಿಗೂ ನಮಸ್ಕಾರವು. ನದೀನದಗಳಿಗಲ್ಲ ಪರಮಾತ್ರಯವು
ಸಮುದ್ರವಿರುವಂತೆ ಸಮಸ್ತ ವೇದಶಾಸ್ತ್ರಗಳಿಗೆ ನೀನೇ ಪರಮ
ತಾತ್ಪರ್ಯನಾಗಿರುವೆ. ನೀನು ಮೋಕ್ಷಸ್ವರೂಪನೂ, ಸಾಧು-
ಸತ್ಪುರುಷರಿಗೆ ಪರಮಾತ್ರಯನೂ ಆಗಿರುವೆ ಅಂತಹ ನಿನಗೆ
ನಮಸ್ಕಾರವು. || ೧೫ || ಯಜ್ಞದ ಆರಣ್ಯದಲ್ಲಿ ಆಗ್ನಿಯು ಗುವೆ
ವಾಗಿರುವಂತೆಯೇ ನೀನು ನಿನ್ನ ಜ್ಞಾನವನ್ನು ಗುಣಮಯ ಮೂಯೆ
ಯಿಂದ ಮುಚ್ಚಿಟ್ಟಿರುವೆ. ಗುಣಗಳಲ್ಲಿ ಕ್ಷೋಭೆ ಉಂಟಾದಾಗ
ಅವುಗಳ ಮೂಲಕ ವಿವಿಧ ಪ್ರಕಾರದ ಸೃಷ್ಟಿರಚನೆಯ ಸಂಕಲ್ಪವನ್ನು
ನೀನು ಮಾಡುವೆ. ಸರ್ವಕರ್ಮ ಸಂನ್ಯಾಸ ಅಥವಾ ಕರ್ಮ-
ಸಮರ್ಪಣಮಾಡಿ ವಿಧಿವಿವೇಧಗಳಿಗೆ ಒಳಪಡದಿರುವ ಜ್ಞಾನಿಗಳ
ಹೃದಯದಲ್ಲಿ ನೀನು ಸ್ವಯಂಪ್ರಕಾಶನಾಗಿರುವೆ ಇಂತಹ ನಿನಗೆ
ನಮಸ್ಕಾರವು. || ೧೬ || ದಯಾಳುವಾದ ಮನುಷ್ಯನು ಬಂಧಕ್ಕೆ
ಸಿಕ್ಕಿಹಾಕಿಕೊಂಡಿರುವ ಪಶುವನ್ನು ಬಿಡಿಸುವಂತೆ ಸೂಸಾರಬಂಧವ
ದಿಂದ ಬಂಧಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿರುವ ಶರಣಾಂತನಾಗಿರುವ ಪನ್ನನ್ನೂ ವಿಮುಕ್ತ
ಗೊಳಿಸುವೆ. ನೀನು ನಿತ್ಯಮುಕ್ತನಾಗಿದ್ದು ಕರುಣಾಮಯನಾಗಿ
ರುವೆ. ಭಕ್ತರಿಗೆ ಕಲ್ಯಾಣವನ್ನುಂಟುಮಾಡಲು ನಿನಗೆ ಎಂದಿಗೂ
ಅಲಸ್ಯವೆಂಬುದೇ ಇಲ್ಲ. ಅಂತಹ ಪರಮಕಾರುಣಿಕನಾದ ನಿನಗೆ

ಆತ್ಮಾತ್ಮಜಾಪ್ರಗೃಹವಿತ್ತಜನೇಷು ಸಕ್ತೆ-
 ದುಃಖಾಪ್ರಣಾಯ ಗುಣಸಂಗವಿವರ್ಜಿತಾಯ |
 ಮುಕ್ತಾತ್ಮನಃ ಸ್ವಪ್ನದಯೇ ಪರಿಭಾವಿತಾಯ
 ಜ್ಞಾನಾತ್ಮನೇ ಭಗವತೇ ನಮ ಈಶ್ವರಾಯ || ೧೮ ||

ಯಂ ಧರ್ಮಕಾಮಾರ್ಥವಿಮುಕ್ತಕಾಮಾ
 ಭಜಂತ ಇಷ್ಟಾ ಗತಿಮಾಪ್ನುವಂತಿ |
 ಕಿಂ ತ್ವಾಶ್ರಮೋ ರಾತ್ಯಪಿ ದೇಹಮವ್ಯಯಂ
 ಕರೋತು ಮೇಽದ್ಭವಯೋ ವಿಮೋಕ್ಷಣಮ್ || ೧೯ ||

ಏಕಾಂತಿನೋ ಯಸ್ಯ ನ ಕಂಚನಾರ್ಥಂ
 ಪಾಂಥಂತಿ ಯೇ ವೈ ಭಗವತ್ಪ್ರಸನ್ನಾಃ |
 ಅತ್ಯದ್ಭುತಂ ತಚ್ಚರಿತಂ ಸುಮಂಗಲಂ
 ಗಾಯಂತ ಆನಂದ ಸಮುದ್ರಮಗ್ನಾಃ || ೨೦ ||

ತಮಕ್ಷರಂ ಬ್ರಹ್ಮ ಪರಂ ಪರೇಶ-
 ಮದ್ವಕ್ತವ್ಯಮಾಧ್ಯಾತ್ಮಿಕಯೋಗಗಮ್ಯಮ್ |
 ಅತೀಂದ್ರಿಯಂ ಸೂಕ್ಷ್ಮವಿವಾಶಿದೂರ-
 ಮನಂತಮಾದ್ಯಂ ಪರಿಪೂರ್ಣಮೀರೇ || ೨೧ ||

ಯಸ್ಯ ಬ್ರಹ್ಮಾದಯೋ ದೇವಾ ದೇವಾ ಲೋಕಾಶ್ಚರಾಚರಾಃ |
 ನಾಮರೂಪವಿಭೇದೇನ ಫಲ್ಗ್ನಾ ಚ ಕಲಯಾ ಕೃತಾಃ
 || ೨೨ ||

ಯಥಾರ್ಚಿಸೋಽಗ್ನೇಃ ಸವಿತುರ್ಗಾಘ್ನಯೋ
 ನಿಯೋಂತಿ ಸಂಯಾಂತ್ಯಸಕೃತ್ಸ್ನೋಚಿಷಃ |
 ತಥಾ ಯತೋಽಯಂ ಗುಣಸಂಪ್ರವಾಹೋ
 ಬುದ್ಧಿರ್ಮನಃ ಖಾನಿ ಶರೀರಸರ್ಗಾಃ || ೨೩ ||

ಸ ವೈ ನ ದೇವಾಸುರಮರ್ತ್ಯತೀರ್ಯಹ್
 ನ ಸ್ತ್ರೀ ನ ಪಂಥೋ ನ ಪುಮಾನ್ ಜಂತುಃ |
 ನಾಯಂ ಗುಣಃ ಕರ್ಮ ನ ಸನ್ನ ಚಾಸನ್
 ನಿಷೇಧತೇಷೋ ಜಯತಾದತೇಷಃ || ೨೪ ||

ನಮಸ್ಕರಿಸುತ್ತೇನೆ. ಸಮಸ್ತ ಪ್ರಾಣಿಗಳ ಹೃದಯದಲ್ಲಿಯೂ ನಿನ್ನ
 ಅಂತರ ಮೂಲಕ ಅಂತರಾತ್ಮನಾಗಿ ನೀನು ಸರ್ವೈಶ್ವರ್ಯ
 ಪೂರ್ಣನೂ, ಆಪರಿಚ್ಛಿನ್ನನೂ ಆಗಿರುವೆ. ಇಂತಹ ನಿನ್ನಗೆ ನಮಸ್ಕಾರ
 ಮಾಡುತ್ತೇನೆ || ೧೮ || ಶರೀರ, ಪುತ್ರರು, ಅಪ್ತರು, ಮನೆ,
 ಸಂಪತ್ತು, ಸ್ವಜನರು - ಹೀಗೆ ಇವರಲ್ಲಿ ಆಸಕ್ತರಾದ ಜನರಿಗೆ ನಿನ್ನ
 ಪ್ರಾಪ್ತಿಯು ಆತ್ಮಾಂತ ಕಠಿಣವಾಗಿದೆ. ಏಕೆಂದರೆ ನೀನು ಸ್ವತಃ
 ಗುಣಗಳ ಆಸ್ತಿಯಿಂದ ರಹಿತನಾಗಿರುವೆ. ಜೀವನ್ಮುಕ್ತರಾದವರು
 ತಮ್ಮ ಹೃದಯದಲ್ಲಿ ನಿರಂತರವಾಗಿ ನಿನ್ನನ್ನು ಚಿಂತಿಸುತ್ತಾ
 ಇರುತ್ತಾರೆ. ಆ ಸರ್ವೈಶ್ವರ್ಯಸಂಪನ್ನ ಜ್ಞಾನಸ್ವರೂಪನಾದ ಭಗ
 ವಂತನಿಗೆ ನಾನು ನಮಸ್ಕರಿಸುತ್ತೇನೆ || ೧೯ || ಧರ್ಮ, ಅರ್ಥ,
 ಕಾಮ, ಮೋಕ್ಷಗಳೆಂಬ ಈ ಪುರುಷಾರ್ಥಗಳ ಕಾಮನೆಯಿಂದ
 ಮನುಷ್ಯರು ಭಗವಂತನನ್ನು ಭಜಿಸಿ ತಮ್ಮ ಇಷ್ಟಾರ್ಥಗಳನ್ನು
 ಪಡೆದುಕೊಳ್ಳುತ್ತಾರೆ. ಇಷ್ಟು ಮಾತ್ರವಲ್ಲ ಪ್ರಸನ್ನನಾದ ಶ್ರೀಭಗ
 ವಂತನು ಭಕ್ತರಿಗೆ ಇತರ ಅನೇಕ ವಿಧವಾದ ಸುಖಗಳನ್ನೂ, ಸಾಶ
 ರಹಿತವಾದ ದಿವ್ಯಶುಖವನ್ನೂ ದಯಪಾಲಿಸುತ್ತಾನೆ. ಅಂತಹ
 ಪರಮ ದಯಾಳುವಾದ ಪರಮಾತ್ಮನು ಈ ಮೊಸಳೆಯಿಂದ ನನ್ನನ್ನು
 ಬಿಡುಗಡೆಮಾಡಲಿ. || ೧೯ || ಭಗವಂತನಿಗೆ ಶರಣಾಗತರಾದ
 ಅವನ ಅನನ್ಯ ಭಕ್ತರು ಯಾವುದೇ ಪ್ರಯೋಜನವನ್ನು ಅಪೇಕ್ಷಿಸು
 ವುದಿಲ್ಲ. ಸರ್ವಾಪೇಕ್ಷಿತವಾದ ಮೋಕ್ಷವನ್ನೂ ಬಯಸುವುದಿಲ್ಲ.
 ಮಂಗಳಕರವಾದ ಅತ್ಯದ್ಭುತವಾದ ಪರಮಾತ್ಮನ ಚರಿತ್ರೆಗಳನ್ನು
 ಪಾಡುತ್ತಾ, ನಲಿಯುತ್ತಾ ಆನಂದಸಮುದದಲ್ಲಿ ಮುಳುಗಿರು
 ತ್ತಾರೆ. || ೨೦ || ಅಮಿಷಾರಿಯೂ ಸರ್ವಶಕ್ತಿ ಸಂಪನ್ನನೂ, ಅವ್ಯ
 ಕ್ತನೂ, ಇಂದ್ರಿಯಾತೀತನೂ, ಅತ್ಯಂತ ಸೂಕ್ಷ್ಮನೂ ಆದವನು
 ಅತ್ಯಂತ ಹತ್ತಿರವಿದ್ದರೂ ಬಹಳ ದೂರನೆಂದು ಭಾಸವಾಗುವ
 ವನೂ, ಆಧ್ಯಾತ್ಮಿಕಯೋಗ ಅರ್ಥಾತ್ ಜ್ಞಾನಯೋಗ-ಭಕ್ತಿ
 ಯೋಗದಿಂದ ದೊರೆಯುವಂತಹವನೂ ಆದ ಆ ಅದಿಪುರುಷ
 ಅನಂತ ಪರಿಪೂರ್ಣ ಪರಬ್ರಹ್ಮ ಪರಮಾತ್ಮನನ್ನು ನಾನು ಸ್ತುತಿಸು
 ತ್ತೇನೆ || ೨೧ ||

ಯಾರ ಅತ್ಯಲ್ಪವಾದ ಅಂಶದಿಂದ ನಾನಾರೂಪಗಳ ಮತ್ತು
 ನಾನುಗಳ ಭೇದದಿಂದ ಕೂಡಿದ ಬ್ರಹ್ಮಾದಿವಶತೆಗಳೂ, ವೇದ
 ಗಳೂ, ಚರಾಚರಗಳೂ, ಲೋಕಗಳೂ ರಚಿತವಾದುವೋ, ಹೀಗೆ
 ಧಗ-ಧಗ ಉರಿಯುವ ಅಗ್ನಿಯಿಂದ ಜ್ವಾಲೆಗಳು ಮತ್ತು
 ಸೂರ್ಯನಿಂದ ಅವನ ಕಿರಣಗಳು ಹಲವು ಬಾರಿ ಹೊರಹೊಮ್ಮಿ
 ರೀನವಾಗುವುವೋ, ಹಾಗೆಯೇ ಯಾವ ಸ್ವಯಂವ್ಯಕ್ತ ಪರ
 ಮಾತ್ಮನಿಂದ ಗುಣಗಳ ಪ್ರವಾಹರೂಪವಾದ ಬುದ್ಧಿ ಮನಸ್ಸು
 ಇಂದ್ರಿಯಗಳು ಮತ್ತು ಶರೀರಗಳು ಮತ್ತೆ-ಮತ್ತೆ ಪ್ರಕಟವಾಗಿ
 ರೀನವಾಗಿ ಹೋಗುತ್ತವೆ. ಆ ಭಗವಂತನು ದೇವತೆಯಲ್ಲ, ರಾಕ್ಷಸ
 ನಲ್ಲ, ಮನುಷ್ಯನಲ್ಲ, ವಶು-ಪಕ್ಷಿಯೂ ಅಲ್ಲ, ಅವನು ಸ್ತ್ರೀಯಲ್ಲ,
 ಪುರುಷನಲ್ಲ, ನಪುಂಸಕನಲ್ಲ, ಅವನು ಯಾವುದೇ ಸಾಧಾರಣ
 ಅಥವಾ ಅಸಾಧಾರಣ ಪ್ರಾಣಿಯೂ ಅಲ್ಲ, ಅವನು ಗುಣವಲ್ಲ,
 ಕರ್ಮವಲ್ಲ, ಕಾರ್ಯವೂ ಅಲ್ಲ, ಕಾರಣವೂ ಅಲ್ಲ, ಎಲ್ಲವೂ
 ನಿಷೇಧವಾದ ಬಳಿಕ ಉಳಿಯುವುದೇ ಅವನ ಸ್ವರೂಪವಾಗಿದೆ
 ಹಾಗೂ ಅವನೇ ಎಲ್ಲವೂ ಆಗಿದ್ದಾನೆ. ಆ ಪರಮಾತ್ಮನೇ ನನ್ನ
 ಉದ್ಧಾರಕ್ಕಾಗಿ ಪ್ರಕಟನಾಗಲಿ || ೨೨-೨೪ ||

ಜಜೇವಿಜೇ ನಾಹಮಿಹಾಮುಯಾ ಕಿ-
ಮಂತರ್ಬಹಿಷ್ಠಾವೃತಯೇಭಯೋನ್ಯಾ |
ಇಚ್ಛಾಮಿ ಕಾಲೇನ ನ ಯಸ್ಯ ವಿಪ್ಲವ-
ಸ್ತಸ್ಯಾತ್ಮ ಲೋಕಾವರಣಸ್ಯ ಮೋಕ್ಷಮ್ || ೨೫ ||

ಸೋಽಹಂ ವಿಶ್ವಜಂ ವಿಶ್ವಮವಿಶ್ವಂ ವಿಶ್ವವೇದಭಮ್ |
ವಿಶ್ವಾತ್ಮಾನಮದಂ ಬ್ರಹ್ಮ ಪ್ರಣತೋಽಸ್ಮಿ ಪರಂ ಪದಮ್ || ೨೬ ||

ಯೋಗರಂಧಿತಕರ್ಮಾಣೋ
ಹೃದಿ ಯೋಗವಿಭಾವಿತೇ |
ಯೋಗಿನೋ ಯಂ ಪ್ರಪಶ್ಯಂತಿ
ಯೋಗೇಶಂ ತಂ ನತೋಽಸ್ತುಹಮ್ || ೨೭ ||

ನಮೋ ನಮಸ್ತುಭ್ಯಮಸಹ್ಯವೇಗ-
ಶ್ಚಿತ್ತಯಾಯಾಖಿಲಧೀಗುಣಾಯ |
ಪ್ರಪನ್ನಪಾಲಾಯ ದುರಂತಶಕ್ತಯೇ
ಕದಿಂದ್ರಿಯಾಣಾಮನವಾಪ್ಯವರ್ತನೇ || ೨೮ ||

ನಾಯಂ ವೇದ ಸ್ವಮಾತ್ಮಾನಂ
ಯಚ್ಚಕ್ಷಾಹಂಧಿಯಾಹತಮ್ |
ತಂ ದುರತ್ಯಯಮಾಹಾತ್ಮ್ಯಂ
ಭಗವಂತಮಿತೋಽಸ್ತುಹಮ್ || ೨೯ ||

ಶ್ರೀಶುಕ ಉವಾಚ

ಏವಂ ಗಜೇಂದ್ರಮುಪವರ್ಗತನಿರ್ವಿಶೇಷಂ
ಬ್ರಹ್ಮಾದಯೋ ವಿವಿಧಲಿಂಗಭಿದಾಭಿಮಾಣಾಃ |
ಸೈತೇ ಯದೋಪಸ್ಯಪುನಿಃಖಿಲಾತ್ಮಕತ್ವಾ-
ತ್ತತ್ಪ್ರಾಖಿಲಾಮರಮಯೋ ಹರಿರಾವಿರಾಸೀತ್ || ೩೦ ||

ತಂ ತದ್ವದಾರ್ತಮುಪಲಭ್ಯ ಜಗನ್ನಿವಾಸಃ
ಸ್ತೋತ್ರಂ ನಿಶಮ್ಯ ದಿವಿಜೈಃ ಸಹ ಸಂಪ್ರವದ್ಯ |
ಛಂದೋಮಯೇನ ಗರುಡೇನ ಸಮುಹ್ಯಮಾಸ-
ಶ್ಚ್ರಾಯಧೋಽಭ್ಯಗಮದಾಶು ಯತೋ ಗಜೇಂದ್ರಃ || ೩೧ ||

ನಾನು ಬದುಕಿರಲು ಬಯಸುವುದಿಲ್ಲ ಈ ಆನೆಯ ತರೀರವು
ಬಗೆ-ಹೊರಗೆ ಎಲ್ಲ ಕಡೆಯಿಂದ ಅಜ್ಞಾನರೂಪಿ ಆವರಣದಿಂದ
ಮುಚ್ಚಿ ಹೋಗಿದೆ ಇದನ್ನು ಇರಿಸಿಕೊಂಡು ಏನು ಮಾಡಲಿ ?
ನಾನಾದರೋ ಆತ್ಮಪ್ರಕಾಶವನ್ನು ಮುಚ್ಚಿರುವ ಆ ಅಜ್ಞಾನ
ರೂಪವಾದ ಆವರಣದಿಂದ ಬಿಡುಗಡೆಯನ್ನು ಬಯಸುತ್ತಿದ್ದೇನೆ.
ಅದು ಕಾಲ ಕ್ರಮದಿಂದ ತಾನಾಗಿ ಬಿಟ್ಟುಹೋಗದು. ಅದು ಕೇವಲ
ಭಗವತ್ಪ್ರವೇಶದಿಂದ ಅಥವಾ ತತ್ತ್ವಜ್ಞಾನದಿಂದಲೇ ನಾಶವಾಗು
ತ್ತದೆ || ೨೫ || ಅದಕ್ಕಾಗಿ ನಾನು ಆ ಪರಬ್ರಹ್ಮ ಪರಮಾತ್ಮನಲ್ಲಿ
ಶರಣಾಗಿದ್ದೇನೆ. ಅವನು ವಿಶ್ವರೂಪನಾಗಿದ್ದರೂ ವಿಶ್ವವನ್ನೂ ರಚಿಸು
ವವನು. ವಿಶ್ವರೂಪನೂ ಆಗಿದ್ದಾನೆ. ಜೊತೆಗೆ ಅವನು ವಿಶ್ವದ
ಅಂತರಾತ್ಮನ ರೂಪದಲ್ಲಿ ವಿಶ್ವರೂಪಿ ಸಾಮಗ್ರಿಗಳಿಂದ ಕ್ರೀಡಿ
ಸುತ್ತಲೂ ಇರುವನು. ಅಂತಹ ಜನ್ಮರಹಿತ, ಪರಮಪದ ಸ್ವರೂಪ
ನಾದ ಪರಬ್ರಹ್ಮನಿಗೆ ನಾನು ನಮಸ್ಕರಿಸುತ್ತೇನೆ || ೨೬ || ಯೋಗಿ
ಗಳು ಯೋಗದಿಂದ ಕರ್ಮಗಳು, ಕರ್ಮವಾಸನೆ ಮತ್ತು ಕರ್ಮ
ಫಲಗಳನ್ನು ಭಸ್ಮಮಾಡಿ ತಮ್ಮ ಯೋಗಶುದ್ಧ ಹೃದಯದಲ್ಲಿ
ಯೋಗೇಶ್ವರ ಭಗವಂತನ ಸಾಕ್ಷಾತ್ಕಾರ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುವರು.
ಅಂತಹ ಸ್ವಾಮಿಯನ್ನು ನಾನು ನಮಸ್ಕರಿಸುತ್ತೇನೆ || ೨೭ ||
ವೈಭವೇ! ನಿನ್ನ ಮೂರು ಶಕ್ತಿಗಳಾದ ಸತ್ತ್ವ, ರಜ, ತಮಗಳ
ರಾಗಾದಿ ವೇಗಗಳು ಅಸಹ್ಯವಾಗಿವೆ. ಸಮಸ್ತ ಇಂದ್ರಿಯಗಳು
ಮತ್ತು ಮನಸ್ಸಿನ ವಿಷಯಗಳ ರೂಪದಲ್ಲಿಯೂ ನೀನೇ ಕಂಡು
ಬರುತ್ತೀಯೆ. ಅದಕ್ಕಾಗಿ ಇಂದ್ರಿಯಗಳು ವಶದಲ್ಲಿ ಇರದೇ
ಇರುವವರಾದರೂ ನಿನ್ನ ಪ್ರಾಪ್ತಿಯ ಮಾರ್ಗವನ್ನೂ ತಿಳಿಯ
ಲಾರರು. ನಿನ್ನ ಶಕ್ತಿಯು ಅನಂತವಾಗಿದೆ. ನೀನು ಶರಣಾಗತ ವತ್ಸಲ
ನಾಗಿರುವೆ. ನಿನಗೆ ನಾನು ಮತ್ತೆ-ಮತ್ತೆ ನಮಸ್ಕರಿಸುತ್ತೇನೆ || ೨೮ ||
ನಿನ್ನ ಮಾಯೆಯ ಆಹಂಬುದ್ಧಿಯಿಂದ ಆತ್ಮನ ಸ್ವರೂಪವು ಮುಚ್ಚಿ
ಹೋಗಿದೆ. ಇದರಿಂದ ಈ ಜೀವನು ತನ್ನ ಸ್ವರೂಪವನ್ನು ತಿಳಿಯ
ಲಾರನು. ನಿನ್ನ ಮಹಿಮೆ ಅವಾರವಾಗಿದೆ. ಅಂತಹ ಸರ್ವಶಕ್ತಿ
ಸಂಪನ್ನನಿಗೆ ಹಾಗೂ ಮಾಧುರ್ಯನಿಧಿ ಭಗವಂತನಲ್ಲಿ ನಾನು
ಶರಣಾಗಿದ್ದೇನೆ || ೨೯ ||

ಶ್ರೀಶುಕದೇವರು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ - ಪರೀಕ್ಷಿತನೇ! ಗಜೇಂದ್ರನು
ಯಾವುದೇ ಭೇದಭಾವವಿಲ್ಲದೆ ನಿರ್ವಿಶೇಷರೂಪದಿಂದ ಭಗವಂತನ
ಸ್ತುತಿಯನ್ನು ಮಾಡಿದ್ದನು. ಅದಕ್ಕಾಗಿ ಭಿನ್ನ ಭಿನ್ನ ನಾಮ-ರೂಪ
ಗಳನ್ನು ತಮ್ಮ ಸ್ವರೂಪವೆಂದು ತಿಳಿದಿರುವ ಬ್ರಹ್ಮಾದಿ ದೇವತೆಗಳು
ಅವನ ರಕ್ಷಣೆಗೆ ಬರಲಿಲ್ಲ. ಏಕೆಂದರೆ, ಅವರ ನಾಮಗಳನ್ನು ನಿರ್ದೋ
ಷಿ ಅವರನ್ನು ಪ್ರಾರ್ಥಿಸಲಿಲ್ಲ. ಆ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ಸರ್ವಾತ್ಮ ನಾದ
ಕಾರಣ ಸರ್ವದೇವಸ್ವರೂಪನಾದ ಸ್ವತಃ ಭಗವಾನ್ ಶ್ರೀಹರಿಯು
ಪ್ರಕಟನಾದನು || ೩೦ || ವಿಶ್ವದ ಏಕಮಾತ್ರ ಆಧಾರನಾದ ಭಗ
ವಂತನು - ಗಜೇಂದ್ರನು ಅತ್ಯಂತ ಒಡಿತನಾಗಿ ದ್ವಾನೆಂದು ನೋಡಿ
ದನು. ಅದರಿಂದ ಅವನ ಸ್ತುತಿಯನ್ನು ಕೇಳಿ ಚಕ್ರಧಾರಿಯಾದ
ಶ್ರೀಹರಿಯು ವೇದಮಯ, ಗರುಡನಮೇಲೆ ಏರಿ, ಅಕೀವ ಶೀಘ್ರ
ವಾಗಿ ಗಜೇಂದ್ರನು ಛಾರಿ ಸಂಕಟದಲ್ಲಿ ಬಿದ್ದಲ್ಲಿಗೆ ಆಗಮಿಸಿ
ದನು. ಅವನೊಡನೆ ಭಗವಂತನನ್ನು ಸ್ತುತಿಮಾಡುತ್ತಾ ಎಲ್ಲ ದೇವತೆ
ಗಳೂ ಬಂದರು || ೩೧ ||

ಸೋಽಂತಃಪರಮ್ಬರುಬರೇನ ಗೃಹೀತ ಅರ್ತೋಃ
 ದೃಷ್ಟ್ವಾ ಗರುತ್ಮತಿ ಹರಿಂ ವಿ ಉಪಾತ್ಯಚಕ್ರಮ್ |
 ಉತ್ಕ್ಲಿಪ್ತ ಸಾಂಬುಜಹರಂ ಗಿರಮಾಹ ಕೃಚ್ಛಾ-
 ನ್ನಾರಾಯಣಾಖಿಲಗುರೋಃ ಭಗವನ್ನಮಸ್ತೇ || ೩.೨ ||

ತಂ ವೀಕ್ಷ್ಯ ಪೀಡಿತಮಜಃ ಸುಖಾನವೀಯಾ
 ಸಗ್ರಾಹಮಾಶು ಸರಸಃ ಕೃಪಯೋದ್ಭವಾಃ |
 ಗ್ರಾಹಾದ್ವಿಪಾತಿತಮುಖಾದರಿಣಾ ಗಜೇಂದ್ರಂ
 ಸಂಪಶ್ಯತಾಂ ಹರಿರಮೂಮುಚದ್ರಿಯಾಣಾಮ್ || ೩.೩ ||

ಸರೋವರದೊಳಗೆ ಬಲಿಷ್ಠವಾದ ಮೊಸಳೆಯು ಗಜೇಂದ್ರನನ್ನು ಹಿಡಿದುಕೊಂಡಿತ್ತು. ಗಜೇಂದ್ರನು ಅತ್ಯಂತ ವ್ಯಾಕುಲನಾಗಿದ್ದನು. ಆಕಾಶದಲ್ಲಿ ಗರುಡನ ಹೆಗಲೇರಿ, ಕೈಯಲ್ಲಿ ಸುವರ್ಣನ ಚಕ್ರವನ್ನು ಧರಿಸಿರುವ ಶ್ರೀಹರಿಯು ಬರುತ್ತಿರುವುದನ್ನು ಕಂಡು ಗಜೇಂದ್ರನು ತನ್ನ ಸೊಂಡಿರಿನಿಂದ ಒಂದು ಸುಂದರ ಕಮಲ ಪುಷ್ಪವನ್ನು ಮೇಲೆತ್ತಿಕೊಂಡು ಅತಿವ ಕಷ್ಟದಿಂದ ನಾರಾಯಣಾ, ಜಗದ್ಗುರುವೇ! ಭಗವಂತಾ! ನಿನಗೆ ನಮಸ್ಕಾರವು' ಎಂದು ಸ್ತುತಿಸಿದನು. || ೩.೨ || ಗಜೇಂದ್ರನು ಮೊಸಳೆಯಿಂದ ಪೀಡಿಸಲ್ಪಡುತ್ತಿರುವುದನ್ನು ನೋಡಿದೊಡನೆದೇ ದಯಾಮಯನಾದ ನಾರಾಯಣನು ಗರುಡನಿಂದ ಥಟ್ಟನೆ ಕೆಳಗಿಳಿದು ಗಜೇಂದ್ರನೊಡನೆ ಅವನ ಕಾಲನ್ನು ಹಿಡಿದಿದ್ದ ಮೊಸಳೆಯನ್ನು ಅಕಿಶೀಘ್ರವಾಗಿ ಸರೋವರದಿಂದ ಹೊರಗೆ ಎಳೆದುಕೊಂಡನು. ಮರುಕ್ಷಣದಲ್ಲೇ ಎಲ್ಲ ದೇವತೆಗಳು ನೋಡುತ್ತಿದ್ದಂತೆಯೇ ಶ್ರೀಹರಿಯು ಚಕ್ರಾಯುಧದಿಂದ ಮೊಸಳೆಯ ಜಾಯನ್ನು ಸೀಳಹಾಕಿ ಗಜೇಂದ್ರನನ್ನು ಬಿಡಿಸಿದನು. || ೩.೩ ||

ಮೂರನೆಯ ಅಧ್ಯಾಯವು ಮುಗಿಯಿತು || ೩ ||

ಇತಿ ಶ್ರೀಮದ್ಭಾಗವತೇ ಮಹಾಭುರಾಣೀ ಪಾರಮಹಂಸ್ಯಾಂ ಸಂಹಿತಾಯಾಂ ಅಪ್ಪಮ ಸ್ತಂಭೇ ಗಜೇಂದ್ರಮೋಕ್ಷಣೇ ತ್ವೀಯೋಽಧ್ಯಾಯಃ || ೩ ||

ನಾಲ್ಕನೆಯ ಅಧ್ಯಾಯ

ಗಜೇಂದ್ರ ಮತ್ತು ಮೊಸಳೆಯ ಪೂರ್ವಚರಿತ್ರೆ ಹಾಗೂ ಅವರ ಉದ್ಧಾರ

ಶ್ರೀಕುಲ ಉವಾಚ

ತದಾ ದೇವರ್ಷಿಗಂಧರ್ವಾ ಬ್ರಹ್ಮೇಶಾನಪುರೋಗಮಾಃ |
 ಮುಮುಕ್ಷುಃ ಕುರುಮಾಸಾರಂ ಶಂಕಂತಃ ಕರ್ಮ ತದ್ಧರೇಃ
 || ೧ ||

ನೇದುರ್ದುಂದುಭಯೋ ದಿವ್ಯಾ ಗಂಧರ್ವಾ ನನ್ಯತುರ್ಜಗುಃ |
 ಋಷಯಶ್ಚಾರ್ಣವಾಃ ಸಿದ್ಧಾಸ್ತುಪ್ತಪುತ್ರಾಃ ಪುರುಷೋತ್ತಮಮ್
 || ೨ ||

ಯೋಽಸೌ ಗ್ರಾಹಃ ಸ ವೈ ಸದ್ಭಃ ಪರಮಾಶ್ಚರ್ಯರೂಪಧೃಕ್ |
 ಮುಕ್ತೋ ದೇವಲತಾಪೇನ ಹೂಹೂಗಂಧರ್ವಸತ್ತಮಃ
 || ೩ ||

ಪ್ರಣಮ್ಯ ಶಿರಸಾಧೀಶಮುಕ್ತಮಶ್ಲೋಕಮವ್ಯಯಮ್ |
 ಅಗಾಯತ ಯೋಶೋಧಾಮ ಕೀರ್ತಸ್ಯಗುಣಾತ್ಮಭಮ್
 || ೪ ||

ಶ್ರೀಕುಮಾರಾಮುನಿಗಳು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ - ಪುಣ್ಯದ್ರಾವಣೇ! ಆ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ಬ್ರಹ್ಮ-ರುದ್ರರೇ ಮುಂತಾದ ದೇವತೆಗಳೂ, ಗಂಧರ್ವರೂ, ಋಷಿಗಳೂ ಶ್ರೀಹರಿಯ ಈ ಅದ್ಭುತ ಕಾರ್ಯವನ್ನು ಪ್ರಶಂಸಿಸುತ್ತಾ ಹೂಮಳೆಯನ್ನು ಸುರಿಸಿಕೊಡಗಿದರು. || ೧ || ಸ್ವರ್ಗದಲ್ಲಿ ದೇವದುಂದುಭಿಗಳು ಮೊಳಗಿದವು. ಗಂಧರ್ವಾಪ್ಸರೆಯರು ನೃತ್ಯಗಾನವನ್ನು ಮಾಡತೊಡಗಿದರು. ಋಷಿ-ಚಾರಣ-ಸಿದ್ಧರು ಭಗವಾನ್ ಶ್ರೀಪುರುಷೋತ್ತಮನನ್ನು ಸ್ತುತಿಸತೊಡಗಿದರು. || ೨ || ಗಜೇಂದ್ರನ ಕಾಲನ್ನು ಹಿಡಿದುಕೊಂಡಿದ್ದ ಆ ಮೊಸಳೆಯು ಭಗವಂತನ ಚಕ್ರಸರ್ಪಿಸುತ್ತಲೇ ಪರಮ ಆಶ್ಚರ್ಯಮಯ ದಿವ್ಯ ಶರೀರವನ್ನು ಹೊಂದಿತ್ತು. ಇವನು ಮೊದಲು ದೇವಲರ ಶಾಪದಿಂದ ಮೊಸಳೆಯಾಗಿದ್ದ ಹೂಹೂ ಎಂಬ ಗಂಧರ್ವನು. ಈಗ ಭಗವಂತನ ಕೃಪೆಯಿಂದ ಅವನು ಮುಕ್ತನಾದನು. || ೩ || ಅವನು ಗುಣಾತ್ಮನಾದ ಶ್ರೀಭಗವಂತನ ಚರಣಗಳಲ್ಲಿ ಶಿರವನ್ನಿಟ್ಟು ಪ್ರಣಾಮಗೈದು, ಅವನ ಸತ್ಕೀರ್ತಿಯನ್ನು ಗಾನಮಾಡತೊಡಗಿದನು. ವಾಸ್ತವಿಕವಾಗಿ ಅವನಾಶೀ ಭಗವಂತನೇ ಸರ್ವಶ್ರೇಷ್ಠ ಕೀರ್ತಿಯಿಂದ ಸಂಪನ್ನನಾಗಿರುವನು. ಅವನ ಗುಣ ಗಳು ಮತ್ತು ಮನ ಮೋಹಕ ರೀತಿಗೇ ಗಾನಮಾಡಲು ಯೋಗ್ಯ ವಾದುವುಗಳು. || ೪ ||

ಸೋಽನುಕಂಪಿತ ಈಶೇನ ಪರಿತ್ರಮ್ ಪ್ರಣಮ್ಯ ತಮ್ |
ಲೋಕಸ್ಯ ಪಶ್ಯತೋ ಲೋಕಂ ಸ್ವಮಗಾನ್ತುಕ್ ಕಲ್ಪಿಷಃ
|| ೫ ||

ಗಜೇಂದ್ರೋ ಭಗವತ್ ಸಾರ್ಥದ್ವಿಮುಕ್ತೋಽಜ್ಞಾನಬಂಧನಾತ್ |
ಪ್ರಾಪ್ತೋ ಭಗವತೋ ರೂಪಂ ಪಿತೃವಾಸಾಶ್ಚತುರ್ಭುಜಃ
|| ೬ ||

ಸ ವೈ ಪೂರ್ವಮಭೂದ್ರಾಜಾ ಪಾಂಡ್ಯೋ ದ್ರವಿಡೇಶ್ವರಃ |
ಇಂದ್ರದ್ಯುಮ್ನ ಇತಿ ಹ್ಯಾತೋ ವಿಪ್ಲು ವ್ರತಪರಾಯಣಃ
|| ೭ ||

ಸ ಏಕದಾಽಽರಾಧನಕಾಲ ಆತ್ಮವಾನ್
ಗೃಹೀತಮೌನವ್ರತ ಈಶ್ವರಂ ಪರಿಮ್ |
ಜಟಾಧರಸ್ತಾಪಸ ಆಭುತೋಽಚ್ಯುತಂ
ಸಮರ್ಚಯಾಮಾಸ ಕುಲಾಚಲಾಶ್ರಮಃ || ೮ ||

ಯದೃಚ್ಛಯಾ ತತ್ರ ಮಹಾಯಶಾ ಮುನಿಃ
ಸಮಾಗಮಚ್ಛಿಷ್ಯಗಣೈಃ ಪರಿತ್ರಿತಃ |
ತಂ ವೀಕ್ಷ್ಯ ತೂಷ್ಟೀಮಕೃತಾರ್ಹಣಾದಿಕಂ
ರಹಸ್ಯಪಾಸೀನಮೃಷಿಶ್ಚಕ್ಷೋಪ ಹ || ೯ ||

ತಸ್ಯಾ ಇಮಂ ಶಾಪಮದಾದಾಧು-
ರಯಂ ದುರಾತ್ಮಾಕೃತಬುದ್ಧಿರದ್ಯ |
ವಿಪ್ರಾವಮಂತಾ ವಿಶತಾಂ ತಮೋಽಂಧಂ
ಯಥಾ ಗಜಃ ಸ್ತಬ್ಧಮತಿಃ ಸ ಏವ || ೧೦ ||

ಶ್ರೀಶುಕ ಉವಾಚ

ಏವಂ ಶಪ್ತಾ ಗತೋಽಗುರೋ ಭಗವಾನ್ಪ್ರಪ ಸಾನುಗಃ |
ಇಂದ್ರದ್ಯುಮ್ನೋಽಪಿ ರಾಜರ್ಷಿರ್ದಿಷ್ಟಂ ತದುಪಧಾರಯನ್
|| ೧೧ ||

ಆಪನ್ನಃ ಕೌಂಜರೀಂ ಯೋನಿಮಾಕೃಶ್ಚ ತ್ರಿವಿಣಾಶಿನೀಮ್ |
ಹರ್ಯರ್ಚನಾನುಭಾವೇನ ಯದ್ಗಜತ್ಯೇಽಪ್ಯನುಶ್ಚುತಿಃ
|| ೧೨ ||

ಏವಂ ವಿಮೋಕ್ಷ್ಯ ಗಜಯೂಥಪಮಬ್ಧನಾಭ-
ಸ್ತೇನಾಪಿ ಪಾರ್ಷದಗತಿಂ ಗಮಿತೇನ ಯುಕ್ತಃ |
ಗಂಧರ್ವಸಿದ್ಧವಿಬುಧೈರುಪಗೀಯಮಾಸ-
ಕರ್ಮಾದ್ಭುತಂ ಸ್ವಭವನಂ ಗರುಡಾಸನೋಽಗಾತ್ || ೧೩ ||

ಏತನ್ಮಹಾರಾಜ ತವೇರಿತೋ ಮಯಾ
ಕೃಷ್ಣಾನುಭಾವೋ ಗಜರಾಜಮೋಕ್ಷಣಮ್ |
ಸ್ವರ್ಗಂ ಯಶಸ್ಕಂ ಕಲಿಕಲ್ಮಷಾಪಹಂ
ದುಃಸ್ವಪ್ನನಾಶಂ ಕುರುವರ್ಯ ಶೃಣ್ವತಾಮ್ || ೧೪ ||

ಭಗವಂತನ ಕೃಪಾವರ್ಣನ ಸ್ತರ್ಪದಿಂದ ಅವನ ಪಾಪಗಳೆಲ್ಲ ನಾಶವಾಗಿ ಹೋದುವು. ಅವನು ಭಗವಂತನಿಗೆ ಪ್ರದಕ್ಷಿಣೆ ಒಂದು ಅವನ ಚರಣಗಳಲ್ಲಿ ಮಂದಿಸಿಕೊಂಡು ಎಲ್ಲರೂ ನೋಡು-
ನೋಡುತ್ತಿರುವಂತೆ ತನ್ನ ಲೋಕಕ್ಕೆ ತೆರಳಿದನು. || ೫ ||

ಗಜೇಂದ್ರನೂ ಭಗವಂತನ ಸ್ತರ್ಪಮಾತ್ರದಿಂದಲೇ ಅಜ್ಞಾನದ ಬಂಧನದಿಂದ ಮುಕ್ತನಾದನು. ಅವನಿಗೆ ಭಗವಂತನ ಸಾರೂಪ್ಯವು ಪ್ರಾಪ್ತವಾಯಿತು. ಅವನು ಪಿತೃಕಾಂಬರಧಾರಿಯಾಗಿ ಚತುರ್ಭುಜ ದಿಂದ ಕಂಗೊಳಿಸಿದನು. || ೬ || ಗಜೇಂದ್ರನು ಹಿಂದಿನ ಜನ್ಮದಲ್ಲಿ ದ್ರವಿಡೇಶದ ಪಾಂಡ್ಯವಂಶೀಯ ರಾಜನಾಗಿದ್ದನು. ಅವನಿಗೆ ಇಂದ್ರದ್ಯುಮ್ನ ಎಂಬ ಹೆಸರಿತ್ತು. ಅವನು ಭಗವಂತನ ಶ್ರೇಷ್ಠ ಉಪಾಸಕನಾಗಿದ್ದು, ಶ್ವಾತುಕನಾಗಿದ್ದನು. || ೭ || ಒಮ್ಮೆ ಇಂದ್ರ ದ್ಯುಮ್ನ ಮಹಾರಾಜನು ರಾಜ್ಯವೈಭವಗಳನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಮಲಯ ಪರ್ವತದಲ್ಲಿ ಇರುತ್ತಿದ್ದನು. ಅವನು ಜಟಿಗಳನ್ನು ಬೆಳೆಸಿ, ತಮ್ಮಾಯ ವೇಷವನ್ನು ಧರಿಸಿದ್ದನು. ಒಂದು ದಿನ ಸ್ನಾನಾನಂತರ ಪೂಜೆಯ ಸಮಯ ಮನಸ್ಸನ್ನು ವಿಕಾಗ್ರಗೊಳಿಸಿ, ಮೌನವ್ರತವನ್ನಾತು ಅವನು ಸರ್ವಶಕ್ತಿಸಂಪನ್ನ ಭಗವಂತನನ್ನು ಆರಾಧಿಸತೊಡ ಗಿದ್ದನು. || ೮ || ಅದೇ ಸಮಯಕ್ಕೆ ದೈವಯೋಗದಿಂದ ಪರಮ ತಮ್ಮಿಗಳಾದ ಅಗ್ರಸ್ತಮುನಿಗಳು ತನ್ನ ಶಿಷ್ಯಸಂದೋಹದೊಂದಿಗೆ ಅಲ್ಲಿಗೆ ಆಗಮಿಸಿದರು. ಇಂದ್ರದ್ಯುಮ್ನನು ಪ್ರಜಾಪಾಲನೆ, ಗೃಹ ಸ್ಥರಿಗೆ ಉಚಿತವಾದ ಅತಿಥಿಸೇವೆ ಮುಂತಾದ ಧರ್ಮಗಳನ್ನು ತ್ಯಜಿಸಿ, ತಮ್ಮಿಗಳಂತೆ ಏಕಾಂತದಲ್ಲಿ ಮೌನವಾಗಿ ಕುಳಿತು ಉಪಾ ಸನೆ ಮಾಡುವುದನ್ನು ಕಂಡ ಅವರು ರಾಜನ ಮೇಲೆ ಕ್ರೋಧ ಗೊಂಡರು. || ೯ || "ಈ ರಾಜನು ಗುರುಹಿರಿಯರಿಂದ ಶಿಕ್ಷಣ ವನ್ನು ಗ್ರಹಿಸಲಿಲ್ಲ. ಆಧಿಮಾನಕ್ಕೆ ವಶನಾಗಿ ಪರೋಪಕಾರದಿಂದ ನಿವೃತ್ತನಾಗಿ ಮನಬಂದಂತೆ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದಾನೆ. ಬ್ರಾಹ್ಮಣರಿಗೆ ಅಪ ಮಾನಮಾಡುವ ಇವನು ಆನೆಯಂತೆ ಜಡಬುದ್ಧಿಯವನಾಗಿದ್ದಾನೆ. ಅದರಿಂದ ಇವನಿಗೆ ಘೋರ ಅಜ್ಞಾನಮಯ ಆನೆಯ ಜನ್ಮವು ದೊರೆಯಲಿ" ಎಂದು ಶಾಪವನ್ನು ಕೊಟ್ಟರು. || ೧೦ ||

ಶ್ರೀಶುಕಮಹಾಮುನಿಗಳು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ - ಪರಿಣಿತನೇ! ಶಾಪಾನುಗ್ರಹ ಸಮರ್ಥರಾದ ಅಗಸ್ತ್ಯಮುನಿಗಳು ಇಂದ್ರದ್ಯುಮ್ನ ನಿಗೆ ಹೀಗೆ ಶಾಪವನ್ನು ಕೊಟ್ಟು ಶಿಷ್ಯರೊಡನೆ ಅಲ್ಲಿಂದ ಹೊರಟು ಹೋದರು. ಇದು ನನ್ನ ಪ್ರಾರಬ್ಧವೇ ಹೀಗಿತ್ತು ಎಂದು ರಾಜ ರ್ಷಿಯು ಸಂತೋಷವುಳ್ಳು ಶಾಪವನ್ನು ಸ್ವೀಕರಿಸಿದನು. || ೧೧ || ಇದಾದ ಬಳಿಕ ಆತ್ಮವಿಶ್ವತಿಯನ್ನು ಗೊಳಿಸುವ ಆನೆಯ ಯೋನಿಯು ರಾಜನಿಗೆ ಪ್ರಾಪ್ತವಾಯಿತು. ಅದರ ಅವನು ಆನೆ ಯಾಗಿದ್ದರೂ ಭಗವಂತನ ಆರಾಧನೆಯ ಪ್ರಭಾವದಿಂದ ಅವನಿಗೆ ಭಗವಂತನ ಸ್ವತಿಯು ಹಿಂದಿನಂತೆಯೇ ಇತ್ತು. || ೧೨ || ಭಗ ವಾನ್ ಶ್ರೀಹರಿಯು ಹೀಗೆ ಗಜೇಂದ್ರನ ಉದ್ಧಾರಮಾಡಿ ಅವನನ್ನು ತನ್ನ ಪಾರ್ಷದನನ್ನಾಗಿಸಿಕೊಂಡನು. ಗಂಧರ್ವರು, ಸಿದ್ಧರು, ದೇವತೆ ಗಳು ಶ್ರೀಹರಿಯ ಈ ಲೀಲೆಯನ್ನು ಹಾಡತೊಡಗಿದರು ಮತ್ತು ಅವನು ಪಾರ್ಷದರೂಪಿ ಗಜೇಂದ್ರನೊಂದಿಗೆ ಗರುಡವಾಹನ ನಾಗಿ ಅಲೌಕಿಕವಾದ ತನ್ನ ಲೋಕಕ್ಕೆ ಹೊರಟುಹೋದನು. || ೧೩ || ಕುರುವಂತತೀರೋಮುನಿ ಪರಿಣಿತನೇ! ನಾನು ನಿನಗೆ ಭಗವಾನ್ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನ ಮಹಿಮೆಯನ್ನು ಹಾಗೂ ಗಜೇಂದ್ರನ ಉದ್ಧಾರದ

ಯಥಾನುಕೀರ್ತಯಂತೈತಚ್ಛ್ರೇಯಸ್ಕಾಮಾ ದ್ವಿಜಾತಯಃ |
ಶುಚಯಃ ಪ್ರಾತರುತ್ಥಾಯ ದುಷ್ಪಪಾದ್ಯುಪಶಾಂತಯೇ || ೧೫ ||

ಇದಮಾಹ ಹರಿಃ ಪ್ರೀತೋ ಗಜೇಂದ್ರಂ ಕುರುಸತ್ತಮ |
ಶೃಣ್ವತಾಂ ಸರ್ವಭೂತಾನಾಂ ಸರ್ವಭೂತಮಯೋ ವಿಭುಃ || ೧೬ ||

ಶ್ರೀಭಗವಾನುವಾಚ

ಯೇ ಮಾಂ ತ್ವಾಂ ಚ ಸವಶ್ವೇದಂ ಗಿರಿಕಂವರಕಾನನಮ್ |
ವೇತ್ರ ಕೀಚಕವೇಣೂನಾಂ ಗುಲ್ಮಾನಿ ಸುರಪಾದಪಾನ್ || ೧೭ ||

ಶೃಂಗಾಣೀಮಾನಿ ಧಿಶ್ವಾನಿ ಬ್ರಹ್ಮಕೋ ಮೇ ಶಿವಸ್ಯ ಚ |
ಕ್ಷೀರೋದಂ ಮೇ ಪ್ರಿಯಂ ಧಾಮ ಶ್ವೇತದ್ವೀಪಂ ಚ ಭಾರ್ಗವಮ್ || ೧೮ ||

ಶ್ರೀವತ್ಸಂ ಕೌಸ್ತುಭಂ ಮಾಲಾಂ ಗದಾಂ ಕೌಮೋದಕೀಂ ಮಮ |
ಸುದರ್ಶನಂ ಪಾಂಚಜನ್ಯಂ ಸುಪರ್ಣಂ ಪತಂಗೇತ್ತರಮ್ || ೧೯ ||

ಶೇಷಂ ಚ ಮತ್ಕಲಾಂ ಸೂಕ್ಷ್ಮಾಂ
ಪ್ರಿಯಂ ದೇವೀಂ ಮದಾಶ್ರಯಾಮ್ |
ಬ್ರಹ್ಮಾಣಂ ಸಾರದಮೃಷಿಂ
ಭವಂ ಪ್ರಹ್ಲಾದಮೇವ ಚ || ೨೦ ||

ಮತ್ಸ್ವಕೂರ್ಮವರಾಪಾದ್ವೈರವತಾರೈಃ ಕೃತಾನಿ ಮೇ |
ಕರ್ಮಾಣ್ಯನಂತಪುಣ್ಯಾನಿ ಸೂರ್ಯಂ ಸೋಮಂ ಹುತಾಶನಮ್ || ೨೧ ||

ಪ್ರಣವಂ ಸತ್ಯಮವ್ಯಕ್ತಂ ಗೋವಿಪ್ರಾನ್ ಧರ್ಮಮವ್ಯಯಮ್ |
ದಾಕ್ಷಾಯಣೀರ್ಧರ್ಮಪತ್ನೀಃ ಸೋಮಕಶ್ಯಪಯೋರಪಿ || ೨೨ ||

ಗಂಗಾಂ ಸರಸ್ವತೀಂ ನಂದಾಂ ಕಾಲಿಂದೀಂ ಸಿತವಾರೂಮ್ |
ಧ್ರುವಂ ಬ್ರಹ್ಮುಷೀನ್ವಪುಷ್ಣೋಮೋಕಾಂತ್ಯ ಮಾನವಾನ್ || ೨೩ ||

ಉತ್ಥಾಯಾಪರರಾತ್ರಾಂತೇ ಪ್ರಯತಾಃ ಸುಸಮಾಹಿತಾಃ |
ಸ್ಮರಂತಿ ಮಮ ರೂಪಾಣಿ ಮುಚ್ಯಂತೇ ಹೈನಸೋಽಖಿಲಾತ್ || ೨೪ ||

ಯೇ ಮಾಂ ಸ್ತುವಂತ್ಯನೇನಾಂಗ ಪ್ರತಿಬುಧ್ಯ ನಿಶಾತ್ಯಯೇ |
ತೇಷಾಂ ಪ್ರಾಣಾತ್ಮಯೇ ಚಾಹಂ ದದಾಮಿ ವಿಮಲಾಂ ಮತಿಮ್ || ೨೫ ||

ಶ್ರೀಶುಕ ಉವಾಚ

ಇತ್ಯಾದಿಶ್ಚ ಹೃಷೀಕೇಶಃ ಪ್ರಧ್ಯಾಯ ಜಲಜೋತ್ತಮಮ್ |
ಹರ್ಷಯಸ್ವಿಬುಧಾನೀಕಮಾರುರೋಹ ಖಿಗಾಧಿಪಮ್ || ೨೬ ||

ಕಥೆಯನ್ನು ಪೇಳಿದನು ಈ ಕಥಾಪ್ರಸಂಗವು ಕೇಳುವವರ ಕಲಿಮಲ ಮತ್ತು ದುಷ್ಟತ್ವವನ್ನು ಇಲ್ಲವಾಗಿಸಿ, ಅವರಿಗೆ ಯಶಸ್ಸು, ಉನ್ನತಿ ಹಾಗೂ ಸ್ವರ್ಗವನ್ನು ಕೊಡುವಂತಹುದು || ೧೪ || ಅದಕ್ಕಾಗಿ ಶೇಷಸ್ವಸ್ತು ಒಯಿಸುವ ದ್ವಿಜರು ದುಷ್ಟಪಾದಿಗಳ ಶಾಂತಿಗಾಗಿ ಪ್ರಾತಃಕಾಲ ಎದ್ದೊಡನೆಯೇ ಪತಿತ್ಯರಾಗಿ ಇದನ್ನು ಪಾರಾಯಣ ಮಾಡುತ್ತಾರೆ || ೧೫ || ಪರೀಕ್ಷಿತನೇ! ಗಜೇಂದ್ರನ ಸ್ತುತಿಯಿಂದ ಪಸಪ್ತನಾದ ಸರ್ವವ್ಯಾಪಕನೂ, ಸರ್ವಸ್ವರೂಪನೂ ಆದ ಭಗವಾನ್ ಶ್ರೀಹರಿಯು ಎಲ್ಲ ಜನರು ಕೇಳುವಂತೆ ಈ ಮಾತನ್ನು ಹೇಳಿದ್ದನು || ೧೬ ||

ಶ್ರೀಭಗವಂತನು ಹೇಳಿದನು - ಗಜೇಂದ್ರನೇ! ಯಾವ ಜನರು ಬ್ರಾಹ್ಮೀಮುಹೂರ್ತದಲ್ಲಿದ್ದು ಇಂದ್ರಿಯನಿಗ್ರಹಪೂರ್ವಕ ವಾಗಿ ಏಕಾಗ್ರಮನ್ಮಥಿನಿಂದ ನನ್ನನ್ನು ನಿನನ್ನು ಹಾಗೂ ಈ ಸರೋ ವರ, ವರ್ಷತ ಮತ್ತು ಗುಹಗಳನ್ನು, ವನವನ್ನೂ, ಬೆತ್ತ-ಬಿದಿರುಗಳ ಪೊದರುಗಳನ್ನು, ಇಲ್ಲಿಯ ದಿವ್ಯ ವೃಕ್ಷಗಳನ್ನೂ, ಪರ್ವತ ಶಿಖರ ಗಳನ್ನೂ, ನನ್ನ ಒಪ್ಪದೇವರ-ಶಿವನ ನಿವಾಸಸ್ಥಾನಗಳನ್ನು ನನಗೆ ಪ್ರಿಯವಾದ ಕ್ಷೀರಸಾಗರ, ಪ್ರಕಾಶಮಯ ಶ್ವೇತದ್ವೀಪವನ್ನು, ಶ್ರೀವತ್ಸ, ಕೌಸ್ತುಭಮಣಿ, ವನಮಾಲೆ, ನನ್ನ ಕೌಮೋದಕೀ ಗದೆ, ಸುದರ್ಶನ ಚಕ್ರ, ಪಾಂಚಜನ್ಯ ಶಂಖ ಇವುಗಳನ್ನೂ, ಪಕ್ಷಿರಾಜ ಗರುಡ, ನನ್ನ ಸೂಕ್ಷ್ಮವಾದ ಕಲಾಸ್ವರೂಪವಾದ ಆದಿಶೇಷನನ್ನು, ಸ್ವಸ್ತಿಕೆ ಅಲತಳಾಗಿರುವ ಲಕ್ಷ್ಮೀದೇವಿಯನ್ನು, ಒಪ್ಪದೇವರನ್ನು, ದೇವರ್ಷಿ ನಾರದರನ್ನೂ, ಶಂಕರನನ್ನು ಹಾಗೂ ಭಕ್ತರಾಜ ಪ್ರಹ್ಲಾದ ನನ್ನ ಮತ್ಸ್ಯ, ಕೂರ್ಮ, ವರಾಹ ಮುಂತಾದ ಅವತಾರಗಳಲ್ಲಿ ಸ್ನೇಹದ ಮಾಡಲ್ಪಟ್ಟ ಅನಂತ ಪುಣ್ಯಮಯ ಚರಿತ್ರೆಗಳನ್ನು, ಸೂರ್ಯ, ಚಂದ್ರ, ಅಗ್ನಿ ಒಹಾರ, ಸತ್ಯ, ಮೂಲಪ್ರಕೃತಿ, ಗೋವು, ಬ್ರಾಹ್ಮಣರು, ಅವಿನಾಶಿ ಸನಾತನಧರ್ಮವನ್ನು, ಸೋಮ, ಕಶ್ಯಪ ಇವರನ್ನು ಮತ್ತು ಧರ್ಮನ ಪತ್ನಿ ದಕ್ಷಕನ್ಯೆಯರನ್ನು, ಗಂಗಾ, ಸರಸ್ವತೀ, ಅಲಕನಂದಾ, ಯಮುನಾ, ಗಜರಾಜ, ಏರಾವತ, ಭಕ್ತ ಶಿರೋಮಣಿ ಧ್ರುವ, ಏಳು ಸಪ್ತರ್ಷಿಗಳನ್ನು, ಪುಣ್ಯಕೀರ್ತಿ (ನಳ, ಯುಧಿಷ್ಠಿರ, ಜನಕ ಮುಂತಾದ) ಮಹಾಪುರುಷರನ್ನು ಹೀಗೆ ಇವರೆಲ್ಲರನ್ನು ಸ್ಮರಿಸುತ್ತಾರೋ, ಅವರು ಸಮಸ್ತ ಪಾಪಗಳಿಂದ ಬಿಡುಗಡೆ ಹೊಂದುವರು. ಏಕೆಂದರೆ, ಇವೆಲ್ಲವೂ ನನ್ನ ಸ್ವರೂಪ ಗಳೇ ಆಗಿವೆ || ೧೭-೨೪ || ಪ್ರಿಯ ಗಜೇಂದ್ರನೇ! ಬ್ರಾಹ್ಮೀ ಮುಹೂರ್ತದಲ್ಲಿ ಎಚ್ಚರಗೊಂಡು ನೀನು ಮಾಡಿದ ಸ್ತೋತ್ರದಿಂದ ನನ್ನನ್ನು ಸ್ತುತಿಸುವವರ ಮೃತ್ಯುವಿನ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ಅವರಿಗೆ ನಾನು ನಿರ್ಮಲ ಬುದ್ಧಿಯನ್ನು ಕರುಣಿಸುವೆನು || ೨೫ ||

ಶ್ರೀಹುಕಮಹಾಮುನಿಗಳು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ - ಪರೀಕ್ಷಿತನೇ! ಭಗವಾನ್ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನು ಹೀಗೆ ಹೇಳಿ, ದೇವತೆಗಳನ್ನು ಆನಂದಪಡಿ ಸುತ್ತಾ ನನ್ನ ಶ್ರೇಷ್ಠವಾದ ಶಂಖವನ್ನು ಲೂದಿದನು ಹಾಗೂ ಗರುಡನನ್ನು ಏರಿದನು || ೨೬ ||

ಪಾಲ್ಕನೆಯ ಅಧ್ಯಾಯವು ಮುಗಿಯಿತು || ೪ ||

ಇತಿ ಶ್ರೀಮದ್ಭಾಗವತೇ ಮಹಾಪ್ರಲಾಣೇ ಪಾರಮಹಂಸ್ಯಾಂ ಸಂಹಿತಾಯಾಂ ಅಷ್ಟಮ ಸ್ಕಂಧೇ ಗಜೇಂದ್ರಮೋಕ್ಷಣಂ ನಾಮಾಶುಭೋಽಧ್ಯಾಯಃ || ೪ ||

ಐದನೆಯ ಅಧ್ಯಾಯ

ದೇವತೆಗಳೆಲ್ಲರೂ ಬ್ರಹ್ಮನ ಬಳಿಗೆ ಹೋದುದು, ಬ್ರಹ್ಮದೇವರು ಭಗವಂತನನ್ನು ಸ್ತುತಿಸಿದುದು

ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣ ಉವಾಚ

ರಾಜಸ್ತುಧಿತಮೇತತ್ತಃ ಪರೇಃ ಕರ್ಮಾಭಿನಾಶನಮ್ |
ಗಜೇಂದ್ರಮೋಕ್ಷಣಂ ಪುಣ್ಯಂ ರೈವತಂ ತ್ವಂತರಂ ಶ್ರುಣು || ೧ ||

ಪಂಚಮೋ ರೈವತೋ ನಾಮ ಮನುಷ್ಯಮಸಮೋದರಃ |
ಬಲಿವಿಂಧ್ಯಾದಯಸ್ತಸ್ಯ ಸುತಾ ಅರ್ಜುನಪೂರ್ವಕಾಃ || ೨ ||

ವಿಭುರಿಂದ್ರಃ ಸುರಗಣಾ ರಾಜನ್ ಭೂತರಯಾದಯಃ |
ಹಿರಣ್ಯರೋಮಾ ವೇದಶಿರಾ ಉರ್ಧ್ವಬಾಹ್ಯಾದಯೋ ದ್ವಿಜಾಃ || ೩ ||

ಪತ್ತೀ ವಿಶುಂತಾ ಶುಭ್ರಸ್ಯ ವೈಕುಂಠೈಃ ಸುರಗತ್ತಮೈಃ |
ತಯೋಃ ಸ್ತುತಯಾ ಜಪ್ತೈಃ ವೈಕುಂಠೋ ಭಗವಾನ್ಸ್ವಯಮ್ || ೪ ||

ವೈಕುಂಠ ಕಲ್ಪಿತೋ ಯೇನ ಲೋಕೋ ಲೋಕನಮಸ್ಯತಃ |
ದಮಯಾ ಪ್ರಾರ್ಥ್ಯಮಾನೇನ ದೇವ್ಯಾ ತತ್ತಿಯಕಾಮ್ಯಯಾ || ೫ ||

ತಸ್ಯಾನುಭಾವಃ ಕಥಿತೋ ಗುಣಾಶ್ಚ ಪರಮೋದಯಾಃ |
ಭೂಮಾಸ್ತ್ರೇಣಾನ್ವದಿಮಮೇ ಯೋ ವಿಶ್ವೋರ್ವರ್ಗಾಯೇದುರ್ಗಾನ್ || ೬ ||

ಪಶ್ಚತ್ತ ಚಕ್ಷುಷಃ ಪುತ್ರಶ್ಚಾಕ್ಷುಷೋ ನಾಮ ವೈ ಮನುಃ |
ಪೂರುಪೂರುಪುಸುದ್ಯಮ್ ಪ್ರಮುಖಾಶ್ಚಾಕ್ಷುಷಾತ್ಮಜಾಃ || ೭ ||

ಇಂದ್ರೋ ಮಂತ್ರದ್ರುಮ್ರುತ್ರ ದೇವಾ ಆಚ್ಛಾದಯೋ ಗಣಾಃ |
ಮುನಯುತ್ರ ವೈ ರಾಜಸ್ಥವಿಶ್ವದ್ವಿದ್ಯಾಕಾದಯಃ || ೮ ||

ತತ್ಪಾಪಿ ದೇವಃ ಸಂಭೂತ್ಯಾಂ ವೈರಾಜ್ಯಾಭವಾನ್ತತಃ |
ಅಜಿತೋ ನಾಮ ಭಗವಾನಂತೇನ ಜಗತಃ ಪತಿಃ || ೯ ||

ಪುರೋಧಿಂ ಯೇನ ನಿರ್ಮಿತ್ಯ ಸುರಾಣಾಂ ಸಾಧಿತಾ ಸುಧಾ |
ಭ್ರಮಮಾಗೋಂಘ್ರಸಿ ಧೃತಃ ಕೂರ್ಮರೂಪೇಣ ಮಂದರು || ೧೦ ||

ರಾಜೋಽವಾಚ

ಯಥಾ ಭಗವತಾ ಬ್ರಹ್ಮಸ್ಥಿತಿಃ ಕ್ಷೀರಸಾಗರಃ |
ಯದರ್ಥಂ ವಾ ಯತಶ್ಚಾಧ್ವಿಂ ದಧಾರಾಂಬುಚರಾತ್ಮನಾ || ೧೧ ||

ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣಮಹಾತಮನಿಗಳು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ - ಪರೀಕ್ಷಿತನೇ! ಭಗವಂತನ ಈ ಗಜೇಂದ್ರಮೋಕ್ಷದ ಪವಿತ್ರ ಲೀಲೆಯು ಸಮಸ್ತ ಪಾಪಗಳನ್ನು ನಾಶಮಾಡುವಂತಹುದು. ಅದನ್ನು ನಾನು ನಿನಗೆ ಹೇಳಿದೆನು. ಈಗ ರೈವತ ಮನ್ವಂತರದ ಕಥೆಯನ್ನು ಕೇಳು. || ೧ || ಐದನೆಯ ಮನುವಿನ ಹೆಸರು ರೈವತ. ಇವನು ನಾಲ್ಕನೆಯ ಮನುವಾದ ಕಾಮದೇವನ ತಮ್ಮನು. ಅವನಿಗೆ ಅರ್ಜುನ, ಬಲಿ, ವಿಂಧ್ಯ ಮುಂತಾದವರು ಮಕ್ಕಳಿದ್ದರು. || ೨ || ಆ ಮನ್ವಂತರದಲ್ಲಿ ವಿಭು ಎಂಬುವನು ಇಂದ್ರನಾಗಿದ್ದನು. ಭೂತರಯ ಮುಂತಾದ ದೇವತೆಗಳು ಮುಖ್ಯರಾಗಿದ್ದರು. ಪರೀಕ್ಷಿತನೇ! ಈಗ ಹಿರಣ್ಯ ರೋಮಾ, ವೇದಶಿರಾ, ಉರ್ಧ್ವಬಾಹು ಮುಂತಾದವರು ಸಪ್ತರ್ಷಿಗಳಿದ್ದರು. || ೩ || ಅವರಲ್ಲಿ ಶುಭ್ರ ಎಂಬ ಋಷಿಯ ಪತ್ನಿಯ ಹೆಸರು ವಿಶುಂತಾ. ಅವಳ ಗರ್ಭದಲ್ಲಿ ವೈಕುಂಠನೆಂಬ ಶ್ರೇಷ್ಠದೇವತೆಗಳೊಡನೆ ತನ್ನ ಅಂಶದಿಂದ ಸ್ವಯಂ ಭಗವಂತನು ವೈಕುಂಠನೆಂಬ ಹೆಸರಿನಿಂದ ಅವತರಿಸಿದನು. || ೪ || ಅವನು ಲಕ್ಷ್ಮೀದೇವಿಯ ವಾರ್ಧನೆಯಂತೆ ಅವಳನ್ನು ಸಂತೋಷಪಡಿಸಲು ವೈಕುಂಠಧಾಮವನ್ನು ರಚಿಸಿದನು. ಆ ಲೋಕವು ಇತರ ಎಲ್ಲ ಲೋಕಗಳಿಗಿಂತ ಶ್ರೇಷ್ಠವಾದುದು. || ೫ || ಆ ವೈಕುಂಠನಾಥನ ಕಲ್ಯಾಣಗುಣಗಳನ್ನು ಮತ್ತು ಮಹಿಮೆಯನ್ನು ನಾನು ಸಂಕ್ಷೇಪವಾಗಿ (ಮೂರನೆಯ ಸ್ಕಂಧದಲ್ಲಿ) ಹಿಂದೆಯೇ ವರ್ಣಿಸಿದ್ದೇನೆ. ಭಗವಾನ್ ಎಷ್ಟುವಿನ ಸಂಪೂರ್ಣಗುಣಗಳನ್ನಾದರೋ ವೃಥಾ ಎಲ್ಲಿರುವ ಧೂಳಿನ ಕಣಗಳನ್ನು ಎಣಿಸಬಲ್ಲವನೇ ವರ್ಣಿಸ ಬಲ್ಲನು. ಅಂದರೆ ವರ್ಣನಾಶೀತವಾದವುಗಳು. || ೬ ||

ಆನೆಯ ಮನುವು ಚಕ್ಷುವಿನ ಪುತ್ರ ಚಾಕ್ಷುಷನಾಗಿದ್ದನು. ಅವನಿಗೆ ಪೂರು, ಪುರುಷ, ಸುದ್ಯಮ್ ಮುಂತಾದ ಅನೇಕ ಪುತ್ರ ರಿದ್ದರು. || ೭ || ಅವರಲ್ಲಿ ಮಂತ್ರದ್ರುಮನೆಂಬ ಇಂದ್ರನಿದ್ದನು ಮತ್ತು ಆವ್ಯ ಮುಂತಾದ ಪ್ರಧಾನ ದೇವತೆಗಳಿದ್ದರು. ಆ ಮನ್ವಂತರ ದಲ್ಲಿ ಹಪಿಷ್ಠಾನ್, ವೀರಕ ಮುಂತಾದವರು ಸಪ್ತರ್ಷಿಗಳಾಗಿ ದ್ದರು. || ೮ || ಜಗತ್ತಿನಿಂದ ಭಗವಂತನು ಆ ಸಮಯ ದಲ್ಲಿಯೂ ವೈರಾಜನ ಪತ್ತಿಯಾದ ಸಂಭೂತಿಯಲ್ಲಿ ಅಜಿತನೆಂಬ ಹೆಸರಿನಿಂದ ಅಂತಾವತಾರವನ್ನು ತಾಳಿದನು. || ೯ || ಅವನೇ ಸಮುದ್ರಮಂಥನ ಮಾಡಿ ದೇವತೆಗಳಿಗೆ ಅಮೃತಗಳನ್ನು ಕುಡಿಸಿದ್ದನು ಮತ್ತು ಕೂರ್ಮರೂಪವನ್ನು ಧರಿಸಿ ಗಿರ-ಗಿರನೆ ತಿರುಗುತ್ತಿದ್ದ ಮಂದರಾಚಲವನ್ನು ತನ್ನ ಬೆನ್ನಲ್ಲಿ ಹೊತ್ತನು. || ೧೦ ||

ಪರೀಕ್ಷಿತನಾದ ಕೇಳಿದನು - ಬ್ರಾಹ್ಮಣಶ್ರೇಷ್ಠನೇ! ಭಗವಂತನು ಕ್ಷೀರಸಾಗರ ಮಂಥನವನ್ನು ಹೇಗೆ ಮಾಡಿದನು? ಅವನು ಕೂರ್ಮರೂಪವನ್ನು ಧರಿಸಿ ಯಾವ ಕಾರಣದಿಂದ ಮತ್ತು ಯಾವ ಉದ್ದೇಶದಿಂದ ಮಂದರಪರ್ವತವನ್ನು ಬೆನ್ನಿನ ಮೇಲೆ ಹೊತ್ತುಕೊಂಡನು? || ೧೧ || ದೇವತೆಗಳಿಗೆ ಆ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ಅಮೃತವು ಹೇಗೆ ದೊರೆಯಿತು? ಇನ್ನೂ ಯಾವ-ಯಾವ

ಯಥಾಮೃತಂ ಸುರೈಃ ಪಾಪಂ ಕಿಂಚಾನೈವಭವತ್ತತಃ |
ವಿತದ್ಭಗವತಃ ಕರ್ಮ ವದಸ್ವ ಪರಮಾದ್ಭುತಮ್ || ೧೨ ||

ತಯಾ ಸಂಕಥ್ಯಮಾನೇನ ಮಹಿಮಾ ಸಾತ್ವತಾಂ ಪತೇಃ |
ಸಾತಿತ್ಯಪ್ಯತಿ ಮೇ ಚಿತ್ತಂ ಸುಚಿರಂ ತಾಪತಾಪಿತಮ್ || ೧೩ ||

ಸೂತ ಉವಾಚ

ಸಂಪೃಷ್ಠೋ ಭಗವಾನೇವಂ ದ್ವೈಪಾಯಿನುತೋ ದ್ವಿಶಾಃ |
ಅಭಿನಂದ್ಯ ಹರೇರ್ವೀರ್ಯಮಭ್ಯಾಚಮ್ಪು ಪ್ರಚಕ್ರಮೇ || ೧೪ ||

ಶ್ರೀಶುಕ ಉವಾಚ

ಯದಾ ಯುದ್ಧೇಽಸುರೈರ್ದೇವಾ ಬಾಧ್ಯಮಾನಾಃ ಶಿತಾಯುದ್ಧೈಃ |
ಗತಾಸ್ತೋ ನಿಪತಿತಾ ನೋತ್ತಿವೈರನ್ತ ಭೂಯಶಃ || ೧೫ ||

ಯದಾ ದುರ್ವಾಸುಃ ಶಾಪಾತ್ಸಂದ್ರಾ ಲೋಕಾಸ್ತಯೋನೃಪ |
ನಿಸ್ಪ್ರೀಕಾತ್ಪಾಭವಂಸ್ತತ್ರ ನೇಶುರಿಷ್ಯಾದಯಃ ಕ್ರಿಯಾಃ || ೧೬ ||

ನಿಶಾಮೈತತುರಗಣಾ ಮಹೇಂದ್ರವದುಣಾದಯಃ |
ಸಾಧ್ಯಗಚ್ಛನ್ತಯಿಂ ಮಂತ್ಯರ್ಮಂತ್ರಯಂತೋ ವಿನಿಶ್ಚಯಮ್ || ೧೭ ||

ತತೋ ಬ್ರಹ್ಮಸಂಘಾಂ ಜಗ್ಗುರ್ಮೋರೋಮೂರ್ಧನಿ ಸರ್ವತಃ |
ಸರ್ವಂ ವಿಚ್ಛಾಪಯಾನ್ ಚಕ್ರುಃ ಪ್ರಣತಾಃ ಪರಮೇಶ್ವಿನೇ || ೧೮ ||

ಸ ವಿಲೋಕ್ಯೇಂದ್ರವಾಯಾದೀನಿಷತ್ಪ್ರಾಸ್ಥಿತಪ್ರಭಾನ್ |
ಲೋಕಾನ್ಮಮಂಗಲಪ್ರಾಯಾನಸುರಾನಯಥಾ ವಿಭುಃ || ೧೯ ||

ಸಮಾಹಿತೇನ ಮನಸಾ ಸಂಸ್ಕರನ್ತುರುಜಂ ಪರಮ್ |
ಉವಾಚೋತ್ಪಲ್ಲವದನೋ ದೇವಾನ್ ಭಗವಾನ್ಪರಃ || ೨೦ ||

ಅಹಂ ಭವೋ ಯೂಯಮಥೋಽಸುರಾದಯೋ
ಮನುಷ್ಯತೀರ್ಯಗ್ರುಮಘರ್ಮಜಾತಯಃ |
ಯಸ್ಯಾವತಾರಾಂಶಕಲಾವಿಸರ್ಜಿತಾ
ವ್ರಜಾಮ ಸರ್ವೇ ಶರಣಂ ತಮವ್ಯಯಮ್ || ೨೧ ||

ವಸ್ತುಗಳು ಸಮುದ್ರಮಂಥನದಿಂದ ದೊರೆತವು ? ಭಗವಂತನ ಈ ಲೀಲೆಯು ನಿಶ್ಚಯವಾಗಿಯೂ ಪರಮಾದ್ಭುತವಾಗಿದೆ. ಕೃಪೆಯಿಟ್ಟು ತಾವು ಇದೆಲ್ಲವನ್ನೂ ವಿಶದವಾಗಿ ವರ್ಣಿಸಿರಿ. || ೧೨ || ಭಕ್ತವತ್ಸಲನಾದ ಭಗವಂತನ ಮಹಿಮೆಗಳನ್ನು ನಿವೃ ವರ್ಣಿಸಿದಂತೆಯೇ ನನ್ನ ಹೃದಯವು ಅವನ್ನು ಕೇಳಲು ಅಷ್ಟೇ ಉತ್ಸುಕವಾಗುತ್ತಾ ಹೋಗುತ್ತದೆ. ಬೇಸರವಿರುವ ಮಾತೇ ಇಲ್ಲ ಸಂಸಾರತಾಪದಿಂದ ಬೇಯುತ್ತಿರುವ ನನ್ನ ಮನಸ್ಸು ತವಕವಡುತ್ತದೆ. || ೧೩ ||

ಸೂತಪುರಾಣಿಕರು ಹೇಳಿದರು - ಶೌನಕಾದಿ ಮುಖೀಳರಾ ! ಪೂಜ್ಯರಾದ ಶ್ರೀಶುಕಮಹಾಮುನಿಗಳು ಪರಿಣಿದ್ವಾಜನ ಈ ಪ್ರಶ್ನೆಯನ್ನು ಕೇಳಿ, ಅವನನ್ನು ಅಭಿನಂದಿಸುತ್ತಾ ಭಗವಂತನ ಸಮುದ್ರಮಂಥನ ಲೀಲೆಯನ್ನು ವರ್ಣಿಸತೊಡಗಿದರು. || ೧೪ ||

ಶ್ರೀಶುಕಮಹಾಮುನಿಗಳು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ - ಪರಿಣಿತರಾಜನೇ ! ಹಿಂದೊಮ್ಮೆ ಆಸುರರು ತಮ್ಮ ನಿಶಿತವಾದ ಶಸ್ತ್ರಾಸ್ತ್ರಗಳಿಂದ ದೇವತೆಗಳನ್ನು ಪರಾಜಿತಗೊಳಿಸಿದರು. ಆ ದೇವಾಸುರರ ಯುದ್ಧದಲ್ಲಿ ಹಲವಾರು ದೇವತೆಗಳೂ ಅಸುನೀಗಿದ್ದರು. ಈಗಕ್ಕೆ ಬಿದ್ದವರು ಮೇಲೆಳಲೇ ಇಲ್ಲ. || ೧೫ || ದುರ್ವಾಸರ ಶಾಪದಿಂದ * ಮೂರು ಲೋಕಗಳು ಕೇರಿ ಸ್ವತಃ ಇಂದ್ರನೂ ಕೂಡ ತ್ರಿಹೀನನಾದನು. ಇದರಿಂದ ಯಜ್ಞ-ಯಾಗಾದಿ ಧರ್ಮ-ಕರ್ಮಗಳೂ ನಿಂತುಹೋದುವು. || ೧೬ || ಈ ದುರ್ದಶೆಯನ್ನು ಕಂಡು ಇಂದ್ರ, ವರುಣರೇ ಮುಂತಾದ ದೇವತೆಗಳು ಪರಸ್ಪರ ಅನೇಕ ವಿಧದಿಂದ ವಿಚಾರಮಾಡಿದರೂ ತಮ್ಮ ವಿಚಾರಗಳಿಂದ ಯಾವುದೇ ಇತ್ಯರ್ಥಕ್ಕೆ ಬರಲಾಗಲಿಲ್ಲ. || ೧೭ || ಆಗ ಅವರೆಲ್ಲರೂ ಸುಮೇರುಪರ್ವತದ ಶಿಖರದಲ್ಲಿದ್ದ ಬ್ರಹ್ಮದೇವರ ಸಭೆಗೆ ಹೋದರು. ಅಲ್ಲಿ ಅವರು ಅತಿನಮ್ರರಾಗಿ ಬ್ರಹ್ಮದೇವರ ಕೆವೆಯಲ್ಲಿ ಕೂಡಗಿ ತಮ್ಮ ಪರಿಸ್ಥಿತಿಯನ್ನು ವಿಶದವಾಗಿ ತಿಳಿಸಿದರು. || ೧೮ || ಬ್ರಹ್ಮದೇವರು ನೋಡಿದರು - ಇಂದ್ರ, ವಾಯು ಮುಂತಾದ ದೇವತೆಗಳು ತ್ರಿಹೀನ ಮತ್ತು ಶಕ್ತಿಹೀನರಾಗಿರುವರು. ಜನರ ಪರಿಸ್ಥಿತಿಯು ಬಲು ವಿಕಟ, ಸಂಕಟಗ್ರಸ್ತವಾಗಿದೆ. ಆಸುರರಾದರೋ ಇದಕ್ಕೆ ವಿಪರೀತವಾಗಿ ಉನ್ನತಿಯನ್ನು ಪಡೆಯುತ್ತಿದ್ದಾರೆ. || ೧೯ || ಆಗ ಸರ್ವಸಮರ್ಥರಾದ ಬ್ರಹ್ಮದೇವರು ತಮ್ಮ ಮನಸ್ಸನ್ನು ವಿಕಾಗ್ರಗೊಳಿಸಿ ಪರಮ ಪುರುಷ ಭಗವಂತನನ್ನು ಸ್ಮರಿಸಿದರು. ಮತ್ತೆ ಸ್ವಲ್ಪಹೊತ್ತು ತಡೆದು, ಪ್ರಪುಲಿತ ವದನಾರಿಂದಿಂದ ದೇವತೆಗಳನ್ನು ಸಂಬೋಧಿಸಿ ಹೇಳಿದರು - || ೨೦ || ದೇವತೆಗಳರಾ ! ನಾನು, ಶಂಕರನು, ನೀವುಗಳು ಹಾಗೂ ಅಸುರರು, ದೈತ್ಯರು, ಮನುಷ್ಯರು, ವಶು-ವಕ್ಷಿಗಳು, ವೃಕ್ಷಗಳು, ಸ್ವೇದಜ ಮುಂತಾದ ಸಮಸ್ತ ಪ್ರಾಣಿಗಳು ಯಾರ ಎರಾಟ್ ರೂಪದ ಒಂದು ಅತ್ಯಂತ ಸ್ವಲ್ಪಾಸ್ತಿ ಸ್ವಲ್ಪ ಅಂಶದಿಂದ ರಚಿತವಾಗಿ ವೆಯೋ, ಆ ಅವಿನಾಶಿ ಪ್ರಭುವಿಗೆ ನಾವುಗಳು ಶರಣಾಗಬೇಕು. || ೨೧ ||

* ಈ ಪ್ರಸಂಗವು ವಿಷ್ಣುಪುರಾಣದಲ್ಲಿ ಹೀಗೆ ಬಂದಿದೆ - ಒಮ್ಮೆ ದುರ್ವಾಸರು ವೈಕುಂಠದಿಂದ ಒಡುತ್ತಿದ್ದರು. ದಾರಿಯಲ್ಲಿ ಐರಾವತವನ್ನೇರಿದ ದೇವೇಂದ್ರನು ಸ್ಥಿರನು. ಅವನನ್ನು ತ್ರಿಲೋಕಾಧಿಪತಿ ಎಂದೂ ದುರ್ವಾಸರು ಭಗವಂತನ ಪ್ರಸಾದದ ಮಾಲೆಯನ್ನು ಕೊಟ್ಟರು. ಆದರೆ ಇಂದ್ರನು ಐಹ್ಯರ್ಯದಿಂದ ದಿಂದ ಅವನು ಸ್ವಲ್ಪವೂ ಆದರೂದೆ ಐರಾವತದ ತಲೆಯಮೇರಿಟ್ಟನು. ಐರಾವತವು ಅವನ್ನು ಸೊಂಡಿರಿಂದ ಎತ್ತಿಕೊಂಡು ಹಾಲಿಂದ ತುಳಿದುಬಿಟ್ಟು. ಇದರಿಂದ ದುರ್ವಾಸರು ಕ್ರೋಧಗೊಂಡು - ನೀನು ಮೂರು ಲೋಕಗಳನ್ನೆಡೆ ತ್ರಿಹೀನನಾಗು. ಆದರೆ ಸಂವತ್ಸರಹಿತನಾಗು ಎಂದು ತಳಿಸಿದರು. ಇದರಿಂದ ಇಂದ್ರನು ತ್ರೀಯನ್ನು ಕಳೆಕೊಂಡನು.

ನ ಯಸ್ಯ ವಧ್ನೋ ನ ಚ ರಕ್ಷಣೇಯೋ
 ನೋಪೇಕ್ಷಣೇಯಾದರಣೇಯಪಕ್ಷಃ |
 ಅಥಾಪಿ ಸರ್ಗಸ್ಥಿತಿಸಂಯಮಾರ್ಥಂ
 ಧತ್ತೇ ರಜಸತ್ತ್ವ ತಮಾಂಸಿ ಕಾಲೇ || ೨೨ ||

ಅಯಂ ಚ ತಸ್ಯ ಸ್ಥಿತಿಸಾಲನಕ್ಷಣಃ
 ಸತ್ತ್ವಜುಷಾಣಸ್ಯ ಭವಾಯ ದೇಹಿಸಾಮ್ |
 ತಸ್ಮಾದ್ಭಜಾಮಃ ಶರಣಂ ಜಗದ್ಗುರುಂ
 ಸ್ವಾನಾಂ ಸ ನೋ ಧಾಸ್ಯತಿ ಶಂ ಸುರಪ್ರಿಯಃ || ೨೩ ||

ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣ ಉವಾಚ

ಇತ್ಯಾಭಾಷ್ಯ ಸುರಾನ್ವೇಧಾಃ ಸಹ ದೇವೈರರಿಂದಮು |
 ಅಜಿತಸ್ಯ ಪದಂ ಸಾಕ್ಷಾತ್ಪ್ರಗಾಮ ತಮಸಃ ಪರಮ್
 || ೨೪ ||

ತತ್ರಾದೃಷ್ಟಸ್ವರೂಪಾಯ ಶ್ರುತಪೂರ್ವಾಯ ವೈ ವಿಭೋ |
 ಸ್ತುತಿಮುಬ್ರೂತ ದೈವೀಭಿರ್ಗೀರ್ಭಿಸ್ತ್ವವಹಿತೇಂದ್ರಿಯಃ
 || ೨೫ ||

ಬ್ರಹ್ಮೋವಾಚ

ಅವಿಕ್ರಿಯಂ ಸತ್ಯಮನಂತಮಾದ್ಯಂ
 ಗುಹಾಶಯಂ ನಿಷ್ಕಲಮಪ್ರತ್ಯಕ್ಷಮ್ |
 ಮನೋಽಗ್ರಯಾನಂ ವಚನಾನಿರುಕ್ತಂ
 ನಮಾಮಹೇ ದೇವವರಂ ವರೇಣ್ಯಮ್ || ೨೬ ||

ವಿಪಶ್ಚಿತಂ ಪ್ರಾಣಮನೋಧಿಯಾತ್ಮನಾ-
 ಮರ್ಥೇಂದ್ರಿಯಾಭಾಸಮನಿದ್ರಮವ್ಯಗಮ್ |
 ಧಾಯಾತಮೌ ಯತ್ರ ನ ಗೃಹ್ಯಪಕ್ಷೌ
 ತಮಕ್ಷರಂ ವಿಂ ತ್ರಿಯುಗಂ ಪ್ರಜಾಮಹೇ || ೨೭ ||

ಅಜಸ್ಯ ಚಕ್ರಂ ತ್ವಜಯೀರ್ಯಮಾಣಂ
 ಮನೋಮಯಂ ಪಂಚದಶಾರಮಾಶು |
 ತ್ರಿಕಾಭಿ ವಿದ್ಯುಚ್ಚಲಮಪ್ಪನೇಮಿ
 ಯದಕ್ಷಮಾಹುಸ್ತಮೃತಂ ಪ್ರಪದ್ಯೇ || ೨೮ ||

ಅವನ ದೃಷ್ಟಿಯಲ್ಲಿ ವಧಾರ್ಹನಾಗಲೀ, ರಕ್ಷಿಸಲ್ಪಡತಕ್ಕವ ರಾಗಲೀ, ಯಾರೂ ಇಲ್ಲದಿದ್ದರೂ, ಅವನಿಗೆ ಉಪೇಕ್ಷಣೇಯ ಹಾಗೂ ಅದರಣೇಯರು ಯಾರೂ ಇಲ್ಲದಿದ್ದರೂ ಸ್ಥಿತಿ ಸ್ಥಿತಿ ಪ್ರಳಯಕ್ಕಾಗಿ ಆಗಾಗ ಅವನು ರಜೋಗುಣವನ್ನೂ, ಸತ್ತ್ವ ಗುಣ ವನ್ನೂ, ತಮೋಗುಣವನ್ನು ಸ್ವೀಕರಿಸುತ್ತಾನೆ || ೨೨ || ಅವನು ಈ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ಪ್ರಾಣಿಗಳ ಕಲ್ಯಾಣಕ್ಕಾಗಿ ಸತ್ತ್ವ ಗುಣವನ್ನು ಸ್ವೀಕರಿಸಿ ರುವನು. ಅದಕ್ಕಾಗಿ ಇದು ಜಗತ್ತಿನ ಸ್ಥಿತಿ ಮತ್ತು ರಕ್ಷಣೆಯ ಸಮಯ ಋಗಿದೆ. ಆದ್ದರಿಂದ ನಾವೆಲ್ಲರೂ ಆ ಜಗದ್ಗುರು ಪರಮಾತ್ಮನನ್ನೇ ಶರಣು ಹೊಂದೋಣ. ಅವನಿಗೆ ದೇವತೆಗಳು ಪ್ರಿಯರೂ, ದೇವತೆ ಗಳಿಗೆ ಅವನೂ ಪ್ರಿಯನಾಗಿರುವನು. ಅದರಿಂದ ತನ್ನವರಾದ ನಮ್ಮನ್ನು ಅವನು ಖಂಡಿತವಾಗಿ ರಕ್ಷಿಸುವನು. || ೨೩ ||

ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣಮಹಾಮುನಿಗಳು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ - ಪರೀಕ್ಷಿತನೇ! ಬ್ರಹ್ಮದೇವರು ದೇವತೆಗಳಿಗೆ ಹೀಗೆ ಹೇಳಿ ಅವರನ್ನೊಳಗೊಂಡು ಭಗವಾನ್ ಅಜಿತನ ನಿರ್ದಾಮವಾದ ವೈಕುಂಠಕ್ಕೆ ಹೋದರು. ಆ ಧಾಮವು ತಮೋಮಯ ಪ್ರಕೃತಿಯಿಂದ ಹೊರತಾಗಿದೆ. || ೨೪ || ಇವರೆಲ್ಲರೂ ಭಗವಂತನ ಸ್ವರೂಪ ಮತ್ತು ಧಾಮದ ಸಂಬಂಧ ವಾಗಿ ಮೊದಲಿನಿಂದಲೇ ಬಹಳಷ್ಟು ಕೇಳಿದ್ದರು. ಆದರೆ ಅಲ್ಲಿಗೆ ಹೋದಮೇಲೆ ಅವರಿಗೆ ಏನೂ ಕಂಡುಬಂದಿಲ್ಲ. ಅದಕ್ಕಾಗಿ ಬ್ರಹ್ಮ ದೇವರು ಏಕಾಗ್ರ ಮನಸ್ಸಿನಿಂದ ವೇದವಾಣಿಯ ಮೂಲಕ ವೇದ ಗಮ್ಯನಾದ ಭಗವಂತನನ್ನು ಸ್ತುತಿಸತೊಡಗಿದರು. || ೨೫ ||

ಬ್ರಹ್ಮದೇವರು ಹೇಳಿದರು - ನೀನು ನಿರ್ವಿಕಾರನೂ, ಸತ್ಯ ಸ್ವರೂಪನೂ, ಅನಂತನೂ, ಅದಿಪುರುಷನೂ, ಎಲ್ಲರ ಹೃದಯ ದಲ್ಲಿ ಅಂತರ್ಯಾಮಿಯ ರೂಪದಲ್ಲಿ ವಿರಾಜಿಸುತ್ತಿರುವವನೂ, ಉಪಾಧಿರಹಿತನೂ, ಊಹಿಸಲು ಅಸಾಧ್ಯನಾದವನೂ, ಮನಸ್ಸಿ ಗಿಂತಲೂ ವೇಗವಾದ ಗಮನವುಳ್ಳವನೂ, ಮಾತಿನಿಂದ ವಿವರಿಸಲು ಅಶಕ್ತನಾದವನೂ, ದೇವತೆಗಳಲ್ಲಿ ಶ್ರೇಷ್ಠನೂ, ಸರ್ವೋತ್ತಮನೂ ಆಗಿರುವೆ. ಅಂತಹ ಭಗವಂತನಾದ ನಿನಗೆ ನಮಸ್ಕರಿಸುತ್ತೇವೆ. || ೨೬ || ನೀನು ಪ್ರಾಣ, ಮನಸ್ಸು, ಬುದ್ಧಿ, ಅಹಂಕಾರಗಳನ್ನು ತಿಳಿ ದವನಾಗಿರುವೆ. ಇಂದ್ರಿಯಗಳು ಮತ್ತು ಅವುಗಳ ವಿಷಯಗಳು ಎರಡೂ ನಿನ್ನಿಂದಲೇ ಪ್ರಕಾಶಿತವಾಗುತ್ತವೆ. ಆಜ್ಞಾನವು ನಿನ್ನನ್ನು ಸ್ಪರ್ಶಿಸಲಾರದು. ಪ್ರಕೃತಿಯ ವಿಕಾರವಾದ ಜನ್ಮ-ಮರಣಗಳಿಂದ ಕೂಡಿದ ಶರೀರದಿಂದಲೂ ನೀನು ರಹಿತನಾಗಿರುವೆ. ಜೀವಿಯ ಎರಡು ರೀತಿಗಳಾದ ವಿದ್ಯೆ-ಅವಿದ್ಯೆಗಳು ನಿನ್ನಲ್ಲಿರುವುದಿಲ್ಲ. ನೀನು ಅವಿನಾಶಿಯೂ, ಸುಖಸ್ವರೂಪನೂ ಆಗಿರುವೆ. ಕೃತ, ತ್ರೇತಾ, ದ್ವಾಪರ ಯುಗಗಳಲ್ಲಿ ನೀನು ಅವತರಿಸುವೆ. ಅಂತಹ ನಿನ್ನನ್ನು ನಾವೆಲ್ಲರೂ ಶರಣುಹೊಂದುತ್ತೇವೆ. || ೨೭ || ಈ ಶರೀರವು ಜೀವಿಯ ಒಂದು ಮನೋಮಯ ಚಕ್ರವಾಗಿದೆ. ಹತ್ತು ಇಂದ್ರಿಯ ಗಳು ಮತ್ತು ಐದು ಪ್ರಾಣಗಳು - ಹೀಗೆ ಹದಿನೈದು ಅದರ ಆರಣ್ಯಗಳು. ಸತ್ತ್ವ ರಜ ತಮಗಳೆಂಬ ಮೂರು ಗುಣಗಳು ಆ ಚಕ್ರದ ನಾಧಿಯಾಗಿದೆ. ಪೃಥಿವಿ, ಜಲ, ತೇಜ, ವಾಯು, ಅಕಾಶ, ಮನ, ಬುದ್ಧಿ ಅಹಂಕಾರ ಇವು ಎಂಟು ಚಕ್ರದ ಅಂಚಾಗಿದೆ. ಮಾಯೆಯೇ ಈ ಚಕ್ರವನ್ನು ನಡೆಸುತ್ತದೆ. ಇದು ಮುಂಚೆಗಿಂತಲೂ ಹೆಚ್ಚು ತೀವ್ರಗಾಮಿಯಾಗಿದೆ. ಈ ಚಕ್ರಕ್ಕೆ ಸ್ವಯಂ ಪರಮಾತ್ಮನೇ ಅಚ್ಚುಮರವಾಗಿದ್ದಾನೆ. ಏಕಮಾತ್ರ ಸತ್ಯಸ್ವರೂಪನಾದ ಅವನಿಗೆ ನಾವು ಶರಣಾಗಿದ್ದೇವೆ. || ೨೮ ||

ಯ ಏಕವರ್ಗಂ ತಮಃ ಪರಂ ತತ್
ಅಲೋಕಮವ್ಯಕ್ತಮನಂತಪಾರಮ್ |
ಅಗಾಂಚಕಾರೋಪಸುಪರ್ಣಮೇಶ-
ಮುಪಾಸತೇ ಯೋಗರಥೇನ ಧೀರಾಃ || ೨೯ ||

ನ ಯಸ್ಯ ಕಲ್ಪಾತಿತಿರ್ತಿ ಮಾಯಾಂ
ಯಯಾ ಜನೋ ಮುಹ್ಯತಿ ವೇದ ಸಾರ್ಥಮ್ |
ತಂ ನಿರ್ಜಿತಾತ್ಮಾತ್ಮಗುಣಂ ಪರೇಶಂ
ಸಮಾಮ ಭೂತೇಷು ಸಮಂ ಚರಂತಮ್ || ೩೦ ||

ಇಮೇ ವಯಂ ಯತ್ಪ್ರಿಯಯೈವ ತನ್ಮಾ
ಸ್ತತ್ತ್ವೇನ ಸೃಷ್ಟ್ವಾ ಒಹಿರಂತರಾಮಿ |
ಗತಿಂ ನ ಸೂಕ್ಷ್ಮಾಮೃತಯಶ್ಚ ವಿದ್ಯಹೇ
ಕುತೋಽಸುರಾದ್ಯಾ ಇತರಪ್ರಧಾನಾಃ || ೩೧ ||

ಪಾದೌ ಮಹೀಯಂ ಸ್ವತೃತ್ಯವ ಯಸ್ಯ
ಚತುರ್ವಿಧೋ ಯತ್ರ ಹಿ ಭೂತಸರ್ಗಃ |
ಸ ವೈ ಮಹಾಪೂರುಷ ಆತ್ಮತಂತ್ರಃ
ಪ್ರಸಿದತಾಂ ಬ್ರಹ್ಮ ಮಹಾವಿಭೂತಿಃ || ೩೨ ||

ಅಂಭಸ್ತು ಯದ್ರೇತ ಉದಾರವೀರ್ಯಂ
ಸಿದ್ಧಂತಿ ಜೀವಂಹೃತ ಪರ್ಧಮೂನಾಃ |
ಲೋಕಾಸ್ತುಯೋಽಭಾಖಲಲೋಕಪಾಲಾಃ
ಪ್ರಸಿದತಾಂ ಬ್ರಹ್ಮ ಮಹಾವಿಭೂತಿಃ || ೩೩ ||

ಸೋಮಂ ಮನೋ ಯಸ್ಯ ಸಮಾಮನಂತಿ
ದಿವೌಕಸಾಂ ವೈ ಬಲಮಂಧ ಆಯುಃ |
ಈತೋ ಭಗಾನಾಂ ಪ್ರಜನಃ ಪ್ರಜಾನಾಂ
ಪ್ರಸಿದತಾಂ ನಃ ಸ ಮಹಾವಿಭೂತಿಃ || ೩೪ ||

ಅಗ್ನಿರ್ಮುಖಂ ಯಸ್ಯ ತು ಚಾತವೇದಾ
ಚಾತಃ ಕ್ರಿಯಾಕಾಂಡನಿಮಿತ್ತಜನ್ಮಾ |
ಅಂತಃಸಮುದ್ರೇಽನುಪಚಿನ್ವಧಾತೂನ್
ಪ್ರಸಿದತಾಂ ನಃ ಸ ಮಹಾವಿಭೂತಿಃ || ೩೫ ||

ಯಾರು ಏಕಮಾತ್ರ ಜ್ಞಾನಸ್ವರೂಪನೂ, ಪ್ರಕೃತಿಗೆ ಅತೀತನೂ, ಅದೃಶ್ಯನೂ ಆಗಿರುವನೂ, ಯಾರು ಸಮಸ್ತ ವಸ್ತುಗಳ ಮೂಲದಲ್ಲಿ ಅವ್ಯಕ್ತನಾಗಿರುವನೂ, ದೇಶ, ಕಾಲಗಳಿಗೆ ಒಳಪಡದವನೂ, ಆ ಪ್ರಭುವೇ ಈ ಜೀವಿಯ ಹೃದಯದಲ್ಲಿ ಅಂತರ್ಯಾಮಿರೂಪದಿಂದ ವಿರಾಜಿಸುತ್ತಿರುವನು. ಧೀರರಾದ ಮನುಷ್ಯರು ಭಕ್ತಿಯೋಗದ ಮೂಲಕ ಅವನನ್ನೇ ಆರಾಧಿಸುತ್ತಾರೆ. || ೨೯ || ಯಾವ ಮಾಯೆಯಿಂದ ಮೋಹಿತನಾದ ಈ ಜೀವನು ತನ್ನ ವಾಸ್ತವಿಕ ಲಕ್ಷ್ಯವನ್ನು ಅಥವಾ ಸ್ವರೂಪವನ್ನು ಮರೆತಿರುವನೋ, ಅಂತಹ ಮಾಯೆಯು ಅವನದೇ ಆಗಿದೆ. ಬೇರೆ ಯಾರೂ ಆದನ್ನು ದಾಟಲಾರರು. ಆದರೆ ಸರ್ವಶಕ್ತಿಸಂಪನ್ನ ಪ್ರಭುವು ತನ್ನ ಆ ಮಾಯೆಯನ್ನು ಹಾಗೂ ಅದರ ಗುಣಗಳನ್ನು ತನ್ನ ವಶದಲ್ಲಿಟ್ಟು ಕೊಂಡು ಸಮಸ್ತ ಪ್ರಾಣಿಗಳ ಹೃದಯದಲ್ಲಿ ಸಮಭಾವದಿಂದ ಸಂಚರಿಸುತ್ತಿರುವನು. ಜೀವನು ತನ್ನ ಪುರುಷಾರ್ಥದಿಂದ ಅವನನ್ನು ಪಡೆಯಲಾರದೆ ಅವನ ಕೃಪೆಯಿಂದಲೇ ಪಡೆದುಕೊಳ್ಳಬಲ್ಲನು. ನಾವು ಅವನ ಚರಣಗಳಲ್ಲಿ ಸಮಸ್ಥರಿಸುತ್ತೇವೆ. || ೩೦ || ದೇವತೆಗಳಾದ ನಾವು, ಋಷಿಗಳು ಅವನ ಪರಮಪ್ರಿಯ ಸತ್ತ ಮಯಿ ಶರೀರದಿಂದಲೇ ಉತ್ಪನ್ನರಾದವರು. ಹೀಗಿದ್ದರೂ ಅವನ ಒಳ-ಹೊರ ಏಕರಸವಾಗಿ ಪಾಕಪ್ಪವಾದ ವಾಸ್ತವಿಕ ಸ್ವರೂಪವನ್ನು ನಾವು ತಿಳಿಯಲಾರೆವು, ಹಾಗೆಯವಾಗ ರಜೋಗುಣ-ತಮೋಗುಣ ಪ್ರಧಾನರಾದ ಆಸುರರೇ ಮುಂತಾದವರು ಅವನನ್ನು ಹೇಗೆ ತಿಳಿಯಬಲ್ಲರು? ಅಂತಹ ಪ್ರಭುವಿನ ಚರಣಗಳಲ್ಲಿ ನಾವು ನಮಸ್ಕರಿಸುತ್ತೇವೆ. || ೩೧ ||

ಅವನಿಂದಲೇ ರಚಿತವಾದ ಈ ಪೃಥಿವಿಯು ಅವನ ಚರಣವಾಗಿದೆ. ಈ ಪೃಥಿವಿಯಲ್ಲೇ ಜರಾಯುಜ, ಅಂಡಜ, ಸ್ತೇದಜ ಮತ್ತು ಉದ್ವಿಕ್ತ - ಈ ನಾಲ್ಕೂ ಪ್ರಕಾರದ ಪ್ರಾಣಿಗಳು ವಾಸಿಸುತ್ತವೆ. ಆ ಪರಮ ಸ್ವತಂತ್ರ, ಪರಮ ಐಶ್ವರ್ಯಶಾಲಿಯಾದ ಪುರುಷೋತ್ತಮ ಪರಬ್ರಹ್ಮನು ನಮ್ಮ ಮೇಲೆ ವ್ಯಸನ್ನಾಗಿರಲಿ. || ೩೨ || ಈ ಪರಮಶಕ್ತಿಶಾಲಿಯಾದ ಒಲವು ಅವನ ವೀರ್ಯವಾಗಿದೆ. ಇದರಿಂದಲೇ ಮೂರು ಲೋಕಗಳೂ ಮತ್ತು ಸಮಸ್ತ ಲೋಕಗಳ ಲೋಕಪಾಲರು ಉತ್ಪನ್ನರಾಗುತ್ತಾರೆ, ಬೆಳೆಯುತ್ತಾರೆ, ಜೀವಿಸಿ ಇರುತ್ತಾರೆ. ಆ ಪರಮ ಐಶ್ವರ್ಯಶಾಲಿಯಾದ ಪರಬ್ರಹ್ಮನು ನಮ್ಮ ಮೇಲೆ ವ್ಯಸನ್ನಾಗಲಿ. || ೩೩ || ಚಂದ್ರನು ಆ ಪ್ರಭುವಿನ ಮನಸ್ಸು ಆಗಿದ್ದಾನೆ ಎಂದು ಶ್ರುತಿಗಳು ಹೇಳುತ್ತವೆ. ಈ ಚಂದ್ರನೇ ಸಮಸ್ತ ದೇವತೆಗಳ ಅನ್ನ, ಒಲ, ಆಯುಸ್ಸು ಆಗಿದ್ದಾನೆ. ಅವನೇ ವೃಕ್ಷಗಳ ಒಡೆಯನೂ, ಪ್ರಜೆಯನ್ನು ವೃದ್ಧಿಪಡಿಸುವವನೂ ಆಗಿದ್ದಾನೆ. ಅಂತಹ ಮನಸ್ಸನ್ನು ಸ್ವೀಕರಿಸುವ ಪರಮ ಐಶ್ವರ್ಯಶಾಲಿಯಾದ ಪ್ರಭುವು ನಮ್ಮ ಮೇಲೆ ವ್ಯಸನ್ನಾಗಲಿ. || ೩೪ || ಅಗ್ನಿಯು ಪ್ರಭುವಿನ ಮುಖವಾಗಿದೆ. ಅದರ ಉತ್ಪತ್ತಿಯೂ - ವೇದದ ಯಜ್ಞ-ಯಾಗಾದಿ ಕರ್ಮಕಾಂಡವನ್ನು ಸಾಂಗವಾಗಿ ನೆರವೇರಲೆಂದೇ ಆಗಿದೆ. ಈ ಅಗ್ನಿಯೇ ಶರೀರದೊಳಗೆ ಜಠರಾಗ್ನಿಯ ರೂಪದಿಂದ ಮತ್ತು ಸಮುದ್ರದೊಳಗೆ ಒಡವಾನಲ ರೂಪದಿಂದ ಇದ್ದು ಅವುಗಳಲ್ಲಿರುವ ಅನ್ನ, ಒಲ ಮುಂತಾದ ಧಾತುಗಳನ್ನು ಜೀರ್ಣವಾಗಿಸುತ್ತಾನೆ. ಸಮಸ್ತ ದ್ರವ್ಯಗಳ ಉತ್ಪತ್ತಿಯೂ ಅದರಿಂದಲೇ ಆಗಿದೆ. ಅಂತಹ ಪರಮೈಶ್ವರ್ಯ ಸಂಪನ್ನನಾದ ಭಗವಂತನು ನಮ್ಮಮೇಲೆ ವ್ಯಸನ್ನಾಗಲಿ. || ೩೫ ||

ಯಚ್ಚಕ್ಷುರಾಸೀತ್ತರಗದೇವಯಾವಂ

ತ್ರಯೀಮಯೋ ಬ್ರಹ್ಮಣ ಏಷ ಧಿಷ್ಣಿಮ್ |

ದ್ವಾರಂ ಚ ಮುಕ್ತೇರಮೃತಂ ಚ ಮೃತ್ಯುಃ

ಪ್ರಸೀದತಾಂ ನಃ ಸ ಮಹಾವಿಭೂತಿಃ || ೩೬ ||

ಪ್ರಾಣಾದಭೂದ್ಯಸ್ಯ ಚರಾಚರಾಣಾಂ

ಪ್ರಾಣ ಸಮೋ ಬಲಮೋಜಶ್ಚ ವಾಯುಃ |

ಅನ್ಯಾಸ್ಯ ಸಮ್ರಾಜಮಿವಾನುಗಾ ವಯಂ

ಪ್ರಸೀದತಾಂ ನಃ ಸ ಮಹಾವಿಭೂತಿಃ || ೩೭ ||

ಶ್ರೋತ್ರಾದ್ಧಿಶೋ ಯಸ್ಯ ಹೃದಶ್ಚ ಖಾನಿ

ಪ್ರಜಚ್ಛೇದೇ ಖಂ ಪುರುಷಸ್ಯ ನಾಭ್ಯಾಃ |

ಪ್ರಾಣೇಂದ್ರಿಯಾತ್ಮಾಸುಖದೀರಕೇತಂ

ಪ್ರಸೀದತಾಂ ನಃ ಸ ಮಹಾವಿಭೂತಿಃ || ೩೮ ||

ಬಲಾಸ್ಯಹೇಂದ್ರಸಿದ್ಧಿಧತಾಃ ಪ್ರಸಾದಾನ್

ಮನ್ಯೋರ್ಗಿರೀಶೋ ಧಿಪಣಾದ್ಧಿರಿಂಚಃ |

ಖೇಚ್ಛತ್ವಧಂದಾಂಸ್ಯ ಸಯೋ ಮೇಧತಃ ಕಃ

ಪ್ರಸೀದತಾಂ ನಃ ಸ ಮಹಾವಿಭೂತಿಃ || ೩೯ ||

ಶ್ರೀರ್ಮಕ್ಷಣ ಪಿತರಚ್ಛಾಯಯಾಽಽಸನ್

ಧರ್ಮಃ ಸ್ತನಾದಿತರಃ ಪೃಷ್ಠತೋಽಭೂತ್ |

ದೈರ್ಯಸ್ಯ ಶಿಷ್ಣೋಽಪರಸೋಽಪಿಹಾರಾತ್

ಪ್ರಸೀದತಾಂ ನಃ ಸ ಮಹಾವಿಭೂತಿಃ || ೪೦ ||

ವಿಶ್ವೋ ಮುಖಂ ಬ್ರಹ್ಮ ಚ ಯಸ್ಯ ಗುಹ್ಯಂ

ರಾಜನ್ಯ ಆಸೀದ್ವಜಯೋರ್ಬಲಂ ಚ |

ಊರ್ವೋರ್ವರೋಚೋಽಂಘ್ರರವೇದಕೂದೌ

ಪ್ರಸೀದತಾಂ ನಃ ಸ ಮಹಾವಿಭೂತಿಃ || ೪೧ ||

ರೋಘೋಽಧರಾತ್ಪ್ರತಿರುಪರ್ಯಭೂದ್ವ್ಯತಿ-

ರ್ಣಸ್ತಃ ಪಶ್ಯತ್ಯಃ ಸ್ತರ್ಕೇಣ ಕಾಮಃ |

ಭ್ರಿವೋರ್ಯಮಃ ಪಕ್ಷ್ಯಭವಾನ್ತು ಕಾಲಃ

ಪ್ರಸೀದತಾಂ ನಃ ಸ ಮಹಾವಿಭೂತಿಃ || ೪೨ ||

ಯಾರ ಮೂಲ ಜೀವ ಧಾವ ತೊರೆದ ನಿಷ್ಕಾಮ ಕರ್ಮ
ಯೋಗಿಗಳು ದೇವಯಾಸಮಾರ್ಗದಿಂದ ಬ್ರಹ್ಮಲೋಕವನ್ನು ಸೇರು
ವರೋ, ಯಾರು ವೇದಗಳ ಸಾಕ್ಷಾತ್ ಮೂರ್ತಿಯಾಗಿದ್ದು,
ಭಗವಂತನ ಧ್ಯಾನಮಾಡಲು ಯೋಗ್ಯವಾದ ಧಾಮನಾಗಿರು
ವನೋ, ಯಾರು ಪುಣ್ಯಲೋಕ ಸ್ವರೂಪನಾದ ಕಾರಣ ಮುಕ್ತಿಯ
ದ್ವಾರ ಹಾಗೂ ಅಮೃತಮಯನಾಗಿರುವನೋ ಮತ್ತು ಕಾಲರೂಪ
ಹೃದಯದ ಮೃತ್ಯುವೂ ಕೂಡ ಆಗಿರುವನೋ ಸೂರ್ಯನು
ಯಾರ ಕಣ್ಣು ಆಗಿರುವನೋ ಆ ಪರಮೈಶ್ವರ್ಯಸಂಪನ್ನ ಭಗ
ವಂತನು ನಮ್ಮ ಮೇಲೆ ಪ್ರಸನ್ನನಾಗಲಿ || ೩೬ || ಪ್ರಭುವಿನ
ಪ್ರಾಣದಿಂದಲೇ ಚರಾಚರದ ಪ್ರಾಣ ಹಾಗೂ ಅವುಗಳಿಗೆ
ಮಾನಸಿಕ, ತಾರೀರಿಕ, ಇಂದ್ರಿಯ ಸಂಬಂಧಿ ಬಲವನ್ನು ಕೊಡು
ವಂತಹ ವಾಯುವು ಪ್ರಕಟವಾಯಿತು. ಅವನು ಚಕ್ರವರ್ತಿ
ಸಾಮ್ರಾಟನಾದರೆ ಇಂದ್ರಿಯಗಳ ಅಧಿಪ್ತಾತ್ಮದೇವತೆಗಳಾದ
ನಾವೆಲ್ಲರೂ ಸೇವಕರಂತೆ ಅವನನ್ನು ಹಿಂಬಾಲಿಸುವೆವು. ಅಂತಹ
ಪರಮೈಶ್ವರ್ಯ ಸಂಪನ್ನನಾದ ಭಗವಂತನು ನಮ್ಮ ಮೇಲೆ ಪ್ರಸನ್ನ
ನಾಗಲಿ || ೩೭ || ಪರಮಾತ್ಮನ ಕೀವಿಗಳಿಂದ ರಿಕ್ಕುಗಳು, ಹೃದಯ
ದಿಂದ ಇಂದ್ರಿಯಗೋಲಗಳು, ನಾಭಿಯಿಂದ ಆಕಾಶವು
ಉಂಟಾಯಿತು. ಐದು ಪ್ರಾಣಗಳಿಗೂ, ಐದು ಉಪ ಪ್ರಾಣ
ಗಳಿಗೂ ಹತ್ತು ಇಂದ್ರಿಯಗಳಿಗೂ, ಮನಸ್ಸಿಗೂ, ಕರೀಣಗಳಿಗೂ
ಅಶ್ರಯನು ಅವನೇ ಅಂತಹ ಮಹದೈಶ್ವರ್ಯಸಂಪನ್ನನಾದ ಭಗ
ವಂತನು ನಮ್ಮ ಮೇಲೆ ಪ್ರಸನ್ನನಾಗಲಿ || ೩೮ || ಯಾರ
ಬಲದಿಂದ ಇಂದ್ರನೂ, ಪ್ರಸನ್ನತೆಯಿಂದ ದೇವತೆಗಳೂ, ಶ್ರೋತ್ರ
ದಿಂದ ಕಂಕರನೂ, ಬುದ್ಧಿಯಿಂದ ಬ್ರಹ್ಮನೂ (ನಾನು), ಇಂದ್ರಿಯ
ಗಳಿಂದ ಋಷಿಗಳೂ ಮತ್ತು ವೇದಗಳೂ, ಲಿಂಗದಿಂದ ಪ್ರಜಾ
ಪತಿಯೂ ಉತ್ಪನ್ನರಾದರೋ, ಅಂತಹ ಪರಮೈಶ್ವರ್ಯಸಂಪನ್ನ
ನಾದ ಭಗವಂತನು ನಮ್ಮ ಮೇಲೆ ಪ್ರಸನ್ನನಾಗಲಿ || ೩೯ ||
ಯಾರ ವಕ್ಷಸ್ಥಳದಿಂದ ಲಕ್ಷ್ಮಿಯೂ, ನೆರಳಿನಿಂದ ಪಿಕ್ಕಗಳೂ,
ಸ್ತನದಿಂದ ಧರ್ಮವೂ, ಬೆನ್ನಿನಿಂದ ಅಧರ್ಮವೂ, ತಲೆಯಿಂದ
ಆಕಾಶವೂ, ವಿಹಾರದಿಂದ ಅಪರೇಯರೂ ಹುಟ್ಟಿದರೋ ಆ
ಪರಮ ಐಶ್ವರ್ಯಸಂಪನ್ನನಾದ ಪರಮಾತ್ಮನು ನಮ್ಮ ಮೇಲೆ
ಪ್ರಸನ್ನನಾಗಲಿ || ೪೦ || ಯಾರ ಮುಖದಿಂದ ಬ್ರಾಹ್ಮಣರು
ಮತ್ತು ಅತ್ಯಂತ ರಹಸ್ಯಮಯ ವೇದಗಳು, ಭುವಿಗಳಿಂದ, ಕೃತ್ತಿ
ಯರೂ ಮತ್ತು ಒಲವೂ, ತೊಡೆಗಳಿಂದ ವೈಶ್ಯರೂ ಮತ್ತು ಅವರ
ವೃತ್ತಿ ವ್ಯಾಪಾರ ಕುಶಲತೆಯೂ, ಜರಣಗಳಿಂದ ಶೂದ್ರರೂ ಮತ್ತು
ಅವರ ಸೇವಾವೃತ್ತಿಯೂ ಪ್ರಕಟವಾಗಿರುವುದೋ, ಆ ಪರಮೈ
ಶ್ವರ್ಯಸಂಪನ್ನ ಭಗವಂತನು ನಮ್ಮ ಮೇಲೆ ಪ್ರಸನ್ನನಾಗಲಿ
|| ೪೧ || ಯಾರ ಕೆಳದುಟಿಯಿಂದ ಲೋಭವೂ, ಮೇಲ್ದುಟಿ
ಯಿಂದ ಪ್ರೀತಿಯೂ, ಮೂಗಿನಿಂದ ಕಾಂಕಿಯೂ, ಸ್ತರ್ಕದಿಂದ
ಪುರುಗಳಿಗೆ ಪ್ರಿಯವಾದ ಕಾಮವೂ, ಹುಬ್ಬುಗಳಿಂದ ಯಮನೂ,
ರೆವೆಗಳಿಂದ ಕಾಲವೂ ಹುಟ್ಟಿರುವರೋ ಅಂತಹ ಪರಮೈಶ್ವರ್ಯ
ಸಂಪನ್ನ ಭಗವಂತನು ನಮ್ಮ ಮೇಲೆ ಪ್ರಸನ್ನನಾಗಲಿ || ೪೨ ||

ದ್ರವ್ಯಂ ವಯಃ ಕರ್ಮ ಗುಣಾನಿಶೇಷಂ
ಯದ್ಭೋಗಮಾಯಾವಿಹಿತಾನ್ವದಂತಿ |
ಯದ್ವಿವಿಧಾವ್ಯಂ ಪ್ರಬುಧಾಪಬಾಧಂ
ಪ್ರಸಿದತಾಂ ನಃ ಸ ಮಹಾವಿಭೂತಿಃ || ೪೩ ||

ನಮೋಽಸ್ಮು ತಸ್ಮಾ ಉಪಶಾಂತಶಕ್ತಯೇ
ಸ್ವಾರಾಜ್ಯಲಾಭಪ್ರತಿಪೂರಿತಾತ್ಮನೇ |
ಗುಣೇಷು ಮಾಯಾರಚಿತೇಷು ವೃತ್ತಿಭಿ-
ರ್ನ ಸಜ್ಜಮಾನಾಯ ಸಭಸ್ವರೂಪತಯೇ || ೪೪ ||

ಸ ತ್ವಂ ನೋ ದರ್ಶಯಾತ್ಮಾನಮಸ್ಮತ್ಕರಣಗೋಚರಮ್ |
ಪ್ರವಕ್ಷ್ಯಾಸಾಂ ದಿದೃಕ್ಷೂಣಾಂ ಸ್ವತಂ ತೇ ಮುಖಾಂಬುಜಮ್
|| ೪೫ ||

ತೈಶ್ಚೈಃ ಸ್ವೇಚ್ಛಾದೃಶೈ ರೂಪೈಃ ಕಾಲೇ ಕಾಲೇ ಸ್ವಯಂ ವಿಘೋ |
ಕರ್ಮ ದುರ್ವಿಜಹಂ ಯನ್ನೋ ಭಗವಾಂಸ್ತತ್ಕರೋತಿ ಹಿ
|| ೪೬ ||

ಕ್ಷೇಶಭೂರ್ಯಲ್ರಸಾರಾಣಿ ಕರ್ಮಾಣಿ ವಿಫಲಾನಿ ವಾ |
ದೇಹಿನಾಂ ವಿಪಯಾರ್ಥಾನಾಂ ನ ತದೈವಾರ್ಪಿತಂ ತ್ವಯಿ
|| ೪೭ ||

ನಾವಮಃ ಕರ್ಮಕಲ್ಪೋಽಪಿ ವಿಫಲಾಯೇತ್ವಾರ್ಪಿತಃ |
ಕಲ್ಪತೇ ಪುರುಷಶ್ಚೈಷ ಸ ಹ್ಯಾತ್ಮಾ ದಯಿತೋ ಹಿತಃ
|| ೪೮ ||

ಯಥಾ ಹಿ ಸ್ಕಂಧಶಾಯಿನಾಂ ತರೋರ್ಮೂಲಾವಶೇಚನಮ್ |
ವಿವಮಾರಾಧನಂ ವಿಷ್ಣೋಃ ಸರ್ವೇಷಾಮಾತ್ಮನಶ್ಚ ಹಿ
|| ೪೯ ||

ನಮಸ್ತುಭ್ಯಮನಂತಾಯ ದುರ್ವಿತರ್ಕ್ಯಾತ್ಮಕರ್ಮಣೇ |
ನಿರ್ಗುಣಾಯ ಗುಣೇಶಾಯ ಸತ್ತ್ವಸ್ಥಾಯ ಚ ಸಾಂಪ್ರತಮ್
|| ೫೦ ||

ವಂಚಭೂತಗಳೂ ಕಾಲ್ಯಾಣ ಕರ್ಮ ಸತ್ತ್ವಾದಿಗುಣಗಳು ಮತ್ತು
ವಿವೇಕ ಪುರುಷರಿಂದ ನಿರಾಕರಿಸಲ್ಪಡುವ ನಿರ್ವಚನೀಯ ಅಥವಾ
ಅನಿರ್ವಚನೀಯ ವಿಕೇಷ ಪದಾರ್ಥಗಳು - ಇವೆಲ್ಲವೂ ಭಗವಂತನ
ಯೋಗಮಾಯೆಯಿಂದಲೇ ಉಂಟಾಗಿವೆ ಎಂದು ಶಾಸ್ತ್ರಗಳು
ಹೇಳುತ್ತವೆ. ಅಂತಹ ಪರಮೈಶ್ವರ್ಯಸಂಪನ್ನ ಭಗವಂತನು ನಮ್ಮ
ಮೇಲೆ ಪ್ರಸನ್ನನಾಗಲಿ. || ೪೩ || ಯಾರು ಮಾಯಾ ನಿರ್ಮಿತ
ಗುಣಗಳಲ್ಲಿ ದರ್ಶನಾದಿವೃತ್ತಿಗಳ ಮೂಲಕ ಆಸಕ್ತ ನಾಗುವು
ದಿಲ್ಲವೋ, ಯಾರು ವಾಯುವಿನಂತೆ ಸದಾಕಾಲ ಆಸಂಗ ನಾಗಿರು
ವನೋ, ಯಾರಲ್ಲಿ ಸಮಸ್ತ ಶಕ್ತಿಗಳು ಶಾಂತವಾಗಿವೆಯೋ, ಆ ತನ್ನ
ಆತ್ಮಾನಂದದ ಲಾಭದಿಂದ ಪರಿಪೂರ್ಣನೂ, ಅತ್ಯ ಸ್ವರೂಪನೂ
ಆದ ಭಗವಂತನಿಗೆ ನಮ್ಮ ನಮಸ್ಕಾರಗಳು || ೪೪ ||

ಪ್ರಭುವೇ! ನಾವು ನಿನ್ನಲ್ಲಿ ಶರಣಾಗತರಾಗಿದ್ದೇವೆ ಮತ್ತು
ಮಂದ-ಮಂದ ಮುಗುಳ್ಳಗೆಯಿಂದ ಕೂಡಿದ ನಿನ್ನ ಮುಖಕಮಲ
ವನ್ನು ನಮ್ಮ ಕಣ್ಣುಗಳು ನೋಡಲಿ ಎಂದೇ ಬಯಸುತ್ತೇವೆ. ಕೃಪೆ
ದೋರಿ ನೀನು ನಮಗೆ ಅದರ ದರ್ಶನಮಾಡಿದು || ೪೫ ||
ಪ್ರಭೋ! ನೀನು ಆಗಾಗ ಸ್ವತಃ ತನ್ನ ಇಚ್ಛೆಯಿಂದ ಅನೇಕ ರೂಪ
ಗಳನ್ನು ಧರಿಸಿ ನಮಗೆ ಅತ್ಯಂತ ಕಠಿಣವಾಗಿ ಕೋರುವ ಕಾರ್ಯ
ವನ್ನು ನೀನು ಸಹಜವಾಗಿ ಮಾಡಿಬಿಡುತ್ತೀಯೆ. ನೀನು ಸರ್ವಶಕ್ತಿ
ಸಂಪನ್ನನಾಗಿರುವೆ. ನಿನಗೆ ಇದರಲ್ಲಿ ಯಾವ ಕಷ್ಟವಿದೆ ? || ೪೬ ||
ವಿಷಯಗಳ ಲೋಭದಲ್ಲಿ ಬಿದ್ದು ದುಃಖವನ್ನು ಭೋಗಿಸುತ್ತಿರುವ
ದೇಹಾಭಿಮಾನಿಗಳಿಗೆ ಕರ್ಮಮಾಡಲು ಪರಿಶ್ರಮ, ಕ್ಲೇಶಗಳು
ಒಪಕ ಹೆಚ್ಚಾಗಿರುತ್ತವೆ. ಆದರೆ ಫಲವು ಒಪಕ ಕಮ್ಮಿ ಸಿಗುತ್ತದೆ.
ಹೆಚ್ಚಾಗಿ ಅದರಲ್ಲಿ ವಿಫಲತೆಯೇ ಕೈಗೆ ಬರುತ್ತದೆ. ಆದರೆ ನಿನಗೆ
ಸಮರ್ಪಿಸಲ್ಪಡುವ ಕರ್ಮಗಳನ್ನು ಮಾಡುವಾಗಲೂ ಪರಮ
ಸುಖವುಂಟಾಗುತ್ತದೆ. ಅವು ಸ್ವಯಂ ಫಲರೂಪವೇ ಆಗಿರು
ತ್ತವೆ. || ೪೭ || ಭಗವಂತನಿಗೆ ಅರ್ಪಿಸಲ್ಪಟ್ಟ ಅತಿ ಚಿಕ್ಕ ಕರ್ಮವೂ
ಕೂಡ ಎಂದೂ ವಿಫಲವಾಗುವುದಿಲ್ಲ. ಏಕೆಂದರೆ ಭಗವಂತನು
ಜೀವರ ಪರಮ ಹಿತೈಷಿಯೂ, ಪರಮ ಪ್ರಿಯತಮನೂ, ಅತ್ಯನೂ
ಆಗಿರುವನು || ೪೮ || ಮರದ ಬೇರಿಗೆ ನೀರೆರೆದರೆ ಅದರ
ಶಾಯಿಣಶಾಖೆಗಳು ತಣಿಯುವಂತೆಯೇ ಸರ್ವಾತ್ಮಾ ಭಗವಂತನ
ಆರಾಧನೆಯಿಂದ ಸಮಸ್ತ ಪ್ರಾಣಿಗಳ ಮತ್ತು ತನ್ನದೂ ಕೂಡ
ಆರಾಧನೆ ಆದಂತಾಗುತ್ತದೆ. || ೪೯ || ಯಾರು ಮೂರೂ ಕಾಲ
ಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಮತ್ತು ಅದರಿಂದ ಆಚೆಗೂ ವಿಕರಸನಾಗಿ ಸ್ಥಿತನಾಗಿರು
ವನೋ, ಯಾರ ಲೀಲೆಗಳ ರಹಸ್ಯವು ತರ್ಕ-ವಿತರ್ಕಗಳಿಂದ ದೂರ
ವಾಗಿದೆಯೋ, ಯಾರು ಸ್ವಯಂ ಗುಣಗಳಿಂದ ಅತೀತನಾಗಿದ್ದರೂ
ಎಲ್ಲ ಗುಣಗಳ ಸ್ವಾಮಿಯಾಗಿರುವನೋ, ಈಗ ಸತ್ತ್ವ ಗುಣದಲ್ಲಿ
ನೆಲೆನಿಂತಿರುವನೋ, ಅಂತಹ ನಿನಗೆ ಮತ್ತೆ-ಮತ್ತೆ ನಮಸ್ಕರಿಸುತ್ತೇನೆ || ೫೦ ||

ಐದನೆಯ ಅಧ್ಯಾಯವು ಮುಗಿಯಿತು. || ೫ ||

ಇತಿ ಶ್ರೀಮದ್ಭಗವತೇ ಮಹಾಪುರಾಣೇ ಪಾರಮಹಂಸ್ಯಾಂ ಸಂಹಿತಾಯಾಂ ಅಷ್ಟಮ ಸ್ಕಂಧೇ
ಅಮೃತಮುಘನೇ ಪಂಚಮೋಽಧ್ಯಾಯಃ || ೫ ||

ಆರನೆಯ ಅಧ್ಯಾಯ

ದೇವ-ದಾನವರು ಸೇರಿ ಸಮುದ್ರವನ್ನು ಕಡೆದುದು

ಶ್ರೀಶುಕ ಉವಾಚ

ಏವಂ ಸ್ತುತಃ ಸುರಗಣೈರ್ಭಗವಾನ್ಪರಿರಿತ್ವಃ |
ತೇಷಾಮಾವಿರಭೂದ್ರಾಜನ್ಮಹಸ್ಯಾಕೋದಯದ್ಭುತಿಃ |

|| ೧ ||

ತೇನೈವ ಮಹಸಾ ಸರ್ವೇ ದೇವಾಃ ಪ್ರತಿಹತೇಕ್ಷಣಾಃ |
ನಾಪಶ್ಯನ್ ಬಿಂಬಿಶಃ ಕ್ಷೋಣಮಾತ್ಮಾನಂ ಚ ಕುತೋ ವಿಭುಮ್ |

|| ೨ ||

ವಿರಿಂಚೋ ಭಗವಾನ್ ದೃಷ್ಟ್ವಾ ಸಹ ಶರ್ವೇಣ ತಾಂ ತನುಮ್ |
ಸ್ವಭಾಂ ಮರಕತತ್ಯಾಮಾಂ ಕಂಜಗರ್ಭಾರುಣೇಕ್ಷಣಾಮ್ |

|| ೩ ||

ತಪ್ತಹೇಮಾವದಾತೇನ ಲಸತ್ಕೌಶೇಯವಾಸಸಾ |
ಪ್ರಸನ್ನಬಾರುಸರ್ವಾಂಗೀಂ ಸುಮುಖೀಂ ಸುಂದರಭ್ರುವಮ್ |

|| ೪ ||

ಮಹಾಮಣಿಕಿರೀಟೀನ ಕೇಯೂರಾಭ್ಯಾಂ ಚ ಭೂಷಿತಾಮ್ |
ಕರ್ಣಾಭರಣಾಭಾರತಕಪೋಲಶ್ರೀಮುಖಾಂಬುಜಾಮ್ |

|| ೫ ||

ಕಾಂಚೀಕಲಾಪವಲಯಹಾರನೂಪುರಶೋಭಿತಾಮ್ |
ಕೌಸ್ತುಭಾಭರಣಾಂ ಲಕ್ಷ್ಮೀಂ ಬಿಭ್ರತೀಂ ವನಮಾಲಿನೀಮ್ |

|| ೬ ||

ಸುದರ್ಶನಾದಿಭಿಃ ಸ್ವಾಸ್ಥ್ಯಮೂರ್ತಿಮದ್ವಿರುಪಾಸಿತಾಮ್ |
ತುಷ್ಪಾನ್ವ ದೇವಪ್ರವರಃ ಸಹರ್ವಃ ಪುರುಷಂ ಪರಮ್ |

ಸರ್ವಾಮರಗಣೈಃ ಸಾಕಂ ಸರ್ವಾಂಗೈರವನಿಂ ಗತೈಃ |

|| ೭ ||

ಬ್ರಹ್ಮೋವಾಚ

ಅಜಾತಜನ್ಮಸ್ಥಿತಿಸಂಯಮಾಯಾ-

ಗುಣಾಯ ನಿರ್ವಾಣಸುಖಾರ್ಣವಾಯ |

ಅಕೋರಣಮ್ನೇಽಪರಿಗಣ್ಯಧಾಮ್ನೇ

ಮಹಾನುಭಾವಾಯ ನಮೋ ನಮಸ್ತೇ || ೮ ||

ರೂಪಂ ತವೈತತ್ಪುರುಷರ್ಷಭೇಜ್ಯಂ
ಶ್ರೇಯೋಽರ್ಥಿಭಿರ್ವೈದಿಕತಾಂತ್ರಿಕೇಣ |

ಯೋಗೇನ ಧಾತಃ ಸಹ ನಸ್ತಿಲೋಕಾನ್
ಪಶ್ಯಾಮ್ಯಮುಷ್ಮಿನ್ನು ಹ ವಿಶ್ವಮೂರ್ತೌ || ೯ ||

ಶ್ರೀಶುಕಮಹಾಮುನಿಗಳು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ - ಪರೀಕ್ಷಿತನೇ! ದೇವತೆಗಳು ಸರ್ವೇಶ್ವರನಾದ ಭಗವಾನ್ ಶ್ರೀಹರಿಯನ್ನು ಹೀಗೆ ಸ್ತುತಿಸಿದಾಗ ಅವನು ಅವರ ನಡುವೆಯೇ ಪ್ರಕಟನಾದನು. ಅವನ ಶರೀರದ ಪ್ರಭೆಯು ಸಾವಿರಾರು ಸೂರ್ಯರು ಒಮ್ಮೇಲೇ ಉದಯಿಸಿದಂತೆ ಇತ್ತು. || ೧ || ಭಗವಂತನ ಉಜ್ವಲವಾದ ಪ್ರಭೆಯಿಂದಾಗಿ ದೇವತೆಗಳ ಕಣ್ಣುಗಳು ಕೋರೈಸಿ ಅವನನ್ನು ನೋಡುವುದಿರಲಿ, ಪೃಥಿವ್ಯಾಕಾಶಗಳನ್ನಾಗಲೀ, ದಿಕ್ಕುಗಳನ್ನಾಗಲೀ ನೋಡಲು ಅವರಿಂದ ಸಾಧ್ಯವಾಗಲಿಲ್ಲ. ಕಡೆಗೆ ತಮ್ಮ ಶರೀರಗಳನ್ನೂ ನೋಡಿ ಕೊಳ್ಳಲಾಗಲಿಲ್ಲ. || ೨ || ಕೇವಲ, ಭಗವಾನ್ ಶಂಕರನು ಮತ್ತು ಬ್ರಹ್ಮದೇವರು ಅವನ ದರ್ಶನ ಮಾಡಿದರು. ಅವನ ಸ್ವರೂಪವು ತುಂಬಾ ಸುಂದರವಾಗಿತ್ತು. ನಿರ್ಮಲವೂ, ಸ್ವಚ್ಛವೂ ಆದ ಅವನ ಅಂಗಕಾಂತಿಯು ಮರಕತಮಣಿಯಂತೆ ಶ್ಯಾಮಲವರ್ಣದಿಂದ ಕೋಭಿಸುತ್ತಿತ್ತು. ಕಮಲದ ಒಳಭಾಗದಲ್ಲಿರುವ ಕೆಂಪಾದ ಪರಾಗದಂತಹ ಎಣ್ಣೆಗಂಪಿನ ಕಣ್ಣುಗಳು, ಪುಟಕ್ಕಿಟ್ಟ ಚಿನ್ನದಂತೆ ಥಳ-ಥಳಿಸುವ ರೇಶ್ಮೆಯ ಪೀತಾಂಬರ, ಸರ್ವಾಂಗಸುಂದರ ಶರೀರದ ರೋಮ-ರೋಮಗಳಲ್ಲಿ ಪ್ರಸನ್ನತೆ ಉಕ್ಕುತ್ತಿತ್ತು. ಧನುಸ್ಸಿನಂತೆ ಬಾಗಿದ ಹುಬ್ಬುಗಳು, ಅತ್ಯಂತ ಸುಂದರವಾದ ಮುಖ-ತಲೆಯ ಮೇಲೆ ಮಹಾಮಣಿಮಯ ದಿವ್ಯಕಿರೀಟ, ಭುಜಗಳಲ್ಲಿ ಕನಕಾಂಗದ - ಕೇಯೂರಗಳು. ಹಿವಿಗಳಲ್ಲಿ ಓಲಾಡುತ್ತಿದ್ದ ಮಹರ ಕುಂಡಲಗಳ ಪ್ರಭೆಯಿಂದ ಕಂಗಳೊಳಿಸುವ ಕಪೋಲಗಳು ಇನ್ನೂ ಸುಂದರವಾಗಿದ್ದುವು. ಅದರಿಂದ ಮುಖವು ಮತ್ತಷ್ಟು ಶೋಭಿಸುತ್ತಿತ್ತು. ಓಡ್ಕಾಣ ಕೈಕಡಗ, ಕಾಲಂದುಗೆ, ಕೊರಳಲ್ಲಿ ಮುತ್ತಿನಹಾರ ಇವುಗಳಿಂದ ಶೋಭಾಯಮಾನನಾಗಿದ್ದನು. ವಕ್ಷಸ್ಥಳದಲ್ಲಿ ಲಕ್ಷ್ಮೀ ಮತ್ತು ಕೊರಳಲ್ಲಿ ಕೌಸ್ತುಭಮಣಿ. ವನಮಾಲೆ ಸುಶೋಭಿಸುತ್ತಿತ್ತು. || ೩-೬ || ಭಗವಂತನ ಸುದರ್ಶನವೇ ಮುಂತಾದ ದಿವ್ಯಾಯುಧಗಳು ಮೂರ್ತಿಮತ್ತಾಗಿ ನಿಂತು ಪ್ರಭುವಿನ ಸೇವೆ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದವು. ಎಲ್ಲ ದೇವತೆಗಳು ಸಾಷ್ಟಾಂಗ ನಮಸ್ಕಾರಮಾಡಿ ಮತ್ತೆ ದೇವತೆಗಳಲ್ಲರೊಡನೆ ಸೇರಿ ಪರಶಿವನು ಮತ್ತು ಬ್ರಹ್ಮದೇವರು ಪರಮಪುರುಷನನ್ನು ಸ್ತುತಿಸತೊಡಗಿದರು. || ೭ ||

ಬ್ರಹ್ಮದೇವರು ಹೇಳಿದರು - ಯಾರು ಜನ್ಮ, ಸ್ಥಿತಿ, ಪ್ರಳಯಗಳೊಂದಿಗೆ ಯಾವುದೇ ಸಂಬಂಧವಿರಿಸಿಕೊಳ್ಳುವುದಿಲ್ಲವೋ, ಯಾರು ಪ್ರಾಕೃತ ಗುಣಗಳಿಂದ ರಹಿತನೂ, ಮೋಕ್ಷಸ್ವರೂಪನಾದ ಪರಮಾನಂದದ ಮಹಾಸಮುದ್ರನಾಗಿರುವನೋ, ಯಾರು ಸೂಕ್ಷ್ಮಕ್ಕೂ ಸೂಕ್ಷ್ಮನೋ, ಯಾರ ಸ್ವರೂಪವು ಅನಂತವಾಗಿದೆಯೋ ಆ ಪರಮೈಶ್ವರ್ಯಸಂಪನ್ನ ಪ್ರಭುವಿಗೆ ನಾವು ಮತ್ತೆ-ಮತ್ತೆ ನಮಸ್ಕರಿಸುತ್ತೇವೆ. || ೮ || ಪುರುಷೋತ್ತಮನೇ! ತಮ್ಮ ಶ್ರೇಯಸ್ಸನ್ನು ಒಂದುಸುವ ಸಾಧಕರು ವೇದೋಕ್ತ ಹಾಗೂ ಪಾಂಚರಾತ್ರೋಕ್ತ ವಿಧಿಯಿಂದ ನಿನ್ನ ಇದೇ ಸ್ವರೂಪವನ್ನು ಉಪಾಸನೆ

ತೃಯ್ಯಗ್ ಆಸೀತ್ತಯಿ ಮಧ್ಯ ಆಸೀ-
ತ್ತಯ್ಯಂತ ಆಸೀದಿದಮಾತ್ಮತಂತ್ರೇ |
ತ್ವಮಾದಿರಂತೋ ಜಗತೋಽಸ್ಯ ಮಧ್ಯಂ
ಘಟಿಸ್ಯ ಮೃತ್ನೇವ ಪರಃ ಪರಸ್ಪಾತ್ || ೧೦ ||

ತ್ವಂ ಮಾಯಯಾಽಽತ್ಮತ್ರಯಯಾ ಸ್ವಯೇದಂ
ನಿರ್ಮಾಯ ವಿಶ್ವಂ ತದನುಪ್ರವಿಷ್ಟ |
ಪಶ್ಯಂತಿ ಯುಕ್ತಾ ಮನಸಾ ಮನೀಷಿಣೋ
ಗುಣವ್ಯವಾಯೇಽಪ್ಯಗುಣಂ ನಿಪತ್ತಿತು || ೧೧ ||

ಯಥಾಗ್ನಿಮೇಧಸ್ಯವೃತಂ ಚ ಗೋಪು
ಭುವನ್ಮಮಂಛೂದ್ಯಮನೇ ಚ ವೃತ್ತಿಮ್ |
ಯೋಗೈರ್ಮಮಷ್ಟಾ ಅಧಿಯಂತಿ ಹಿ ತ್ವಾಂ
ಗುಣೇಷು ಬುದ್ಧ್ವಾ ಕವಯೋ ವದಂತಿ || ೧೨ ||

ತಂ ತ್ವಾಂ ವಯಂ ನಾಥ ಸಮುದ್ವಿಹಾಸಂ
ಸರೋಜನಾಭಾತಿಚಿರೇಕ್ಷಿತಾರ್ಥಮ್ |
ದೃಷ್ಟ್ವಾ ಗತಾ ನಿರ್ವೃತ್ತಿಮದ್ವ ಸರ್ವೇ
ಗಜಾ ವವಾರ್ತಾ ಇವ ಗಾಂಗಮಂಥಃ || ೧೩ ||

ಸ ತ್ವಂ ವಿಧತ್ವಾಽಖಿಲಲೋಕಪಾಲಾ
ವಯಂ ಯದರ್ಥಾಸ್ತವ ಪಾದಮೂಲಮ್ |
ಸಮಾಗತಾಸ್ತೇ ಬಹಿರಂತರಾತ್ಮನ್
ಕಿಂ ವಾನ್ಯವಿಚ್ಛಾಪ್ಯಮತೇಷುಸಾಕ್ಷಿಣಾ || ೧೪ ||

ಅಹಂ ಗಿರತ್ರಶ್ಚ ಸುರಾದಯೋ ಯೇ
ವಕ್ಷ್ಯಾದಯೋಽಗ್ನೇರಿವ ಕೇತವಸ್ತೇ |
ಕಿಂ ವಾ ವಿದಾಮೇಶ ಪೃಥಗ್ವಿಭಾತಾ
ನಿಧತ್ಸ್ವ ತಂ ಗೋ ದ್ವಿಜದೇವಮಂತ್ರಮ್ || ೧೫ ||

ಶ್ರೀಶುಕ ಉವಾಚ

ವಿವಂ ವಿರಿಂಚಾದಿಭಿರೀಡಿತಸ್ತದ್
ವಿಜ್ಞಾಯ ತೇಷಾಂ ಹೃದಯಂ ತಥೈವ |
ಜಗಾದ ಜೇಮೂತಗಭೀರಯಾ ಗಿರಾ
ಬದ್ಧಾಂಬಲೀಶ್ಲಂವೃತಸರ್ವಕಾರಕಾನ್ || ೧೬ ||

ಮಾಡುತ್ತಾರೆ ವನ್ನನ್ನೂ ಸೃಷ್ಟಿಸಿದ ಪ್ರಭೋ! ನಿನ್ನ ಈ ವಿಶ್ವಮಯ ಸ್ವರೂಪದಲ್ಲಿ ನನಗೆ ಸಮಸ್ತ ದೇವತೆಗಳ ಸಹಿತ ಮೂರು ಲೋಕಗಳು ಕಂಡುಬರುತ್ತಿವೆ || ೯ || ನಿನ್ನಲ್ಲೇ ಮೊದಲು ಈ ಜಗತ್ತು ಲೀನವಾಗಿತ್ತು. ನಡುವೆಯೂ ಇದು ನಿನ್ನಲ್ಲೇ ನೆಲೆಗೊತ್ತು. ಕೊನೆಗೆ ಇದು ಪುನಃ ನಿನ್ನಲ್ಲೇ ಲೀನವಾಗಿ ಹೋದಿತ್ತು. ನೀನು ಸ್ವತಃ ಕಾರ್ಯ-ಕಾರಣಗಳಿಂದ ಅತೀತ ಜರಮ ಸ್ವತಂತ್ರನಾಗಿರುವೆ. ಗಡಿಗೆಯಲ್ಲಿ ಅದಿ, ಮಧ್ಯ, ಅಂತ್ಯದಲ್ಲಿ ಮಣ್ಣೇ ಇರುವಂತೆ ಈ ಜಗತ್ತಿನ ಅದಿ, ಅಂತ್ಯ ಮತ್ತು ಮಧ್ಯದಲ್ಲಿ ನೀನೇ ಆಗಿರುವೆ. || ೧೦ || ನೀನು ನಿನ್ನಲ್ಲೇ ಅಭಿತನಾಗಿರುವ ನಿನ್ನ ಮಾಯೆಯಿಂದ ಈ ಪ್ರಪಂಚವನ್ನು ರಚಿಸುತ್ತೀಯೆ ಮತ್ತು ಇದರಲ್ಲಿ ಪುನಃ ಪ್ರವೇಶಿಸಿ ಅಂತರ್ಯಾಮಿಯ ರೂಪದಲ್ಲಿ ವಿರಾಜಿಸುತ್ತಿರುವೆ. ಅದಕ್ಕಾಗಿ ವಿವೇಕಿಗಳೂ, ಶಾಸ್ತ್ರಜ್ಞರೂ ಅದ ಜನರು ಹೆಚ್ಚು ಎಚ್ಚರಿಕೆಯಿಂದ ತಮ್ಮ ಮನಸ್ಸನ್ನು ಏಕಾಗ್ರಗೊಳಿಸಿ ಈ ಗುಣಗಳ, ವಿಷಯಗಳ ಗದ್ದಲದಲ್ಲಿಯೂ ನಿನ್ನ ನಿರ್ಗುಣ ಸ್ವರೂಪವನ್ನೇ ಸಾಕ್ಷಾತ್ಕರಿಸಿ ಕೊಳ್ಳುವರು. || ೧೧ || ಮನುಷ್ಯನು ಯುಕ್ತಿಯಿಂದ ಕಟ್ಟಿಗೆಯಿಂದ ಬೆಂಕಿಯನ್ನೂ, ಹಸುವಿನಿಂದ ಅಮೃತದಂತಿರುವ ಹಾಲನ್ನೂ, ಪೃಥಿವಿಯಿಂದ ನೀರು ಹಾಗೂ ಅನ್ನವನ್ನೂ ಮತ್ತು ವ್ಯಾಪಾರದಿಂದ ತನ್ನ ಜೀವನ ನಿರ್ವಹಣೆಯನ್ನು ಪಡೆದುಕೊಳ್ಳುವನೋ ಹಾಗೆಯೇ ವಿವೇಕಿ ಮನುಷ್ಯನೂ ಕೂಡ ತನ್ನ ಕುದ್ಡಬುದ್ಧಿಯಿಂದ, ಭಕ್ತಿಯೋಗ-ಜ್ಞಾನಯೋಗ ಮುಂತಾದವುಗಳ ಮೂಲಕ ನಿನ್ನನ್ನು ಈ ವಿಷಯಗಳಲ್ಲೇ ಪಡೆದುಕೊಳ್ಳುವರು ಹಾಗೂ ತಮ್ಮ ಅನುಭವಕ್ಕನುಸಾರವಾಗಿ ನಿನ್ನನ್ನೂ ವರ್ಣಿಸುವರು. || ೧೨ || ಪದ್ಮನಾಭಾ! ಕಾಡುಗಿಟ್ಟಿನಿಂದ ಬೇಡು ನೊಂದಿರುವ ಆನೆಯು ಗಂಗಾನದಿಯಲ್ಲಿ ಮುಳುಗಿ ಸುಖ-ಸಂತೋಷಪಡುವಂತೆಯೇ, ನಿನ್ನ ಅವಿಭಾವದಿಂದ ನಾವುಗಳು ಪರಮಸುಖಿಗಳು ಮತ್ತು ಶಾಂತಿಯನ್ನು ಹೊಂದಿರುವೆವು. ಸ್ವಾಮಿ! ನಾವುಗಳು ಅನೇಕ ದಿನಗಳಿಂದ ನಿನ್ನ ದರ್ಶನಕ್ಕಾಗಿ ಅತ್ಯಂತ ಕಾತರರಾಗಿದ್ದೇವೆ. || ೧೩ || ನೀನೇ ನಮ್ಮ ಹೊರಗಿನ-ಒಳಗಿನ ಆತ್ಮನಾಗಿರುವೆ. ನಾವೆಲ್ಲ ಲೋಕಪಾಲರು ಯಾವ ಉದ್ದೇಶದಿಂದ ನಿನ್ನ ಚರಣಗಳಲ್ಲಿ ಶರಣಾಗಿದ್ದೇವೋ ಅದನ್ನು ನೀನು ಕೃಪೆಮಾಡಿ ಪೂರ್ಣಮಾಡು. ನೀನು ಎಲ್ಲರ ಸಾಕ್ಷಿಯಾಗಿರುವೆ. ಆದ್ದರಿಂದ ಈ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ನಾವುಗಳು ನಿನ್ನಲ್ಲಿ ಇನ್ನೇನು ನಿವೇದಿಸಿಕೊಳ್ಳಲಿ? || ೧೪ || ಪ್ರಭೋ! ನಾನೂ, ಶಂಕರನೂ, ದೇವ ದೇವತೆಗಳೂ, ಯಕ್ಷಿಣಿಗಳೂ, ದಕ್ಷರೇ ಮುಂತಾದ ಪ್ರಜಾಪತಿಗಳೆಲ್ಲರೂ ಬೆಂಕಿಯಿಂದ ಸಿಡಿದ ಕಡಿಯಂತೆ ನಿನ್ನ ಅಂತರೇ ಆಗಿದ್ದೇವೆ ಇಂತಹ ಸ್ಥಿತಿಯಲ್ಲಿ ಪ್ರಭೋ! ನಾವೇನು ಒಲವು? ಬ್ರಾಹ್ಮಣರ ಮತ್ತು ದೇವತೆಗಳ ಕಲ್ಯಾಣಕ್ಕಾಗಿ ವಿನಮ್ರನಾದವ ಆವಶ್ಯಕತೆ ಇದೆಯೋ ಅದನ್ನು ನೀನೇ ಅಪ್ಪಣೆ ಮಾಡಬೇಕು ಹಾಗೂ ನೀನೂ ಸ್ವತಃ ಹಾಗೆಯೇ ಮಾಡು. || ೧೫ ||

ಶ್ರೀಶುಕಮಹಾಮುನಿಗಳು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ - ಹೀಗೆ ಬ್ರಹ್ಮಾದಿ ದೇವತೆಗಳು ಸ್ತುತಿಮಾಡಿದಾಗ ಶ್ರೀಹರಿಯು ಅವರ ಮನಸ್ಸಿನ ಆಶಯವನ್ನು ತಿಳಿದವನಾಗಿ ಜಿತೇಂದ್ರಿಯರಾಗಿದ್ದು ಕೈಜೋಡಿಸಿ ಕೊಂಡಿದ್ದ ಬ್ರಹ್ಮನೇ ಮುಂತಾದ ದೇವತೆಗಳನ್ನು ಕುರಿತು ಮೇಘದಂತ ಗಂಭೀರವಾದ ಮಾತಿನಿಂದ ಇಂತಂದನು - || ೧೬ ||

ಏಕ ಏವೇಶ್ವರಸ್ತಸ್ಮಿನ್ನರಕಾರ್ಯೇ ಸುರೇಶ್ವರಃ |
ವಿಹತುರ್ಕಾಮಸ್ತಾನಾಹ ಸಮುದ್ರೋಸ್ತಥನಾದಿಭಿಃ || ೧೭ ||

ಶ್ರೀಭಗವಾನುವಾಚ

ಪಂಚ ಬ್ರಹ್ಮಸ್ಥೋ ಶಂಭೋ ಹೇ ದೇವಾ ಮಮ ಭಾಷಿತಮ್ |
ಶೃಣುತಾವಹಿತಾಃ ಸರ್ವೇ ಶ್ರೇಯೋ ವಃ ಸ್ಯಾದ್ಭಥಾ ಸುರಾಃ || ೧೮ ||

ಯಾತ ದಾನವದೈತೇಯೈಸ್ತಾವತ್ಸಂಧಿವಿಧೀಯತಾಮ್ |
ಕಾರೇನಾನುಗೃಹೀತ್ಯೈಶ್ಚೈರ್ಯಾವದ್ಧೋ ಭವ ಆತ್ಮನಃ || ೧೯ ||

ಅರಯೋಽಪಿ ಹಿ ಸಂಧೇಯಾಃ ಸತಿ ಕಾರ್ಯಾರ್ಥಗೌಡೇ |
ಅಹಿಮೂಷಕವದ್ದೇವಾ ಹ್ಯರ್ಥಸ್ಥ ಪದವೀಂ ಗತೈಃ || ೨೦ ||

ಅಮೃತೋತ್ಪಾದನೇ ಯತ್ನಃ ಕ್ರಿಯತಾಮವಿಲಂಬಿತಮ್ |
ಯಸ್ಯ ಪಿತೃಸ್ಯ ವೈ ಜನುರ್ಮೃತ್ಯುಗ್ರಸ್ತೋಽಮರೋ ಭವೇತ್ || ೨೧ ||

ಕ್ಷಿಪ್ತ್ವಾ ಕ್ಷೀರೋದಧೌ ಸರ್ವಾ ವೀರುತ್ತ ಲಲಿತೌಪಧಿಃ |
ಮಂಥಾನಂ ಮಂದರಂ ಕೃತ್ವಾ ನೇತ್ರಂ ಕೃತ್ವಾತು ವಾಸುಕಿಮ್ || ೨೨ ||

ಸಹಾಯೀನ ಮಯಾ ದೇವಾ ನಿರ್ಮಂಥಧ್ವಮಹಂದ್ರಿತಾಃ |
ಕ್ಷೇತಭಾಜೋ ಭವಿಷ್ಯಂತಿ ದೈತ್ಯಾ ಯೂಯಂ ಫಲಗ್ರಹಾಃ || ೨೩ ||

ಯೂಯಂ ತದನುಮೋದಧ್ವಂ ಯದಿಚ್ಛತ್ಸುತಾಃ ಸುರಾಃ |
ನ ಸಂದಂಭೇಣ ಸಿದ್ಧಂತಿ ಸರ್ವೇರ್ಥಾಃ ಸಾಂತ್ವಯಾ ಯಥಾ || ೨೪ ||

ನ ಭೇತವ್ಯಂ ಕಾಲಕೂಟಾದ್ವಿಷಾದ್ಬಲಧಿಸಂಭವಾತ್ |
ಲೋಭಃ ಕಾರ್ಯೋ ನ ಪೋ ಜಾತು ಲೋಷಃ ಕಾಮಪ್ತು ಮ್ನುತು || ೨೫ ||

ಶ್ರೀಶುಕ ಉವಾಚ

ಇತಿ ದೇವಾನನ್ನಮಾದಿತ್ಯ ಭಗವಾನ್ಪುರುಷೋತ್ತಮಃ |
ತೇಷಾಮಂಕರ್ದಧೇ ರಾಜನ್ ಚ್ಛಂದಗತಿರೀಶ್ವರಃ || ೨೬ ||

ಪರೀಕ್ಷಿದ್ವಾಜನೇ! ಸಮಸ್ತ ದೇವತೆಗಳಿಗೂ ಹಾಗೂ ಜಗತ್ತಿಗೂ ಏಕಮಾತ್ರ ಸ್ವಾಮಿಯಾದ ಭಗವಂತನೊಬ್ಬನೇ ಅವರ ಕಾರ್ಯಗಳನ್ನು ಮಾಡಿಕೊಡಲು ಸಮರ್ಥನಾಗಿದ್ದರೂ ಸಮುದ್ರ ಮಂಥನವೇ ಮುಂತಾದ ಲೀಲೆಗಳನ್ನು ಶೋರಿಸಲಿಚ್ಛಿ ದೇವತೆಗಳಿಗೆ ಹೀಗೆ ಹೇಳಿಕೊಡಗಿದನು. || ೧೭ ||

ಶ್ರೀಭಗವಂತನು ಹೇಳಿದನು - ಚತುರ್ಮುಖನೇ! ಶಂಕರನೇ! ದೇವತೆಗಳೇ! ನೀವು ಸಾವಧಾನರಾಗಿ ನನ್ನ ಸಲಹೆಯನ್ನು ಕೇಳಿ, ನಿಮ್ಮ ಶ್ರೇಯಸ್ಸಿನ ಉಪಾಯವು ಇದೇ ಆಗಿದೆ. || ೧೮ || ಈಗ ಆಸುರರಿಗೆ ಒಳ್ಳೆಯ ಕಾಲವಾಗಿದೆ. ಅದಕ್ಕಾಗಿ ನಿಮ್ಮ ಅಚ್ಚಿದೆಯ ಮತ್ತು ಉನ್ನತಿಯ ಸಮಯವು ಬರುವವರೆಗೆ ನೀವು ದೈತ್ಯ-ದಾನವರ ಬಳಿಗೆ ಹೋಗಿ ಅವರೊಂದಿಗೆ ಸಂಧಿಯನ್ನು ಮಾಡಿ ಕೊಳ್ಳಿ. || ೧೯ || ದೇವತೆಗಳಿರಾ! ಯಾವುದಾದರೂ ದೊಡ್ಡ ಕಾರ್ಯವನ್ನು ಸಾಧಿಸಬೇಕಾದರೆ ಶತ್ರುಗಳೊಂದಿಗೆ ಸಂಧಾನ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳಬೇಕು. ಕೆಲಸವು ಸಿದ್ಧಿಸಿದ ಬಳಿ ಅವರೊಂದಿಗೆ ಹಾವು-ಇಲಿಯಂತೆ* ವರ್ತಿಸುವುದು ಅವಶ್ಯಕವಾಗಿದೆ. || ೨೦ || ನೀವು ದಾನವರೊಡನೆ ಸೇರಿ ತಡಮಾಡದೆ ಅಮೃತದ ಪ್ರಾಪ್ತಿಗಾಗಿ ಪ್ರಯತ್ನಿಸಿ. ಅದನ್ನು ಕುಡಿದರೆ ಮರಣ ಭರ್ಮವಿರುವ ಪ್ರಾಣಿಯೂ ಅಮರನಾಗುತ್ತಾನೆ. || ೨೧ || ನೀವು ಮೊಟ್ಟಮೊದಲಿಗೆ ಕ್ಷೀರ ಸಾಗರದಲ್ಲಿ ಎಲ್ಲ ಪ್ರಕಾರದ ಹುಲ್ಲು ಬಳ್ಳಿಗಳೂ, ನಾರು-ಬೇರು, ಔಷಧಿಗಳನ್ನು ಹಾಕಿರಿ. ಮತ್ತೆ ಮಂದರವರ್ವತನನ್ನು ಕಡೆಗೋಲಾಗಿರಿಸಿಯೂ, ವಾಸುಕಿಯನ್ನು ಕಡೆಯುವ ಹಗ್ಗವನ್ನಾಗಿರಿಸಿಯೂ ಮಾಡಿಕೊಂಡು, ನನ್ನ ಸಹಾಯದಿಂದ ದಾನವರೊಡಗೂಡಿ ಸಮುದ್ರವನ್ನು ಕಡೆಯಿರಿ. ಈಗ ಆಲ್ಪ ಮತ್ತು ಪ್ರಮಾದದ ಸಮಯವಲ್ಲ ದೇವತೆಗಳಿರಾ! ದೈತ್ಯರಿಗೆ ಕೇವಲ ಕ್ರಮ, ಕ್ಷೇತವೇ ದೊರೆಯುವುದು. ಆದರೆ ನಿಮಗೆ ಸತ್‌ಫಲ ದೊರೆಯುವುದರಲ್ಲಿ ಎತ್ತಾಸ್ಪಂದಿರಿ. || ೨೨-೨೩ || ದೇವತೆಗಳಿರಾ! ಆಸುರರು ಬಯಸುವುದೆಲ್ಲವನ್ನು ಸ್ವೀಕರಿಸಿ. ಜಾಂತಿಯಿಂದ ಎಲ್ಲ ಕೆಲಸಗಳು ಕೈಗೊಡುವುವು. ಕ್ರೋಧದಿಂದ ಏನೂ ಆಗುವುದಿಲ್ಲ. || ೨೪ || ಮೊದಲಿಗೆ ಸಮುದ್ರದಿಂದ ಕಾಲಕೂಟವಿಷವು ಹೊರಡುವುದು. ಅದಕ್ಕೆ ಭಯಪಡಬೇಡಿರಿ. ಯಾವುದೇ ಮೃಗಾಗಿಯೂ ಲೋಭ ಎಲ್ಲದಿರಲಿ. ಮೊದಲಿಗೆ ಯಾವುದೇ ಮೃದುವಿನ ಕಾಮನೆಯೇ ಇಲ್ಲದಿರಲಿ. ಆದರೆ ಕಾಮನ ಇದ್ದು ಅದು ಪೂರ್ಣವಾಗದಿದ್ದರೂ ಕ್ರೋಧವನ್ನಂತೂ ಮಾಡಬಾರದು. || ೨೫ ||

ಶ್ರೀಶುಕಮಹಾಮುನಿಗಳು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ - ಪರೀಕ್ಷಿತನೇ! ದೇವತೆಗಳಿಗೆ ಹೀಗೆ ಆದೇತಿಸಿ ಭಗವಾನ್ ಪುರುಷೋತ್ತಮನು ಅವರು ಮೋಡುತ್ತಿರುವಂತೆ ತನ್ನ ಇಷ್ಟಾನುಸಾರವಾಗಿ ಅಂತರ್ಧಾನ ಮಾಡನು. ಅವನ ಲೀಲಾಹಕ್ಕವನ್ನು ಯಾರು ಬಲ್ಲರು? || ೨೬ ||

* 'ಅಹಿಮೂಷಕನ್ಯಾಯ' - ಹಾವಾಡಿಗೆನ ಬುಟ್ಟಿಯಲ್ಲಿ ಹಾವೊಂದು ಮೊದಲಿನಿಂದಲೇ ಇತ್ತು. ಅಕಸ್ಮಾತ್ತಾಗಿ ಒಂದು ಇಲಿಯು ಅದರೊಳಗೆ ಬಂದು ಸೇರಿತು. ಇಲಿಯು ಭಯಗೊಂಡಿದ್ದರೂ ಹಾವು ಅದಕ್ಕೆ ಪ್ರೇಮದಿಂದ ಹೇಳಿತು. ಇಲಿದಾಯಾ! ನಾನು ಈ ಬುಟ್ಟಿಯನ್ನು ಕೆಡಿಸಿ ತೂತುಮಾಡುವೆಂದಿರಬಹುದು. ಇಲ್ಲಿಂದ ಹೊರಗೆ ಹೋಗಿ ಹೋಗಬಹುದು. ಮೊದಲಿಗೆ ಇಲಿಗೆ ಹಾವಿನ ಮಾತಿನಲ್ಲಿ ವಿಶ್ವಾಸ ಮೂಡಲಿಲ್ಲ. ಆದರೆ ಕೊನೆಗೆ, ಅದು ಬುಟ್ಟಿಯನ್ನು ಕೆಡಿಸಿದು ರಂಧ್ರವನ್ನು ಮಾಡಿತು. ಹೀಗೆ ತನ್ನ ಕೆಲಸ ಸಾಧಿಸಿದಾಗ ಹಾವು ಇಲಿಯನ್ನು ಮುಗಿಹಾಕಿ ಬುಟ್ಟಿಯಿಂದ ಹೊರಗೆ ಹೊರಟುಹೋಯಿತು.

ಅಥ ತಸ್ಮೈ ಭಗವತೇ ನಮಸ್ಕೃತ್ ಪಿತಾಮಹಃ |
ಭವತ್ವಜಗತ್ಪುನಃ ಸ್ವಂ ಸ್ವಂ ಧಾಮೋಪೇಯುರ್ಬಲಿಂ ಸುರಾಃ |

|| ೨೭ ||

ದೃಷ್ಟ್ವಾರ್ಣವಪ್ರಸಂಯಕ್ತಾನ್ ಜಾತಕ್ಲೋಭಾನ್ವನಾಯಕಾನ್ |
ನೈವೇದಧೈತ್ಯರಾಟ್ ತೋಕ್ತಃ ಸಂಧಿವಿಗ್ರಹಕಾಲವಿತ್ |

|| ೨೮ ||

ತೇ ವೈರೋಚನಿಮಾಸೀನಂ ಗುಪ್ತಂ ಚಾಸುರಯೋಧವೈಃ |
ಪ್ರಿಯಾ ಪರಮಯಾ ಜುಪ್ತಂ ಚಿತಾಶೇಷಮುಪಾಗಮನ್ |

|| ೨೯ ||

ಮಹೇಂದ್ರಃ ಶ್ಲಕ್ಷಯಾ ವಾಚಾ ಸಾಂತ್ವಯಿತ್ವಾ ಮಹಾಮತಿಃ |
ಅಭ್ಯಭಾಷತ ತತ್ಸರ್ವಂ ಶಿಕ್ಷಿತಂ ಪುರುಷೋತ್ತಮಾತ್ |

|| ೩೦ ||

ತದರೋಚತ ದೈತ್ಯಸ್ಯ ತತ್ರಾನ್ಯೇ ಯೇಽಸುರಾಧಿಪಾಃ |
ಶಂಬರೋಽರಿಷ್ಟನೇಮಿಶ್ಚ ಯೇ ಚ ತ್ರಿಪುರವಾಸಿನಃ |

|| ೩೧ ||

ತತೋ ದೇವಾಸುರಾಃ ಕೃತ್ವಾ ಸಂವಿದಂ ಕೃತಸೌಪ್ತದಾಃ |
ಉದ್ಯಮಂ ಪರಮಂ ಚಕ್ರೂರಮೃತಾರ್ಥೇ ಪರಂತಪ |

|| ೩೨ ||

ತತಸ್ತೇ ಮಂದರಗಿರಿಮೋಜಸೋತ್ಪಾಟ್ಯ ದುರ್ಮದಾಃ |
ನದಂತ ಉದಧಿಂ ನಿನ್ಯುಃ ಶಕ್ತಾಃ ಪರಿಘಬಾಹವಃ |

|| ೩೩ ||

ದೂರಭಾರೋದ್ವಹತ್ರಾಂತಾಃ ಶಕ್ಯವೈರೋಚನಾದಯಃ |
ಅಪಾರಯಂತಸ್ತಂ ವೋಧುಂ ವಿವಶಾ ವಿಜಹುಃ ಪಥಿ |

|| ೩೪ ||

ನಿಪತನ್ನಗಿರಿಪುತ್ರ ಬಹೂನಮರದಾನವಾನ್ |
ಚೂರ್ಣಯಾಮಾಸ ಮಹತಾ ಭಾರೇಣ ಕನಕಾಚಲಃ |

|| ೩೫ ||

ತಾಂಸ್ತಥಾ ಭಗ್ನಮನಸೋ ಭಗ್ನಬಾಹೂರುಕಂಧರಾನ್ |
ವಿಜ್ಞಾಯ ಭಗವಾಂಸ್ತತ್ರ ಬಭೂವ ಗರುಡಧ್ವಜಃ |

|| ೩೬ ||

ಗಿರಿಪಾತವಿನಿಪ್ಪಿಷ್ಟಾನ್ವಿರೋಕ್ತಾಮರದಾನವಾನ್ |
ಈಕ್ಷಯಾ ಜೀವಯಾಮಾಸ ನಿರ್ಜರಾನ್ನಿವೃಣಾನ್ಯಥಾ |

|| ೩೭ ||

ಅನಂತರ ಬ್ರಹ್ಮ-ಶಂಕರರು ತ್ರಿಭುಗವಂತನಿಗೆ ಪುನಃ ನಮಸ್ಕರಿಸಿ
ತಮ್ಮ-ತಮ್ಮ ದೋಷಗಳಿಗೆ ಹೊರಟು ಹೋದರು. ಬಳಿಕ ಇಂದ್ರಾದಿ
ದೇವತೆಗಳು ಬಲಿರಾಜನ ಬಳಿಗೆ ಹೋದರು. || ೨೭ || ದೇವತೆ
ಗಳು ಶ್ವಾಸ್ತರಹಿತರಾಗಿ ತಮ್ಮ ಬಳಿಗೆ ಬಂದುದನ್ನು ನೋಡಿ ದೈತ್ಯ
ಸೇನಾಪತಿಗಳ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ತಳಮಳವುಂಟಾಯಿತು. ಅವರು
ದೇವತೆಗಳನ್ನು ಬಂಧಿಸಲು ಬಯಸಿದರು. ಆದರೆ ಪವಿತ್ರಕೀರ್ತಿ
ಯುಳ್ಳ ದೈತ್ಯರಾಜ ಬಲಿಯು ಸಂಧಿ-ವಿಗ್ರಹಗಳ ಕಾಲವನ್ನು
ತಿಳಿದಿದ್ದನಾದ ಕಾರಣ ದೇವತೆಗಳನ್ನು ಬಂಧಿಸದಂತೆ ದೈತ್ಯರನ್ನು
ತಡೆದನು. || ೨೮ || ಮೂರು ದೋಷಗಳನ್ನೂ ಜಯಿಸಿದ್ದ, ಸಮಸ್ತ
ಸಂಪತ್ತುಗಳಿಂದ ಸಂಪನ್ನನಾಗಿದ್ದು ಅಸುರಸೇನಾನಾಯಕರಿಂದ
ರಕ್ಷಿಸಲ್ಪಡುತ್ತಿದ್ದ ರಾಜಸಿಂಹಾಸನಾರೂಢನಾದ ಬಲಿಚಕ್ರವರ್ತಿ
ಯನ್ನು ಇಂದ್ರಾದಿ ದೇವತೆಗಳು ಸಂಧಿಸಿದರು. || ೨೯ || ಮಹಾ
ಮತಿಯಾದ ಇಂದ್ರನು ಬಲಿಚಕ್ರವರ್ತಿಯನ್ನು ಮೃದು-ಮಧುರ
ವಾದ ಮಾತುಗಳಿಂದ ಸಂಶ್ಲೇಷಿಸುತ್ತಾ ಭಗವಂತನು ಹೇಳಿ ಕಳುಹಿಸಿ
ದ್ದಂತೆ ಎಲ್ಲ ವಿಷಯಗಳನ್ನು ಅವನಲ್ಲಿ ಹೇಳಿದನು. || ೩೦ ||
ಇಂದ್ರನು ಹೇಳಿದ ಮೃತು ಬಲಿಚಕ್ರವರ್ತಿಗೂ, ಅಲ್ಲಿ ಕುಳಿತಿದ್ದ
ಶಂಬರ, ಅರಿಷ್ಟನೇಮಿ, ತ್ರಿಪುರಾಸುರ ಮುಂತಾದ ದೈತ್ಯನಾಯಕ
ರಿಗೂ ಸಮ್ಯಕ್ವಾಯಿತು. || ೩೧ || ಬಳಿಕ ದೇವಾಸುರರು ಪರಸ್ಪರ
ಶಾಂತಿ-ಸಂಭಾನವನ್ನು ಮಾಡಿಕೊಂಡು ಮಿತ್ರರಾದರು. ಪರೀಕ್ಷಿ
ತನೇ! ಅವರೆಲ್ಲರೂ ಸೇರಿ ಅಮೃತದ ಪ್ರಾಪ್ತಿಗಾಗಿ ಸಮುದ್ರ
ಮಂಥನಕ್ಕಾಗಿ ಅಗಾಧವಾದ ಪ್ರಯತ್ನಕ್ಕೆ ತೊಡಗಿದರು. || ೩೨ ||
ಪರಿಘಾಯುಧವಂತೆ ತೋಳುಗಳನ್ನು ಹೊಂದಿದ್ದ ಮಹಾಶಕ್ತಿವಂತ
ರಾದ, ಬಲರಿಂದ ಕೊಲ್ಲಪೋಗಿದ್ದ ದೇವ-ದಾನವರು ತಮ್ಮ
ಬಲ-ಪದಾಕ್ರಮದಿಂದ ಮಂದರಪರ್ವತವನ್ನು ಶಿಕ್ಷು ಅದನ್ನೆತ್ತಿ
ಕೊಂಡು ನಾಲ್ಕು ದಿಕ್ಕುಗಳೂ ಪ್ರತಿಧ್ವನಿಸುವಂತೆ ಗರ್ಜನೆ
ಮಾಡುತ್ತಾ ಕ್ಷೀರಸಮುದ್ರದ ಕಡೆಗೆ ಹೊರಟರು. || ೩೩ || ಆದರೆ
ಆ ಮಂದರಪರ್ವತವು ಭಾರೀ ಭಾರವಾಗಿತ್ತು ಮತ್ತು ಕೊಂಡು
ಹೋಗಲೂ ಬಹಳ ದೂರವಿತ್ತು. ಇದರಿಂದ ಇಂದ್ರ, ಬಲಿ ಮುಂತಾ
ದವರೆಲ್ಲರೂ ಸೋತುಹೋದರು. ಯಾವರಿತಿಯಿಂದಲೂ ಮಂದ
ರಾಚಲವನ್ನು ಮುಂದಕ್ಕೆ ಸಾಗಿಸದಾದಾಗ ವಿವಶರಾಗಿ ಅವರು
ದಾರಿಯಲ್ಲೇ ಇರಿಸಿದರು. || ೩೪ || ಮಹಾಭಾರದಿಂದ ಕೂಡಿದ್ದ
ಆ ಸ್ವರ್ಣಪರ್ವತವು ಕೆಳಕ್ಕೆ ದೀಳುವಾಗ ಅದರ ಒಡದಲ್ಲಿ ಹಲ
ವಾರು ದೇವತೆಗಳು, ದಾನವರು ನುಚ್ಚುನೂರಾದರು. || ೩೫ ||
ಆ ದೇವತೆಗಳ-ದೈತ್ಯರ, ಕೈ, ಸೊಂಟ, ಭುಜಗಳು ಮುರಿದೇ
ಹೋಗಿದ್ದವು. ಅವರ ಮನಸ್ಸೂ ಮುರಿದುಹೋಗಿತ್ತು. ಅವರ
ಉಜ್ಜಾಹರಣೆಗಳೊಂದಿರುವುದನ್ನು ಕಂಡ ಭಗವಂತನು ಗರುಡ
ನನ್ನೇರಿ ಬಂದು ಅಲ್ಲಿ ಕಾಣಿಸಿಕೊಂಡನು. || ೩೬ || ದೇವತೆಗಳು,
ಆಸುರರು ಪರ್ವತವು ದೀಳುವುದರಿಂದ ಪುಡಿ-ಪುಡಿಯಾಗಿರುವು
ದನ್ನು ನೋಡಿ ಅವನು ತನ್ನ ಅಮೃತಮಯ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ಅವರನ್ನು
ನೋಡಿ ಅವರ ಗಾಯಗಳು ವಾಸಿಯಾಗಿ, ಸಂಕಟರಹಿತರಾಗಿ
ದನು. || ೩೭ || ಬಳಿಕ ಶ್ರೀಹರಿಯು ಲೀಲಾಪಾಲವಾಗಿ ಒಂದೇ

ಗಿರಿಂ ಚಾರೋಷ್ಯ ಗದುಚೇ ಹಸ್ತೇನೈಕೇನ ಲೀಲಯಾ |
ಆರುಷ್ಯ ಶ್ರಯಯಾವಾಂಘ್ರಂ ಸುರಾಸುರಗಣೈರ್ವೃತಃ
|| ೩೮ ||

ಅವರೋಷ್ಯ ಗಿರಿಂ ಸ್ವಂಧಾತ್ಮಪರ್ಣಃ ಪತಕಾಂ ವರಃ |
ಯಯೌ ಜಲಾಂತ ಉತ್ಕ್ರಮ್ಯ ಹರಿಣಾ ಸ ವಿಸರ್ಜಿತಃ
|| ೩೯ ||

ಕೈಯಿಂದ ಆ ಪರ್ವತವನ್ನು ಎತ್ತಿ ಗದುಚನ ಹೆಗಲಮೇಲಿಟ್ಟು
ಕೊಂಡು ತಾನು ಹತ್ತಿಕೊಂಡು ಮತ್ತೆ ದೇವತೆಗಳು ಹಾಗೂ ಅಸುರ
ರೊಂದಿಗೆ ಸಮುದ್ರದ ತುಳಕ್ಕೆ ಶಿರಳಿದನು. || ೩೮ || ಪಕ್ಷಿರಾಜ
ಗದುಚನು ಸಮುದ್ರತೀರದಲ್ಲಿ ಆ ಪರ್ವತವನ್ನು ಇಳಿಸಿ ಸಮುದ್ರದ
ಮಧ್ಯದಲ್ಲಿ ಅದನ್ನು ಇರಿಸಿ ಭಗವಂತನಿಂದ ಬೀಳ್ಕೊಂಡು ಅಲ್ಲಿಂದ
ಹೊರಟುಹೋದನು. || ೩೯ ||

ಆರನೆಯ ಅಧ್ಯಾಯವು ಮುಗಿಯಿತು. || ೬ ||

ಇತಿ ಶ್ರೀಮದ್ಭಾಗವತೇ ಮಹಾಭಾರತೇ ಪಾರಮಹಂಸ್ಯಾಂ ಸಂಹಿತಾಯಾಂ ಅಷ್ಟಮ ಸ್ಕಂಧೇ
ಅಮೃತಮಥನೇ ಮಂದರಾಚಲಾನಯನಂ ನಾಮ ಪಶ್ಚೋತ್ತಮಾಧ್ಯಾಯಃ || ೬ ||

ಏಳನೆಯ ಅಧ್ಯಾಯ

ಸಮುದ್ರಮಂಥನದ ಪ್ರಾರಂಭ - ಪರಶಿವನು ವಿಷವನ್ನು ಪಾನಮಾಡಿದುದು

ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣ ಉವಾಚ

ತೇ ನಾಗರಾಜಮಾಮಿತ್ರೈಃ ಫಲಭಾಗೇನ ವಾಸುಕಿಮ್ |
ಪರೀವೀಯ ಗಿರೌ ತಪ್ತಿನೇತ್ರಮಬ್ಧಿಂ ಮುದಾಸ್ಥಿತಾಃ
|| ೧ ||

ಅರೇಭಿರೇ ಸುಸಂಯುಕ್ತಾ ಅಮೃತಾರ್ಥಂ ಕುರೂದ್ಧಹ |
ಹರಿಃ ಪುರಸ್ತಾಪ್ಸ್ಯಯೇ ಪೂರ್ವಂ ದೇವಾಸ್ತುತೋಽಭವನ್
|| ೨ ||

ತನ್ನೈಚ್ಛನ್ ದೈತ್ಯಪತಯೋ ಮಹಾಪುರುಷಚೇಷ್ಟಿತಮ್ |
ನ ಗೃಹ್ಣೇಮೋ ವಯಂ ಪುಚ್ಛಮಹೇರಂಗಮಮಂಗಲಮ್
|| ೩ ||

ಸ್ವಾಧ್ಯಾಯಕ್ರುತಸಂಪನ್ನಾ ಪ್ರಖ್ಯಾತಾ ಜನ್ತುಕರ್ಮಭಿಃ |
ಇತಿ ತೂಷ್ಣಿಂ ಪಿತಾನ್ ದೈತ್ಯಾನ್ವಿರೋಕ್ತೈಃ ಪುರುಷೋತ್ತಮಾಃ |
ಶ್ಯಾಮಮಾನೋ ವಿಸ್ತುಜ್ಜಾಗ್ರಂ ಪುಚ್ಛಂ ಜಗ್ರಾಹ ಸಾಮರಃ
|| ೪ ||

ಕೃತಸ್ಥಾನವಿಭಾಗಾಶ್ಚ ಏವಂ ಕಶ್ಯಪಸಂದನಾಃ |
ಮಮಂಥುಃ ಪರಮಾಯುಕ್ತಾ ಅಮೃತಾರ್ಥಂ ಪಯೋನಿಧಿಮ್
|| ೫ ||

ಮತ್ಸ್ಯಮಾನೇಽರ್ಣವೇ ಸೋಽದ್ವಿರನಾಥಾರೋ ಹೃಷ್ಣೋಽನಿಹತ್ |
ಧ್ರಿಯಮಾಣೋಽಪಿ ಒಲಿಭಿರ್ಗೌರವಾತ್ಪಾಂಡುನಂದನ
|| ೬ ||

ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣಮಹಾಮುನಿಗಳು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ - ಪರೀಕ್ಷಿತ್ವಾದನೇ |
ದೇವ-ದಾನವರು ವಾಸುಕಿಯ ಬಳಿಗೆ ಹೋಗಿ ನೀನು ಮಂದರ
ಪರ್ವತವೆಂಬ ಕಡೆಗೋಲಿಗೆ ಹಗ್ಗವಾಗಬೇಕು. ಅಮೃತ ವನ್ನು
ಕಡೆದ ನಂತರ ಅಮೃತದಲ್ಲಿ ನಿನಗೂ ಭಾಗವನ್ನು ಕೊಡುವೆವು
ಎಂದು ಹೇಳಿ ಅವನನ್ನು ಒಪ್ಪಿಸಿದರು. ಸಂತೋಷಭರಿತರಾಗಿ
ವಾಸುಕಿಯನ್ನು ಕಡೆದು ಮಂದರಪರ್ವತಕ್ಕೆ ಸುತ್ತಿದರು. ಅಮೃತ
ವನ್ನು ಪಡೆಯಲಿಕ್ಕಾಗಿ ದೇವ-ದಾನವರು ಒಟ್ಟಾಗಿ ಸೇರಿ ಪ್ರಯತ್ನ
ಪೂರ್ವಕ ಸಮುದ್ರವನ್ನು ಕಡೆಯಲು ಪ್ರಾರಂಭಿಸಿದರು. ಆಗ
ಮೊಟ್ಟಮೊದಲಿಗೆ ಕ್ಷೀಣರಿಯು ವಾಸುಕಿಯ ತಲೆಯಕಡೆ ಹಿಡಿದು
ಕೊಂಡನು. ಅದರಿಂದ ದೇವತೆಗಳೂ ಅವನನ್ನೇ ಅನುಸರಿಸಿ
ಅತ್ತಕಡೆಗೆ ಸೇರಿದರು. || ೧-೨ || ಆದರೆ ಭಗವಂತನ ಈ ವ್ಯವಸ್ಥೆ
ದೈತ್ಯಸೇನಾಪತಿಗಳಿಗೆ ಮೆಚ್ಚಿಗೆಯಾಗಲಿಲ್ಲ. ಅವರೊಂದರು - ಬಾಲ
ವಾದರೋ ಹಾವಿನ ಅಕುಞ್ಚ ಅಂಗವಾಗಿದೆ. ಹಾವು ಅದನ್ನು
ಹಿಡಿಯುವುದಿಲ್ಲ. || ೩ || ನಾವು ವಿಧಿವತ್ತಾಗಿ ವೇದ-ಶಾಸ್ತ್ರಗಳನ್ನು
ಆಧ್ಯಯನ ಮಾಡಿದ್ದೇವೆ, ಹಿರಿದಾದ ವಂಶದಲ್ಲಿ ನಾವು ಹುಟ್ಟಿ
ದ್ದೇವೆ ಮತ್ತು ಪರಾಕ್ರಮದಿಂದ ದೊಡ್ಡ-ದೊಡ್ಡ ಕಾರ್ಯಗಳನ್ನು
ಮಾಡಿದ್ದೇವೆ. ನಾವು ದೇವತೆಗಳಿಗಿಂತ ಯಾವುದರಲ್ಲಿ ಕಮ್ಮಿಯಾಗಿ
ದ್ದೇವೆ. ಹೀಗೆ ಹೇಳಿ ಅವರು ಸುಮ್ಮನೆ ಒಂದೆಡೆ ನಿಂತುಕೊಂಡಿರಲು
ಭಗವಂತನು ಅವರ ಮನೋವೃತ್ತಿಯನ್ನು ಅರಿತು ಮುಗುಳ್ಳೆತ್ತು
ವಾಸುಕಿಯ ತಲೆಯನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ದೇವತೆಗಳೊಂದಿಗೆ ಅದರ
ಬಾಲವನ್ನು ಹಿಡಿದುಕೊಂಡನು. || ೪ || ಹೀಗೆ ತಮ್ಮ-ತಮ್ಮ ಸ್ಥಾನ
ಗಳನ್ನು ನಿಶ್ಚಯಿಸಿಕೊಂಡು ದೇವತೆಗಳು ಮತ್ತು ಅಸುರರು
ಅಮೃತದ ಪ್ರಾಪ್ತಿಗಾಗಿ ಪೂರ್ಣಕಯಾರಾಗಿ ಸಮುದ್ರವನ್ನು
ಕಡೆಯಲು ಪ್ರಾರಂಭಿಸಿದರು. || ೫ ||

ಪರೀಕ್ಷಿತನೇ! ಸಮುದ್ರಮಂಥನವು ಪ್ರಾರಂಭವಾಗುತ್ತಲೇ
ಮಹಾಬಲಿಷ್ಠರಾದ ದೇವ-ದಾನವರು ಕಡೆಗೋಲನ್ನು ವಾಸುಕಿಯ

ತೇ ಸುನಿರ್ವಿಗ್ಲಾನಮನಸಃ ಪರಿಮಾನ್ಮನಮುಖಿತ್ರಯಃ |
ಆಸನ್ನಪ್ತೌರುಷೇ ನಪ್ತೇ ದೈವೇನಾತಿಬಲೀಯಸಾ
|| ೭ ||

ವಿಲೋಕ್ಯ ವಿಘ್ನೇಶವಿಧಿಂ ತದೇಶ್ವರೋ
ದುರಂತವೀರ್ಯೋಽವಿತಥಾಭಿಸಂಧಿಃ |
ಕೃತ್ವಾ ವಪುಃ ಕಾಚ್ಚಪಮದ್ಭೂತಂ ಮಹ-
ತ್ಯನಿತ್ಯ ತೋಯಂ ಗಿರಿಮುಜ್ಜಹಾರ || ೮ ||

ತಮುಕ್ತಿತಂ ವೀಕ್ಷ್ಯ ಕುಲಾಚಲಂ ಪುನಃ
ಸಮುಕ್ತಿತಾ ನಿರ್ಮುಢಿತುಂ ಸುರಾಸುರಾಃ |
ದಧಾರ ಪೃಷ್ಠೇನ ಸ ಲಕ್ಷ್ಯಯೋಜನ-
ಪ್ರಸ್ತಾರಿಣಾ ದ್ವಿಪ ಇವಾಪರೋ ಮಹಾನ್ || ೯ ||

ಸುರಾಸುರೇಂದ್ರಭುಜವೀರ್ಯವೇಷಿತಂ
ಪರಿಭ್ರಮಂತಂ ಗಿರಿಮಂಗ ಪೃಷ್ಠತಃ |
ಬಿಭ್ರತ್ತದಾವರ್ತನಮಾದಿಕಚ್ಚಪೋ
ಮೇನೇಽಂಗಕಂಡೂಯನಮಪ್ರಮೇಯಃ || ೧೦ ||

ತಥಾಸುರಾಸಾವಿತದಾಸುರೇಣ
ರೂಪೇಣ ತೇಷಾಂ ಬಲವೀರ್ಯಮೀರಯನ್ |
ಉದ್ದೀಪಯನ್ ದೇವಗಣಾಂಶ್ಚ ವಿಪ್ಲು-
ರ್ದೈವೇನ ಸಾಗೇಂದ್ರಮಬೋಧರೂಪಃ || ೧೧ ||

ಉಪರ್ಯಗೇಂದ್ರಂ ಗಿರಿರಾಡಿವಾನ್ಯ
ಅಕ್ರಮ್ಯ ಹಸ್ತೇನ ಸಹಸ್ರಬಾಹುಃ |
ತಸ್ಮಿ ದಿವಿ ಬ್ರಹ್ಮಭವೇಂದ್ರಮುಚ್ಯತೇ-
ರಭಿಷ್ಠವದ್ಧಿಃ ಸುಮನೋಽಭಿವೃಷ್ಠಃ || ೧೨ ||

ಉಪರ್ಯಧಶ್ಚಾತ್ಮನಿ ಗೋತ್ರನೇತ್ರಯೋಃ
ಪರೇಣ ತೇ ಪ್ರಾವಿಳತಾ ಸಮೇಧಿತಾಃ |
ಮಿಮಂಥುರಬ್ಧಿಂ ತರಸಾ ಮದೋತ್ಕಟಾ
ಮಹಾದ್ರಿಣಾ ಕ್ಷೋಭಿತನಕ್ರಚಕ್ರಮ್ || ೧೩ ||

ಮೂಲಕ ಭದ್ರವಾಗಿ ಹಿಡಿದುಕೊಂಡಿದ್ದರೂ ಪರ್ವತವು ಮಹಾ
ಭಾರವಾದ್ದರಿಂದ ಹಾಗೂ ಅದಕ್ಕೆ ಕೆಳಗಡೆಯಲ್ಲಿ ಯಾವುದೇ
ಆಧಾರವಿಲ್ಲದೇ ಇರುವುದರಿಂದ ಮಂದರಾಚಲವು ಸಮುದ್ರ
ದಲ್ಲಿ ಮುಳುಗಿತೊಡಗಿತು || ೭ || ಹೀಗೆ ಅತ್ಯಂತ ಬಲಿಷ್ಠವಾದ
ದೈವದಿಂದ ತಮ್ಮ ಪುರುಷಪ್ರಯತ್ನವೆಲ್ಲವೂ ನಷ್ಟವಾದುದನ್ನು
ನೋಡಿ ಖೇದಗೊಂಡು ದೇವ-ದಾನವರ ಮುಖವು ಕಳೆ
ಗುಂದಿತು || ೮ || ಇದಾದರೂ ವಿಘ್ನೇಶ್ವರನ ಕಾರ್ಯರೂಪ
ವಾದ ವಿಘ್ನವನ್ನು ನೋಡಿದ ಭಗವಂತನು ಅದನ್ನು ನಿವಾರಿಸುವ
ಉಪಾಯವನ್ನು ಯೋಚಿಸಿ ಆಗ ಅತ್ಯಂತ ವಿಶಾಲವೂ, ವಿಚಿತ್ರವೂ
ಅದೆ ಕೂರ್ಮ(ಆಮೆ)ರೂಪವನ್ನು ಧರಿಸಿ ಸಮುದ್ರಜಲದಲ್ಲಿ
ಮುಳುಗಿ ಮಂದರಾಚಲವನ್ನು ಮೇಲಕ್ಕೆತ್ತಿದನು. ಭಗವಂತನ ಶಕ್ತಿ
ಅನಂತವಾಗಿದೆ. ಅವನು ಸತ್ಯಸಂಕಲ್ಪನಾಗಿರುವನು. ಅವನಿಗೆ ಇದು
ಯಾವ ಮಹಾದೋಷ ಕೆಲಸ? || ೯ || ಮಂದರ ಪರ್ವತವು
ಮೇಲಕ್ಕೆ ಬಂದುದನ್ನು ನೋಡಿ ದೇವಾಸುರರು ಪುನಃ ಸಮುದ್ರ
ಮಂಥನಕ್ಕಾಗಿ ಸಿದ್ಧರಾದರು. ಆಗ ಭಗವಂತನು ಜಂಬೂದ್ವೀಪ
ದಂತೆ ಒಂದು ಲಕ್ಷಯೋಜನ ವಿಸ್ತಾರವಾದ ತನ್ನ ಬೆನ್ನಮೇಲೆ
ಮಂದರಾಚಲವನ್ನು ಧರಿಸಿಕೊಂಡಿದ್ದನು || ೧೦ || ರಾಜೇಂದ್ರ !
ಮಹಾಪರಾಕ್ರಮಿಗಳಾದ ದೇವ-ದಾನವರು ತಮ್ಮ ಭುಜಬಲ
ದಿಂದ ಮಂದರಾಚಲವನ್ನು ಕಡೆದಾಗ ಅದು ಭಗವಂತನ ಬೆನ್ನಿನ
ಮೇಲೆ ತಿರುಗತೊಡಗಿತು ಅಪ್ರಮೇಯ ಅದಿಕಚ್ಚಪ ಭಗವಂತನಿಗೆ
ಆ ಪರ್ವತವು ಗಿರ-ಗಿರನೆ ತಿರುಗುತ್ತಿರುವಾಗ ಯಾರೋ ತನ್ನ
ಬೆನ್ನನ್ನು ತುರಿಸುತ್ತಿರುವರೋ ಎಂದನಿಸಿತು || ೧೧ || ಜೊತೆಗೆ
ಸಮುದ್ರಮಂಥನವನ್ನು ಸಂಪನ್ನವಾಗಿಸಲು ಭಗವಂತನು ಅಸುರ
ರಲ್ಲಿ ಅವರ ಶಕ್ತಿ-ಬಲಗಳನ್ನು ಹೆಚ್ಚಿಸಲೋಸುಗ ಅಸುರರೂಪ
ದಿಂದ ಪ್ರವೇಶಿಸಿದನು. ಹಾಗೆಯೇ ದೇವತೆಗಳನ್ನು ಪ್ರೋತ್ಸಾಹಿಸಲಿ
ಕ್ಕಾಗಿ ಅವರಲ್ಲಿ ದೇವತಾರೂಪದಿಂದ ಪ್ರವೇಶಿಸಿದನು ಹಾಗೂ
ವಾಸುಕಿಯಲ್ಲಿ ನಿದ್ರಾರೂಪದಿಂದ ಪ್ರವೇಶಿಸಿದನು || ೧೧ || ಇತ್ತ
ಮಂದರಪರ್ವತದ ತುದಿಯಲ್ಲಿ ಇನ್ನೊಂದು ಪರ್ವತದಂತೆ ಸುಷ್ಕ
ಬಾಹುವಾದ ಭಗವಂತನು ತನ್ನ ಕೈಗಳಿಂದ ಅದನ್ನು ಒತ್ತಿಕೊಂಡು
ಸ್ಥಿತನಾದನು. ಆ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ಬ್ರಹ್ಮ-ರುದ್ರ-ಇಂದ್ರರೇ ಮುಂತಾ
ದವರು ಅವನನ್ನು ಸ್ತುತಿಸುತ್ತಾ ಅವನ ಮೇಲೆ ಹೂಮಳೆಯನ್ನು
ಸುರಿಸಿದರು || ೧೨ || ಹೀಗೆ ಭಗವಂತನು ಪರ್ವತದ ಮೇಲ್ಗಡೆ
ಯಿಂದ ಅದನ್ನು ಒತ್ತಿಕೊಂಡ ರೂಪದಿಂದ, ಕೆಳಗಡೆಯಿಂದ ಅದಕ್ಕೆ
ಆಧಾರವಾಗಿ ಕೂರ್ಮರೂಪದಿಂದ, ದೇವತೆಗಳ ಮತ್ತು ಅಸುರರ
ತರೀರಗಳಲ್ಲಿ ಅವರ ಶಕ್ತಿರೂಪದಿಂದ, ಪರ್ವತದಲ್ಲಿ ದೃಢತೆಯ
ರೂಪದಿಂದ, ಕಡೆಯುವ ಹಗ್ಗವಾದ ವಾಸುಕಿಯಲ್ಲಿ ಅವನಿಗೆ
ಕಷ್ಟವಾಗದಿರಲೆಂದು ನಿದ್ರೆಯ ರೂಪದಿಂದ ಪ್ರವೇಶಮಾಡಿ ಎಲ್ಲ
ಕಡೆಯಿಂದ, ಎಲ್ಲರನ್ನು ಶಕ್ತಿಸಂಪನ್ನವಾಗಿಸಿದನು. ಆಗ ಅವರು
ತಮ್ಮ ಬಲದಿಂದ ಉನ್ನತರಾಗಿ ಮಂದರಾಚಲದಿಂದ ಅತ್ಯಂತ
ವೇಗದಿಂದ ಸಮುದ್ರವನ್ನು ಕಡೆಯತೊಡಗಿದರು. ಇದರ ಪರಿಲ
ಣಾಮವಾಗಿ ಸಮುದ್ರದಲ್ಲಿ ವಾಸಿಸುತ್ತಿದ್ದ ಮೀನು ಮೊಸಳೆಯೇ
ಮುಂತಾದವುಗಳು ಕಳವಳಗೊಂಡವು || ೧೩ ||

ಅಹೀಂದ್ರಸಾಹಸ್ರಕತೋರದೃಷ್ಟುಖ-

ಶ್ವಾಸಾಗ್ನಿಧೂಮಾಹತವರ್ಚಸೋಽಸುರಾಃ |

ಪೌಲೋಮಕಾಲೇಯಬಲೀಲ್ಪಲಾದಯೋ

ದವಾಗ್ನಿದಗ್ಧಾಃ ಸರಲಾ ಇವಾಭವನ್ || ೧೪ ||

ದೇವಾಂಶ್ಚ ತಚ್ಚಾಸ್ತಶಿಖಾಹತಪ್ರಭಾನ್

ಧೂಮ್ರಾಂಬರಸ್ತಗ್ಧರಕಂಚುಕಾನನಾನ್ |

ಸಮಭ್ಯವರ್ಷಸ್ತಗವದ್ವಶಾ ಘನಾ

ವಪುಃ ಸಮುದ್ರೋಮ್ಯುಪಗೂಢವಾಯವಃ || ೧೫ ||

ಮಹ್ಯಮಾನಾತ್ರಥಾ ಸಿಂಧೋರ್ದೇವಾಸುರವರೂಢಪೈಃ |

ಯದಾ ಸುಧಾ ನ ಜಾಯೇತ ನಿರ್ಮಮಂಥಾಜಿತಃ ಸ್ವಯಮ್

|| ೧೬ ||

ಮೇಘಶ್ಯಾಮಃ ಕನಕಪರಿಧಿಃ ಕರ್ಣವಿದ್ಯೋತವಿದ್ಯು-

ನ್ಮೂರ್ಧ್ನಿ ಭ್ರಾಜದ್ವಿಲುಲಿತಕಚಃ ಸ್ತಗ್ಧೋ ರಕ್ತನೇತ್ರಃ |

ಚೈತ್ಯದೋರ್ಭಿರ್ಜಗದಭಯದೈರ್ಧಂದಶೂಕಂ ಗೃಹೀತ್ವಾ

ಮದ್ವಸ್ತುತ್ವಾ ಪ್ರತಿಗಿರಿರಿವಾಶೋಭತಾಥೋ ದೃತಾದ್ರಿಃ

|| ೧೭ ||

ನಿರ್ಮಥ್ಯಮಾನಾದುದಧೇರಭೂದ್ವಿಷಂ

ಮಹೋಲ್ಪಣಂ ಹಾಲಹಲಾಹ್ಮಮಗ್ರತಃ |

ಸಂಭ್ರಾಂತ ಮೀನೋನ್ಮಕರಾಹಿಕಚ್ಚಪಾತ್

ತಿಮಿದ್ವಿಷಗ್ರಾಹತಿಮಿಂಗಿಲಾಕುರಾತ್ || ೧೮ ||

ತದುಗ್ರವೇಗಂ ದಿಶಿ ದಿಶ್ಶುಪರ್ಯಧೋ

ವಿಸರ್ಪದುತ್ಸರ್ಪದಸಹ್ಯಮಪ್ರತಿ |

ಭೀತಾಃ ಪ್ರಜಾ ಮದ್ರವುರಂಗ ಸೇಶ್ವರಾ

ಅರಕ್ಷಮಾಣಾಃ ಶರಣಂ ಸದಾಶಿವಮ್ || ೧೯ ||

ಆಗ ನಾಗರಾಜನಾದ ವಾಸುಕಿಯ ಕಠೋರವಾದ ಸಾವಿರಾರು ಕಣ್ಣುಗಳಿಂದಲೂ, ಮುಖಗಳಿಂದಲೂ, ನಿಟ್ಟುಸಿರಿನಿಂದಲೂ ವಿಷದ ಜ್ವಾಲೆಗಳು ಹೊರಹೊಮ್ಮತೊಡಗಿದವು. ಇದರ ಹೊಗೆಯಿಂದ ಮುಖದ ಭಾಗವನ್ನೇ ಹಿಡಿದುಕೊಂಡಿದ್ದ ಪೌಲೋಮ, ಕಾಲೇಯ, ಬಲಿ, ಇಲ್ಲಲ ಮುಂತಾದ ಅಸುರರು ನಿಶ್ವೇಜರಾದರು. ಆಗ ಅವರು ಕಾಡುಗಿಚ್ಚಿನಿಂದ ಬೆಂದುಹೋದ ಸಾಲವೃಕ್ಷಗಳಂತೆ ಕಂಡು ಬರುತ್ತಿದ್ದರು || ೧೪ || ದೇವತೆಗಳೂ ಕೂಡ ಅದರಿಂದ ತಪ್ಪಿಸಿ ಕೊಳ್ಳಲಾರದೆ ಹೋದರು. ವಾಸುಕಿಯ ಶ್ವಾಸದ ವಿಷಜ್ವಾಲೆಗಳಿಂದ ಅವರ ತೇಜವೂ ಕಳೆಗುಂದಿತು. ವಸ್ತ್ರಗಳು, ಘಾಲೆಗಳು, ಕವಚಗಳು ಹಾಗೂ ಮುಖಗಳೂ ಹೊಗೆಯಿಂದ ಕಪ್ಪಿಟ್ಟವು. ಅವರ ಈ ದುಚ್ಚಿತ್ತಿಯನ್ನು ಕಂಡು ಭಗವಂತನ ಪ್ರೇರಣೆಯಿಂದ ಮೋಡಗಳು ದೇವತೆಗಳ ಮೇಲೆ ಮಳೆಗರೆಯತೊಡಗಿದವು. ವಾಯುವು ಸಮುದ್ರದ ತರಂಗಗಳ ಮೇಲಿಂದ ಬೀಸುತ್ತಾ ತಂಪನ್ನೂ ಸುಗಂಧವನ್ನೂ ನೀಡಿದನು || ೧೫ ||

ಹೀಗೆ ದೇವಾಸುರರು ಸಮುದ್ರಮಥನವನ್ನು ಮುಂದುವರಿಸಿದರೂ ಅಮೃತವು ಬಾರದಿರಲು ಭಗವಂತನಾದ ಅಜಿತನೇ ಸಮುದ್ರವನ್ನು ಕಡೆಯಲು ಪ್ರಾರಂಭಿಸಿದನು || ೧೬ || ಆಗ ಮೇಘಶ್ಯಾಮನಾದ ಭಗವಂತನು ಚಿನ್ನದ ಬಣ್ಣದ ಪೀತಾಂಬರವನ್ನು ಉಟ್ಟದ್ದನು. ಅವನ ಕಿವಿಗಳಲ್ಲಿ ಮಿಂಚಿನಂತೆ ಹೊಳೆಯುವ ಕುಂಡಲಗಳಿದ್ದವು. ತಲೆಯಲ್ಲಿ ಹೊಳೆಯುತ್ತಿದ್ದು ಹಾರಾಡುವ ಗುಂಗುರಕೂದಲುಗಳಿದ್ದವು. ಕಮನೀಯ ಕಣ್ಣುಗಳು ಕೆಂಬಣ್ಣದಿಂದ ಕೊಡಿದ್ದವು. ಕೊರಳಲ್ಲಿ ವನಮಾಲೆಯು ಶೋಭಿಸುತ್ತಿತ್ತು. ಸಮಸ್ತ ಜಗತ್ತಿಗೆ ಅಭಯದಾನವನ್ನೀಯುವ ಭುಜದಂಡಗಳು ವಾಸುಕಿಯನ್ನು ಹಿಡಿದುಕೊಂಡು, ಕೂರ್ಮರೂಪದಿಂದ ಪರ್ವತವನ್ನು ಹೊತ್ತುಕೊಂಡು, ಭಗವಂತನು ಮಂದರಾಚಲವೆಂಬ ಕಡೆಗೋಲಿನಿಂದ ಸಮುದ್ರವನ್ನು ಕಡೆಯುತ್ತಿರುವಾಗ ಅವನು ಇನ್ನೊಂದು ಪರ್ವತದಂತೆ ಅತ್ಯಂತ ಸುಂದರವಾಗಿ ಕಾಣುತ್ತಿದ್ದನು || ೧೭ || ಅಜಿತ ಭಗವಂತನು ಹೀಗೆ ಸಮುದ್ರವನ್ನು ಕಡೆಯುವಾಗ ಸಮುದ್ರದಲ್ಲಿ ಕೋಲಾಹಲವುಂಟಾಗಿ, ಮೀನು, ಮೊಸಳೆ, ಹಾವುಗಳು, ಆಮೆಗಳು ಭಯಗೊಂಡು ಮೇಲಕ್ಕೆ ಬಂದು ಅತ್ತ-ಇತ್ತ ಓಡತೊಡಗಿದವು. ತಿಮಿ-ತಿಮಿಂಗಿಲಗಳು ಮುಂತಾದ ಮೀನುಗಳೂ, ನೀರಾನೆಗಳೂ, ಮೊಸಳೆಗಳೂ ತಳಮಳಗೊಂಡವು. ಅದೇ ಸಮಯಕ್ಕೆ ಆ ಕ್ಷೀರಸಾಗರದಿಂದ ಮೊಟ್ಟಮೊದಲು ಹಾಲಾಹಲವೆಂಬ ಅತ್ಯಂತ ಉಗ್ರವಾದ ವಿಷವು ಹೊರಟಿತು || ೧೮ || ಮಹಾಘೋರವಾದ ಆ ಹಾಲಾಹಲ ಮಹಾ ವಿಷವು ದಿಕ್ಕುಗಳಲ್ಲಿಯೂ, ಉಪದಿಕ್ಕುಗಳಲ್ಲಿಯೂ, ಭೂಮ್ಯಂತರಿಕ್ಷಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಸರ್ವತ್ರ ವ್ಯಾಪಿಸತೊಡಗಿತು. ಸಹಿಸಲು ಅಶಕ್ತವಾದ ಆ ವಿಷದ ಜ್ವಾಲೆಯಿಂದ ಭಯಗೊಂಡ ಪ್ರಜೆಗಳೂ, ಪ್ರಜಾಪತಿಗಳೂ ಬೇರೆ ಯಾರೂ ರಕ್ಷಕರಿಲ್ಲದಿರಲು ಭಗವಾನ್ ಸದಾಶಿವನಿಗೆ ಶರಣುಹೋದರು || ೧೯ || ಭಗವಾನ್ ಸದಾಶಿವನು ಪಾರ್ವತೀದೇವಿಯೊಡನೆ ಕೈಲಾಸದಲ್ಲಿ ವಿರಾಜಮಾನನಾಗಿದ್ದನು. ದೊಡ್ಡ-ದೊಡ್ಡ ಋಷಿ-ಮುನಿಗಳು ಅವನನ್ನು ಸೇವಿಸು

ವಿಲೋಕ್ಯ ತಂ ದೇವವರಂ ತ್ರಿಲೋಕ್ಯಾ
ಭವಾಯ ದೇವ್ಯಾಭಿಮತಂ ಮುನೀನಾಮ್ |
ಆಸೀನಮದ್ರಾವಪವರ್ಗಹೇತೋ-
ಸ್ತಪೋ ಜುಷಾಣಂ ಸ್ತುತಿಭಿಃ ಪ್ರಣೇಮುಃ || ೨೦ ||

ಪ್ರಜಾವತಯ ಉಚುಃ

ದೇವದೇವ ಮಹಾದೇವ ಭೂತಾತ್ಮನ್ ಭೂತಭಾವನ |
ತ್ಯಾಹಿ ನಃ ಶರಣಾಪನ್ನಾಂಶ್ಚ ಲೋಕ್ಯದಹನಾದ್ವಿಪಾತ್
|| ೨೧ ||

ತ್ವಮೇಕಃ ಸರ್ವಜಗತ್ ಈಶ್ವರೋ ಬಂಧಮೋಕ್ಷಯೋಃ |
ತಂ ತ್ವಾಮುಚ್ಯಂತಿ ಕುಶಲಾಃ ಪ್ರಪನ್ನಾತಿಹರಂ ಗುರುಮ್
|| ೨೨ ||

ಗುಣಮಯ್ಯಾ ಸ್ತುತಕ್ತ್ಯಾಸ್ತು ಸರ್ಗಪ್ರತ್ಯಕ್ಷಯೋನ್ಮುಖೋ |
ಧತ್ಸೇ ಯದಾ ಸ್ವದ್ಭಗ್ವಾನ್ಮುಕ್ತೃವಿಪ್ಲುತಿವಾಭಿಧಾಮ್
|| ೨೩ ||

ತ್ವಂ ಬ್ರಹ್ಮ ಪರಮಂ ಗುಹ್ಯಂ ಸದಸದ್ಭಾವಭಾವನಃ |
ನಾನಾಶಕ್ತಿಭಿರಾಭಾತಸ್ತನ್ಮಾತ್ಮಾ ಜಗದೀಶ್ವರಃ
|| ೨೪ ||

ತ್ವಂ ಶಬ್ದಯೋನಿರ್ಜಗದಾದಿರಾತ್ಮಾ
ಪ್ರಾಣೇಂದ್ರಿಯದ್ರವ್ಯಗುಣಸ್ವಭಾವಃ |
ಕಾಲಃ ಕ್ರತುಃ ಸತ್ಯಮೃತಂ ಚ ಧರ್ಮ-
ಸ್ತದ್ವೈಕದಂ ಯತ್ಪ್ರವೃದ್ಧಾಮನಂತಿ || ೨೫ ||

ಅಗ್ನಿರ್ಮುಖಂ ತೇಽಖಿಲದೇವತಾತ್ಮಾ
ಕ್ಷಿತಿಂ ವಿದುರ್ಲೋಕಭವಾಂಘ್ರಿಪಂಕಜಮ್ |
ಕಾಲಂ ಗತಿಂ ತೇಽಖಿಲದೇವತಾತ್ಮನೋ
ದಿಶಶ್ಚ ಕರ್ಕೌ ರಸನಂ ಜಲೇಶಮ್ || ೨೬ ||

ನಾಭಿರ್ನಭಸ್ತೇ ಶ್ವಸನಂ ನಭಸ್ತ್ವಾ-
ನ್ಸೂರ್ಯಶ್ಚ ಚಕ್ಷುಷಿ ಜಲಂ ಸ್ಥ ರೇತಃ |
ಪರಾವರಾತ್ಮಾಶ್ರಯಣಂ ತವಾತ್ಮಾ
ಸೋಮೋ ಮನೋ ದ್ಯೌರ್ಭಗವನ್ ಶಿರಸ್ತೇ || ೨೭ ||

ಕ್ರಿದ್ಧಯ ಆವನು ಅಲ್ಲಿ ಮೂರುಲೋಕಗಳ ಅಭ್ಯುದಯಕ್ಕಾಗಿ
ಹಾಗೂ ಮೋಕ್ಷಕ್ಕಾಗಿ ತಾಳುತ್ತಿರುವುದನ್ನು ಅಂತಹ ಪರಮೇ-
ಶ್ವರನನ್ನು ಪ್ರಜಾವತಿಗಳು ದರ್ಶಿಸುತ್ತಾ, ಸ್ತುತಿಸುತ್ತಾ ಸಾಷ್ಟಾಂಗ
ಪ್ರಣಾಮಮಾಡಿದರು || ೨೦ ||

ಪ್ರಜಾವತಿಗಳು ಭಗವಾನ್ ಶಂಕರನನ್ನು ಸ್ತುತಿಸುತ್ತಿದ್ದಾರೆ - ಓ
ದೇವದೇವನೇ! ಮಹಾದೇವನೇ! ಸಕಲ ಪ್ರಾಣಿಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಆತ್ಮ
ರೂಪದಲ್ಲಿರುವವನೇ! ಪ್ರಾಣಿಗಳನ್ನು ಸೃಷ್ಟಿಸುವವನೇ! ಮೂರು
ಲೋಕಗಳನ್ನೂ ಸುಡುತ್ತಿರುವ ಈ ಮಹಾವಿಷದಿಂದ ಶರಣಾಗತ
ರಾಗಿರುವ ನಮ್ಮನ್ನು ರಕ್ಷಿಸು || ೨೧ || ಪರಮೇಶ್ವರನೇ! ಸಮಸ್ತ
ಲೋಕಗಳ, ಪ್ರಾಣಿಗಳ ಬಂಧನ ಮತ್ತು ಮೋಕ್ಷಕ್ಕೆ ನೀನೊಬ್ಬನೇ
ಒಡೆಯನು. ಆದ್ದರಿಂದ ಕುಶಲಮತಿಗಳಾದರೂ ಶರಣಾಗತರ
ಕಷ್ಟಗಳನ್ನು ಪರಿಹರಿಸುವ ಲೋಕಗುರುವಾದ ನಿನ್ನನ್ನೇ ಆರಾಧಿ-
ಸುತ್ತಾರೆ. || ೨೨ || ಪ್ರಭೋ! ನಿನ್ನ ಗುಣಮಯ ಶಕ್ತಿಯಿಂದ ಈ
ಜಗತ್ತಿನ ಸೃಷ್ಟಿ, ಸ್ಥಿತಿ, ಸಂಹಾರಗಳನ್ನು ಮಾಡುವುದಕ್ಕಾಗಿ ನೀನು
ಅನಂತನೂ, ಏಕರಸನೂ ಆಗಿದ್ದರೂ ಬ್ರಹ್ಮಾ, ವಿಷ್ಣು, ಶಿವ
ಮುಂತಾದ ನಾಮಗಳನ್ನು ಧರಿಸಿಕೊಂಡಿರುವೆ. || ೨೩ || ದೇವ
ದೇವನೇ! ನೀನು ಅತಿಗುಹ್ಯವಾದ ಬ್ರಹ್ಮತ್ವವೇ ಆಗಿರುವೆ.
ಕಾರ್ಯ-ಕಾರಣರೂಪದಿಂದ ದೇವತೆಗಳನ್ನೂ, ಮನುಷ್ಯರನ್ನೂ,
ಪಶುಪಕ್ಷಿಗಳನ್ನೂ ಸೃಷ್ಟಿಸಿ ಪೋಷಿಸುವವನೂ ನೀನೇ ಆಗಿರುವೆ.
ಅನೇಕ ಶಕ್ತಿಗಳ ರೂಪದಲ್ಲಿಯೂ ಕಾಣಿಸಿಕೊಳ್ಳುವೆ. ಸಕಲ ಪ್ರಾಣಿ-
ಗಳ ಆತ್ಮಸ್ವರೂಪನೂ ಆಗಿರುವ ನೀನು ಜಗದೀಶ್ವರನೂ ಆಗಿರುವೆ.
|| ೨೪ || ಮಹಾದೇವನೇ! ಸಮಸ್ತ ವೇದಗಳು ನಿನ್ನಿಂದಲೇ ಪ್ರಕಟ
ವಾಗಿವೆ. ಅದರಿಂದ ನೀನು ಸಮಸ್ತ ಜ್ಞಾನಗಳಿಗೂ ಮೂಲಸ್ತೋತ್ರ
ನಾಗಿ ಜ್ಞಾನಸ್ವರೂಪನೇ ಆಗಿರುವೆ. ಜಗತ್ತಿನ ಅಧಿಕಾರಣ ಮಹ
ತ್ವ ಮತ್ತು ತ್ರಿವಿಧ ಅಹಂಕಾರವೂ ನೀನೇ ಆಗಿರುವೆ. ಪ್ರಾಣ,
ಇಂದ್ರಿಯಗಳು, ವಂಚಭೂತಗಳು ಹಾಗೂ ಶಬ್ದಾದಿ ವಿಷಯಗಳ
ಬೇರೆ-ಬೇರೆ ಸ್ವಭಾವಗಳೂ, ಮೂಲಕಾರಣವೂ ನೀನೇ ಆಗಿರುವೆ.
ಪ್ರಾಣಿಗಳನ್ನು ವೃದ್ಧಿಗೊಳಿಸುವ ಮತ್ತು ವಿನಾಶಗೊಳಿಸುವ ಕಾಲನೂ
ನೀನೇ ಆಗಿರುವೆ. ಪ್ರಾಣಿಗಳಿಗೆ ಕಲ್ಯಾಣವನ್ನುಂಟುಮಾಡುವ
ಯಜ್ಞಸ್ವರೂಪನೂ ನೀನೇ ಸತ್ಯ ಮತ್ತು ಋತುಗಳೂ ನೀನೇ.
ಧರ್ಮವೆಂಬುದು ನಿನ್ನ ಸ್ವರೂಪವೇ ಆಗಿದೆ. ಅ-ಉ-ಮ-ಈ
ಮೂರು ಆಕ್ಷರಗಳಿಂದ ಯುಕ್ತವಾದ ಒಂಕಾರಸ್ವರೂಪನೂ ನೀನೇ.
ತ್ರಿಗುಣಾತ್ಮಕವಾದ ಪ್ರಕೃತಿಯೂ ನೀನೇ. ಹೀಗೆ ವೇದವಾದಿಗಳಾದ
ಮಹಾತ್ಮರು ನಿನ್ನ ಗುಣಗಣನ ಮಾಡುತ್ತಾರೆ. || ೨೫ || ಮೂರು
ಲೋಕಗಳಿಗೂ ಅಭ್ಯುದಯವನ್ನು ಮಾಡುವ ಶಂಕರನೇ! ಸರ್ವ
ದೇವ ಸ್ವರೂಪನಾದ ಅಗ್ನಿಯು ನಿನಗೆ ಮುಖವಾಗಿದ್ದಾನೆ. ಈ
ಭೂಮಂಡಲವು ನಿನ್ನ ಚರಣಕಮಲವಾಗಿದೆ. ನೀನು ಸಕಲ
ದೇವತಾಸ್ವರೂಪನಾಗಿರುವೆ. ಈ ಕಾಲವೇ ನಿನ್ನ ಗತಿಯಾಗಿದೆ.
ದಿಕ್ಕುಗಳೇ ನಿನ್ನ ತಿರುಗುಲಾಗಿವೆ. ವರುಣನೇ ನಿನ್ನ ರಸನೇಂದ್ರಿಯ
ನಾಗಿದ್ದಾನೆ. || ೨೬ || ಭಗವಂತನೇ! ಆಕಾಶವೇ ನಿನ್ನ ನಾಭಿಯು.
ವಾಯುವು ಉಚ್ಛರಿಸಿದೆ. ಸೂರ್ಯನು ಕಣ್ಣುಗಳಾಗಿದ್ದಾನೆ.
ಜಲವೇ ನಿನ್ನ ರೇತು, ನಿನ್ನ ಅಹಂಕಾರವೇ ಉಚ್ಚ-ನೀಚ ಸಮಸ್ತ
ಪ್ರಾಣಿಗಳಿಗೂ ಪರಮಾತ್ಮಯವಾಗಿದೆ. ಚಂದ್ರನೇ ನಿನ್ನ ಮನಸ್ಸು.
ಸ್ವರ್ಗವೇ ನಿನ್ನ ಶಲೆಯಾಗಿದೆ. || ೨೭ ||

ಕುಕ್ಷಿಃ ಸಮುದ್ರಾ ಗಿರಯೋಽಪ್ತಿ ಸಂಘಾ
ರೋಮಾಣಿ ಸರ್ವಾಃ ಪಥೀನೀರುಧಸ್ತೇ |
ಭಂದಾಂಸು ಸಾಕ್ಷಾತ್ಪವ ಸಪ್ತ ಧಾತವಃ-
ಸ್ತ್ರಿಯೇಮಯಾತ್ಮನ್ ಹೃದಯಂ ಸರ್ವಧರ್ಮಃ || ೨೮ ||

ಮುಖಾನಿ ಪಂಚೋಪನಿಷದಸ್ತವೇಶ
ಯೈಸ್ತೃಶದಜ್ಯೋತ್ತರಮಂತ್ರವರ್ಗಃ |
ಯತ್ಪಚ್ಯವಾಖ್ಯಂ ಪರಮಾರ್ಥತತ್ತ್ವಂ
ದೇವ ಸ್ವಯಂಜ್ಯೋತಿರವಸ್ಥಿತಿಸ್ತೇ || ೨೯ ||

ಧಾಯಾ ತಥರ್ಷೋಮಿಹು ಯೈರ್ವಿಸರ್ಗೋ
ನೇತ್ರತ್ರಯಂ ಸತ್ತ್ವರಜಸ್ತಮಾಂಸಿ |
ಸಾಂಖ್ಯಾತ್ಮನಃ ಶಾಸ್ತ್ರಕೃತಸ್ತವೇಕ್ಷಾ
ಭಂದೋಮಯೋ ದೇವ ಋಷಿಃ ಪುರಾಣ || ೩೦ ||

ನ ತೇ ಗಿರಿತ್ರಾಖಿಲರೋಕಪಾಲ-
ವಿರಿಂಚವೈಕುಂಠಸುರೇಂದ್ರಗಮ್ಯಮ್ |
ಜ್ಯೋತಿಃ ಪರಂ ಯತ್ರ ರಜಸ್ತಮಶ್ಚ
ಸತ್ತ್ವಂ ನ ಯದ್ಭದ್ರ ನಿರಸ್ತಭೇದಮ್ || ೩೧ ||

ಕಾಮಾದ್ಧರತ್ರಿಪುರಕಾಲಗರಾದ್ಯನೇಕ-
ಭೂತದ್ರುಹಃ ಕ್ಷಪಯತಃ ಸ್ತುತಯೇ ನ ತತ್ತೇ |
ಯಸ್ತೃಂತಕಾಲ ಇದಮಾತ್ಮಕತಂ ಸ್ವನೇತ್ರ-
ವಹ್ನಿಘ್ನುಲಿಂಗಸಿಖಿಯಾ ಭಸಿತಂ ನ ವೇದ || ೩೨ ||

ಯೇ ತಾತ್ಪರಾಮಗುರುಭಿರ್ಹೃದಿ ಚಿಂತಿತಾಂಭ್ರಿ-
ದ್ಧೃದ್ಧೃ ಚರಂತಮುಮಯಾ ತಪಸಾಭಿತಪ್ತಮ್ |
ಕತ್ತಂತ ಉಗ್ರಪರುಷಂ ನಿರತಂ ಶ್ರುತಾನೇ
ತೇ ನೂನಮೂತಿಮವಿದಂಸ್ತವ ಹಾತಲಜ್ಞಾಃ || ೩೩ ||

ವೇದಸ್ವರೂಪನಾದ ಭಗವಂತನೇ | ಸಮುದ್ರಗಳೇ ನಿನಗೆ ಹೊಟ್ಟೆಯಾಗಿದೆ. ಪರ್ವತಗಳೇ ಮೂಳೆಯಾಗಿವೆ. ಎಲ್ಲ ಪ್ರಕಾರದ ದೇವಧಿಗಳೂ, ಹುಲ್ಲುಗಳೂ ನಿನ್ನ ರೋಮವಾಗಿವೆ. ಗಾಯತ್ರಿಯೇ ಮೊದಲಾದ ಛಂದಸ್ಸುಗಳೇ ನಿನ್ನ ಸಪ್ತಧಾತುಗಳು. ಸಮಸ್ತ ಧರ್ಮಗಳೂ ನಿನ್ನ ಹೃದಯವೇ ಆಗಿದೆ || ೨೮ || ಸರ್ವೇಶನೇ ! ಸದ್ಯೋಜಾತಾದಿ ಐದು ಉಪನಿಷತ್ತು ಮಂತ್ರಗಳೇ ನಿನ್ನ ಶತ್ಪರುಷ, ಆಘೋರ, ಸದ್ಯೋಜಾತ, ವಾಮದೇವ ಮತ್ತು ಈಶಾನವೆಂಬ ಐದು ಮುಖಗಳಾಗಿವೆ. ಅವುಗಳ ಪದಚ್ಛೇದದಿಂದಲೇ ಮೂವತ್ತೆಂಟು ಕಲಾತ್ಮಕ ಮಂತ್ರಗಳು ಉಂಟಾಗುತ್ತವೆ. ನೀನು ಸಮಸ್ತ ಪ್ರಪಂಚದಿಂದ ಉಪರತನಾಗಿ ನಿನ್ನ ಸ್ವರೂಪದಲ್ಲಿ ನೆಲೆಸಿದಾಗ ಅದೇ ಸ್ಥಿತಿಯ ಹೆಸರು 'ಶಿವ' ಎಂದಾಗಿದೆ. ವಾಸ್ತವವಾಗಿ ಅದೇ ಸ್ವಯಂ ಪ್ರಕಾಶ ಪರಮಾರ್ಥತತ್ತ್ವವಾಗಿದೆ || ೨೯ || ಅಧರ್ಮಕ್ಕೆ ಮೂಲವಾದ ದಂಭಾಭಿಮಾನ ಅಹಂಕಾರಗಳೆಂಬ ತರಂಗಗಳೇ ನಿನ್ನ ನೆರಳಾಗಿದೆ. ವಿಧ-ವಿಧವಾದ ಸೃಷ್ಟಿಗೆ ಕಾರಣವಾಗಿರುವಂತಹ ಸತ್ತ್ವ-ರಜಸ್ತಮೋಗುಣಗಳೇ ನಿನ್ನ ಮೂರು ಕಣ್ಣುಗಳಾಗಿವೆ. ಪ್ರಭುವೇ ! ಗಾಯತ್ರಿಯೇ ಮುಂತಾದ ಛಂದೋರೂಪವಾದ ಸನಾತನ ವೇದಗಳು ನಿನ್ನ ಸ್ವರೂಪವನ್ನೇ ಪ್ರತಿಪಾದಿಸುತ್ತವೆ. ಏಕೆಂದರೆ ನೀನೇ ಸಾಂಖ್ಯ ಮುಂತಾದ ಸಮಸ್ತ ಶಾಸ್ತ್ರಗಳ ರೂಪದಲ್ಲಿ ಸ್ಥಿತವಾಗಿರುವೆ. ಅವುಗಳ ಕರ್ತೃವೂ ನೀನೇ ಆಗಿರುವೆ || ೩೦ || ಗಿರಿತ್ರನೇ ! ಪರಮೇಶ್ವರನೇ ! ನೀನು ಪರಂಜ್ಯೋತಿ ಸ್ವರೂಪನು. ಪರಬ್ರಹ್ಮ ಪರಾತ್ಮ ತತ್ತ್ವವೇ ಆಗಿರುವೆ. ಸಚ್ಚಿದಾನಂದ ಸ್ವರೂಪನೂ ನೀನೇ. ಪರಂಜ್ಯೋತಿ ಸ್ವರೂಪನಾದ ನಿನ್ನಲ್ಲಿ ಸತ್ತ್ವರಜಸ್ತಮೋಗುಣಗಳಾಗಲೀ, ಯಾವುದೇ ಭೇದವಾವವಾಗಲೀ ಇಲ್ಲ. ಅಂತಹ ನಿನ್ನ ಜಿದಾನಂದ ಘನ ಸ್ವರೂಪವನ್ನು ರೋಕಪಾಲಕರಾಗಲೀ, ಭ್ರಷ್ಟೇಂದ್ರವಿಷ್ಣುಗಳಾಗಲೀ ಅರಿಯರು || ೩೧ || ಕಾಮದಹನ, ದಕ್ಷಯಜ್ಞ ವಿಘ್ನಯ, ತ್ರಿಪುರಾಸುರಸಂಹಾರ, (ಈಗ ನಮ್ಮ ಪ್ರಾರ್ಥನೆಯಂತೆ ನಡೆಯಲಿರುವ) ಕಾಲಕೂಟವಿಷಭಕ್ಷಣ, ಜೀವದ್ರೋಹ ಅನೇಕ ರಾಕ್ಷಸರ ಸಂಹಾರ ಮುಂತಾದ ಪ್ರಪಂಚಕ್ಕೆ ಓತವಾದ ಕಾರ್ಯಗಳನ್ನು ನೀನು ಮಾಡಿರುವೆ. ಇದು ನಿನ್ನನ್ನು ಸ್ತುತಿಮಾಡುವುದಕ್ಕಾಗಿ ಹೇಳುತ್ತಿರುವ ಮಾತಲ್ಲ. ಏಕೆಂದರೆ, ಪ್ರಳಯಕಾಲದಲ್ಲಿ ನೀನೇ ಸೃಷ್ಟಿದ ಈ ಜಗತ್ತು ನಿನ್ನ ಕಣ್ಣಿಂದ ಹೊರಡುವ ಆಗ್ನಿಯ ಕಿಡಿಯ ಜ್ವಾಲೆಗಳಿಂದ ಕ್ಷಣಮಾತ್ರದಲ್ಲಿ ಭಸ್ಮವಾಗಿ ಹೋಗುತ್ತದೆ. ಸದಾ ಧ್ಯಾನಮಗ್ನನಾಗಿರುವ ನೀನು ಈ ಕಾರ್ಯಗಳ ಸಾಧನೆಯ ಒಗ್ಗ ಯೋಚಿಸುವುದೇ ಇಲ್ಲ. ನಿನ್ನ ಪರಮಾದ್ವೈತವಾದ ಶಕ್ತಿಯಿಂದ ತಾನೇ ತಾನಾಗಿ ಎಲ್ಲವೂ ನಡೆದುಹೋಗುತ್ತದೆ || ೩೨ || ಜೀವಸ್ಸುಕ್ತರೂ, ಅಶ್ವರಾಮರೂ ಆದ ಗುರುಜನರು ತಮ್ಮ ಹೃದಯಕಮಲದಲ್ಲಿ ನಿನ್ನ ದಿವ್ಯವಾದ ಪಾದದ್ವಯಗಳನ್ನು ಧ್ಯಾನಮಾಡುತ್ತಿರುತ್ತಾರೆ ನೀನೂ ಕೂಡ ನಿರಂತರ ಜ್ಞಾನ, ತಪಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಲೀನನಾಗಿರುವೆ. ಅಂತಹ ನಿನ್ನನ್ನು ಕೆಲವರು ಕಾಮಾಸ್ತನೇಂದೂ ಸದಾ ಉಮಯೋಡನೆ ತಿರುಗುತ್ತಿರುವನೆಂದೂ ಹೇಳುತ್ತಾರೆ. ಯಾವಾಗಲೂ ಸ್ವಪಾನದಲ್ಲೇ ವಾಸಮಾಡುವ ನಿನ್ನನ್ನು ಉಗ್ರಪರುಷನೇಂದೂ ತೆಗಳುತ್ತಾರೆ. ನಾಚಿಕೆಗೆಟ್ಟು ಹೀಗೆ ಹೇಳುವ ಅವರಿಗೆ ನಿನ್ನ ಮಹಿಮೆಯೇನಾದರೂ ತಿಳಿದಿರುವುದೇ ? || ೩೩ ||

ತತ್ಸ್ಯ ತೇ ಸದಸತೋಃ ಪರತಃ ಪರಸ್ಯ
ನಾಂಜಃ ಸ್ವರೂಪಗಮನೇ ಪ್ರಭವಂತಿ ಭೂಮ್ನು |
ಬ್ರಹ್ಮಾದಯಃ ಕಿಮುತ ಸಂಸ್ತವನೇ ವಯಂ ತು
ತತ್ಸರ್ಗಸರ್ಗವಿಷಯಾ ಅಪಿ ಶಕ್ತಿಮಾತ್ರಮ್ || ೩೪ ||

ಏತತ್ತರಂ ಪ್ರಪತ್ಯಾಮೋ ನ ಪರಂ ತೇ ಮಹೇಶ್ವರ |
ಮೃಡನಾಯ ಹಿ ರೋಕ್ಯ ವ್ಯಕ್ತಿಸ್ತೇಽವ್ಯಕ್ತಕರ್ಮಣಃ
|| ೩೫ ||

ಶ್ರೀಶುಕ ಉವಾಚ

ತದ್ವೀಕ್ಷ್ಯ ವ್ಯಸನಂ ತಾಸಾಂ ಕೃಪಯಾ ಭೃತಪೀಡಿತಃ |
ಸರ್ವಭೂತುಹೃದ್ವೇವ ಇದಮಾಹ ಸತೀಂ ಪ್ರಿಯಾಮ್
|| ೩೬ ||

ಶ್ರೀಶಿವ ಉವಾಚ

ಅಹೋ ಬಹ ಭವಾನ್ಯೇತತ್ಪ್ರಜಾನಾಂ ಪಶ್ಯ ವೈಶಸಮ್ |
ಕ್ಷೀರೋದಮಥನೋದ್ಯುತಾತ್ಮಾಲಕೂಟಾದುಪಸ್ಥಿತಮ್
|| ೩೭ ||

ಆಸಾಂ ಪ್ರಾಣಪರೀಪ್ಸಾಂ ವಿಫೇಯಮಭಯಂ ಹಿ ಮೇ |
ಏತಾವಾನ್ವಿ ಪ್ರಭೋರರ್ಥೋ ಯದ್ವಿನಪರಿಪಾಲನಮ್
|| ೩೮ ||

ಪ್ರಾಣೈಃ ಸ್ಪೈಃ ಪ್ರಾಣಿನಃ ಪಾಂತಿ ಸಾಧವಃ ಕ್ಷಣಭಂಗುರೈಃ |
ಬದ್ಧವೈರೇಪು ಭೂತೇಪು ಮೋಹಿತೇಷ್ವಾತ್ಮಮಾಯಯಾ
|| ೩೯ ||

ಪುಂಸಃ ಕೃಪಯತೋ ಭದ್ರೇ ಸರ್ವಾತ್ಮಾ ಪ್ರೀಯತೇ ಹರಿಃ |
ಪ್ರೀತೇ ಹರ್ೌ ಭಗವತಿ ಪ್ರೀಯೇಽಹಂ ಸಚರಾಚರಃ |
ತಸ್ಮಾದಿದಂ ಗರಂ ಭುಂಜೇ ಪ್ರಜಾನಾಂ ಸ್ವಪ್ನರಾಪ್ತು ಮೇ
|| ೪೦ ||

ಶ್ರೀಶುಕ ಉವಾಚ

ಏವಮಾಮಂತ್ಯ ಭಗವಾನ್ಪ್ರವಾನೀಂ ವಿಶ್ವಭಾವನಃ |
ತದ್ವಿಷಂ ಜಗ್ತುಮಾರೇಭೇ ಪ್ರಭಾವಜ್ಞಾನ್ವಮೋದತ
|| ೪೧ ||

ವ್ಯಭುವೇ! ಶಾರ್ಯ-ಶಾರಣವಾದ ಈ ಜಗತ್ತಿನ ಆಚೆ
ಮಾಯೆ ಇದೆ. ಆ ಮಾಯೆಗೂ ಅತೀತನಾಗಿ ನೀನಿರುವೆ. ನಿನ್ನ
ಆನಂತಸ್ವರೂಪದ ಸಾಕ್ಷಾತ್ಕಾರ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳಲು ಬ್ರಹ್ಮಾದಿಗಳೂ
ಅಸಮರ್ಥರೇ ಸರಿ. ನಿನ್ನ ಸ್ವರೂಪವೇ ತಿಳಿಯದಿದ್ದರೆ
ಸ್ತುತಿಮಾಡುವುದಾದರೂ ಹೇಗೆ ಸಾಧ್ಯ? ಹೀಗಿರುವಾಗ ಬ್ರಹ್ಮನ
ಆಶಾಂಕುಸಂಭೂತರಾಗಿರುವ ನಾವೇನು ಮಾಡಬಲ್ಲೆವು?
ಆದರೂ ನಮ್ಮ ಶಕ್ತಿಗನುಸಾರವಾಗಿ ನಿನ್ನ ಗುಣಗಾನವನ್ನು
ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದೇವೆ. ಇದರಿಂದಲೇ ತೃಪ್ತನಾಗಿ ವರದಾನವನ್ನು ಮಾಡು.
|| ೩೪ || ನಾವಾದರೂ ಕೇವಲ ನಿನ್ನ ಈ ಲೀಲಾವಿಹಾರೀ ಸ್ವರೂಪ
ವನ್ನೇ ನೋಡುತ್ತಿದ್ದೇವೆ. ನಿನ್ನ ಪರಮಸ್ವರೂಪವನ್ನು ನಾವು ತಿಳಿಯ
ಲಾರವು. ಮಹೇಶ್ವರಾ! ನಿನ್ನ ಲೀಲೆಗಳು ಅವ್ಯಕ್ತವಾಗಿದ್ದರೂ
ಜಗತ್ತಿನ ಕಲ್ಯಾಣಕ್ಕಾಗಿಯೇ ನೀನು ವ್ಯಕ್ತರೂಪದಿಂದಲೂ ಇರು
ತ್ತೀಯೇ || ೩೫ ||

ಶ್ರೀಶುಕಮಹಾಮುನಿಗಳು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ - ಪರೀಕ್ಷಿದ್ವಾಜನೇ!
ಪ್ರಜೆಗಳ ಈ ಸಂಕಟವನ್ನು ನೋಡಿ ಸಮಸ್ತ ಪ್ರಾಣಿಗಳ ಹಿತಕ್ಕೆ
ಪಿಯೂ, ದೇವಾಧಿದೇವನೂ, ಕರುಣಾಮಯನೂ ಆದ ಭಗ
ವಾನ್ ಶಂಕರನು ಹೃದಯದಲ್ಲಿ ವ್ಯಥೆಗೊಂಡು ಪ್ರೇಯಸಿಯಾದ
ಪಾರ್ವತಿಯೊಡನೆ ಹೀಗೆಂದನು. || ೩೬ ||

ಶ್ರೀಶಿವನು ಹೇಳಿದನು - ದೇವಿ! ಅಯ್ಯೋ ಪಾಪ! ಕ್ಷೀರ
ಸಮುದ್ರವನ್ನು ಕಡೆಯುವಿಕೆಯಿಂದ ಹುಟ್ಟಿದ ಮಹಾಭೋರವಾದ
ಕಾಲಕೂಟವಿಷದಿಂದ ಪ್ರಜೆಗಳಿಗುಂಟಾದ ದುಃಖವನ್ನಾದರೂ
ನೋಡು. || ೩೭ || ಈ ಬಡಪಾಯಿಗಳು ಹೇಗಾದರೂ ತಮ್ಮ
ಪ್ರಾಣಗಳನ್ನು ಉಳಿಸಿಕೊಳ್ಳಲು ಬಯಸುತ್ತಾರೆ. ಇವರನ್ನು ನಿರ್ಭ
ಯರನ್ನಾಗಿಸುವುದೇ ಈಗ ನನ್ನ ಕರ್ತವ್ಯವಾಗಿದೆ. ಸಮರ್ಥನಾದ
ಪ್ರಭುವಿಗೆ ದೀನರಾದವರ ಸಂಕಟವನ್ನು ಪರಿಹರಿಸುವುದೇ
ಜೀವನದ ಮುಖ್ಯ ಪ್ರಯೋಜನವಾಗಿದೆ. || ೩೮ || ಸಜ್ಜನ
ರಾದವರು ತಮ್ಮ ಕ್ಷಣಭಂಗುರವಾದ ಪ್ರಾಣಗಳನ್ನು ಒಲಿಕೊಟ್ಟಾ
ದರೂ ಬೇರೆಯವರ ಪ್ರಾಣಗಳನ್ನು ರಕ್ಷಿಸುತ್ತಾರೆ. ಕಲ್ಯಾಣೇ!
ತಮ್ಮದೇ ಆದ ಮೋಹದ ಮಾಯೆಯಲ್ಲಿ ಸಿಕ್ಕಿಹಾಕಿಕೊಂಡು
ಪ್ರಪಂಚದ ಪ್ರಾಣಿಗಳು ಮೋಹಿತರಾಗಿ ಪರಸ್ಪರವಾಗಿ ವೈರಕಟ್ಟ
ಕೊಳ್ಳುವರು. || ೩೯ || ಸರ್ವಮಂಗಳೇ! ಇಂತಹವರ ಮೇಲೆ ಕೃಪೆ
ಮಾಡುವವನ ಮೇಲೆ ಸರ್ವಾತ್ಮನಾದ ಶ್ರೀಹರಿಯು ಪ್ರಸನ್ನ
ನಾಗುವನು. ಭಗವಂತನು ಪ್ರಸನ್ನನಾದಾಗ ಚರಾಚರ ಜಗತ್ತಿ
ಮೊಂದಿಗೆ ನಾನೂ ಪ್ರಸನ್ನನಾಗುತ್ತೇನೆ. ಅದಕ್ಕಾಗಿ ಈಗಿಂದೀಗಲೇ
ನಾನು ಈ ವಿಷವನ್ನು ಕುಡಿಯುತ್ತೇನೆ. ಇದರಿಂದ ನನ್ನ ಪ್ರಜೆಗಳಿಗೆ
ಕಲ್ಯಾಣವುಂಟಾಗಲಿ; ರೋಕ್ಯ ಕ್ಷೇಮವಾಗಲಿ. || ೪೦ ||

ಶ್ರೀಶುಕಮಹಾಮುನಿಗಳು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ - ವಿಶ್ವದ
ಜೀವನದಾತನಾದ ಭಗವಾನ್ ಶಂಕರನು ಹೀಗೆ ಪಾರ್ವತಿಗೆ ಹೇಳಿ,
ಅವಳ ಸಮ್ಮತಿಯನ್ನು ಪಡೆದು ಆ ಹಾಲಾಹಲವಿಷವನ್ನು ಕುಡಿ
ಯಲು ಸಿದ್ಧನಾದನು. ಶಿವನ ಪ್ರಭಾವವನ್ನು ಬೆನ್ನಾಗಿ ಅರಿತಿದ್ದ
ಪಾರ್ವತಿಯು ಹೃತ್ಪೂರ್ವಕವಾಗಿ ಅದಕ್ಕೆ ಸಮ್ಮತಿಸಿದಳು. || ೪೧ ||

ತತಃ ಕರತಲೀಕೃತ್ಯ ವ್ಯಾಪಿ ಹಾಲಾಹಲಂ ವಿಷಮ್ |
ಅಭಕ್ಷಯನ್ಮಹಾದೇವಃ ಕೃಪಯಾ ಭೂತಭಾವನಃ || ೪೨ ||

ತಸ್ಯಾಪಿ ದರ್ಶಯಾಮಾಸ ಸ್ವಪೀರ್ಯಂ ಜಲಕಲ್ಮಷಃ |
ಯಚ್ಚಕಾರ ಗಲೇ ನೀಲಂ ತಚ್ಚ ಸಾಧೋರ್ವಿಭೂಷಣಮ್ || ೪೩ ||

ತಪ್ತಂತೇ ಲೋಕತಾಪೇನ ಸಾಧವಃ ಪ್ರಾಯಶೋ ಜನಾಃ |
ಪರಮಾರಾಧನಂ ತದ್ವಿ ಪುರುಷಸ್ಯಾಖಿಲಾತ್ಮನಃ || ೪೪ ||

ನಿಶಮ್ಯ ಕರ್ಮ ತಚ್ಛಂಭೋರ್ದೇವದೇವಸ್ಯ ಮೀಥುಷಃ |
ಪ್ರಜಾ ದಾಕ್ಷಾಯಿಣೀ ಬ್ರಹ್ಮಾ ವೈಕುಂಠತ್ವ ಶತಂಸಿರೇ || ೪೫ ||

ಪ್ರಸೃನ್ಮಂ ಪಿಬತಃ ಪಾಣೀರ್ಯತ್ಕಿಂಚಿಜ್ಜಗೃಹುಃ ಸ್ಮ ತತ್ |
ವೃಶ್ಚಿಕಾಹಿವಿಷೌಪಥೋ ದಂದತೂಕಾಶ್ಚ ಯೇಽಪರೇ || ೪೬ ||

ಪ್ರಾಣಿಗಳ ಹಿತ್ಯಪಿಯಾದ ಭಗವಾನ್ ಶಂಕರನ ಶಕ್ತಿಯಿಂದಲೇ ಸಮಸ್ತ ಪ್ರಾಣಿಗಳು ಜೀವಿಸುತ್ತಾರೆ. ಅವನು ಆ ಶೀಘ್ರವಾದ ಹಾಲಾಹಲವಿಷವನ್ನು ತನ್ನ ಅಂಗೈಯಲ್ಲಿ ಎತ್ತಿಕೊಂಡು ಕುಡಿದು ಬಿಟ್ಟನು. || ೪೨ || ಜಲಕ್ಕೆ ಕಲ್ಮಷಪ್ರಾಯವಾಗಿದ್ದ ಆ ವಿಷವು ಪರಶಿವನ ಕೊರಳಲ್ಲಿ ಕಪ್ಪನ್ನುಟುಮಾಡಿ ತನ್ನ ಶಕ್ತಿಯನ್ನು ಪ್ರದರ್ಶಿಸಿತು. ಆದರೆ ಆ ನೀಲಾಕ್ಷರಿಯೂ ಜಗದ್ರಕ್ಷಕನಾದ ಪರಮೇಶ್ವರನಿಗೆ ಅಲಂಕಾರವೇ ಆಯಿತು. || ೪೩ || ಪರೋಪಕಾರೀ ಸಜ್ಜನರು ಪ್ರಾಯಶಃ ಪ್ರಜೆಗಳ ದುಃಖವನ್ನು ನಿವಾರಿಸಲಿಕ್ಕಾಗಿ ಸ್ವತಃ ದುಃಖವನ್ನು ಸ್ವೀಕರಿಸುತ್ತಾರೆ. ಆದರೆ ಅಂತಹ ಸೇವಾಕಾರ್ಯವು ಸರ್ವಾತ್ಮನಾದ ಪರಮಪುರುಷನ ಆರಾಧನೆಯೇ ಆಗುತ್ತದೆ. || ೪೪ ||

ದೇವಾಧಿದೇವನಾದ ಭಗವಾನ್ ಶಂಕರನು ಎಲ್ಲರ ಕಾಮನೆಗಳನ್ನು ಪೂರ್ಣಮಾಡುವವನಾಗಿದ್ದಾನೆ. ಅವನ ಈ ಕಲ್ಯಾಣಕಾರೀ ಅಮೃತ ಕರ್ಮವನ್ನು ಕೇಳಿ ಸಮಸ್ತ ಪ್ರಜೆ, ದಾಕ್ಷಾಯಿಣೀ, ಬ್ರಹ್ಮದೇವರು ಹಾಗೂ ಸ್ವಯಂ ಭಗವಾನವ ವಿಷ್ಣುವೂ ಕೂಡ ಅವನನ್ನು ಪ್ರಶಂಸಿಸಿದರು. || ೪೫ || ಭಗವಾನ್ ಶಂಕರನು ವಿಷಮಾನ ಮಾಡುವಾಗ ಅವನ ಕೈಯಿಂದ ಸ್ವಲ್ಪ ವಿಷವು ಕೆಳಗೆ ಚೆಲ್ಲಿತ್ತು. ಅದನ್ನು ಚೀಳುಗಳೂ, ಹಾವುಗಳೂ ಹಾಗೂ ಇತರ ವಿಷಜಂತುಗಳೂ, ಕೆಲವು ಏಷೌಷಧಿಗಳೂ ಅದನ್ನು ಸ್ವೀಕರಿಸಿದವು. || ೪೬ ||

ವಿಳನೆಯ ಅಧ್ಯಾಯವು ಮುಗಿಯಿತು || ೭ ||

ಇತಿ ಶ್ರೀಮದ್ಭಾಗವತೇ ಮಹಾಭೂತಾಣೇ ಪಾರಮಹಂಸ್ಯಾಂ ಸಂಹಿತಾಯಾಂ ಅಷ್ಟಮ ಸ್ಕಂಧೇ
ಅಮೃತಮಥನೇ ಸ್ತುತೋಽಧ್ಯಾಯಃ || ೭ ||

ಎಂಟನೆಯ ಅಧ್ಯಾಯ

ಕ್ಷೀರಸಮುದ್ರದಲ್ಲಿ ಅಮೃತವು ಪ್ರಕಟವಾದುದು - ಭಗವಂತನ ಮೋಹಿನೀ ಅವತಾರವು

ಶ್ರೀಶುಕ ಉವಾಚ

ಪೀತೇ ಗರೇ ವೃಷಾಂಕೇಣ ಪ್ರೀತಾರ್ತೇಽಮರದಾನವಾಃ |
ಮಮಂಥುಸ್ತರಸಾ ಸಿಂಧುಂ ಹವಿರ್ಧಾನೀ ತತೋಽಭವತ್ || ೧ ||

ತಾಮಗ್ನಿಹೋತ್ರೀಮೃಷಯೋ ಜಗೃಹುರ್ಬ್ರಹ್ಮವಾದಿನಃ |
ಯಜ್ಞಸ್ಯ ದೇವಯಾನಸ್ಯ ಮೇಧ್ಯಾಯ ಹವಿಷೇ ನೃಪ || ೨ ||

ತತ ಉಚ್ಚಿತ್ರವಾ ನಾಮ ಹಯೋಽಭೂಚ್ಛುದ್ರಪಾಂಡುರಃ |
ತಸ್ಮಿನ್ಮಲಿಃ ಸ್ವಹಾಂ ಚಕ್ರೇನೇಂದ್ರ ಈಶ್ವರಶಿಕ್ಷಯಾ || ೩ ||

ತತ ಐರಾವತೋ ನಾಮ ವಾರಣೇಂದ್ರೋ ವಿನಿರ್ಗತಃ |
ದಂತೈಶ್ಚತುರ್ಭಿಃ ಶ್ವೇತಾದ್ರೇಹರನ್ವಗವತೋ ಮಹಿಮಾ || ೪ ||

ಶ್ರೀಶುಕಮಹಾಮುನಿಗಳು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ - ವೃಷಾಂಕನಾದ ಪರಶಿವನು ಹಾಲಾಹಲವಿಷವನ್ನು ಕುಡಿಯಲಾಗಿ ದೇವ-ದಾನವರು ಸಂತೋಷಗೊಂಡರು. ಮತ್ತೆ ಅವರು ಹೊಸದಾದ ಉತ್ಸಾಹದಿಂದ ಸಮುದ್ರವನ್ನು ಕಡೆಯಲು ತೊಡಗಿದರು. ಆಗ ಕ್ಷೀರಸಾಗರದಿಂದ ಕಾಮಧೇನುವು ಪ್ರಕಟವಾದಳು. || ೧ || ಅವಳು ಅಗ್ನಿಹೋತ್ರದ ಸಾಮಗ್ರಿಗಳನ್ನು ಉತ್ಪನ್ನಮಾಡುವವಳಾಗಿದ್ದಳು. ಅದಕ್ಕಾಗಿ ಬ್ರಹ್ಮಲೋಕದವರೆಗೆ ತುಲಿಸುವ ಯಜ್ಞಗಳಿಗಾಗಿ ಉಪಯೋಗಿಸುವ ವಹಿತ್ರ ಹಾಲು, ತುಪ್ಪ ಮುಂತಾದವುಗಳನ್ನು ಪಡೆಯಲಿಕ್ಕಾಗಿ ಬ್ರಹ್ಮವಾದಿಗಳಾದ ಯಿಷ್ಕಗಳು ಆಕೆಯನ್ನು ಸ್ವೀಕರಿಸಿದರು. || ೨ || ಬಳಿಕ ಚಂದ್ರನಂತೆ ಬಿಳುಪಾದ ಉಚ್ಚಿತ್ರವಸ್ತ್ರವನ್ನು ಕುದುರೆಯು ಹೊರಚಿತ್ತು. ಅದನ್ನು ಪಡೆಯಲು ಬಲಿಯು ಇಚ್ಛಿಸಿದನು. ಇಂದ್ರನು ಅದನ್ನು ಬಯಸಲಿಲ್ಲ. ಏಕೆಂದರೆ, ಭಗವಂತನು ಮೊದಲೇ ಅವನಿಗೆ ಅದೇಶಿಸಿದ್ದನು. || ೩ || ಬಳಿಕ ನಾಲ್ಕು ದಂತಗಳುಳ್ಳ ಶ್ರೇಷ್ಠವಾದ ಐರಾವತವೆಂಬ ಆನೆಯು ಹುಟ್ಟಿತು. ಆದರೆ ಉಜ್ವಲತೋಭೆಯು ರುದ್ರನ ಉಜ್ವಲವಾದ ಕಾಂಶಿಯಿಂದ ಕೂಡಿದ್ದ ಕೈರಾಸವನ್ನೂ ಮೀರಿಸುವಂತಿತ್ತು. || ೪ ||

ಕೌಸ್ತುಭಾಖ್ಯಮುಷೂದ್ರತಂ ಪದ್ಮರಾಗೋ ಮಹೋದಧೇಃ |
ತಸ್ಮಿನ್ನಂಃ ಸ್ತುತಾಂ ಚಕ್ರೇ ವಕ್ಷೋಽಲಂಕರಣೇ ಮನಾ

|| ೫ ||

ತಕ್ಷೋಽಭವತ್ಪಾರ್ಜುನಾತಃ ಸುರಲೋಕವಿಭೂಷಣಮ್ |
ಪೂರಯತ್ಯರ್ಥಿನೋ ಯೋಽರ್ಜುನಃ ಶತ್ರುಧ್ವನಿ ಯಥಾ ಭವಾನ್

|| ೬ ||

ತತಶ್ಚಾಪರಸೋ ಜಾತಾ ನಿಷ್ಯಕಂತ್ಯಃ ಸುವಾಸಸಃ |
ರಮಣ್ಯಃ ಸ್ಪರ್ಗಣಾಂ ವಲ್ಲುಗತಿಲೀಲಾವರೋಕನೈಃ

|| ೭ ||

ತತಶ್ಚಾಪಿರಭೂತ್ಸಾಕ್ಷಾಚ್ಚೈ ರಮಾ ಭಗವತ್ಪರಾ |
ರಂಜಯಂತೀ ದಿಶಃ ಕಾಂತಾ ವಿದ್ಯುತ್ಸೌಧಾಮಿನೀ ಯಥಾ

|| ೮ ||

ತಸ್ಯಾಂ ಚಕ್ರಃ ಸ್ತುತಾಂ ಸರ್ವೇ ಸುರುರಾರುರಮಾನವಾಃ |
ರೂಪೌದಾರ್ಯವಯೋರ್ವರ್ಗಮಹಿಮಾಕ್ರಿಸ್ತಚೇತಸಃ

|| ೯ ||

ತಸ್ಯಾ ಆಸನಮಾನಿಸ್ತೇ ಮಹೇಂದ್ರೋ ಮಹದದ್ಭುತಮ್ |
ಮೂರ್ತಿಮತ್ಯಃ ಸುಚೈಷ್ಯಾ ಹೇಮಕುಂಭಾರ್ಜುನಂ ಶುಚಿ

|| ೧೦ ||

ಆಭಿಷೇಚನಿಕಾ ಭೂಮಿರಾಹರತ್ ಕಲಾಪಧೀಃ |
ಗಾವಃ ಪಂಚ ಪವಿತ್ರಾಣಿ ವಸಂತೋ ಮಧುಮಾಧವಾ

|| ೧೧ ||

ಯುಷಯಃ ಕಲ್ಪಯಾಂಚಕ್ರರಭಿಷೇಕಂ ಯಥಾವಿಧಿ |
ಜಗುರ್ಭದ್ರಾಣಿ ಗಂಧರ್ವಾ ನಟ್ಯಶ್ಚ ಸಸೃತುರ್ಜಗುಃ

|| ೧೨ ||

ಮೇಘಾ ಮೃದಂಗಪೂವಮುರಜಾಸಕಗೋಮುಖಾನ್ |
ವ್ಯನಾದಯನ್ ಶಂಬವೇಣುವೀಣಾಸ್ತುಮುಲನಿಬ್ಧನಾನ್

|| ೧೩ ||

ತಕ್ಷೋಽಭಿಷ್ಠಿಷುರುರ್ದೇವೀಂ ತ್ರಿಯಂ ಪದ್ಮಕರಾಂ ಸತೀಮ್ |
ದಿಗಿಭಾಃ ಪೂರ್ಣಕಲಶೈಃ ಸೂಕ್ತವಾಕ್ಯೈರ್ವಿದ್ವಿಜೇರಿತೈಃ

|| ೧೪ ||

ಸಮುದ್ರಃ ಪೀತಕೌಶೇಯವಾಸುಕೀ ಸಮುಪಾಹರತ್ |
ವರುಣಃ ಸ್ವಜಂ ವೈಜಯಂತೀಂ ಮಧುನಾ ಮುಕ್ತಚ್ಛಿದಾಮ್

|| ೧೫ ||

ಭೂಪೇಣಾನಿ ವಿಚಿತ್ರಾಣಿ ವಿಶ್ವಕರ್ಮಾ ಪ್ರಜಾಪತಿಃ |
ಜಾರಂ ಸಶಸ್ತ್ರೋ ಪದ್ಮಮಜೋ ನಾಗಾಶ್ಚ ಕುಂಡಲೇ

|| ೧೬ ||

ಬಳಕ ಕ್ಷೀಯಮುದ್ರದಿಂದ ಕೌಸ್ತುಭವೆಂಬ ಪದ್ಮರಾಗ ಮಣಿಯು ಹೂರಲಿತು. ಆ ಮಣಿಯನ್ನು ತನ್ನ ವಕ್ಷಸ್ಥಳದಲ್ಲಿ ಅಲಂಕರಿಸಿಕೊಳ್ಳಲು ಆಜ್ಞೆನಾದ ಭಗವಾನ್ ಮಹಾವಿಷ್ಣುವು ಸ್ವೀಕರಿಸಿದನು. || ೫ || ಬಳಕ ಸ್ಪರ್ಗಲೋಕದ ಕೋಭಯನ್ನು ಹೆಚ್ಚಿಸುವ ಪಾರ್ಜುನಾತ ಶುಚಿತ್ವವೇ! ಭೂಮಂಡಲದಲ್ಲಿ ನೀನು ಸಕಲರ ಇಚ್ಛೆಗಳನ್ನು ಈಡೇರಿಸುವಂತೆಯೇ ಆ ಕಲ್ಪವೃಕ್ಷವು ಬೇಡಿದವರ ಇಷ್ಟಾರ್ಥಗಳೆಲ್ಲವನ್ನೂ ಪೂರ್ಣಗೊಳಿಸುತ್ತದೆ. || ೬ || ಅನಂತರ ಸುವರ್ಣದ ಹಾರಗಳಿಂದ ಸಮಲಂಕೃತರಾದ ದಿವ್ಯವಸ್ತ್ರಗಳನ್ನುಟ್ಟಿದ್ದ ನಡೆ-ಬೆಡಗು ನೋಟಗಳಿಂದ ದೇವತೆಗಳನ್ನು ಸಂತೋಷ ಪಡಿಸುವ ಕಡುಕೆಲುವೆಯರಾದ ಆಪರೆಯರು ಹುಟ್ಟಿದರು. || ೭ || ಅನಂತರ ಭಗವಂತನ ನಿಷ್ಯಶಕ್ತಿಯಾದ ಸೌಂದರ್ಯವೇ ಮೂರ್ತಿಭವಿಸಿದಂತೆ ಭಗವತಿ ಶ್ರೀಲಕ್ಷ್ಮೀದೇವಿಯು ಪ್ರಕಟವಾದಳು. ಅವಳ ಮಿಂಚಿನಂತಹ ದಿವ್ಯವಾದ ಕಾಯಿಯಿಂದ ದಶದಿಕ್ಕುಗಳು ಬೆಳಗುತ್ತಿದ್ದುವು. || ೮ || ಆ ಶ್ರೀದೇವಿಯ ರೂಪ, ಔದಾರ್ಯ, ಯೌವನ, ನಯನಮನೋಹರವಾದ ಶರೀರಕಾಂತಿ ಹಾಗೂ ಮಹಿಮೆಗಳಿಗೆ ಎಲ್ಲರ ಚಿತ್ತವೂ ಆಕರ್ಷಿತವು. ದೇವತೆಗಳು, ಆಸುರರು, ಮನುಷ್ಯರು ಹೀಗೆ ಎಲ್ಲರೂ ಇವಳು ನಮಗೆ ದೊರೆಯಲಿ ಎಂದು ಬಯಸಿದರು. || ೯ || ಸ್ವತಃ ದೇವೇಂದ್ರನೇ ತನ್ನ ಕೈಗಳಿಂದ ಅವಳಿಗೆ ಕುಳಿತುಕೊಳ್ಳಲು ಅದ್ಭುತವಾದ ದಿವ್ಯ ಆಸನವನ್ನು ಕಂದಿರಿಸಿದನು. ಶ್ರೇಷ್ಠವಾಗಿಲ್ಲದೂ ಮೂರ್ತಿವತ್ತಾಗಿ ಬಂದು ಅವಳ ಅಭಿಷೇಕಕ್ಕಾಗಿ ಚಿನ್ನದ ಬಿಂದಿಗಳಲ್ಲಿ ಪರಿಕುಡ್ಯವಾದ ನೀರನ್ನು ತಂದರು. || ೧೦ || ಭೂದೇವಿಯು ಅಭಿಷೇಕಕ್ಕಾಗಿ ಬೇಕಾದ ಗಿಡಮೂಲಿಕೆಗಳನ್ನು ಸಿದ್ಧಪಡಿಸಿದಳು. ಗೋವುಗಳು ರಮ್ಯವಾದ ಪಂಚವ್ಯವಸ್ಥಾ, ವಸಂತನು ಚೈತ್ರ-ವೈಶಾಖದಲ್ಲಿ ದೊರೆಯುವ ಬಗೆ-ಬಗೆಯ ಫಲ-ಫುಷ್ಪಗಳನ್ನು ಕಾಣಕೆಯಾಗಿ ಅರ್ಪಿಸಿದರು. || ೧೧ || ಇವೆಲ್ಲ ಸಾಮಗ್ರಿಗಳಿಂದ ಋಷಿಗಳು ಲಕ್ಷ್ಮೀದೇವಿಗೆ ಶಾಸ್ತ್ರೋಕ್ತವಾಗಿ ಶುಭ ಜಲದಿಂದ ಅಭಿಷೇಕ ಮಾಡಿದರು. ಗಂಧರ್ವರು ಮಂಗಳಗೀತೆಗಳನ್ನು ಹಾಡಿದರು. ನರ್ತಕಿಯರು ಹಾಡುತ್ತಾ, ನರ್ತಿಸುತ್ತಾ ಸೇವೆ ಸಲ್ಲಿಸಿದರು. || ೧೨ || ಮೇಘಗಳು ಮೂರ್ತಿವತ್ತಾಗಿ ಬಂದು ಮೃದಂಗ, ಪೂವ, ಅನಕ, ಗೋಮುಖ, ಶಂಬ, ಕೊಳಲು, ವೀಣೆ ಮುಂತಾದ ವಾದ್ಯಗಳನ್ನು ಇಂಪಾಗಿ ನುಡಿಸಿತು. || ೧೩ || ಆಗ ಭಗವತೀ ಲಕ್ಷ್ಮೀ ದೇವಿಯು ಕೈಯಲ್ಲಿ ಕಮಲವನ್ನು ಹಿಡಿದುಕೊಂಡ ದಿವ್ಯ ಸಿಂಹಾಸನದಲ್ಲಿ ವಿರಾಜಮಾಣಾದಳು. ಬ್ರಾಹ್ಮಣೋತ್ತಮರು ವೇದ ಮಂತ್ರಗಳನ್ನು ಪಠಿಸುತ್ತಿರುವಂತೆ, ದಿಗ್ಗಜಗಳು ಪೂರ್ಣ ಕುಂಭ ಗಳಿಂದ ಅವಳಿಗೆ ಅಭಿಷೇಕಮಾಡಿದವು. || ೧೪ || ಸಮುದ್ರ ರಾಜನು ಅಳೆಗೆ ಎರಡು ರೇಷ್ಮೆಯ ಪೀಠಾಂಬರಗಳನ್ನು ಉಡಲು ಕೊಟ್ಟನು. ವರುಣನು ಮಧುಪಾನದಿಂದ ಮತ್ತವಾದ ದುಂಡಿಗಿಂದ ಕೂಡಿದ್ದ ವೈಜಯಂತೀ ಮಾಲೆಯನ್ನು ಸಮರ್ಪಿಸಿದನು. || ೧೫ || ವಿಶ್ವ ಕರ್ಮಾ ಪ್ರಜಾಪತಿಯು ನಾನಾವಿಧವಾದ ವಿಚಿತ್ರವಾದ ಆಭರಣಗಳನ್ನೂ, ಸದೃಶತಃ ದೇವಿಯು ಮುಕ್ತಿನ ಹಾರವನ್ನೂ, ಬ್ರಹ್ಮನು ದಿವ್ಯವಾದ ಕಮಲವನ್ನೂ, ಪಾಗಶ್ರೇಷ್ಠರು ನಯನ ಮನೋಹರವಾದ ಕುಂಡಲಗಳನ್ನೂ ಲಕ್ಷ್ಮೀದೇವಿಗೆ ಅರ್ಪಿಸಿದರು. || ೧೬ ||

ತತಃ ಕೃತಸ್ತ್ವಯೋನೋತ್ಪಲಸ್ಯಜಂ
ನದದ್ವಿರೇಘಾಂ ಪರಿಗೃಹ್ಯ ಪಾಣಿನಾ |
ಚಲಾಲ ವಕ್ತ್ರಂ ಸುಕವೋಲಕುಂಡಲಂ
ಸವ್ರೀಡಹಾಸಂ ದಧತೀ ಸುಶೋಭನಮ್ || ೧೭ ||

ಶ್ವನದ್ವಯಂ ಚಾತಿಕ್ಯತೋದರೀ ಸಮಂ
ನಿರಂತರಂ ಚಂದನಕುಂಕುಮೋಕ್ಷಿತಮ್ |
ತತಸ್ತತೋ ನೂಪುರವಲ್ಲುಶಿಂಜಿತೈ-
ರ್ವಿಸರ್ಪತೀ ಹೇಮಲತೇವ ಸಾ ಬಭೌ || ೧೮ ||

ವಿರೋಕಯಂತೀ ನಿರವದ್ಯಮಾತ್ಮನಃ
ಪದಂ ಭ್ರುವಂ ಚಾವ್ಯಭಿಲಾಸಿದ್ಗುಣಮ್ |
ಗಂಧರ್ವಯಕ್ತ್ವಾಸುರಸಿದ್ಧಚಾರಣ-
ತೈವಿಷ್ಣುಪೇಯಾದಿಪು ಸಾನ್ಧವಿಂದತ || ೧೯ ||

ನೂನಂ ತಪೋ ಯಸ್ಯ ನ ಮನ್ಯುನಿರ್ಜಯೋ
ಚ್ಛಾನಂ ಕ್ವಚಿತ್ತಚ್ಛ ನ ಸಂಗವರ್ಜಿತಮ್ |
ಕಶ್ಚಿನ್ನಹಾಂಸ್ತಸ್ಯ ನ ಕಾಮನಿರ್ಜಯಃ
ಸ ಈಶ್ವರಃ ಕಿಂ ಪರತೋವ್ಯಪಾತ್ರಯಃ || ೨೦ ||

ಧರ್ಮಃ ಕ್ವಚಿತ್ತತ್ ನ ಭೂತಸೌಹೃದಂ
ತ್ಯಾಗಃ ಕ್ವಚಿತ್ತತ್ ನ ಮುಕ್ತಿಕಾರಣಮ್ |
ವೀರ್ಯಂ ನ ತ್ರಿಯೋಽಸ್ಯ ಜವೇಗನಿಷ್ಠತಂ
ನ ಹಿ ದ್ವಿತೀಯೋ ಗುಣಸಂಗವರ್ಜಿತಃ || ೨೧ ||

ಇದಾದ ನಂತರ ವಿಶ್ವೇಶ್ವರರು ಸ್ವಾಮಿತ್ವಗಳನ್ನು ಪಡೆದ
ಬಳಿಕ ಕ್ಷೀರಮೋದೇವಿಯು ಝೇಂಕರಿಸುತ್ತಿದ್ದ ದುಂಬಿಗಳಿಂದ
ಜ್ಞಾಪ್ತವಾಗಿದ್ದ ಕ್ಷೆತ್ವದಿಲೆಯ ಮಾಲೆಯನ್ನು ಕೈಯಲ್ಲಿ ಹಿಡಿದು
ಕೊಂಡಳು. ಕುಂಡಲಗಳ ಕಾಂತಿಯಿಂದ ಕ್ಷೀಲಕ್ಷ್ಮೀದೇವಿಯು
ಮುಖದ ಸೌಂದರ್ಯ ಆವರ್ಣನೀಯವಾಗಿತ್ತು. ಅವಳು ನಾಚಿಕೆ
ಯಿಂದೊಡಗೂಡಿ ಕಿರುನಗೆಯಿಂದ ಕೂಡಿ ಮೆಲ್ಲನೆ ಹೊರಟಳು.
|| ೧೭ || ಲಕ್ಷ್ಮೀದೇವಿಯು ಸೊಂಟವು ಬಹಳ ಸೂಕ್ಷ್ಮವಾಗಿತ್ತು.
ಸುಂದರವಾದ ಆಕೆಯ ಸ್ತನಗಳು ಒಂದಕ್ಕೊಂದು ಸೇರಿಕೊಂಡು
ತುಂಬಿಕೊಂಡಿದ್ದು ಕುಂಕುಮಕೇಸರಿಯ ಗಂಧದಿಂದ ಲೇಖಿಸಲ್ಪಟ್ಟ
ದ್ದವು. ಕಾಲ್ಪಳಿಗಳ ಝೇಂ-ಝೇಂ ಶಬ್ದದೊಡನೆ ಆತ್ತಂದಿತ್ತ ಸುಳಿ
ದಾಡುತ್ತಿದ್ದ ರಮಾದೇವಿಯು ಚನ್ನದ ಬಳ್ಳಿಯಂತೆಯೇ ಕಾಣು
ತ್ತಿದ್ದಳು. || ೧೮ || ದೋಷರಹಿತನಾದ, ಸಮಸ್ತ ಕೃತ್ಯಮವಾದ
ಗುಣಗಳಿಂದ ಸಂವನ್ಮನಾದ, ಅವಿನಾಶಿಯಾದ ಪುರುಷನ ಆಶ್ರಯ
ವನ್ನು ಬಯಸಿ ಆಕೆಯು ಹೊರಟಿದ್ದಳು. ಆದರೆ ಗಂಧರ್ವ, ಯಕ್ಷ
ರಾಕ್ಷಸ, ಸಿದ್ಧ ಚಾರಣ, ದೇವತೆಗಳೇ ಮೊದಲಾದವರಲ್ಲಿ ಅಂತಹ
ಪುರುಷನು ಅವಳಿಗೆ ಸಿಗಲೇ ಇಲ್ಲ. || ೧೯ || ಆಗ ಅವಳು ತನ್ನಲ್ಲೇ
ಹೀಗೆ ಯೋಚಿಸಿದಳು - ಕೆಲವರು ತಮ್ಮಿಗಿಳೇನೋ ಹೌದು
ಆದರೆ ಕ್ರೋಧವನ್ನು ಗೆದ್ದುಕೊಂಡಿಲ್ಲ. (ದುವಾಸನು ತಮ್ಮಿಗಿಳು,
ಆದರೆ ಕೋಪವನ್ನು ಜಯಿಸಿದವರಲ್ಲ) ಕೆಲವರಲ್ಲಿ ಜ್ಞಾನವೇನೋ
ಇದೆ. ಆದರೆ ಅವರು ಪೂರ್ಣ ಅನಾಸಕ್ತರಲ್ಲ. (ಗುರು-ಕುಕ್ಕರಲ್ಲಿ
ಜ್ಞಾನ, ಕವಿಸ್ತೂ ಇದೆ. ಆದರೆ ಪ್ರಾಣಿಗಳಿಗೆ ಒಳ್ಳೆಯ ಕೆಟ್ಟ ಫಲ
ಗಳನ್ನು ಕೊಡುವುದರಲ್ಲೇ ಆಸಕ್ತರಾದ್ದರಿಂದ ಸಂಗವರ್ಜಿತರಲ್ಲ.)
ಕೆಲವರು ಮಹಾತ್ಮರಿರುತ್ತಾರೆ. ಆದರೆ ಕಾಮವನ್ನು ಗೆಲ್ಲಲಿಲ್ಲ.
(ಚಂದ್ರನು ಮಹಾತ್ಮನೇ ಸರಿ. ಆದರೆ ದೇವಗುರುವಿನ ಪತ್ನಿಯಲ್ಲಿ
ಆಸಕ್ತನಾದನು.) ಕೆಲವರಲ್ಲಿ ಐಶ್ವರ್ಯವೂ ಒಹಳವಿದೆ, ಆದರೆ
ಅವರು ಬೇರೆಯವರ ಆಶ್ರಯ ಪಡೆಯಬೇಕಾಗುತ್ತದೆ. (ಇತರರ
ಆಶ್ರಯದಿಂದಲೇ ತೈಲೋಕ್ಯಾಧಿಪತ್ಯವನ್ನು ಗಳಿಸಿದ ಇಂದ್ರನನ್ನು
ಪ್ರಭು ಎಂದು ಎನ್ನಲಾದೀತೇ?) || ೨೦ || ಕೆಲವರಲ್ಲಿ ಧರ್ಮ
ವಿದೆ. ಆದರೆ ಭೂತದಯೆಯಿಲ್ಲ. (ಧರ್ಮಾತ್ಮನಿಗೆ ಮುಖ್ಯವಾಗಿ
ಭೂತದಯೆ ಇರಬೇಕು. ಯಮಧರ್ಮನು ಧರ್ಮಾತ್ಮನೇ ಸರಿ.
ಆದರೆ ಅವನಲ್ಲಿ ಭೂತದಯೆ ಇಲ್ಲ. ನಿಷ್ಕರುಣೆಯಿಂದ ಪ್ರಾಣಿ
ಗಳನ್ನು ಸಂಹರಿಸುವನು.) ಕೆಲವರಲ್ಲಿ ತ್ಯಾಗವಿದೆ, ಆದರೆ ಆ ತ್ಯಾಗ
ಮುಕ್ತಿಗೆ ಕಾರಣವಾಗುವುದಿಲ್ಲ. (ಮೋಕ್ಷಾಪೇಕ್ಷೆಯಿಂದಲೇ ತ್ಯಾಗ
ಮಾಡಬೇಕು. ಶಿವ ಮೊದಲಾದವರಲ್ಲಿ ತ್ಯಾಗವಿದೆ. ಆದರೆ ಅದು
ನಿಷ್ಕಾಮಬುದ್ಧಿಯಿಂದ ಮಾಡಿದ ತ್ಯಾಗವಲ್ಲ.) ಕೆಲ-ಕೆಲವರಲ್ಲಿ
ವೀರ್ಯ-ಪರಾಕ್ರಮಗಳಿವೆ. ಆದರೆ ಅವರು ಕಾಲನ ಹಿಡಿತದಿಂದ
ಹೊರಗಾದವರಲ್ಲ. (ಕಾರ್ತವೀರ್ಯನೇ ಮೊದಲಾದವರಲ್ಲಿ
ಶೌರ್ಯ-ಪರಾಕ್ರಮಗಳಿದ್ದರೂ ಕಾಲಚಕ್ರವನ್ನು ಗೆಲ್ಲಲಾಗಲಿಲ್ಲ.)
ಕೆಲವು ಮಹಾತ್ಮರಲ್ಲಿ ವಿಷಯಾಸಕ್ತಿಯೂ ಖಂಡಿತವಾಗಿ ಇಲ್ಲ.
ಆದರೆ ಅವರು ನಿರಂತರ ಅದ್ವೈತ-ಸಮಾಧಿಯಲ್ಲೇ ತಲೆನಿ
ರಾಗಿರುತ್ತಾರೆ. (ಪ್ರಕೃತಿಯ ಸಂಗವನ್ನೇ ತೊರೆದಿರುವ ಸನಕಾದಿಗಳು
ವಿಶ್ವರಾದ್ಧರಿಂದ ನನಗೆ ತಕ್ಕವರಲ್ಲ.) || ೨೧ ||

ಕ್ಷುಚಿಚ್ಛಿರಾಯುರ್ನ ಹಿ ಶೀಲಮಂಗಲಂ
ಕ್ಷುಚಿತ್ತದಪ್ಪಸ್ತಿ ನ ವೇದ್ಯಮಾಯುಷಃ |
ಯತ್ರೋಭಯಂ ಕುತ್ರ ಚ ಸೋಽಪ್ಯಮಂಗಲಃ
ಸುಮಂಗಲಃ ಕಶ್ಚ ನ ಕಾಂಕ್ಷತೇ ಹಿ ಮಾಮ್ || ೨೧ ||

ವಿವಂ ವಿಮೃಶ್ಯಾಪ್ಯಭಿಚಾರಿಸದ್ಗುಣೈಃ-
ಪರ್ವಂ ನಿಜೈಕಾಶ್ರಯತಾಽಗುಣಾಶ್ರಯಮ್ |
ವಪ್ರೇ ವರಂ ಸರ್ವಗುಣೈರಪೈತ್ತಂ
ರಮಾ ಮುಕುಂದಂ ನಿರಪೇಕ್ಷಮೀಪ್ಸಿತಮ್ || ೨೨ ||

ತಸ್ಯಾಂಸದೇಶ ಉಶತೀಂ ನಮಕಂಜಮಾಲಾಂ
ಮಾದ್ಯನ್ಯಧುವ್ರತವರೂಢಗಿರೋಪಘುಷ್ಪಾಪ್ತಾಃ |
ತಸ್ಮೈ ನಿಧಾಯ ನಿಕಟೇ ತದುರಾ ಸ್ವಧಾಮ
ಸಪ್ರೀಡಹಾಸವಿಕಸನ್ಮಯನೇನ ಯತಾ || ೨೩ ||

ತಸ್ಯಾಃ ಶ್ರಿಯುಪ್ಪಿಪ್ಪಗಮೋ ಜನಕೋ ಜನನ್ಯಾ
ವಕ್ಷೋನಿವಾಸಮಕರೋತ್ತರಮಂ ವಿಭೂತೀಃ |
ಶ್ರೀ ಸ್ವಾ ಪ್ರಚಾ ಸಕರುಣೇನ ನಿರೀಕ್ಷಣೇನ
ಯತ್ರ ಸ್ವೈಧಯತ ಸಾಧಿಪತೀಂಸ್ವಿತ್ತೋಕಾನ್ || ೨೪ ||

ಶಂಖತೂರ್ಯಮೃದಂಗಾನಾಂ
ವಾದಿತ್ರಾಣಾಂ ಪೃಥುಃ ಸ್ವನಃ |
ದೇವಾನುಗಾನಾಂ ಸ್ವರಾಣಾಂ
ನೃತ್ಯತಾಂ ಗಾಯತಾಮಭೂತ್ || ೨೫ ||

ಬ್ರಹ್ಮರುದ್ರಾಂಗಿರೋಮುಖ್ಯಾಃ ಸರ್ವೇ ವಿಶ್ವಜೋ ವಿಭುಮ್ |
ಈಡಿರೇಽವಿತಥೈರ್ಮಂತ್ವೈಸ್ತಲ್ಲಿಂಗೈಃ ಪುಷ್ಪವರ್ಷಿಣಃ
|| ೨೬ ||

ಯಾರೋ ಋಷಿಯು ಚರಾಯುವಾಗಿರುತ್ತಾನೆ, ಆದರೆ ಅವನಲ್ಲಿ ಶುಭಕರವಾದ ನಡತೆಯಿರುವುದಿಲ್ಲ. (ಮಾರ್ಕಂಡೇಯನೇ ಮೊದಲಾದವರು ಚರಂಜೀವಿಗಳೇ ಸರಿ. ಆದರೆ ಅವರು ನಿರಂತರ ಇಂದ್ರಿಯಗಳನ್ನು ನಿಗ್ರಹಿಸಿಯೇ ಇರುವುದರಿಂದ ಗೃಹಸ್ಥಾಶ್ರಮೋಚಿತವಾದ ಒಳ್ಳೆಯ ನಡವಳಿಕೆ ಅವರಲ್ಲಿರುವುದಿಲ್ಲ.) ಕೆಲವರಲ್ಲಿ ಶುಭಕರವಾದ ನಡವಳಿಕೆಯಿರುತ್ತದೆ, ಆದರೆ ಅವರು ಚರಾಯುಗಳಾಗಿರುವುದಿಲ್ಲ. (ಹಿರಣ್ಯಕಶಿಪು ಮುಂತಾದವರಲ್ಲಿ ಒಳ್ಳೆಯ ನಡತೆಯಿದ್ದರೂ ಅಯುಸ್ಸಿನ ಭರವಸೆ ಇಲ್ಲ.) ಕೆಲವರಲ್ಲಿ ದೀರ್ಘಾಯುಷ್ಯ ಮತ್ತು ಶೀಲ ಎರಡೂ ಇರುತ್ತವೆ. ಆದರೆ ಅವರು ಅಮಂಗಳ ವೇತದಲ್ಲೇ ಇರುತ್ತಾರೆ. ಇನ್ನು ಉಳಿದವನಂದರೆ ಸಕಲ ಕಲ್ಯಾಣಗುಣಗಳಿಂದ ಕೂಡಿದ, ನಿರ್ದೋಷನಾದವನು ಭಗವಾನ್ ಮಹಾವಿಷ್ಣು ಒಬ್ಬನೇ. ಆದರೆ ಅವನು ನನ್ನನ್ನು ಬಯಸುವುದಿಲ್ಲ. ಅವನು ಆತ್ಮಾರಾಮನಾಗಿರುವುದೇ ಇದಕ್ಕೆ ಕಾರಣ. || ೨೧ ||

ಪರೀಕ್ಷಿತನೇ! ಹೀಗೆ ಮಹಾಲಕ್ಷ್ಮಿಯು ಬಹಳವಾಗಿ ಯೋಚಿಸಿ ಕಡೆಗೆ ತನಗೆ ಇಷ್ಟವಾಗಿದ್ದ ಭಗವಾನ್ ಮುಕುಂದನನ್ನೇ ಪತಿಯನ್ನಾಗಿ ವರಿಸಿದಳು. ಏಕೆಂದರೆ, ಅವನಲ್ಲಿ ಸಮಸ್ತ ಸದ್ಗುಣಗಳು ಯಾವಾಗಲೂ ವಾಸಮಾಡುತ್ತಿದ್ದವು. ಪ್ರಾಕೃತಗುಣಗಳು ಅವನನ್ನು ಎಂದೂ ಸ್ಪರ್ಶಿಸಲಾರವು. ಆಗಮಾದಿ ಅಷ್ಟಾದಿಗಳೂ ಅವನನ್ನೇ ಅದೇಕ್ಷಿಸುತ್ತಿದ್ದವು. ಆದರೆ ಅವನು ಮಾತ್ರ ಯಾವುದನ್ನೂ ಅವೇಕ್ಷಿಸುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ. ವಾಸ್ತವವಾಗಿ ಮಹಾಲಕ್ಷ್ಮಿಗೆ ಪರಮಾಶ್ರಯನು ಭಗವಂತನಾದ ಶ್ರೀಹರಿಯೇ ಆಗಿದ್ದನು. ಇದರಿಂದ ಅವಳು ಅವನನ್ನೇ ವರಿಸಿದಳು. || ೨೨ || ಹೀಗೆ ರಮಾದೇವಿಯು ತನ್ನ ಕೈಯಲ್ಲಿ ಹಿಡಿದಿದ್ದ ಸುಂದರವಾದ, ಮರಿದ ದುಂಬಿಗಳ ಝೇಂಕಾರದಿಂದ ಕೂಡಿದ, ಎನೂತನವಾದ ಕಮಲದ ಹಾರವನ್ನು ಶ್ರೀಮುಕುಂದನ ಕೊರಳಲ್ಲಿ ಹಾಕಿದಳು. ನಾಚಿಕೆಯಿಂದ ಕೂಡಿದ ಕಿರುನಗೆಯ ನೋಟದಿಂದ ತನ್ನ ವಾಸಸ್ಥಳವಾದ ಶ್ರೀಹರಿಯ ವಕ್ಷಸ್ಥಳವನ್ನೇ ಎಣಿಸುತ್ತಾ ಅವನ ಬಳಿಗೆ ಹೋಗಿ ನಿಂತಳು. || ೨೩ || ಜಗತ್ತಿನಿಂದ ಭಗವಂತನು ಜಗಜ್ಜನನಿಯಾದ ಸಮಸ್ತ ಸಂಪತ್ತುಗಳ ಅಧಿಪತ್ಯದೇವತೆಯಾದ ಲಕ್ಷ್ಮೀದೇವಿಗೆ ತನ್ನ ವಕ್ಷಸ್ಥಳದಲ್ಲೇ ನಿರಂತರವಾಗಿ ವಾಸಮಾಡಿಕೊಂಡಿರಲು ಸ್ಥಾನವನ್ನು ಕಲ್ಪಿಸಿ ಕೊಟ್ಟನು. ರಮಾದೇವಿಯು ವಿಷ್ಣುವಿನ ವಕ್ಷಸ್ಥಳದಲ್ಲಿಯೇ ವಿರಾಜಮಾನಳಾಗಿರುತ್ತಾ ದಯಾಪೂರ್ಣವಾದ ನೋಟದಿಂದ ಮೂರು ಲೋಕಗಳನ್ನೂ, ಲೋಕಪತಿಗಳನ್ನೂ, ಅವರ ಪತ್ನಿಗಳನ್ನೂ ಅಭಿವೃದ್ಧಿಪಡಿಸಿದಳು. || ೨೪ || ಲಕ್ಷ್ಮೀನಾರಾಯಣರ ಮಂಗಳಮಯ ಈ ಕಲ್ಯಾಣೋತ್ಸವದಲ್ಲಿ ಯಕ್ಷ-ಗಂಧರ್ವ-ಕಿನ್ನರರೇ ಮೊದಲಾದವರು ಕಂಠ, ಮೃದಂಗ, ಭೇರಿ ಮೊದಲಾದ ವಾದ್ಯಗಳನ್ನು ನುಡಿಸುತ್ತಾ ಆಪ್ನರೆಯರೊಂದಿಗೆ ನರ್ತನಮಾಡಿದರು. ಇದರಿಂದಾದ ಛಾರೀ ಶಬ್ದವು ಎಲ್ಲೆಡೆ ವ್ಯಾಪಿಸಿತು. || ೨೫ || ಬ್ರಹ್ಮ-ರುದ್ರ-ಆಂಗಿರಸ ಮೊದಲಾದ ಸಮಸ್ತ ಪ್ರಜಾಪತಿಗಳು ಪುಷ್ಪವೃಕ್ಷಿಯನ್ನು ಮಾಡುತ್ತಾ ಭಗವಂತನ ಗುಣ, ಸ್ವರೂಪ, ಲೀಲೆಗಳೇ ಮುಂತಾದವುಗಳನ್ನು ಯಥಾರ್ಥವಾಗಿ ವರ್ಣಿಸುತ್ತಿರುವ ಮಂತ್ರಗಳಿಂದ ಅವನನ್ನು ಸ್ತುತಿಸಿಕೊಡಗಿದರು. || ೨೬ ||

ಶ್ರಿಯಾ ವಿಲೋಕಿತಾ ದೇವಾಃ ಸಪ್ರಜಾಪತಯಃ ಪ್ರಜಾಃ |
ಶೀಲಾದಿಗುಣಸಂಪನ್ನಾ ಲೇಖರೇ ನಿರ್ವೃತ್ತಿಂ ಪರಾಮ್ || ೨೮ ||

ನಿಷತ್ವಾ ಲೋಲುಪಾ ರಾಜನ್ನಿರುದ್ಯೋಗಾ ಗತತ್ರಪಾಃ |
ಯದಾ ಚೋಪೇಕ್ಷಿತಾ ಲಕ್ಷ್ಮ್ಯಾ ಬಭೂವುಃ ಪೃಥ್ವ್ಯದ್ಯೈತ್ಯದಾನವಾಃ || ೨೯ ||

ಅಥಾಸೀದ್ವಾರುಣೇ ದೇವೀ ಕನ್ಯಾ ಕಮಲಲೋಚನಾ |
ಅಸುರಾ ಜಗೃಹುಸ್ತಾಂ ವೈ ಹರೇರನುಮತೇನ ತೇ || ೩೦ ||

ಅಥೋದಧೇರ್ಮಥ್ಯಮಾನಾತ್ಯಾತ್ಮಪೈರಮೃತಾರ್ಥಿಭಿಃ |
ಉದತಿಪ್ಪನ್ನಹಾರಾಜ ಪುರುಷಃ ಪರಮಾದ್ಭುತಃ || ೩೧ ||

ದೀರ್ಘಪೀವರದೋರ್ದಂಡಃ ಕಂಬುಗ್ರಿವೋಽರುಣೇಕ್ಷಣಃ |
ತ್ಯಾಮಲಪ್ತರುಣಃ ಸ್ವಗ್ವಿ ಸರ್ವಾಭರಣಭೂಷಿತಃ || ೩೨ ||

ಪೀತವಾಸಾ ಮಹೋರಶ್ಯಃ ಸುಮೃಪ್ಪಮಣಿಕುಂಡಲಃ |
ಸ್ನಿಗ್ಧಕುಂಟಿತಕೇಶಾಂತಃ ಸುಭಗಃ ಸಿಂಹವಿಕ್ರಮಃ || ೩೩ ||

ಅಮೃತಾಪೂರ್ಣಕಲಶಂ ಬಿಭ್ರದ್ಬಲಯಭೂಷಿತಃ |
ಸ ವೈ ಭಗವತಃ ಸಾಕ್ಷಾದ್ವಿಶ್ವೋರಂಶಾಂಶಸಂಭವಃ || ೩೪ ||

ಧನ್ವಂತರಿತಿ ಖ್ಯಾತ ಆಯುರ್ವೇದದೃಗಿದ್ಭಾಕ್ |
ತಮಾಲೋಕ್ಯಾಸುರಾಃ ಸರ್ವೇ ಕಲಶಂ ಚಾಮುತಾಭೃತಮ್ || ೩೫ ||

ಲಿಪಂತಃ ಸರ್ವವಸ್ತುನಿ ಕಲಶಂ ತರಸಾಹರನ್ |
ನೀಯಮಾನೇಽಸುರೈಸ್ತಸ್ಮಿನ್ಕಲಶೇಽಮೃತಭಾಜನೇ || ೩೬ ||

ವಿಷ್ಣು ಮನಸೋ ದೇವಾ ಹರಿಂ ಶರಣಮಾಯಯುಃ |
ಇತಿ ತದ್ವೈಷ್ಣವಾಲೋಕ್ಯ ಭಗವಾನ್ಪ್ರತ್ಯಕಾಮಕೃತ್ |
ಮಾ ವಿದ್ಯತ ಮಿಥೋಽರ್ಥಂ ವಃ ಸಾಧಯಿಷ್ಯೇ ಸ್ವಮಾಯಯಾ || ೩೭ ||

ಸಮಸ್ತ ದೇವತೆಗಳೂ, ಪ್ರಜಾವತಿಗಳೂ, ಪ್ರಜೆಗಳೂ ಶ್ರೀಲಕ್ಷ್ಮೀ ದೇವಿಯ ಕೃಪಾಕಟಾಕ್ಷದಿಂದ ಸೌಶೀಲ್ಯವೇ ಮುಂತಾದ ಶ್ರೇಷ್ಠ ಸದುಣ್ಣಗಳಿಂದ ಸಂಪನ್ನರಾಗಿ ಪರಮಾನಂದವನ್ನು ಹೊಂದಿದರು. || ೨೮ || ಮಹಾರಾಜಾ! ಇತ್ತ ಲಕ್ಷ್ಮೀದೇವಿಯು ದೈತ್ಯ-ದಾನವ ರನ್ನು ಉಪೇಕ್ಷಿಸಿದಾಗ ಅವರೆಲ್ಲರೂ ನಿರ್ಬಲರೂ, ನಿಷ್ಕ್ವರರೂ, ನಿರುದ್ಯೋಗಿಗಳೂ, ನಿರ್ಬಾಹ್ಯರೂ, ಕಡುಲೋಭಿಗಳೂ ಆದರು. || ೨೯ ||

ಇದಾದ ಬಳಿಕ ಸಮುದ್ರಮಂಥನವನ್ನು ಮುಂದುವರಿಸಿದಾಗ ಕಮಲಲೋಚನೆಯಾದ ಕನ್ಯೆಯ ರೂಪದಲ್ಲಿ ವಾರುಣೇದೇವಿಯು ಪ್ರಕಟನಾದಳು. ಭಗವಂತನ ಅನುಮತಿಯುಳ್ಳ ದೈತ್ಯರು ಅಕೆ ಯನ್ನು ಪಡೆದುಕೊಂಡರು. || ೩೦ || ಅನಂತರ ಮಹಾರಾಜಾ! ಕಶ್ಯಪನ ಮಕ್ಕಳಾದ ದೇವ-ದಾನವರು ಅಮೃತವನ್ನು ಒಯಸಿ ಸಮುದ್ರಮಂಥನವನ್ನು ಮುಂದುವರಿಸಿದಾಗ ಆದರಿಂದ ಪರಮಾದ್ಭುತನಾದ ಪುರುಷನೊಬ್ಬನು ಪ್ರಕಟನಾದನು. || ೩೧ || ಅವನ ತೋರುಗಳು ನೀಳವಾಗಿಯೂ, ದಪ್ಪವಾಗಿಯೂ ಇದ್ದುವು. ಅವನ ಕುತ್ತಿಗೆಯು ಶಂಖವನ್ನು ಹೊಲುತಿತ್ತು. ಕಡೆಗಣ್ಣುಗಳು ಕೆಂಪಾಗಿದ್ದವು. ಅವನು ಶ್ಯಾಮಲವರ್ಣದ ಅಂಗಶಾಂತಿಯಿಂದ ಸುಂದರನಾಗಿದ್ದನು. ಕೊರಳಲ್ಲಿ ಮಾಲೆ, ಅಂಗಾಂಗಗಳಲ್ಲಿ ಸಮಸ್ತ ಆಭರಣಗಳಿಂದ ಸಮಲಂಕೃತನಾಗಿದ್ದನು. ಪೀತಾಂಬರವನ್ನು ಉಟ್ಟಿದ್ದನು. ಕಿವಿಗಳಲ್ಲಿ ಹೊಳೆಯುತ್ತಿರುವ ಕುಂಡಲಗಳಿದ್ದವು. ಅಗಲವಾದ ವಕ್ಷಸ್ಥಳವಿದ್ದು ಯುವಕನಾಗಿದ್ದನು. ಸಿಂಹದಂತಹ ಪರಾಕ್ರಮ, ಅನುಪಮ ಸೌಂದರ್ಯ, ನುಣುಪಾದ ಗುಂಗುರು ಕೂದಲುಗಳು ಹಾರಾಡುತ್ತಾ ಅವನ ಸ್ವರೂಪವು ಅದ್ವಿತೀಯವಾಗಿತ್ತು. || ೩೨-೩೩ || ಅವನ ಕೈಗಳಲ್ಲಿ ಕಂಕಣಗಳಿದ್ದು ಅಮೃತದಿಂದ ತುಂಬಿದ ಕಲಶವನ್ನು ಹಿಡಿದುಕೊಂಡಿದ್ದನು. ಅವನು ಸಾಕ್ಷಾತ್ ಭಗವಾನ್ ವಿಷ್ಣುವಿನ ಅಂಶಾಂಶ ಅವತಾರನಾಗಿದ್ದನು. || ೩೪ || ಅವನು ಆಯುರ್ವೇದ ಪ್ರವರ್ತಕನೂ, ಯಜ್ಞ ಭೋಗ್ಯವೂ ಆದ ಧನ್ವಂತರೇ ಎಂಬ ಹೆಸರಿನಿಂದ ಪ್ರಸಿದ್ಧನಾಗಿದ್ದನು. ಅವನ ಮೇಲೆ ಮತ್ತು ಅವನ ಕೈಯಲ್ಲಿದ್ದ ಅಮೃತಕಲಶದ ಮೇಲೆ ದೈತ್ಯರ ದೃಷ್ಟಿಗಳೆಲ್ಲವೂ ಅವರು ಶೀಘ್ರವಾಗಿ ಬಲವಂತವಾಗಿ ಆ ಅಮೃತಕಲಶವನ್ನು ಕಸಿದುಕೊಂಡರು. ಅವರಾದರೋ ಮೊದಲಿನಿಂದಲೇ ಯಾವುದೇ ರೀತಿಯಿಂದ ಸಮುದ್ರಮಂಥನದಿಂದ ದೊರೆತ ಎಲ್ಲ ವಸ್ತುಗಳು ತಮಗೇ ಸೇರಬೇಕೆಂದು ಹೊಂಚು ಹಾಕುತ್ತಿದ್ದರು. ಆಸುರರು ಆ ಅಮೃತದಿಂದ ತುಂಬಿದ ಕಲಶವನ್ನು ಕುಡಿದುಕೊಂಡಾಗ ದೇವತೆಗಳ ಮನಸ್ಸು ವಿಷಾದದಿಂದ ತುಂಬಿ ಹೋಯಿತು. ಅನ್ಯಮಾರ್ಗವನ್ನು ಕಾಣದೆ ಅವರು ಶ್ರೀಹರಿಯಲ್ಲಿ ಶರಣಾದರು. ದೇವತೆಗಳ ಆ ದೈನ್ಯಾವಸ್ಥೆಯನ್ನು ಕಂಡು ಭಕ್ತರ ಕಲ್ಪತರುವಾದ ಭಗವಂತನು ಹೇಳಿದನು - ದೇವತೆಗಳಿರಾ! ನೀವು ದುಃಖಿಸಬೇಡಿರಿ. ನಾನು ನನ್ನ ಮಾಯೆಯಿಂದ ಅವರಲ್ಲಿ ಪರಸ್ಪರ ಕಲಹ ಉಂಟಾಗುವಂತೆ ಮಾಡಿ ಈಗಲೇ ನಿಮ್ಮ ಕಾರ್ಯವನ್ನು ಸಾಧಿಸಿಕೊಡುವೆನು. || ೩೫-೩೬ ||

ಮಿಥಃ ಕಲಿರಭೂತ್ತೇಷಾಂ ತದರ್ಥೇ ತರ್ಷಚೇತಸಾಮ್ |
ಅಹಂ ಪೂರ್ವಮಹಂ ಪೂರ್ವಂ ನ ತ್ವಂ ನ ತ್ವಮಿತಿ ಪ್ರಭೋ
|| ೩೮ ||

ದೇವಾಃ ಸ್ವ ಭಾಗಮರ್ಹಂತಿ ಯೇ ತುಲ್ಯಾಯಾದಹೇತವಃ |
ಸತ್ರಯಾಗ ಇವೈತ್ಯಸ್ಮಿನ್ನೇಷ ಧರ್ಮಃ ಸನಾತನಃ
|| ೩೯ ||

ಇತಿ ಸ್ವಾಸ್ಥ್ಯತಪೋಧನ್ವೈ ದೈತೇಯಾ ಚಾತಮತ್ಸರಾಃ |
ದುರ್ಬಲಾಃ ಪ್ರಬಲಾನ್ತಾಪಸ್ವಹೀತಕಲಶಾನ್ಮುಖಾಃ
|| ೪೦ ||

ಏತಸ್ಮಿನ್ನಂತರೇ ಏಷುಃ ಸರ್ವೋಪಾಯವಿದೀಶ್ವರಃ |
ಯೋಷಿದ್ರೂಪಮನಿದೇಶ್ಯಂ ದಧಾರ ಪರಮಾದ್ವೈತಮ್
|| ೪೧ ||

ಪ್ರೇಕ್ಷಣೇಯೋತ್ಪಲಶ್ಯಾಮಂ ಸೂರ್ಯಮಯವಂದರಮ್ |
ಸಮಾನಕರ್ಕಾಭರಣಂ ಸುಕಪೋಯೋನ್ನಾಸನಮ್
|| ೪೨ ||

ನವಯೌವನನಿರ್ವೃತ್ತಸ್ತನಭಾರಕೃಶೋದರಮ್ |
ಮುಖಾಮೋದಾನುರಕ್ತಾಲಿಞ್ಚಂಕಾರೋದ್ವಿಗ್ನಲೋಚನಮ್
|| ೪೩ ||

ಬಿಭ್ರತ್ಸ್ತೋತಭಾರೇಣ ಮಾಲಾಮುತ್ತುಲ್ಲಮಲ್ಲಿಕಾಮ್ |
ಸುಗ್ರೀವಕಂಠಾಭರಣಂ ಸುಭುಜಾಂಗದಭೂಷಿತಮ್
|| ೪೪ ||

ವಿರಜಾಂಬರಸಂವೀತನಿತಂಬದ್ವಿಪಶೋಭಯಾ |
ಕಾಂಚ್ಯಾ ಪ್ರವಿಲಸದ್ಬಲ್ಲುಚಲಚ್ಚರಣಸೂಪುರಮ್
|| ೪೫ ||

ಸಪ್ರೀಡಸ್ಥಿತವಿಕ್ರಿಪ್ತಭ್ರೂವಿಲಾಸಾವಲೋಕನೈಃ |
ದೈತ್ಯಯೂಥಪಚೇತಸು ಕಾಮಮುದ್ವೀಪಯನ್ಮುಖಾಃ
|| ೪೬ ||

ಪರಿಕ್ಷಿತನೇ! ಅಮೃತಲೋಲುಪರಾದ ದೈತ್ಯರಲ್ಲಿ ಆದರ ಕುರಿತು ಪರಸ್ಪರ ಜಗಳ ಪ್ರಾರಂಭವಾಯಿತು. ನಾನು ಮೊದಲು ಕುಡಿಯುವೆ - ನಾನು ಮೊದಲು ಕುಡಿಯುವೆ, ನೀನಲ್ಲವೆಂದು ಎಲ್ಲರೂ ಹೇಳತೊಡಗಿದರು. || ೩೮ || ಅವರಲ್ಲಿ ದುರ್ಬಲರಾದವರು ಒಲಿಷ್ಟರಾದ ದೈತ್ಯರೊಡನೆ ವಿರೋಧಮಾಡತೊಡಗಿದರು. ಕಲಶವನ್ನು ಕಿತ್ತುಕೊಂಡು ಕೈವಶಪಡಿಸಿಕೊಂಡಿರುವವರು ಈರ್ಷೆಯಿಂದ ಧರ್ಮದ ನೆಪವನ್ನೊಡ್ಡಿ ಅವರನ್ನು ತಡೆಯುತ್ತಾ ಪದೇ-ಪದೇ ಹೇಳತೊಡಗಿದರು - ಅಯ್ಯಾ! ದೇವತೆಗಳೂ ನಮ್ಮಂತೆಯೇ ಪರಿಶ್ರಮಪಟ್ಟಿರುವರು. ಅವರಿಗೂ ಯಜ್ಞಭಾಗದಂತೆ ಸಮಾನವಾಗಿ ಇದರ ಭಾಗ ಸಿಗಬೇಕಲ್ಲ! ಇದೇ ಸನಾತನ ಧರ್ಮವಾಗಿದೆ. || ೩೯-೪೦ || ಇತ್ತ ಹೀಗೆ ದೈತ್ಯರು ನಾನು-ನಾನು ಎಂದು ಕುಚ್ಚಾಡುತ್ತಿದ್ದಾಗ ಆ ಕಡೆ ಸಮಸ್ತ ಉಪಾಯಗಳನ್ನು ಒಲ್ಲಿದ ನಾದ ಲೋಕೇಶ್ವರ, ಚತುರತೀರೋಮಣ ಭಗವಂತನು ಅತ್ಯಂತ ಅದ್ಭುತವಾದ, ಅವರ್ಣನೀಯವಾದ ಮೋಹಿನಿಯ ರೂಪವನ್ನು ಧರಿಸಿದನು. || ೪೧ || ಪ್ರೇಕ್ಷಣೀಯಳಾದ ಆ ಸುಂದರಿಯ ಕರೀರವು ನೈದಿಲೆಯಂತೆ ಶ್ಯಾಮಲವರ್ಣದಿಂದ ಶೋಭಿಸುತ್ತಿತ್ತು. ಅವಳ ಎಲ್ಲ ಅಂಗಾಂಗಗಳು ಅಕರ್ಷಣೀಯವಾಗಿದ್ದವು. ಎರಡೂ ಕಿಷ್ಕಿಂಧೆಯಲ್ಲಿ ಸಮಾನವಾದ ಕರ್ಕಾಭರಣಗಳು ಶೋಭಿಸುತ್ತಿದ್ದವು. ಸುಂದರವಾದ ಕಪೋಲಗಳು, ಎತ್ತರವೂ ನೀಳವೂ ಆದ ಮೂಗಿನಿಂದ ಕೂಡಿದ ಮುಖವು ರಮಣೀಯವಾಗಿತ್ತು. || ೪೨ || ಹೊಸ ಜವ್ವನೆಯೊಡ್ಡರಿಂದ ದುಂಡಾಗಿ ಹೊರಪೊಮ್ಮುತ್ತಿದ್ದ ಸ್ತನಗಳ ಭಾರದಿಂದ ಸೊಂಟವು ಕೃಶವಾಗಿ ಬಳಕುತ್ತಿರುವಂತೆ ಕಾಣುತ್ತಿದ್ದಿತು. ಮುಖದ ಸುವಾಸನೆಯಿಂದ ಪುಷ್ಪವೆಂದು ಭ್ರಮಿಸಿ ಮುತ್ತಿದುತ್ತಿದ್ದ ದುಂಬಿಗಳ ಝುಂಕಾರದಿಂದ ಕಣ್ಣುಗಳು ಉದ್ವಿಗ್ನವಾಗಿದ್ದವು. || ೪೩ || ಪೋಲುಬದ್ಧಿದ್ದ ತುರುಬಿನಲ್ಲಿ ಅರಳಿದ ಮಲ್ಲಿಗೆಯ ಹಾರವು ಕಂಗೊಳಿಸುತ್ತಿದ್ದವು. ಕಂಠಾಭರಣದಿಂದ ಕುತ್ತಿಗೆಯೂ ಅಂಗದ ಕೇಯೂರಗಳಿಂದ ತೋಳುಗಳು ಸುಂದರವಾಗಿ ಶೋಭಿಸುತ್ತಿದ್ದವು. || ೪೪ || ದ್ವೀಪಗಳಂತಿದ್ದ ಎರಡು ನಿತಂಬಗಳು ಸ್ವಚ್ಛವಾದ ವಸ್ತ್ರದಿಂದಲೂ, ಡಾಟಿನಿಂದಲೂ ಸಮಲಂಕೃತವಾಗಿ ಮನೋಹರವಾಗಿ ಕಾಣುತ್ತಿದ್ದವು. ಅವಳ ಕಾಲಂದುಗೆಗಳು ಸುಮಧುರವಾಗಿ ಝುಣ-ಝುಣ ಶ್ವಮಾಡುತ್ತಿದ್ದವು. || ೪೫ || ಸೂರ್ಯ ಸುಂದರಿಯಾದ ಆ ಮೋಹಿನಿಯು ನಾಚಿಕೆಯಿಂದ ಕೂಡಿದ ಕಿರುನಗೆಯಿಂದಲೂ, ಹಾರಿಸಲ್ಪಡುತ್ತಿದ್ದ ಹುಬ್ಬುಗಳಿಂದಲೂ, ವೈಯಾರದ ಮೋಟದಿಂದಲೂ ದೈತ್ಯನಾಯಕರ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿದ್ದ ಕಾಮವನ್ನು ಉದ್ದೀಪನಗೊಳಿಸಿದಳು. || ೪೬ ||

ಎಂಟನೆಯ ಅಧ್ಯಾಯವು ಮುಗಿಯಿತು. || ೮ ||

ಇತಿ ಶ್ರೀಮದ್ರಾಗವತೇ ಮಹಾಪುರಾಣೇ ಪಾರಮಹಂಸ್ಯಾಂ ಸಂಹಿತಾಯಾಂ ಅಷ್ಟಮ ಸ್ಕಂಧೇ
ಭಗವನ್ನಾಯೋಪಲಂಭನಂ ನಾಮಾಷ್ಟಮೋಽಧ್ಯಾಯಃ || ೮ ||

ಒಂಭತ್ತನೆಯ ಅಧ್ಯಾಯ

ಭಗವಂತನು ಮೋಹಿನಿಯ ರೂಪದಲ್ಲಿ ಅಮೃತವನ್ನು ಹಂಚಿದುದು

ಶ್ರೀಶುಕ ಉವಾಚ

ತೇಽನ್ಯೋನ್ಯತೋಽಸುರಾಃ ಪಾತ್ರಂ ಹರಂತಸ್ತು ಕುಪೌಹೃದಾಃ |
ಕೃಪಂತೋ ದಸ್ಯುಃ ಪರಮಾರ್ಥಾ ಅಯಾಂತೀಂ ದದೃಶುಃ ಸ್ವಯಮ್ || ೧ ||

ಅಹೋ ರೂಪಮಹೋ ಧಾಮ ಅಹೋ ಅಸ್ಯಾ ನವಂ ವಯಃ |
ಇತಿ ತೇ ತಾಮುಭಿದ್ರುತ್ಯ ಪಪ್ರಚ್ಛುರ್ಜಾತಹೃಚ್ಛಯಾಃ || ೨ ||

ಕಾ ತ್ವಂ ಕಂಡಪರಾಶಾಸ್ತ್ರಿ ಕುಹೋ ವಾ ಕಿಂ ಚಕೀರ್ಷಸಿ |
ಕಸ್ಯಾಸಿ ವದ ವಾಮೋರು ಮಹಂತೀವ ಮನಾಂಸಿ ನಃ || ೩ ||

ನ ವಯಂ ತ್ವಾಮುರೈರ್ಧೈಶ್ಚೈಃ ಸಿದ್ಧಗಂಧರ್ವಚಾರಣೈಃ |
ನಾಸ್ತು ಪೃಥೂರ್ವಾಂ ಜಾನೀಮೋ ಲೋಕೇಶ್ಯಶ್ಚ ಕುಹೋ ನೃಘಃ || ೪ ||

ಸೂನಂ ತ್ವಂ ವಿಧಿನಾ ಸುಭ್ರೂಃ ಪ್ರೇಷಿತಾಸಿ ಶರೀರಿಣಾಮ್ |
ಸರ್ವೇಂದ್ರಿಯಮನುಪ್ರೀತಿಂ ವಿಧಾತುಂ ಸಘೃಗೇನ ಕಿಮ್ || ೫ ||

ಸಾ ತ್ವಂ ನಃ ಸ್ಪರ್ಧಮಾನಾನಾಮೇಕವಸ್ತುನಿ ಮಾನಿನಿ |
ಜ್ಞಾತೀನಾಂ ಬದ್ಧವೈರಾಣಾಂ ಶಂ ವಿಧತ್ಸ್ವ ಸುಮದ್ಭಮೇ || ೬ ||

ವಯಂ ಕಶ್ಯಪದಾಯಾದಾ ಭ್ರಾತರಃ ಕೃತಪೌರುಷಾಃ |
ವಿಭಜಸ್ವಯಥಾನ್ಯಾಯಂ ನೈವ ಭೇದೋ ಯಥಾ ಭವೇತ್ || ೭ ||

ಇಹ್ಯಪಾಮಂತ್ರಿತೋ ದೈತ್ಯವರ್ಣಯಾಯೋಽದ್ವಪುರ್ವರಿಃ |
ಪ್ರಹಸ್ಯ ರುಚಿರಾಪಾಂಗೈರ್ನಿರೀಕ್ಷನ್ನಿದಮುಪ್ರವೀತ್ || ೮ ||

ಶ್ರೀಭಗವಾನುವಾಚ

ಕಥಂ ಕಶ್ಯಪದಾಯಾದಾಃ ಪುಂಶ್ಚಲ್ಯಾಂ ಮಯಿ ಸಂಗತಾಃ |
ವಿಶ್ವಾಸಂ ಪಂಡಿತೋ ಜಾತು ಕಾಮಿನೀಮು ನ ಯಾತಿ ಹಿ || ೯ ||

ಸಾಲಾವ್ಯಕಾಣಾಂ ಸ್ತ್ರೀಣಾಂ ಚ ಸ್ವೈರೀಶೇನಾಂ ಸುರದ್ವಿಷಃ |
ಸುಖಾನ್ಯಾಹುರನಿತ್ಯಾನಿ ಸೂತಂ ಸೂತಂ ವಿಚಿನ್ವತಾಮ್ || ೧೦ ||

ಶ್ರೀಶುಕಮುನಿಗಳು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ - ಎಲೈ ಪರೀಕ್ಷಿತನೇ! ಅಸುರರು ತಮ್ಮ-ತಮ್ಮಲ್ಲಿಯೇ ಸದ್ಭಾವವನ್ನೂ, ವಿಶ್ವಾಸ ವನ್ನೂ ಕಳೆದುಕೊಂಡು ಒಬ್ಬರು ಮತ್ತೊಬ್ಬರನ್ನು ನಂದಿಸುತ್ತಾ, ಕೆಳಗಿನಿಂದ ಒಬ್ಬರಿಂದ ಮತ್ತೊಬ್ಬರು ಅಮೃತಕುಶಲವನ್ನು ಕಸಿದುಕೊಳ್ಳುತ್ತಾ ಇದ್ದರು. ಅದೇ ಸಮಯಕ್ಕೆ ಸರಿಯಾಗಿ ಸುಂದರಿಯಾದ ಓರ್ವ ಸ್ತ್ರೀಯು ತಮ್ಮ ಕಡೆಗೆ ಬರುತ್ತಿರುವುದನ್ನು ನೋಡಿದರು. || ೧ || ಆಹಾ! ಎಂತಹ ರೂಪ! ಎಂತಹ ತೇಜಸ್ಸು! ಎಂತಹ ನವ ಯೌವನ! ಎಂದು ಉದ್ಗರಿಸುತ್ತಾ ಕಾಮೋದ್ದಿಪ್ತರಾದ ಆ ದಾಸ ವರು ಅವಳ ಬಳಿಗೆ ಓಡಿಬಂದು ಬೆಸಗೊಂಡರು. || ೨ || ಪದ್ಮ ವಕ್ತ್ರಾಕ್ಷಿಯೇ! ಸುಂದರಿಯೇ! ನೀನು ಯಾರು? ಎಲ್ಲಿಂದ ಬಂದಿರುವೆ? ಏನು ಮಾಡಲು ಬಯಸಿ ಇಲ್ಲಿಗೆ ಬಂದಿರುವೆ? ನೀನು ಯಾರ ಮಗಳಾಗಿರುವೆ? ನಿನ್ನನ್ನು ನೋಡಿ ನಮ್ಮ ಮನಸ್ಸು ಕಲಕಿತೋಗಿದೆ. || ೩ || ಸುಂದರಿಯೇ! ನಮಗೆ ತಿಳಿದಿರುವಂತೆ ದೇವತೆಗಳಾಗಲೀ ದೈತ್ಯರಾಗಲೀ, ಸಿದ್ಧ-ಗಂಧರ್ವ-ಚಾರಣ ರಾಗಲೀ ನಿನ್ನನ್ನು ಸ್ತುತಿಸಿರುವುದಿಲ್ಲ. ಹೀಗಿರುವಾಗ ಮನುಷ್ಯರು ನಿನ್ನನ್ನು ಹೇಗೆ ಸ್ತುತಿಸಬಲ್ಲರು? || ೪ || ಸುಂದರೀ! ಪಿಂಡಿತ ವಾಗಿ ವಿಧಾತನೇ ದಯೆಗೈದು ಶರೀರಧಾರಿಗಳ ಸಮಸ್ತ ಇಂದ್ರಿಯ ಗಳನ್ನೂ ಮನಸ್ಸನ್ನೂ ತ್ಯಜಿವಡಿಸಲಿಕ್ಕಾಗಿಯೇ ನಿನ್ನನ್ನು ಇಲ್ಲಿಗೆ ಕಳಿಸಿರಬಹುದೇ? ನಿಜ! ಹಾಗೆಯೇ ಆಗಿರಬೇಕು. || ೫ || ಮಾನಿನೀ! ಹಾಗಂತ ನಾವುಗಳೆಲ್ಲ ಒಂದೇ ಜಾತಿಯವರು. ಹಾಗೂ ನಾವೆಲ್ಲ ಒಂದೇ ವಸ್ತುವನ್ನು ಬಯಸುತ್ತಿದ್ದೇವೆ. ಆದರಿಂದ ನಮ್ಮಲ್ಲಿ ಆಸೂಯೆ, ಬದ್ಧವೈರ ಉಂಟಾಗಿದೆ. ಸುಂದರೀ! ನೀನು ನಮ್ಮ ಜಗಳವನ್ನು ಕೊನೆಗಾಣಿಸು. || ೬ || ನಾವೆಲ್ಲರೂ ಕಶ್ಯಪನ ಮಕ್ಕಳು. ಆಣ್ಣ-ತಮ್ಮಂದಿರು. ನಾವುಗಳು ಅಮೃತಕ್ಕಾಗಿ ಭಾರೀ ವೈರುಪಾಥವನ್ನು ಮಾಡಿರುವೆವು. ನೀನು ನ್ಯಾಯವಾಗಿ ನಿಷ್ಪಕ್ಷ ಭಾವದಿಂದ ಇದನ್ನು ಹಂಚಿಬಿಡು. ಇದರಿಂದ ಮತ್ತೆ ನಮ್ಮಲ್ಲಿ ಯಾವುದೇ ಜಗಳ ಆಗದಿರಲಿ. || ೭ || ಅಸುರರು ಹೀಗೆ ಪ್ರಾರ್ಥಿಸಿದಾಗ ಮಾಯೆಯಿಂದ ಸ್ವಿವೇಷವನ್ನು ಧರಿಸಿದ್ದ ಶ್ರೀಹರಿಯು ನಗುತ್ತಾ ಸುಂದರವಾದ ಕಟಾಕ್ಷವಿಣ್ಣಣದಿಂದ ಅವರ ಕಡೆಗೆ ಮೋಡುತ್ತಾ ಇಂತೆಂದನು. || ೮ ||

ಶ್ರೀಭಗವಂತನು ಹೇಳಿದನು - ದೈತ್ಯರೇ! ಮಹರ್ಷಿಗಳಾದ ಕಶ್ಯಪನ ಮಕ್ಕಳಾದ ನೀವು, ಸ್ವೇಚ್ಛೆಯಿಂದ ಮನೆ-ಮನೆ ತಿರುಗುವ ಕುಲಚೆಯಾದ ನನ್ನ ಮೇಲೆ ನ್ಯಾಯದ ಭಾರವನ್ನು ಎಣೆ ಹಾಕುತ್ತಿ ದ್ದೀರಿ? ಪಂಡಿತರಾದವರು ಯಾವಾಗಲೂ ಕಾಮಿಸುಯರಲ್ಲಿ ವಿಶ್ವಾಸ ವನ್ನಿಡುವುದಿಲ್ಲ. || ೯ || ದೈತ್ಯರೇ! ನಾಯಿಯಲ್ಲಿ ಮತ್ತು ಜಾರಿಗೆಯಾದ ಸ್ತ್ರೀಯರ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಸ್ನೇಹವು ಅನಿತ್ಯವಾದುದು ಎಂದು ವಿದ್ವಾಂಸರು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ. ಅವರಿಬ್ಬರೂ ಸದಾಕಾಲ ಹೊಸ-ಹೊಸ ಬೇಟೆಯನ್ನು ಹುಡುಕುತ್ತಾ ಇರುತ್ತಾರೆ. || ೧೦ ||

ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣ ಉವಾಚ

ಇತಿ ತೇ ಕ್ಷೈಲಿತ್ವೈಸ್ತಸ್ಯಾ ಆಶ್ವಮನೋಽಸುರಾಃ |
ಜಹಸುರ್ಭಾವಗಂಭೀರಂ ದದುಶ್ಚಾಮೃತಭಾಜನಮ್

|| ೧೦ ||

ತತೋ ಗೃಹೀತ್ವಾಮೃತಭಾಜನಂ ಹರಿ-
ಬರ್ಭಾಷ ಈಷತ್ಕಿತತೋಭಯಾ ಗಿರಾ |
ಯದ್ಭುಜೇತಂ ಕ್ವ ಚ ಸಾಧ್ಯಸಾಧು ವಾ
ಕೃತಂ ಮಯಾ ವೋ ವಿಭಜೇ ಸುಧಾಮಿಮಾಮ್ || ೧೧ ||

ಇತ್ಯಭಿವ್ಯಾಹೃತಂ ತಸ್ಯಾ ಆಕರ್ಣ್ಯಾಸುರಪುಂಗವಾಃ |
ಅಪ್ರಮಾಣವಿದಸ್ತಸ್ಯಾಸ್ತತ್ರಭೇತ್ಯನ್ವಮಯತ
|| ೧೨ ||

ಅಥೋಪೋಷ್ಯ ಕೃತಸ್ನಾನಾ ಹುತ್ವಾ ಚ ಹವಿಷಾನಲಮ್ |
ದತ್ತಾ ಗೋವಿಪ್ರಭೂತೇಭ್ಯಃ ಕೃತದ್ವೈಯನಾ ದ್ವಿಜೈಃ
|| ೧೩ ||

ಯಥೋಪಪೋಷಂ ವಾಸಾಂಸಿ ಪರಿಧಾಯಾಹತಾನಿ ತೇ |
ಕುಶೇಷು ಪ್ರಾವಿಶನ್ತರ್ವೇ ಪ್ರಾಗಗ್ರೇಷ್ವಭಿಭೂಷಿತಾಃ
|| ೧೪ ||

ಪ್ರಾಬ್ಧುರ್ವೇಷೂಪವಿಪ್ರೇಷು ಸುರೇಷು ದಿತಿಜೇಷು ಚ |
ಧೂಪಾಮೋದಿತಶಾಲಾಯಾಂ ಜುಷ್ಪಾಯಾಂ ಮಾಲ್ಯದೀಪಕೈಃ
|| ೧೫ ||

ತಸ್ಯಾಂ ನರೇಂದ್ರ ಕರ್ಮೋರುರುಶುದ್ಧಕೂಲ-
ಶ್ರೋಣೀತಟಾಲಸಗತಿರ್ಮದವಿಹ್ವಲಾಕ್ಷೀ |
ಸಾ ಕೂಜತೀ ಕನಕನೂಪುರಶಿಂಜಿತೇನ
ಕುಂಭಸ್ತನೀ ಕಲಶಪಾಣಿರಥಾವಿವೇತ || ೧೬ ||

ತಾಂ ಶ್ರೀರಘೀಂ ಕನಕಕುಂಡಲಬಾರುರ್ಕಾ-
ನಾಸಾಕಪೋಲವದನಾಂ ಪರದೇವತಾಹ್ನಾಮ್ |
ಸಂವೀಕ್ಷ್ಯ ಸಂಮುಮುಹುರುತ್ತಿ ತವೀಕ್ಷ್ಯಕೇನ
ದೇವಾಸುರಾ ವಿಗಲಿತಸ್ತನಪಟ್ಟಕಾಂತಾಮ್ || ೧೭ ||

ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣಮಹಾಕುಮಾರಿಣಿಃ - ಪರಿಣಿ-
ದ್ಯಾಜನ್ | ಮೋಹಿನಿಯ ಇಂತಹ ಹುಡುಗಾಟದ ಮಾತುಗಳಿಂದ
ದೈತ್ಯರ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಅವಳ ಮೇಲೆ ವಿಶ್ವಾಸವು ಹೆಚ್ಚಿತು. ಅವರ
ಲ್ಲರೂ ಗಂಭೀರವಾಗಿ ನಕ್ಕು ಅಮೃತಕಲಶವನ್ನು ಆಕೆಯ ಕೈಗಿತ್ತರು.
|| ೧೦ || ಭಗವಂತನು ಅಮೃತದ ಕಲಶವನ್ನು ತನ್ನ ಕೈಯಲ್ಲಿ
ವಡೆದು ಕೊಂಚ ನುಸುನುಗುತ್ತಾ ಸವಿಸುಡಿಗಳಿಂದ ಇಂತೆಂದನು -
ದೈತ್ಯಶಿರೋಮಣಿಗಳೇ | ನಾನು ಮಾಡುವ ವಿಭಾಗ ಸರಿಯಾಗಿ
ರಲಿ, ಸರಿಯಲ್ಲದಿರಲಿ ನೀವು ಅದನ್ನು ಸಮ್ಮತಿಸುವುದಾದರೆ, ನಿಮ್ಮ
ಪ್ರಾರ್ಥನೆಯಂತೆ ಈ ಕಲಶದಲ್ಲಿರುವ ಅಮೃತವನ್ನು ನಾನು
ಹಂಚುತ್ತೇನೆ || ೧೧ || ಹೀಗೆ ಆಕೆಯ ಸವಿಮಾತುಗಳನ್ನು ಕೇಳಿ,
ಆವಳ ಮೂತಿನಲ್ಲಿದ್ದ ಅಪ್ರಾಮಾಣ್ಯವನ್ನು ತಿಳಿಯದೆ ದೊಡ್ಡ-
ದೊಡ್ಡ ದೈತ್ಯರೆಲ್ಲರೂ ಏಕಕಂಠದಿಂದ 'ನಮಗೆ ಸಮ್ಮತವಿದೆ'
ಎಂದು ನುಡಿದರು. ಅವರಿಗೆ ಮೋಹಿನಿಯ ವಾಸ್ತವಿಕ ಸ್ವರೂಪದ
ಅರಿವು ಇರಲಿಲ್ಲ || ೧೨ ||

ಇದಾದ ಬಳಿಕ ಮೋಹಿನಿಯ ನಿರ್ದೇಶದಂತೆ ದೇವ-ದಾನ-
ವರು ಒಂದು ದಿನದ ಉಪವಾಸಮಾಡಿ ಎಲ್ಲರೂ ಸ್ನಾನಮಾಡಿ-
ದರು. ಹವಿಸ್ಸಿನಿಂದ ಯಜ್ಞೇಶ್ವರನಲ್ಲಿ ಹೋಮಮಾಡಿ, ಗೋ-
ಬಾಹ್ಯಗಿರಗೂ, ಪ್ರಾಗಗ್ರೇಷು ಯಥಾಯೋಗ್ಯವಾದ ಉಪಹಾರ
ಗಳನ್ನು ಕೊಟ್ಟು, ಬ್ರಾಹ್ಮಣರಿಂದ ಸ್ವಸ್ತಿವಾಚನ ಮಾಡಿಸಿದರು.
|| ೧೩ || ತಮ್ಮ ಇಷ್ಟಾನುಸಾರವಾಗಿ ನೂತನವಾದ ವಸ್ತ್ರಗಳನ್ನು
ಧರಿಸಿ, ಗಂಧ-ಮಾಲ್ಯಾದಿಗಳಿಂದ ಅಲಂಕರಿಸಿಕೊಂಡು ಪೂರ್ವಾ-
ಗ್ರವಾಗಿದ್ದ ದರ್ಭಾಷಣಗಳಲ್ಲಿ ಕುಳಿತು ಕೊಂಡರು || ೧೪ ||
ದೇವ-ದಾನವರೆಲ್ಲರೂ ಧೂಪದಿಂದ ಸುಗಂಧಿತವಾದ, ಮಾಲೆ
ಗಳಿಂದ, ದೀಪಗಳಿಂದ ಅಲಂಕೃತವಾದ ಭವ್ಯಭವನದಲ್ಲಿ ಪೂರ್ವಾ-
ಗ್ರಗಳಲ್ಲಿ ದರ್ಭಾಷಣದಲ್ಲಿ ಕುಳಿತಿರುವಾಗ ಮೋಹಿನಿಯು
ಅಮೃತದ ಕಲಶವನ್ನೆತ್ತಿಕೊಂಡು ಆ ಸಭಾಭವನಕ್ಕೆ ಆಗಮಿಸಿದಳು.
ಆಗ ಅವಳು ಕಮನೀಯವಾದ ಪೀತಾಂಬರವನ್ನು ಉಟ್ಟಿದ್ದಳು.
ಮೃದುವಾದ ನಿಕಂಬಗಳ ಭಾರದಿಂದಾಗಿ ಮೆಲ್ಲ-ಮೆಲ್ಲನೆ
ನಡೆಯುತ್ತಿದ್ದಳು. ಕಣ್ಣುಗಳು ಮದದಿಂದ ವಿಹ್ವಲವಾಗಿದ್ದವು.
ಕಲಶಗಳನ್ನಿಟ್ಟ ಸ್ತನಗಳೂ ಉನ್ನತವಾಗಿದ್ದವು. ಅನೇಕರಿಗೆ
ಸೊಂಡಿಲಿನಂತೆ ಕೊಡೆಗಳು ದುಂಡಾಗಿದ್ದವು. ಚಿನ್ನದ ಕಾಲಂಡುಗೆ
ಗಳಿಂದ ಝುಣ-ಝುಣನೆ ಶಬ್ದಮಾಡುತ್ತಾ ಅಮೃತಹಸ್ತಳಾಗಿ
ಸಭಾಭವನವನ್ನು ಬೆಳಗುತ್ತಾ ಪ್ರವೇಶಿಸಿದಳು. || ೧೫-೧೬ ||
ಆವಳ ಸುಂದರವಾದ ಕಿವಿಗಳಲ್ಲಿ ಸ್ವರ್ಣಕುಂಡಲಗಳು ಶೋಭಿಸು-
ತ್ತಿದ್ದವು. ಮೂಗೂ, ಕಪೋಲಗಳು, ಮುಖವು ಬಹು ಅಂದವಾಗಿ
ದ್ದವು. ಸ್ವಯಂ ಪರದೇವತೆಯಾದ ಭಗವಂತನು ಆ ಮೋಹಿನಿಯ
ರೂಪದಲ್ಲಿ ಸಾಕ್ಷಾತ್ ಲಕ್ಷ್ಮೀದೇವಿಯ ಯಾರೋ ಶ್ರೇಷ್ಠ ಸಖಿಯೇ
ಬಂದಂತೆ ಕಾಣುತ್ತಿದ್ದನು. ಮೋಹಿನಿಯು ತನ್ನ ಮಂದಹಾಸದಿಂದ
ಕೂಡಿದ ಓರನೋಟದಿಂದ ದೇವ-ದಾನವರನ್ನು ನೋಡಿದಾಗ
ಅವರೆಲ್ಲರೂ ಮೋಹಿತರಾಗಿ ಬಿಟ್ಟರು. ಆಗ ಅವಳ ಸೆರಗು ಸ್ತನ
ಗಳಿಂದ ಸ್ವಲ್ಪ ಜಾರಿತ್ತು. || ೧೭ || ಭಗವಂತನು ಮೋಹಿನೀರೂಪ
ದಲ್ಲಿರುವಾಗ ಅಸುರರಾದರೋ ಜನ್ಮತಃ ಕ್ರೂರ ಸ್ವಭಾವದವರು,

ಅಸುರಾಣಾಂ ಸುಧಾದಾನಂ ಸರ್ಪಾಣಾಮಿವ ದುರ್ನಯಮ್ |
ಮತ್ಪ್ತಾ ಜಾತಿನ್ಯಶಂಸಾನಾಂ ನ ತಾಂ ವ್ಯಭಜದಚ್ಚುತಃ || ೧೯ ||

ಕಲ್ಪಯಿತ್ವಾ ಪೃಥಕ್ಪ್ರಕ್ತೇರುಭಯೇಷಾಂ ಜಗತ್ಪತಿಃ |
ತಾಂಶ್ಚೋಪವೇಶಯಾಮಾಸ ಸ್ವೇಷು ಸ್ವೇಷು ಚ ಪಂಕ್ತುಷು || ೨೦ ||

ದೈತ್ಯಾನ್ ಹೀತಕಲಶೋ ವಂಚಯನ್ಮುಪಸಂಚರೈಃ |
ದೂರಸ್ಥಾನ್ತಾಯಯಾಮಾಸ ಜರಾಮೃತ್ಯು ಹರಾಂ ಸುಧಾಮ್ || ೨೧ ||

ತೇ ಪಾಲಯಂತಃ ಸಮಯಮಸುರಾಃ ಸ್ವಕತಂ ಸೃಪ |
ತೂಷ್ಣೀಮಾಸನ್ಯತಸ್ತೇಹಾಃ ಸ್ತ್ರಿವಿವಾದಜುಗುಪ್ಸಯಾ || ೨೨ ||

ತಸ್ಯಾಂ ಕೃತಾತಿಪ್ರಣಯಾಃ ಪ್ರಣಯಾಪಾಯಕಾತರಾಃ |
ಬಹುಮಾನೇನ ಚಾಬದ್ಧಾ ನೋಚುಃ ಕಿಂಚನ ವಿಕ್ರಿಯಮ್ || ೨೩ ||

ದೇವಲಿಂಗಪ್ರತಿಚ್ಛನ್ನಃ ಸ್ವರ್ಭಾನುದೇವಸಂಸದಿ |
ಪ್ರವಿಷ್ಟಃ ಸೋಮಮಹಿಬುಚ್ಛದ್ರಾರ್ಕಾಭ್ಯಾಂ ಚ ಸೂಚಿತಃ || ೨೪ ||

ಚಕ್ರೇಣ ಕುರಧಾರೇಣ ಜಹಾರ ಪಿಬತಃ ಶಿರುಃ |
ಹರಿಸ್ತಸ್ಯ ಕುಂಭಸ್ತು ಸುಧಯಾಪ್ಲಾವಿತೋಽಪತತ್ || ೨೫ ||

ಶಿರಸ್ತಮುರತಾಂ ನೀತಮಜೋ ಗ್ರಹಮಚೀಕ್ಷಪತ್ |
ಯಸ್ತು ಪರ್ವಣ ಚಂದ್ರಾರ್ಕಾವಭಧಾವತಿ ವೈರಧೀಃ || ೨೬ ||

ಪೀತಪ್ರಾಯೇಽಮೃತೇ ದೇವೈರ್ಭಗವಾಲೋಕಭಾವನಃ |
ಪಶ್ಯತಾಮಸುರೇಂದ್ರಾಣಾಂ ಸ್ವಂ ರೂಪಂ ಜಗೃಹೇ ಹರಿಃ || ೨೭ ||

ಇವರಿಗೆ ಅಮೃತ ಕುಡಿಸಿದರೆ ಹಾವಿಗೆ ಹಾಲೆರೆದಂತೆ ಅನ್ಯಾಯವೇ ಆದೀತು ಎಂದು ವಿಚಾರಮಾಡಿ, ಅವನು ಅಸುರರಿಗೆ ಅಮೃತ ವನ್ನು ಹಂಚಿಕೊಡಲಿಲ್ಲ || ೧೯ || ಭಗವಂತನು ದೇವತೆಗಳನ್ನು ಮತ್ತು ದಾನವರನ್ನು ಬೇರೆ-ಬೇರೆ ಪಂಕ್ತಿಗಳನ್ನಾಗಿಸಿದನು. ಅವರೆಲ್ಲರೂ ತಮ್ಮ-ತಮ್ಮವರೊಂದಿಗೆ ಎರಡುಸಾಲು ಹಿಡಿದು ಕುಳಿತುಬಿಟ್ಟರು || ೨೦ || ಇದಾದ ಬಳಿಕ ಅಮೃತಕಲಶವನ್ನತ್ತಿ ಕೊಂಡು ಭಗವಂತನು ದೈತ್ಯರ ಬಳಿಗೆ ಬಂದನು. ಅವರನ್ನು ಹಾವ-ಭಾವ ಕಟಾಕ್ಷ-ವೀಕ್ಷಣಗಳಿಂದ ಮೋಹಿತರನ್ನಾಗಿಸಿ, ದೂರದಲ್ಲಿ ಕುಳಿತಿದ್ದ ದೇವತೆಗಳ ಬಳಿಗೆಬಂದು, ಯಾವುದನ್ನು ಕುಡಿಯುವುದ ರಿಂದ ಮುಪ್ಪು-ಸಾವುಗಳು ತೊಲಗುವುದೋ ಅಂತಹ ಅಮೃತ ವನ್ನು ದೇವತೆಗಳಿಗೆ ಕುಡಿಸಿದನು || ೨೧ || ಪರೀಕ್ಷಿತನೇ! ಅಸುರರು ಹಾವು ಮಾಡಿದ ಪ್ರತಿಜ್ಞೆಯನ್ನು ಖಾಲಿಸುತ್ತಿದ್ದರು. ಅವರಿಗೆ ಮೋಹಿನಿಯಲ್ಲಿ ಅಪಾರ ಸ್ನೇಹವೂ ಇತ್ತು ಹಾಗೂ ಸ್ತ್ರೀಯೊಡನೆ ಜಗಳಾಡುವುದು ತಮಗೆ ನಿಂದನೀಯವೆಂದೇ ತಿಳಿಯುತ್ತಿದ್ದರು. ಅದಕ್ಕಾಗಿ ಅವರು ಸುಮ್ಮನೆ ಕುಳಿತುಬಿಟ್ಟರು. || ೨೨ || ಮೋಹಿನಿಯಲ್ಲಿ ಅವರಿಗೆ ಅತ್ಯಂತ ಪ್ರೇಮ ಉಂಟಾಗಿತ್ತು. ಅವಳೊಂದಿಗಿನ ನಮ್ಮ ಪ್ರೇಮದ ಸಂಬಂಧ ಕಡಿದುಹೋದೀ ತೆಂದು ಅವರು ಭಯಪಡುತ್ತಿದ್ದರು. ಮೋಹಿನಿಯೂ ಮೊದಲಿಗೆ ಅವರಿಗೆ ಬಹಳ ಸಮಾನ್ಯ ಮಾಡಿದ್ದಳು. ಇದರಿಂದ ಅವರು ಮತ್ತೂ ಬಂಧಿತರಾಗಿದ್ದರು. ಈ ಕಾರಣದಿಂದಲೇ ಅವರು ಮೋಹಿನಿಗೆ ಯಾವುದೇ ಅಪ್ರಿಯ ಮಾತನ್ನೂ ಆಡಲಿಲ್ಲ || ೨೩ ||

ಭಗವಂತನು ದೇವತೆಗಳಿಗೆ ಅಮೃತವನ್ನು ಕುಡಿಸುತ್ತಿರುವಾಗ ಸ್ವರ್ಭಾನು (ರಾಹು) ಎಂಬ ದಾನವನು ದೇವತೆಗಳ ವೇಷವನ್ನು ತೊಟ್ಟು ಅವರ ಸಾಲಿನಲ್ಲಿ ಬಂದು ಕುಳಿತಿದ್ದನು. ದೇವತೆಗೆ ಳೊಂದಿಗೆ ಅವನೂ ಅಮೃತವನ್ನು ಕುಡಿದುಬಿಟ್ಟನು. ಆದರೆ ಒಡನೆಯೇ ಸೂರ್ಯ-ಚಂದ್ರರು ಅವನ ಕಪಟವನ್ನು ಬಯಲು ಗೊಳಿಸಿದರು || ೨೪ || ಅಮೃತವನ್ನು ಕುಡಿಸುತ್ತಿರುವಾಗಲೇ ಭಗ ವಂತನು ಶನ್ನ ತೀಕ್ಷ್ಣವಾದ ಸುರರ್ಶನ ಚಕ್ರದಿಂದ ಅವನ ತಲೆ ಯನ್ನು ತರಿದನು. ಆ ವೇಳೆಗೆ ಅಮೃತವು ಗಂಟಲಿನಿಂದ ಕೆಳಗೆ ಹೋಗದಿರುವುದರಿಂದ ಕುಂಭವು (ತಲೆಯಿಲ್ಲದ ಶರೀರವು) ಬಿದ್ದುಹೋಯಿತು. || ೨೫ || ಆದರೆ ಶಲೆಯು ಅಮರವಾಯಿತು. ಬ್ರಹ್ಮದೇವರು ಅವನನ್ನು ಗ್ರಹವನ್ನಾಗಿಸಿದರು. ಅದೇ ರಾಹುವು ಪರ್ವದಿಗಳಲ್ಲಿ (ಗ್ರಹಣಗಳಲ್ಲಿ) ಧ್ವೇಷಬುದ್ಧಿಯುಳ್ಳವನಾಗಿ ಸೂರ್ಯ-ಚಂದ್ರರನ್ನು ನುಂಗಲು ಹೋಗುತ್ತದೆ. || ೨೬ || ದೇವತೆಗಳು ಅಮೃತ ಪಾನಮಾಡಿದ ಬಳಿಕ ಸಮಸ್ತ ಲೋಕಗಳಿಗೆ ಜೀವನದಾನ ಮಾಡುವಂತಹ ಭಗವಂತನು ದೊಡ್ಡ-ದೊಡ್ಡ ದೈತ್ಯರ ಇದ್ದಿರನ್ನಲ್ಲೇ ಮೋಹಿನೀ ರೂಪವನ್ನು ತ್ಯಜಿಸಿ ನಿಜರೂಪವನ್ನು ತಾಳಿದನು. || ೨೭ || ಪರೀಕ್ಷಿತನೇ! ಹೀಗೆ ದೇವ-ದಾನವರು ಒಂದೇ ಕಡೆಯಲ್ಲಿ ಒಂದೇ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಅಮೃತರೂಪವಾದ ಒಂದೇ ಪ್ರಯೋಜನಕ್ಕಾಗಿ, ಒಂದೇ ಮೃಗವಿಗಾಗಿ, ಒಂದೇ ವಿಚಾರದಿಂದ, ಒಂದೇ ಕರ್ಮವನ್ನು ಮಾಡಿದ್ದರು; ಆದರೆ ಫಲದಲ್ಲಿ ದೊಡ್ಡ ಭೇದವೇ ಉಂಟಾಯಿತು. ಅವರಲ್ಲಿ

ಏವಂ ಸುರಾಸುರಗಣಾಃ ಸಮದೇಶಕಾಲ-

ಹೇತರ್ಥಕರ್ಮಮತಯೋಽಪಿ ಫಲೇ ವಿಕಲ್ಪಾಃ ।

ತತ್ರಾಮೃತಂ ಸುರಗಣಾಃ ಫಲಮಂಜುಸಾಽಽಪು-

ರ್ಯತ್ಪಾದಪಂಕಜರಜಃಶ್ರಯಣಾನ್ಮ ದೃತ್ಯಾಃ ॥ ೨೮ ॥

ಯದ್ಭುಜ್ಯತೇಽಸುಮಧಕರ್ಮಮನೋವಾಪೋಽಫಿ-

ರ್ದೇಹಾತ್ಮಜಾದಿಮಿ ಸೃಭಿಸ್ತದಷ್ಟ್ವಫಕ್ತ್ವಾತ್ ।

ತೈರೇವ ಸದ್ಭವತಿ ಯತ್ತಿಯತೇಽಪೃಥಕ್ತ್ವಾತ್

ಸರ್ವಸ್ಯ ತದ್ಭವತಿ ಮೂಲನಿಷೇಚನಂ ಯತ್ ॥ ೨೯ ॥

ದೇವತೆಗಳು ತುಂಬಾ ಸುಲಭವಾಗಿ ತಮ್ಮ ಪರಿಶ್ರಮದ ಫಲ-
ಅಮೃತವನ್ನು ಪಡೆದುಕೊಂಡರು. ಏಕೆಂದರೆ, ಅವರು ಭಗವಂತನ
ಚರಣರಜವನ್ನು ಆಶ್ರಯಿಸಿದ್ದರು. ಆದರೆ ದೈತ್ಯರು ಭಗವಂತನನ್ನು
ವಿರೋಧಿಸುವುದರಿಂದ ಅಮೃತದಿಂದ ಪಂಚಿತರಾದರು. ॥ ೨೮ ॥
ಮನುಷ್ಯನು ತನ್ನ ಪ್ರಾಣ, ಧನ, ಕರ್ಮ, ಮನಸ್ಸು ಮಾತು
ಮುಂತಾದವುಗಳಿಂದ ಶರೀರ ಮತ್ತು ಪುತ್ರಾದಿಗಳಿಗಾಗಿ ಮಾಡು-
ವುದೆಲ್ಲವೂ ವ್ಯರ್ಥವೇ ಸರಿ. ಏಕೆಂದರೆ, ಅದರ ಮೂಲದಲ್ಲಿ
ಭೇದಬುದ್ಧಿ ಇರುತ್ತದೆ. ಅದರ ಅದೇ ಪ್ರಾಣ ಮುಂತಾದ ವಸ್ತು-
ಗಳಿಂದ ಭಾವಿತನಾಗಿ ಮಾಡಲಾಗುವುದೆಲ್ಲವೂ ಭೇದಭಾವ-
ದಿಂದ ರಹಿತವಾಗಿರುವುದರಿಂದ ತನ್ನ ಶರೀರ, ಪುತ್ರ ಮತ್ತು ಸಮಸ್ತ
ಜಗತ್ತಿಗಾಗಿ ಸಫಲವಾಗಿ ಹೋಗುತ್ತದೆ. ವ್ಯಕ್ತದ ಬೇರುಗಳಿಗೆ
ನೀರುನುಸಿದರೆ ಅದರ ಶಾಖೋಪಶಾಖೆಗಳಿಗೆ ನೀರು ಸಿಗುವಂತೆ
ಭಗವಂತನಿಗಾಗಿ ಕರ್ಮಮಾಡುವುದರಿಂದ ಅವು ಎಲ್ಲರಿಗಾಗಿ
ಆಗಿಹೋಗುತ್ತವೆ. ॥ ೨೯ ॥

ಒಂಭತ್ತನೆಯ ಅಧ್ಯಾಯವು ಮುಗಿಯಿತು. ॥ ೯ ॥

ಇತಿ ಶ್ರೀಮದ್ಭಾಗವತೇ ಮಹಾಭಾರತೇ ಪಾರಮಹಂಸ್ಯಾಂ ಸಂಹಿತಾಯಾಂ ಅಶ್ವಮು ಸ್ತಂಧೇ
ಅಮೃತಮಥನೇ ಸಮೋಽಧ್ಯಾಯಃ ॥ ೯ ॥

ಹತ್ತನೆಯ ಅಧ್ಯಾಯ

ದೇವಾಸುರರ ಸಂಗ್ರಾಮ

ಶ್ರೀಶುಕ ಉವಾಚ

ಇತಿ ದಾನವದೈತೇಯಾ ನಾವಿಂದಸ್ತಮೃತಂ ಸೃಪ ।
ಯುಕ್ತಾಃ ಕರ್ಮಣಿ ಯತ್ತಾಶ್ಚ ವಾಸುದೇವಪರಾಜ್ಞುಭಾಃ
॥ ೧ ॥

ಸಾಧಯಿತ್ವಾಮೃತಂ ರಾಜನ್ಯಾಯಯಿತ್ವಾ ಸ್ವಕಾನ್ಸುರಾನ್ ।
ಪಶ್ಯತಾಂ ಸರ್ವಭೂತಾನಾಂ ಯಯೌ ಗರುಡವಾಹನಃ
॥ ೨ ॥

ಸಪತ್ನಾನ್ಯಾಂ ಪರಾಮೃದ್ಧಿಂ ದೃಷ್ಟ್ವಾ ತೇ ದಿತಿನಂದನಾಃ ।
ಅಮೃತ್ಯಮಾಣಾ ಉತ್ತೇತುದೇವಾನ್ಮತ್ಯುದ್ಯತಾಯುಧಾಃ
॥ ೩ ॥

ತತಃ ಸುರಗಣಾಃ ಸರ್ವೇ ಸುಧಯಾ ಪೀತಯೈಧಿತಾಃ ।
ಪ್ರತಿಸಂಯುಯುಧುಃ ಶಸ್ತ್ರೈರ್ನಾರಾಯಣಪದಾಶ್ರಯಾಃ
॥ ೪ ॥

ತತ್ರ ದೈವಾಸುರೋ ನಾಮ ರಣಃ ಪರಮದಾರುಣಃ ।
ರೋಧಸ್ಯುಪಸ್ಥತೋ ರಾಜಂಸ್ತುಮುರೋ ರೋಮಹರ್ಷಣಃ
॥ ೫ ॥

ಶ್ರೀಶುಕಮಹಾಮುನಿಗಳು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ - ೬. ಪರೀಕ್ಷಿತನೇ !
ದೈತ್ಯ-ದಾನವರು ಅಧಿಕ ಪ್ರಯಾಸದಿಂದಲೂ, ಅತ್ಯಂತ ಸಾಹಸ-
ದಿಂದಲೂ ಸಮುದ್ರಮಂಥನದ ಕೆಲಸದಲ್ಲಿ ಪಾಲ್ಗೊಂಡಿದ್ದರೂ,
ಅವರು ಭಗವಂತನಿಂದ ವಿಮುಖರಾಗಿದ್ದರಿಂದ ಅವರಿಗೆ ಅಮೃತ
ದೊರೆಯಲಿಲ್ಲ. ॥ ೧ ॥ ರಾಜನೇ ! ಭಗವಂತನು ಕ್ಷೀರ ಸಮುದ್ರ
ವನ್ನು ಕಡೆದು ಅಮೃತವನ್ನು ಪಡೆದು, ತನ್ನವರಾದ ದೇವತೆಗಳಿಗೆ
ಪಾನಮಾಡಿಸಿ, ಎಲ್ಲರೂ ನೋಡುತ್ತಿರುವಂತೆ ಗರುಡಾರೂಢನಾಗಿ
ಅಲ್ಲಿಂದ ಹೊರಟುಹೋದನು. ॥ ೨ ॥ ತಮ್ಮ ಶತ್ರುಗಳಿಗೆ ಅಮೃತ
ಪಾನ ದಂತಹ ಸಫಲತೆ ದೊರೆತುದನ್ನು ಕಂಡು ದೈತ್ಯರು ಅವರ
ಹಿರಿಮೆಯನ್ನು ಸಹಿಸದಾರರು. ಅವರು ಒಡನೆಯೇ ಆಯುಧ
ಗಳನ್ನಿತ್ತಿಕೊಂಡು ದೇವತೆಗಳನ್ನು ಆಕ್ರಮಿಸಿದರು. ॥ ೩ ॥ ಇತ್ತ
ದೇವತೆಗಳು ಅಮೃತವನ್ನು ಕುಡಿದು ಎಲೇಷಮಾದ ಶಕ್ತಿಯನ್ನು
ಪಡೆದಿದ್ದರು ; ಜೊತೆಗೆ ಭಗವಂತನ ಚರಣಕಮಲಗಳ ಆಶ್ರಯವೂ
ಇತ್ತು. ಸರಿ, ಅವರೂ ಶಸ್ತ್ರಾಸ್ತ್ರಗಳಿಂದ ಸಜ್ಜಾಗಿ ದೈತ್ಯರೊಡನೆ
ಹೋರಾಡತೊಡಗಿದರು. ॥ ೪ ॥ ಪರೀಕ್ಷಿತನೇ ! ಕ್ಷೀರಸಾಗರದ
ತೀರದಲ್ಲಿ ದೇವತೆಗಳಿಗೂ, ದಾನವರಿಗೂ 'ದೇವಾಸುರಸಂಗ್ರಾಮ'
ವೆಂಬ ಪರಮ ದಾರುಣವಾದ, ರೋಮಾಂಚಕರವಾದ, ಭೀಕರ
ವಾದ ಯುದ್ಧವು ಪ್ರಾರಂಭವಾಯಿತು. ॥ ೫ ॥ ದೇವ-ದಾನವ
ರಿಬ್ಬರೂ ಪರಸ್ಪರ ಪರಮ ಶತ್ರುಗಳಾಗಿದ್ದರು. ಉಭಯ ಪಕ್ಷದವರು

ತತ್ರಾನ್ಯೋನ್ಯಂ ಸಪತ್ನಾಸ್ತೇ ಸಂರಬ್ಧಮನಸೋ ರಣೇ |
ಸಮಾಸಾದ್ಯಾಸಿಭಿರ್ಬಾಣೈರ್ನಿಜಘ್ನಿರ್ವಿಧಾಯುದೈಃ

|| ೬ ||

ಶಂಖತೂರ್ಯಮೃದಂಗಾನಾಂ ಭೇರೀಡಮೃದ್ವಿಕಾಂ ಮಹಾನ್ |
ಹಸ್ತಶ್ವರಥಪತ್ತೀನಾಂ ನದತಾಂ ನಿಧ್ವನೋಽಭವತ್

|| ೭ ||

ರಥಿನೋ ರಥಿಭಿಸ್ತತ್ರ ಪತ್ತಿಭಿಃ ಸಹ ಪತ್ತಯಃ |
ಹಯಾ ಹಯೈರಿಭಾಶ್ಚೇಭೈಃ ಸಮಸಜ್ಜಂತ ಸಂಯುಗೇ

|| ೮ ||

ಉಷ್ಟೈಃ ಕೇಚಿದಿಭೈಃ ಕೇಚಿದಪರೇ ಯುಯುಧಾಃ ಖರೈಃ |
ಕೇಚಿದ್ಗೌರಮೃಗೈರ್ಯುಕ್ತೈರ್ದ್ವೀಪಿಭಿರ್ಹರಿಭಿರ್ಭಟಾಃ

|| ೯ ||

ಗೃಧೈಃ ಕಂಕೃರ್ಬಕೈರನ್ಯೇ ಶ್ಕೇನಭಾಸ್ವಸ್ತಿಮಿಂಗಿರೈಃ |
ಶರಭೈರ್ಮಹಿಷೈಃ ಖಡ್ಗೈರ್ಗೋವೃಷೈರ್ಗವಯಾರುಣೈಃ

|| ೧೦ ||

ಶಿವಾಭಿರಾಮಿಭಿಃ ಕೇಚಿತ್ಕುಲಾಸ್ಯೈಃ ಶಶೈರ್ವರೈಃ |
ಬಸ್ತುರೇಕೇ ಕೃಷ್ಣಾರ್ಜುಹರ್ಷೈರನ್ಯೇ ಚ ಸೂಕರೈಃ

|| ೧೧ ||

ಅನ್ಯೇ ಜಲಸ್ಥಲಖಿಗೈಃ ಸತ್ತ್ವೈರ್ವಿಕೃತವಿಗ್ರಹೈಃ |
ಸೇನಯೋರುಭಯೋ ರಾಜನ್ವಿವಿವಶ್ಚೇಽಗ್ರತೋಽಗ್ರತಃ

|| ೧೨ ||

ಚಿತ್ರಧ್ವಜಪಟೈ ರಾಜನ್ಯಾತಪತ್ಯೈಃ ಸಿತಾಮರೈಃ |
ಮಹಾಧನ್ಯೈರ್ವಜ್ರದಂಡೈರ್ವ್ಯಜನೈರ್ಬಾರ್ಹತಾಮರೈಃ

|| ೧೩ ||

ವಾತೋದ್ಧೂತೋತ್ತರೋಪ್ಲೀಷೈರರ್ಚರ್ಫಿರ್ವರ್ಮಭೂಷಣೈಃ |
ಸುರದ್ವಿವಿಶದೈಃ ಶಸ್ತ್ರೈಃ ಸುತರಾಂ ಸೂರ್ಯರಶ್ಮಿಭಿಃ

|| ೧೪ ||

ದೇವದಾಸವವೀರಾಣಾಂ ಧ್ವಜಿಸ್ತೌ ಪಾಂಡುನಂದನ |
ರೇಜತುರ್ವೀರಮಾಲಾಭಿಯೋದಸಾಮಿವ ಸಾಗರೌ

|| ೧೫ ||

ವೈರೋಚನೋ ಬಲಿಃ ಸಂಖೈಃ ಸೋಽಸುರಾಣಾಂ ಚಮೂಪಟಃ |
ಯಾಸಂ ವೈಹಾಯಸಂ ನಾಮ ಕಾಮಗಂ ಮಯನಿರ್ಮಿತಮ್

|| ೧೬ ||

ಸರ್ವಕಾಂಗ್ರಾಮಿಕೋಪೇತಂ ಸರ್ವಾಶ್ವರ್ಯಮಯಂ ಪ್ರಭೋ |
ಅಪ್ರತರ್ಕ್ಯಮನಿದೇಶ್ಯಂ ದೃಶ್ಯಮಾನಮದರ್ಶನಮ್

|| ೧೭ ||

ಕ್ರೋಧಾಭಿಭೂತರಾಗಿದ್ದರು. ಒಬ್ಬರಿಗೊಬ್ಬರು ಇದಿರು-ಬದುರು ನಿಂತು ಬಾಣ-ಖಡ್ಗ ಮುಂತಾದ ಅನೇಕಾನೇಕ ಅಸ್ತ್ರ-ಶಸ್ತ್ರಗಳಿಂದ ಪರಸ್ಪರ ಹೊಡೆದಾಡತೊಡಗಿದರು. || ೬ || ಆಗ ರಣರಂಗದಲ್ಲಿ ಶಂಖ, ತೂರ್ಯ, ಮೃದಂಗ, ಭೇರಿ, ಡಮರು ಮುಂತಾದ ವಾದ್ಯಗಳು ಜೋರಾಗಿ ಮೊಳಗಿದವು. ಆನೆಗಳ ಘೀಂಕಾರ, ಕುದುರೆಗಳ ಹೇಷಾರವ, ರಥಗಳ ಚೀತ್ಕಾರ, ಪದಾತಿಗಳ ಸಿಂಹನಾದ ಇವುಗಳಿಂದ ಭಾರೀ ಕೋರಾಹಲವುಂಟಾಯಿತು. || ೭ || ಆ ಮಹಾಯುದ್ಧದಲ್ಲಿ ರಥಿಕರು-ರಥಿಕರೊಡನೆಯೂ, ಪದಾತಿಗಳು-ಕಾಲಾಳುಗಳೊಡನೆಯೂ, ಕುದುರೆಹಾರರು-ಆಶ್ವಾರೋಹಿಗಳೊಡನೆಯೂ, ಗಜಸೈನಿಕರು-ಗಜಸೈನಿಕರೊಡನೆಯೂ ಕಾದಾಡುತ್ತಿದ್ದರು. || ೮ || ಅವರಲ್ಲಿ ಕೆಲವರು ಒಂಟೆಗಳ ಮೇಲೂ, ಕೆಲವರು ಆನೆಗಳ ಮೇಲೂ, ಕತ್ತಿಗಳ ಮೇಲೂ, ಕೆಲವರು ಗೌರಮೃಗಗಳ ಮೇಲೂ, ಕೆಲವರು ಕರಡಿ, ಹುಲಿ, ಸಿಂಹಗಳ ಮೇಲೂ ಹತ್ತಿಕೊಂಡು ಯುದ್ಧ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದರು. || ೯ || ಕೆಲ-ಕೆಲವು ಸೈನಿಕರು ಹದ್ದುಗಳ ಮೇಲೂ, ಬಕಗಳ ಮೇಲೆಯೂ, ಗಿಡುಗ, ತಿಮಿಂಗಿಲ, ಮೊಸಳೆ, ತರಭ, ಎಮ್ಮೆ, ಖಡ್ಗಮೃಗ, ಎತ್ತು, ಗವಯಿ ಮುಂತಾದವುಗಳ ಮೇಲೆ ಕುಳಿತು ಯುದ್ಧ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದರು. || ೧೦ || ಕೆಲವರು ರುಣಗಳೆಂಬ ಪ್ರಾಣಿಗಳ ಮೇಲೂ, ನರಿಗಳು, ಇಲಿಗಳು, ಓತಿಕೇತ, ಇಲಿ, ಮೊಲ, ಮನುಷ್ಯ, ಟಗರು, ಜಿಂಕೆ, ಹಂಸ, ಹಂದಿಗಳು ಮುಂತಾದ ಪ್ರಾಣಿಗಳ ಮೇಲೆ ಕುಳಿತುಕೊಂಡು ಕಾದಾಡುತ್ತಿದ್ದರು. || ೧೧ || ಹೀಗೆ ನೆಲ-ಜಲ-ನಭಗಳಲ್ಲಿ ವಾಸಿಸುವ, ನೋಡಲು ಭಯಂಕರವಾದ ಶರೀರಗಳುಳ್ಳ ಅನೇಕ ಪ್ರಾಣಿಗಳ ಮೇಲೆ ಹತ್ತಿಕೊಂಡು ದೇವ-ದಾನವರು ಮುಂದೆ ನುಗ್ಗುತ್ತಾ ಹೋರಾಡುತ್ತಿದ್ದರು. || ೧೨ ||

ಪರೀಕ್ಷಿತನೇ! ಚಿತ್ರ-ವಿಚಿತ್ರವಾದ ಧ್ವಜ-ಪತಾಕೆಗಳಿಂದಲೂ, ಸ್ಫುಟಿತದಂತೆ ನಿರ್ಮಲವಾದ ಶುಭ್ರ ಭತ್ತಗಳಿಂದಲೂ, ವಜ್ರಖಚಿತವಾದ ದಂಡಗಳಿಂದಲೂ, ಬಹುಮೂಲ್ಯ ಬೀಸಣಿಗೆಗಳಿಂದಲೂ, ನವಿಲುಗೂದಿಗಳೂ, ಚಾಮರಗಳಿಂದಲೂ, ಗಾಳಿಗೆ ಹಾರಾಡುತ್ತಿದ್ದ ಉತ್ತರೀಯಗಳಿಂದಲೂ, ಪೇಟಗಳಿಂದಲೂ, ಸೈನಿಕರು ಧರಿಸಿದ್ದ ವಜ್ರಾಭರಣಗಳಿಂದಲೂ, ಸೂರ್ಯಕಿರಣಗಳಂತೆ ಹೊಳೆಯುವ ಖಡ್ಗವೇ ಮುಂತಾದ ಆಯುಧಗಳಿಂದಲೂ, ವೀರಮಾಲೆಗಳನ್ನು ಧರಿಸಿದ್ದ ದೇವತೆಗಳ ಸಾಲುಗಳಿಂದಲೂ, ಅಸುರರ ಸೈನ್ಯದಿಂದ ತುಂಬಿದ ಆ ರಣರಂಗವು ಜಲ-ಜಂತುಗಳಿಂದ ತುಂಬಿದ ಎರಡನೆಯ ಸಮುದ್ರದಂತೆ ಕಂಗೊಳಿಸುತ್ತಿತ್ತು. || ೧೩-೧೫ || ಪರೀಕ್ಷಿತನೇ! ರಣಾಂಗಣದಲ್ಲಿ ದೈತ್ಯರ ಸೇನಾವತಿಯಾದ ವಿರೋಚನವೃತ್ತ ಬಲಿಯು ಮಯದಾಸನಿಂದ ನಿರ್ಮಿತವಾದ ವೈಹಾಯಸವೆಂಬ ವಿಮಾನದಲ್ಲಿ ಕುಳಿತಿದ್ದನು. ಆ ವಿಮಾನವು ಕುಳಿತಿದ್ದವರು ಇಚ್ಛಿಸಿದರೆಗೆ ಹೋಗುವುದಾಗಿತ್ತು. || ೧೬ || ಅದರಲ್ಲಿ ಯುದ್ಧದ ಸಮಸ್ತ ಸಾಮಗ್ರಿಗಳು ಸುಸಜ್ಜಿತವಾಗಿದ್ದವು. ಮಹಾರಾಣಾ! ಆ ವಿಮಾನವು ಅತ್ಯಂತ ಅಶ್ವರ್ಯಕರವಾಗಿದ್ದು ಕೆಲವು ವೇಳೆ ಕಾಣಿಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಾ, ಕೆಲವು ಸಲ ಅದೃಶ್ಯವಾಗಿರುತ್ತಿತ್ತು. ಅದು ಎಲ್ಲಿದೆ ಎಂದು ಯಾರಿಂದಲೂ ಹೇಳಲಾಗುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ; ಕಾಣಿಸಲಾಗುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ. || ೧೭ ||

ಆಸ್ತಿತ್ವದ್ವಿಮಾನಾಗ್ನ್ಯಂ ಸರ್ವಾನೀಕಾಧಿವೈರ್ವೃತಃ |
ಬಾಲವ್ಯಜನಭತ್ರಾಗ್ನೈ ರೇಜೇ ಚಂದ್ರ ಇವೋದಯೇ

|| ೧೮ ||

ತಸ್ಯಾಸನ್ನರ್ವತೋ ಯಾನ್ಯಯೋಫಾನಾಂ ಪತಯೋಽಸುರಾಃ |
ನಮುಚಿಃ ಶಂಬರೋ ಬಾಣೋ ವಿಪ್ರಚಿತ್ತಿರಯೋಮುಖಃ

|| ೧೯ ||

ದ್ವಿಮೂರ್ಧಾ ಕಾಲನಾಭೋಽಥ ಪ್ರಹೇತಿರ್ಹೇತಿರಿಲ್ವಲಃ |
ಶಕುನಿಭೂತಸಂತಾಪೋ ವದ್ರದಂಷ್ಟೋ ವಿರೋಚನಃ

|| ೨೦ ||

ಹಯಗ್ರೀವಃ ಶಕುನಿರಾಃ ಕಪಿಲೋ ಮೇಘದುಂದುಭಿಃ |
ತಾರಕಶ್ಚಕ್ರದೃಕ್ಕುಂಭೋ ನಿಶುಂಭೋ ಜಂಭ ಉತ್ಕಲಃ

|| ೨೧ ||

ಅರಿಷ್ಟೋಽರಿಷ್ಟನೇಮಿಶ್ಚ ಮಯಶ್ಚ ತ್ರಿಪುರಾಧಿಪಃ |
ಅನ್ಯೇ ಪೌಲೋಮಕಾಲೇಯಾ ನಿವಾತಕವಚಾದಯಃ

|| ೨೨ ||

ಅಲಬ್ಧಭಾಗಾಃ ಸೋಮಸ್ಯ ಕೇವಲಂ ಕ್ಲೇಶಭಾಗಿನಃ |
ಸರ್ವ ದಿತೇ ರಣಮುಖೇ ಬಹುಲೋ ನಿರ್ಜಿತಾಮರಾಃ

|| ೨೩ ||

ಸಿಂಹನಾದಾನ್ವಿಮುಂಚಂತಃ ಶಂಖಾನ್ ದಧ್ಧಾರ್ಮಹಾರವಾನ್ |
ದೃಷ್ಟ್ವಾ ಸಪತ್ನಾನ್ ಶಿಶ್ನಾಸ್ತಲಭಿತ್ಸುಲಿತೋ ಭೃಶಮ್

|| ೨೪ ||

ಐರಾವತಂ ದಿಕ್ಕರಿಣಮಾರೂಢಃ ಶುಶುಭೇ ಸ್ವರಾಟ್ |
ಯಥಾ ಸ್ತವತ್ಯಸ್ತವಣಮುದಯಾದ್ರಿಮಹರ್ವತಿಃ

|| ೨೫ ||

ತಸ್ಯಾಸನ್ನರ್ವತೋ ದೇವಾ ನಾನಾವಾಹಧ್ವಜಾಯುಧಾಃ |
ಲೋಕಪಾಲಾಃ ಸಹ ಗಣೈರ್ವಾಯ್ಗ್ನಿವರುಣಾದಯಃ

|| ೨೬ ||

ತೇಽನ್ಯೋನ್ಯಮಭಿಸಂಸ್ಪೃಶ್ಯ
ಕೃಪಂತೋ ಮರ್ಮಭಿರ್ಮಿಥಃ |

ಆಹ್ವಯಂತೋ ವಿಶಂತೋಽಗ್ರೇ
ಯುಯುಧುದ್ವ್ಯಂದ್ವಯೋಧಿನಃ

|| ೨೭ ||

ಯುಯೋಧ ಬಲಿರಿದ್ರೇಣ ತಾರಕೇಣ ಗುಹೋಽಸ್ಯತ |
ವರುಣೋ ಹೇತಿನಾಯುಧ್ವನ್ವಿತೋ ರಾಜನ್ಯಹೇತಿನಾ

|| ೨೮ ||

ಯಮಸ್ಯ ಕಾಲನಾಭೇನ ವಿಶ್ವಕರ್ಮಾ ಮಯೇನ ವೈ |
ಶಂಬರೋ ಯುಯುಧೇ ತ್ವಸ್ಮಾ ಸನಿತ್ರಾ ತು ವಿರೋಚನಃ

|| ೨೯ ||

ಅಪರಾಜಿತೇನ ನಮುಚಿರಶ್ವಿನೌ ವೃಷಪರ್ವಣಾ |
ಸೂರ್ಯೋ ಬಲಿಸುತೈರ್ದೇವೋ ಬಾಣಜೈಶ್ಚೈಃ ಶತೇನ ಚ

|| ೩೦ ||

ಅಂತಃ ಪ್ರೇಷ್ಯಮಾನದಲ್ಲಿ ಬಲಿಯು ಕುಳಿತಿದ್ದನು. ದೊಡ್ಡ-
ದೊಡ್ಡ ಕೇವಲವತಿಗಳು ಅವನನ್ನು ಸುತ್ತುವರಿಯುತ್ತಿದ್ದರು.
ಜಾಮರ, ಜೀವನಗೈ ಬೆಳ್ಳೂಡೆ ಮುಂತಾದವುಗಳಿಂದ ಕೂಡಿದ
ಬಲಿಯು ಅಗತಾನೇ ಉದಯಿಸಿದ ಚಂದ್ರನಂತೆ ಪ್ರಕಾಶಿಸು-
ತ್ತಿದ್ದನು. || ೧೮ || ಅವನ ಸುತ್ತಲೂ ವಿಮಾನಾರೂಢ ಯೂಥವತಿ-
ಗಳಾದ ನಮುಚಿ, ಶಂಬರ, ಬಾಣ, ವಿಪ್ರಚಿತ್ತಿ, ಅಯೋಮುಖ,
ದ್ವಿಮೂರ್ಧಾ, ಕಾಲನಾಭ, ಪ್ರಹೇತಿ, ಹೇತಿ, ಇಲ್ವಲ, ಶಕುನಿ,
ಭೂತಕಂಠಾಪ, ವದ್ರದಂಷ್ಟ, ವಿರೋಚನ, ಹಯಗ್ರೀವ, ಶಂಕು-
ಶಿರಸ್, ಕಪಿಲ, ಮೇಘದುಂದುಭಿ, ತಾರಕ, ಚಕ್ರಾಕ್ಷ, ಕುಂಭ,
ನಿಶುಂಭ, ಜಂಭ, ಉತ್ಕಲ, ಅರಿಷ್ಟ, ಅರಿಷ್ಟನೇಮಿ, ತ್ರಿಪುರಾಧಿಪತಿ
ಯಾದ ಮಯ, ಪೌಲೋಮ, ಕಾಲೇಯ, ನಿವಾತಕವಚ
ಮೊದಲಾದವರು ತಮ್ಮ ತುಕಡಿಗಳಿಂದ ಯುದ್ಧ ಸನ್ನದ್ಧರಾಗಿ-
ದ್ದರು. || ೧೯-೨೨ || ಇವರೆಲ್ಲರೂ ಸಮುದ್ರ ಮಂಥನದಲ್ಲಿ
ಪಾಶ್ಚಾಂಡವರೇ ಆಗಿದ್ದರು. ಆದರೆ ಇವರಿಗೆ ಅಮೃತದ ಪಾಲು
ಹೀವ ಕೇವಲ ಕ್ಲೇಷವೇ ಕೃತ್ವಾತ್ತು. ಇವೆಲ್ಲ ಅಸುರರು ಒಮ್ಮೆಯಲ್ಲ,
ಅನೇಕ ಬಾರಿ ಯುದ್ಧದಲ್ಲಿ ದೇವತೆಗಳನ್ನು ಸೋಲಿಸಿದ್ದರು.
|| ೨೩ || ಇದರಿಂದಾಗಿ ಅವರು ಭಾರೀ ಉತ್ಸಾಹದಿಂದ ಸಿಂಹ-
ನಾದವನ್ನು ಮಾಡುತ್ತಾ ತಮ್ಮ ಘೋರವಾದ ಶಬ್ದವುಳ್ಳ ಶಂಖಗಳನ್ನು
ಉದ್ವುತ್ತಿದ್ದರು. ಸ್ವರ್ಗಾಧಿಪತಿಯಾದ ಇಂದ್ರನು - ಗರ್ವದಿಂದ
ಜೀಗುತ್ತಿದ್ದ ಯುದ್ಧೋದ್ವುಕ್ತರಾದ ಶತ್ರುಗಳನ್ನು ಕಂಡು ಭಾರೀ
ಕುಪ್ಪನಾದನು. || ೨೪ || ಗಿರಿ-ನದಿಗಳಿಂದ ಕೂಡಿದ ಉದಯಾ-
ಚಲವನ್ನೇರಿ ಪ್ರಕಾಶಿಸುವ ಸೂರ್ಯನಂತೆ ಇಂದ್ರನು ಮದೋ-
ದಕವನ್ನು ಸುಸುಪ್ತಿದ್ದ ಎರಾವತವೆಂಬ ದಿಗ್ಗಜದ ಮೇಲೆ ಕುಳಿತು
ಬಹಳವಾಗಿ ಪ್ರಕಾಶಿಸಿದನು. || ೨೫ || ದೇವೇಂದ್ರನ ಸುತ್ತಲೂ
ಅನೇಕ ವಿಧವಾದ ವಾಹನಗಳಿಂದೂ, ಧ್ವಜಗಳಿಂದೂ, ಆಯುಧ-
ಗಳಿಂದಲೂ ಯುಕ್ತರಾದ ವಾಯು, ಅಗ್ನಿ, ವರುಣ ಮುಂತಾದ
ಲೋಕಪಾಲರು ತಮ್ಮ-ತಮ್ಮ ಗಣಗಳೊಂದಿಗೆ ಯುದ್ಧಸನ್ನದ್ಧರಾಗಿ
ನಿಂತಿದ್ದರು. || ೨೬ ||

ದೇವ-ದಾನವರ ಸೈನ್ಯಗಳು ಎದುರು-ಬದುರಾಗಿ ನಿಂತವು.
ಇಬ್ಬಿಬ್ಬರೇ ನಿಂತು ಮಾಡುವ ಧ್ವಂದ್ವಯುದ್ಧವನ್ನು ಪ್ರಾರಂಭಿಸಿ-
ದರು. ಕೆಲವರು ಮುಂಡೆ ಬಂದು ತಮ್ಮ ಎದುರಾಳಿಯನ್ನು
ಹರಡುಹಿಡಿದು ಕರೆಯುತ್ತಿದ್ದರೆ, ಕೆಲವರು ಮರ್ಮಭೇದಕ
ಚುಚ್ಚುಮಾತುಗಳಿಂದ ನಿಂದಿಸುತ್ತಿದ್ದರು. || ೨೭ || ರಾಜೇಂದ್ರನೇ |
ಬಲಿಯು ಇಂದ್ರನೊಡನೆಯೂ, ತಾರಕನು ಕುಮಾರಸ್ವಾಮಿ
ಯೊಂದಿಗೂ, ಹೇತಿಯು ವರುಣನೊಡನೆಯೂ, ಪ್ರಹೇತಿಯು
ಸೂರ್ಯನೊಡನೆಯೂ ಧ್ವಂದ್ವಯುದ್ಧವನ್ನು ಪ್ರಾರಂಭಿಸಿದರು.
|| ೨೮ || ಯಮನು ಕಾಲನಾಭನೊಡನೆಯೂ, ವಿಶ್ವಕರ್ಮನು
ಮಯನೊಡನೆಯೂ, ಶಂಬರನು ತತ್ವೈವಿನೊಡನೆಯೂ,
ಸನಿತ್ಯವು ವಿರೋಚನನೊಡನೆಯೂ ಧ್ವಂದ್ವಯುದ್ಧವನ್ನು ಪ್ರಾರಂ-
ಭಿಸಿದರು. || ೨೯ || ನಮುಚಿಯು ಅಪರಾಜಿತನೊಡನೆಯೂ,
ಅಶ್ವಿನೀಕುಮಾರರು ವೃಷಪರ್ವನೊಡನೆಯೂ, ಸೂರ್ಯನು
ಬಾಣನೇ ಮೊದಲಾದ ಬಲಿಯ ನೂರು ಮಕ್ಕಳೊಂದಿಗೂ ಯುದ್ಧ
ಮಾಡತೊಡಗಿದರು. || ೩೦ ||

ರಾಹುಣಾ ಚ ತಥಾ ಸೋಮಃ ಪುಲೋಮ್ನಾ ಯುಯುಧೇಽನಿಲಃ |
ನಿಶುಂಭಶುಂಭಯೋರ್ದೇವೀ ಭದ್ರಕಾಲೀ ತರಸ್ವಿನೀ || ೩೦ ||

ವೃಷಾಕಪಿಪ್ಪು ಜಂಭೇನ ಮಹಿಷೇಣ ವಿಭಾಮರುಃ |
ಇಲ್ಲುಃ ಸಹ ವಾತಾಪಿಪ್ಪುಹೃಪೃತ್ಯೈವರಿಂದಮ || ೩೧ ||

ಕಾಮದೇವೇನ ದುರ್ಮರ್ಷ ಉತ್ಕಲೋ ಮಾತೃಭಿಃ ಸಹ |
ಬೃಹಸ್ಪತಿಶ್ಲೋಶನಸಾ ನರಕೇಣ ಶನೈಶ್ಚರಃ || ೩೨ ||

ಮರುತೋ ನಿವಾತಕವ್ಯುಃ ಕಾಲೇಯೈರ್ಮಸುರೈಃ ಪದಾಃ |
ವಿಶ್ವೇದೇವಾಸ್ತು ಪೌಲೋಮೈ ರುದ್ರಾಃ ಕ್ರೋಧವ್ಯೈಃ ಸಹ || ೩೩ ||

ತ ಏವಮಾಚಾವುರಾಃ ಸುರೇಂದ್ರಾ
ದ್ವಂದ್ವೇನ ಸಂಹತ್ಯ ಚ ಯುಧ್ಯಮಾನಾಃ |
ಅನ್ಯೋನ್ಯಮಾಸಾದ್ಯ ನಿಜಘ್ನರೋಜಸಾ
ಜಿಗೀಷವಸ್ತ್ರೀಶ್ಚ ಶರಾಸಿತೋಮರೈಃ || ೩೪ ||

ಭುಷುಂಡಿಭಿಶ್ಚಕ್ರಗದಸ್ಥಿಪಟೈಃ
ಶಕ್ತುಃ ಪಾಸಪರಶ್ವನೈರಪಿ |
ನಿಸ್ತಿಶಭಲ್ಲೈಃ ಪರಿಘೈಃ ಸಮುದ್ಗರೈಃ
ಸಭಿಂದಿಪಾಲೈಶ್ಚ ಶಿರಾಂಸಿ ಚಿಚ್ಚಿದುಃ || ೩೫ ||

ಗಟಾಸ್ತುರಂಗಾಃ ಸರಥಾಃ ಪದಾತಯಾಃ
ಸಾರೋಹವಾಹಾ ವಿವಿಧಾ ವಿಖಂಡಿತಾಃ |
ನಿಕ್ಲೃತಬಾಹೂರುಶಿರೋಧರಾಂಘ್ರಯಾ-
ಶ್ಚಿನ್ನದ್ವಜೇಶ್ವಾಸತನುತ್ರಭೂಷಣಾಃ || ೩೬ ||

ತೇಷಾಂ ಪದಾಘಾತರಥಾಂಗ ಚೋರ್ಗತಾ-
ದಾಯೋಧನಾದುಲ್ಪಾ ಉತ್ತಿತ್ತಸ್ತದಾ |
ರೇಣುರ್ದಿಶಾ ಖಂ ದ್ಯುಮನಂ ಚ ಧಾದಯನ್
ನ್ಯವರ್ತತಾಸ್ಯಕ್ ಸ್ತುತಿಭಿಃ ಪರಿಪುಷಾತ್ || ೩೭ ||

ಶಿರೋಭಿರುದ್ಯುತಕಿರೀಟಕುಂಡಲೈಃ
ಸಂರಂಭದೃಗ್ಃ ಪರಿವತ್ಸದಚ್ಚದೈಃ |
ಮಹಾಭುಜೈಃ ಸಾಭರಣೈಃ ಸಹಾಯುದೈಃ
ಸಾ ಪ್ರಾಸ್ತೃತಾ ಭೂಃ ಕರಭೋರುಭಿರ್ಬಭೌ || ೩೮ ||

ಕಬಂಧಾಸ್ತತ್ರ ಚೋತ್ತೇತುಃ ಪತಿತಸ್ಥುರೋಽಕ್ಷಿಭಿಃ |
ಉದ್ಯತಾಯುಧದೋರ್ದಂಡೈರಾಧಾವಂತೋ ಭಟಾನ್ವರ್ಧೇ || ೪೦ ||

ಚಂದ್ರನು ರಾಹುವಿನೊಂದಿಗೂ, ವಾಯುವು ಪುಲೋಮನೊಂದಿಗೂ
ಕಾದಾಡಿದರು. ಭದ್ರಕಾಲಿಯು ಶುಂಭ, ನಿಶುಂಭ ರೊಡನೆ ಹೋರಾ
ಡಿದಳು. || ೩೦ || ಪರೀಕ್ಷಿತನೇ! ಜಂಭಾಸುರ ನೊಡನೆ ಮಹಾ
ದೇವನೂ, ಮಹಿಷಾಸುರನೊಡನೆ ಅಗ್ನಿದೇವನೂ, ವಾತಾಪಿ-
ಇಲ್ಲಲರೊಡನೆ ಬೃಹಸ್ಪನ ಮಕ್ಕಳಾದ ಮರಿಚಿಯೇ ಮೊದಲಾ
ದವರು ಯುದ್ಧಮಾಡಿದರು. || ೩೧ || ದುರ್ಮರ್ಷನ ನೊಡನೆ
ಕಾಮದೇವನೂ, ಉತ್ಕಲನೊಡನೆ ಮಾತೃದೇವತೆಗಳೂ, ಶುಕ್ರಾ
ಚಾರ್ಯನೊಡನೆ ಬೃಹಸ್ಪತ್ಯಾಚಾರ್ಯರೂ, ನರಕಾಸುರ ನೊಡನೆ
ಶನೈಶ್ಚರನೂ ಯುದ್ಧಮಾಡತೊಡಗಿದರು. || ೩೨ || ನಿವಾ ತಕವಚ
ರೊಡನೆ ಮರುದ್ವಗರೂ, ಕಾಲೇಯರೊಡನೆ ಪಸುಗಳೂ ಗಳೂ,
ಪೌಲೋಮರೊಡನೆ ವಿಶ್ವೇದೇವಗಳೂ, ಕ್ರೋಧವತ ರೊಡನೆ
ರುದ್ರಗಳೂ ರ್ದ್ವಂದ್ವಯುದ್ಧದಲ್ಲಿ ತೊಡಗಿದರು. || ೩೩ ||

ಹೀಗೆ ದೇವತೆಗಳೂ, ಅಸುರರೂ ರಣಭೂಮಿಯಲ್ಲಿ ದ್ವಂದ್ವ
ಯುದ್ಧದ ಮೂಲಕವೂ, ಸಾಮೂಹಿಕಯುದ್ಧದ ಮೂಲಕವೂ
ಒಂದು ಪಕ್ಷದವರು ಇನ್ನೊಂದು ಪಕ್ಷದವರೊಡನೆ ಕಾದಾಡುತ್ತಾ
ವಿಜಯದ ಇಚ್ಛೆಯಿಂದ ಉತ್ಸಾಹದಿಂದ ತೀಕ್ಷ್ಣವಾದ ಖಡ್ಗ
ಗಳಿಂದಲೂ, ಭಲ್ಲೆಗಳಿಂದಲೂ, ಬಾಣಗಳಿಂದಲೂ, ಪರಸ್ಪರ
ಪ್ರಹಾರಮಾಡುತ್ತಾ ಪಾನಾರೀತಿಯಿಂದ ಯುದ್ಧಮಾಡುತ್ತಿದ್ದಾರೆ.
|| ೩೪ || ಭುಷುಂಡಿ, ಚಕ್ರ, ಗದ, ಮುಷ್ಟಿ, ಪಟೈ, ಶಕ್ತಿ, ಉಲ್ಕುಶ,
ಪ್ರಾಸ, ಗಂಡುಕೊಡಲಿ, ಕತ್ತಿ, ಭಲ್ಲೆ, ಮುದಗ, ಪರಿಘ, ಭಿಂದಿಪಾಲ
ಮುಂತಾದ ಆಯುಧಗಳಿಂದ ಒಬ್ಬರು ಮತ್ತೊಬ್ಬರ ತಲೆಯನ್ನು
ತರಿಯತೊಡಗಿದರು. || ೩೫ || ಭಯಂಕರವಾದ ಆ ಮಹಾ
ಯುದ್ಧದಲ್ಲಿ ಗಣಾಶ್ಚ ಸೈನಿಕರ, ರಥಿಕರ, ಪದಾತಿಗಳ, ಸೇನಾ
ಪತಿಗಳ ತೋಳು, ತೊಡೆ, ತಲೆ, ಕಾಲುಗಳೂ, ಅವರು ಧರಿಸಿದ್ದ
ಧ್ವಜ, ಧನುಷ್ಯ, ಕವಚ, ಆಭೂಷಣಗಳೂ ಭಿನ್ನ-ಭಿನ್ನವಾದುವು.
|| ೩೬ || ಸೈನಿಕರ ಕಾಲುಗಳ ಸಂಘಟ್ಟನೆಯಿಂದಲೂ, ರಥಚಕ್ರಗಳ
ಹರಿದಾಟದಿಂದಲೂ, ರಣರಂಗದಲ್ಲಿ ಎದ್ದಿರುವ ಧೂಳಿಯು ಎಲ್ಲ
ದಿಕ್ಕುಗಳನ್ನೂ ಅಂತರಿಕ್ಷವನ್ನೂ, ಸೂರ್ಯನನ್ನೂ ಮುಸುಕಿ
ಬಿಟ್ಟಿತು. ಆದರೆ ಮರುಕ್ಷಣದಲ್ಲೇ ಪ್ರವಾಹರೂಪದಿಂದ ಹರಿದ ರಕ್ತ
ದಿಂದ ನೆನೆದು ಆ ಧೂಳಿಯು ಉಡುಗಿಹೋಯಿತು. || ೩೭ ||
ಅನಂತರ ರಣರಂಗವು ಕತ್ತರಿಸಲ್ಪಟ್ಟ ಶಿರಸ್ಸುಗಳಿಂದ ತುಂಬಿ
ಹೋಯಿತು. ಸೈನಿಕರ ಕಿರೀಟಗಳೂ, ಕುಂಡಲಗಳೂ ಚೆಲ್ಲಾಪಿಲ್ಲಿ
ಯಾಗಿ ಬಿದ್ದಿದ್ದವು. ಕೆಲವರ ಕಣ್ಣುಗಳಿಂದ ಕ್ರೋಧದ ಚಿಹ್ನೆಯು
ಕಾಣುತ್ತಿದ್ದಿತು. ಕೆಲವರು ಹಲ್ಲುಗಳಿಂದ ತುಟಿಗಳನ್ನು ಕಚ್ಚಿದ್ದರು.
ಅನಂತರ ಆಭೂಷಣಗಳಿಂದ, ಶಸ್ತ್ರಗಳಿಂದ ಸುಸಜ್ಜಿತವಾಗಿದ್ದ
ಉದ್ದುದ್ದ ಬಾಹುಗಳು ತುಂಡಾಗಿ ಬಿದ್ದಿದ್ದವು. ಅನೇಕರ ದುಂಡಾದ
ತೊಡೆಗಳು ಕತ್ತರಿಸಲ್ಪಟ್ಟು ಬಿದ್ದಿದ್ದವು. ಹೀಗೆ ಆ ರಣಭೂಮಿಯು
ಬಹಳ ಭಯಂಕರವಾಗಿ ಕಾಣುತ್ತಿತ್ತು. || ೩೮ || ಆ ರಣರಂಗದ
ಕೆಲವುಕಡೆ ತಲೆಯಿಲ್ಲದ ಮುಂಡಗಳು ಬಿದ್ದಿರುವ ತಲೆಗಳ ಕಣ್ಣು
ಗಳಿಂದ ನೋಡುತ್ತಾ ಕೈಗಳಲ್ಲಿ ಆಯುಧಗಳನ್ನೆತ್ತಿಕೊಂಡು ವೀರರಕ್ತ
ಓಡುತ್ತಾ ನೋಡುತ್ತಿದ್ದವು. || ೪೦ ||

ಬಲಿರ್ಮಹೇಂದ್ರಂ ದಶಭಿಸ್ತುಭಿರೈರಾವತಂ ಶರೈಃ |
ಚತುರ್ಭುಶ್ಚತುರೋ ವಾಹಾನೇಕೇನಾರೋಹಮಾರ್ಚ್ಯಯತ್ || ೪೦ ||

ಸ ತಾನಾಪತತಃ ಶಕ್ರಸ್ತಾವದ್ಭಿಃ ಶೀಘ್ರವಿಕ್ರಮಃ |
ಚಿಚ್ಛೇದ ನಿಶಿತೈರ್ಭಲೈರಸನ್ಮಾಪ್ತಾನ್ತಸನ್ನಿವ || ೪೧ ||

ತು ಕರ್ಮೋತ್ತಮಂ ವೀಕ್ಷ್ಯ ದುರ್ಮರ್ಷಃ ಶಕ್ತಮಾದದೇ |
ತಾಂ ದ್ವಲಂತೀಂ ಮಹೋಲ್ಕಾಭಾಂ ಹೃದ್ಧಾಮಚ್ಛಿನ್ನದ್ಧಿಃ || ೪೨ ||

ತತಃ ಶೂಲಂ ತತಃ ಪ್ರಾಸಂ ತತಸ್ತೋಮರಮೃಷ್ಠಯಃ |
ಯದ್ಯಚ್ಛಸ್ತ್ರಂ ಸಮಾದದ್ಯಾತ್ಸರ್ವಂ ತದಚ್ಛಿನ್ನದ್ಧಿಃ || ೪೩ ||

ಸುರ್ಜಾಘಾತುರೀಂ ಮಾಯಾಮಂತರ್ಧಾನಗೋಽಸುರಃ |
ತತಃ ಪ್ರಾದುರಭೂಚ್ಛೈಲಃ ಸುರಾನೀಕೋಪರಿ ಪ್ರಭೋ || ೪೪ ||

ತತೋ ನಿಪೇತುಸ್ತರವೋ ದಹ್ಯಮಾನಾ ದವಾಗ್ನಿನಾ |
ಶಿಲಾಃ ಸಟಂಕಶಿಖರಾಶ್ಚಾರ್ಣಯಂತ್ಯೋದ್ವಿಷದ್ವಲಮ್ || ೪೫ ||

ಮಹೋರಗಾಃ ಸಮುತ್ತೇತುರ್ದಂದತೂಕಾಃ ಸಪ್ತಶಿಖಾಃ |
ಸಿಂಹವ್ಯಾಘ್ರವರಾಹಾಶ್ಚ ಮರ್ದಯಂತೋ ಮಹಾಗಜಾನ್ || ೪೬ ||

ಯಾತುಧಾನ್ಯಶ್ಚ ಶತಶಃ ಶೂಲಹಸ್ತಾ ವಿವಾಸುಃ |
ಭಿಂದಿ ಭಿಂದೀತಿ ವಾದಿನ್ಸ್ತಸ್ಯಥಾ ರಕ್ಷೋಗಣಾಃ ಪ್ರಭೋ || ೪೭ ||

ತತೋ ಮಹಾಘನಾ ವೈರೋಮ್ನಿ ಗಂಭೀರಪರುಷಸ್ವನಾಃ |
ಅಂಗಾರಾನ್ಮುಮುಚುರ್ವಾತ್ಸರಾಹತಾಃ ಸ್ತನಯಿತ್ಸುಃ || ೪೮ ||

ಸೃಷ್ಟೋ ದೈತ್ಯೇನ ಸುಮಹಾನ್ವಹ್ನಿಃ ಶ್ವಸನಸಾರಥಿಃ |
ಸಾಂವರ್ತಕ ಇವಾಹ್ಯಗ್ರೋ ವಿಬುಧದ್ವಜನೀಮಧಾಕ್ || ೪೯ ||

ತತಃ ಸಮುದ್ರ ಉದ್ವೇಲಃ ಸರ್ವತಃ ಪ್ರತ್ಯದೃಶ್ಯತ |
ಪ್ರಚಂಡವಾತ್ಸೈರುದ್ಧೂತತರಂಗಾವರ್ತಭೀಷಣಃ || ೫೦ ||

ಬಲಿಚಕ್ರವರ್ತಿಯು ಹತ್ತು ಬಾಣಗಳನ್ನು ಇಂದ್ರನ ಮೇಲೆಯೂ, ಮೂರು ಅವನ ವಾಹನವಾದ ಏರಾವಕ್ಕೂ, ನಾಲ್ಕು ಅವನ ಅಂಗ ರಕ್ಷಕರಿಗೂ, ಒಂದು ಬಾಣವನ್ನು ಮಾವಟಗನ ಮೇಲೆಯೂ ಒಟ್ಟಿಗೆ ಹದಿನೆಂಟು ಬಾಣಗಳನ್ನು ಪ್ರಯೋಗಿಸಿದನು. || ೪೦ || ಬಲಿಯ ಬಾಣಗಳಾದರೋ ಸಮ್ಮನ್ನು ಘಾಸಿಪಡಿಸುವುವು ಎಂದು ನೋಡಿದ ಶೀಘ್ರವಿಕ್ರಮಿಯಾದ ಇಂದ್ರನು ಆ ಬಾಣಗಳು ತನ್ನ ಬಳಿಗೆ ಬರುವುದರೊಳಗಾಗಿಯೇ ಅಷ್ಟೇ ಸಂವತ್ಸಯ ಭಲ್ಲವೆಂಬ ಬಾಣಗಳಿಂದ ನಗು-ನಗುತ್ತಲೇ ಕತ್ತರಿಸಿಹಾಕಿದನು. || ೪೧ || ಇಂದ್ರನ ಈ ಶ್ರೇಷ್ಠವಾದ ಧನುರ್ವಿದ್ಯಾ ಪಾಂಡಿತ್ಯವನ್ನು ಕಂಡು ಕೆರಳಿದ ಬಲಿಯು ಇಂದ್ರನ ಮೇಲೆ ಪ್ರಯೋಗಿಸಲು ಪಂಡನಂತೆ ಪ್ರಜ್ವಲಿಸುತ್ತಿದ್ದ ಒಂದು ಭಾರಿ ಶಕ್ತಿಯುಧವನ್ನು ಎತ್ತಿಕೊಂಡನು. ಅದನ್ನು ಅವನು ಪ್ರಯೋಗಿಸುವ ಮೊದಲೇ, ಅವನ ಕೈಯಲ್ಲಿರು ವಾಗಲೇ ಇಂದ್ರನು ಅದನ್ನೂ ಕತ್ತರಿಸಿಬಿಟ್ಟನು. || ೪೨ || ಬಳಿಕ ಬಲಿಯು ರೋಣಾವನದಿಂದ ಕೈಗೆತ್ತಿಕೊಂಡ ಶೂಲ, ಪ್ರಾಸ, ತೋಮರ, ಖುಷ್ತಿ ಮುಂತಾದ ಆಯುಧಗಳನ್ನು ಒಂದಾದ ಮೇಲೆ ಮತ್ತೊಂದರಂತೆ ಇಂದ್ರನು ಕತ್ತರಿಸಿ ಹಾಕಿದನು. ಇಂತಹ ಕೈಚಳಕ ದಿಂದ ಇಂದ್ರನ ಏತ್ಸರ್ಯವು ಇನ್ನೂ ಬೆಳಗಿತು. || ೪೩ ||

ಪರೀಕ್ಷಿತನೇ! ಇಂದ್ರನ ಪರಾಕ್ರಮದಿಂದ ಗಾಬರಿಗೊಂಡ ಬಲಿಯು ಅಂತರ್ಧಾನನಾಗಿ ಮತ್ತೆ ಅವನು ಆಸುರೀ ಮಾಯೆ ಯನ್ನು ಸೃಷ್ಟಿಸಿದನು. ಮರುಕ್ಷಣವಲ್ಲೇ ದೊಡ್ಡ ಪರ್ವತವೊಂದು ದೇವಸೈನ್ಯದ ಮೇಲೆ ಒತ್ತು. || ೪೪ || ಅದನ್ನನುಸರಿಸಿ ಕಾಡುಗಿಚ್ಛಿ ನಿಂದ ಸುಡುತ್ತಿದ್ದ ವೃಕ್ಷಗಳು ಬೀಳತೊಡಗಿದವು. ಬಳಿಕ ಕಲ್ಲುಳಿಗಳಂತೆ ಹರಿತವಾದ ಶಿಖರಗಳಿಂದ ಕೂಡಿದ್ದ ಒಂಡೆಗಳು ದೇವಸೈನ್ಯ ವನ್ನು ನುಚ್ಚುನೂರಾಗಿಸುತ್ತಾ ಬೀಳತೊಡಗಿದವು. || ೪೫ || ಅನಂತರ ಹೆಬ್ಬಾವುಗಳೂ, ಚೀಳುಗಳೂ, ವಿಷಸರ್ಪಗಳೂ ಹಾಗೂ ಇತರ ವಿಷಜಂತುಗಳೂ ನೆಗೆ-ನೆಗೆಯುತ್ತಾ ದೇವಸೈನ್ಯವನ್ನು ಕಡಿ ಯತೊಡಗಿದವು. ಸಿಂಹ, ಹುಲಿ, ಕಾಡಹಂದಿಗಳು ಸೈನ್ಯದ ದೊಡ್ಡ-ದೊಡ್ಡ ಆನೆಗಳನ್ನೂ ಹರಿದು ನುಂಗತೊಡಗಿದವು. || ೪೬ || ರಾಜೇಂದ್ರಾ! ಕೈಯಲ್ಲಿ ಶೂಲಾಯುಧವನ್ನು ಹಿಡಿದು ಕೊಂಡಿದ್ದ ಬೆತ್ತಲೆಯರಾದ ರಾಕ್ಷಸಿಯರು ಮತ್ತು ರಾಕ್ಷಸರು 'ಕಡಿ-ಬಡಿ-ಶಿವಿ' ಎಂದು ಅರಚಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಾ ಸಮರಾಂಗಣಕ್ಕೆ ನುಗ್ಗಿದವು. || ೪೭ || ಕೆಲವೇ ಕ್ಷಣದಲ್ಲಿ ಆಕಾಶದಲ್ಲಿ ಘನಘೋರ ವಾದ ಕಾರೋಡಗಳು ದಟ್ಟವಾಗಿ ವ್ಯಾಪಿಸಿದುವು. ಅವುಗಳು ಪರಸ್ಪರ ಆವೃತವಾದಾಗ ಭಯಂಕರ ಕಠೋರವಾದ ಶಬ್ದವಾಗ ತೊಡಗಿತು. ಮಿಂಚುಗಳು ಬೀಳತೊಡಗಿದವು. ಚಂಡಮಾರುತ ದೊಂದಿಗೆ ಬೆಂಕಿಯ ಮಳೆಯೇ ಬೀಳತೊಡಗಿತು. || ೪೮ || ದೈತ್ಯರಾಜ ಬಲಿಯು ಪ್ರಳಯಾಗ್ನಿಯಂತಹ ಭಯಾನಕ ಬೆಂಕಿ ಯನ್ನು ಸೃಷ್ಟಿಸಿದನು. ಅದು ನೋಡು-ನೋಡುತ್ತಲೇ ಗಾಳಿಯ ಸಹಾಯದಿಂದ ದೇವತೆಗಳ ಸೈನ್ಯವನ್ನು ಸುಡಲುತೊಡಗಿತು. || ೪೯ || ಬಳಿಕ ಚಂಡಮಾರುತದಿಂದ ಎಲ್ಲೆಲ್ಲೆಲ್ಲ ಆಲೆಗಳಿಂದಲೂ, ಸುಳಿಗಳಿಂದಲೂ ಕೂಡಿದ್ದ ಸಮುದ್ರವು ಎಲ್ಲ ಕಡೆಗಳಿಂದ ತನ್ನೆಲ್ಲೆ ಯನ್ನು ಮೀರಿ ಮುನ್ನುಗ್ಗಿ ಬರುತ್ತಿರುವಂತೆ ಎನಿಸಿತು. || ೫೦ ||

ಏವಂ ದೈತ್ಯೈರ್ಮಹಾಮಾಯೈರಲಕ್ಷಗತಿಭೀಷಣೈಃ |
ಸೃಷ್ಟಮಾನಾಸು ಮಾಯಾಸು ವಿಜೇದುಃ ಸುರಸೈನಿಕಾಃ || ೫೧ ||

ನ ತತ್ಪ್ರತಿವಿಧಿಂ ಯತ್ರ ವಿದುರಿದ್ರಾದಯೋ ಸೃಪ |
ಧಾತುಃ ಪ್ರಾದುರಭೂತತ್ರ ಭಗವಾನ್ವಿಶ್ವಭಾವನಃ || ೫೨ ||

ತತಃ ಸುಪರ್ಣಾಂಸಕೃತಾಂಘ್ರಿಪಲ್ಲವಃ
ಪಿಶಂಗವಾಸಾ ನವಕಂಜರೋಚನಃ |
ಅದೃಶ್ಯತಾಪ್ಸಾಯುಧಬಾಹುರುಲ್ಲಸ-
ಚ್ಚೈಕೌಸ್ತುಭಾನರ್ಘ್ಯಕಿರೀಟಕುಂಡಲಃ || ೫೪ ||

ತಸ್ಮಿನ್ನವಿಷ್ಟೈಃ ಸುರಕೂಟಕರ್ಮಜಾ
ಮಾಯಾ ವಿನೇಶುರ್ಮಹಿನಾ ಮಹೀಯಸಃ |
ಸ್ವಪ್ನೋ ಯಥಾ ಹಿ ಪ್ರತಿಬೋಧ ಆಗತಃ
ಹರಿಸ್ತುತಿಃ ಸರ್ವವಿಪದ್ವಿಮೋಕ್ಷಣಮ್ || ೫೫ ||

ದೃಷ್ಟ್ವಾ ಮೃಧೇ ಗರುಡವಾಹಮಿಭಾರಿನಾಹ
ಆವಿಧ್ಯಶೂಲಮಹಿನೋದಥ ಕಾಲನೇಮಿಃ |
ತಲ್ಲೀಲಯಾ ಗರುಡಮೂರ್ಧ್ನ ಪತದ್ಗಹೀತ್ವಾ
ತೇನಾಹನನ್ಮಪ ಸವಾಹಮರಿಂ ತ್ಯಧೀಶಃ || ೫೬ ||

ಮಾಲೀ ಸುಮಾಲೃತಬಲೌ ಯುಧಿಶೇತುರ್ಯು-
ಚ್ಚಕ್ರೇಣ ಕೃತ್ತಶಿರಸಾವಥ ಮಾಲ್ಯವಾನ್ವಮ್ |
ಅಹತ್ಯ ತಿಗ್ಗಗದಯಾಹನದಂಡಚೇಂದ್ರಂ
ತಾವಚ್ಛಿದೋಽಚ್ಛಿದರೇರ್ನದತೋಽರಿಣಾಽಽದ್ಯಃ || ೫೭ ||

ಹೀಗೆ ಭಯಂಕರರಾದ ಅಸುರರು ಅದೃಶ್ಯರಾಗಿ ಚಿತ್ರ-ವಿಚಿತ್ರ
ವಾದ ಮಾಯೆಯನ್ನು ಸೃಷ್ಟಿಮಾಡಿ ದೇವತೆಗಳ ಸೈನ್ಯವನ್ನು ಪೀಡಿಸು
ತ್ತಿದ್ದರು. ಅವರು ಅದೃಶ್ಯರಾಗಿದ್ದರಿಂದ ಅವರ ಮೇಲೆ ಶಸ್ತ್ರಾಸ್ತ್ರ
ಗಳನ್ನು ಪ್ರಯೋಗಿಸಲೂ ಸಾಧ್ಯವಾಗುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ. ಇದರಿಂದಾಗಿ
ದೇವತೆಗಳು ಬಹಳ ಖಿನ್ನರಾದರು. || ೫೧ || ಪರೀಕ್ಷಿತನೇ!
ಅಸುರರು ಕಲ್ಪಿಸಿದ ಮಾಯೆಗೆ ಪ್ರತೀಕಾರವನ್ನು ಮಾಡಲು
ಇಂದ್ರಾದಿ ದೇವತೆಗಳು ಬಹಳವಾಗಿ ಯೋಚಿಸಿದರು. ಆದರೆ
ಅವರಿಗೆ ಏನೂ ತೋಚಲಿಲ್ಲ. ಕೊನೆಗೆ ಅಪರಲ್ಲರೂ ಜಗದ್ರಕ್ಷಕ
ವಾದ ಭಗವಂತನನ್ನು ಅನನ್ಯ ಭಕ್ತಿಯಿಂದ ಧ್ಯಾನಮಾಡಿದರು.
ಒಡನೆಯೇ ಭಕ್ತಪರಾಧೀನನಾದ ಶ್ರೀಹರಿಯು ಅಲ್ಲಿ ಪ್ರಕಟ
ಗೊಂಡನು. || ೫೨ || ಅವನ ದರ್ಶನವು ಬಹು ಸುಂದರವಾಗಿತ್ತು.
ಗರುಡನ ಹೆಗಲಿನಲ್ಲಿ ಭಗವಂತನ ಚರಣಕಮಲಗಳು ವಿರಾಜ
ಮಾನವಾಗಿದ್ದವು. ನವಕಮಲದಂತೆ ವಿಶಾಲ ನೇತ್ರಗಳಿದ್ದವು. ದೇವ
ದೇವನು ಪೀತಾಂಬರವನ್ನು ಧರಿಸಿದ್ದನು. ಎಂಟು ಕೈಗಳಿಂದ
ಎಂಟು ಆಯುಧಗಳನ್ನು ಧರಿಸಿದ್ದನು. ಕೊರಳಲ್ಲಿ ಕೌಸ್ತುಭ
ಮಣಿಯೂ, ಶಿರದಲ್ಲಿ ಅಮೂಲ್ಯವಾದ ಕಿರೀಟವೂ, ಕಿವಿಗಳಲ್ಲಿ
ದಿವ್ಯಕುಂಡಲಗಳೂ ರಾರಾಜಿಸುತ್ತಿದ್ದವು. ಇಂತಹ ದಿವ್ಯವಾದ
ಕಾಂತಿಯಿಂದ ಭಗವಂತನು ದೇವತೆಗಳಿಗೆ ಕಾಣಿಸಿಕೊಂಡನು.
|| ೫೪ || ಪರಮವುರುಷ ಪರಮಾತ್ಮನು ಪ್ರಕಟವಾದೊಡನೆಯೇ
ಅವನ ಪ್ರಭಾವದಿಂದ ಅಸುರರ ಆ ಕಪಟ ಮಾಯೆಯು - ಎಚ್ಚರ
ವಾದಾಗ ಸ್ಪಷ್ಟವು ಇಲ್ಲವಾಗುವಂತೆ ವಿರೀನವಾಗಿ ಹೋಯಿತು.
'ಹರಿಸ್ತುತಿಃ ಸರ್ವವಿಪದ್ವಿಮೋಕ್ಷಣಮ್' ಶ್ರೀಹರಿಯ ಸ್ವರಣೆಯು
ಸಮಸ್ತ ವಿಪತ್ತುಗಳನ್ನು ಪರಿಹರಿಸುತ್ತದೆ. || ೫೫ || ಇದಾದ ಬಳಿಕ
ಯುದ್ಧರಂಗದಲ್ಲಿ ಗರುಡವಾಹನ ಭಗವಂತನು ಬಂದಿರುವುದನ್ನು
ನೋಡಿದ ಕಾಲನೇಮಿ ಎಂಬ ದೈತ್ಯನು ತನ್ನ ಸಿಂಹದ ಮೇಲೆ
ಕುಳಿತಿದ್ದ ಭಯಂಕರವಾದ ಶೂಲಾಯುಧವನ್ನು ಗರಗರನೇ
ತಿರುಗಿಸುತ್ತಾ ಶ್ರೀಹರಿಯ ಮೇಲೆ ಪ್ರಯೋಗಿಸಿದನು. ಶ್ರೀಹರಿ
ಯಾದರೋ ಗರುಡನ ತಲೆಯಮೇಲೆ ಬೀಳಲಿದ್ದ ಆ ಶೂಲಾ
ಯುಧವನ್ನು ರೀಲಾಟಾಲವಾಗಿ ಹಿಡಿದು ಅದೇ ಶೂಲಾಯುಧ
ದಿಂದ ಸಿಂಹದ ಮೇಲೆ ಕುಳಿತಿದ್ದ ಕಾಲನೇಮಿಯನ್ನು ವಾಹನ
ಸಹಿತನಾಗಿ ಸಂಹಾರಮಾಡಿದನು. || ೫೬ || ಬಳಿಕ ಮಾಲಿ ಮತ್ತು
ಸುಮಾಲಿ ಎಂಬ ಮಹಾಬಲಿಷ್ಠರಾದ ರಾಕ್ಷಸರಿಬ್ಬರೂ ಶ್ರೀಹರಿ
ಯನ್ನು ಅಕ್ರಮಿಸಿದರು. ಭಗವಂತನು ಕ್ಷಣಮಾತ್ರದಲ್ಲಿ ಅವರ
ತಲೆಗಳನ್ನು ಚಕ್ರಾಯುಧದಿಂದ ಕುಂಡರಿಸಿಬಿಟ್ಟನು. ಮತ್ತೆ ಮಾಲ್ಯ
ವಂತನೆಂಬ ಮಹಾದೈತ್ಯನು ಭಾರೀ ಗರ್ಜಿಸುತ್ತಾ ಪ್ರಚಂಡ
ವೇಗದಿಂದ ಗದೆಯನ್ನು ಗರುಡನ ಮೇಲೆ ಎಸೆದಾಗ ಅದು
ಗರುಡನನ್ನು ಮುಟ್ಟುವ ಮೊದಲೇ ಭಗವಂತನು ಅದನ್ನು ನಿವಾರಿಸಿ
ಮಾಲ್ಯವಂತನ ಶಿರಸ್ಸನ್ನು ಚಕ್ರದಿಂದ ಕತ್ತರಿಸಿಬಿಟ್ಟನು. || ೫೭ ||

ಹತ್ತನೆಯ ಅಧ್ಯಾಯವು ಮುಗಿಯಿತು. || ೧೦ ||

ಇತಿ ಶ್ರೀಮದ್ಭಾಗವತೇ ಮಹಾಪುರಾಣೇ ಪಾರಮಹಂಸಾಂ ಸಂಹಿತಾಯಾಂ ಅಷ್ಟಮ ಸ್ಕಂಧೇ
ದೇವಾಸುರಸಂಗ್ರಾಮೇ ದಶಮೋಽಧ್ಯಾಯಃ || ೧೦ ||

ಹನ್ನೊಂದನೆಯ ಅಧ್ಯಾಯ

ದೇವಾಸುರರ ಸಂಗ್ರಾಮದ ಸಮಾಪ್ತಿ

ಶ್ರೀಮತ ಉವಾಚ

ಅಥೋ ಸುರಾಃ ಪ್ರಹೃಪಲಬ್ಧಚೇತಸಃ
ಪರಸ್ತು ಪುಂಸಃ ಪರಯಾನುಕಂಪಯಾ |
ಜಘ್ನುರ್ಭೃತಂ ಶಕ್ತಸಮೀರಣಾದಯಿ-
ಸ್ತಾಂಸ್ತಾನ್ತೇ ಯೈರಭಿಸಂಹತಾಃ ಪುರಾ || ೧ ||

ದೈರೋಚನಾಯ ಸಂರಜ್ಞೋ ಭಗವಾನ್ಪಾಶಾಸನಃ |
ಉದಯಚ್ಛದ್ಯದಾ ವಜ್ರಂ ಪ್ರಚಾ ಹಾ ಹೇತಿ ಚುಕ್ರುತುಃ
|| ೨ ||

ವಜ್ರಪಾಣಿಸ್ತಮಾಹೇದಂ ತಿರಸ್ಯತ್ಯ ಪುರಃಸ್ಥಿತಮ್ |
ಮನಸ್ವಿನಂ ಸುಸಂಪನ್ನಂ ವಿಚರಂತಂ ಮಹಾಮೃಧೇ
|| ೩ ||

ನಟವನ್ಮೂಢ ಮಾಯಾಭಿರ್ಮಾಯೇಶಾನೋ ಜಿಗೀಷಸಿ |
ಜಿತ್ವಾ ಬಾಲಾನ್ನಿಬದ್ಧಾಕ್ಷಾನ್ನಚೋ ಹರತಿ ತದ್ವನಮ್
|| ೪ ||

ಆರುರುಕ್ಷಂತಿ ಮಾಯಾಭಿರುತ್ತಿಸ್ತಪ್ನಂತಿ ಯೇ ದಿವಮ್ |
ತಾಂದ್ರ್ಯೂನ್ವಿಧುನೋಮ್ಯಚ್ಛಾನ್ಮೂರ್ಛಾಚ್ಛಾ ಪದಾದಧಃ
|| ೫ ||

ಸೋಽಹಂ ದುರ್ಮಾಯಿನಸ್ತೇಽದ್ಯ ಮಶ್ವೇಣ ಶತಪರ್ವಣಾ |
ಶಿರೋ ಹರಿಷ್ಯೇ ಮಂದಾತ್ಮನ್‌ಘಟಸ್ವ ಜ್ಞಾತಿಃಃ ಸಹ
|| ೬ ||

ಬಲಿರುವಾಚ

ಸಂಗ್ರಾಮೇ ವರ್ತಮಾನಾನಾಂ
ಕಾಲಚೋದಿತಕರ್ಮಣಾಮ್ |
ಕೀರ್ತಿರ್ಜಯೋಽಜಯೋ ಮೃತ್ಯುಃ
ಸರ್ವೇಷಾಂ ಸ್ಮರನುಕ್ರಮಾತ್ || ೭ ||

ತದಿದಂ ಕಾಲರಶನಂ ಜನಾಃ ಪಶ್ಯಂತಿ ಸೂರಯಃ |
ನ ಹೃಷ್ಯಂತಿ ನ ಕೋಚಂತಿ ತತ್ರ ಯೂಯಮಪಂಡಿತಾಃ
|| ೮ ||

ಶ್ರೀಕುಕಮಹಾಮುನಿಗಳು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ - ಎಲೈ ಪರೀಕ್ಷಿತನೇ !
ಪರಮ ಪುರುಷನಾದ ಭಗವಂತನ ನಿರತಿಶಯವಾದ ಕೃಪೆಯಿಂದ
ದೇವತೆಗಳ ಭಯವು ದೂರವಾಗಿ ಅವರಲ್ಲಿ ನವಚೈತನ್ಯ
ವೃಂಟಾಯಿತು. ಈ ಹಿಂದೆ ಇಂದ್ರ ವಾಯುಗಳೇ ಮೊದಲಾದ
ದೇವತೆಗಳು ಯಾವ-ಯಾವ ದೈತ್ಯರೊಡನೆ ಹೋರಾಡುತ್ತಿದ್ದರೋ
ಪುನಃ ಅದೇ ದೈತ್ಯರನ್ನದುರಿಸಿ ಶೌರ್ಯದಿಂದ ಯುದ್ಧಮಾಡ
ತೊಡಗಿದರು || ೧ || ಮಹಾ ಮಹಿಮನಾದ ಇಂದ್ರನು ಅತ್ಯಂಶ
ಕೃದ್ಧನಾಗಿ ಬಲಿಯನ್ನು ಸಂಹರಿಸಬೇಕೆಂಬ ಆಶಯದಿಂದ ವಜ್ರಾ
ಯುಧವಸ್ತೇಷಿದನು. ಆಗ ಸಮಸ್ತ ದೈತಗಳಲ್ಲಿ ಹಾಹಾಕಾರವೆದ್ದಿತು.
|| ೨ || ಬಲಿಯು ಅಸ್ತ-ತ್ವಗಳಿಂದ ಸುಸಜ್ಜನಾಗಿ, ನಿರ್ಭಯ
ನಾಗಿ ಪರಮೋತ್ಕಾಹದಿಂದ ಯುದ್ಧಭೂಮಿಯಲ್ಲಿ ಸಂಚರಿಸುತ್ತಿ
ದ್ದನು. ತನ್ನ ಎದುರಿಗೆ ಬಂದ ಅವನನ್ನು ತಿರಸ್ಕರಿಸುತ್ತಾ ವಜ್ರಪಾಣಿ
ಯಾದ ಇಂದ್ರನು ಇಂತೆಂದನು - || ೩ || ಎಲೈ ಮೂರ್ಖಾ !
ನುನು (ವಂದ್ಯಜಾಲಿಕನು) ಮಕ್ಕಳ ಕಣ್ಣುಗಳಿಗೆ ತನ್ನ ಮಾಯಾಜಾಲ
ದಿಂದ ಅವರಲ್ಲಿದ್ದ ಹಣವನ್ನು ದೋಚುವಂತೆಯೇ ನೀನು
ಮಾಯಾಜಾಲದಿಂದ ನಮ್ಮ ಮೇಲೆ ವಿಜಯ ಪಡೆಯಬಹು
ದೆಂದು ಒಯ್ಯಿದ್ದೆ. ಆದರೆ ನಾವುಗಳು ಮಾಯೆಯ ಅಧಿಪತಿ
ಗಳೆಂದು ನೀನು ಅರಿಯೆ. ಅದು ನಮ್ಮನ್ನು ಏನೂ ಮಾಡ
ಲಾರದು || ೪ || ಮಾಯೆಯ ಮೂಲಕ ಸ್ವರ್ಗದ ಮೇಲೆ ಅಧಿ
ಕಾರವನ್ನು ನಡೆಸಲು ಬಯಸುವವನು ಹಾಗೂ ಅದನ್ನು ದಾಟಿ
ಮೇಲಿನ ಲೋಕಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಅಧಿಕಾರ ಸ್ಥಾಪಿಸಲು ಬಯಸು
ವಂತಹ ಮೂರ್ಖ ದರೋಡಕೋರನನ್ನು ನಾನು ಅವನು ಮೊದ
ಲಿದ್ದ ಸ್ಥಾನದಿಂದಲೂ ಕೆಳಗೆ ತಳ್ಳಿಬಿಡುತ್ತೇನೆ || ೫ || ಎಲವೋ
ಮಂದಮತಿಯೇ ! ನೀನು ಭಾರೀ ದೊಡ್ಡ ಮಾಯಾಜಾಲವನ್ನು
ರಚಿಸಿದ್ದೆ ನೋಡು. ಇಂದು ನಾನು ನನ್ನ ನೂರು ಗಿಣ್ಣುಗಳಿಂದ
ಕೂಡಿದ ಆಜೇಯ ವಜ್ರಾಯುಧದಿಂದ ನಿನ್ನ ರುಂಡ-ಮುಂಡ
ಗಳನ್ನು ಬೇರ್ಪಡಿಸಿಬಿಡುತ್ತೇನೆ. ನೀನು ನಿನ್ನ ಜ್ಞಾತಿಗಳೊಡನೆ ಸೇರಿ
ಎನು ಮಾಡಬಹುದೋ ಅದನ್ನು ಮಾಡು || ೬ ||

ಬಲಿಯು ಹೇಳಿದನು - ಮಹೇಂದ್ರ ! ಕಾಲಶಕ್ತಿಯ ಪ್ರೇರಣೆ
ಯಿಂದ ತನ್ನ ಕರ್ಮಕೃತನಾದ ಯುದ್ಧಮಾಡುವವರಿಗೆ ಜಯಾ
ವಜಯಗಳು ಅಥವಾ ಕೀರ್ತಿ-ಅಪಕೀರ್ತಿ, ಅಥವಾ ಮೃತ್ಯು ಇವು
ಗಳು ಅನುಕ್ರಮವಾಗಿ ಆಗುತ್ತಲೇ ಇರುತ್ತವೆ. || ೭ || ಅದುದರಿಂದ
ವಂದಿತರಾದವರು ಈ ಜಗತ್ತನ್ನು ಕಾಲಕ್ಕೆ ಅಧೀನವೆಂದು ತಿಳಿದು
ವಿಜಯಿಯಾದಾಗ ಹರ್ಷಪಡುವುದಿಲ್ಲ. ಅಪಕೀರ್ತಿ, ಸೋಲು,
ಮೃತ್ಯು ಸಂಭವಿಸಿದಾಗ ಶೋಕಕ್ಕೆ ವಶರಾಗುವುದಿಲ್ಲ. ನೀವೆಲ್ಲರೂ
ಈ ತತ್ತ್ವವನ್ನು ತಿಳಿದವರಲ್ಲ || ೮ || ನೀವುಗಳು ತಮ್ಮನ್ನು ಜಯ-
ವರಾಜಯಗಳ ಕರ್ತೃಗಳೆಂದು ತಿಳಿಯುತ್ತಿರುವಿರಿ. ಅದಕ್ಕಾಗಿ
ಮಹಾತ್ಮರ ದೃಷ್ಟಿಯಲ್ಲಿ ನೀವುಗಳು ಶೋಚನೀಯರಾಗಿರುವಿರಿ.

ನ ವಯಂ ಮನ್ಯ ಮಾನಾಸಾಮಾತ್ಮನಂ ತತ್ರ ಸಾಧನಮ್ |
ಗಿರೋ ವಃ ಸಾಧುತೋಚ್ಯಾಸಾಂ ಗೃಹ್ಣೀಮೋ ಮರ್ಮತಾಡನಾಃ |

|| ೯ ||

ಶ್ರೀಶುಕ ಉವಾಚ

ಇತ್ಯಾಕ್ಷಿಪ್ಯ ವಿಭುಂ ವೀರೋ ಸಾರಾಚೈರ್ವೀರಮರ್ದನಃ |
ಆಕರ್ಣಪೂರ್ಣೈರಹನದಾಕ್ಷೇಪೈರಾಹತಂ ಪುನಃ |

|| ೧೦ ||

ದಿವಂ ನಿರಾಕೃತೋ ದೇವೋ ವೈರಿಣಾ ತಥ್ಯವಾದಿನಾ |
ಸಾಮ್ಯಪ್ತದಧಿಕ್ಷೇಪಂ ತೋತ್ರಾಹತ ಇವ ದ್ವಿಪಃ |

|| ೧೧ ||

ಪ್ರಾಹರತ್ಕುಲಿತಂ ತಸ್ಮಾ ಅಮೋಘಂ ಪರಮರ್ದನಃ |
ಸಯಾನೋ ನೃಪತದ್ಗುಮೌ ಛಿನ್ನಪಕ್ಷ ಇವಾಚಲಃ |

|| ೧೨ ||

ಸೂರಾಯಂ ಪತಿತಂ ದೃಷ್ಟ್ವಾ ಜಂಘೋ ಬಲಿಸುಖಃ ಸುಹೃತ್ |
ಅಭ್ಯಯಾತ್ಸ್ವಹೃದಂ ಸಖ್ಯುರ್ಹತಸ್ಯಾಪಿ ಸಮಾಚರನ್ |

|| ೧೩ ||

ಸ ಸಿಂಹವಾಹ ಆಸಾದ್ಯ ಗದಾಮುದ್ಗಮ್ಯ ರಂಹಸಾ |
ಜತ್ರಾವತಾಡಯಚಕ್ರಂ ಗಜಂ ಚ ಸುಮಹಾಬಲಃ |

|| ೧೪ ||

ಗದಾಪ್ರಹಾರವ್ಯಧಿತೋ ಭೃತಂ ವಿಹೃಲಿತೋ ಗಜಃ |
ಜಾನುಭ್ಯಾಂ ಧರಣೀಂ ಸ್ಪೃಷ್ಟ್ವಾ ಕಲ್ಮುಷಂ ಪದಮಂ ಯಯೌ |

|| ೧೫ ||

ತತೋ ರಥೋ ಮಾತಲಿನಾ ಹರಿಭಿರ್ದರ್ಶತತ್ಸರ್ವತಃ |
ಅನೀತೋ ದ್ವಿಪಮುತ್ಸೃಜ್ಯ ರಥಮೂರುರುಹೇ ವಿಭುಃ |

|| ೧೬ ||

ತಸ್ಯ ತತ್ಪೂಜಯನ್ಯರ್ಮ ಯಂತುರ್ದಾನವದ್ವತಮಃ |
ತೂಲೇನ ಜ್ವಲತಾ ತಂ ತು ಸ್ಥಯಮಾನೋಽಹನನ್ಮಧೇ |

|| ೧೭ ||

ಸೇಹೇ ರುಜಂ ಸುದುರ್ಮರ್ಷಾಂ ಸುತ್ತಮಾಲಂಬ್ಯ ಮಾತಲಿಃ |
ಇಂದ್ರೋ ಜಂಘ್ಯ ಸಂಕ್ರಿದ್ವೋ ವಕ್ಷೇಣಾಪಾಹರತ್ಕಿಞ್ಞಃ |

|| ೧೮ ||

ಜಂಘಂ ಶ್ರುತ್ವಾಹತಂ ತಸ್ಯ ಜ್ಞಾತಯೋ ಸಾರದಾದೃಜೇಃ |
ನಮುಚಿಶ್ಚ ಬಲಃ ಪಾಕಸ್ತತ್ರಾಪೇತುಸ್ತರಾಸ್ಥಿತಾಃ |

|| ೧೯ ||

ವಚೋಭಿಃ ಪರುಷೈರಿದ್ರಮರ್ದಯತೋಽಸ್ಯ ಮರ್ಮಸು |
ಶರೈರವಾಕಿರನ್ಮೇಘಾ ಧಾರಾಭಿರಿವ ಪರ್ವತಮ್ |

|| ೨೦ ||

ಹರಿನ್ ದಶತತಾನ್ಯಾಜೌ ಹರ್ಯಶ್ಚ ಬಲಃ ಶರೈಃ |
ತಾವದ್ವಿರ್ದರ್ದಯಾಮಾಸ ಯುಗಪಲ್ಲಭಾಹಸ್ತವಾನ್ |

|| ೨೧ ||

ಆದುದರಿಂದ ನಿನ್ನ ಮರ್ಮಭೇದಿಗಳಾದ ಮಾತನ್ನು ನಾವು
ರೆಕ್ಕಿಸುವುದೇ ಇಲ್ಲ || ೯ ||

ಶ್ರೀಶುಕಮಹಾಮುನಿಗಳು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ - ವೀರನಾದ
ಬಲಿಯು ಇಂದ್ರನನ್ನು ಹೀಗೆ ನಿಂದಿಸಿದನು. ಬಲಿಯು ನಿಂದನೆ
ಯಿಂದ ಇಂದ್ರನು ಸ್ವಲ್ಪನಾಚಿಕೊಂಡನು. ಅಪ್ಪರಲ್ಲಿ ಶತ್ರುಸೂದನ
ನಾದ ಬಲಿಯು ತನ್ನ ಧನುಸ್ಸನ್ನು ಆಕರ್ಣಾಂತವಾಗಿ ಸೆಳೆದು
ಅನೇಕ ಬಾಣಗಳನ್ನು ಪ್ರಯೋಗಿಸಿದನು. || ೧೦ || ಹೀಗೆ ಸತ್ಯ
ವಾದಿಯಾದ ದೇವಶತ್ರು ಬಲಿಯಿಂದ ಶಿರಸ್ಕರಿಸಲ್ಪಟ್ಟ ದೇವೇಂ
ದ್ರನು ಅಂಕುಶದಿಂದ ತಿವಿಯಲ್ಪಟ್ಟ ಅನೆಯಂತೆ ಕೆರಳಿ ಆ ಬಲಿಯು
ಮಾತುಗಳನ್ನು ಸಹಿಸಿಕೊಳ್ಳಲಿಲ್ಲ. || ೧೧ || ಆರಿಮರ್ದನನಾದ
ಇಂದ್ರನು ಬಲಿಯನ್ನು ತನ್ನ ಅಮೋಘವಾದ ವಜ್ರಾಯುಧದಿಂದ
ಪ್ರಹರಿಸಿದನು. ಆ ವಿಷಾದ ಬಲಿಯು ರೆಕ್ಕ ತುಂಡಾದ ಪರ್ವತ
ದಂತೆ ವಿಮಾನದೊಂದಿಗೆ ನೆಲಕ್ಕೆ ಉರುಳಿದನು. || ೧೨ || ಬಲಿಯು
ಮಿತ್ರನೂ, ಅವ್ಯಸೂ ಆದ ಜಂಭಾಸುರನೆಂಬ ರಾಕ್ಷಸನು ತನ್ನ ಮಿತ್ರ
ನಾದ ಬಲಿಯು ಕೆಳಕ್ಕೆ ಬಿದ್ದುದನ್ನು ನೋಡಿ ಅವನು ಸತ್ತು
ಹೋಗಿದ್ದರೂ ಅವನ ಸ್ನೇಹವನ್ನು ನೆನೆಯುತ್ತಾ ಅದರ ಪ್ರತೀಕಾರ
ದಿಂದ ಇಂದ್ರನ ಮುಂದೆ ಯುದ್ಧಕ್ಕೆ ಬಂದುನಿಂತನು. || ೧೩ ||
ಸಿಂಹವನ್ನಡರಿ ಇಂದ್ರನ ಬಳಿಗೆ ಬಂದು ಭಾರೀ ವೇಗದಿಂದ ತನ್ನ
ಗದೆಯನ್ನು ಎತ್ತಿ ಇಂದ್ರನ ಕೊರಳ ಪ್ರದೇಶದಲ್ಲಿ ಪ್ರಹರಿಸಿದನು.
ತೊಡೆಗೆ ಆ ಬಲಕಾಲಿಯು ಐರಾವತವನ್ನೂ ಗದೆಯಿಂದ ಪ್ರಹರಿಸಿ
ದನು. || ೧೪ || ಗದಾಪ್ರಹಾರದಿಂದ ಐರಾವತವು ಬಹಳ ವ್ಯಥೆ
ಗೊಂಡು ಮೋಣತಾಲೂರಿ ನೆಲಕ್ಕೆ ಬಾಗಿ ಮೂರ್ಛಿತವಾಯಿತು.
|| ೧೫ || ಆಗಲೇ ಇಂದ್ರನ ಸಾರಥಿಯಾದ ಮಾತಲಿಯು ಸಾವಿರ
ಕುದುರೆಗಳನ್ನು ಹೊಡೆದ್ದ ದಿವ್ಯವಾದ ರಥವನ್ನು ತಂದನು.
ಶಕ್ತಿಶಾಲಿಯಾದ ಇಂದ್ರನು ಐರಾವತವನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಶೀಘ್ರವಾಗಿ
ರಥಾರೂಢನಾದನು. || ೧೬ || ದಾನವೇಂದ್ರನಾದ ಜಂಭಾಸುರನು
ಮಾತಲಿಯ ಈ ಕಾರ್ಯವನ್ನು ಪ್ರಶಂಸಿಸಿ ಮುಗುಳ್ಳುಗುತ್ತಾ
ಹೊಳೆಯುತ್ತಿರುವ ಶ್ರಿಕೂಲವೊಂದನ್ನು ಅವನ ಮೇಲೆ ಪ್ರಯೋ
ಗಿಸಿದನು. || ೧೭ || ಮಾತಲಿಯು ಧೈರ್ಯದಿಂದ ಆ ಸಹಿಸಲ
ಸಾಧ್ಯವಾದ ಸಂಕಟವನ್ನು ಸಹಿಸಿಕೊಂಡನು. ಇದನ್ನು ನೋಡಿದ
ಇಂದ್ರನು ಕ್ರೋಧಗೊಂಡು ತನ್ನ ವಜ್ರಾಯುಧದಿಂದ ಜಂಭನ
ತಲೆಯನ್ನು ತುಂಡರಿಸಿಬಿಟ್ಟನು. || ೧೮ ||

ಜಂಭಾಸುರನು ಹತನಾದುದನ್ನು ನಾರದ ಮಹರ್ಷಿಗಳಿಂದ
ಕೇಳಿದ ಅವನ ಬಂಧುಗಳಾದ ನಮೂಚಿ, ಬಲ, ಪಾಕ ಮುಂತಾದ
ವರು ತ್ವರಿತವಾಗಿ ಯುದ್ಧಭೂಮಿಗೆ ಆಗಮಿಸಿದರು. || ೧೯ ||
ನಮೂಚಿಯೇ ಮುಂತಾದ ರಾಕ್ಷಸರು ಇಂದ್ರನ ಕುರಿತು ಆತಿ
ಕಠೋರವಾದ ಮರ್ಮಸ್ಪರ್ಶಿ ಮಾತುಗಳನ್ನಾಡಿ, ಮೇಘಗಳು
ಜಲಧಾರೆಯಿಂದ ಪರ್ವತವನ್ನು ಮುಚ್ಚಿಬಿಡುವಂತೆ ಶರವರ್ಷ
ಗಳಿಂದ ಇಂದ್ರನನ್ನು ಮುಚ್ಚಿಬಿಟ್ಟರು. || ೨೦ || ಬಲಾಸುರನು ತನ್ನ
ಕೈಚಳಕದಿಂದ ಒಂದೇ ಬಾರಿಗೆ ಒಂದುಸಾವಿರ ಬಾಣಗಳನ್ನು
ಪ್ರಯೋಗಿಸಿ ಇಂದ್ರನ ಒಂದುಸಾವಿರ ಕುದುರೆಗಳನ್ನು ಘಾತ
ಗೊಳಿಸಿದನು. || ೨೧ || ಪಾಕನು ನೂರು ಬಾಣಗಳಿಂದ ಮಾತಲಿ
ಯನ್ನೂ ನೂರು ಬಾಣಗಳಿಂದ ರಥದ ಅವಯವಗಳನ್ನೂ ಭೇದಿ

ಶತಾಭ್ಯಾಂ ಮಾತಲಿಂ ಪಾಕೋ ರಥಂ ಸಾವಯವಂ ಪೃಥಕ್ |
ಸಕೃತ್ಸಂಧಾನಮೋಕ್ಷೇಣ ತದದ್ಭುತಮಭೂದ್ರಣೇ || ೨೨ ||

ನಮುಚಿಃ ಪಂಚದಶಭಿಃ ಸ್ವರ್ಣಪುಂಜೈರ್ಮಹೇಶುಭಿಃ |
ಅಹತ್ಯ ವ್ಯನದತ್ಸಂಭೇ ಸತೋಯ ಇವ ತೋಯದಃ || ೨೩ ||

ಸರ್ವತಃ ಶರಕೂಟೇನ ಶಕ್ತಂ ಸರಥಸಾರಥಿಮ್ |
ಭಾದಯಾಮಾಸುರಸುರಾಃ ಪ್ಯಾಪ್ಯಪ್ತಿಯಮಿವಾಂಬುಧಾಃ || ೨೪ ||

ಅಲಕ್ಷಯಂತಸ್ತಮತೀವ ವಿಜ್ವಲಾ
ವಿಚುಕ್ತುಶುದೇವಗಣಾಃ ಸಹಾನುಗಾಃ |
ಅನಾಯಕಾಃ ಶತ್ರುಬಲೇನ ನಿರ್ಜಿತಾ
ವನೇಕ್ಷಣಾ ಭಿನ್ನನವೋ ಯಥಾರ್ಣವೇ || ೨೫ ||

ತತಸ್ತುರಾಪಾದಿಸುಬದ್ಧಪಂಜರಾದ್-
ವಿನಿರ್ಗತಃ ಸಾಶ್ವರಥಧ್ವಜಾಗ್ರಣೇ |
ಬಭೌ ದಿಶುಃ ಖಂ ಪೃಥಿವೀಂ ಚ ರೋಚಯನ್
ಸ್ಥೇಜಸಾ ಸೂರ್ಯ ಇವ ಕ್ಷಪಾತ್ಕಯೇ || ೨೬ ||

ನಿರೀಕ್ಷ್ಯ ಪೃತನಾಂ ದೇವಃ ಪರೈರಭ್ಯರ್ಥಿತಾಂ ರಣೇ |
ಉದಯಚ್ಛದ್ರಿಪುಂ ಹಂತುಂ ವಪ್ರಂ ವಪ್ರಧರೋ ರುಷಾ || ೨೭ ||

ಸ ತೇನೈವಾಪ್ತಧಾರೇಣ ಶಿರಸಿ ಬಲಪಾಕಯೋಃ |
ಜ್ಞಾತೀನಾಂ ಪಶ್ಯತಾಂ ರಾಜಸ್ವಹಾರ ಜನಯಿನ್ಮಯಮ್ || ೨೮ ||

ನಮುಚಿಶ್ಚದ್ವಧಂ ದೃಷ್ಟ್ವಾ ಶೋಕಾಮರ್ಷರುಷಾನ್ವಿತಃ |
ಜಿಘಾಂಸುರಿಂದ್ರಂ ನೃಪತೇ ಚಕಾರ ಪರಮೋದ್ಯಮಮ್ || ೨೯ ||

ಅಶ್ವಸಾರಮಯಿಂ ಕೂಲಂ ಘಂಟಾವದ್ಯಮಭೂಷಾಮ್ |
ಪ್ರಗೃಹ್ಯಾಭ್ಯದ್ರವತ್ತುದ್ಯೋ ಹತೋಽಸೀತಿ ವಿಕರ್ಷಯನ್ |
ಪ್ರಾಹೀಣೋದ್ದೇವರಾಜಾಯ ನಿಸದನ್ಮೃಗರಾಡಿವ || ೩೦ ||

ತದಾಪತದ್ ಗಗನತಲೇ ಮಹಾಜವಂ
ವಿಚಿಚ್ಛದೇ ಹರಿರಿಪುಭಿಃ ಸಹಸ್ರಧಾ |
ತಮಾಹನನ್ಮೃಪ ಕುಲಿಶೇನ ಕಂಧರೇ
ರುಷಾನ್ವಿತಪ್ರಿವೃತಪತಿಃ ಶಿರೋ ಹರನ್ || ೩೧ ||

ಸಿದನು. ಯುದ್ಧಧೂಮಿಯಲ್ಲಿ ಒಂದೇ ಬಾರಿಗೆ ಇಷ್ಟೊಂದು
ಬಾಣಗಳನ್ನು ಹೂಡಿ, ಪ್ರಯೋಗಿಸಿದುದು ಪರಮಾದ್ಭುತವಾದ
ಘಟನೆಯಾಗಿತ್ತು. || ೨೨ || ನಮೂಚಿಯು ಚಿನ್ನದ ಗರಿಕಟ್ಟಿದ
ಭಾರೀ ಹದಿನೈದು ಬಾಣಗಳಿಂದ ಇಂದ್ರನನ್ನು ಪ್ರಹರಿಸಿ-
ನೀರುತುಂಬಿದ ಮೇಘಗಳಂತೆ ಯುದ್ಧರಂಗದಲ್ಲಿ ಅವನು ಗರ್ಜಿ-
ಸಿದನು. || ೨೩ || ವರ್ಷಾಕಾಲದಲ್ಲಿ ಮೋಡಗಳು ಸೂರ್ಯನನ್ನು
ಮುಚ್ಚಿಬಿಡುವಂತೆಯೇ ಅಸುರರು ಬಾಣಗಳ ಮಳೆಯಿಂದ
ಇಂದ್ರನನ್ನೂ ಅವನ ರಥ-ಸಾರಥಿಯನ್ನೂ ಎಲ್ಲೆಡೆಗಳಿಂದ ಮುಚ್ಚಿ-
ಬಿಟ್ಟರು. || ೨೪ || ತಮ್ಮ ನಾಯಕನಾದ ಇಂದ್ರನನ್ನು ಕಾಣದೆ
ದೇವತೆಗಳೂ, ಅವನ ಅನುಚರರೂ ವಿಹ್ವಲರಾಗಿ ಅಳತೊಡ-
ಗಿದರು. ಒಂದು ಶತ್ರುಗಳಿಂದ ಜಯಿಸಲ್ಪಟ್ಟವರಾಗಿದ್ದರು,
ಇನ್ನೊಂದು ಅವರಿಗೆ ಯಾರೂ ಸೇನಾಪತಿಯು ಇರಲಿಲ್ಲ, ಆಗ
ಸಮುದ್ರಮಧ್ಯದಲ್ಲಿ ಒಡೆದುಹೋದ ನಾವೆಯಲ್ಲಿದ್ದ ವರ್ತಕರಂತೆ
ಅವರ ಸ್ಥಿತಿಯಾಗಿತ್ತು. || ೨೫ || ಅಪ್ಪರಲ್ಲೇ ರಥಾಶ್ವ-ಧ್ವಜಗಳಿಂದ
ಕೂಡಿದ ಇಂದ್ರನು ಬಾಣಗಳ ಪಂಜರದಿಂದ ಹೊರಬಂದು
ಬೆಳಗಾದಕೂಡಲೇ ತನ್ನ ತೇಜಸ್ಸಿನಿಂದ ದಿಕ್ಕುಗಳನ್ನೂ, ಆಕಾಶವನ್ನೂ
ಭೂಮಿಯನ್ನೂ ಪ್ರಕಾಶಗೊಳಿಸುವ ಸೂರ್ಯನಂತೆ ಇಂದ್ರನು
ಬೆಳಗಿದನು. || ೨೬ || ಯುದ್ಧದಲ್ಲಿ ಶತ್ರುಗಳಿಂದ ಸಹತವಾಗಿ
ಒಡಿಸಲ್ಪಡುತ್ತಿದ್ದ ತನ್ನ ಕೃಷ್ಣವನ್ನು ನೋಡಿ ವಪ್ರಧರನಾದ ಇಂದ್ರನು
ಪರಮ ಕ್ರುದ್ಧನಾಗಿ ಶತ್ರುಗಳನ್ನು ನಿರ್ಮೂಲನ ಮಾಡುವುದಕ್ಕಾಗಿ
ವಜ್ರಾಯುಧದಿಂದ ಆಕ್ರಮಣ ಮಾಡಿದನು. || ೨೭ || ಪರೀ-
ಕ್ಷಿತನೇ! ಎಂಟು ಮೂಲೆಗಳುಳ್ಳ ವಜ್ರದಿಂದ ಆ ದೈತ್ಯರ ಬಂಧು
ಗಳಿಗೆ ಭಯವನ್ನುಂಟುಮಾಡುತ್ತಾ ಇಂದ್ರನು ಬಲ ಮತ್ತು ಪಾಕ
ಇವರ ತಲೆಗಳನ್ನು ಹಾರಿಸಿದನು. || ೨೮ ||

ಪರೀಕ್ಷಿತನೇ! ಬಲ-ಪಾಕರಿಬ್ಬರೂ ಇಂದ್ರನಿಂದ ಹತರಾದು-
ದನ್ನು ನೋಡಿ ನಮೂಚಿಗೆ ಭಾರೀ ಶೋಕವುಂಟಾಯಿತು. ಅವನು
ಅಹಹನೆಯಿಂದಲೂ, ಕೋಪದಿಂದಲೂ ಕೆಂಪೇರಿ ಅಸುರಶತ್ರು-
ವಾದ ಇಂದ್ರನನ್ನು ಸಂಹರಿಸಲು ಒಹಳವಾಗಿ ಪ್ರಯತ್ನಿಸಿದನು.
|| ೨೯ || ಕಿರುಗಂಟಿಗಳಿಂದ ಝಣ-ಝಣಸುತ್ತಾ, ಸುವರ್ಣ
ಭೂಷಿತವಾಗಿದ್ದ ಒಂದು ಕೂಲವನ್ನೆತ್ತಿಕೊಂಡು ಅತ್ಯಂತ ಕ್ರುದ್ಧನಾಗಿ
- ಇಂದ್ರನೇ! 'ಈಗ ನೀನು ಬದುಕುಳಿಯಲಾರೆ' ಎಂದು ಗರ್ಜಿ-
ಸುತ್ತಾ, ಸಿಂಹನಾದವನ್ನು ಮಾಡುತ್ತಾ ದೇವೇಂದ್ರನ ಮೇಲೆ ಆ
ನಮೂಚಿಯು ಕೂಲವನ್ನು ರಥಸದಿಂದ ಎಸೆದನು. || ೩೦ ||
ರಾಜೇಂದ್ರನೇ! ನಮೂಚಿಯಿಂದ ಬಿಡಲ್ಪಟ್ಟ ತ್ರಿಶೂಲವು ತನ್ನ
ಕಡೆಗೆ ಬರುತ್ತಿರುವುದನ್ನು ನೋಡಿದ ಇಂದ್ರನು ತನ್ನ ನಿಕಿತವಾದ
ಬಾಣಗಳಿಂದ ಆಕಾಶದಲ್ಲೇ ಸಾವಿರಾರು ತುಂಡುಗಳಾಗಿ ಕತ್ತರಿಸಿ-
ಬಿಟ್ಟನು. ಇದಾದ ಬಳಿಕ ದೇವೇಂದ್ರನು ಅತ್ಯಂತ ಕ್ರುದ್ಧನಾಗಿ ಅವನ
ಶಿರವನ್ನು ತುಂಡರಿಸಲಿಕ್ಕಾಗಿ ವಜ್ರಾಯುಧವನ್ನು ರಾಕ್ಷಸನ ಕತ್ತಿನ
ಮೇಲೆ ಪ್ರಯೋಗಿಸಿದನು. || ೩೧ || ಇಂದ್ರನು ಭಾರೀ ವೇಗದಿಂದ
ಆ ವಜ್ರವನ್ನು ಪ್ರಯೋಗಿಸಿದ್ದರೂ, ಆ ಯಶಸ್ವೀ ವಜ್ರದಿಂದ ಅವನ
ಚರ್ಮದ ಮೇಲೆ ಗುರುತುಕೂಡ ಮಾಡದೆ ಹೋಯಿತು. ಯಾವ
ವಜ್ರವು ಮಹಾಬಲಶಾಲಿಯಾದ ವೃತ್ರಾಸುರನ ಶರೀರವನ್ನು

ನ ತಸ್ಯ ಹಿ ತ್ವಚಮಪಿ ವದ್ರ ಉರ್ಜಿತೋ
ಬಿಭೇದ ಯಃ ಸುರಪತಿಸೌಜಸೇರಿತಃ |
ತದದ್ವೃತಂ ಪರಮತಿವೀರ್ಯವೃತ್ತಭಿತ್
ತಿರಸ್ಯತೋ ನಮುಚಿರೋಧರತ್ವಜಾ || ೩೨ ||

ತಸ್ಮಾದಿಂದ್ರೋಽಬಿಭೇಚ್ಯಕ್ರೋವದ್ರಃ ಪ್ರತಿಹತೋ ಯತಃ |
ಕಿಮಿದಂ ದೈವಯೋಗೇನ ಭೂತಂ ಲೋಕವಿಮೋಹನಮ್
|| ೩೩ ||

ಯೇನಮೇ ಪೂರ್ವಮದ್ವೀಣಾಂ ಪಕ್ಷ್ಯೈಃ ಪ್ರಜಾತ್ಯಯೇ |
ಕೃತೋ ನಿವಿಶತಾಂ ಭಾರ್ಯಃ ಪತತ್ತ್ಯಃ ಪತತಾಂ ಭುವಿ
|| ೩೪ ||

ತಪಸಾರಮಯಂ ತ್ವಾಷ್ಟಂ ವೃತ್ತೋ ಯೇನ ವಿಪಾಟಿತಃ |
ಅನ್ಯೇ ಚಾಪಿ ಒಲೋಪೇತಾಃ ಸರ್ವಾಸ್ತೈರಕ್ಷತತ್ವಜಃ
|| ೩೫ ||

ಸೋಽಯಂ ಪ್ರತಿಹತೋ ವಜ್ರೋ
ಮಯಾ ಮುಕ್ತೋಽಸುರೇಽಲ್ಪಕೇ |
ನಾಹಂ ತದಾದದೇ ದಂಡಂ
ಬ್ರಹ್ಮಕೇಜೋಽಪ್ಯಕಾರಣಮ್ || ೩೬ ||

ಇತಿ ಶಕ್ರಂ ವಿಜೀದಂತಮಾಹ ವಾಗಶರೀರಿಣೇ |
ನಾಯಂ ಶುಷ್ಕೈರಥೋ ನಾದ್ಭೇರ್ವಧಮಹಗತಿ ದಾಸವಃ
|| ೩೭ ||

ಮಯಾಶ್ವೈ ಯದ್ವರೋ ದತ್ತೋ
ಮೃತ್ಯುರ್ನೈವಾದ್ರ್ಯಶುಷ್ಕಯೋಃ |
ಅತೋಽನ್ಯತ್ಪಿಂತನೀಯಶ್ವೇ
ಉಪಾಯೋ ಮಘವನ್ರಿಪೋಃ || ೩೮ ||

ತಾಂ ದೈವೀಂ ಗಿರಮಾಕರ್ಣ್ಯ ಮಘವಾನ್ಸುಸಮಾಹಿತಃ |
ಧ್ಯಾಯನ್ ಘೇನಮಥಾಪತ್ಯದಪಾಯಮುಭಯಾತ್ಮಕಮ್
|| ೩೯ ||

ನ ಶುಷ್ಕೇಣ ನ ಚಾದ್ಭೇಣ ಜಹಾರ ನಮುಚೀಃ ಶಿರಃ |
ತಂ ಶುಷ್ಕವೃತ್ತಮುನಿಗಣಾ ಮಾಲ್ಯೈಶ್ಚಾವಾಕಿರನ್ವಿಭುಮ್
|| ೪೦ ||

ಗಂಧರ್ವಮುಖೈ ಜಗತುವಿಶ್ವಾಭರುಪರಾವಸೂ |
ದೇವದುಂದುಭಯೋ ನೇದುರ್ನರ್ತಕ್ಕೋ ನನ್ಯತುರ್ಮದಾ
|| ೪೧ ||

ಅನ್ಯೇಽಪ್ಯೇವಂ ಪ್ರತಿದ್ವಂದ್ವಾಸ್ತ್ವಾಯ್ಗ್ನಿವರುಣಾದಯಃ |
ಸೂದಯಾಮಾಸುರಸೌಪ್ತೈರ್ಮೃಗಾನ್ಯೇಸರಿತೋ ಯಥಾ
|| ೪೨ ||

ತುಂಡು-ತುಂಡುಮಾಡಿತೋ ಅದನ್ನು ನಮೂಚಿಯ ಕತ್ತಿನ
ತ್ವಚೆಯು ತಿರಸ್ಕರಿಸಿತ್ತು. ಇದೊಂದು ಪರಮಾಶ್ಚರ್ಯಕರ ಘಟನೆ
ನಡೆಯಿತು. || ೩೨ || ವಜ್ರಾಯುಧವು ನಮೂಚಿಯ
ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಒಲಹಿನವಾಗಿರುವುದನ್ನು ಕಂಡು ಇಂದ್ರನು ಭಯ
ಗೊಂಡನು. 'ಲೋಕಗಳನ್ನು ನಿಮೋಹಗೊಳಿಸುವ ರಾಕ್ಷಸ ರೂಪದ
ಈ ಪ್ರಾಣಿಯು ದೈವಯೋಗದಿಂದಲೇ ಹುಟ್ಟಿರಬಹುದೇ?'
ಎಂದು ಇಂದ್ರನು ಯೋಚಿಸತೊಡಗಿದನು. || ೩೩ || ಹಿಂದಿನ
ಯುಗದಲ್ಲಿ ಈ ಪರ್ವತಗಳು ರೆಕ್ಕೆಗಳಿಂದ ಹಾರಾಡುತ್ತಾ, ತಿರುಗು
ತ್ತಿರುವಾಗ ಭೂಮಿಯಲ್ಲಿ ಬಿದ್ದು ಪ್ರಜೆಗಳನ್ನು ನಾಶಮಾಡುತ್ತಿದ್ದವು.
ಇದನ್ನು ಕಂಡ ನಾನು ನನ್ನ ಈ ವಜ್ರಾಯುಧದಿಂದಲೇ ಪರ್ವತಗಳ
ರೆಕ್ಕೆಗಳನ್ನು ಕಡೆರಿಸಿಹಾಕಿದ್ದೆ. ಈಗ ವಜ್ರಾಯುಧವು ನಮೂಚಿಯ
ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ವೃಥಾವಾಗಿ ಬಿಟ್ಟದೆಯಲ್ಲ! || ೩೪ || ತ್ವಷ್ಟ ಪ್ರಜಾ
ಪತಿಯ ಹುಟ್ಟಿನ ಸಾರವೇ ವೃತ್ತಾಸುರನ ರೂಪದಲ್ಲಿ ಪ್ರಕಟ
ವಾಗಿತ್ತು. ಅಂತಹವನೇ ನಾನು ಈ ವಜ್ರದಿಂದ ಸಂಹರಿಸಬಿಟ್ಟಿದ್ದೆ
ಇನ್ನೂ ಅನೇಕ ಒಲಿಪ್ಪರಾಗಿದ್ದ ಮತ್ತು ಯಾವುದೇ ಶಸ್ತ್ರಗಳಿಂದ
ಕಿಂಚಿತ್ತಾದರೂ ಗಾಯಗೊಳ್ಳದಿದ್ದ ಮಹಾಸುರರನ್ನು ಈ ವಜ್ರಾ
ಯುಧದಿಂದಲೇ ನಾನು ಸಂಹರಿಸಿದ್ದೆ. || ೩೫ || ಅಂತಹ ಶ್ರೇಷ್ಠ
ವಾದ ನನ್ನ ವಜ್ರಾಯುಧವು ಅತ್ಯಲ್ಪವಾದ ಈ ನಮೂಚಿರಾಕ್ಷಸನ
ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಪರಾಧವವನ್ನು ಹೊಂದಿತು. ಈ ವಜ್ರಾಯುಧವು
ಮಹಾಮಹಿಮನಾದ ದಧೀಚಿ ಮಹರ್ಷಿಯ ಬ್ರಹ್ಮಕೇಜದಿಂದ
ರೂಪಿತವಾಗಿದ್ದರೂ ನಿಷ್ಕಾರಣವಾಗಿ ಒಲಗುಂದಿದ ಇದನ್ನು ನಾನು
ಇನ್ನು ಮುಂದೆ ಹಿಡಿಯುವುದಿಲ್ಲ. || ೩೬ || ಹೀಗೆ ಇಂದ್ರನು
ವಿಪಾದಿಸುತ್ತಿರುವಾಗ ಆಕಾಶವಾಣಿಯು ಹೀಗೆಂದು ನುಡಿಯಿತು
- 'ವಾಸವನೇ! ಈ ರಾಕ್ಷಸನನ್ನು ಒಣಗಿರುವ ವಸ್ತುವಿನಿಂದಾಗಲೀ,
ಹಸಿಯಾಗಿರುವ ವಸ್ತುವಿನಿಂದಾಗಲೀ ವಧಿಸಲು ಸಾಧ್ಯವಿಲ್ಲ. ಅವ
ನಿಗೆ ಇಂತಹ ವರಬಲವಿದೆ. ಈಗ ನೀನು ಇವನನ್ನು ಕೊಲ್ಲುವ ಬೇರೆ
ಉಪಾಯವನ್ನು ಯೋಚಿಸು'. || ೩೭-೩೮ || ಮಹೇಂದ್ರನು ಆ
ದೇವವಾಣಿಯನ್ನು ಕೇಳಿ ದಿಕ್ಕಾಗ್ರಚಿತ್ತವಾಗಿ ಯೋಚಿಸುತ್ತಾ- ಯೋಚಿ
ಸುತ್ತಾ ಕೊನೆಗೆ ಅವನಿಗೆ ಹೊಳೆಯಿತು - ಸಮುದ್ರದ ನೊರೆಯು
ಒಣಗಿದ್ದೂ ಅಲ್ಲ, ಹಸಿಯೂ ಅಲ್ಲ. || ೩೯ || ಆದ್ದರಿಂದ ಅದನ್ನು
ಹಸಿ ಎಂದೂ ಹೇಳುವ ಆಗಿಲ್ಲ, ಒಣಗಿದ್ದು ಎಂದೂ ಹೇಳುವ
ಹಾಗಿಲ್ಲ. ಆದ್ದರಿಂದ ಇಂದ್ರನು ಆ ನೊರೆಯಿಂದಲೇ ನಮೂಚಿಯ
ಶಿರವನ್ನು ತುಂಡರಿಸಿದನು. ಆಗ ಋಷಿ-ಮುನಿಗಳು ಒಡೆಯನಾದ
ಇಂದ್ರನನ್ನು ಸ್ತುತಿಸಿ ಅವನ ಮೇಲೆ ಹೂಮಾಲೆಗಳನ್ನು ಮಳೆ
ಗರೆದರು. || ೪೦ || ಗಂಧರ್ವ ಶಿರೋಮಣಿ ವಿಶ್ವಾವಸು ಹಾಗೂ
ಪರಾವಸುಗಳು ಹಾಡತೊಡಗಿದರು. ದೇವತೆಗಳು ದುಂದು
ಭಿಗಳನ್ನು ನುಡಿಸತೊಡಗಿದರು. ನರ್ತಕಿಯರು ಕುಣಿಯತೊಡಗಿ
ದರು. || ೪೧ || ಹೀಗೆಯೇ ವಾಯು, ಅಗ್ನಿ, ವರುಣ ಮುಂತಾದ
ಇತರ ದೇವತೆಗಳೂ ಕೂಡ ಶಮ್ಮ ಅಸ್ತ-ಶಸ್ತ್ರಗಳಿಂದ ಸಿಂಹವು ಜಿಂಕೆ
ಗಳನ್ನು ಕೊಂದುಹಾಕುವಂತೆ ಎದುರಾಳಿ ರಾಕ್ಷಸರನ್ನು ಧ್ವಂಸಮಾಡಿ
ದರು. || ೪೨ || ಪರೀಕ್ಷಿತನೇ! ದಾನವರದ್ದಾದರೋ ಪೂರ್ಣನಾಶ
ವಾಗಿದೆ ಎಂದು ನೋಡಿದ ಬ್ರಹ್ಮದೇವರು ದೇವರ್ಷಿಗಳಾದ

ಬ್ರಹ್ಮಣಾ ಪ್ರೇಷಿತೋ ದೇವಾನ್ ದೇವರ್ಷಿರ್ನಾರದೋ ನೃಪ |
ವಾರಯಾಮಾಸ ವಿಬುಧಾನ್ದ್ವಾ ದಾನವರಂಕ್ಷಯಮ್ || ೪೩ ||

ನಾರದ ಉವಾಚ

ಭವದ್ವಿರಮೃತಂ ಪ್ರಾಪ್ತಂ ನಾರಾಯಣಭುಜಾಶ್ರಯೈಃ |
ತ್ರಿಯಾ ಸಮೇಧಿತಾಃ ಸರ್ವ ಉಪಾರಮತ ವಿಗ್ರಹಾತ್ || ೪೪ ||

ಶ್ರೀಶುಕ ಉವಾಚ

ಸಂಯಮ್ಯ ಮನ್ಯುಸಂರಂಭಂ
ಮಾನಯಂತೋ ಮುನೇರ್ವಚಃ |
ಉಪಗೀಯಮಾನಾನುಚರೈಃ-
ರ್ಯಯುಃ ಸರ್ವೇ ತ್ರಿವಿಷ್ಟಪಮ್ || ೪೫ ||

ಯೇಽವಶಿಷ್ಟಾ ರಣೇ ತಸ್ಮಿನ್ನಾರದಾನುಮತೇನ ತೇ |
ಬಲಿಂ ವಿಪನ್ನಮಾದಾಯ ಅಸ್ತಂ ಗಿರಿಮುಷಾಗಮನ್ || ೪೬ ||

ತತ್ರಾವಿಸಷ್ಟಾಽನಯವಾನ್ದ್ವಿಮಾಸತಿರೋಧರಾನ್ |
ಉಶನಾ ಜೀವಯಾಮಾಸ ಸಂಜೀವಿನ್ಯಾ ಸ್ವವಿದ್ಯಯಾ || ೪೭ ||

ಬಲಿಶ್ಲೋಶನಸಾ ಸ್ವಪ್ನಃ ಪ್ರತ್ಯಾಪನ್ನೇಂದ್ರಿಯಸ್ತುತಿಃ |
ಪರಾಜಿತೋಽಪಿ ನಾಖಿದ್ಯಲ್ಲೋಕತತ್ತ್ವವಿಚಕ್ಷಣಃ || ೪೮ ||

ನಾರದರನ್ನು ದೇವತೆಗಳ ಬಳಿಗೆ ಕಳಿಸಿದರು. ನಾರದರು ಅಲ್ಲಿಗೆ ಹೋಗಿ ಮುಂದೆ ಯುದ್ಧ ಮಾಡದಂತೆ ದೇವತೆಗಳನ್ನು ತಡೆದರು. || ೪೩ ||

ನಾರದರು ಹೇಳಿದರು - ದೇವತೆಗಳೇ ! ಶ್ರೀನಾರಾಯಣನ ಭುಜಬಲವನ್ನು ಆಶ್ರಯಿಸಿ ನೀವು ಅಮೃತವನ್ನು ಪಡೆದಿರಿ. ಶ್ರೀಲಕ್ಷ್ಮೀದೇವಿಯ ಕೃಪಾಕಟಾಕ್ಷದಿಂದ ಅಭಿವೃದ್ಧಿಯನ್ನು ಹೊಂದಿರುವಿರಿ. ನೀವು ಯುದ್ಧವನ್ನು ನಿಲ್ಲಿಸಿಬಿಡಿರಿ. || ೪೪ ||

ಶ್ರೀಶುಕಮುನಿಗಳು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ - ರಾಜೇಂದ್ರ ! ದೇವರ್ಷಿ ನಾರದರ ಮಾತನ್ನು ಅನುಮೋದಿಸಿ ದೇವತೆಗಳು ಕೋಪವನ್ನು ತೊರೆದು ಶಾಂತರಾದರು. ಮತ್ತೆ ಗಂಧರ್ವಾಪ್ಸರೆಯರು ಸ್ತುತಿಸುತ್ತಾ ಇರುವಾಗ ಅವರು ತಮ್ಮ ಸ್ವರ್ಗಲೋಕಕ್ಕೆ ಬಿಡುಬಿಡಾದರು. || ೪೫ || ಯುದ್ಧದಲ್ಲಿ ಅಳಿದುಳಿದಿದ್ದ ದೈತ್ಯರು ನಾರದ ಮಹರ್ಷಿಗಳ ಸಮ್ಮತಿಯಿಂದ ವಜ್ರಾಯುಧದಿಂದ ಸತ್ತಿಬಿದ್ದಿದ್ದ ಬಲಿಯನ್ನು ಎತ್ತಿಕೊಂಡು ಅಸ್ತಾಚಲಕ್ಕೆ ತೆರಳಿದರು. || ೪೬ || ಅಲ್ಲಿ ಶುಕ್ರಾಚಾರ್ಯರು ತಮ್ಮ ಸಂಜೀವಿನೀ ವಿದ್ಯೆಯಿಂದ ಅಂಗಾಂಗಗಳು ಪೂರ್ಣವಾಗಿ ತುಂಡಾಗದಿದ್ದವರನ್ನು, ಗಾಯಗೊಂಡವರನ್ನು ಬದುಕಿಸಿದರು. || ೪೭ || ಶುಕ್ರಾಚಾರ್ಯರು ಸ್ಥಿರಿಸಿದೊಡನೆ ಬಲಿಯ ಇಂದ್ರಿಯಗಳಲ್ಲಿ ಚೈತನ್ಯವೂ, ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಸ್ವತಿಯೂ ಮರುಕಳಿಸಿ ಜೀವಂತನಾದನು. ಪ್ರಪಂಚದಲ್ಲಿ ಜಯಾಪಜಯಗಳು, ಜೀವನ-ಮೃತ್ಯುಗಳು ಕಾಲನ ಪ್ರೇರಣೆಯಿಂದ ನಡೆಯುತ್ತಿವೆ ಎಂದು ತಿಳಿದಿದ್ದ ಬಲಿಯು ಹಾನು ಪರಾಜಿತನಾದುದಕ್ಕೆ ಸ್ವಲ್ಪವಾದರೂ ದುಃಖಿಸಲಿಲ್ಲ. || ೪೮ ||

ಹನ್ನೊಂದನೆಯ ಅಧ್ಯಾಯವು ಮುಗಿಯಿತು. || ೧೧ ||

ಇತಿ ಶ್ರೀಮದ್ಭಾಗವತೇ ಮಹಾಪುರಾಣೇ ನಾರದಮಹಂತ್ಯಾಂ ಸಂಹಿತಾಯಾಂ ಅಷ್ಟಮ ಸ್ಕಂಧೇ
ದೇವಾಸುರಸಂಗ್ರಾಮೇ ವಿಕಾದಶೋಽಧ್ಯಾಯಃ || ೧೧ ||

ಹನ್ನೆರಡನೆಯ ಅಧ್ಯಾಯ

ಮೋಹಿನೀರೂಪವನ್ನು ಸೋಡಿ ಮಹಾದೇವನು ಮೋಹಿತನಾದುದು

ಶ್ರೀಬಾದರಾಯಣಋಷಾಚ

ವೃಷಧ್ವಜೋ ನಿಶಮೈದಂ ಯೋಷಿದ್ರೂಪೇಣ ದಾನವಾನ್ |
ಮೋಹಯಿತ್ವಾ ಸುರಗಣಾಂತಃ ಸೋಮಮಶಾಯಯತ್ || ೧ ||

ವೃಷಮಾರುಹ್ಯ ಗಿರಿಶಃ ಸರ್ವಭೂತಗಣೈರ್ವೃತಃ |
ಸಹ ದೇವ್ಯಾ ಯಯೌ ದ್ರಷ್ಟುಂ ಯತ್ರಾಸ್ತೇ ಮಧುಸೂದನಃ || ೨ ||

ಸಭಾಜಿತೋ ಭಗವತಾ ಸಾದರಂ ಸೋಮಯಾ ಭವಃ |
ಸೂಪವಿಷ್ಟ ಉವಾಚೇದಂ ಪ್ರತಿಪೂಜ್ಯ ಸ್ಥಯನ್ದರಿಮ್ || ೩ ||

ಶ್ರೀಶುಕಮುನಿಗಳು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ - ಎಲೈ ಪರೀಕ್ಷಿತನೇ ! ಶ್ರೀಹರಿಯು ಸ್ವರೂಪವನ್ನು ಧರಿಸಿ ಅಸುರರಿಗೆ ಮೋಹವನ್ನಂಟುಮಾಡಿ, ದೇವತೆಗಳಿಗೆ ಅಮೃತವನ್ನು ಕುಡಿಸಿದನು ಎಂದು ಕೇಳಿ ವೃಷಭವೃಜನಾದ ಪರಮೇಶ್ವರನು ಪಾರ್ವತಿ ಯೊಡನೆ ವೃಷಭವನ್ನೇರಿ ಸಮಸ್ತ ಭೂತಗಣಗಳನ್ನು ವರೆಸಿಕೊಂಡು ಭಗವಾನ್ ಮಧುಸೂದನನು ಇದ್ದಲ್ಲಿಗೆ ಆಗಮಿಸಿದನು. || ೧-೨ || ಭಗವಾನ್ ಶ್ರೀಹರಿಯು ಪ್ರೇಮದಿಂದ ಭಗವಂತನಾದ ಪಾರ್ವತೀ ಪರಮೇಶ್ವರರನ್ನು ಸ್ವಾಗತಿಸಿ ಸತ್ಕಾರಮಾಡಿದನು. ಶಿವನು ಸುಖಾನಂದನಾಗಿ ಭಗವಂತನನ್ನು ಸಮ್ಮಾನಿಸುತ್ತಾ ನಸುನಗುತ್ತಾ ಇಂತಂದನು. || ೩ ||

ಶ್ರೀಮಹಾದೇವ ಉವಾಚ

ದೇವದೇವ ಜಗದ್ವಾಪಿನ್ ಜಗದೀಶ ಜಗನ್ನಯ |
ಸರ್ವೇಷಾಮಪಿ ಭಾವಾನಾಂ ತ್ವಮಾತ್ಮಾ ಹೇತುರೀಶ್ವರಃ || ೪ ||

ಆದ್ಯಂತಾವಸ್ಯ ಯನ್ಮದ್ಯಮಿದಮನ್ಯದಹಂ ಬಹಿಃ |
ಯತೋಽವ್ಯಯಸ್ಯ ಸೈತಾನಿ ತತ್ತ್ವಾಂ ಬ್ರಹ್ಮ ಚಿದ್ವಾನ್ || ೫ ||

ತವೈವ ಚರಣಾಂಭೋಜಂ ಶ್ರೇಯಸ್ಕಾಮಾ ನಿರಾಶಿಷಃ |
ವಿಸ್ತೃಜ್ಯೋಭಯತಃ ಸಂಗಂ ಮುನಯಃ ಸಮುಪಾಸತೇ || ೬ ||

ಶ್ವಂ ಬ್ರಹ್ಮಪೂರ್ಣಮಮೃತಂ ವಿಗುಣಂ ವಿಕೋಕ್ತ-
ಮಾನಂದಮಾತ್ರಮವಿಕಾರಮನನ್ಯದನ್ಯತ್ |
ವಿಶ್ವಸ್ಯ ಹೇತುರುದಯಸ್ಥಿತಿಸಂಯಮಾನಾ-
ಮಾತ್ಮೇಶ್ವರಶ್ಚ ತದಪೇಕ್ಷತಯಾನಪೇಕ್ಷಃ || ೭ ||

ಏಕಸ್ತಮೇವ ಸದಸದ್ವೈಯಮದ್ವೈಯಂ ಚ
ಸ್ವರ್ಗಂ ಕೃತಾಕೃತಮಿವೇಹ ನ ಮುಪೇದಃ |
ಅಜ್ಞಾನಾತ್ಮೈಯಂ ಜನ್ಯವಿಹಿತೋ ಏಕರೋ
ಯಸ್ಯಾದ್ಗುಣೈರ್ವ್ಯತಿಕರೋ ನಿರುಪಾಧಿಕಃ || ೮ ||

ತ್ವಾಂ ಬ್ರಹ್ಮ ಕೇಚಿದಮಯುಕ್ತ ಧರ್ಮಮೇಕ
ಏಕೇ ಪರಂ ಸದಸತೋಃ ಪುರುಷಂ ಪರೇಶಮ್ |
ಅನ್ಯೇಽವಯಂತಿ ನವಕ್ತಿಯಂತಂ ಪರಂ ತ್ವಾಂ
ಕೇಚಿನ್ನಹಾಪುರುಷಮವ್ಯಯಮಾತ್ಮತಂತ್ರಮ್ || ೯ ||

ನಾಹಂ ಪರಾಯುರ್ಯುಷಯೋ ನ ಮರೀಚಿಮುಖ್ಯಾ
ಜಾನಂತಿ ಯದ್ವಿರಚಿತಂ ಖಲು ಸತ್ತ್ವಸ್ವರ್ಗಾಃ |
ಯನ್ಮಾಯಯಾ ಮುಷಿತುಚೀತಸ ಈಶ ದೈತ್ಯ-
ಮರ್ತ್ಯಾದಯಃ ಕಿಮುತ ಶಶ್ವದಭದ್ರವೃತ್ತಾಃ || ೧೦ ||

ಶ್ರೀಮಹಾದೇವನು ಹೇಳಿದನು - ದೇವದೇವನೇ | ಪ್ರಪಂಚ
ವೆಲ್ಲವನ್ನೂ ವ್ಯಾಪಿಸಿಕೊಂಡಿರುವವನೇ | ಮೂಜಗದೊಡೆಯನೇ |
ಜಗತ್ಪರೋವನೇ | ಸಮಸ್ತ ಚರಾಚರ ಪರಾರ್ಥಗಳ ಮೂಲ
ಕಾರಣನೂ, ಈಶ್ವರನೂ, ಆತ್ಮನೂ ನೀನೇ ಆಗಿರುವೆ || ೪ || ಈ
ಜಗತ್ತಿಗೆ ಆದಿ-ಮಧ್ಯ-ಅಂತ್ಯವೂ ನೀನೇ ಆಗಿರುವೆ. ಆದರೆ ನಿನಗೆ
ಆದಿ-ಮಧ್ಯಾಂತಗಳಾವುಳ್ಳವೂ ಇಲ್ಲ. ನಿನ್ನ ಅವಿನಾಶಿ ಸ್ವರೂಪದಲ್ಲಿ
ದ್ರಷ್ಟಾ ದೈತ್ಯ ಭೋಕ್ತಾ, ಭೋಗ್ಯ ಮುಂತಾದ ಭೇದಗಳಾವುವೂ
ಇಲ್ಲ. ವಾಸ್ತವವಾಗಿ ನೀನು ಸತ್ಯ ಚಿನ್ಮಾತ್ರ ಬ್ರಹ್ಮನೇ ಆಗಿರುವೆ
|| ೫ || ಶ್ರೇಯಸ್ಕಾಮರಾದ ಮುಖಾತ್ಮರು ಇಹ-ಪರರೋಣಗಳ
ಆಸಕ್ತಿಯನ್ನು ತೊರೆದು, ಸಮಸ್ತ ಕಾಮನೆಗಳನ್ನು ಪರಿತ್ಯಾಗಮಾಡಿ
ನಿನ್ನ ಚರಣಕಮಲಗಳ ಆರಾಧನೆಯಲ್ಲೇ ಸದಾಕಾಲ ಆಸಕ್ತರಾಗಿರು
ತ್ತಾರೆ || ೬ || ಪರಂಜ್ಯೋತಿಯೇ ! ಪರಮಾತ್ಮನೇ ! ನೀನು ಅಮೃತ
ಸ್ವರೂಪನು. ಸಮಸ್ತ ವ್ಯಾಕೃತಗುಣಗಳಿಂದ ರಹಿತನಾದವನು.
ತೋಕದ ನೆರಳೂ ಕೂಡ ಇಲ್ಲದವನು. ನೀನು ಪರಿಪೂರ್ಣ ಬ್ರಹ್ಮ
ಸ್ವರೂಪನಾಗಿರುವೆ. ಕೇವಲ ಅನಂದಸ್ವರೂಪನಾಗಿದ್ದು ನಿರ್ವಿ
ಕಾರನಾಗಿರುವೆ. ನಿನ್ನಿಂದ ಭಿನ್ನವಾದುದು ಏನೂ ಇಲ್ಲ. ಆದರೆ
ನೀನು ಎಲ್ಲಕ್ಕಿಂತ ಭಿನ್ನನಾಗಿರುವೆ. ನೀನು ವಿಶ್ವದ ಉತ್ಪತ್ತಿ-ಸ್ಥಿತಿ-
ಪ್ರಳಯಗಳಿಗೆ ಪರಮ ಕಾರಣನಾಗಿರುವೆ. ಸಮಸ್ತ ಜೀವರಿಗೆ
ತುಳಾಶುಭ ಕರ್ಮಫಲಗಳನ್ನು ಕೊಡುವ ಸ್ವಾಮಿಯೂ ನೀನೇ
ಆಗಿರುವೆ. ಆದರೆ ಇವೆಲ್ಲ ಮಾತುಗಳು ಜೀವಿಗಳ ಅಪೇಕ್ಷೆ
ಯಿಂದಲೇ ಹೇಳಲಾಗುತ್ತವೆ. ವಾಸ್ತವವಾಗಿ ನೀನು ಎಲ್ಲರ ಅಪೇಕ್ಷೆ
ಯಿಂದ ರಹಿತ - ಅನಪೇಕ್ಷನಾಗಿರುವೆ || ೭ || ಸ್ವಾಮಿಯೇ !
ಆಭರಣದ ರೂಪದಲ್ಲಿರುವ ಚಿನ್ನಕ್ಕೂ, ಮೂಲರೂಪದಲ್ಲಿರುವ
ಚಿನ್ನಕ್ಕೂ ಯಾವ ವ್ಯತ್ಯಾಸವೂ ಇರದೆ ಎರಡೂ ಒಂದೇ ವಸ್ತು
ವಾಗಿದೆ. ಹಾಗೆಯೇ ಇಲ್ಲಿ ಇರುವ ಕಾರ್ಯ-ಕಾರಣ, ದೈತ್ಯ-
ಅದ್ವೈತ ಇವೆಲ್ಲವೂ ಏಕಮಾತ್ರ ನೀನೇ ಆಗಿರುವೆ. ನಿನ್ನ ವಾಸ್ತವಿಕ
ಸ್ವರೂಪವನ್ನು ತಿಳಿಯದ ಕಾರಣ ಜನರು ನಿನ್ನಲ್ಲಿ ನಾನಾರೀತಿಯ
ಭೇದಭಾವಗಳನ್ನು ಮತ್ತು ಏಕಲ್ಪಗಳನ್ನು ಮಾಡುತ್ತಾರೆ. ನಿನ್ನಲ್ಲಿ
ಯಾವುದೇ ಪ್ರಕಾರದ ಉಪಾಧಿಯೂ ಇಲ್ಲದಿದ್ದರೂ ಗುಣ
ಗಳಿಂದಾಗಿ ಭೇದದ ಪ್ರತೀತಿಯಾಗುವುದೇ ಇದಕ್ಕೆ ಕಾರಣ
ವಾಗಿದೆ || ೮ || ಪ್ರಭುವೇ ! ನಿನ್ನನ್ನು ಕೆಲವರು ಬ್ರಹ್ಮನೆಂದು
ತಿಳಿಯುತ್ತಾರೆ. ಬೇರೆ ಕೆಲವರು ನಿನ್ನನ್ನು ಧರ್ಮನೆಂದು ತಿಳಿದು
ವರ್ಣಿಸುತ್ತಾರೆ. ಹೀಗೆಯೇ ಇನ್ನೂ ಕೆಲವರು ನಿನ್ನನ್ನು ಪ್ರಕೃತಿ ಮತ್ತು
ಪುರುಷರಿಗಿಂತಲೂ ಅತೀಶನಾದ ಪರಮೇಶ್ವರನೆಂದು ಅರಿಯು
ತ್ತಾರೆ. ಕೆಲವರು ನಿನ್ನನ್ನು ವಿಮಲಾ, ಉತ್ಕರ್ಷಿಣಿ, ಜ್ಞಾನಾ, ಕ್ರಿಯಾ,
ಯೋಗಾ, ಪ್ರಹ್ಲೀ, ಸತ್ಯಾ, ಈಶಾನಾ ಮತ್ತು ಅನುಗ್ರಹಾ ಎಂಬ
ಒಂಭತ್ತು ಶಕ್ತಿಗಳಿಂದ ಯುಕ್ತನಾದ ಮಹಾಪುರುಷನೆಂದು ಹೇಳು
ತ್ತಾರೆ. ಕೆಲವರು ಕ್ಷೇಶ-ಕರ್ಮ ಮುಂತಾದ ಒಂಭತ್ತೆಗಳಿಂದ ರಹಿತ
ನಾದವನೆಂದೂ, ಪೂರ್ವಜರಿಗೂ ಪೂರ್ವಜನೆಂದೂ, ಅವಿನಾಶಿ
ಯೆಂದೂ, ಸರ್ವತಂತ್ರಸ್ವತಂತ್ರನಾದ ಮಹಾಪುರುಷನೆಂದೂ
ತಿಳಿಯುತ್ತಾರೆ || ೯ || ಪ್ರಭೋ ! ಸತ್ತ್ವಗುಣದ ಸೃಷ್ಟಿಯ
ಅಂತರ್ಗತರಾಗಿರುವ ನಾನು ಬ್ರಹ್ಮಾ ಮರೀಚಿಯೇ ಮೊದಲಾದ
ಮಹರ್ಷಿಗಳೂ ಕೂಡ ನಿನ್ನ ಸೃಷ್ಟಿಯ ರಹಸ್ಯವನ್ನು ಅರಿಯುವೆ.

ಸ ತ್ವಂ ಸಮೀಹಿತಮದಾ ಸ್ತಿತಿಜನ್ಮನಾಶಂ
ಭೂತೇಹಿತಂ ಚ ಜಗತೋ ಭವಬಂಧಮೋಕ್ಷಾ |
ವಾಯುರ್ಯಥಾ ವಿಶತಿ ಖಂ ಚ ಚರಾಚರಾಖ್ಯಂ
ಸರ್ವಂ ತದಾತ್ಮಕತಯಾವಗಮೋಽವರುಂತ್ಯೇ || ೧೧ ||

ಅವತಾರಾ ಮಯಾ ದೃಷ್ಟಾ
ರಮಮಾಗಾತ್ಯ ತೇ ಗುಣೈಃ |
ಸೋಽಹಂ ತದ್ವಪ್ತುಮಿಚ್ಛಾಮಿ
ಯತ್ತೇ ಯೋಷಿದ್ವಪ್ತುರ್ವ್ಯತಮ್ || ೧೨ ||

ಯೇನ ಸಮೋಹಿತಾ ದೈತ್ಯಾಃ ಪಾಯಿತಾಶ್ಚಾಪ್ಯುತಂ ಸುರಾಃ |
ತದ್ವಿದ್ಯಕ್ವದ ಆಯಾತಾಃ ಪರಂ ಕೌತೂಹಲಂ ಹಿ ನು
|| ೧೩ ||

ಶ್ರೀಶುಕ ಉವಾಚ

ವಿವಮಭ್ಯರ್ಥಿತೋ ವಿಪ್ಲುರ್ಭಗವಾನ್ ಶೂಲಪಾಣಿನಾ |
ಪ್ರಹಸ್ಯ ಭಾವಗಂಭೀರಂ ಗಿರಿಶಂ ಪ್ರತ್ಯಭಾಷತ
|| ೧೪ ||

ಶ್ರೀಭಗವಾನುವಾಚ

ಕೌತೂಹಲಾಯ ದೈತ್ಯಾನಾಂ ಯೋಷಿದ್ವೈಷೋ ಮಯಾ ಕೃತಃ |
ಪಶ್ಯತಾ ಸುರಕಾರ್ಯಾಣಿ ಗತೇ ಪೀಯೂಷಭಾಷನೇ
|| ೧೫ ||

ತತ್ತೇಽಹಂ ದರ್ಶಯಿಷ್ಯಾಮಿ ದಿದೃಕ್ಷೋಃ ಸುರಾದ್ವಮ |
ಕಾಮಿನಾಂ ಬಹು ಮಂಕವ್ಯಂ ಸಂಕಲ್ಪಪ್ರಭೃಪೋದಯಮ್
|| ೧೬ ||

ಶ್ರೀಶುಕ ಉವಾಚ

ಇತಿ ಬ್ರುವಾಣೋ ಭಗವಾಂಸ್ತತ್ತ್ವವಾಂತರಧೀಯತ |
ಸರ್ವತಶ್ಚಾರಯಂಶ್ಚಕ್ಷುರ್ಭವ ಆಶ್ವೇ ಸಹೋಮಯಾ
|| ೧೭ ||

ತತೋ ದದರ್ಶೋಪವನೇ ವರಸ್ತ್ರಿಯಂ
ವಿಚಿತ್ರಪುಷ್ಪಾರುಣಪಲ್ಲವದ್ವಮೇ |
ವಿಕ್ರೇಡತೀಂ ಕಂದುಕಲೀಲಯಾ ಲಸದ್
ದುಕೂಲಪರ್ಯಸ್ತನಿತಂಬ ಮೇಖಲಾಮ್ || ೧೮ ||

ಹಾಗೆಯೂ ನೀನು ತಿಳಿಯುವುದಾದರೂ ಹೇಗೆ? ಮತ್ತೆ
ಮಾಯೆಯಿಂದ ಅವಹೃತವಾದ ಚಿತ್ರವುಳ್ಳ ರಜಸ್ಸುಮೋಗುಣ
ಪ್ರಧಾನವಾದ ಕರ್ಮಗಳಲ್ಲೇ ಆಸ್ತರಾದ ಅಸುರರು, ಮನುಷ್ಯರು
ಎನ್ನ ಸೃಷ್ಟಿಯ ರಹಸ್ಯವನ್ನು ಹೇಗೆ ತಾನೇ ತಿಳಿದಾರು? || ೧೧ ||
ಸ್ವಾಮಿಯೇ! ನೀನು ಸರ್ವಾತ್ಮನೂ, ಜ್ಞಾನಸ್ವರೂಪನೂ
ಆಗಿರುವೆ. ಆದರಿಂದ ವಾಯುವಿನಂತೆ ಆಕಾಶದಲ್ಲಿ ಅದೃಶ್ಯನಾಗಿ
ದ್ದರೂ ಸಂಪೂರ್ಣ ಚರಾಚರ ಜಗತ್ತಿನಲ್ಲಿಯೂ ನೀನು ಸದಾ-
ಸರ್ವದಾ ಉಪ್ಪಿತನಾಗಿರುವೆ. ಈ ಜಗತ್ತಿನ ಸ್ಥಿತಿ, ಉತ್ಪತ್ತಿ, ನಾಶ,
ವ್ಯಾಸಗಳ ಕರ್ಮಗಳು, ಸಂಸಾರದ ಬಂಧನ-ಮೋಕ್ಷ ಇವೆಲ್ಲ
ವನ್ನೂ ನೀನು ತಿಳಿದವನಾಗಿರುವೆ. || ೧೨ || ಪ್ರಭುವೇ! ನೀನು
ಗುಣಗಳನ್ನು ಸ್ವೀಕರಿಸಿ ಲೀಲಮಾಡಲೋಸುಗ ಅನೇಕ ಅವತಾರ
ಗಳನ್ನು ಮಾಡಿದಾಗ ನಾನು ಅವುಗಳ ದರ್ಶನವನ್ನು ಮಾಡಿಯೇ
ಮಾಡುತ್ತೇನೆ. ಈಗ ನೀನು ಸ್ವರೂಪವನ್ನು ಧರಿಸಿ ಮೋಹಿನಿಯ
ಅವತಾರವನ್ನು ಮಾಡಿರುವೆಯೋ ಆ ಅವತಾರವನ್ನೂ ದರ್ಶಿಸಲು
ನಾನು ಬಯಸುತ್ತೇನೆ. || ೧೩ || ಆದರಿಂದ ದೈತ್ಯರನ್ನು ಮೋಹ
ಗೊಳಿಸಿ ನೀನು ದೇವತೆಗಳಿಗೆ ಅಮೃತವನ್ನು ಕುಡಿಸಿದ್ದೆ ಸ್ವಾಮಿ!
ಅದನ್ನು ನೋಡಲೆಂದೇ ನಾವೆಲ್ಲರೂ ಒಂದಿರುವೆವು. ಸಮ್ಮ ಮನಸ್ಸಿ-
ನಲ್ಲಿ ಅದನ್ನು ನೋಡಲು ಬಹಳ ಕುತೂಹಲವಿದೆ. || ೧೪ ||

ಶ್ರೀಶುಕಮಹಾಮುನಿಗಳು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ - ಭಗವಾನ್ ಶಂಕ-
ರನು ಮಹಾವಿಪ್ಲವಿನಲ್ಲಿ ಹೀಗೆ ಪ್ರಾರ್ಥಿಸಿದಾಗ ಗಂಭೀರಭಾವ
ದಿಂದ ನಗುತ್ತಾ ಶಿವನಲ್ಲಿ ಇಂತೆಂದನು - || ೧೪ ||

ಶ್ರೀಭಗವಾನ್ ವಿಪ್ಲುವೃ ಹೇಳಿದನು - ಶಂಕರನೇ! ಆ
ಸಮಯದಲ್ಲಿ ಅಮೃತಕಲಶವು ದೈತ್ಯರ ಕೈಸೇರಿ ಹೋಗಿತ್ತು. ಅದ್ವ-
ರಿಂದ ದೇವತೆಗಳ ಕಾರ್ಯವನ್ನು ನೆರವೇರಿಸಲೋಸುಗ ಹಾಗೂ
ದೈತ್ಯರ ಮನಸ್ಸಿಗೆ ಹೊಸತೊಂದು ಕುತೂಹಲವನ್ನು ತೋರಲೋ-
ಸುಗ ನಾನೇ ಆ ಸ್ವರೂಪವನ್ನು ಧರಿಸಿದ್ದೆ. || ೧೫ || ದೇವತೆರೋ-
ಮಣಿಯೇ! ಈಗ ನೀವೆಲ್ಲರೂ ಆ ರೂಪವನ್ನು ನೋಡಲು
ಒಯಸುತ್ತಿರುವೆವರಿಂದ ನಾನು ನಿಮಗೆ ತೋರಿಸುತ್ತೇನೆ. ಅದರ
ಆ ನನ್ನ ರೂಪವು ಕಾಮಿಗಳಾದ ಪುರುಷರಿಗೆ ಆದರಣೀಯ
ವಾದುದು. ಏಕೆಂದರೆ ಅದು ಕಾಮಭಾವವನ್ನು ಉತ್ತೇಜಿತಗೊಳಿಸು-
ವಂತಹುದು. || ೧೬ ||

ಶ್ರೀಶುಕಮಹಾಮುನಿಗಳು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ - ಪರಿಸ್ಥಿತನೇ!
ಭಗವಂತನು ಶಿವನಲ್ಲಿ ಹೀಗೆ ಹೇಳಿ ಅಲ್ಲಿಯೇ ಅಂತರ್ಧಾನ
ನಾದನು. ಭಗವಾನ್ ಶಂಕರನು ಉಮೆಯೊಡನೆ ನಾಲ್ಕು ದಿಕ್ಕು
ಗಳನ್ನು ನೋಡುತ್ತಾ ಅಲ್ಲಿಯೇ ಕುಳಿತಿದ್ದನು. || ೧೭ || ಅಷ್ಟರಲ್ಲಿ
ಇದಿರ್ಗಡೆಯೇ ಒಂದು ಸುಂದರವಾದ ಉಪವನವನ್ನು ನೋಡಿ-
ದನು. ಅದರಲ್ಲಿ ಹಲವು ಬಗೆಯ ವೃಕ್ಷಗಳಿದ್ದು ಅವುಗಳು ಬಣ್ಣ-
ಬಣ್ಣದ ಹೂವುಗಳಿಂದಲೂ ಚಿಗುರುಗಳಿಂದಲೂ ತುಂಬಿ-ತುಳುಕು-
ತ್ತಿದ್ದವು. ಆ ಉದ್ಯಾನವನದಲ್ಲಿ ಪ್ರಕಾಶಮಾನವಾದ ಪೀತಾಂಬರ
ವನ್ನು ಉಟ್ಟುಕೊಂಡು, ಸೊಂಟದಲ್ಲಿ ಒಡ್ಡಾಣ ಧರಿಸಿದ್ದು ಚಿಂಟಾಟ
ವಾಡುತ್ತಿದ್ದ ಆತಿ ಚೆಲುವೆಯಾದ ಸ್ತ್ರೀಯನ್ನು ನೋಡಿದನು. || ೧೮ ||

ಆವರ್ತನೋದ್ವರ್ತನಕಂಪಿತಸ್ತನ-

ಪ್ರಕೃಷ್ಟಹಾರೋರುಭರೈಃ ಪದೇ ಪದೇ |

ಪ್ರಭಜ್ಯಮಾನಾಮಿವ ಮಧ್ಯತತ್ವಲತ್

ಪದಪ್ರವಾಲಂ ನಯತೀಂ ತತಸ್ತತಃ || ೧೯ ||

ದಿಶು ಭ್ರಮತ್ಕಂದುಕಚಾಪಲೈರ್ಭೃಶಂ

ಪ್ರೋದ್ವಿಗ್ಧಾರಾಯತಲೋಲಲೋಚನಾಮ್ |

ಸ್ವರ್ಣವಿಭ್ರಾಜಿತಕುಂಡಲೋಲ್ಲಾಸಂ

ಕಪೋಲನೀಲಾಲಕಮಂಡಿತಾನನಾಮ್ || ೨೦ ||

ಶ್ಲಥದ್ವಕೂಲಂ ಕಬರೀಂ ಚ ವಿಚ್ಛುತಾಂ

ಸನ್ನಹ್ಯತೀಂ ವಾಮಕರೇಣ ವಲ್ಲುನಾ |

ವಿನಿಘೃತೀಮಸ್ತಕರೇಣ ಕಂದುಕಂ

ವಿಮೋಹಯಂತೀಂ ಜಗದಾಕೃಮಾಯಯಾ || ೨೧ ||

ತಾಂ ವೀಕ್ಷ್ಯ ದೇವಋತಿ ಕಂದುಕಲೀಲಯೇಷದ್

ಪ್ರೀಡಾಸುಪ್ತಸ್ಮಿತವಿಸೃಷ್ಟಕಟಾಕ್ಷಮುಷ್ಣು |

ಸ್ವಿಪ್ರೇಕ್ಷಣಪ್ರತಿಪಮೀಕ್ಷಣವಿಹ್ವಲಾತ್ಮಾ

ನಾತ್ಮಾನಮಂತಿಕ ಉಮಾಂ ಸ್ವರ್ಗಕಾಂಕ್ಷ ವೇದ || ೨೨ ||

ತಸ್ಯಾಃ ಕರಾಗ್ರಾತ್ ತು ಕಂದುಕೋ ಯದಾ

ಗತೋ ವಿದೂರಂ ತಮನುಪ್ರಜತ್ ಸ್ತ್ರಿಯಾಃ |

ವಾಸಃ ಸಸೂತ್ರಂ ಲಘು ಮಾರುತೋಽಹರದ್

ಭವಸ್ಯ ದೇವಸ್ಯ ಕಿಲಾನುಪಶ್ಯತಃ || ೨೩ ||

ವಿವಂ ತಾಂ ರುಚಿರಾಪಾಂಗೀಂ

ದರ್ಶನೀಯಾಂ ಮನೋರಮಾಮ್ |

ದೃಷ್ಟ್ವಾ ತಸ್ಯಾಂ ಮನಶ್ಚಕ್ರೇ

ವಿಪೇಕ್ಷಂತಾಂ ಭವಃ ಕಿಲ || ೨೪ ||

ತಯಾಪಹೃತವಿಚ್ಛಾನ್ತತ್ಕೃತಸ್ಕರವಿಹ್ವಲಃ

ಭವಾನ್ಯಾ ಅಸು ಪಶ್ಯಂತಾ ಗತಹೀನತತ್ವಂ ಯಯೌ

|| ೨೫ ||

ಸಾ ತಮಾಯಾಂತಮಾಲೋಕ್ಯ ವಿವ್ರಾ ಪ್ರೀಡಿತಾ ಭೃಶಮ್ |

ನಿಲೀಯಮಾನಾ ವೃಕ್ಷೇಷು ಹಸಂತೀ ನಾನ್ವಪಿಷ್ಕತ

|| ೨೬ ||

ತಾಮನ್ವಗಚ್ಛದ್ವಗವಾನ್ವಪಃ ಪ್ರಮುಖತೇಂದ್ರಿಯಃ |

ಕಾಮಸ್ಯ ಚ ವಶಂ ನೀತು ಕರೇಣುಮಿವ ಯೂಥಪಃ

|| ೨೭ ||

ಗೋಽನುವ್ರಜ್ಯಾತಿವೇಗೇನ ಗೃಹೀತ್ವಾನಿಚ್ಛೀಂ ಸ್ತ್ರಿಯಮ್ |

ಕೇಶಬಂಧ ಉಪಾನೀಯ ಬಾಹುಭ್ಯಾಂ ಪರಿಪಶ್ಯತೇ

|| ೨೮ ||

ಆಕೆಯು ಬೆಂಡಿನೊಡನೆ ಆಡುತ್ತಿದ್ದಾಗ ಅವಳ ಸ್ತನಗಳೂ ಹಾರಗಳೂ ಕುಣಿದಾಡುತ್ತಿದ್ದವು. ಸ್ತನಗಳ ಭಾರದಿಂದ ಆಕೆಯ ತಲೆವಾದ ಕಟೆಯು ಮುರಿದುಬೀಳುವುದೋ ಎಂದು ಅನಿಸುತ್ತಿತ್ತು. ನಲುಗಿ ಹೋಗಬಹುದೆಂಬ ಭಯದಿಂದ ಆ ಲಲನಾ ಮನೆಯು ಚಗುರಿಸಂತೆ ಸುಕೋಮಲವಾದ ಕೆಂಪು-ಕೆಂಪಾದ ತನ್ನ ಹೆಜ್ಜೆಗಳನ್ನು ಮೆಲ್ಲ-ಮೆಲ್ಲನೆ ಇಡುತ್ತಿದ್ದಳು. || ೧೯ || ಸೆಗಯುತ್ತಿರುವ ಬೆಂಡನ್ನು ಹಾರಿ ಆದನ್ನು ಓಡಿದುಕೊಳ್ಳುತ್ತಿದ್ದಳು. ಇದರಿಂದ ಆ ಸುಂದರಿಯ ವಿಶಾಲವಾದ ಕಣ್ಣುಗಳು ಉದ್ವಿಗ್ಧವಾಗಿರುವಂತೆ ಕಾಣುತ್ತಿತ್ತು. ಹೊಳೆಯುತ್ತಿರುವ ಕರ್ಣಿಕುಂಡಲ ಕಂಠಿಯಿಂದ ಬೆಳಗುವ ಕಪೋಲಗಳಿಂದಲೂ, ಕಪ್ಪಾದ ಮುಂಗುರುಳುಗಳಿಂದಲೂ-ಆಕೆಯ ಸುಂದರವಾದ ಮುಖದಿಂದವು ಇನ್ನೂ ಅರಳಿದಂತಿತ್ತು. || ೨೦ || ಯಾವಾಗಲಾದರೂ ಸೆರಗುಬಾರಿ ಹೋದರೆ, ಕಬರಿಯು ಬಿಚ್ಚಿಹೋದರೆ, ಆಗಲೂ ಬೆಂಡಾಟವನ್ನು ನಿಲ್ಲಿಸದೆ ಒಲಗೈಯಿಂದ ಆಡುತ್ತಾ, ಎಡಗೈಯಿಂದ ಸೆರಗನ್ನೂ ಕೂದಲನ್ನೂ ಸರಿಪಡಿಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಾ, ಇಡೀ ಜಗತ್ತನ್ನು ತನ್ನ ಮಾಯೆಯಿಂದ ಮರುಳುಗೊಳಿಸುತ್ತಿದ್ದಳು. || ೨೧ || ಹೀಗೆ ಬೆಂಡಾಟವನ್ನು ಆಡುತ್ತಾ-ಆಡುತ್ತಾ ಆಕೆಯು ಸ್ವಲ್ಪ ಲಕ್ಷ್ಮೆಯ ಭಾವದಿಂದ ಮುಗುಳ್ಳುಕ್ಕು ಓರೆನೋಟದಿಂದ ಶಂಕರನ ಕಡೆಗೆ ನೋಡಿದಳು. ಆ ಸ್ತ್ರೀಯ ಕಟಾಕ್ಷವೀಕ್ಷಣೆಯಿಂದಲೂ, ಪ್ರೇಮಭಾವದ ಸೂಚನೆ ಯಿಂದಲೂ ಕಾಮಪರವಶನಾದ ಶಂಕರನು ತನ್ನನ್ನು ತಾನೇ ಮರೆತನು. ಹೀಗಿರುವಾಗ ಹತ್ತಿರದಲ್ಲೇ ಕುಳಿತಿದ್ದ ಉಮೆ ಮತ್ತು ಗಣಗಳ ನೆನಪಾದರೂ ಹೇಗೆ ಇರಬಲ್ಲದು ? || ೨೨ || ಒಮ್ಮೆ ಬೆಂಡು ಮೋಹಿನಿಯ ಕೈಯಿಂದ ಜಾರಿ ದೂರಕ್ಕೆ ಹೋಯಿತು. ಆಕೆಯು ಅದರ ಹಿಂದೆಯೇ ಓಡಿದಳು. ಆ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ಶಿವನು ನೋಡುತ್ತಿರುವಂತೆಯೇ ವಾಯುವು ಆಕೆಯು ಉಚ್ಚದ್ವ ಕೆಳಗಿನ ಸೀರೆಯನ್ನು ಒಡ್ಡುಗಾಸಿತವಾಗಿ ಹಾರುಬಿಟ್ಟನು. || ೨೩ || ಮೋಹಿನಿಯ ಪ್ರತಿಯೊಂದು ಅಂಗಾಂಗವೂ ಮನೋಹರವಾಗಿತ್ತು. ಒಮ್ಮೆ ಕಣ್ಣು ನೆಟ್ಟರೆ ಕೀಳಲು ಸಾಧ್ಯವಾಗುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ. ಅಷ್ಟೇ ಆಲ್ಲ ಮನಸ್ಸೂ ಅಲ್ಲೇ ರಮಮಾನವಾಗುತ್ತಿತ್ತು. ಈ ಸ್ಥಿತಿಯಲ್ಲಿ ಆಕೆಯನ್ನು ನೋಡಿದ ಭಗವಾನ್ ಶಂಕರನು ಅವಳ ಕಡೆಗೆ ಅತ್ಯಂತ ಆಕರ್ಷಿತನಾದನು. ಮೋಹಿನಿಯೂ ತನ್ನ ಕುರಿತು ಆಸಕ್ತಳಾಗಿರುವಂತೆ ಅವನಿಗೆ ಕಂಡಿತು. || ೨೪ || ಆಕೆಯು ಶಂಕರನ ವಿವೇಕವನ್ನು ಅವ ಹರಿಸಿದಳು. ಆಕೆಯ ಹಾವ-ಭಾವಗಳಿಂದ ಶಿವನು ಕಾಮಾತುರನಾದನು ಮತ್ತು ಭವಾನಿಯ ಇದಿರಿನಲ್ಲೇ ಲಜ್ಜೆ ದಿಟ್ಟು ಅವಳ ಕಡೆಗೆ ಓಡಿದನು. || ೨೫ || ಆ ಮೋಹಿನಿಯು ತನ್ನ ಕಡೆಗೆ ಶಿವನು ಬರುತ್ತಿರುವುದನ್ನು ನೋಡಿ ಬಹಳ ನಾಚಿಕೆಯಿಂದ ಕಿಲ-ಕಿಲನೆ ನಗುತ್ತಾ ಅಲ್ಲಿ ನಿಲ್ಲದೆ ವೃಕ್ಷದ ಹಿಂದೆ ಅವಿತುಕೊಂಡಳು. || ೨೬ || ಭಗವಾನ್ ಶಂಕರನ ಇಂದ್ರಿಯಗಳು ಅವನ ಕೈಯಿಂದ ಜಾರಿ ಹೋದುವು. ಅವನು ಕಾಮಪರವಶನಾಗಿದ್ದನು. ಅದರಿಂದ ಹೆಣ್ಣಾನೆಯ ಹಿಂದೆ ಓಡುವ ಗಂಡಾನೆಯಂತೆ ಆಕೆಯ ಹಿಂದೆ-ಹಿಂದೆ ಓಡತೊಡಗಿದನು. || ೨೭ || ಅವನು ಅತ್ಯಂತ ವೇಗದಿಂದ ಆಕೆಯನ್ನು ಹಿಂಪಾಲಿಸಿ ಹಿಂದಿನಿಂದ ಆಕೆಯ ಮುಡಿಯನ್ನು ಓಡಿದುಕೊಂಡನು. ಆಕೆ ಒಯಸದೇ ಇದ್ದರೂ ಶಿವನು ಅವಳನ್ನೂ ಎರಡೂ ಭುಜಗಳಿಂದ ಬಾಚಿ ತಡ್ಕೊಂಡನು. || ೨೮ ||

ಸೋಪಗೂಢಾ ಭಗವತಾ ಕರಿಣಾ ಕರಿಣೇ ಯಥಾ |
ಅತ್ತತಃ ಪ್ರಸರ್ಪಂತೀ ವಿಪ್ರಕೀರ್ಣಾಶರೋರುಹಾ
|| ೨೯ ||

ಆತ್ಮಾನಂ ಮೋಚಯಿತ್ವಾಂಗ ಸುರರ್ಷಭಾಭಿಜಾಂತರಾತ್ |
ಪ್ರಾದ್ರವತ್ಪ್ರಾಪ್ಯಥುಕ್ತೋಣೇ ಮಾಯಾ ದೇವವಿನಿರ್ಮಿತಾ
|| ೩೦ ||

ತಸ್ಯಾಸೌ ಪದವೀಂ ರುದ್ರೋ ವಿಪ್ಲೋರದ್ಭುತಕರ್ಮಣಃ |
ಪ್ರತ್ಯಪದ್ಯತ ಕಾಮೇನ ವೈರಿಣೇವ ವಿನಿರ್ಜಿತಃ
|| ೩೧ ||

ತಸ್ಯಾನುಧಾವತೋ ರೇತಃ ಚಸ್ಯಂದಾಮೋಘರೇತಸಃ |
ಶುಷ್ಕಣೋ ಯೂಥಪಶ್ಯೇವ ವಾಸಿತಾಮನು ಧಾವತಃ
|| ೩೨ ||

ಯತ್ರ ಯತ್ರಾಪತನ್ಮಹ್ಯಾಂ ರೇತಸ್ತಸ್ಯ ಮಹಾತ್ಮನಃ |
ತಾನಿ ರೂಪ್ಯಸ್ಯ ಹೇಮ್ನಶ್ಚ ಕ್ಷೇತ್ರಾಣ್ಯಾಸನ್ಮಹೀಪತೇ
|| ೩೩ ||

ಸರಿತ್ಸರಸು ಶೈಲೇಷು ವನೇಷೂಪವನೇಷು ಚ |
ಯತ್ರ ಕ್ಷ ಬಾಸನ್ತಪಯಸ್ತತ್ರ ಸಂನಿಹಿತೋ ಹರಃ
|| ೩೪ ||

ಸ್ಯನ್ನೇ ರೇತಸಿ ಸೋಽಪಶ್ಯದಾತ್ಮಾನಂ ದೇವಮಾಯಯಾ |
ಜಡೀಕೃತಂ ನೃಪಶ್ರೇಷ್ಠ ಸಂಸ್ಕರ್ತೃತ ಕಶ್ಮಲಾತ್
|| ೩೫ ||

ಅಥಾವಗತಮಾಹಾತ್ಮ್ಯ ಆತ್ಮನೋ ಜಗದಾತ್ಮನಃ |
ಅಪರಿಚ್ಛೇದಯೀರ್ಯಸ್ಯ ಸ ಮೇನೇ ತದು ಹಾದ್ಭುತಮ್
|| ೩೬ ||

ತಮವಿಕ್ಲವಮಪ್ರೀಡಮಾಲಕ್ಷ್ಯ ಮಧುಸೂದನಃ |
ಉವಾಚ ಪರಮಪ್ರೀತೋ ಬಿಭೃತ್ಸ್ಯಾಂ ಪೌರುಷೀಂ ತನುಮ್
|| ೩೭ ||

ಶ್ರೀಭಗವಾನುವಾಚ

ದಿಷ್ಟಾತ್ಮಂ ವಿಬುಧಶ್ರೇಷ್ಠ
ಸ್ವಾಂ ನಿಷ್ಕಾಮಾತ್ಮನಾ ಸ್ಥಿತಃ |
ಯಸ್ಯೇ ಸ್ವರೂಪಯಾ ಸ್ವೈರಂ
ಮೋಹಿತೋಽಪ್ಯಂಗ ಮಾಯಯಾ || ೩೮ ||

ಕೋ ನು ಮೇಽತಿತರೇನ್ಮಾಯಾಂ ವಿಚಕ್ಷುಸ್ವದೃತೇ ಪ್ರಮಾನ್ |
ತಾಂಸ್ತಾನಿಷ್ಟಜತೀಂ ಭಾವಾನ್ ದುಸ್ತರಾಮಕೃತಾತ್ಮಭಿಃ
|| ೩೯ ||

ಸೇಯಂ ಗುಣಮಯೀ ಮಾಯಾ ಸ ತ್ವಾಮಭಿಭವಿಷ್ಯತಿ |
ಮಯಾ ಸಮೇತಾ ಕಾಲೇನ ಕಾಲರೂಪೇಣ ಭಾಗತಃ
|| ೪೦ ||

ಗಂಡಾನೆಯು ಹೆಣ್ಣಾನೆಯನ್ನು ಅಲಿಂಗಿಸಿಕೊಳ್ಳುವಂತೆ ಭಗವಾನ್ ಶಂಕರನು ಆಕೆಯನ್ನು ಅಲಿಂಗಿಸಿಕೊಂಡನು. ಆಕೆಯು ಕೊಸುರಾಡಿಕೊಂಡು ಅವನಿಂದ ದಡಿಸಿಕೊಳ್ಳಲು ಪ್ರಯತ್ನಿಸುತ್ತಿದ್ದಾಗ ಆಕೆಯ ಮುಡಿಯು ಜಿಚ್ಚಿಹೋಯಿತು. || ೨೯ || ವಾಸ್ತವವಾಗಿ ಆ ಸುಂದರಿಯು ಭಗವಂತನಿಂದ ರಚಿತವಾದ ಮಾಯೆಯೇ ಆಗಿತ್ತು. ಇದರಿಂದ ಆಕೆಯು ಹೇಗೋ ಶಂಕರನ ಬಾಹುವಾತದಿಂದ ತನ್ನನ್ನು ದಡಿಸಿಕೊಂಡು ವೇಗವಾಗಿ ಓಡಿಹೋದಳು. || ೩೦ || ಭಗವಾನ್ ಶಂಕರನೂ ಕೂಡ ಆ ಮೋಹಿನೀವೇಷಧಾರಿಯಾದ ಅದ್ಭುತಕರ್ಮಿಯಾದ ಭಗವಾನ್ ವಿಷ್ಣುವಿನ ಹಿಂದೆ-ಹಿಂದೆ ಓಡತೊಡಗಿದನು. ಆಗ ಅವನ ಶತ್ರುವಾದ ಕಾಮದೇವನು ಈಗ ಅವನ ಮೇಲೆ ವಿಜಯವನ್ನು ಸಾಧಿಸಿದಂತೆ ಕಂಡುಬರುತ್ತಿತ್ತು. || ೩೧ || ಕಾಮುಕವಾದ ಹೆಣ್ಣಾನೆಯ ಹಿಂದೆ ಓಡುವ ಮದಭರಿತವಾದ ಗಂಡಾನೆಯಂತೆ ಮೋಹಿನಿಯ ಹಿಂದೆ-ಹಿಂದೆ ಶಂಕರನು ಓಡುತ್ತಿದ್ದನು. ಭಗವಾನ್ ಶಂಕರನ ವೀರ್ಯವು ಅಮೋಘವಾಗಿದ್ದರೂ ಮೋಹಿನಿಯ ಮಾಯೆಯಿಂದ ಅದು ಸ್ಥಿತಿವಾಯಿತು. || ೩೨ || ಮಹಿಷಾಸುರಮರ್ಧಿನಿ! ಭಗವಾನ್ ಶಂಕರನ ವೀರ್ಯವು ಭೂಮಿಯಲ್ಲಿ ಬಿದ್ದಲ್ಲೆಲ್ಲ ಚಿನ್ನದ, ಬೆಳ್ಳಿಯ ಗಣಿಗಳಾದುವು. || ೩೩ || ಹೀಗೆ ಮೋಹಿನಿಯನ್ನು ಹಿಂಬಾಲಿಸುತ್ತಾ ಪರಶಿವನು ನದಿ-ನದಿ-ಸರೋವರ, ಪರ್ವತ, ವನ-ಉಪವನ ಹೀಗೆ ಯಿಹಿ-ಮುನಿಗಳು ವಾಸವಾಗಿದ್ದ ಅಶ್ವಮದಲ್ಲೆಲ್ಲ ಅಡ್ಡಾಡಿದನು. || ೩೪ ||

ಪರಿಣಿತನೇ | ರೇತಸ್ಪಲನವಾದನಂತರ ಮಹರ್ಷಿಗಳ ಆಶ್ರಮಕ್ಕೆ ಬಂದ ಶಿವನು ವಿಷ್ಣುಮಾಯಿಯಿಂದ ವಿವೇಕರೂಪನಾದನೆಂದು ಭಾವಿಸಿ ಕಾಮವಿಕಾರದಿಂದ ಮನಸ್ಸನ್ನು ಹಿಂದೆಗೆದುಕೊಂಡನು. || ೩೫ || ಇದಾದ ಬಳಿಕ ಆತ್ಮಸ್ವರೂಪನಾದ ಸರ್ಮಾತ್ಮಾ ಭಗವಂತನ ಈ ಮಹಿಮೆಯನ್ನು ಅರಿತುಕೊಂಡು ಅವನಿಗೆ ಆಶ್ಚರ್ಯವಾಗಲಿಲ್ಲ. ಭಗವಂತನ ಶಕ್ತಿಗಳ ಅಂತವನ್ನು ಯಾರು ತಾನೇ ತಿಳಿಯಬಲ್ಲನು ? || ೩೬ || ಭಗವಾನ್ ಶಂಕರನಿಗೆ ಇದರಿಂದ ವಿಷಾದ ಅಥವಾ ನಾಚಿಕೆಯಾಗಲಿಲ್ಲವೆಂದು ತಿಳಿದ ಭಗವಂತನು ಪುರುಷಪರೀರವನ್ನು ಧರಿಸಿಕೊಂಡು ಪ್ರಕುನಾದನು ಹಾಗೂ ಪರಮಪ್ರೀತಿಯಿಂದ ಶಿವನಲ್ಲಿ ಇಂತೆಂದನು - || ೩೭ ||

ಶ್ರೀಭಗವಂತನು ಹೇಳಿದನು - ದೇವಶರೋಮುಣಿಯೇ ! ನನ್ನ ಸ್ವರೂಪವಾದ ಮಾಯೆಯಿಂದ ವಿಮೋಹಿತನಾದರೂ ನೀನು ಸ್ವಯಂ ನಿನ್ನ ನಿಷ್ಕೆಯಲ್ಲಿ ಸ್ಥಿತನಾಗಿರುವೆ. ಇದು ತುಂಬಾ ಅನಂದದ ಮಾತಾಗಿದೆ. || ೩೮ || ನನ್ನ ಮಾಯೆಯು ಅಪಾರವಾದುದು. ಅಜತೇಂದ್ರಿಯರಾದವರು ಯಾವ ವಿಧದಿಂದಲೂ ಅದರಿಂದ ದಡಿಸಿಕೊಳ್ಳಲಾರದಂತಹ ಹಾವ-ಭಾವಗಳನ್ನು ರಚಿಸುತ್ತದೆ. ನೀನಲ್ಲದೆ ಬೇರೆ ಯಾರು ತಾನೇ ಒಮ್ಮೆ ನನ್ನ ಮಾಯಾಜಾಲದಲ್ಲಿ ಸಿಕ್ಕಿಹಾಕಿಕೊಂಡು ಸ್ವತಃ ಹೊರಬರಬಲ್ಲನು ? || ೩೯ || ನನ್ನ ಈ ಗುಣಮಯ ಮಾಯೆಯು ದೊಡ್ಡ-ದೊಡ್ಡವರಿಗೂ ಮೋಹಿಸಿ ದಡುತ್ತಿದ್ದರೂ ಇನ್ನು ಇದು ನಿನ್ನನ್ನು ಎಂದಿಗೂ ಮೋಹಿತಗೊಳಿಸಲಾರದು. ಏಕೆಂದರೆ, ಸೃಷ್ಟಾದಿಗಳಿಗೆ ಆಯಾ ಸಮಯಗಳಲ್ಲಿ ಅದನ್ನು ಕೋರಾಡುತ್ತಿರುವ ಕಾಲನು ನಾನೇ ಆಗಿರುವೆನು. ಆದ್ದಕ್ಕಾಗಿ ನನ್ನ ಇಚ್ಛೆಗೆ ವಿರುದ್ಧವಾಗಿ ಅದು ರಜೋಗುಣಾದಿ ಸೃಷ್ಟಿಯನ್ನು ಮಾಡಲಾರದು. || ೪೦ ||

ಶ್ರೀಶುಕ ಉವಾಚ

ಏವಂ ಭಗವತಾ ರಾಜನ್ ಶ್ರೀವತ್ಸಾಂಕೇನ ಸತ್ಯತಃ |
ಅಮಯ್ಯ ತಂ ಪರಿಕ್ರಮ್ಯ ಸಗಣಾ ಸ್ವಾಲಯಂ ಯಯೌ || ೪೦ ||

ಆತ್ಮಾಂಶಘೋತಾಂ ತಾಂ ಮಾಯಾಂ ಭವಾನೀಂ ಭಗವಾನ್ಮಹಾಃ |
ಶಯತಾಮೃತಮುಖ್ಯಾನಾಂ ಪ್ರೀತ್ಯಾಽಽಚಿತ್ತಾಫ ಭಾರತ || ೪೧ ||

ಅಪಿ ವ್ಯಪತ್ಯಚ್ಛಮದಸ್ಯ ಮಾಯಾಂ
ಪರಸ್ಥ ಪುಂಸಃ ಪರದೇವತಾಯಾಃ |
ಅಹಂ ಕಲಾನಾಮೃಷಭೋ ವಿಮುಕ್ತೇ
ಯಯಾವಶೋಽನ್ಯೇ ಕಿಮುಕ್ತಾಸ್ತತಂತ್ರಾಃ || ೪೨ ||

ಯಾ ಮಾಮಪ್ಪಚ್ಛಮುಪೇತ್ಯ ಯೋಗಾ-
ತಮಾಸಹಸ್ತ್ರಾಂತ ಉಪಾರತಂ ವೈ |
ಸ ಏವ ಸಾಕ್ಷಾಪ್ತುರುಷಃ ಪುರಾಣೋ
ನ ಯತ್ರ ಕಾಲೋ ವಿಶತೇ ನ ವೇದಃ || ೪೩ ||

ಶ್ರೀಶುಕ ಉವಾಚ

ಇತಿ ತೇಽಭಿಹಿತಸ್ತಾತ ವಿಕ್ರಮಃ ಶಾರ್ಙ್ಗಧನ್ವನಃ |
ಓಂಧೋರ್ನಿರ್ಮಥನೇ ಯೇನ ದೃತಃ ಪೃಷ್ಠೇ ಮಹಾಚುಃ || ೪೪ ||

ಏತನ್ಮುಹುಃ ಕೀರ್ತಯತೋಽನುಶೃಣ್ವತೋ
ನ ರಿಷ್ಯತೇ ಚಾಪು ಸಮುದ್ಯಮಃ ಕ್ವಚಿತ್ |
ಯದುತ್ತಮಶ್ಲೋಕಗುಣಾನುವರ್ಣನಂ
ಸಮಸ್ತ ಸಂಸಾರಪರಿತ್ರಮೋಪಹಮ್ || ೪೫ ||

ಅಸದವಿಪಯಮಂಭ್ರಂ ಭಾವಗಮ್ಯಂ ಪ್ರಪನ್ನಾ-
ನಮೃತಮಮರವರ್ಯಾಸಾಶಯತ್ಸಿಂಧುಮಥೈವ |
ಕುಟಿಯುವತಿವೇಷೋ ಮೋಹಯಿನ್ಯಃ ಸುರಾರೀಂ-
ಸ್ತಮಹಮುಪಸ್ತತಾನಾಂ ಕಾಮಪೂರಂ ನತೋಽಸ್ಮಿ || ೪೬ ||

ಇತಿ ಶ್ರೀಮದ್ಭಾಗವತ ಮಹಾಪುರಾಣೇ ಪಾರಮಹಂಸ್ಯಾಂ ಸಂಹಿತಾಯಾಂ ಅಷ್ಟಮಸ್ಕಂಧೇ ಶಂಕರಮೋಹನಂ ನಾಮ ದ್ವಾದಶೋಽಧ್ಯಾಯಃ || ೧೨ ||

ಶ್ರೀಶುಕಮಹಾಮುನಿಗಳು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ - ಪರೀಕ್ಷಿತನೇ |
ಭಗವಾನ್ ಮಹಾವಿಷ್ಣುವು ಹೀಗೆ ಶಂಕರನನ್ನು ಸತ್ಕರಿಸಿದನು. ಆಗ
ಪರಶಿವನು ಅವನಿಂದ ಬೀಳ್ಕೊಂಡು, ಅವನಿಗೆ ವ್ಯದಕ್ಷಿಣೆ ಒಂದು
ತನ್ನ ಗಣಗಳೊಂದಿಗೆ ಕೈಲಾಸಕ್ಕೆ ಹೊರಟುಹೋದನು. || ೪೦ ||
ಎಲೈ ಭರತಮಂಶತರೋಮುಣಿಯೇ | ಭಗವಾನ್ ಶಂಕರನು
ದೊಡ್ಡ-ದೊಡ್ಡ ಋಷಿಗಳ ಸಭೆಯಲ್ಲಿ ತನ್ನ ಅರ್ಧಾಂಗಿನಿಯಾದ
ಪಾರ್ವತಿ ದೇವಿಗೆ ಶನ್ನ ವಿಷ್ಣುಸ್ವರೂಪದ ಅಂಶಸಂಭೂತ ಮಾಯಾ
ಮಯ ಮೋಹಿನಿಯನ್ನು ಈ ವಿಧವಾಗಿ ಪ್ರೇಮದಿಂದ
ವರ್ಣಿಸಿದನು. || ೪೧ || ದೇವೀ | ಪರಮಪುರುಷ ಪರಮೇಶ್ವರ
ನಾದ ಭಗವಾನ್ ವಿಷ್ಣುವಿನ ಮಾಯೆಯನ್ನು ನೀನು ನೋಡಿದೆ
ಯಲ್ಲ! ಸಮಸ್ತ ಕಲಾವಲ್ಲಭನಾದ ನಾನೇ ಕಾಮವಕ್ತನಾಗಿ
ವಿಮೋಹಗೊಂಡನು. ಹೀಗಿರುವಾಗ ಅಪ್ಪತಂತ್ರವಾದ (ರಾಗ-
ದ್ವೇಷಾದಿಗಳಿಗೆ ವಶರಾದ) ಇತರರ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಹೇಳುವು
ದೇನಿದೆ ? || ೪೨ || ಹಿಂದೆ ನಾನು ಒಂದುಸಾರಿ ವರ್ಷಗಳ
ಕಾಲದ ಸಮಾಧಿಯಿಂದ ಎಚ್ಚಿರುವಾಗ ನೀನು ಬಳಿಗೆ ಬಂದು
'ಸ್ವಾಮಿ | ನೀವು ಯಾರ ಉಪಾಸನೆ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದೀರಿ ?' ಎಂದು
ಕೇಳಿದ್ದೆ. ಅವನು ಇದೇ ಸಾಕ್ಷಾತ್ ಸನಾತನ ಪುರುಷನಾಗಿದ್ದಾನೆ.
ಕಾಲನೂ ಇವನನ್ನು ತನ್ನ ಸೀಮೆಯಲ್ಲಿ ಒಂಧಿಸಲಾರದು. ವೇದ
ಗಳು ಇವನನ್ನು ಪೂರ್ಣವಾಗಿ ವರ್ಣಿಸಲಾರವು. ಇವನ ವಾಸ್ತವಿಕ
ಸ್ವರೂಪವು ಅನಂತವೂ, ಅನಿರ್ವಚನೀಯವೂ ಆಗಿದೆ. || ೪೩ ||

ಶ್ರೀಶುಕಮಹಾಮುನಿಗಳು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ - ಪ್ರಿಯ ಪರೀಕ್ಷಿ-
ತನೇ | ಸಮುದ್ರಮಂಥನ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ದೊಡ್ಡದಾದ ಮಂದರ
ಪರ್ವತವನ್ನು ಬೆನ್ನಮೇಲೆ ಧರಿಸಿದ ಕೂರ್ಮರೂಪಿಯಾದ
ಶಾರ್ಙ್ಗಧನ್ವನಾದ ಮಹಾವಿಷ್ಣುವಿನ ಮಹಿಮೆಯನ್ನು ನಿನಗೆ
ವರ್ಣಿಸಿ ಹೇಳಿರುವೆನು. || ೪೪ || ಈ ಪ್ರಸಂಗವನ್ನು ಪದೇ-ಪದೇ
ಕೀರ್ತಿಸುವವನ ಹಾಗೂ ಶ್ರವಣಿಸುವವನ ಪ್ರಯತ್ನವು ಎಂದಿಗೂ,
ಎಲ್ಲಿಯೂ ನಿಷ್ಫಲವಾಗುವುದಿಲ್ಲ. ಏಕೆಂದರೆ ಪಪಿತ್ರಕೀರ್ತಿಯಾದ
ಭಗವಂತನ ಗುಣ-ಲೀಲೆಗಳ ಸಂಕೀರ್ತನವು ಪ್ರಪಂಚದ ಸಮಸ್ತ
ಕ್ಷೇತ್ರಗಳನ್ನೂ, ಪರಿಶ್ರಮಗಳನ್ನೂ ಹೋಗಲಾಡುತ್ತದೆ. || ೪೫ ||
ದುಷ್ಟ ಜನರಿಗೆ ಶ್ರೀಭಗವಂತನ ದಿವ್ಯ ಚರಣಕಮಲಗಳು ಎಂದಿಗೂ
ದೊರಕುವುದಿಲ್ಲ. ಅವುಗಳು ಭಕ್ತಿಭಾವದಿಂದ ಕೊಡಿರುವ ಮನು
ಷ್ಯರಿಗೇ ಮಾತ್ರ ಲಭ್ಯವಾಗುತ್ತವೆ. ಇದರಿಂದಲೇ ಅವನು ಮಾಯಾ
ಮಯವಾದ ಹೆಣ್ಣಿನರೂಪವನ್ನು ಧರಿಸಿ ದೈತ್ಯರನ್ನು ಮೋಹ
ಪರಮಶರಣಾಗಿ ಮಾಡಿದನು. ತನ್ನ ಚರಣಕಮಲಗಳಿಗೆ ಶರಣಾಗಿ
ಬಂದಿರುವ ದೇವತೆಗಳಿಗೆ ಸಮುದ್ರಮಂಥನದಿಂದ ದೊರಕಿದ
ಅಮೃತವನ್ನು ಕುಡಿಸಿದನು. ಕೇವಲ ದೇವತೆಗಳಿಗೆ ಮಾತ್ರವಲ್ಲ -
ಅವನ ದಿವ್ಯ ಚರಣಕಮಲಗಳಿಗೆ ಯಾರೇ ಶರಣಾಗಲೀ, ಅವರ
ಸಮಸ್ತ ಕಾಮನೆಗಳನ್ನು ಪೂರ್ಣಗೊಳಿಸುವನು. ಅಂತಹ ಪ್ರಭು
ವಿನ ಚರಣಕಮಲಗಳಿಗೆ ನಾನು ನಮಸ್ಕರಿಸುತ್ತೇನೆ. || ೪೬ ||

ಹನ್ನೆರಡನೆಯ ಅಧ್ಯಾಯವು ಮುಗಿಯಿತು. || ೧೨ ||

ಹದಿಮೂರನೆಯ ಅಧ್ಯಾಯ

ಮುಂದಿನ ಏಳು ಮನ್ವಂತರಗಳ ವರ್ಣನೆ

ಶ್ರೀಶುಕ ಉವಾಚ

ಮನುವಿವಸ್ವತಃ ಪುತ್ರಃ ಶ್ರಾದ್ಧದೇವ ಇತಿ ಶ್ರುತಃ |
ಸಪ್ತಮೋ ವರ್ತಮಾನೋ ಯಶ್ಚದಪತ್ನಾನ್ ಮೇ ಶೃಣು

|| ೧ ||

ಇಕ್ಷ್ವಾಕುರ್ನಭಗಶ್ಚೈವ ಧೃಷ್ಯಃ ಶರ್ಯಾತಿರೇವ ಚ |
ನರಿಷ್ಯಂತೋಽಥ ನಾಭಾಗಃ ಸಪ್ತಮೋ ದಿವ್ಯ ಉಚ್ಯತೇ

|| ೨ ||

ಕರೂಷಶ್ಚ ಪೃಷಧಶ್ಚ ದಶಮೋ ವಸುಮಾನ್ಸ್ತುತಃ |
ಮನೋವೈವಸ್ವತಸ್ಯತೇ ದಶ ಪುತ್ರಾಃ ಪರಂತಪ

|| ೩ ||

ಆದಿತ್ಯಾ ವಸವೋ ರುದ್ರಾ ವಿಶ್ವದೇವಾ ಮರುದ್ಗಣಾಃ |
ಅಶ್ವಿನಾವೃಭವೋ ರಾಜಸ್ಥಿಂಧ್ರಸ್ತೇಷಾಂ ಪುರಂದರಾಃ

|| ೪ ||

ಕಶ್ಯಪೋಽಪ್ತರ್ವಸಿಷ್ಠಶ್ಚ ವಿಶ್ವಾಮಿತ್ರೋಽಥ ಗೌತಮಃ |
ಜಮದಗ್ನಿಭರ್ತದ್ವಾಜ ಇತಿ ಸಪ್ತರ್ಷಯಃ ಸ್ಮೃತಾಃ

|| ೫ ||

ಅತ್ರಾಸಿ ಭಗವಜ್ಜನ್ಮ ಕಶ್ಯಪಾದದಿತೇರಭೂತ್ |
ಆದಿತ್ಯಾನಾಮವರಜೋ ವಿಪ್ಲವಾಮನರೂಪಧೃಕ್

|| ೬ ||

ಸಂಕ್ಷೇಪತೋ ಮಯೋಕ್ತಾನಿ ಸಪ್ತ ಮನ್ವಂತರಾಣಿ ತೇ |
ಭವಿಷ್ಯಾಣ್ಯಥ ವಕ್ಷ್ಯಾಮಿ ವಿಷ್ಣೋಃ ಶ್ಕಾನ್ತಿಕಾನಿ ಚ

|| ೭ ||

ವಿವಸ್ವತಶ್ಚ ದ್ವೇ ಜಾಯೇ ವಿಶ್ವಕರ್ಮಸುತೇ ಉಭೇ |
ಸಂಜ್ಞಾ ಛಾಯಾ ಚ ರಾಜೇಂದ್ರ ಯೇ ಪ್ರಾಗುಭಿಹಿತೇ ತವ

|| ೮ ||

ತೃತೀಯಾಂ ವಡವಾಮೇಕೇ ತಾಸಾಂ ಸಂಜ್ಞಾಸುತಾಸ್ತಯಃ |
ಯಮೋ ಯಮೀ ಶ್ರಾದ್ಧದೇವತ್ವಾಯಾಯಾಶ್ಚ ಸುತಾನ್ ಶೃಣು

|| ೯ ||

ಸಾವರ್ಣಶ್ಚಪತೀ ಕನ್ಯಾ ಭಾರ್ಯಾ ಸಂವರಣಸ್ಯ ಯಾ |
ಶನೈಶ್ಚದಪ್ತತೀಯೋಽಭೂದಶ್ವಿನೌ ವಡವಾತ್ಮಜೌ

|| ೧೦ ||

ಅಪ್ಸರೋಽಂತರ ಆಯಾತೇ ಸಾವರ್ಣರ್ಭವಿತಾ ಮನುಃ |
ನಿರ್ಮೋಕವಿರಜಸ್ಯಾದ್ಯಾಃ ಸಾವರ್ಣತನಯಾ ನೃಪ

|| ೧೧ ||

ತತ್ರ ದೇವಾಃ ಸುತಪಸೋ ವಿರಜಾ ಅಮೃತಪ್ರಭಾಃ |
ತೇಷಾಂ ವಿರೋಚನಸುತೋ ಬಲಿರಿಂದ್ರೋ ಭವಿಷ್ಯತಿ

|| ೧೨ ||

ಶ್ರೀಶುಕಮಹಾಮುನಿಗಳು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ - ಎಲೈ ಪರೀಕ್ಷಿತನೇ | ಈಗ ನಡೆಯುತ್ತಿರುವ ಏಳನೆಯ ಮನ್ವಂತರದ ಮನುವು ವಿವಸ್ವಂತನ ಮಗನೇ ಯಶೋವಂತನಾದ ಶ್ರಾದ್ಧದೇವ (ವೈವಸ್ವತ) ನೆಂಬುವನು. ಅವನ ಸಂತಾನವನ್ನು ನಾನು ವರ್ಣಿಸುತ್ತೇನೆ, ಕೇಳು. || ೧ || ವೈವಸ್ವತ ಮನುವಿಗೆ ಇಕ್ಷ್ವಾಕು, ನಭಗ, ಧೃಷ್ಯ, ಶರ್ಯಾತಿ, ನರಿಷ್ಯಂತ, ನಾಭಾಗ, ದಿವ್ಯ, ಕರೂಷ, ಪೃಷಧ ಮತ್ತು ವಸುಮಾನರೆಂಬ ಹತ್ತು ಪುತ್ರರಿದ್ದಾರೆ. || ೨-೩ || ಪರೀಕ್ಷಿದ್ವಾಹಾ! ಈ ಮನ್ವಂತರದಲ್ಲಿ ಆದಿತ್ಯ, ವಸು, ರುದ್ರ, ವಿಶ್ವದೇವ, ಮರುದ್ಗಣ, ಅಶ್ವಿನೀಕುಮಾರರು ಮತ್ತು ಋಭು ಇವರುಗಳು ಪ್ರಧಾನ ದೇವತೆಗಳು. ಇವರಿಗೆ ಪುರಂದರನೆಂಬ ಇಂದ್ರನು ಇದ್ದಾನೆ. || ೪ || ಕಶ್ಯಪ, ಅಪ್ತ, ವಸಿಷ್ಠ, ವಿಶ್ವಾಮಿತ್ರ, ಗೌತಮ, ಜಮದಗ್ನಿ ಮತ್ತು ಭಾರದ್ವಾಜ ಇವರು ಸಪ್ತರ್ಷಿಗಳು. || ೫ || ಈ ಮನ್ವಂತರದಲ್ಲಿಯೂ ಕಶ್ಯಪರ ಪತ್ನಿಯಾದ ಆದಿತಿಯು ಗರ್ಭದಿಂದ ಆದಿತ್ಯರ ಕಡೆಯು ಹಮ್ಮುನಾಗಿ ವಾಮನ ರೂಪದಲ್ಲಿ ಭಗವಂತನು ಅವತರಿಸಿದ್ದನು. || ೬ ||

ಪರೀಕ್ಷಿತನೇ | ಹೀಗೆ ನಾನು ನಿನಗೆ ಸಂಕ್ಷೇಪವಾಗಿ ಏಳು ಮನ್ವಂತರಗಳ ವರ್ಣನೆಯನ್ನು ಮಾಡಿದ್ದೇನೆ. ಇನ್ನು ಭಗವಂತನ ಶಕ್ತಿಯಿಂದ ಕೂಡಿದ ಮುಂದೆ ಬರುವ ಏಳು ಮನ್ವಂತರಗಳನ್ನು ವರ್ಣಿಸುತ್ತೇನೆ. || ೭ ||

ರಾಜೇಂದ್ರಾ! ನಾನು ಈ ಹಿಂದೆ ಆರನೆಯ ಸ್ಕಂಧದಲ್ಲಿ ವಿಷ್ಣುವಾನ್ (ಸೂರ್ಯದೇವನು) ಎಂಬುವನಿಗೆ ಸಂಜ್ಞಾ ಮತ್ತು ಛಾಯಾ ಎಂಬವರು ಮಡದಿಯರಿದ್ದ ವಿಷಯವನ್ನು ಹೇಳಿದ್ದೆ. ಇವರಿಬ್ಬರೂ ವಿಶ್ವಕರ್ಮನ ಪುತ್ರಿಯರಾಗಿದ್ದರು. || ೮ || ಸೂರ್ಯನಿಗೆ ವಡವಾ ಎಂಬ ಮೂರನೆಯ ಪತ್ನಿಯೂ ಇದ್ದಳೆಂದು ಕೆಲವರು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ. (ನನ್ನ ವಿಚಾರದಲ್ಲಿ ಸಂಜ್ಞಾದೇವಿಗೆ ವಡವಾ ಎಂಬ ಹೆಸರಿತ್ತು.) ಆ ಸೂರ್ಯನ ಪತ್ನಿಯರಲ್ಲಿ ಸಂಜ್ಞಾದೇವಿಗೆ ಯಮ, ಯಮೀ ಮತ್ತು ಶ್ರಾದ್ಧದೇವರೆಂಬ ಮೂರು ಮಕ್ಕಳಾದರು. ಛಾಯೆಯಲ್ಲಿಯೂ ಸಾವರ್ಣ, ಶನೈಶ್ಚರ ಮತ್ತು ಚಪತೀ ಎಂಬ ಮೂವರು ಮಕ್ಕಳು ಹುಟ್ಟಿದರು. ಚಪತೀ ಎಂಬ ಕನ್ಯೆಯು ಸಂವರಣನ ಪತ್ನಿಯಾದಳು. ಸಂಜ್ಞೆಯು ವಡವಾ ಎಂಬ ರೂಪವನ್ನು ಹಾಳಿದಾಗ ಅವಳಿಂದ ಅಶ್ವಿನೀಕುಮಾರರಿಬ್ಬರು ಜನಿಸಿದರು. || ೯-೧೦ || ಎಂಬನೆಯ ಮನ್ವಂತರದಲ್ಲಿ ಸಾವರ್ಣ ಎಂಬುವನು ಮನುವಾಗುವನು. ಅವನಿಗೆ ನಿರ್ಮೋಕ, ವಿರಜಸ್ಯ ಮೊದಲಾದ ಪುತ್ರರು ಹುಟ್ಟುವರು. || ೧೧ || ಪರೀಕ್ಷಿತನೇ | ಆ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ಸುತಪಾ, ವಿರಜಾ ಮತ್ತು ಅಮೃತಪ್ರಭರೆಂಬ ದೇವತಾಗಣರಿರುವರು. ಈ ದೇವತೆಗಳಿಗೆ ವಿರೋಚನಪುತ್ರ ಬಲಿಯೇ ಇಂದ್ರನಾಗುವನು. || ೧೨ ||

ದತ್ತೇಮಾಂ ಯಾಚಮಾನಾಯ ವಿಷ್ಣವೇ ಯಃ ಪದತ್ರಯಮ್ |
ರಾದ್ಯಮಿಂದ್ರಪದಂ ಹಿತಾ ತತಃ ಸಿದ್ಧಿಮವಾಪ್ನುತಿ || ೧೩ ||

ಯೋಽಸೌ ಭಗವತಾ ಬದ್ಧಃ ಪ್ರೀತೇನ ಸುತಲೇ ಪುನಃ |
ನಿವೇಶಿತೋಽಧಿಕೇ ಸ್ವರ್ಗಾದಧುನಾಽಽಶ್ವೇ ಸ್ವರಾದಿವ || ೧೪ ||

ಗಾಲವೋ ದೀಪ್ತಿಮಾನ್ಮಾಮೋ ದ್ವೋಗಾಪುತ್ರಃ ಕೃಪಸ್ತಥಾ |
ಋಷ್ಯಶೃಂಗಃ ಪಿತಾಸ್ಮಾಕಂ ಭಗವಾನ್ಪಾದಾರಾಯಣಃ || ೧೫ ||

ಇಮೇ ಸಪ್ತರ್ಷಯಸ್ತತ್ರ ಭವಿಷ್ಯಂತಿ ಸ್ವಯೋಗತಃ |
ಇದಾನೀಮಾಸತೇ ರಾಜನ್ಸೈ ಸ್ವ ಆಶ್ರಮಮಂಡಲೇ || ೧೬ ||

ದೇವಗುಹ್ಯಾತ್ಮರಸ್ತತ್ಕಾಂ ಸಾರ್ವಭೌಮ ಇತಿ ಪ್ರಭುಃ |
ಸ್ಥಾನಂ ಪುರಂದರಾದ್ವತ್ಸಾ ಬಲಯೇ ದಾಸ್ಯತೀರ್ಥರಃ || ೧೭ ||

ಸವಮೋ ದಕ್ಷಸಾವರ್ಣಿರ್ಮನುರ್ವರುಣಸಂಭವಃ |
ಭೂತಕೇತುರ್ದೀಪ್ತಕೇತುರಿತ್ಯಾದ್ವಾಸ್ತುತಾ ಸ್ವಪ || ೧೮ ||

ಪಾರಾ ಮರೀಚಿಗರ್ಭಾದ್ಯಾ ದೇವಾ ಇಂದ್ರೋಽದ್ವೈಃ ಸ್ವತಃ |
ದ್ಯುತಿಮತ್ಪ್ರಮುಖಾಸ್ತತ್ರ ಭವಿಷ್ಯಂತ್ಯಪಯಸ್ತತಃ || ೧೯ ||

ಅಯುಷ್ಮತೋಽಂಬುಧಾರಾಯಾಮೃತಃಪೋ ಭಗವತ್ಕಲಾ |
ಭವಿತಾ ಯೇನ ಸಂರಾದ್ಧಾಂ ತ್ರಿಲೋಕೀಂ ಭೋಕ್ಷ್ಯತೇಽದ್ವೈಃ || ೨೦ ||

ದಶಮೋ ಬ್ರಹ್ಮ ಸಾವರ್ಣಿರುಪಶೋಕಸುತೋ ಮಹಾನ್ |
ತತ್ಪುತಾ ಭೂರಿಪೇಣಾದ್ಯಾ ಹವಿಷ್ಯತ್ಪ್ರಮುಖಾ ದ್ವಿಜಾಃ || ೨೧ ||

ಹವಿಷ್ಯಾನ್ಶುಕ್ತಿಃ ಸಹೋ ಜಯೋ ಮೂರ್ತಿರ್ದಾ ದ್ವಿಜಾಃ |
ಸುವಾಸನವಿರುದ್ಧಾದ್ಯಾ ದೇವಾಃ ಶಂಭುಃ ಸುರೇಶ್ವರಃ || ೨೨ ||

ವಿಪ್ರಕ್ಷೇನೋ ವಿಷ್ಣುಚ್ಯಾಂ ತು ಶಂಭೋಃ ಸಖ್ಯಂ ಕರಿಷ್ಯತಿ |
ಜಾತಃ ಸ್ಥಾಂಶೇನ ಭಗವಾನ್ಸಹೇ ವಿಶ್ವಸೃಜೋ ವಿಭುಃ || ೨೩ ||

ಮನುರ್ವೈ ಧರ್ಮಸಾವರ್ಣಿರೇಕಾದತಮ ಆತ್ಮವಾನ್ |
ಅನಾಗತ್ಯಾಸ್ತುತಾತ್ಮ ಸತ್ಯಧರ್ಮಾದಯೋ ದತ || ೨೪ ||

ವಿಹಂಗಮಾಃ ಕಾಮಗಮಾ ನಿರ್ವಾಣರುಚಯಃ ಸುರಾಃ |
ಇಂದ್ರಶ್ಚ ವೈದೃತಸ್ತೇಷಾಮೃತಯಶ್ಚಾರುಣಾದಯಃ || ೨೫ ||

ಭಗವಂತನಾದ ಮಹಾವಿಷ್ಣುವು ವಾಮನಾವತಾರವನ್ನು ತಾಳಿ ಈ ಬಲಿಯಿಂದಲೇ ಮೂರು ಹೆಣ್ಣೆ ಭೂಮಿಯನ್ನು ಕೇಳಿದ್ದನು. ಆದರೆ ಇವನು ಭಗವಂತನಿಗೆ ಮೂರು ಲೋಕಗಳನ್ನೇ ಅರ್ಪಿಸಿ ಬಿಟ್ಟನು. ಭಗವಂತನು ಒಮ್ಮೆ ಬಲಿಯನ್ನು ಒಂಧಿಸಿದ್ದನು. ಆದರೆ ಮತ್ತೆ ಪ್ರಸನ್ನನಾಗಿ ಅವನು ಇವನಿಗೆ ಸ್ವರ್ಗಕ್ಕಿಂತಲೂ ಶ್ರೇಷ್ಠವಾದ ಸುತಲ ಲೋಕದ ರಾಜ್ಯವನ್ನು ಕೊಟ್ಟನು. ಅವನು ಈಗಲೂ ಇಂದ್ರ ನಂತೆ ವಿರಾಜಮಾನನಾಗಿದ್ದಾನೆ. ಮುಂದೇ ಇವನೇ ಇಂದ್ರನಾಗುವನು ಮತ್ತು ಸಮಸ್ತ ಐಶ್ವರ್ಯದಿಂದ ಕೂಡಿದ ಇಂದ್ರಪದವಿ ಯನ್ನೂ ಪರಿತ್ಯಜಿಸಿ ಪರಮ ಸಿದ್ಧಿಯನ್ನು ಹೊಂದುವನು. || ೧೩-೧೫ || ಗಾಲವ, ದೀಪ್ತಿಮಾನ್, ಪರಶುರಾಮ, ಅಶ್ವತ್ಥಾಮಾ, ಕೃಪಾಚಾರ್ಯರು, ಋಷ್ಯಶೃಂಗ ಮತ್ತು ನನ್ನ ತಂದೆ ಭಗವಾನ್ ವೇದವ್ಯಾಸರು ಈ ಎಂಟನೆಯ ಮನ್ವಂತರದಲ್ಲಿ ಸಪ್ತರ್ಷಿಗಳಾಗುವರು. ಈ ಸಮಯದಲ್ಲವರು ಯೋಗಿಬಲದಿಂದ ತಮ್ಮ-ತಮ್ಮ ಆಶ್ರಮಗಳಲ್ಲಿ ನೆಲೆಸಿದ್ದಾರೆ. || ೧೬-೧೮ || ದೇವ ಗುಹ್ಯನ ಪತ್ನಿಯಾದ ಸರಸ್ವತೀ ಎಂಬುವಳ ಗರ್ಭದಲ್ಲಿ ಸಾರ್ವ ಭೌಮನೆಂಬ ಹೇರಿನಿಂದ ಭಗವಂತನು ಅವತರಿಸುವನು. ಇವನೇ ಒಡೆಯನಾದ ಇಂದ್ರನಿಂದ ಸ್ವರ್ಗದ ರಾಜ್ಯವನ್ನು ಕಿತ್ತುಕೊಂಡು ಬಲಿರಾಜನಿಗೆ ಕೊಡುವನು. || ೧೯ ||

ಪರೀಕ್ಷಿತನೇ! ವರುಣನ ಪುತ್ರನಾದ ದಕ್ಷಸಾವರ್ಣಿಯು ಒಂಭತ್ತನೆಯ ಮನು ಆಗುವನು. ಇವನಿಗೆ ಭೂತಕೇತು, ದೀಪ್ತ ಕೇತು ಮೊದಲಾದ ಆನೆಕ ಪುತ್ರರು ಹುಟ್ಟುವರು. || ೧೮ || ಪಾರ, ಮರೀಚಿಗರ್ಭ, ಮೊದಲಾದ ದೇವತಾಗಣಗಳು ಇರುವರು ಮತ್ತು ಅದ್ವೈತನೆಂಬ ಹೆಸರಿನ ಇಂದ್ರನಾಗುವನು. ಆ ಮನ್ವಂತರದಲ್ಲಿ ದ್ಯುತಿಮಾನ್ ಮೊದಲಾದವರು ಸಪ್ತರ್ಷಿಗಳಾಗುವರು. || ೧೯ || ಅಯುಷ್ಮಂತನ ಪತ್ನಿಯಾದ ಅಂಬುಧಾರಾ ಎಂಬುವಳ ಗರ್ಭ ದಿಂದ ಮುಷಭನ ರೂಪದಲ್ಲಿ ಭಗವಂತನ ಕಲಾವತಾರವಾಗುವುದು. ಅದ್ವೈತನೆಂಬ ಇಂದ್ರನು ಇವನು ಕೊಚ್ಚಿರುವ ತೈಲೋತ್ಕದ ರಾಜ್ಯವನ್ನು ಅನುಭವಿಸುವನು. || ೨೦ ||

ಉಪಶೋಕನ ಪುತ್ರ ಬ್ರಹ್ಮಸಾವರ್ಣಿಯು ಹತ್ತನೆಯ ಮನು ವಾಗುವನು. ಅವನಲ್ಲಿ ಸಮಸ್ತ ಸದ್ಗುಣಗಳು ವಾಸವಾಗಿರುವುವು. ಭೂರಿಪೇಣರೇ ಮುಂತಾದವರು ಅವನಿಗೆ ಮಕ್ಕಳಾಗುವರು ಹವಿಷ್ಯಾನ್, ಸುಕ್ತತಿ, ಸತ್ಯ, ಜಯ, ಮೂರ್ತಿ ಮೊದಲಾದವರು ಸಪ್ತರ್ಷಿಗಳಾಗುವರು. ಸುವಾಸನ, ವಿರುದ್ಧ ಮೊದಲಾದವರು ದೇವತೆಗಳಾಗಿದ್ದು ಶಂಭು ಎಂಬುವನು ಇಂದ್ರನಾಗುವನು. || ೨೧-೨೨ || ವಿಶ್ವಸೃಜನ ಪತ್ನಿ ವಿಷ್ಣುಚಯ ಗರ್ಭದಲ್ಲಿ ಭಗವಂತನು ಎಷ್ಟುಕಾಲವೂ ರೂಪದಲ್ಲಿ ಅಂತಾವತಾರವನ್ನು ಎತ್ತಿ ಶಂಭುವೆಂಬ ಇಂದ್ರನೊಡನೆ ಸಖ್ಯೆ ಬೆಳೆಸುವನು. || ೨೩ ||

ಆತ್ಮಂತ ಸಂಯಮಿಯಾದ ಧರ್ಮಸಾವರ್ಣಿಯು ಹನ್ನೊಂದ ನೆಯ ಮನು ಆಗುವನು. ಅವನಿಗೆ ಸತ್ಯ, ಧರ್ಮ ಮೊದಲಾದ ಮತ್ತು ಪುತ್ರರಾಗುವರು. || ೨೪ || ವಿಹಂಗಮ, ಕಾಮಗಮ, ನಿರ್ವಾಣ ರುಚಿ ಮೊದಲಾದವರು ದೇವತೆಗಳಾಗುವರು. ಅರುಣಾದಿ ಸಪ್ತರ್ಷಿಗಳಿದ್ದು ವೈದೃತನೆಂಬವನು ಇಂದ್ರನಾಗುವನು. || ೨೫ ||

ಆರ್ಯಕಸ್ಯ ಸುತಸ್ತತ್ರ ಧರ್ಮಸೇತುರಿತಿ ಸ್ತುತಃ |
ವೈದ್ಯತಾಯಾಂ ಹರೇರಂಶಸ್ತಿಸ್ತೋಕೇಂ ಧಾರಯಿಷ್ಯತಿ
|| ೨೬ ||

ಭವಿತಾ ರುದ್ರಸಾವರ್ಣೀ ರಾಜನ್ಯಾದಶಮೋ ಮನುಃ |
ದೇವವಾನುಪದೇವಶ್ಚ ದೇವಶ್ರೇಷ್ಠಾದಯಃ ಸುತಾಃ
|| ೨೭ ||

ಋತಧಾಮಾ ಚ ತತ್ರೇಂದ್ರೋ ದೇವಾಶ್ಚ ಹರಿತಾದಯಃ |
ಋಷಯಶ್ಚ ತಪೋಮೂರ್ತಿಶ್ಚಪಷ್ಠಾಗ್ನೀಧ್ರಕಾದಯಃ
|| ೨೮ ||

ಸ್ವಧಾಮಾಚ್ಯೋ ಹರೇರಂಶಃ ಸಾಧಯಿಷ್ಯತಿ ತನ್ಮನೋಃ |
ಅಂತರಂ ಸತ್ಯಸಹಸಃ ಸೂನೃತಾಯಾಃ ಸುತೋ ವಿಭುಃ
|| ೨೯ ||

ಮನುಸ್ಮಯೋದಶೋ ಭಾಷ್ಯೋ ದೇವಸಾವರ್ಣೀರಾತ್ಮವಾನ್ |
ಚಿತ್ರಸೇನವಿಚಿತ್ರಾದ್ಯಾ ದೇವಸಾವರ್ಣೀದೇಹಜಾಃ
|| ೩೦ ||

ದೇವಾಃ ಸುಕರ್ಮಸುತ್ರಾಮಸಂಚ್ಛಾ ಇಂದ್ರೋ ದಿವಸ್ತುತಿಃ |
ನಿರ್ಮೋಕತತ್ತ್ವದರ್ಶಾದ್ಯಾ ಭವಿಷ್ಯಂತ್ಯಪಯಸ್ತವಾ
|| ೩೧ ||

ದೇವಕೋತ್ರಸ್ಯ ತನಯ ಉಪಹರ್ತಾ ದಿವಸ್ತುತೇಃ |
ಯೋಗೇಶ್ವರೋ ಹರೇರಂಶೋ ಬೃಹತ್ಯಾಂ ಸಂಭವಿಷ್ಯತಿ
|| ೩೨ ||

ಮನುವಾ ಇಂದ್ರಸಾವರ್ಣೀಶ್ಚತುರ್ದಶಮ ವಿಷ್ಯತಿ |
ಉರುಗಂಭೀರುದ್ವಾದ್ಯಾ ಇಂದ್ರಸಾವರ್ಣೀವೀರ್ಯಜಾಃ
|| ೩೩ ||

ಪವಿತ್ರಾಶ್ಚಾಕ್ಷುಷಾ ದೇವಾಃ ಶುಚಿರಿಂದ್ರೋ ಭವಿಷ್ಯತಿ |
ಅಗ್ನಿಬಾಹುಃ ಶುಚಿಃ ಶುದ್ಧೋ ಮಾಗಧಾದ್ವಾಪ್ತಪ್ಸಿನಃ
|| ೩೪ ||

ಸತ್ರಾಯಣಸ್ಯ ತನಯೋ ಬೃಹದ್ವಾನುಸ್ತವಾ ಹರಿಃ |
ವಿತಾನಾಯಾಂ ಮಹಾರಾಜ ಕ್ರಿಯಾತತೂನ್ವಿತಾಯಿತಾ
|| ೩೫ ||

ರಾಜಂಶ್ಚತುರ್ದಶೈತಾನಿ ತ್ರಿಕಾಲಾನುಗತಾನಿ ತೇ |
ಪ್ರೋಕ್ತಾನ್ಯೇಭಿರ್ಮಿತಃ ಕಪ್ಪೋ ಯುಗಸಾಹಸ್ರಪರ್ಯಯಃ
|| ೩೬ ||

ಆರ್ಯಕನಂಬುವನ ಪತ್ತಿ ವೈದ್ಯಕಿಯ ಗರ್ಭದಿಂದ
ಧರ್ಮಸೇತುವಿನ ರೂಪದಲ್ಲಿ ಭಗವಂತನ ಅಂಶಾವತಾರವಾಗು
ವುದು ಮತ್ತು ಅದೇ ರೂಪದಲ್ಲಿ ಅವನು ಶೈಲೋಕ್ಯವನ್ನು
ರಕ್ಷಿಸುವನು || ೨೬ ||

ಪರೀಕ್ಷಿತನೇ! ಹನ್ನೆರಡನೆಯ ಮನುವು ರುದ್ರಸಾವರ್ಣಿ
ಯಾಗುವನು. ಅವನಿಗೆ ದೇವವಾನ್, ಉಪದೇವ, ದೇವಶ್ರೇಷ್ಠ
ಮುಂತಾದವರು ಪುತ್ರರು ಹುಟ್ಟುವರು || ೨೭ || ಆ ಮನ್ವಂತರ
ದಲ್ಲಿ ಋತಧಾಮಾನಂಬುವನು ಇಂದ್ರನಾಗುವನು. ಹರಿತರೇ
ಮುಂತಾದವರು ದೇವತೆಗಳಿರುವರು. ತಪೋಮೂರ್ತಿ, ತಪಸ್ವಿ,
ಅಗ್ನೀಧ್ರಕ ಮೊದಲಾದವರು ಸಪ್ತರ್ಷಿಗಳಾಗುವರು || ೨೮ || ಸತ್ಯ
ಸಹಾಯನ ಪತ್ತಿ ಸೂನೃತಾಳ ಗರ್ಭದಿಂದ ಸ್ವಧಾಮವೆಂಬ ರೂಪ
ದಲ್ಲಿ ಭಗವಂತನ ಅಂಶಾವತಾರವಾಗುವುದು ಹಾಗೂ ಅದೇ ರೂಪ
ದಲ್ಲಿ ಭಗವಂತನು ಆ ಮನ್ವಂತರವನ್ನು ಪಾಲಿಸುವನು || ೨೯ ||

ಪರಮ ಜಿತೇಂದ್ರಿಯನಾದ ದೇವಸಾವರ್ಣಿಯು ಹದಿಮೂರ
ನೆಯ ಮನುವಾಗುವನು. ಚಿತ್ರಸೇನ, ವಿಚಿತ್ರ ಮುಂತಾದವರು
ಅವನಿಗೆ ಪುತ್ರರಾಗಿ ಜನಿಸುವರು || ೩೦ || ಸುಕರ್ಮ, ಸುತ್ರಾಮ
ಮೊದಲಾದವರು ದೇವತೆಗಳಿರುವರು. ದಿವಸ್ತುತಿ ಎಂಬುವನು
ಇಂದ್ರನಾಗುವನು. ನಿರ್ಮೋಕ ಮತ್ತು ತತ್ತ್ವರಹಿತ ಮೊದಲಾದ
ವರು ಸಪ್ತರ್ಷಿಗಳಾಗುವರು || ೩೧ || ದೇವಕೋತ್ರನ ಪತ್ತಿ
ಬೃಹತಿಯ ಗರ್ಭದಿಂದ ಯೋಗೇಶ್ವರನ ರೂಪದಲ್ಲಿ ಭಗವಂತನ
ಅಂಶಾವತಾರವಾಗುವುದು. ಅದೇ ರೂಪದಲ್ಲಿ ದಿವಸ್ತುತಿಗೆ ಇಂದ್ರ
ಪದವಿಯನ್ನು ಕರುಣಿಸುವನು || ೩೨ ||

ರಾಜೇಂದ್ರ! ಇಂದ್ರಸಾವರ್ಣಿಯು ಹದಿನಾಲ್ಕನೆಯ ಮನು
ಆಗುವನು. ಉರು, ಗಂಭೀರುರು ಮುಂತಾದವರು ಅವನಿಗೆ
ಪುತ್ರರಾಗುವರು || ೩೩ || ಆಗ ಪವಿತ್ರ, ಚಾಕ್ಷುಷ ಮುಂತಾದ
ವರು ದೇವತೆಗಳಾಗುವರು. ಶುಚಿಯೆಂಬುವನು ಇಂದ್ರನಾಗು
ವನು. ಅಗ್ನಿ, ಬಾಹು, ಶುಚಿ, ಶುದ್ಧ ಮಾಗಧ ಮುಂತಾದವರು
ಸಪ್ತರ್ಷಿಗಳಾಗುವರು || ೩೪ || ಆ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ಸತ್ರಾಯಣದ
ಪತ್ತಿ ವಿತಾನಾಳ ಗರ್ಭದಿಂದ ಬೃಹದ್ವಾನುರೂಪನಾಗಿ ಭಗ
ವಂತನು ಅವತರಿಸಿ ಕರ್ಮಕಾಂಡವನ್ನು ವಿವರಿಸುವನು || ೩೫ ||

ಪರೀಕ್ಷಿತನೇ! ಈ ಹದಿನಾಲ್ಕು ಮನ್ವಂತರಗಳು ಭೂತ, ವರ್ತ
ಮಾನ, ಭವಿಷ್ಯ - ಮೂರೂ ಕಾಲಗಳಲ್ಲಿ ನಡೆಯುತ್ತಾ ಇರುತ್ತವೆ.
ಇವುಗಳ ಮೂಲಕವೇ ಒಂದುಸಾವಿರ ಚತುರ್ಯುಗಗಳುಳ್ಳ ಕಲ್ಪದ
ಗಣನೆ ಮಾಡಲಾಗುತ್ತದೆ || ೩೬ ||

ಹದಿಮೂರನೆಯ ಅಧ್ಯಾಯವು ಮುಗಿಯಿತು. || ೧೩ ||

ಇತಿ ಶ್ರೀಮದ್ವಾಗವತೇ ಮಹಾಪುರಾಣೇ ಪಾರಮಹಯ್ಯಾಂ ಸಂಹಿತಾಯಾಂ ಅಷ್ಟಮ ಸ್ಕಂಧೇ
ಮನ್ವಂತರಾನುವರ್ಗನಂ ನಾಮ ತ್ರಯೋದಶೋಽಧ್ಯಾಯಃ || ೧೩ ||

ಹದಿನಾಲ್ಕನೆಯ ಅಧ್ಯಾಯ

ಮನುವೇ ಮೊದಲಾದವರ ಕರ್ತವ್ಯ ನಿರೂಪಣೆ

ರಾಜೋವಾಚ

ಮನ್ವಂತರೇಷು ಭಗವನ್ಮಥಾ ಮನ್ವಾದಯಸ್ವಿಮೇ |
ಯಸ್ಮಿನ್ಮರ್ಮಣಿ ಯೇ ಯೇನ ನಿಯುಕ್ತಾಪ್ತದ್ವದ್ವ ಮೇ || ೧ ||

ಋಷಿರುವಾಚ

ಮನವೋ ಮನುಪುತ್ರಾಶ್ಚ ಮುನಯಶ್ಚ ಮಹೀಪತೇ |
ಇಂದ್ರಾಃ ಸುರಗಣಾಶ್ಚೈವ ಸರ್ವೇ ಪುರುಷತಾಪನಾಃ || ೨ ||

ಯಜ್ಞಾದಯೋ ಯಾಃ ಕಥಿತಾಃ ಪೌರುಷಸ್ತನವೋ ಸೃಪ |
ಮನ್ವಾದಯೋ ಜಗದ್ಭಾತಾಂ ನಯಂತ್ಯಾಭಃ ಪ್ರಚೋದಿತಾ || ೩ ||

ಚತುರ್ಯುಗಾಂತೇ ಕಾಲೇನ ಗ್ರಸ್ತಾನ್ ಕೃತಿಗಣಾನ್ಮಥಾ |
ತಪಸಾ ಋಷಯೋಽಪತ್ಯನ್ಯತೋ ಧರ್ಮಃ ಸನಾತನಃ || ೪ ||

ತತೋ ಧರ್ಮಂ ಚತುಷ್ಪಾದಂ ಮನವೋ ಪರಿಣೋದಿತಾಃ |
ಯಶ್ಚಾಃ ಸುಚಾರಯಂತ್ಯದ್ವಾಸ್ತೇ ಸ್ತೇ ಕಾಲೇ ಮಹೀಂ ಸೃಪ || ೫ ||

ಪಾಲಯಂತಿ ಪ್ರಜಾಪಾಲಾ ಯಾವದಂತಂ ವಿಭಾಗಶಃ |
ಯಜ್ಞಭಾಗಭುಜೋ ದೇವಾ ಯೇ ಚ ತತ್ರಾಸ್ತಿತಾಶ್ಚ ತೈಃ || ೬ ||

ಇಂದ್ರೋ ಭಗವತಾ ದತ್ತಾಂ
ತೈಲೋಕ್ಯತ್ರಿಯಮೂರ್ಧತಾಮ್ |
ಭುಂಜಾಣಃ ಸಾತಿ ಲೋಕಾಂ-
ಸ್ಮಿನ್ಯಾಮಂ ಲೋಕೇ ಪ್ರವರ್ಷತಿ || ೭ ||

ಜ್ಞಾನಂ ಚಾನುಯುಗಂ ಬ್ರೂತೇ ಹರಿಃ ಸಿದ್ಧಸ್ವರೂಪಧೃಕ್ |
ಋಷಿದೂಪಧರಃ ಕರ್ಮ ಯೋಗಂ ಯೋಗೇಶ್ವರೂಪಧೃಕ್ || ೮ ||

ಸರ್ಗಂ ಪ್ರಜೇಶರೂಪೇಣ ದಸ್ಯೂಷ್ಟನ್ಯಾತ್ಮರಾಡ್ಧೃಃ |
ಕಾಲರೂಪೇಣ ಸರ್ವೇಷಾಮಭಾವಾಯ ಪೃಥಗ್ಗುಣಃ || ೯ ||

ಪರೀಕ್ಷಿದ್ವಾಽಪಿ ಕೇಳಿದನು - ಪೂಜ್ಯರೇ ! ತಾವು ವರ್ಣಿಸಿದ ಈ ಮನುಗಳು, ಮನುಪುತ್ರರು, ಸಪ್ತರ್ಷಿಗಳು ತಮ್ಮ-ತಮ್ಮ ಮನ್ವಂತರಗಳಲ್ಲಿ ಯಾರಿಂದ ನಿಯುಕ್ತರಾಗುತ್ತಾರೆ ? ಯಾವ ಯಾವ ಕರ್ಮಗಳನ್ನು ಹೇಗೆಗೆ ಮಾಡುತ್ತಾರೆ ? ಇದನ್ನು ತಾವು ದಯಮಾಡಿ ನನಗೆ ಹೇಳುವವರಾಗಿರಿ. || ೧ ||

ಶ್ರೀಶುಕಮಹಾಶಯನಿಗಳು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ - ಎಲೈ ಪರೀಕ್ಷಿತನೇ ! ಮನುಗಳನ್ನು, ಮನುಪುತ್ರರನ್ನು, ಸಪ್ತರ್ಷಿಗಳನ್ನು, ದೇವತೆಗಳನ್ನು ಇಂದ್ರನನ್ನು ನಿಯುಕ್ತಗೊಳಿಸುವವನು ಸ್ವತಃ ಭಗವಂತನೇ ಆಗಿರುವನು. || ೨ || ರಾಜನೇ ! ಯಜ್ಞಪುರುಷನೇ ಮೊದಲಾದ ಭಗವಂತನ ಅಂತಃಪಾರಗಳನ್ನು ನಾನು ಹೇಳಿರುವೆನಲ್ಲ, ಅವುಗಳ ಪ್ರೇರಣೆಯಿಂದಲೇ ಮನುವೇ ಮೊದಲಾದವರು ಲೋಕದ ರಕ್ಷಣೆಯ ಕಾರ್ಯವನ್ನು ನಿರ್ವಹಿಸುತ್ತಾರೆ. || ೩ || ಕೃತ, ತ್ರೇತ, ದ್ವಾಪರ, ಕಲಿಗಳೆಂಬ ಚತುರ್ಯುಗಗಳ ಅಂತ್ಯದಲ್ಲಿ ಕಾಲಾನುಗುಣವಾಗಿ ನಷ್ಟವಾದ ವೇದಗಳನ್ನು ಸಪ್ತರ್ಷಿಗಳು ತಮ್ಮ ತಪಸ್ಸಿನಿಂದ ಪುನಃ ಕಂಡುಕೊಳ್ಳುವರು. ಆ ವೇದಗಳ ಸಮೂಹದಿಂದಲೇ ಸನಾತನ ಧರ್ಮದ ರಕ್ಷಣೆಯಾಗುತ್ತದೆ. || ೪ || ರಾಜೇಂದ್ರಾ ! ಭಗವಂತನ ಪ್ರೇರಣೆಯಿಂದ ತಮ್ಮ ತಮ್ಮ ಮನ್ವಂತರಗಳಲ್ಲಿ ಪ್ರಯತ್ನಪೂರ್ವಕ ಎಲ್ಲ ಮನುಗಳು ಪೃಥಿವಿಯಲ್ಲಿ ನಾಲ್ಕು ಚರಣಗಳಿಂದಲೂ ಪರಿಪೂರ್ಣವಾದ ಧರ್ಮದ ಅನುಷ್ಠಾನವನ್ನು ಮಾಡುತ್ತಾರೆ. || ೫ || ಮನುಪುತ್ರರು ಆಯಾ ಮನ್ವಂತರದ ಕಡೆಯವರಾಗೂ ಕಾಲ-ದೇವತೆಗಳನ್ನು ವಿಭಾಗಿಸಿಕೊಂಡು ಪ್ರಜಾಪಾಲನೆಯನ್ನೂ ಧರ್ಮದ ರಕ್ಷಣೆಯನ್ನೂ ಮಾಡುತ್ತಿರುತ್ತಾರೆ. ಪಂಚಮಹಾಯಜ್ಞಗಳಲ್ಲಿ ಭೋಕ್ತೆಗಳಾದ ಋಷಿಗಳೂ, ಪಿತೃಗಳೂ, ಭೂತಗಳೂ, ಮನುಷ್ಯರೂ ಇವರೊಡನೆ ದೇವತೆಗಳೂ ಆಯಾ ಮನ್ವಂತರದಲ್ಲಿ ನಡೆಯುವ ಯಜ್ಞಗಳ ಹವಿರ್ಭಾಗಗಳನ್ನು ಸ್ವೀಕರಿಸುತ್ತಾರೆ. || ೬ || ಇಂದ್ರನು ಭಗವಂತನಿಂದ ಕೊಡಲ್ಪಟ್ಟ ಸಂಪತ್ಕಮೃದ್ವಾದ ಮೂರು ಲೋಕಗಳ ಐಶ್ವರ್ಯವನ್ನೂ ಉಪಭೋಗಿಸುತ್ತಾ ಪ್ರಜೆಯ ಪಾಲನೆಯನ್ನು ಮಾಡುತ್ತಾನೆ. ಪ್ರಪಂಚದಲ್ಲಿ ಯಥೇಷ್ಟವಾಗಿ ಮಳೆಗೆರೆ ಯುವ ಅಧಿಕಾರವು ಇಂದ್ರನಿಗೇ ಇದೆ. || ೭ || ಭಗವಂತನು ಪ್ರತಿ ಯುಗ-ಯುಗಗಳಲ್ಲಿ ಸನಕಾದಿ ಸಿದ್ಧರ ರೂಪಗಳನ್ನು ಧರಿಸಿ ಜ್ಞಾನವನ್ನೂ, ಯಜ್ಞವಲ್ಲಾ, ದಿ ಋಷಿಗಳ ರೂಪದಿಂದ ಕರ್ತವ್ಯವನ್ನೂ, ದತ್ತಾತ್ರೇಯಾದಿ ಯೋಗೇಶ್ವರರ ರೂಪದಿಂದ ಯೋಗವನ್ನೂ ಉಪದೇಶಮಾಡುತ್ತಾನೆ. || ೮ || ಅವನು ಮರೀಚಿಯೇ ಮುಂತಾದ ಪ್ರಜಾವತಿಗಳ ರೂಪದಿಂದ ಸೃಷ್ಟಿಯ ನಿ್ಧಾರವನ್ನು ಮಾಡುತ್ತಾನೆ. ಸಾಮ್ರಾಟನ ರೂಪದಿಂದ ದಾಸ್ಯಗಳನ್ನು ಸಂಹರಿಸುತ್ತಾನೆ. ಶೀತೋಷ್ಣವೇ ಮೊದಲಾದ ವಿಭಿನ್ನ ಗುಣಗಳನ್ನು ಧರಿಸಿ ಕಾಲರೂಪದಿಂದ ಎಲ್ಲರನ್ನು ಸಂಹಾರದ ಕಡೆಗೆ ಒಯ್ಯುವನು. || ೯ || ನಾನು ಮತ್ತು ರೂಪಗಳ ಮಾಯೆಯಿಂದ ಪ್ರಾಣಿಗಳ

ಸ್ತೂಯಮಾಸೋ ಜನ್ಯರೇಭಿ-
ಮಾರ್ಯಯಾ ನಾಮರೂಪಯಾ |
ವಿಮೋಹಿತಾತ್ಮಭಿರ್ನಾನಾ-
ದರ್ಶನೈರ್ನ ಚ ದೃಶ್ಯತೇ || ೧೦ ||

ಏತತ್ಕಲ್ಪವಿಕಲ್ಪಸ್ಯ ಪ್ರಮಾಣಂ ಪರಿಕೀರ್ತಿತಮ್ |
ಯತ್ರ ಮನ್ವಂತರಾಣ್ಯಾಹುಶ್ವತುರ್ದಶ ಪುರಾವಿದಃ
|| ೧೧ ||

ಬುದ್ಧಿಯು ವಿಮೂಢವಾಗಿಬಿಟ್ಟಿದೆ. ಈ ಕಾರಣದಿಂದಲೇ ಅನೇಕ
ಪ್ರಕಾರದ ದರ್ಶನ ಶಾಸ್ತ್ರಗಳ ಮೂಲಕ ಭಗವಂತನ ಮಹಿಮೆ
ಯನ್ನೇ ಕೀರ್ತಿಸುತ್ತಿದ್ದರೂ ಅವನ ಮಾಸವಿಕ ಸ್ವರೂಪವನ್ನು ತಿಳಿ
ಯದೇ ಹೋಗುವರು. || ೧೦ ||

ಪರಿಣಿತನೇ! ಹೀಗೆ ನಾನು ನಿನಗೆ ಮಹಾಕಲ್ಪ ಮತ್ತು
ಅವಾಂತರ ಕಲ್ಪದ ಪರಿಮಾಣವನ್ನು ಹೇಳಿದೆ. ಪುರಾಣತತ್ತ್ವವನ್ನು
ಬಲ್ಲ ವಿದ್ವಾಂಸರು ಪ್ರಕಿಯೊಂದು ಅವಾಂತರ ಕಲ್ಪದಲ್ಲಿ ಹದಿ
ನಾಲ್ಕು ಮನ್ವಂತರಗಳನ್ನು ಹೇಳುವರು. || ೧೧ ||

ಹದಿನಾಲ್ಕನೆಯ ಅಧ್ಯಾಯವು ಮುಗಿಯಿತು. || ೧೪ ||

ಇತಿ ಶ್ರೀಮದ್ಭಾಗವತೇ ಮಹಾಪುರಾಣೇ ಪಾರಮಹಂಸ್ಯಾಂ ಸಂಹಿತಾಯಾಂ ಅಷ್ಟಮ ಸ್ಕಂಧೇ
ಚತುರ್ದಶೋಽಧ್ಯಾಯಃ || ೧೪ ||

ಹದಿನೈದನೆಯ ಅಧ್ಯಾಯ

ಬಲಿಚಕ್ರವರ್ತಿಯು ಸ್ವರ್ಗವನ್ನು ಜಯಿಸಿದುದು - ವಾಮನಾವತಾರದ ಕಥೆ

ರಾಜೋವಾಚ

ಬಲಿಃ ಪದತ್ರಯಂ ಭೂಮಿಃ ಕನ್ಯಾದ್ವರಿರಯಾಚತ |
ಭೂತೈಶ್ಚ ಕೃಪಣವಲ್ಲಭಾರ್ಥೋಽಪಿ ಬಬಂಧ ತಮ್
|| ೧ ||

ಏತದ್ವೇದಿತುಮಿಚ್ಛಾಮೋ ಮಹತ್ಕೃತೂಹಲಂ ಹಿ ನಃ |
ಯಚ್ಛೇಶ್ವರಸ್ಯ ಪೂರ್ಣಸ್ಯ ಬಂಧನಂ ಚಾಪ್ಯಸಾಗರಃ
|| ೨ ||

ಶ್ರೀಶುಕ ಉವಾಚ

ಪರಾಜಿತಶ್ರೀರಸುಭಿಶ್ಚ ಹಾಪಿತೋ
ಹೀಂದ್ರೇಣ ರಾಜನ್ಯಗುಭಿಃ ಸ ಜೀವಿತಃ |
ಸರ್ವಾತ್ಮನಾ ತಾನಭಜದ್ಭಗೂಸ್ತಲಿಃ
ಶಿಷ್ಯೋ ಮಹಾತ್ಮಾರ್ಥನಿವೇದನೇನ || ೩ ||

ತಂ ಬ್ರಾಹ್ಮಣಾ ಭೃಗವಃ ಪ್ರಿಯಮಾಣಾ
ಅಯೋಜಯನ್ವಿಶ್ವಜಿತಾ ತ್ರಿಣಾಕಮ್ |
ಜಿಗೀಷಮಾಣಂ ವಿಧಿನಾಭಿಪ್ರಿಚ್ಛ
ಮಹಾಭಿಷೇಕೇಣ ಮಹಾನುಭಾವಾಃ || ೪ ||

ಪರಿಕ್ಷಿದ್ಧಾಃ ಕೇಳಿದನು - ಪೂಜ್ಯರೇ! ಶ್ರೀಹರಿಯು
ಸ್ವಯಂ ಎಲ್ಲರಿಗೂ ಸ್ವಾಮಿಯಾಗಿದ್ದಾನೆ. ಹೀಗಿರುವಾಗ ಅವನು
ದೀನನಂತೆ ಬಲಿಚಕ್ರವರ್ತಿಯ ಬಳಿ ಮೂರು ಹೆಚ್ಚು ಭೂಮಿಯನ್ನು
ಏಕೆ ಬೇಡಿದನು? ಬೇಡಿದುದನ್ನು ಪಡೆದುಕೊಂಡ ಮೇಲೆ
ಶ್ರೀಹರಿಯು ಬಲಿಯನ್ನು ಏಕೆ ಬಂಧಿಸಿದನು? || ೧ || ಪರಿ
ಪೂರ್ಣಸ್ವರೂಪನೂ, ಯಜ್ಞೇಶ್ವರನೂ ಆದ ಭಗವಂತನು ಯಾಚಿ
ಸಿದ್ಧಿ ಮತ್ತು ನಿರಪರಾಧಿಯಾದ ಬಲಿಯನ್ನು ಬಂಧಿಸಿದ್ದು ಇವೆ
ರಡೂ ನನಗೆ ಬಹಳ ಅಚ್ಚರಿಯುಂಟುಮಾಡಿದೆ. ಇದು ಹೇಗೆ
ಸಂಭವಿಸಿತು? ಇವೆಲ್ಲವನ್ನು ನಾವು ಕೇಳಲು ಬಯಸುತ್ತೇವೆ. || ೨ ||

ಶ್ರೀಶುಕಮಹಾತಮನಿಗಳು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ - ಎಲೈ ಪರಿಣಿ
ತನೇ! ಇಂದ್ರನು ಬಲಿಯನ್ನು ಪರಾಭವಗೊಳಿಸಿ ಅವನ ಸಂಪ
ತ್ತನ್ನೂ ಕೊಡುಕೊಂಡನಲ್ಲದೆ ಅವನ ಪಾಣಗಳನ್ನೂ ಕಿತ್ತುಕೊಂಡಾಗ
ಭೃಗುನಂದನ ಶುಕ್ರಾಚಾರ್ಯರು ಅವನನ್ನು ಸಂಜೀವನೀ ವಿದ್ಯೆ
ಯಿಂದ ಬದುಕಿಸಿದರು. ಇದರಿಂದ ಶುಕ್ರಾಚಾರ್ಯರ ಶಿಷ್ಯನಾದ
ಮಹಾತ್ಮಾ ಬಲಿಯು ತನ್ನ ಸರ್ವಸ್ವವನ್ನು ಅವರ ಚರಣಗಳಲ್ಲಿ
ಅರ್ಪಿಸಿದನು ಹಾಗೂ ಅವನು ತನು-ಮನದಿಂದ ಗುರು
ಗಳೊಂದಿಗೆ ಸಮಸ್ತ ಭೃಗುವಂಶೀಯರಾದ ಬ್ರಾಹ್ಮಣರ ಸೇವೆ
ಮಾಡತೊಡಗಿದನು. || ೩ || ಇದರಿಂದ ಪ್ರಭಾವಶಾಲಿಗಳಾದ
ಭೃಗುವಂಶೀ ಬ್ರಾಹ್ಮಣರು ಅವನ ಮೇಲೆ ಬಹಳ ಪ್ರಸನ್ನರಾದರು
ಸ್ವರ್ಗವನ್ನು ಜಯಿಸಬೇಕೆಂಬ ಇಚ್ಛೆಯುಳ್ಳ ಬಲಿಚಕ್ರವರ್ತಿಗೆ
ಮಹಾನುಭಾವರಾದ ಅವರು ಮಹಾಭಿಷೇಕದ ವಿಧಿಯಿಂದ ಅಭಿ
ಷೇಕಮಾಡಿ ಅವನಿಂದ ವಿಶ್ವಜಿತ್ ಎಂಬ ಯಜ್ಞವನ್ನು ಮಾಡಿಸಿ
ದರು. || ೪ || ಯಜ್ಞದ ವಿಧಿಯಿಂದ ಹವಿಸ್ಸುಗಳ ಮೂಲಕ
ಯಜ್ಞೇಶ್ವರನನ್ನು ಪೂಜಿಸಿದಾಗ ಅಗ್ನಿಕುಂಡದಿಂದ ಇಂದ್ರನ

ತತೋ ರಥಃ ಕಾಂಚನಪಟ್ಟನದ್ಧೋ
ಹಯಾಶ್ಚ ಹರ್ಯಶ್ಚತುರಂಗವರ್ಣಾಃ |
ಧ್ವಜಶ್ಚ ಸಿಂಹೇನ ವಿರಾಜಮಾನೋ
ಹುತಾಶನಾದಾಸ ಹವಿರ್ಭರಿಷ್ಠಾತ್ || ೫ ||

ಧನುಶ್ಚ ದಿವ್ಯಂ ಪುರಟೋಪವದ್ಧಂ
ತೂಣಾವರಿಣೌ ಕವಚಂ ಚ ದಿವ್ಯಮ್ |
ಒತಾಮಹಸ್ತಸ್ಯ ದದೌ ಚ ಮೂರಾ-
ಮಮ್ಲಾನಪುಷ್ಪಾಂ ಜಲಜಂ ಚ ಕುಕ್ರಃ || ೬ ||

ಏವಂ ಸ ವಿಪ್ರಾರ್ಜಿತಯೋಧನಾರ್ಥ-
ಸ್ತೈಃ ಕಲ್ಪಿತಸ್ತನ್ಮಯನೋಽಥ ವಿಪ್ರಾನ್ |
ಪ್ರದಕ್ಷಿಣೇಕೃತ್ ಕೃತಪ್ರಣಾಮಃ
ಪ್ರಹ್ಲಾದಮಾಮಂತ್ಯ ನಮಶ್ಚಕಾರ || ೭ ||

ಅಥಾರುಹ್ಯ ರಥಂ ದಿವ್ಯಂ ಭೃಗುದತ್ತಂ ಮಹಾರಥಃ |
ಸುಸ್ತಗ್ಧರೋಽಥ ಸಂನಹ್ಯ ಧನ್ವಾ ಖಡ್ಗೇ ದೃತೇಪುಧಿಃ
|| ೮ ||

ಪೇಮಾಂಗದಲಸದ್ಭಾಷುಃ ಸುರಸ್ತಕರಕುಂಡಲಃ |
ರರಾಜ ರಥಮಾರೂಢೋ ಧಿಶ್ವಸ್ಥ ಇವ ಹವ್ಯವಾಟ್
|| ೯ ||

ತುಲೈಶ್ಚರ್ಯುಬಲಶ್ರೀಭಿಃ ಸ್ವಯೂಪೈರ್ವೈತ್ಯಯೂಥಪೈಃ |
ಒಬದ್ಧಿರಿವ ಖಂ ದೃಗ್ವಿರ್ವಹದ್ವಿ ಪರಿಧೀನಿವ
|| ೧೦ ||

ವೃತೋ ವಿಕರ್ಷಣ್ಣಹತೀಮಾಸುರೀಂ ಧ್ವಜನೀಂ ವಿಭುಃ |
ಯಯಾವಿಂದ್ರಪುರೀಂ ಸ್ವದ್ಧಾಂ ಕಂಪಯನ್ನಿವ ರೋದೋ
|| ೧೧ ||

ರಮ್ಯಾಮುಪವನೋದ್ಯಾನೈಃ ಶ್ರೀಮದ್ವರ್ಣಂದನಾದಿಭಿಃ |
ಕೂಪದ್ವಿಹಂಗಮಿಥುನೈರ್ಗಾಯನ್ನತ್ತಮಧುವ್ರತೈಃ
|| ೧೨ ||

ಪ್ರವಾಲಫಲಪುಷ್ಪೋರುಭಾರಶಾಖಾಮರದ್ರುಮೈಃ |
ಹಂಸಸಾರಸಚಿತ್ರಾಹ್ವಕಾರಂಧವಕುಲಾಕುಲಾಃ |
ನಲಿನ್ಯೋ ಯತ್ರ ಕ್ರೀಡಂತಿ ಪ್ರಮದಾಃ ಸುರಸೇವಿತಾಃ
|| ೧೩ ||

ಆಕಾಶಗಂಗಯಾ ದೇವ್ಯಾ ವೃತಾಂ ಪರಿಖಭೂತಯಾ |
ಪ್ರಾಕಾರೇಣಾಗ್ನಿವರ್ಣೇನ ಸಾಟ್ಪಾರೇನೋನ್ನತೇನ ಚ
|| ೧೪ ||

ಕುದುರಗಳಂತಿರುವ ಹಸುಬಣ್ಣವುಳ್ಳ ಕುದುರಗಳಿಂದಲೂ, ಸಿಂಹದ
ಚಿಹ್ನೆಯಿಂದ ವಿರಾಜಿಸುತ್ತಿದ್ದ ಧ್ವಜದಿಂದಲೂ ಕೂಡಿದ ಚಿನ್ನದ
ಪರಿಕರಗಳಿಂದ ಸಮಲಂಕೃತವಾದ ರಥವೊಂದು ಹೊರಬಂದಿತು.
|| ೫ || ಜೊತೆಗೆ ಸ್ವರ್ಣಭೂಷಿತ ದಿವ್ಯ ಧನುಸ್ಸೂ ಅಕ್ಷಯವಾದ
ಬತ್ತಲಕೆಯೂ, ದಿವ್ಯವಾದ ಅಭೇದ್ಯಕುಚವೂ ಪ್ರಕಟಗೊಂಡವು.
ಬಳಿಕ ಬ್ರಹ್ಮದೇವರು ಬಾಡದೇ ಇರುವ ಕಮಲದ ಮಾಲೆಯನ್ನೂ,
ಶುಕ್ರಾಚಾರ್ಯರೂ ಒಂದು ಶಂಖವನ್ನು ಅವನಿಗೆ ಅನುಗ್ರಹಿಸಿ-
ದರು. || ೬ || ಹೀಗೆ ಬ್ರಾಹ್ಮಣರ ಕೈವೆಯಿಂದ ಯುದ್ಧದ ಸಾಮಗ್ರಿ-
ಯನ್ನು ಪಡೆದುಕೊಂಡು, ಅವರಿಂದ ಸ್ವಸ್ತಿವಾಚನವನ್ನು ಮಾಡಿಸಿ
ಬಲಿಚಕ್ರವರ್ತಿಯು ಆ ಬ್ರಾಹ್ಮಣರಿಗೆ ಪ್ರದಕ್ಷಿಣೆಮಾಡಿ ನಮಸ್ಕರಿಸಿ-
ದನು. ಬಳಿಕ ಅಜ್ಞಾನದ ಪ್ರಹ್ಲಾದನಿಂದಲೂ ದಿಗ್ವಿಜಯಕ್ಕೆ ಅನು-
ಮತಿಯನ್ನು ಪಡೆದು ಅವನಿಗೂ ನಮಸ್ಕರಿಸಿದನು. || ೭ || ಮತ್ತೆ
ಬ್ರಹ್ಮನು ಅನುಗ್ರಹಿಸಿದ ಬಾಡದಿರುವ ಕಮಲದ ಮಾಲೆಯನ್ನು
ಧರಿಸಿ, ಭೃಗುವಂಶೀಯ ಬ್ರಾಹ್ಮಣರು ಕೊಟ್ಟಿರುವ ದಿವ್ಯವಾದ ರಥ
ವನ್ನೇರಿ, ಧನುಸ್ಸನ್ನು ಹಿಡಿದುಕೊಂಡು, ಕತ್ತಿಯನ್ನು ಸೊಂಬಕ್ಕೆ
ಬಿಗಿದು, ಬರಿದಾಗದ ಬತ್ತಲಕೆಯನ್ನು ಬೆನ್ನಿಗೊರಿಸಿದನು. || ೮ ||
ಸುವರ್ಣಮಯ ಭುಜಾರ್ತಿಗಳಿಂದಲೂ, ಹೊಳೆಯುತ್ತಿರುವ
ಮಕರಾಕಾರದ ಕುಂಡಲಗಳಿಂದಲೂ ಶೋಭಿಸುತ್ತಿದ್ದನು. ರಥಾ-
ರೂಢನಾಗಿ ಕುಳಿತಿರುವ ಬಲಿಚಕ್ರವರ್ತಿಯು ಅಗ್ನಿಕುಂಡದಲ್ಲಿ
ಪ್ರಜ್ವಲಿಸುವ ಅಗ್ನಿಯಂತೆ ಕಂಗೊಳಿಸುತ್ತಿದ್ದನು. || ೯ || ಅವನ
ಜೊತೆಗೆ ಅವನಂತೆ ಐಶ್ವರ್ಯ, ಬಲ, ಪರಾಕ್ರಮಗಳಿಂದ ಕೂಡಿದ
ದೈತ್ಯಸೇನಾಪತಿಗಳು ತಮ್ಮ ತಮ್ಮ ಸೈನ್ಯದೊಂದಿಗೆ ಹೊರಟರು.
ಬಲಿಚಕ್ರವರ್ತಿಯು ಕ್ರೋಧತುಂಬಿದ ಕಣ್ಣುಗಳಿಂದಲೇ ಆಕಾಶ
ವನ್ನು ಕುದಿಯುತ್ತಿರುವನೋ, ಎಂಬಂತೆಯೂ ದಿಕ್ಕುಗಳನ್ನು ಸುಟ್ಟು
ಬಿಡುತ್ತಿರುವನೋ ಎಂದು ಕಾಣುತ್ತಿತ್ತು. || ೧೦ || ರಾಕ್ಷಸರ ದೊಡ್ಡ
ವಾದ ಸೈನ್ಯದೊಡನೆ ಪ್ರಭುವಾದ ಬಲಿಯು ಭೂಮ್ಯಾಕಾಶಗಳನ್ನು
ನೆಡುಗಿಸುತ್ತಿರುವನೋ ಎಂಬಂತೆ ಗರ್ಜಿಸುತ್ತಾ ಸಂಪತ್ತಮೃದ್ಧವಾದ
ಅಮರಾವತಿಗೆ ಧಾಳಿಯಿಟ್ಟನು. || ೧೧ ||

ದೇವತೆಗಳ ಆ ರಾಜಧಾನಿ ಅಮರಾವತಿಯು ಭಾರೀ ಸುಂದರ
ವಾದ ನಂದನವನವೇ ವೊದಲಾದ ಉದ್ಯಾನವನಗಳಿಂದಲೂ,
ಉಪವನಗಳಿಂದಲೂ ಪರಿಶೋಭಿಸುತ್ತಿತ್ತು. ಆ ಉದ್ಯಾನ-ಉಪ-
ವನಗಳಲ್ಲಿ ಪಕ್ಷಿಗಳ ಜೋಡಿಗಳೂ, ಮಧುವಾನದಿಂದ ಮತ್ತೇರಿದ
ದುಂದಗಳು ಉಲಿಯುತ್ತಿದ್ದವು. || ೧೨ || ನವಪಲ್ಲವಗಳಿಂದಲೂ,
ಫಲ-ಪುಷ್ಪಗಳಿಂದಲೂ, ಕಲ್ಪವೃಕ್ಷದ ಕೊಂದೆಗಳು ಶೋಭಿಸುತ್ತಿ-
ದ್ದವು. ಅಲ್ಲಿಯ ಸರೋವರಗಳು ಹಂಸ, ಸಾರಸ, ಚಕ್ರವಾಕ,
ಕಾರಂಡವ ವೊದಲಾದ ಪಕ್ಷಿಗಳಿಂದ ತುಂಬಿದ್ದವು. ಆ ಸರೋವರ-
ಗಳಲ್ಲೇ ದೇವತೆಗಳಿಂದ ಸಮ್ಮಾನಿತರಾದ ದೇವಾಂಗನೆಯರು
ಜಲಕ್ರೀಡೆಯಾಡುತ್ತಿದ್ದರು. || ೧೩ || ಜ್ಯೋತಿರ್ಮಯ ಆಕಾಶ
ಗಂಗೆಯು ಕಂಡಕಂಡ ಅಮರಾವತಿಯನ್ನು ಸುತ್ತಲೂ ಆವರಿಸಿ
ಕೊಂಡಿತ್ತು. ಅಮರಾವತಿಯ ಸುತ್ತಲೂ ಎತ್ತರವಾದ ಬೆಂಕಿಯಂತೆ
ಜಾಜ್ಜಲ್ಮಮಾನವಾಗಿದ್ದ, ಉಪರಿಗೆಯಿಂದ ಕೂಡಿದ ಸುವರ್ಣಮ-
ಯವಾದ ಪ್ರಾಕಾರವಿದ್ದಿತು. || ೧೪ || ಆ ಪ್ರಾಕಾರದ ಸುತ್ತಲೂ

ರುಕ್ಕಪಟ್ಟಕಪಾಟೈಶ್ಚ ದ್ವಾರೈಃ ಸ್ತುತಿಕಗೋಪುರೈಃ |
ಜುಷ್ಠಾಂ ವಿಭಕ್ತಪ್ರಪಥಾಂ ವಿಶ್ವಕರ್ಮವಿನಿರ್ಮಿತಾಮ್ || ೧೫ ||

ಸಭಾಚಿತ್ತರಥ್ಯಾಢ್ಯಾಂ ವಿಮಾನೈಸ್ಕರ್ಮದೈರ್ಮಿತಾಮ್ |
ಶೃಂಗಾಟಕೈರ್ಮಣಮಯೈರ್ವಜ್ರವಿಮ್ರಮವೇದಿಭಿಃ || ೧೬ ||

ಯತ್ರ ನಿತ್ಯವಯೋರೂಪಾಃ ಶ್ಯಾಮಾ ವಿರಜವಾಸಸಃ |
ಭ್ರಾಜಂತೇ ರೂಪವನ್ನಾಯೋ ಹೃಚಿರ್ಭಿರಿವ ವಹ್ನಯಃ || ೧೭ ||

ಸುರಸ್ಮಿತೇಶವಿಭ್ರಪ್ತನವಸೌಗಂಧಿಕಸ್ತಚಾಮ್ |
ಯತ್ರಾಮೋದಮುಪಾದಾಯಿ ಮಾರ್ಗ ಆವಾತಿ ಮಾರುತಃ || ೧೮ ||

ಹೇಮಜಾಲಾಕ್ಷನಿರ್ಗಚ್ಛದ್ವಾಮೇನಾಗುರುಗಂಧಿನಾ |
ಪಾಂಡುರೇಣ ಪ್ರತಿಚ್ಛನ್ನಮಾರ್ಗೇ ಯಾಂತಿ ಸುರಪ್ರಿಯಾಃ || ೧೯ ||

ಮುಕ್ತಾವಿತಾನೈರ್ಮಣಹೇಮಕೇತುಭಿ-
ರ್ನಾನಾಪತಾಕಾವಲಭೀಭಿರಾವೃತಾಮ್ |
ಶಿಖಂಡಿಸಾರಾವತಭೃಂಗನಾದಿತಾಂ
ವೈಮಾನಿಕಸ್ತುಕಲಗೀತಮಂಗಲಾಮ್ || ೨೦ ||

ಮೃದಂಗಶಂಖಾನಕದುಂದುಭಿಸ್ತನೈಃ
ಸತಾಲವೀಣಾಮುರಜರ್ಪಿವೇಣುಭಿಃ |
ನೃತ್ಯೈಃ ಸವಾದೈರುಪದೇವಗೀತಕೈಃ-
ರ್ಮಣೋರಮಾಂ ಸ್ತುತ್ರಭಯಾ ಚಿತಪ್ರಭಾಮ್ || ೨೧ ||

ಯಾಂ ನ ವ್ರಜಂತ್ಯಧರ್ಮಿಷ್ಠಾಃ ಖಿಲಾ ಭೂತದುಷ್ಠಾಃ ಶಶಾಃ |
ಮಾನಿನಃ ಕಾಮಿನೋ ಲುಬ್ಧಾ ಏಭಿರ್ಹೀನಾ ವ್ರಜಂತಿ ಯತ್ || ೨೨ ||

ತಾಂ ದೇವಧಾನೀಂ ಸ ವರೂಢಿನೀಪತಿ-
ರ್ಬಹಿಃ ಸಮಂತಾದ್ರುರುಧೇ ಪ್ರತನ್ಯಯಾ |
ಆಶಾರ್ಯದತ್ತಂ ಜಲಜಂ ಮಹಾಸ್ತನಂ
ದಧೌಪ್ರಯುಂಜನ್ಯಯಮಿಂದ್ರಯೋಷಿತಾಮ್ || ೨೩ ||

ಚಿನ್ನದ ಕವಾಟಗಳಿಂದ ಕೂಡಿದ ಮಹಾದ್ವಾರಗಳೂ, ಸ್ತುತಿಕ ಮಯವಾದ ಗೋಪುರಗಳಿದ್ದವು. ಅಲ್ಲಿ ಬೇರೆ-ಬೇರೆಯಾದ ದೊಡ್ಡ-ದೊಡ್ಡ ರಾಜಮಾರ್ಗಗಳಿದ್ದು ಸ್ವತಃ ವಿಶ್ವಕರ್ಮನೇ ಆ ಮಾರ್ಗವನ್ನು ನಿರ್ಮಿಸಿದ್ದನು. || ೧೫ || ಸಭಾಭವನಗಳಿಂದಲೂ, ಚೌಕಗಳಿಂದಲೂ, ಆಗಲವಾದ ರಥಬೇದಿಗಳಿಂದಲೂ ಅದು ಶೋಭಾಯಮಾನವಾಗಿತ್ತು. ಹತ್ತುಕೋಟಿ ವಿಮಾನಗಳು ಅಮರಾ ವತಿಯನ್ನು ಆಲಂಕರಿಸಿದ್ದವು. ರತ್ನಖಚಿತವಾದ ವಜ್ರ, ಹವಳ ಗಳಿಂದ ಚಂದವಾಗಿ ನಿರ್ಮಿಸಲ್ಪಟ್ಟ ಜಗುಲಿಗಳು ಅಮರಾವತಿಯ ನಾಲ್ಕು ಮಾರ್ಗಗಳು ಕೂಡುವ ಚೌಕಗಳಲ್ಲಿ ಶೋಭಿಸುತ್ತಿದ್ದವು. || ೧೬ || ಅಲ್ಲಿಯ ಸ್ತ್ರೀಯರು ಯಾವಾಗಲೂ ಹದಿನಾರು ವರ್ಷದವರಂತೆ ಇರುತ್ತಾರೆ. ಅವರ ಯೌವನ ಮತ್ತು ಸೌಂದರ್ಯವು ಸ್ಮರಣೀಯವಾದ್ದು. ಅವರು ನಿರ್ಮಲವಾದ ವಸ್ತ್ರಗಳನ್ನು ಟುಕ್ಕೊಂಡು ಆ ನಾರಿಯರು ಜ್ವಾಲೆಗಳಿಂದ ಕೂಡಿದ ಅಗ್ನಿಯೋ ಪಾದಿಯಲ್ಲಿ ರಾರಾಜಿಸುತ್ತಿದ್ದರು. || ೧೭ ||

ದೇವಾಂಗನೆಯರ ಮುಡಿಯಿಂದ ಜಾರಿಬಿದ್ದ ಸೂತನ ಸೌಗಂಧಿಕಾಫವೃಗಳ ಸುರಭಿಯನ್ನು ಹೊತ್ತು ವಾಯುದೇವನು ಅಲ್ಲಿಯ ಮಾರ್ಗಗಳಲ್ಲಿ ಮಂದ-ಮಂದವಾಗಿ ಬೀಸುತ್ತಿದ್ದನು. || ೧೮ || ಮಹಾಸೌಧಗಳ ಸ್ವರ್ಣಮಯ ಕಿಟಕಿಗಳಿಂದ ಹೊರ ಸೂಸುತ್ತಿದ್ದ ಅಗರುವಾಸನೆಯಿಂದ ಕೂಡಿದ ಬಿಳಿಯ ಹೊಗೆ ಯಿಂದ ಸಮಾಪೃತವಾದ ಮಾರ್ಗಗಳಲ್ಲಿ ದೇವಾಂಗನೆಯರು ಸಂಚರಿಸುತ್ತಿದ್ದರು. || ೧೯ || ಅಲ್ಲಿ ಮುತ್ತುಗಳ ಝಲ್ಲರಿಗಳಿಂದ ಅಲಂಕೃತವಾದ ಮಂಟಪಗಳಿಂದಲೂ, ರತ್ನಖಚಿತವಾದ ಚಿನ್ನದ ಧ್ವಜಗಳಿಂದಲೂ, ಸೌಧಗಳ ಮೇಲೆ ಪಾರಾಡುತ್ತಿದ್ದ ನಾನಾ ವಿಧ ವಾದ ಪತಾಕೆಗಳಿಂದಲೂ ಸಮಾಪೃತವಾಗಿದ್ದು ನವಿಲು, ಪಾರಿ ವಾಳ, ದುಂಬಿಗಳ ಧ್ವನಿಗಳಿಂದಲೂ, ದೇವತೆಗಳ ಇಂಪಾದ ಸಂಗೀತದಿಂದಲೂ ಅಲ್ಲಿ ಮಂಗಳಮಯ ವಾತಾವರಣ ನಿರ್ಮಾಣ ವಾಗಿತ್ತು. || ೨೦ || ಮೃದಂಗ, ಶಂಖ, ಅನಕ, ಡೋಲು, ವೀಣಾ-ವೇಣು ಮೊದಲಾದ ವಾದ್ಯಗಳು ಸುಡಿಸಲ್ಪಡುತ್ತಿದ್ದವು. ಗಂಧ ವರ್ಷು ವಾದ್ಯಗಳ ಜೊತೆಗೆ ಹಾಡುತ್ತಿದ್ದರೆ, ಅಪ್ಸರೆಯರು ನರ್ತನ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದರು. ಆ ಅಮರಾವತಿಯು ತನ್ನ ಕಾಂತಿಯಿಂದ ಕಾಂತಿಯ ಅಧಿದೇವತೆಯನ್ನೂ ಧಿಕ್ಕರಿಸುತ್ತಿದೆಯೋ ಎಂಬಂತೆ ಕಾಣುತ್ತಿದ್ದಿತು. ಅಂತಹ ಅಮರಾವತಿಯನ್ನು ಬಲಿಯು ನೋಡಿ ದನು. || ೨೧ || ಆ ಪುರಿಯಲ್ಲಿ ಅಧರ್ಮಿಗಳು, ದುಷ್ಪರು, ಜೀವ ದ್ರೋಹಿಗಳು, ಮೋಸಗಾರರು, ದುರಭಿಮಾನಿಗಳು, ಕಾಮುಕರು, ಶೋಭಿಗಳು ಹೋಗಲಾರರು. ಇಂತಹ ದೋಷಗಳಿಂದ ರಹಿತ ರಾದವರು ಮಾತ್ರ ಅಲ್ಲಿಗೆ ಹೋಗಬಲ್ಲರು. || ೨೨ || ಅಸುರರ ಸೇನೆಯ ಒಡೆಯನಾದ ಬಲಿಚಕ್ರವರ್ತಿಯು ತನ್ನ ಛಾರೀ ದೊಡ್ಡ ಸೈನ್ಯದಿಂದ ಅಮರಾವತಿಯನ್ನು ಹೊರಗಿನಿಂದ ಮುತ್ತಿಗೆ ಹಾಕಿ ದನು. ಅವನು ಶುಕ್ರಾಚಾರ್ಯರು ಇತ್ತ ಮಹಾಶಂಖವನ್ನು ಉದಿ ದನು. ಇದರಿಂದ ಇಂದ್ರವಕ್ಷಿಯರ ಹೃದಯದಲ್ಲಿ ಭಯವನ್ನು ಹುಟ್ಟಿಸುತ್ತಾ ಆ ಶಂಖಧ್ವನಿಯು ಎಲ್ಲೆಡೆ ಹರಡಿಕೊಂಡಿತು. || ೨೩ ||

ಮಘವಾಂಸ್ತಮಭಿಪ್ರೇತ್ಯ ಬಲೇಃ ಪರಮಮುದ್ಯಮಮ್ |
ಸರ್ವದೇವಗಣೋಪೇತೋ ಗುರುಮೇತದುವಾಚ ಹ
|| ೨೪ ||

ಭಗವನ್ನುದ್ಯಮೋ ಭೂಯಾಸ್ಪಲೇರ್ನಃ ಪೂರ್ವವೈರಿಣಃ |
ಅವಿಷಹ್ಯಮಿಮಂ ಮನ್ಯೇ ಕೇನಾಸೀತ್ತೇಜೋರ್ಜಿತಃ
|| ೨೫ ||

ನೈಸಂ ಕಶ್ಚಿತ್ಕುತೋ ವಾಪಿ ಪ್ರತಿವ್ಯೋಧುಮಧೀಶ್ವರಃ |
ಪಿಬನ್ನಿವ ಮುಖೇನೇದಂ ರಿಹನ್ನಿವ ದಿಶೋ ದಶ |
ದಹನ್ನಿವ ದಿಶೋ ದೃಗ್ವಿ ಸಂವರ್ತಾಗ್ನಿಂವೋತ್ತಿತಃ
|| ೨೬ ||

ಬ್ರೂಹಿ ಕಾರಣಮೇತಸ್ಯ ದುರ್ಧರ್ಷತ್ವಸ್ಯ ಮದ್ರಿಷೋಃ |
ಓಜಃ ಸಹೋ ಬಲಂ ತೇಜೋ ಯತ ಏತತ್ ಮುದ್ಯಮಃ
|| ೨೭ ||

ಗುರುರುವಾಚ

ಜಾನಾಮಿ ಮಘವನ್ ಶತ್ಕೋರುನ್ಮತೇರಸ್ಯ ಕಾರಣಮ್ |
ಶಿಷ್ಯಾಯೋಪಭೃತಂ ತೇಜೋ ಭೃಗುಭಿರ್ಬ್ರಹ್ಮವಾದಿಭಃ
|| ೨೮ ||

ಭವದ್ವಿದ್ವೋ ಭವಾಸ್ವಾಪ್ತಿ ವರ್ಜಯಿತ್ವೇಶ್ವರಂ ಹರಿಮ್ |
ನಾಸ್ಯ ಶಕ್ತಃ ಪುರಃ ಸ್ಥಾಪುಂ ಕೃತಾಂಶಸ್ಯ ಯಥಾ ಜನಾಃ
|| ೨೯ ||

ತಸ್ಮಾನ್ನಿಲಯಮುತ್ಪಜ್ಯ ಯೂಯಂ ಸರ್ವೇ ತ್ರಿವಿಷ್ಟಮ್ |
ಯಾತ ಕಾಲಂ ಪ್ರತೀಕ್ಷಂತೋ ಯತಃ ಶತ್ಕೋರ್ವಿಪರ್ಯಯಃ
|| ೩೦ ||

ಏಷ ವಿಪ್ರಬಲೋದರ್ಕಃ ಸಂಪ್ರತ್ಯೂರ್ಜಿತವಿಕ್ರಮಃ |
ತೇಷಾಮೇವಾಜಮಾನೇನ ಸಾನುಬಂಧೋ ವಿನಂಕ್ತ್ಯತಿ
|| ೩೧ ||

ಏವಂ ಸುಮಂತ್ರತಾರ್ಥಾಸ್ತೇ ಗುರುಕಾರ್ಥಾನುದರ್ಶಿನಾ |
ಹಿತ್ವಾ ತ್ರಿವಿಷ್ಟಪಂ ಜಗ್ಗುರ್ಗೀರ್ವಾಣಾಃ ಕಾಮರೂಪಿಣಃ
|| ೩೨ ||

ದೇವೇಷ್ಟಥ ನಿಲೀನೇಷು ಬಲಿವೈರೋಚನಃ ಪುರೀಮ್ |
ದೇವಧಾನೀಮಧಿಷ್ಠಾಯ ವಶಂ ನಿರ್ಯೇ ಜಗತ್ತಯಮ್
|| ೩೩ ||

ತಂ ವಿಶ್ವಜಯಿನಂ ಶಿಷ್ಯಂ ಭೃಗವಃ ಶಿಷ್ಯವತ್ಸಲಾಃ |
ಶತೇನ ಹಯಮೇಧಾನಾಮನುವ್ರತಮಯಾಜಯನ್
|| ೩೪ ||

ಬಲಿಯು ಯುದ್ಧಕ್ಕಾಗಿ ಭಾರೀ ಸಿದ್ಧತೆಯನ್ನು ಮಾಡಿರುವನು ಎಂದು ನೋಡಿದ ಇಂದ್ರನು ಎಲ್ಲ ದೇವತೆಗಳೊಂದಿಗೆ ತಮ್ಮ ಗುರುಗಳಾದ ಬೃಹಸ್ಪತ್ಯಾಚಾರ್ಯರ ಬಳಿಗೆ ಹೋಗಿ ಇಂತೆಂದು - || ೨೪ || ವೂಚ್ಯರೇ! ಹಿಂದಿನ ನಮ್ಮ ಶತ್ರುವಾದ ಬಲಿಯು ಈ ಬಾರಿ ಯುದ್ಧಕ್ಕಾಗಿ ಭಾರೀ ಸಿದ್ಧತೆ ಮಾಡಿರುವನು. ನಮ್ಮಿಂದ ಅವನನ್ನು ಇದಿರಿಸಲು ಸಾಧ್ಯವಾಗದೆಂದೇ ನನಗೆ ಅನಿಸುತ್ತದೆ. ಇವನು ಯಾವ ಶಕ್ತಿಯಿಂದ ನಮ್ಮನ್ನು ಎದುರಿಸುವಷ್ಟು ಬಲಶಾಲಿಯಾಗಿದ್ದಾನೆ, ತಿಳಿಯದು. || ೨೫ || ಈ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ಬಲಿಯನ್ನು ಯಾರೂ ಕೂಡ ಯಾವ ರೀತಿಯಿಂದಲೂ ತಡೆಯಲಾರರು ಎಂದು ನನಗೆ ಭಾಸವಾಗುತ್ತದೆ. ಅವನು ಪ್ರಳಯಾಗ್ನಿಯಂತೆ ಬೆಳೆದಿರುವನು ಮತ್ತು ಈ ವಿಶ್ವವನ್ನೇ ಬಾಯಿಂದ ಹಿಂದುಬಿಡುವನೋ ಎಂದೆನಿಸುತ್ತದೆ. ಹತ್ತು ದಿಕ್ಕುಗಳನ್ನೂ ಕಬವಾಯಿಂದ ನೆಕ್ಕಿಬಿಡುವನೋ ಮತ್ತು ಕಣ್ಣುಗಳ ಜ್ವಾಲೆಗಳಿಂದ ದಹದಿಕ್ಕುಗಳನ್ನೂ ಸುಟ್ಟುಬಿಡುವನೋ ಎಂಬಂತಿದೆ. || ೨೬ || ನನ್ನ ಶತ್ರುವಾದ ಬಲಿಗೆ ನಾನೂ ಕೂಡ ಎದುರಿಸಲಾರದಷ್ಟು ಪರಾಕ್ರಮವು ಎಲ್ಲಿಂದ ಬಂತು? ಯಾವುದರಿಂದ ಇವನಿಗೆ ಇಂದ್ರಿಯ ಶಕ್ತಿಯೂ, ಮನಶ್ಚಕ್ತಿಯೂ, ದೇಹಶಕ್ತಿಯೂ, ತೇಜಸ್ಸು ಮತ್ತು ಈ ಸಮುದೋಡ್ಯಮಕ್ಕೆ ಪ್ರೇರಣೆಯೂ ಲಭಿಸಿತು? ಎಂಬುದನ್ನು ದಯವಿಟ್ಟು ಹೇಳಿರಿ. || ೨೭ ||

ದೇವರು ಬೃಹಸ್ಪತ್ಯಾಚಾರ್ಯರು ಹೇಳಿದರು - ಇಂದ್ರನೇ | ನನ್ನ ಈ ಶತ್ರುವಿನ ಉನ್ನತಿಯ ಕಾರಣವನ್ನು ಬಲ್ಲೆನು. ಬೃಹ್ಮವಾದಿಗಳಾದ ಭೃಗುವಂತೀಯರು ತಮ್ಮ ಶಿಷ್ಯ ಬಲಿಯಲ್ಲಿ ಮಹಾನ್ ತೇಜಃ-ಬಲಗಳ ಭಂಡಾರವನ್ನೇ ತುಂಬಿರುವರು. || ೨೮ || ಸರ್ವೇಶ್ವರನಾದ ಶ್ರೀಹರಿಯನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ನೀನಾಗಲೀ, ನಿನ್ನಂತಹವರು ಯಾರೂ ಬಲಿಯ ಮುಂದೆ - ಕಾಲನ ಮುಂದೆ ಪ್ರಾಣಿಗಳು ಹೇಗೆ ನಿಲ್ಲಲಾರರೋ ಹಾಗೇ ನಿಲ್ಲಲಾರಿರಿ. || ೨೯ || ಅದಕ್ಕಾಗಿ ನೀವೆಲ್ಲ ಸ್ವರ್ಗವನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಅಡಗಿಕೊಂಡಿರಿ. ಶತ್ರುವಿನ ಭಾಗ್ಯಚಕ್ರವು ವಿಪರೀತವಾಗುವವರೆಗೆ ನೀವು ಪ್ರತೀಕ್ಷೆಮಾಡುತ್ತಾ ಇರಿ. || ೩೦ || ಈ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ಭೃಗುವಂತೀ ಬ್ರಾಹ್ಮಣರ ತೇಜದಿಂದಲೇ ಬಲಿಯು ಅಭಿವೃದ್ಧಿ ಉತ್ತರೋತ್ತರವಾಗಿ ಬೆಳೆಯುತ್ತಾ ಇದೆ. ಅವನು ಬ್ರಾಹ್ಮಣರನ್ನು ತಿರಸ್ಕರಿಸಿದಾಗ, ಅವಮಾನಗೊಳಿಸಿದಾಗ ಅವನು ತನ್ನ ಪರಿವಾರದೊಂದಿಗೆ ವಿನಾಶಹೊಂದುವನು. || ೩೧ || ದೇವರು ಬೃಹಸ್ಪತ್ಯಾಚಾರ್ಯರು ದೇವತೆಗಳ ಸ್ವಾರ್ಥ ಮತ್ತು ಪರಮಾರ್ಥವೆಲ್ಲವನ್ನು ಬಲ್ಲವರಾಗಿದ್ದರು. ಗುರುಗಳು ಹೀಗೆ ದೇವತೆಗಳಿಗೆ ಸಲಹೆ ನೀಡಿದಾಗ ಅವರೆಲ್ಲರೂ ಇಷ್ಟಾನುಸಾರವಾದ ರೂಪಗಳನ್ನು ಧರಿಸಿ ಸ್ವರ್ಗವನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಹೊರಟು ಹೋದರು. || ೩೨ || ದೇವತೆಗಳು ಅಡಗಿಕೊಂಡಾಗ ವಿರೋಚನನಿಂದನ ಬಲಿಯು ಅಮರಾವತಿಯ ಮೇಲೆ ತನ್ನ ಅಧಿಕಾರವನ್ನು ಸ್ಥಾಪಿಸಿ, ಮೂರುಲೋಕಗಳನ್ನು ವಶಪಡಿಸಿಕೊಂಡು ಆಳತೊಡಗಿದನು. || ೩೩ || ಬಲಿಶಕ್ತವರ್ತಿಯು ವಿಶ್ವವಿಜಯಿಯಾದಾಗ ಶಿಷ್ಯ ಪ್ರೇಮಿ ಶುಕ್ರಾಚಾರ್ಯರೇ ಮೊದಲಾದ ಭೃಗುವಂತೀಯರು ತಮ್ಮ ಶಿಷ್ಯನಾದ ಬಲಿಯಿಂದ ನೂರು ಅಶ್ವಮೇಧ ಯಜ್ಞಗಳನ್ನು ಮಾಡಿದರು. || ೩೪ ||

ತತ್ಸದನುಭಾವೇನ ಭುವನತ್ರಯವಿಶ್ವತಾಮ್ |
ಕೀರ್ತಿಂ ದಿಕ್ಷು ವಿಕರ್ಷಾನ್ತಃ ಸ ರೇಷ ಉದುರಾಡಿವ
|| ೩೫ ||

ಬುಭುಜೇ ಚ ಶ್ರಿಯಂ ಸ್ವದ್ಧಾಂ ದ್ವಿಜದೇವೋಪಲಂಭಿತಾಮ್ |
ಕೃತಕೃತ್ಯಮಿವಾತ್ಮಾನಂ ಮನ್ಯಮಾನೋ ಮಹಾಮನಾಃ
|| ೩೬ ||

ಆ ಯಜ್ಞಗಳ ಮೂಲಕ ಬಲಿಯ ಕೀರ್ತಿ ಕೌಮುದಿಯು
ಮೂರು ದಿಕ್ಕುಗಳನ್ನೂ ಆಕ್ರಮಿಸಿ ದಶದಿಕ್ಪುಗಳಲ್ಲಿಯೂ
ಪರಿಸಿತು ಹಾಗೂ ಅವನು ನಕ್ಷತ್ರಗಳ ರಾಜನಾದ ಚಂದ್ರನಂತೆ
ಶೋಭಾಯಮಾನ್ಯನಾದನು || ೩೫ || ದೇವತಾ ಸ್ವರೂಪರಾದ
ಬ್ರಾಹ್ಮಣರ ಕೃಪಾಶ್ರಯದಿಂದ ಲಭಿಸಿದ ಸಂಪತ್ಸಮೃದ್ಧವಾದ
ರಾಜ್ಯಲಕ್ಷ್ಮಿಯನ್ನು ಮಹಾತ್ಮನಾದ ಒಲಿಯು ಉಪಭೋಗಿಸುತ್ತಾ
ತನ್ನನ್ನು ಕೃತಕೃತ್ಯನೆಂದು ಭಾವಿಸಿಕೊಂಡನು || ೩೬ ||

ಹದಿನೈದನೆಯ ಅಧ್ಯಾಯವು ಮುಗಿಯಿತು || ೧೫ ||

ಇತಿ ಶ್ರೀಮದ್ಭಾಗವತೇ ಮಹಾಪುರಾಣೇ ಪಾರಮಹರ್ಯಾಂ ಸಂಹಿತಾಯಾಂ ಅಷ್ಟಮ ಸ್ಕಂಧೇ
ಪಂಚದಶೋಽಧ್ಯಾಯಃ || ೧೫ ||

ಹದಿನಾರನೆಯ ಅಧ್ಯಾಯ

ಕಶ್ಯಪರು ಅದಿತಿಗೆ ಪಯೋವ್ರತವನ್ನು ಉಪದೇಶಿಸಿದುದು

ಶ್ರೀಶುಕ ಉವಾಚ

ದಿವಂ ಪುತ್ರೇಷು ನಪ್ತೇಷು ದೇವಮಾತಾದಿತ್ತದಾ |
ಹೃತೇ ತ್ರಿವಿಷ್ಣೋ ದೈತ್ಯಃ ಪರ್ಯತಪ್ತದನಾಥವತ್
|| ೧ ||

ಏಕದಾ ಕಶ್ಯಪಸ್ತ್ಯಾ ಆಶ್ರಮಂ ಭಗವಾನಗಾತ್ |
ನಿರುತ್ಸವಂ ನಿರಾನಂದಂ ಸಮಾರ್ಥೇರ್ವಿರತ್ತಿರಾತ್
|| ೨ ||

ಸ ಪತ್ತೀಂ ದೀನವದನಾಂ ಕೃತಾಸನಪರಿಗ್ರಹಃ |
ಸಭಾಜಿತೋ ಯಥಾನ್ಯಾಯಮಿದಮಾಹ ಕುರೂದ್ವಹ
|| ೩ ||

ಅಪ್ಯಭದ್ರಂ ನ ವಿಪ್ರಾಣಾಂ ಭದ್ರೇ ಲೋಕೇಽಧುನಾಽಽಗತಮ್ |
ನ ಧರ್ಮಸ್ಯ ನ ಲೋಕಸ್ಯ ಮೃತ್ಯೋಶ್ಚಂದಾನುವರ್ತಿನಃ
|| ೪ ||

ಅಪಿ ವಾಕುಶಲಂ ಕಿಂಚಿದ್
ಗೃಹೇಷು ಗೃಹಮೇಧಿನಿ |
ಧರ್ಮಸ್ಥಾರ್ಥಸ್ಯ ಕಾಮಸ್ಯ
ಯತ್ರ ಯೋಗೋ ಹ್ಯಯೋಗಿನಾಮ್ || ೫ ||

ಅಪಿ ವಾತಿಥಯೋಽಭ್ಯೇತ್ ಕುಟುಂಬಾಸ್ತಯಾ ತ್ವಯಾ |
ಗೃಹಾದಪೂಜಿತಾ ಯಾತಾಃ ಪ್ರತ್ಯುತ್ಥಾನೇನ ವಾ ಕ್ಷೇತ
|| ೬ ||

ಶ್ರೀಶುಕಮಹಾಮುನಿಗಳು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ - ಪರೀಕ್ಷಿತ ಮಹಾ
ರಾಜಾ! ದೇವತೆಗಳು ಹೀಗೆ ಸ್ವರ್ಗದಿಂದ ಪಲಾಯನಮಾಡಿ
ಆಡಗಿಕೊಂಡರು ಮತ್ತು ದೈತ್ಯರು ಅಮರಾವತಿಯ ಮೇಲೆ ಅಧಿ
ಕಾರವನ್ನು ಸ್ಥಾಪಿಸಿದಾಗ ದೇವಮಾತೆಯಾದ ಅದಿತಿಯು
ದಿಕ್ಕಿಲ್ಲದವಳಂತೆ ಒಳಳವಾಗಿ ಸಂಕಟಪಟ್ಟಳು || ೧ || ಒಳಳ
ಕಾಲದ ಬಳಿಕ ಒಂದುದಿನ ಪರಮಪ್ರಭಾವಶಾಲಿಗಳಾದ ಕಶ್ಯಪ
ಮಹಾಮುನಿಗಳು ಸಮಾಧಿಯಿಂದ ಒಹಿರ್ಮುಖರಾಗಿ ಅದಿ
ತಿಯ ಆಶ್ರಮಕ್ಕೆ ಆಗಮಿಸಿದರು. ಅಲ್ಲಿ ಸುಖವಾಗಿಲಿ: ಶಾಂತಿ
ಯಾಗಲಿ, ಉತ್ಸಾಹವಾಗಲಿ, ಅಲಂಕಾರವಾಗಲಿ ಏನೂ
ಅವರಿಗೆ ಕಂಡುಬರಲಿಲ್ಲ || ೨ || ಪರೀಕ್ಷಿತನೇ! ಅವರು ಅಲ್ಲಿಗೆ
ಹೋಗಿ ಆಸನದಲ್ಲಿ ಮುಂಡಿಸಿದಾಗ ಅದಿತಿಯು ವಿಧಿವತ್ತಾಗಿ
ಅವರನ್ನು ಪೂಜಿಸಿ-ಸತ್ಕರಿಸಿದಳು. ಬಾಡಿದ ಮುಖಭಾವದಿಂದ
ಕೂಡಿದ ಪತ್ತಿಯನ್ನು ನೋಡಿ ಕಶ್ಯಪರು ಕೇಳಿದರು - || ೩ ||
ಕಲ್ಯಾಣೇ! ಈ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ಜಗತ್ತಿನಲ್ಲಿ ಬ್ರಾಹ್ಮಣರ ಮೇಲೆ
ಯಾವುದೇ ವಿಪತ್ತುಗಳು ಬಂದಿಲ್ಲವಲ್ಲ! ಧರ್ಮಪಾಲನೆಯು
ಸರಿಯಾಗಿ ನಡೆಯುತ್ತಾ ಇದೆಯಲ್ಲ! ಮೃತ್ಯುವಿನ ವಶವರ್ತಿ
ಗಳಾದ ಜನರಿಗೂ ಯಾವುದೇ ತೊಂದರೆಯೂ ಆಗಿಲ್ಲವಲ್ಲ?
|| ೪ || ಪ್ರಿಯೇ! ಗೃಹಸ್ಥಾಶ್ರಮವಾದರೋ ಯೋಗಾಭ್ಯಾಸವನ್ನು
ಮಾಡದಿರುವವರಿಗೂ ಕೂಡ ಯೋಗದ ಫಲವನ್ನು ಕೊಡು
ವಂತಹುದು ಇಂತಹ ಗೃಹಸ್ಥಾಶ್ರಮದಲ್ಲಿದ್ದು ಧರ್ಮ, ಅರ್ಥ,
ಕಾಮ ಇವುಗಳ ಸೇವನೆಯಲ್ಲಿ ಯಾವುದೇ ವಿಘ್ನಗಳಾದರೋ
ಇಲ್ಲವಲ್ಲ! || ೫ || ನೀನು ಯಾವಾಗಲಾದರೋ ಮನೆಕೆಲಸದಲ್ಲಿ
ತೊಡಗಿದ್ದ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ಯಾರಾದರೂ ಅತಿಥಿಗಳು ಬಂದು,
ಅವರನ್ನು ನೀನು ಎದ್ದುಹೋಗಿ ಸತ್ಕರಿಸದೇ ಅವರು ನಿರಾಶರಾಗಿ
ನಮ್ಮ ಮನೆಯಿಂದ ಹೊರಟುಹೋದರೇ? ಅದರಿಂದೇನಾದರೂ
ಖಿನ್ನಮನವಾಗಿರುವೆಯೋ? || ೬ ||

ಗೃಹೇಷು ಯೇಷ್ವತಿಥಯೋ ನಾರ್ಚಿತಾಃ ಸಲಿಲೈರಪಿ |
ಯದಿ ನಿಯೋಜಿತೇ ತೇ ನೂನಂ ಘೇರುರಾಜಗೃಹೋಪಮಾಃ

|| ೭ ||

ಅಪ್ಯಗ್ನಯಸ್ತು ವೇಲಾಯಾಂ ನ ಹುತಾ ಹವಿಷಾ ಸತಿ |
ತ್ವಯೋದ್ವಿಗ್ಧಧಿಯಾ ಭದ್ರೇ ಪ್ರೋಷಿತೇ ಮಯಿ ಕುರ್ಹಿತ್

|| ೮ ||

ಯತ್ಪೂಜಯಾ ಕಾಮದುಘಾನ್ಯಾತಿ ಲೋಕಾನ್ಸಹಾನ್ವಿತಃ |
ಬ್ರಾಹ್ಮಣೋಽಗ್ನಿಶ್ಚ ವಿಶ್ವೋಃ ಸರ್ವದೇವಾಘ್ನೋ ಮುಖಿಮ್

|| ೯ ||

ಅಪಿ ಸರ್ವೇ ಕುಶಲಿನಸ್ತವ ಪುತ್ರಾ ಮನ್ಮಥಿ |
ಲಕ್ಷಯೇಽಸ್ತಸ್ವಮಾತ್ಮಾನಂ ಭವತ್ಯಾ ಲಕ್ಷಣೈರಹಮ್

|| ೧೦ ||

ಅಂತಿರುವಾಚ

ಭದ್ರಂ ದ್ವಿಜಗವಾಂ ಬ್ರಹ್ಮನ್ ಧರ್ಮಸ್ಯಾಸ್ಯ ಜನಸ್ಯ ಚ |
ತ್ರಿವರ್ಗಸ್ಯ ಪರಂ ಕ್ಷೇತ್ರಂ ಗೃಹಮೇಧಿಸ್ಸಹಾ ಇಮೇ

|| ೧೧ ||

ಅಗ್ನಯೋಽತಿಥಯೋ ಭುಕ್ತಾ ಭಕ್ಷವೋ ಯೇ ಚ ಲಿಪ್ತಾಃ |
ಸರ್ವಂ ಭಗವತೋ ಬ್ರಹ್ಮನ್ನನುಧ್ಯಾನಾನ್ ರಿಷ್ಯತಿ

|| ೧೨ ||

ಕೋ ಸು ಮೇ ಭಗವನ್ಯಾಮೋ ನ ಸಂಪದ್ಯೇತ ಮಾನಸಃ |
ಯಸ್ಯಾ ಭವಾನ್ಮಜಾಧ್ಯಕ್ಷ ಏವಂ ಧರ್ಮಾನ್ಮಭಾಷತೇ

|| ೧೩ ||

ತವೈವ ಮಾರೀಚ ಮನಃಶರೀರಜಾಃ |
ಪ್ರಜಾ ಇಮಾಃ ಸತ್ತ್ವರಜಸ್ತಮೋಜುಷಾಃ |

ಸಮೋ ಭವಾಂಸ್ತಾಸ್ತುರಾದಿಪು ಪ್ರಭೋ |
ತಥಾಪಿ ಭಕ್ತಂ ಭಜತೇ ಮಹೇಶ್ವರಃ || ೧೪ ||

ತಸ್ಮಾದೀಶ ಭಜಂತ್ಯಾ ಮೇ ಶ್ರೇಯಶ್ಚಿಂತಯ ಸುವ್ರತ |
ಹೃತಶ್ರಿಯೋ ಹೃತಸಾಧನಾನ್ಸಪತ್ನೈಃ ಪಾಹಿ ನಃ ಪ್ರಭೋ

|| ೧೫ ||

ಪರೈರ್ವಿವಾಸಿತಾ ಸಾಹಂ ಮಗ್ನಾ ವ್ಯಸಮಾಗರೇ |
ಐಶ್ವರ್ಯಂ ಶ್ರೀರ್ಯತಃ ಸ್ಥಾನಂ ಹೃತಾನಿ ಪ್ರಬಲೈರ್ಮಮ

|| ೧೬ ||

ಯಥಾ ತಾನಿ ಪುನಃ ಸಾಧೋ ಪ್ರಪದ್ಯೇರನ್ನಮಾತ್ಮಜಾಃ |
ತಥಾ ವಿಧೇಹಿ ಕಲ್ಯಾಣಂ ಧಿಯಾ ಕಲ್ಯಾಣಕೃತ್ತಮ

|| ೧೭ ||

ಯಾವ ಮನೆಗಳಲ್ಲಿ ಬಂದಿರುವ ಅತಿಥಿಗಳಿಗೆ ನೀರಿನಿಂದಾದರೂ ಸತ್ಕರಿಸಲಾಗುವುದಿಲ್ಲವೋ, ಬಂದವರು ನಿರಾಶರಾಗಿ ಹಿಂತಿರುಗುವರೋ ಆ ಮನೆಯು ನರಿಗಳ ಮನೆಯಂತೆ ಆಗಿದೆ.

|| ೭ || ಶ್ರಿಯೇ! ನಾನು ಶಪಸ್ಸಿಗೆ ಹೊರಟುಹೋಗಿರಲು ಕಳವಳಗೊಂಡ ಮನ್ಮಥನಿಂದ ಕೂಡಿದ ನೀನು ಅಯಾ ಕಾಲಗಳಲ್ಲಿ ಅಗ್ನಿ ಪರಿಚರ್ಯೆಯನ್ನು ಮಾಡದೇ ಹೋದಯಾ? || ೮ || ಸರ್ವ ದೇವಮಯನಾದ ಭಗವಂತನಿಗೆ ಬ್ರಾಹ್ಮಣರು ಮತ್ತು ಅಗ್ನಿಯು ಮುಖಪ್ರಾಯರಾಗಿದ್ದಾರೆ. ಗೃಹಸ್ಥನಾದ ಪುರುಷನು ಬ್ರಾಹ್ಮಣರನ್ನೂ, ಅಗ್ನಿಯನ್ನೂ ಆರಾಧಿಸಿದ್ದೇ ಆದರೆ ಸಮಸ್ತ ಕಾಮನೆಗಳನ್ನು ಪೂರ್ಣಗೊಳಿಸುವಂತಹ ಪುಣ್ಯಲೋಕಗಳಿಗೆ ಹೋಗುತ್ತಾನೆ.

|| ೯ || ಮನ್ಮಥನಿಯೇ! ನಿನ್ನ ಮಕ್ಕಳೆಲ್ಲರೂ ಕುಶಲಿಗಳಾಗಿರುವರೇ? ನಿನ್ನ ಮುಖಲಕ್ಷಣಗಳಿಂದ ನೀನು ಸ್ವಲ್ಪ ಅಸ್ವಸ್ಥನಾಗಿರುವೆಯೆಂದು ನಾನು ಗಮನಿಸುತ್ತಿದ್ದೇನೆ. || ೧೦ ||

ಅಂತಿಯು ಹೇಳಿದಳು - ಪೂಜ್ಯರಾದ ಬ್ರಾಹ್ಮಣಶ್ರೇಷ್ಠರೇ! ಬ್ರಾಹ್ಮಣರು, ಗೋವುಗಳು, ಧರ್ಮವೂ ಹಾಗೂ ನಿಮ್ಮ ಸೇವಕಿಯಾದ ಪಾನೂ - ಎಲ್ಲರೂ ಕುಶಲಿಗಳಾಗಿದ್ದೇವೆ. ಸ್ವಾಮಿಯೇ! ಈ ಗೃಹಾಶ್ರಮವು ಧರ್ಮ, ಅರ್ಥ, ಕಾಮ ಇವುಗಳ ಸಾಧನೆಯಲ್ಲಿ ಪರಮ ಸಹಾಯಕವಾಗಿದೆ. || ೧೧ || ಪ್ರಭೋ! ನಿಮ್ಮ ನಿರಂತರ ಸ್ಮರಣೆ ಮತ್ತು ಶುಭಕಾಮನೆಯಿಂದಲೂ ಅಗ್ನಿ ಅತಿಥಿ, ಸೇವಕ, ಭಕ್ತುಳರು ಹಾಗೂ ಇತರ ಯಾಚಕರನ್ನೂ ತಿರಸ್ಕಾರಭಾವದಿಂದ ಕಂಡಿಲ್ಲ ಎಲ್ಲರನ್ನೂ ಯಥಾಯೋಗ್ಯವಾಗಿ ಸತ್ಕರಿಸಿದ್ದೇನೆ. || ೧೨ || ಪೂಜ್ಯರೇ! ನಿಮ್ಮಂತಹ ಪ್ರಜಾಧ್ಯಕ್ಷರು ನನಗೆ ಧರ್ಮೋಪದೇಶ ಮಾಡುತ್ತಿರುವಾಗ ನನ್ನ ಮನ್ಮಥನ ಯಾವ ಕಾಮನೆಗಳು ಹಾನಿ ತಂದೇರಲಾರವು? || ೧೩ || ಆರ್ಯಪುತ್ರ! ಸಮಸ್ತ ಪ್ರಜೆಯು ಸತ್ತ್ವಗುಣಿಯಾಗಿರಲೇ, ರಜೋಗುಣಿಯಾಗಿರಲೇ, ತಮೋಗುಣಿಯಾಗಿರಲೇ ನಿಮ್ಮ ಸಂತಾನವೇ ಆಗಿದೆ ಯಲ್ಲ? ಕೆಲವರು ಸಂಕಲ್ಪದಿಂದಲಾದರೆ, ಕೆಲವು ಶರೀರದಿಂದ ಉತ್ಪನ್ನರಾಗಿದ್ದಾರೆ. ಭಗವಂತನೇ! ಆಸುರರಾಗಿರಲೇ, ದೇವಕೆಗಳಾಗಿರಲೇ ತಾವು ತಮ್ಮ ಸಂತಾನದ ಕುರಿತು ಒಂದೇ ರೀತಿಯ ಸಮಭಾವವನ್ನೇ ಇರಿಸಿರುವಿರಿ. ಆದರೂ ಸ್ವತಃ ಪರಮೇಶ್ವರನೂ ಕೂಡ ತನ್ನ ಭಕ್ತರ ಅಭಿರಾಜೆಯನ್ನು ಪೂರ್ಣಗೊಳಿಸುತ್ತಾ ಇರುವನಲ್ಲ! || ೧೪ || ನನ್ನ ಸ್ವಾಮಿಯೇ! ನಾನು ನಿಮ್ಮ ದಾಸಿಯಾಗಿರುವೆನು. ನೀವು ನನ್ನ ಒಳಿತಾಗಿ ವಿಚಾರಮಾಡಿರಿ. ಮಾನಧನನೇ! ಪ್ರಭುವೇ! ಶತ್ರುಗಳು ನಮ್ಮ ಸಂಪತ್ತನ್ನೂ ರಾಜ್ಯವನ್ನೂ ಅಪಹರಿಸಿ ಬಿಟ್ಟಿರುವರು. ತಾವು ನಮ್ಮನ್ನು ರಕ್ಷಿಸಿರಿ. || ೧೫ || ಒಲಿಷ್ಠರಾದ ದೈತ್ಯರು ನಮ್ಮ ಐಶ್ವರ್ಯ, ಧನ, ಯಶಸ್ಸೂ ಪದವಿ ಎಲ್ಲವನ್ನೂ ಕಸಿದುಕೊಂಡು, ನಮ್ಮನ್ನು ರಾಜ್ಯದಿಂದ ಹೊರಗೆ ಹಾಕಿರುವರು. ಹೀಗೆ ನಾನು ದುಖದ ಸಮುದ್ರದಲ್ಲಿ ಮುಳುಗಿಹೋಗಿದ್ದೇನೆ. || ೧೬ || ನಿಮ್ಮನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ನಮ್ಮಗಳ ಒಳಿತನ್ನು ಮಾಡುವವರು ಬೇರೆ ಯಾರೂ ಇಲ್ಲ. ಆದಕ್ಕಾಗಿ ನನ್ನ ಹಿತೈಷಿಗಳಾದ ಸ್ವಾಮಿಯೇ! ನೀವು ಚೆನ್ನಾಗಿ ವಿಚಾರಮಾಡಿ ನನ್ನ ಮಕ್ಕಳಿಗೆ ಕಳೆದುಹೋದ ವಸ್ತುಗಳು ಪುನಃ ದೊರಕುವಂತೆ ತಮ್ಮ ಸಂಕಲ್ಪದಿಂದಲೇ ನನ್ನ ಕಲ್ಯಾಣವಾಗುವಂತಹ ಯಾವುದಾದರೂ ಉಪಾಯವನ್ನು ಮಾಡಿರಿ. || ೧೭ ||

ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣ ಉವಾಚ

ವಿವಮಭ್ಯರ್ಥಿತೋಽದಿತ್ಯಾ ಕಸ್ತಾಮಾಹ ಸ್ವಯನ್ವದ |
ಅಹೋ ಮಾಯಾಬಲಂ ವಿಷ್ಣೋಃ ಸ್ನೇಹಬದ್ಧಮಿದಂ ಜಗತ್

|| ೧೮ ||

ಕ್ಷದೇಹೋ ಭೌತಿಕೋಽನಾತ್ಮಾ ಕ್ಷಚಾತ್ಮಾ ಪ್ರಕೃತೇಃ ಪರಃ |
ಕಸ್ಯ ಕೇ ಪತಿಪುತ್ರಾದ್ಯಾ ಮೋಹ ವಿವ ಹಿ ಕಾರಣಮ್

|| ೧೯ ||

ಉಪತಿಷ್ಠಸ್ವ ಪುರುಷಂ ಭಗವಂತಂ ಜನಾರ್ದನಮ್ |
ಸರ್ವಭೂತಗುಹಾವಾಸಂ ವಾಸುದೇವಂ ಜಗದ್ಗುರುಮ್

|| ೨೦ ||

ಸ ವಿಧಾಸ್ಯತಿ ತೇ ಕಾಮಾನ್ ಹರಿರ್ದೀನಾನುಕಂಪನಃ |
ಅಮೋಘಾ ಭಗವದ್ವರ್ತನೀತರೇತಿ ಮತಿರ್ಮಮ

|| ೨೧ ||

ಅದಿತರುವಾಚ

ಕೇನಾಹಂ ವಿಧಿನಾ ಬ್ರಹ್ಮನುಪಸ್ಥಾಸ್ಯೇ ಜಗತ್ಪತಿಮ್ |
ಯಥಾ ಮೇ ಸತ್ಯಸಂಕಲ್ಪೋ ವಿಧಧ್ಯಾತ್ಮಮನೋರಥಮ್

|| ೨೨ ||

ಅದಿತ ತ್ವಂ ದ್ವಿಜಶ್ರೇಷ್ಠ ವಿಧಿಂ ತದುಪಧಾವನಮ್ |
ಆಶು ತುಷ್ಯತಿ ಮೇ ದೇವಃ ಸೀದಂತ್ಯಾಃ ಸಹ ಪುತ್ರಕೈಃ

|| ೨೩ ||

ಕಶ್ಯಪ ಉವಾಚ

ವಿತನ್ಯೇ ಭಗವಾನ್ಪ್ರಪ್ಯ ಪ್ರಜಾಕಾಮಸ್ಯ ಪದ್ವಜಃ |
ಯದಾಹ ತೇ ಪ್ರಪ್ತ್ವಾಮಿ ವ್ರತಂ ಕೇಶವತೋಷ್ಣಾಮ್

|| ೨೪ ||

ಫಾಲ್ಗುನಸ್ಯಾಮಲೇ ಪಕ್ಷೇ ದ್ವಾದಶಶಾಹಂ ಪಯೋವ್ರತಃ |
ಅರ್ಚಯೇದರವಿಂದಾಕ್ಷಂ ಭಕ್ತ್ಯಾ ಪರಮಯಾನ್ರಿತಃ

|| ೨೫ ||

ಸೀನೀವಾಲ್ಮಾಂ ಮೃದಾಽಽಲಿಪ್ಯ ಸ್ನಾಯೂತ್ಕ್ರೋದವಿದೀರ್ಣಯಾ |
ಯದಿ ಲಭ್ಯೇತ ವೈ ಸ್ತೋತಸ್ಯೇತಂ ಮಂತ್ರಮುದೀರಯೇತ್

|| ೨೬ ||

ತ್ವಂ ದೇವ್ಯಾದಿವರಾಹೇಣ ರಸಾಯಾಃ ಸ್ಥಾನಮಿಚ್ಛತಾ |
ಉದ್ವೃತಾಸಿ ನಮಸ್ತುಭ್ಯಂ ಪಾಪಾಣಾಂ ಮೇ ಪ್ರಣಾಶಯ

|| ೨೭ ||

ನಿರ್ವರ್ತತಾತ್ಮನಿಯಮೋ ದೇವಮರ್ಚೇತ್ಸಮಾಹಿತಃ |
ಅರ್ಚಾಯಾಂ ಸ್ತುತಿಲೇ ಸೂರ್ಯೇ ಜಲೇವಹ್ನೌ ಗುರಾಮು

|| ೨೮ ||

ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣಮಹಾಮುನಿಗಳು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ - ಹೀಗೆ ಅದಿತಿಯು ಕೃಷ್ಣರಲ್ಲಿ ಪ್ರಾರ್ಥಿಸಿದಾಗ ಅವರು ಕೊಂಚ ವಿಸ್ಮಿತರಾಗಿ ನುಡಿದರು - ದೇವೀ! ಇದೇನಹ ಅಚ್ಚರಿಯ ಮಾತಾಗಿದೆ? ಭಗವಂತನ ಮಾಯೆಯು ಎಷ್ಟು ಪ್ರಬಲವಾಗಿದೆ! ಈ ಇಡೀ ಪ್ರಪಂಚವು ಸ್ನೇಹವೆಂಬ ಹಗ್ಗದಿಂದ ಕಟ್ಟಲ್ಪಟ್ಟಿದೆ. || ೧೮ || ವಂಚಭೂತಗಳಿಂದ ಸೃಷ್ಟಿಯಾಗಿರುವ ಅನಾತ್ಮವಾದ ಶರೀರವೆಲ್ಲಿ? ಪ್ರಕೃತಿಗಿಂತಲೂ ಅತಿ ಇರುವ ಆತ್ಮನೆಲ್ಲಿ? ಯಾರಿಗೆ ಯಾರೂ ಪತಿಯೂ ಇಲ್ಲ, ಪುತ್ರನೂ ಇಲ್ಲ, ಸಂಬಂಧಿಯೂ ಇಲ್ಲ, ಮೋಹವೇ ಎಲ್ಲ ಮನುಷ್ಯರನ್ನು ಕುಳಿಸುತ್ತಾ ಇದೆ. || ೧೯ || ಪ್ರಿಯೇ! ನೀನು ಸಮಸ್ತ ಪ್ರಾಣಿಗಳ ಹೃದಯದಲ್ಲಿ ವಿರಾಜಮಾನನಾಗಿರುವ ತನ್ನ ಭಕ್ತರ ದುಃಖಗಳನ್ನು ಕಳೆಯುವಂತಹ ಜಗದ್ಗುರು ಭಗವಾನ್ ವಾಸುದೇವನನ್ನು ಆರಾಧಿಸು. || ೨೦ || ಅವನು ಆತ್ಮಂತರಯಾಳುವಾಗಿದ್ದಾನೆ. ಆ ಶ್ರೀಹರಿಯು ಅವಶ್ಯವಾಗಿಯೇ ನಿನ್ನ ಕಾಮನೆಯನ್ನು ಪೂರ್ಣಗೊಳಿಸುವನು. ಭಗವಂತನ ಭಕ್ತಿಯು ಎಂದಿಗೂ ವ್ಯರ್ಥವಾಗುವುದಿಲ್ಲ ಎಂಬ ದೃಢವಾದ ವಿಶ್ವಾಸವು ನನಗಿದೆ. ಇದು ಬಟ್ಟರೆ ಬೇರೆ ಯಾವ ಉಪಾಯವೂ ಇಲ್ಲ. || ೨೧ ||

ಅದಿತಿಯು ಕೇಳಿದಳು - ಪೂಜ್ಯರೇ! ಸತ್ಯಸಂಕಲ್ಪನಾದ ಭಗವಾನ್ ಜಗದೀಶ್ವರನು ನನ್ನ ಮನೋರಥವನ್ನು ಪೂರ್ಣಗೊಳಿಸುವಂತೆ ಅವನನ್ನು ನಾನು ಹೇಗೆ ಆರಾಧಿಸಬೇಕು? ನನಗೆ ತಿಳಿದಿ. || ೨೨ || ಪತಿದೇವಾ! ನಾನು ನನ್ನ ಮಕ್ಕಳೊಡನೆ ಬಹಳ ವಾದ ದುಃಖವನ್ನು ಅನುಭವಿಸುತ್ತಿರುವೆನು. ಪರಬ್ರಹ್ಮ ಪರಮಾತ್ಮನು ಶೀಘ್ರವಾಗಿ ಪ್ರಸನ್ನನಾಗುವಂತಹ ಆರಾಧನಾ ವಿಧಿಯನ್ನು ನನಗೆ ತಿಳಿಸೋಣವಾಗಲೀ ಎಂದು ಪ್ರಾರ್ಥಿಸಿದಳು. || ೨೩ ||

ಕಶ್ಯಪರು ಹೇಳಿದರು - ಸಾಧ್ವಿಯೇ! ಹಿಂದೊಮ್ಮೆ ನಾನು ಸಂಹಾನದ ಅಪೇಕ್ಷೆಯಿಂದ ಬ್ರಹ್ಮದೇವರ ಬಳಿಯಲ್ಲಿ ಪ್ರಾರ್ಥಿಸಿದ್ದೆ. ನನ್ನ ಪ್ರಾರ್ಥನೆಯಂತೆ ಅವರು ಭಗವಂತನನ್ನು ಪ್ರಸನ್ನಗೊಳಿಸುವಂತಹ (ಸಂಹಾನವನ್ನು ಪಡೆಯುವಂತಹ) ವ್ರತವನ್ನು ಉಪದೇಶಿಸಿದ್ದರು. ಅದನ್ನು ನಾನು ನಿನಗೆ ಹೇಳುತ್ತೇನೆ. || ೨೪ || ಫಾಲ್ಗುಣ ಮಾಸದ ಶುಕ್ಲಪಕ್ಷದಲ್ಲಿ ಪ್ರತಿಪದೆಯಿಂದ ದ್ವಾದಶಿಯವರೆಗೆ ರಜಸ್ವಿ ರಡುದಿನಗಳು ಕೇವಲ ಹಾಲನ್ನು ಕುಡಿದುಕೊಂಡು ಅನನ್ಯ ಭಕ್ತಿಯಿಂದ ಭಗವಾನ್ ಕಮಲಾಕ್ಷನನ್ನು ಪೂಜಿಸಬೇಕು. || ೨೫ || ಹಿಂದಿನ ಮಾಘಮಾಸದ ಅಮಾವಾಸ್ಯೆಯ ದಿನ ಕಾಡುಹಂದಿಯು ಆಗದು ಹಾಕಿರುವ ಮೃತ್ತಿಕೆಯನ್ನು ಮೈಗೆ ಹಚ್ಚಿಕೊಂಡು ನದಿಯಲ್ಲಿ ಸ್ನಾನಮಾಡಬೇಕು. 'ತ್ವಂ ದೇವ್ಯಾದಿವರಾಹೇಣ.....' ಈ ಮಂತ್ರವನ್ನು ಜಪಿಸಬೇಕು. || ೨೬ || ಹೇ ಭಗವತಿ ಭೂದೇವಿಯೆ! ಪ್ರಾಣಿಗಳಿಗೆ ಜೀವಿಸಲು ಸ್ಥಾನವನ್ನು ಕಲ್ಪಿಸಿಕೊಡುವ ಸಲುವಾಗಿ ಭಗವಾನ್ ವರಾಹಸ್ವಾಮಿಯು ರಾಕಾಶದಿಂದ ನಿನ್ನನ್ನು ತಂದು ಉದ್ಧರಿಸಿದ್ದನು. ನಿನಗೆ ನನ್ನ ನಮಸ್ಕಾರವು. ನೀನು ನನ್ನ ಪಾಪಗಳನ್ನು ನಾಶಮಾಡಿಬಿಡು. || ೨೭ || ಸ್ನಾನಾದಿಗಳ ಬಳಿಕ ನಿನ್ನ ನಿತ್ಯಕರ್ಮಗಳನ್ನು ಮುಗಿಸಿಕೊಂಡು ಏಕಾಗ್ರಚಿತ್ತದಿಂದ ಮೂರ್ತಿ, ವೇದೀ, ಸೂರ್ಯ, ಜಲ, ಅಗ್ನಿ ಮತ್ತು ಗುರುದೇವರು - ಹೀಗೆ ಇವರ ರೂಪದಲ್ಲಿ ಭಗವಂತನನ್ನು ಪೂಜಿಸಬೇಕು. || ೨೮ || (ಹಾಗೂ ಈ

ನಮಸ್ತುಭ್ಯಂ ಭಗವತೇ ಪುರುಷಾಯ ಮಹೀಯಸೇ |
ಸರ್ವಭೂತನಿವಾಸಾಯ ವಾಸುದೇವಾಯ ಸಾಕ್ಷೀ |
|| ೨೯ ||

ನಮೋಽದ್ಯಕ್ತಾಯ ಸೂಕ್ತಾಯ ಪ್ರಧಾನಪುರುಷಾಯ ಚ |
ಚತುರ್ವಿಂಶದ್ಗುಣಜ್ಞಾಯ ಗುಣಸಂಖ್ಯಾನವೇತವೇ |
|| ೩೦ ||

ನಮೋ ದ್ವಿಶೇಷ್ಯೇ ತ್ರಿಪದೇ ಚತುಃಶೃಂಗಾಯ ತಂತವೇ |
ಸಪ್ತಹಸ್ತಾಯ ಯಜ್ಞಾಯ ತ್ರಯೀವಿದ್ಯಾತ್ಮನೇ ನಮಃ |
|| ೩೧ ||

ನಮಃ ಶಿವಾಯ ರುದ್ರಾಯ ನಮಃ ಶಕ್ತಿಧರಾಯ ಚ |
ಸರ್ವವಿದ್ಯಾಧಿಪತಯೇ ಭೂತಾನಾಂ ಪತಯೇ ನಮಃ |
|| ೩೨ ||

ನಮೋ ಹಿರಣ್ಯಗರ್ಭಾಯ ಪ್ರಾಣಾಯ ಜಗದಾತ್ಮನೇ |
ಯೋಗೈಶ್ವರ್ಯಶರೀರಾಯ ನಮಸ್ತೇ ಯೋಗಹೇತವೇ |
|| ೩೩ ||

ನಮಸ್ತು ಆದಿದೇವಾಯ ಸಾಕ್ಷಿಭೂತಾಯ ತೇ ನಮಃ |
ನಾರಾಯಣಾಯ ಋಷಯೇ ನರಾಯ ಹರಯೇ ನಮಃ |
|| ೩೪ ||

ನಮೋ ಮರಕತತ್ಕಾಮವಪುಷೇಽಧಿಗತತ್ರಯೇ |
ಕೇಶವಾಯ ನಮಸ್ತುಭ್ಯಂ ನಮಸ್ತೇ ಪೀತವಾಸವೇ |
|| ೩೫ ||

ತಂ ಸರ್ವವರದಃ ಪುಂಸಾಂ ವರೇಣ್ಯ ವರದರ್ಷಭ |
ಅಹಸ್ತೇ ಶ್ರೇಯಸೇ ಧೀರಾಃ ಪಾದರೇಣುಮುಪಾಸತೇ |
|| ೩೬ ||

ಅನ್ತವರ್ತಂತ ಯಂ ದೇವಾಃ ಶ್ರೀಶ್ಚ ತತ್ಪಾದಪದ್ಮಯೋಃ |
ಸ್ವಹಯಂತ ಇವಾಮೋದಂ ಭಗವಾನ್ತೇ ಪ್ರಸೀದತಾಮ್ |
|| ೩೭ ||

ಏತೈರ್ಮಂತ್ರೈರ್ಹೃದ್ಯಪೀಕೇಶಮಾವಾಹನಪುರಸ್ಕೃತಮ್ |
ಅರ್ಚಯೇತ್ಪ್ರದ್ಧಯಾ ಯುಕ್ತಃ ಪಾದೋಪಪರ್ಶನಾದಿಭಿಃ |
|| ೩೮ ||

ಪ್ರಕಾರವಾಗಿ ಸ್ತುತಿಸಬೇಕು) ಪದ್ಮಗುಣಸಂಪನ್ನನೂ, ಸಮಸ್ತ ಪ್ರಾಣಿಗಳಲ್ಲಿ ಮಹಿಮಾಡುವವನೂ, ಸರ್ವಶ್ರೇಷ್ಠನೂ, ಸಮಸ್ತ ಪ್ರಾಣಿಗಳನ್ನು ತನ್ನಲ್ಲಿಯೇ ಧರಿಸುವವನೂ, ಸಮಸ್ತ ಚರಾಚರ ಜಗತ್ತಿಗೂ, ಅದರ ಕಾರಣಕ್ಕೂ ಸಾಕ್ಷಿಭೂತನಾಗಿರುವವನೂ, ವಾಸುದೇವನೂ ಆದ ನಿನಗೆ ನಮಸ್ಕರಿಸುತ್ತೇನೆ || ೨೯ || ನೀನು ಅವ್ಯಕ್ತನೂ, ಸೂಕ್ಷ್ಮನೂ ಆಗಿರುವೆ. ಪ್ರಕೃತಿ ಮತ್ತು ಪುರುಷರ ರೂಪದಲ್ಲಿ ನೀನೇ ನೆಲೆನಿಂತಿ. ನೀನು ಇವುಗಳೆಲ್ಲವನ್ನೂ ಗುಣಗಳನ್ನು ತೀರಿಸುವವನೂ, ಗುಣಗಳನ್ನೂ ಎಣಿಸುವಂತಹ ಸಾಕ್ಷಿಯಾದ ಸತ್ಯದ ಪ್ರವರ್ತಕನೂ ಆಗಿರುವೆ. ಅಂತಹ ನಿನಗೆ ನಮಸ್ಕಾರವು. || ೩೦ || ನೀನು ಯಜ್ಞಸ್ವರೂಪನಾಗಿರುವೆ. ವ್ಯಾಪಕನೂ ಮತ್ತು ಉದಯನೀಯಗಳೆಂಬ ಎರಡು ಯಜ್ಞಶರ್ಮಗಳು ನಿನ್ನ ಶಿರಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಆಗಿದೆ. ಪ್ರಾಣಿ ಸವನ, ಮಾಧ್ಯಂದಿನ ಸವನ ಮತ್ತು ಸಾಯಂಸವನ ಎಂಬ ಮೂರು ಸವನಗಳೇ ನಿನ್ನ ಪಾದಗಳು. ನಾಲ್ಕು ವೇದಗಳೇ ನಿನ್ನ ನಾಲ್ಕು ಕೊಂಬುಗಳು. ಗಾಯತ್ರಿಯೇ ಮುಂತಾದ ಐಳು ಭಂದರುಗಳೇ ನಿನ್ನ ಐಳು ಕೈಗಳು. ಭರ್ಮಮಯವಾದ ವೃಷಭರೂಪವಾದ ಈ ಯಜ್ಞವು ವೇದಗಳಿಂದ ಪ್ರತಿಪಾದಿತವಾಗಿದೆ. ಇದರ ಆತ್ಮಾ ನೀನೇ ಆಗಿರುವೆ. ಇಂತಹ ಯಜ್ಞಸ್ವರೂಪನಾದ ನಿನಗೆ ನಮಸ್ಕರಿಸುತ್ತೇನೆ || ೩೧ || ಭಗವಂತಾ! ಲೋಕಕ್ಕೆ ಕಲ್ಯಾಣವನ್ನುಂಟು ಮಾಡುವ ಶಿವನೂ ನೀನೇ ಆಗಿರುವೆ. ಪ್ರಳಯಕಾರಿ ರುದ್ರನೂ ನೀನೇ. ಸಮಸ್ತ ಶಕ್ತಿಗಳನ್ನು ಧರಿಸುವವನೂ ನೀನೇ. ನಿನಗೆ ಮತ್ತೆ ಮತ್ತೆ ನಮಸ್ಕಾರಗಳು. ಸಮಸ್ತ ವಿದ್ಯೆಗಳ ಅಧಿಪತಿಯೂ, ಸರ್ವ ಭೂತರ ಸ್ವಾಮಿಯೂ ನೀನೇ ಆಗಿರುವೆ. ಅಂತಹ ನಿನಗೆ ನಮಸ್ಕರಿಸುತ್ತೇನೆ || ೩೨ || ನೀನೇ ಎಲ್ಲರ ಪ್ರಾಣನೂ, ಜಗತ್ತಿಗೆ ಆತ್ಮಸ್ವರೂಪನೂ ಆಗಿರುವೆ. ಯೋಗೈಶ್ವರರೂಪನೂ ಮತ್ತು ಯೋಗದಿಂದ ಪ್ರಾಪ್ತನಾಗುವ ಐಶ್ವರ್ಯಸ್ವರೂಪನೂ ನೀನೇ ಆಗಿರುವೆ. ಓ ಹಿರಣ್ಯಗರ್ಭನೇ! ನಿನಗೆ ನನ್ನ ನಮಸ್ಕಾರಗಳು. || ೩೩ || ಆದಿದೇವನಾಗಿರುವ ನಿನಗೆ ನಮಸ್ಕಾರವು. ಎಲ್ಲರ ಸಾಕ್ಷಿಭೂತನಾಗಿರುವ ನಿನಗೆ ನಮಸ್ಕಾರ. ನರ-ನಾರಾಯಣರ ರೂಪದಲ್ಲಿ ಪ್ರಕಟವಾದ ಶ್ರೀಹರಿಗೆ ನಮಸ್ಕಾರವು. || ೩೪ || ಮರಕತಮಣಿಯಂತೆ ಕ್ಯಾಮಲ ಶರೀರವುಳ್ಳ ನಿನಗೆ ನಮಸ್ಕಾರ. ಸಮಸ್ತವಾದ ಸಂವತ್ಸರನ್ನೂ, ಸಂವತ್ಸರಗಳಿಗೆ ಆದಿದೇವತೆಯಾದ ಮಹಾಲಕ್ಷ್ಮಿಯನ್ನು ಹೊಂದಿರುವ ನಿನಗೆ ನಮಸ್ಕಾರವು. ಪೀತಾಂಬರಧರನಾದ ಕೇಶವನೇ ನಿನಗೆ ನಮಸ್ಕಾರವು. || ೩೫ || ನೀನು ಎಲ್ಲ ವಿಧದ ವರಗಳನ್ನು ಕೊಡುವವನಾಗಿರುವೆ. ಭಕ್ತರಿಗೆ ವರಗಳನ್ನು ಕೊಡುವವರಲ್ಲಿ ನೀನು ಶ್ರೇಷ್ಠನಾಗಿರುವೆ. ಆದುದರಿಂದಲೇ ಭಕ್ತರಿಗೆ ನೀನು ಇಷ್ಟನಾಗಿರುವೆ. ಆದಕ್ಕಾಗಿಯೇ ಧೀರರಾದವರು, ವಿವೇಕಿಗಳು ತಮ್ಮ ಶ್ರೇಯಸ್ಸಿಗಾಗಿ ನಿನ್ನ ಚರಣರಜವನ್ನು ಉಪಾಸನೆ ಮಾಡುತ್ತಾರೆ. || ೩೬ || ಯಾರ ಚರಣರಜಮಲಗಳ ಸುಗಂಧವನ್ನು ಪಡೆಯುವ ಆಶೆಯಿಂದ ಸಮಸ್ತ ದೇವತೆಗಳೂ, ಮಹಾಲಕ್ಷ್ಮಿಯೂ ನಿರಂತರವಾಗಿ ಅಕ್ಕಯಿಸಿಕೊಂಡಿರುವರೋ ಅಂತಹ ಭಗವಂತನು ನನ್ನ ಮೇಲೆ ಪ್ರಸನ್ನನಾಗಿರಲಿ. || ೩೭ ||

ಪ್ರಿಯೇ! ಅದಿಕಿಯೇ! ಈ ಮಂತ್ರಗಳಿಂದ ಹೃದ್ಯಪೀಕನನ್ನು ಮೊದಲಿಗೆ ಆವಾಹಿಸಬೇಕು. ಬಳಿಕ ವಿಷ್ಣುವನ್ನು ಶ್ರದ್ಧಾಪೂರ್ವಕ

ಅರ್ಚಿತ್ವಾ ಗಂಧಮಾಲಾಧ್ಯೈಃ ಪಯಸಾ ಸ್ವಪಯೇದ್ಭಿಮ್ |
ವಸ್ಮೋಪವೀತಾಭರಣಪಾದ್ಯೋಪಸ್ಪರ್ಶಸ್ತೃತಃ |
ಗಂಧಧೂಪಾದಿಭಿಶ್ಚಾರ್ಚೇದ್ವಾದ್ವಶಾಕ್ಷರವಿದ್ಯಯಾ || ೩೯ ||

ಶೃತಂ ಪಯಸಿ ನೈವೇದ್ಯಂ ಶಾಲ್ಯನ್ನಂ ವಿಭವೇ ಸತಿ |
ಸಸರ್ಪಿಃ ಸಗುಹಂ ದತ್ತಾ ದುಹುಯಾನ್ಮೂಲವಿದ್ಯಯಾ || ೪೦ ||

ನಿವೇದಿತಂ ತದ್ವಕ್ತ್ರಾಯ ದದ್ಯಾದ್ಧುಂಜೀತ ವಾ ಸ್ವಯಮ್ |
ದತ್ತಾನ್ ಚಮನಮರ್ಚಿತ್ವಾ ತಾಂಬೂಲಂ ಚ ನಿವೇದಯೀತ್ || ೪೧ ||

ಜಪೇದಪ್ಪೋತ್ತರಶತಂ ಸ್ತುವೀತ ಸ್ತುತಿಭಿಃ ಪ್ರಭುಮ್ |
ಕೃತ್ವಾ ಪ್ರದಕ್ಷಿಣಾಂ ಭೂಮೌ ಪ್ರಣಮೇದ್ಧಂಡವಸ್ತುಧಾ || ೪೨ ||

ಕೃತ್ವಾ ತಿರಸ್ತು ತಚ್ಛೇಷಾಂ ದೇವಮುದಾಸಯೇತ್ತತಃ |
ದ್ವವರಾಸ್ತೋಜಯೇದ್ವಿಷ್ಣುನ್ ಪಾಯಶೇನ ಯಥೋಚಿತಮ್ || ೪೩ ||

ಭುಂಜೀತ ತೈರನುಜ್ಞಾತಃ ಶೇಷಂ ಸೇಷಃ ಸಭಾಜಿತ್ಯೈಃ |
ಬ್ರಹ್ಮಚಾರ್ಯಃ ತದ್ರಾತ್ರಾಂ ಶ್ಲೋಭೂತೇ ಪ್ರಥಮೇಽಹನಿ || ೪೪ ||

ಸ್ನಾತಃ ಶುಚಿರ್ಯಥೋಕ್ತೇನ ವಿಧಿನಾ ಸುಸಮಾಹಿತಃ |
ಪಯಸಾ ಸ್ನಾಪಯಿತ್ವಾರ್ಚೇದ್ಯಾವದ್ವತ್ಸಮಾಪನಮ್ || ೪೫ ||

ಪಯೋಭಕ್ಷೋ ವ್ರತಮಿದಂ ಚರೇದ್ವಿಷ್ಟರ್ಚನಾದೃತಃ |
ಪೂರ್ವವಜ್ಜಹುಯಾದಗ್ನಿಂ ಬ್ರಾಹ್ಮಣಾಂತ್ವಾಪಿ ಭೋಜಯೀತ್ || ೪೬ ||

ಏವಂ ತಪ್ತರಹಃ ಕುರ್ಯಾದ್ವಾದ್ವಶಾಹಂ ಪಯೋವ್ರತಃ |
ಹರೇರಾರಾಧನಂ ಹೋಮಮರ್ಹಣಂ ದ್ವಿಜತರ್ಪಣಮ್ || ೪೭ ||

ಪ್ರತಿಪದ್ವಿನಮಾರಭ್ಯ ಯಾವಚ್ಛುಕ್ತತ್ರಯೋದಶೀ |
ಬ್ರಹ್ಮಚಾರ್ಯಮಧಃಸ್ವಪ್ನಂ ಸ್ನಾನಂ ತ್ರಿಷಮಾಂ ಚರೇತ್ || ೪೮ ||

ವರ್ಷಯೇದ್ವಶಾಲಾಪಂ ಭೋಗಾನುಜ್ಞಾಮಾಂಶ್ಚಥಾ |
ಅಹಿಂಸ್ರಃ ಸರ್ವಭೂತಾನಾಂ ವಾಸುದೇವಪರಾಯಣಃ || ೪೯ ||

ತ್ರಯೋದಶ್ಯಾಮಘೋ ವಿಷ್ಣೋಃ ಸ್ವಪನಂ ಪಂಚಕೈರ್ವಿಭೋಃ |
ಕಾರಯೇಚ್ಛಾಪ್ರದೃಷ್ಟೇನ ವಿಧಿನಾ ವಿಧಿಕೋವಿದ್ಯೈಃ || ೫೦ ||

ವಾಗಿ ಅರ್ಘ್ಯ, ಪಾದ್ಯ, ಆಚಮನಾದಿಗಳಿಂದ ಆರ್ಚನೆ ಮಾಡಬೇಕು || ೩೮ || ಮತ್ತೆ ಕ್ಷೀಣಿಯನ್ನು ಹಾಲಿನಿಂದ ಅಭಿಷೇಕ ಮಾಡಿ, ಗಂಧಮಾಲಾದಿಗಳಿಂದ ಅರ್ಚಿಸಿ, ವಸ್ಮೋಪವೀತ ಗಂಧಲೂ, ಆಭರಣಾದಿಗಳಿಂದಲೂ ಪರಮಾತ್ಮನನ್ನು ಅಲಂಕರಿಸಿ, ಪಾದ್ಯಾಚಮನೀಯಗಳಿಂದಲೂ, 'ಓಂ ನಮೋ ಭಗವತೇ ವಾಸುದೇವಾಯ' ಈ ದ್ವಾದಶಾಕ್ಷರ ಮಂತ್ರವನ್ನು ಹೇಳಿಕೊಂಡು ಗಂಧ-ಅಕ್ಷತ-ಪುಷ್ಪ-ಧೂಪ-ದೀಪಾದಿಗಳನ್ನು ಕ್ಷೀಣರಿಗೆ ಅರ್ಪಿಸಬೇಕು || ೩೯ || ಸಾಮರ್ಥ್ಯವಿದ್ದರೆ ಹಾಲಿನಲ್ಲಿ ಪಕ್ವವಾದ ಹಾಗೂ ತುಪ್ಪ-ಬೆಲ್ಲ ಇವುಗಳಿಂದ ಕೂಡಿದ ತಾಲ್ಕಾನ್ನವನ್ನು ನೈವೇದ್ಯ ಮಾಡಬೇಕು ಹಾಗೂ ಅದೇ ಪಾಯಸದಿಂದ ದ್ವಾದಶಾಕ್ಷರ ಮಂತ್ರದಿಂದ ಹೋಮಮಾಡಬೇಕು || ೪೦ || ಆ ನೈವೇದ್ಯವನ್ನು ಭಗವತ್ಕರಿಗೆ ಹಂಚಿ ತಾನು ಸ್ವೀಕರಿಸಬೇಕು ಬಳಿಕ ಭಗವಂತನಿಗೆ ಆಚಮನವನ್ನು ಅರ್ಪಿಸಿ ತಾಂಬೂಲವನ್ನು ನಿವೇದಿಸಬೇಕು || ೪೧ || ಅನಂತರ ನೂರೊಂಟು ಬಾರಿ ದ್ವಾದಶಾಕ್ಷರ ಮಂತ್ರವನ್ನು ಓದಿಸಿ ಭಗವಂತನನ್ನು ಸ್ತುತಿಗಳಿಂದ ಕೊಂಡಾಡಬೇಕು. ಪ್ರದಕ್ಷಿಣೆ ಮಾಡಿ ದೀರ್ಘದಂಡ ನಮಸ್ಕಾರವನ್ನು ಮಾಡಬೇಕು || ೪೨ || ನಿರ್ಮಾಲ್ಯವನ್ನು ಕಲೆಯಲ್ಲಿ ಧರಿಸಿಕೊಂಡು ಸ್ವಾಮಿಯನ್ನು ಬುದ್ಧಾಸನ ಮಾಡಬೇಕು. ಕೆಂಪು ಇಬ್ಬರು ಬ್ರಾಹ್ಮಣರಿಗೆ ಯಥೋಚಿತವಾಗಿ ಪಾಯಸಾನ್ನದಿಂದ ಭೋಜನ ಮಾಡಿಸಬೇಕು || ೪೩ || ದಕ್ಷಿಣಾದಿಗಳಿಂದ ಅವರನ್ನು ಸ್ವೀಕರಿಸಿ, ಅವರಿಂದ ಅನುಜ್ಞೆಯನ್ನು ಪಡೆದು ತಮ್ಮ ಇಷ್ಟ-ಮಿಶ್ರದೊಡನೆ ಪ್ರಸಾದಶೇಷವನ್ನು ಸ್ವೀಕರಿಸಬೇಕು. ಅಂದು ಬ್ರಹ್ಮಚಾರ್ಯರಿಂದ ಇದ್ದು, ಮರುದಿನ ಪ್ರಾತಃ ಕಾಲದಲ್ಲೇ ಸ್ನಾನಾದಿಗಳನ್ನು ಮಾಡಿ ಪವಿತ್ರತೆಯಿಂದ ಹಿಂದೆ ಹೇಳಿದ ವಿಧಿಯಿಂದ ಏಕಾಗ್ರತೆಯಿಂದ ಭಗವಂತನನ್ನು ಪೂಜಿಸಬೇಕು. ಹೀಗೆ ವ್ರತ ಸಮಾಪ್ತವಾಗುವತನಕ ಹಾಲಿನಿಂದ ಅಭಿಷೇಕ ಮಾಡಿ ಪ್ರತಿದಿನವೂ ಭಗವಂತನನ್ನು ಪೂಜಿಸಬೇಕು || ೪೪-೪೫ ||

ಭಗವಂತನ ಪೂಜೆಯಲ್ಲಿ ಅದರ ಬುದ್ಧಿಯನ್ನಿರಿಸುತ್ತಾ ಕೇವಲ ಪಯೋವ್ರತಿಯಾಗಿದ್ದು ಈ ವ್ರತವನ್ನು ಮಾಡಬೇಕು. ಹಿಂದಿ ನಂತೆಯೇ ಪ್ರತಿದಿನವೂ ಹೋಮ ಮತ್ತು ಬ್ರಾಹ್ಮಣ ಭೋಜನವನ್ನು ಮಾಡಿಸಬೇಕು || ೪೬ || ಹೀಗೆ ಪಯೋವ್ರತಿಯಾಗಿದ್ದು ಹನ್ನೆರಡು ದಿನಗಳವರೆಗೆ ಪ್ರತಿದಿನವೂ ಭಗವಂತನ ಆರಾಧನೆ, ಹೋಮ, ಪೂಜೆ, ಬ್ರಾಹ್ಮಣಭೋಜನ ಮಾಡಿಸುತ್ತಾ ಇರಬೇಕು || ೪೭ ||

ಫಾಲ್ಗುಣ ಶುದ್ಧ ಪ್ರತಿಪದೆಯಿಂದ ಹಿಡಿದು ತ್ರಯೋದಶಿವರೆಗೆ ಬ್ರಹ್ಮಚಾರ್ಯರಿಂದ ಇದ್ದು ನೆಲದ ಮೇಲೆ ಮಲಗಬೇಕು, ಮೂರು ಹೊತ್ತು ಸ್ನಾನಮಾಡಬೇಕು || ೪೮ || ಸುಳ್ಳು ಹೇಳಬಾರದು. ವಾಪಿಗಳೊಡನೆ ಮಾತನಾಡಬಾರದು. ಕೆಟ್ಟಮಾತುಗಳನ್ನು ಆಡಬಾರದು. ಎಲ್ಲ ರೀತಿಯ ಭೋಗಗಳನ್ನು ತ್ಯಜಿಸಬೇಕು. ಯಾವುದೇ ಪ್ರಾಣಿಗಳಿಗೆ ಹಿಂಸೆ ಮಾಡಬಾರದು. ಭಗವಂತನ ಆರಾಧನೆ ಯಲ್ಲೇ ತೊಡಗಿರಬೇಕು || ೪೯ || ತ್ರಯೋದಶಿಯ ದಿನ ಪೂಜಾವಿಧಿ-ವಿಧಾನಗಳನ್ನು ಬಲ್ಲ ಬ್ರಾಹ್ಮಣರ ಮೂಲಕ ತಾಸ್ತೋಕ್ತ ವಿಧಿಯಿಂದ ಭಗವಾನ್ ಮಹಾವಿಷ್ಣುವಿಗೆ ವಜ್ರಹಸ್ತ ಅಭಿಷೇಕವನ್ನು ಮಾಡಿಸಬೇಕು || ೫೦ || ಅಂದು ವಿಕ್ರಶಾತ್ಯಮಾಡದೆ (ಜಿಪ್ಪಣತನವನ್ನು ಬಿಟ್ಟು) ಭಗವಂತನ ಮಹಾಪೂಜೆಯನ್ನು ಮಾಡಬೇಕು. ಹಾಲಿನಲ್ಲಿ ಬೇಯಿಸಿದ ಪಾಯಸವನ್ನು ಮಹಾ

ಪೂಜಾಂ ಚ ಮಹತೀಂ ಕುರ್ಯಾದ್ವಿಕ್ರತಾತ್ಮವಿವರ್ಜಿತಃ |
ಚರಂ ನಿರೂಪ್ಯ ಪಯಸಿ ಶಿವಿವಿಜ್ಞಾಯ ವಿಷ್ಣವೇ || ೫೦ ||

ಶೃತೇನ ತೇನ ಪುರುಷಂ ಯಜೇತ ಸುಸಮಾಹಿತಃ |
ನೈವೇದ್ಯಂ ಚಾತಿಗುಣವದ್ವದ್ಯಾತ್ಪುರುಷಪುಷ್ಪದಮ್ || ೫೧ ||

ಆಚಾರ್ಯಂ ಜ್ಞಾನಸಂಪನ್ನಂ ವಿಸ್ತಾರಗಾಢೇನುಭಃ |
ತೋಷಯೇದ್ವತ್ಪಿಶ್ವೇವ ತದ್ವಿದ್ವಾರಾಧನಂ ಹರೇಃ || ೫೨ ||

ಭೋಜಯೇತ್ಪಾನ್ಮಗ್ನವತಾ ಸವನ್ನೇನ ಶುಚಿಚ್ಛೇ |
ಅನ್ಯಾಂಶ್ಚ ಬ್ರಾಹ್ಮಣಾನ್ ಶ್ವಾ ಯೇ ಚ ತತ್ರ ಸಮಾಗತಾಃ || ೫೩ ||

ದಕ್ಷಿಣಾಂ ಗುರವೇ ದದ್ಯಾದ್ವತ್ಪಿಶ್ವೇ ಯಥಾರ್ಹತಃ |
ಅನ್ನಾದ್ಯೇನಾಶ್ವಪಾಕಾಂಶ್ಚ ಪ್ರೀಣಯೇತ್ಸಮುಪಾಗತಾನ್ || ೫೪ ||

ಭುಕ್ತವತ್ಸು ಚ ಸರ್ವೇಷು ದೀನಾಂಭಕ್ತಪಣೇಷು ಚ |
ವಿಶ್ಲೋಸ್ತತ್ಪ್ರೀಣನಂ ವಿದ್ವಾನ್ಪುಂಜೇತ ಸಹ ಬಂಧುಭಿಃ || ೫೫ ||

ನೃತ್ಯವಾದಿತ್ರಗೀತೈಶ್ಚ ಸ್ತುತಿಭಿಃ ಸ್ತುತಿವಾಚಕೈಃ |
ಕಾರಯೇತ್ತತ್ಕಥಾಭಿಶ್ಚ ಪೂಜಾಂ ಭಗವತೋಽನ್ವತಮ್ || ೫೬ ||

ವಿತ್ತತ್ಪಯೋವ್ರತಂ ನಾಮ ಪುರುಷಾರಾಧನಂ ಪರಮ್ |
ಪಿತಾಮಹೇನಾಭಿಹಿತಂ ಮಯಾ ತೇ ಸಮುದಾಹೃತಮ್ || ೫೭ ||

ತೃಂ ಚಾನೇನ ಮಹಾಭಾಗೇ ಸಮ್ಯಕ್ಕ್ಷೇರ್ಣೇನ ಕೇಶವಮ್ |
ಆತ್ಮನಾ ಶುದ್ಧಭಾವೇನ ನಿಯತಾತ್ಮಾ ಭಜಾನ್ಮಯಮ್ || ೫೮ ||

ಅಯಂ ವೈ ಸರ್ವಯಜ್ಞಾಃ ಸರ್ವವ್ರತಮಿತಿ ಸ್ವತಮ್ |
ತಪಃಪಾರಮಿದಂ ಭದ್ರೇ ದಾನಂ ಚೇಶ್ವರಕರ್ಪಣಮ್ || ೫೯ ||

ತ ದಿವ ನಿಯಮಾಃ ಸಾಕ್ಷಾತ್ತ್ವ ದಿವ ಚ ಯಮೋತ್ತಮಾಃ |
ತಪೋ ದಾನಂ ವ್ರತಂ ಯಜ್ಞೋ ಯೇನ ತುಷ್ಯತ್ಕಥೋಕ್ತಜಃ || ೬೦ ||

ತಸ್ಮಾದೇತದ್ವ್ರತಂ ಭದ್ರೇ ಪ್ರಯತಾ ಶ್ರದ್ಧಯಾ ಚರ |
ಭಗವಾನ್ಪರಿತುಷ್ಟೇ ವರಾಣಾಶು ವಿಧಾಸ್ಯತಿ || ೬೧ ||

ವಿಷ್ಣುವಿಗೆ ಅರ್ಪಿಸಬೇಕು. || ೫೦ || ಆತ್ಮಂಶ ವಿಕಾಗ್ರವಾದ ಮನಸ್ಸು ನಿಂದ ಪೂರುಷಸೂಕ್ತಮಂತ್ರಗಳಿಂದ ಹಾರಿನಿಂದ ಬೇಯಿಸಿದ ವಾಯುವನ್ನು ಅಗ್ನಿಯಲ್ಲಿ ಹೋಮಮಾಡಬೇಕು. ಬಳಿಕ ಶ್ರೀಭಗವಂತನಿಗೆ ತೃಪ್ತಿಯಾಗುವ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಪಡ್ತಸೋಪೇತವಾದ ನೈವೇದ್ಯವನ್ನು ಅರ್ಪಿಸಬೇಕು. || ೫೧ || ಇದಾದ ಬಳಿಕ ಜ್ಞಾನ ಸಂಪನ್ನ ಆಚಾರ್ಯ ಮತ್ತು ಋತ್ವಿಜರಿಗೆ ವಸ್ತ್ರ, ಆಭರಣ, ಗೋವು ಮುಂತಾದವುಗಳನ್ನು ಕೊಟ್ಟು ಸಂತುಷ್ಟಪಡಿಸಬೇಕು. ಬ್ರಾಹ್ಮಣರನ್ನು ಪೂಜಿಸಿ ಕೃತ್ರಿವಡಿಸುವುದು ಶ್ರೀಹರಿಯ ಆರಾಧನೆಯೇ ಆಗಿದೆ. || ೫೨ || ಪ್ರಿಯೇ! ರುಚಿ-ಶುಚಿಯಾದ ಭಕ್ತ-ಭೋಜ್ಯಾದಿಗಳಿಂದ ಕೂಡಿದ ಮೃಷ್ಟಾನ್ನದಿಂದ ಆಚಾರ್ಯ-ಋತ್ವಿಜರಿಗೂ, ಪೂಜಾ ಸಮಾರಂಭಕ್ಕೆ ಆಗಮಿಸಿರುವ ಇತರ ಬ್ರಾಹ್ಮಣರಿಗೂ ಶ್ವಾನ್ಮಸಾರವಾಗಿ ಭೋಜನಮಾಡಿಸಬೇಕು. || ೫೩ || ಗುರುವಿಗೂ, ಋತ್ವಿಜರಿಗೂ ಯಥಾಯೋಗ್ಯವಾದ ದಕ್ಷಿಣೆಯನ್ನು ಕೊಡಬೇಕು. ಪೂಜೆಯ ಸಮಯಕ್ಕೆ ಆಗಮಿಸಿದ ಚಂಡಾಲರೇ ಮೊದಲಾದವರನ್ನೂ ಅನ್ನ-ವಸ್ತುಗಳಿಂದ ತೃಪ್ತಿಸೋಪೇತವಾಗಿ ದೀನರು, ಬಡವರು, ಕುಟುಂಬ, ಕುರುಡರು, ಕೈಲಾಗದವರೂ - ಇವರೆಲ್ಲರೂ ಊಟಮಾಡಿದನಂತರ ಮಹಾವಿಷ್ಣುವು ಸುಪ್ರೀತನಾದನೆಂದು ಭಾವಿಸಿ, ತಮ್ಮ ಬಂಧು-ಬಳಗದವರೊಡನೆ ಕುಳಿತು ಶಿಷ್ಟಾನ್ನವನ್ನು ಊಟಮಾಡಬೇಕು. || ೫೪-೫೬ || ಪಾಡ್ಯದಿಂದ ಹಿಡಿದು ತ್ರಯೋದಶಿವರೆವಿಗೂ ವಿರಾಮಕಾಲದಲ್ಲಿ ಪ್ರತಿ ದಿನವೂ ಗೀತ-ನೃತ್ಯ, ಸಂಗೀತ, ಸ್ತುತಿವಾಚನ, ಹರಿಕಥೆಗಳಿಂದ ಭಗವಂತನ ಆರಾಧನೆಯನ್ನೂ, ಸೇವೆಯನ್ನೂ ಮಾಡಬೇಕು. || ೫೭ ||

ಪ್ರಿಯಳೇ! ಇದು ಭಗವಂತನ ಶ್ರೇಷ್ಠವಾದ ಆರಾಧನೆ ಯಾಗಿದೆ. ಬ್ರಹ್ಮದೇವರು ನನಗೆ ಉಪದೇಶಿಸಿದ ಈ ಪಯೋವ್ರತ ವನ್ನು ನಿನಗೆ ಯಥಾವತ್ತಾಗಿ ತಿಳಿಸಿರುವೆನು. || ೫೮ || ದೇವಿ! ಭಾಗ್ಯವಶಿಯೇ! ನಿನ್ನ ಇಂದ್ರಿಯಗಳನ್ನು ವಶಪಡಿಸಿಕೊಂಡು, ಶುದ್ಧವಾದ ಭಾವ-ಶ್ರದ್ಧಾಪೂರ್ಣ ಚಿತ್ತದಿಂದ ನೀನೂ ಈ ವ್ರತ ವನ್ನು ಚೆನ್ನಾಗಿ ಅನುಷ್ಠಾನ ಮಾಡು ಹಾಗೂ ಇದರ ಮೂಲಕ ಅವಿನಾಶಿಯಾದ ಭಗವಂತನನ್ನು ಆರಾಧಿಸು. || ೫೯ || ಕಲ್ಯಾಣೇ! ಈ ವ್ರತವು ಭಗವಂತನನ್ನು ಸಂತುಷ್ಟಗೊಳಿಸುವಂತಹುದು. ಅದಕ್ಕಾಗಿ ಇದನ್ನು 'ಸರ್ವಯಜ್ಞ', 'ಸರ್ವವ್ರತ' ಎಂದು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ. ಇದು ಸಮಸ್ತ ತಪಸ್ಸುಗಳ ಸಾರವೂ, ಮುಖ್ಯವಾದ ದಾನವೂ ಆಗಿದೆ. || ೬೦ || ವಾಸ್ತವವಾಗಿ ಭಗವಂತನು ಪ್ರಸನ್ನನಾಗುವಂತಹ ನಿಯಮ, ಯಮ, ತಪಸ್ಸು, ದಾನ, ವ್ರತ, ಯಜ್ಞ ಇವುಗಳೇ ಶ್ರೇಷ್ಠವಾದವುಗಳು. || ೬೧ || ಅದಕ್ಕಾಗಿ ಅಡಿಕಿದೇವಿಯೇ! ಸಂಯಮ ದಿಂದಲೂ, ಶ್ರದ್ಧೆಯಿಂದಲೂ ನೀನು ಈ ವ್ರತದ ಅನುಷ್ಠಾನವನ್ನು ಆಚರಿಸು. ಭಗವಂತನು ತೀವ್ರವಾಗಿಯೇ ನಿನಗೆ ಪ್ರಸನ್ನನಾಗುವನು ಮತ್ತು ನಿನ್ನ ಅಧಿರಾಜೆಯನ್ನು ಪೂರ್ಣಗೊಳಿಸುವನು. || ೬೨ ||

ತದಿನಾರಣಯ ಅಧ್ಯಾಯವು ಮುಗಿಯಿತು. || ೧೬ ||

ಇತಿ ಶ್ರೀಮದ್ಭಾಗವತೇ ಮಹಾಭಾರತೇ ಪಾರಮಹಂಸ್ಯಾಂ ಸಂಹಿತಾಯಾಂ ಅಷ್ಟಮ ಸ್ಕಂಧೇ
ಅದಿತಿಪಯೋವ್ರತಕಥನಂ ನಾಮ ಪೋಡಶೋಽಧ್ಯಾಯಃ || ೧೬ ||

ಹದಿನೇಳನೆಯ ಅಧ್ಯಾಯ

ಭಗವಂತನು ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷನಾಗಿ ಅದಿತಿಗೆ ವರವನ್ನು ಕೊಡುವುದು

ಶ್ರೀಮತಃ ಉವಾಚ

ಇತ್ಯುಕ್ತಾ ಸಾದಿತೀ ರಾಜಸ್ವಭರ್ತಾ ಕಶ್ಯಪೇನ ವೈ |
ಅನ್ವತಿಷ್ಠದ್ವತಮಿದಂ ದ್ವಾದಶಾಹಮತಂದಿತಾ

|| ೧ ||

ಚಿಂತಯಂತೀಕಯಾ ಬುದ್ಧ್ವಾ ಮಹಾಪುರುಷಮೀಶ್ವರಮ್ |
ಪ್ರಗೃಹ್ಯೇಂದ್ರಿಯದುಷ್ಪಾಶ್ವಾನ್ಯನಸಾ ಬುದ್ಧಿಸಾರಥಿಃ

|| ೨ ||

ಮನಶ್ಚೈಕಾಗ್ರಯಾ ಬುದ್ಧ್ವಾ ಭಗವತ್ಕಮಿಲಾತ್ಮನಿ |
ವಾಸುದೇವೇ ಸಮಾಧಾಯ ಚಿಂತಾರ ಹ ಪಯೋವ್ರತಮ್

|| ೩ ||

ತಸ್ಯಾಃ ಪ್ರಾದುರಭೂತ್ವಾತ ಭಗವಾನಾದಿಪೂರುಷಃ |
ಪೀತವಾಸಾಶ್ಚತುರ್ಬಾಹುಃ ಶಂಖಚಕ್ರಗದಾಧರಃ

|| ೪ ||

ತಂ ನೇತ್ರಗೋಚರಂ ವೀಕ್ಷ್ಯ ಸಹಸೋತ್ಥಾಯ ಸಾದರಮ್ |
ನನಾಮ ಭುವಿ ಕಾಯೇನ ದಂಡವತ್ಪ್ರೀತಿವಿಹ್ವಲಾ

|| ೫ ||

ಸೋತ್ಥಾಯ ಬದ್ಧಾಂಜಲಿರೀಡಿತುಂ ಸ್ಥಿತಾ
ನೋತ್ಸೇಹ ಆನಂದಜಲಾಕುಲೇಕ್ಷಣಾ |

ಬಭೂವ ತೂಷ್ಣೀಂ ಪುಲಕಾಕುಲಾಕೃತಿ-
ಸ್ತದ್ವರ್ಶನಾತ್ಮತ್ವದಗಾತ್ರವೇಪಥುಃ

|| ೬ ||

ಪ್ರೀತ್ಯಾ ಶನೈರ್ಗದ್ಗದಯಾ ಗಿರಾ ಹರಿಂ
ತುಷ್ಠಾನ್ ಸಾ ದೇವ್ಯದಿತಿಃ ಕುರೂದ್ವಜ |

ಉದ್ವೀಕ್ಷತೀ ಸಾ ಪಿಬತೀವ ಚಕ್ಷುಷಾ
ರಮಾಪತಿಂ ಯಜ್ಞಪತಿಂ ಜಗತ್ತತಿಮ್ || ೭ ||

ಅದಿತಿರುವಾಚ

ಯಜ್ಞೇಶ ಯಜ್ಞಪುರುಷಾಚ್ಯುತ ತೀರ್ಥಪಾದ
ತೀರ್ಥತ್ರವಃ ಶ್ರವಣಮಂಗಲನಾಮಧೇಯ |

ಅಪಸ್ತುಲೋಕವೃಜಿನೋಪಶಮೋದಯಾದ್ಯ
ಶಂ ನಃ ಕೃಧೀಶ ಭಗವನ್ನಸಿ ದೀನಸಾಧುಃ || ೮ ||

ವಿಶ್ವಾಯ ವಿಶ್ವಭವನಸ್ಥಿತಿಸಂಯಮಾಯ
ಸ್ವೈರಂ ಗೃಹೀತಪುರುಶಕ್ತಿಗುಣಾಯ ಭೂಮ್ನೇ |

ಸ್ವಸ್ಥಾಯ ಶತ್ವದುಪಬೃಂಹಿತಪೂರ್ಣೋಽಥ-
ವ್ಯಾಪಾದಿತಾತ್ಮ ತಮಸೇ ಹರಯೇ ನಮಸ್ತೇ || ೯ ||

ಶ್ರೀಮತುಹಾಹುನಿಗು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ - ಎಲೈ ಪರೀಕ್ಷಿತನೇ! ತನ್ನ ಪತಿಯಾದ ಮಹರ್ಷಿ ಕಶ್ಯಪರ ಉಪದೇಶವನ್ನು ಪಡೆದ ಅದಿತಿದೇವಿಯು ಬಹಳ ಎಚ್ಚರಿಕೆಯಿಂದ ಹನ್ನೆರಡು ದಿನಗಳವರೆಗೆ ಪಯೋವ್ರತವನ್ನು ಆಚರಿಸಿದಳು. || ೧ || ಆಕೆಯು ಬುದ್ಧಿಯನ್ನು ಸಾರಥಿಯನ್ನಾಗಿಸಿಕೊಂಡು, ಮನಸ್ಸೆಂಬ ಲಾಮಿನಿಂದ ಇಂದ್ರಿಯ ರೂಪವಾದ ತುಂಬುಕುದುರೆಗಳನ್ನು ತನ್ನ ವಶಪಡಿಸಿಕೊಂಡು, ಏಕಾಗ್ರಬುದ್ಧಿಯಿಂದ ಪುರುಷೋತ್ತಮನಾದ ಭಗವಂತನನ್ನು ಧ್ಯಾನಿಸುತ್ತಿದ್ದಳು. || ೨ || ಅದಿತಿಯು ಏಕಾಗ್ರವಾದ ಬುದ್ಧಿಯಿಂದ ತನ್ನ ಮನಸ್ಸನ್ನು ಸರ್ವಾತ್ಮನಾದ ಭಗವಾನ್ ವಾಸುದೇವನಲ್ಲಿ ಸಂಪೂರ್ಣವಾಗಿ ತೊಡಗಿಸಿ ಪಯೋವ್ರತದ ಅನುಷ್ಠಾನವನ್ನು ಮಾಡಿದಳು. || ೩ || ಆಗ ಭಗವಾನ್ ಪುರುಷೋತ್ತಮನು ಅವಳ ಮುಂದೆ ಪ್ರಕಟನಾದನು. ಪರಿಣಿತನೇ! ಆ ಭಗವಂತನು ಪೀತಾಂ ಬರವನ್ನು ಉಟ್ಟದ್ದನು. ಚತುರ್ಭುಜನಾಗಿದ್ದು, ಶಂಖ, ಚಕ್ರ, ಗದಗಳನ್ನು ಧರಿಸಿದ್ದನು. || ೪ || ತನ್ನ ಕಣ್ಣಿಂದ ನಿಂತಿದ್ದ ಭಗವಂತನನ್ನು ಸಾಕ್ಷಾತ್ಕಾರಿ ನೋಡಿದ ಅದಿತಿದೇವಿಯು ಒಡನೆಯೇ ಆದರದಿಂದ ಎದ್ದು ನಿಂತು, ಪ್ರೇಮಪರವಶಳಾಗಿ ಭೂಮಿಯ ಮೇಲೆ ದೀರ್ಘದಂಡ ನಮಸ್ಕಾರವನ್ನು ಮಾಡಿದಳು. || ೫ || ಮತ್ತೆ ಮೇಲೆದ್ದು ಕೈಜೋಡಿಸಿಕೊಂಡು ಭಗವಂತನನ್ನು ಸ್ತುತಿಸಲು ಪ್ರಯತ್ನಿಸಿದಳು. ಆದರೆ ಕಣ್ಣುಗಳಲ್ಲಿ ಅನಂದ ಬಾಷ್ಪಗಳು ಉಕ್ಕಿಹರಿಯುತ್ತಿದ್ದುದರಿಂದ, ಕಂಠ ತುಂಬಿಬಿಳುತು, ಮೂತನಾಡಲಾಗಲಿಲ್ಲ. ಶರೀರವಿಡೀ ಪುಳಕಿತವಾಗಿತ್ತು. ದರ್ಶನದ ಆನಂದೋಲ್ಲಾಸದಿಂದ ಅವಳ ಶರೀರವು ನಡುಗುತ್ತಿತ್ತು. ಸ್ತುತಿಸಲಾರದೆ ಅವಳು ಸುಮ್ಮನೆ ನಿಂತಿದ್ದಳು. || ೬ || ಪರೀಕ್ಷಿತನೇ! ಲಕ್ಷ್ಮೀ ಪತಿಯಿಡಿ, ಜಗತ್ತಿಯಿಡಿ, ಯಜ್ಞಪತಿಯಿಡಿ ಅದ ಭಗವಂತನನ್ನು ಕಣ್ಣುಗಳಿಂದಲೇ ಕುಡಿದುಬಿಡುವಳೋ ಎಂಬಂತೆ ಅದಿತಿಯು ತನ್ನ ಕಣ್ಣುಗಳಿಂದ ಪ್ರೇಮಪೂರ್ಣವಾಗಿ ನೋಡುತ್ತಿದ್ದಳು. ಅನಂತರ ಪ್ರೀತಿಯಿಂದ ಗದ್ಗದವಾದ ಮಾತುಗಳಿಂದ ಮೆಲ್ಲ-ಮೆಲ್ಲನೆ ಶ್ರೀಭಗವಂತನನ್ನು ಸ್ತುತಿಸಿದಳು. || ೭ ||

ಅದಿತಿದೇವಿಯು ಹೇಳಿದಳು - ಓ ಯಜ್ಞೇಶ್ವರನೇ! ಯಜ್ಞಪುರುಷನೇ! ಅಚ್ಯುತನೇ! ತೀರ್ಥಶ್ರೇಷ್ಠವಾದ ಗಂಗಾನದಿ ಯನ್ನು ಪಾದಗಳಲ್ಲಿ ಧರಿಸಿರುವವನೇ! ಪುಣ್ಯಕೀರ್ತಿಯೇ! ಶ್ರವಣಮಾತ್ರದಿಂದಲೇ ಮಂಗಳವನ್ನುಂಟು ಮಾಡುವ ನಾಮಾ ವಳಿಗಳುಳ್ಳವನೇ! ಶರಣಾಗತರ ಪಾಪಗಳನ್ನು ಹೋಗಲಾಡಿಸುವುದಕ್ಕಾಗಿಯೇ ಅವತರಿಸಿರುವವನೇ! ಆದಿಪುರುಷನೇ! ನೀನು ದೀನರಿಗೆ ನಾಥನಾಗಿರುವೆ. ನೀನು ನಮಗೆ ಮಂಗಳವನ್ನುಂಟು ಮಾಡು. || ೮ || ನೀನು ವಿಶ್ವದ ಉತ್ಪತ್ತಿ, ಸ್ಥಿತಿ ಮತ್ತು ಪ್ರಳಯಗಳಿಗೆ ಕಾರಣನಾಗಿರುವೆ. ವಿಶ್ವರೂಪನೂ ನೀನೇ ಆಗಿರುವೆ. ಅನಂತ ನಾಗಿದ್ದರೂ ಸ್ವೇಚ್ಛೆಯಿಂದ ನೀನು ಅನೇಕ ಶಕ್ತಿಗಳನ್ನು ಮತ್ತು ಗುಣಗಳನ್ನು ಸ್ವೀಕರಿಸುತ್ತೀಯೆ. ನೀನು ಸದಾ ನಿನ್ನ ಸ್ವರೂಪದಲ್ಲೇ

ಆಯುಃ ಪರಂ ವಪುರಭೀಷ್ಟಮತುಲ್ಯ ಲಕ್ಷ್ಮೀ-

ದ್ಯೌಃ ಭೂರಾಃ ಸಕಲಯೋಗಗುಣಾಸ್ತಿವರ್ಗಾಃ ।

ಜ್ಞಾನಂ ಚ ಕೇವಲಮನಂತ ಭವಂತಿ ತುಷ್ಠಾ-

ತ್ವತ್ತೋ ನೃಣಾಂ ಕಿಮು ಸಪತ್ನಜಯಾದಿರಾಶೀಃ ॥ ೧೦ ॥

ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣ ಉವಾಚ

ಅದಿತ್ಯೈವಂ ಸ್ತುತೋ ರಾಜನ್ಯಗವಾನ್ತುಷ್ಕರೇಕ್ಷಣಃ ।

ಕ್ಷೇತ್ರಜ್ಞಃ ಸರ್ವಭೂತಾನಾಮಿತಿ ಹೋವಾಚ ಭಾರತ

॥ ೧೧ ॥

ಶ್ರೀಭಗವಾನುವಾಚ

ದೇವಮಾತರ್ಭವತ್ಯಾ ಮೇ ವಿಜ್ಞಾತಂ ಚರಕಾಂಕ್ಷಿತಮ್ ।

ಯತ್ಸಪತ್ನೈರ್ಹೃತಶ್ರೀಕಾಂ ಚ್ಯಾವಿತಾನಾಂ ಸ್ವಧಾಮತಃ

॥ ೧೨ ॥

ತಾನ್ವಿನಿರ್ಜಿತ್ಯ ಸಮರೇ ದುರ್ಮದಾಸುರರರ್ಷಭಾನ್ ।

ಪ್ರತಿಲಬ್ಧಜಯಶ್ರೀಭಃ ಪುತ್ರೈರಿಚ್ಯುತಾಸಿತುಮ್

॥ ೧೩ ॥

ಇಂದ್ರಚೈಷ್ಯೈಃ ಸ್ತುತನಯೈರ್ಹತಾಸಾಂ ಯುಧಿ ವಿದ್ವಿಷಾಮ್ ।

ಸ್ಮಿಯೋ ದುದಂತೀರಾಸಾದ್ಯ ದ್ರಪ್ತುಮಿಚ್ಛುಃ ದುಃಖಿತಾಃ

॥ ೧೪ ॥

ಅತ್ಯಜಾನ್ಸುಸಮೃದ್ಧಾಂಸ್ತೃಂ ಪ್ರತ್ಯಾಹೃತಯಶಃಶ್ರಿಯಃ ।

ಸಾಕಪ್ಯಜ್ಯಮಧಿಷ್ಠಾಯ ತ್ರೇಡತೋ ದ್ರಪ್ತುಮಿಚ್ಛುಃ

॥ ೧೫ ॥

ಪ್ರಾಯೋಽಧುನಾ ತೇಽಸುರಯೋಧನಾಥಾ

ಅಪಾರಗೇಯಾ ಇತಿ ದೇವಿ ಮೇ ಮತಿಃ ।

ಯತ್ತೇಽನುಕೂಲೇಶ್ವರವಿಪ್ರಗುಪ್ತಾ

ನ ಏಕಮಸ್ತತ್ರ ಸುಖಂ ದದಾತಿ ॥ ೧೬ ॥

ಅಥಾಪ್ಯುಪಾಯೋ ಮಮ ದೇವಿ ಚಿಂತ್ಯಃ

ಸಂತೋಷಿತಸ್ಯ ಪ್ರತಚರ್ಯಯಾ ತೇ ।

ಮಮಾರ್ಚನಂ ಸಾರ್ಹತಿ ಗಂತುಮನ್ಯಥಾ

ಶ್ರದ್ಧಾನ್ವರೂಪಂ ಫಲಹೇತುಕತ್ವಾತ್ ॥ ೧೭ ॥

ತ್ವಯಾರ್ಚಿತಶ್ಚಾಹಮಪತ್ಯಗುಪ್ತಯೇ

ಪಯೋವ್ರತೇನಾನುಗುಣಂ ಸಮೀಡಿತಃ ।

ಸ್ಥಾಂತೇನ ಪುತ್ರತ್ವಮುಪೇತ್ಯ ತೇ ಸುತಾನ್

ಗೋಪ್ತಾಸ್ತಿ ಮಾರೀಚತಪಸ್ಕಧಿಷ್ಠಿತಃ ॥ ೧೮ ॥

ಉಪಥಾವ ಪತಿಂ ಭದ್ರೇ ಪ್ರಜಾಪತಿಮಕಲ್ಮಷಮ್ ।

ಮಾಂ ಚ ಭಾವಯತಿ ಪತ್ಯಾವೇವರೂಪಮವ್ಯಾತಮ್

॥ ೧೯ ॥

ನೆಲಿಸಿರುತ್ತೀಯೆ ನಿತ್ಯ-ನಿರಂತರ ಬೆಳೆಯುತ್ತಿರುವ ಪೂರ್ಣ
ಜೋಧದಿಂದ ನೀನು ಹೃದಯದ ಅಂಧಕಾರವನ್ನು ನಾಶಮಾಡಿ
ಬಿಡುತ್ತೀಯೆ ಭಗವಂತಾ ! ನಾನು ನಿನಗೆ ನಮಸ್ಕರಿಸುತ್ತೇನೆ ॥ ೯ ॥
ಪ್ರಭೋ ! ಅನಂತನೇ ! ನೀನು ಸಂತುಷ್ಟನಾದಲ್ಲಿ ದೀರ್ಘಾ-
ಯುಷ್ಯವೂ, ಇಷ್ಟವಾದ ಶರೀರವೂ, ಆದ್ಯಕವಾದ ಐಶ್ವರ್ಯವೂ,
ಸ್ವರ್ಗ, ಮರ್ತ್ಯ, ಪಾತಾಳಲೋಕಗಳು, ಯೋಗದ ಸಮಸ್ತ ಸಿದ್ಧಿ-
ಗಳೂ, ಧರ್ಮಾರ್ಥಕಾಮಗಳೂ, ಇವೆಲ್ಲಕ್ಕಿಂತಲೂ ಮಿಗಿಲಾದ
ಅಪರೋಕ್ಷ ಜ್ಞಾನವೂ ಮನುಷ್ಯರಿಗೆ ಪ್ರಾಪ್ತವಾಗುತ್ತದೆ. ಹೀಗಿರುವಾಗ
ಶತ್ರುಜಯವೇ ಮೊದಲಾದ ಸಣ್ಣ ಪುಟ್ಟ ಕೋರಿಕೆಗಳ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ
ಹೆಳುವುದೇನಿದೆ ? ॥ ೧೦ ॥

ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣಮಹಾಕಾಮನಿಗಳು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ - ಪರೀಕ್ಷಿದ್ವಾಜನೇ !
ಅದಿತಿಯು ಕುಮಲನಯನ ಭಗವಂತನನ್ನು ಹೀಗೆ ಸ್ತುತಿಸಿದಾಗ
ಸಮಸ್ತ ಪ್ರಾಣಿಗಳ ಹೃದಯದಲ್ಲಿ ಅಂತರ್ಯಾಮಿ ಯಾಗಿರುವ
ಭಗವಂತನು ಇಂತೆಂದನು - ॥ ೧೧ ॥

ಶ್ರೀಭಗವಂತನು ಹೇಳಿದನು - ಎಲೈ ದೇವಮಾತೆಯಾದ
ಅದಿತಿಯೇ ! ನಿನ್ನ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಬಹಳ ಕಾಲದಿಂದಿರುವ ಆಶೆಯ
ವನ್ನು ನಾನು ಬಲ್ಲೆನು. ಶತ್ರುಗಳು ನಿನ್ನ ಮಕ್ಕಳ ಸಂಪತ್ತನ್ನು ಅಪ-
ಹರಿಸುವುದಲ್ಲದೆ ಅವರನ್ನು ಅವರ ಲೋಕ(ಸ್ವರ್ಗ)ದಿಂದ
ಓಡಿಸಿಬಿಟ್ಟಿದ್ದಾರೆ. ॥ ೧೨ ॥ ಯುದ್ಧದಲ್ಲಿ ನಿನ್ನ ಮಕ್ಕಳು ಆ ಕೊಬ್ಬಿ-
ರುವ ಆಸುರರನ್ನು, ಬಲಿಯನ್ನು ಗೆದ್ದು ವಿಜಯಲಕ್ಷ್ಮಿಯನ್ನು
ಪಡೆದುಕೊಂಡಾಗ ನೀನು ಅವರೊಂದಿಗೆ ಭಗವಂತನ ಉವಾಸನೆ
ಮಾಡಬೇಕೆಂದು ಬಯಸುತ್ತಿರುವೆ. ॥ ೧೩ ॥ ಇಂದ್ರನೇ ಮೊದ-
ಲಾದ ನಿನ್ನ ಪುತ್ರರು ಶತ್ರುಗಳನ್ನು ಕೊಂದುಹಾಕಿದಾಗ ನೀವು ಆ
ದೈತ್ಯಸ್ತ್ರೀಯರು ದುಡ್ಡದಿಂದ ಅಳುವುದನ್ನು ಕಣ್ಣಾರೆ ಕಾಣ-
ಬೇಕೆಂಬುದೂ ನಿನ್ನ ಬಯಕೆಯಾಗಿದೆ. ॥ ೧೪ ॥ ಅದಿತಿಯೇ !
ಯುದ್ಧದಲ್ಲಿ ದೈತ್ಯರನ್ನು ಗೆದ್ದು ಕಳೆದುಹೋಗಿದ್ದ ಕೀರ್ತಿ,
ಐಶ್ವರ್ಯವನ್ನು ಪುನಃ ಪಡೆದುಕೊಂಡು ಸಕಲೈಶ್ವರ್ಯ ಸಂಪ-
ನ್ನರಾಗಿ ಸ್ವರ್ಗಲೋಕದಲ್ಲಿ ಪುನಃ ನೆಲೆಸಿ ಹಿಂದಿನಂತೆ ವಿಹರಿಸ-
ಬೇಕೆಂಬುದನ್ನೂ ಬಯಸುತ್ತಿರುವೆಯಲ್ಲ ! ॥ ೧೫ ॥ ಆದರೆ
ದೇವೀ ! ಆ ಆಸುರ ಸೇನಾಪತಿಗಳನ್ನು ಈ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ಜಯ
ಸಲು ಸಾಧ್ಯವಾಗದೆಂದು ನನಗೆ ಅನಿಸುತ್ತದೆ. ಏಕೆಂದರೆ, ಈಶ್ವರನು
ಮತ್ತು ಬ್ರಾಹ್ಮಣರು ಈಗ ಅವರಿಗೆ ಅನುಕೂಲರಾಗಿದ್ದಾರೆ.
ಈಗಲಂಕೂ ಅವರೊಂದಿಗೆ ಯುದ್ಧಹೂಡಿದರೆ ಅವರಿಂದ ಸುಖ
ಸಿಗುವ ಆಸೆ ಇಲ್ಲ. ॥ ೧೬ ॥ ಹೀಗಿದ್ದರೂ ದೇವಿ ! ನಿನ್ನ ಈ
ಪ್ರತಾಪವ್ಯಾಪ್ತಿಯಿಂದ ನಾನು ಬಹಳ ಪ್ರಸನ್ನನಾಗಿರುವೆನು. ಆದ-
ಕ್ಕಾಗಿ ಈ ಸಂಬಂಧವಾಗಿ ನನಗೆ ಏನಾದರೂ ಉಪಾಯ ಮಾಡಲೇ-
ಬೇಕಾಗಿದೆ. ಏಕೆಂದರೆ, ನನ್ನ ಆರಾಧನೆಯು ವ್ಯರ್ಥವಾಗಬಾರದು.
ಅದರಿಂದ ಶ್ರದ್ಧೆಗನುಸಾರವಾಗಿ ಫಲವು ಅವಶ್ಯವಾಗಿ ಸಿಗುತ್ತದೆ.
॥ ೧೭ ॥ ನೀನು ನಿನ್ನ ಪುತ್ರರ ರಕ್ಷಣೆಗಾಗಿಯೇ ವಿಧಿವತ್ತಾಗಿ
ಪಯೋವ್ರತದಿಂದ ನನ್ನ ಪೂಜೆ-ಸ್ತುತಿ ಮಾಡಿರುವೆ. ಅದರಿಂದ
ನಾನು ಅಂತರೂಪದಿಂದ ಕಶ್ಯಪರ ತಪಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ನೆಲೆಸಿ ನಿನ್ನ ಪುತ್ರನಾಗಿ
ಅವತರಿಸಿ ನಿನ್ನ ಸಂತಾನವನ್ನು ರಕ್ಷಿಸುವೆನು. ॥ ೧೮ ॥ ಕಲ್ಯಾಣೇ !
ನೀನು ನಿನ್ನ ಮತಿಯಾದ ಕಶ್ಯಪರಲ್ಲಿ ನನ್ನನ್ನು ಇದೇ ರೂಪದಿಂದ
ನೆಲಿಸಿರುವನೆಂದು ತಿಳಿದು, ಪಾವರಹಿತರಾದ ಪ್ರಜಾಪತಿಯ
ಸೇವೆಯನ್ನು ಮಾಡು. ॥ ೧೯ ॥

ನೈತತ್ತರಸ್ಮಾ ಅಖ್ಯೇಯಂ ಪೃಷ್ಠಯಾಪಿ ಕಥಂಚನ |
ಸರ್ವಂ ಸಂಪದ್ಯತೇ ದೇವಿ ದೇವಗುಹ್ಯಂ ಸುಸಂವೃತಮ್ || ೨೦ ||

ಶ್ರೀಶುಕ ಉವಾಚ

ವಿತಾವದುಕ್ತಾ ಭಗವಾಂಸ್ತತ್ತ್ವವಾಂತರಧೀಯತ |
ಅದಿತಿರ್ದುರ್ಲಭಂ ಲಬ್ಧ್ವಾ ಹರೇರ್ಜನ್ಮಾತ್ಮನಿ ಪ್ರಭೋಜ || ೨೧ ||

ಉಪಾಧಾವತ್ಪತಿಂ ಭಕ್ತ್ಯಾ ಪರಯಾ ಕೃತಕೃತ್ಯವತ್ |
ಸ ವೈ ಸಮಾಧಿಯೋಗೇನ ಕಶ್ಯಪಸ್ತದಬುದ್ಧತ || ೨೨ ||

ಪ್ರವಿಷ್ಟಮಾತ್ಮನಿ ಪರೇರಂತಂ ಹೃದಿತಛೇಕ್ಷಣಃ |
ಸೋಽದಿತ್ಯಾಂ ವೀರ್ಯಮಾಧ್ವತ ತಮಾ ಚರಸಂಭೃತಮ್ |
ಸಮಾಹಿತಮನಾ ರಾಜನ್ ದಾರುಣ್ಯಗ್ನಿಂ ಯಥಾನಿಲಃ || ೨೩ ||

ಅದಿತೇರ್ಧಿಷ್ಟಿತಂ ಗರ್ಭಂ ಭಗವಂತಂ ಸನಾತನಮ್ |
ಹಿರಣ್ಯಗರ್ಭೋ ವಿಜ್ಞಾಯ ಸಮೀದೇ ಗುಹ್ಯನಾಮುಭಃ || ೨೪ ||

ಬ್ರಹ್ಮೋವಾಚ

ಜಯೋರುಗಾಯ ಭಗವನ್ನರುಕ್ರಮ ನಮೋಸ್ತು ತೇ |
ನಮೋ ಬ್ರಹ್ಮಾಣೋವಾಯ ತ್ರಿಗುಣಾಯ ನಮೋ ನಮಃ || ೨೫ ||

ನಮಸ್ತೇ ಪೃಶ್ನಿಗರ್ಭಾಯ ವೇದಗರ್ಭಾಯ ವೇದಸೇ |
ತ್ರಿನಾಭಾಯ ತ್ರಿಪೃಷ್ಠಾಯ ಶಿವಿವಿಷ್ಣಾಯ ವಿಷ್ಣವೇ || ೨೬ ||

ತ್ವಮಾದಿರಂತೋ ಭುವನಸ್ಯ ಮಧ್ಯ-
ಮನಂತಶಕ್ತಿಂ ಪುರುಷಂ ಯಮಾಮಾಃ |
ಕಾಲೋ ಭವಾನಾಕ್ಷಿಪತೀಶ ವಿಶ್ವಂ
ಸ್ರೋತ್ರೋ ಯಥಾಂತಃ ಪತತಂ ಗರ್ಭೀರಮ್ || ೨೭ ||

ತ್ವಂ ವೈ ಪ್ರಜಾನಾಂ ಸ್ಥಿರಜಂಗಮಾನಾಂ
ಪ್ರಜಾಪತೀನಾಮಸಿ ಸಂಭವಿಷ್ಣುಃ |
ದಿವೌಕಸಾಂ ದೇವ ದಿವತ್ಪುತ್ರಾನಾಂ
ಪರಾಯಣಂ ನೌರಿವ ಮದ್ವತ್ಸೋಽಪ್ನು || ೨೮ ||

ದೇವೀ ! ನೋಡು, ಯಾರು ಕೇಳಿದರೂ ಈ ಮಾತನ್ನು ಇತರರಿಗೆ ಹೇಳಬೇಡ ದೇವತೆಗಳ ರಹಸ್ಯ ಗುಪ್ತವಾದವು ಸ್ಥೂಲವಾಗುತ್ತದೆ || ೨೦ ||

ಶ್ರೀಶುಕಮಹಾತಾಮುನಿಗಳು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ - ಭಗವಂತನು ಹೀಗೆ ಹೇಳಿ ಅಲ್ಲಿಯೇ ಅಂತರ್ಧಾನನಾದನು. ಆ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ಸ್ವಯಂ ಭಗವಂತನೇ ನನ್ನ ಗರ್ಭದಿಂದ ಅವತರಿಸುವನು ಎಂದು ತಿಳಿದು, ಹಾನು ಕೃತಕೃತ್ಯನಾದನೆಂದು ಭಾವಿಸಿದಳು. ಇದಂತಹ ದುರ್ಲಭವಾದ ಮಾತು ಅವಳು ಬಹಳ ಪ್ರೀತಿಯಿಂದ ಪತಿಯಾದ ಕೃಷ್ಣನನ್ನು ಸೇವೆ ಮಾಡತೊಡಗಿದಳು. ಕೃಷ್ಣರು ಸತ್ಕರ್ತಿಗಳಾಗಿದ್ದರು. ಅವರಿಂದ ಪುರೆಯಾದ ಯಾವ ಮಾತೂ ಇರಲಿಲ್ಲ. ಭಗವಂತನು ತನ್ನ ಅಂತದಿಂದ ನನ್ನೊಳಗೆ ಪ್ರವೇಶಿಸಿರುವನೆಂದು ಅವರು ಸಮಾಧಿಯೋಗದಿಂದ ತಿಳಿದುಕೊಂಡರು. ವಾಯುವು ಪ್ರಚಂಡವಾಗಿ ಬಿಗುತ್ತಾ ಬಿದಿರುಗಳ ಫರ್ಷಣೆ ಯಿಂದ ಆಗ್ನಿಯನ್ನು ಹುಟ್ಟಿಸುವಂತೆಯೇ ಕೃಷ್ಣರು ತಪಸ್ಸು ಮಾಡುತ್ತಾ ಬಹಳ ಕಾಲದಿಂದ ಧರಿಸಿದ್ದ ರೇತಸ್ಸನ್ನು ಅದಿತಿ ದೇವಿಯ ಗರ್ಭದಲ್ಲಿರಿಸಿದರು.

|| ೨೦-೨೩ || ಅದಿತಿಯ ಗರ್ಭದಲ್ಲಿ ಅವಿನಾಶಿಯಾದ ಭಗವಂತನು ನೆಲೆಸಿರುವನೆಂದು ತಿಳಿದ ಬ್ರಹ್ಮದೇವರು ಒಪ್ಪಪ್ರತಿಪಾದಕವಾದ ಸ್ತೋತ್ರಗಳಿಂದ ಆ ಶ್ರೀಹರಿಯನ್ನು ಹೊಗಳತೊಡಗಿದರು. | ೨೪ |

ಬ್ರಹ್ಮದೇವರು ಹೇಳಿದರು - ಸಮಗ್ರ ಕೀರ್ತಿಗೂ ಆಶ್ರಯ ನಾಗಿರುವ ಭಗವಂತನೇ ! ನಿನಗೆ ಜಯವಾಗಲಿ! ಅನಂತ ಶಕ್ತಿಗಳಿಗೆ ಅಧಿಪಾನನಾಗಿರುವವನೇ ! ನಿನ್ನ ಚರಣಕಮಲಗಳಿಗೆ ನಮಸ್ಕರಿಸುತ್ತೇನೆ. ಬ್ರಾಹ್ಮಣರಿಗೆ ಓತವಾಗಿರುವವನೇ ! ತ್ರಿಗುಣಗಳ ನಿಯಾಮಕನೇ ! ನಿನ್ನ ಅಡಿದಾವರೆಗಳಲ್ಲಿ ಬಾರಿ-ಬಾರಿಗೂ ನಮಸ್ಕರಿಸುತ್ತೇನೆ.

|| ೨೫ || ಫಲಿ ಎಂಬವಳಿಗೆ ಪುತ್ರರೂಪದಲ್ಲಿ ಹುಟ್ಟಿರುವವನೇ ! ವೇದಗಳ ಸಮಸ್ತ ಜ್ಞಾನವನ್ನು ನಿನೊಳಗೆ ಇರಿಸಿಕೊಂಡಿರುವ ಸ್ವಾಮಿಯೇ ! ಮಾಸ್ತವವಾಗಿ ನೀನೇ ಎಲ್ಲರ ವಿಧಾತೃವಾಗಿರುವೆ. ನಿನಗೆ ನಾನು ಮತ್ತೆ-ಮತ್ತೆ ನಮಸ್ಕರಿಸುತ್ತೇನೆ. ಮೂರೂ ಲೋಕಗಳೂ ನಿನ್ನ ಕಾಛಿಯಲ್ಲಿ ನೆಲೆಸಿವೆ. ಮೂರೂ ಲೋಕಗಳಿಗೂ ಅತೀತವಾದ ವೈಕುಂಠದಲ್ಲಿ ನೀನು ಸದಾ ಎರಾಜಮಾಸನನಾಗಿರುವೆ. ಸಕಲ ಜೀವರ ಅಂತಃಕರಣದಲ್ಲಿ ಅಂತರ್ಯಾಮಿಯಾಗಿ ನೆಲೆಸಿರುವೆ. ಇಂತಹ ಸರ್ವವ್ಯಾಪಕ ವಿಷ್ಣುವಿಗೆ ನಾನು ನಮಸ್ಕರಿಸುತ್ತೇನೆ || ೨೬ || ಪ್ರಭೋ ! ನೀನೇ ಜಗತ್ತಿನ ಆದಿಯೂ, ಅಂತ್ಯನೂ ಆಗಿರುವುದರಿಂದ ಮಧ್ಯದಲ್ಲಿಯೂ ನೀನೇ ಇರುವೆ. ಇದರಿಂದಲೇ ವೇದಗಳು ನಿನ್ನನ್ನು ಅನಂತ ಶಕ್ತಿಯುಳ್ಳ ಪುರುಷನೆಂದು ಕೊಂಡಾಡುತ್ತವೆ. ಆಳವಾದ ನೀರಿನ ಸುಳಿಯು ಅದರಲ್ಲಿ ಬಿದ್ದ ಪದಾರ್ಥವನ್ನು ಒಳಗೆ ಸೆಳೆದುಕೊಳ್ಳುವಂತೆಯೇ ನೀನು ಕಾಲರೂಪದಿಂದ ಈ ಜಗತ್ತನ್ನು ಪ್ರಳಯಕಾಲದಲ್ಲಿ ಒಳಕ್ಕೆ ಸೆಳೆದು ಕೊಳ್ಳುವೆ. || ೨೭ || ಚರಾಚರ ಪ್ರಜೆಗಳನ್ನೂ, ಪಜಾಪತಿಗಳನ್ನೂ ಉಂಟುಮಾಡುವ ಮೂಲ ಕಾರಣನು ನೀನೇ ಆಗಿರುವೆ ದೇವಾಧಿದೇವ ! ನೀರಿನಲ್ಲಿ ಮುಳುಗುವವನಿಗೆ ದೋಣಿಯು ಆದರೆ ಯಾಗಿರುವಂತೆ ಸ್ವರ್ಗದಿಂದ ಓಡುವ ದೇವತೆಗಳಿಗೆ ವಿಶ ಮಾತ್ರ ಆಶ್ರಯವು ನೀನೇ ಆಗಿರುವೆ. || ೨೮ ||

ಹದಿನೇಳನೆಯ ಅಧ್ಯಾಯವು ಮುಗಿಯಿತು. || ೧೭ ||

ಇತಿ ಶ್ರೀಮದ್ಭಾಗವತೇ ಮಹಾಪುರಾಣೇ ಪಾರಮಹಂಸ್ಯಾಂ ಸಂಹಿತಾಯಾಂ ಅಷ್ಟಮ ಸ್ಕಂಧೇ
ವಾಮನಪ್ರಾಕರ್ಮಿಕೇ ಸಪ್ತದಶೋಽಧ್ಯಾಯಃ || ೧೭ ||

ಹದಿನೆಂಟನೆಯ ಅಧ್ಯಾಯ

ಭಗವಾನ್ ವಾಮನನ ಪ್ರಾಕಟ ಮತ್ತು ಬಲಿಚಕ್ರವರ್ತಿಯ ಯಜ್ಞಶಾಲೆಯನ್ನು ಪ್ರವೇಶಿಸಿದುದು

ಶ್ರೀಶುಕ ಉವಾಚ

ಇತ್ಥಂ ವಿರಿಂಚಿಸ್ತುತಕರ್ಮವೀರ್ಯಃ
 ಪ್ರಾದುರ್ಬಲಭೂವಾಮೃತಭೂರದಿತ್ಯಾಮ್ |
 ಚತುರ್ಭುಜಃ ಶಂಖಗದಾಬ್ಜಚಕ್ರಃ
 ಪಿಶಂಗವಾಸಾ ಸಲಿನಾಯಕೇಕ್ಷಣಃ || ೧ ||

ಶ್ಯಾಮಾವದಾತೋ ಯುಷರಾಜಕುಂಡಲ-
 ತ್ವಿಷ್ಟೋಲ್ಲಸಚ್ಚೇದನಾಂಜುಜಃ ಪುಮಾನ್ |
 ಶ್ರೀವತ್ಸವಕ್ಷಾ ವಲಯಾಂಗದೋಲ್ಲಸ-
 ತ್ಕಿರೀಟಕಾಂಚೇಗುಣಚಾರುನೂಪುರಃ || ೨ ||

ಮಧುವ್ರತವ್ರಾತವಿಫುಷ್ಪಯಾ ಸ್ವಯಾ
 ವಿರಾಜಿತಃ ಶ್ರೀವನಮಾಲಯಾ ಹರಿಃ |
 ಪ್ರಜಾಪತೇರ್ವೇತ್ಯತಮಃ ಸ್ವರೋಚಿಷಾ
 ವಿನಾಶಯನ್ಯಂತನಿವಿಷ್ಟಕೌಸ್ತುಭಃ || ೩ ||

ದಿಶಃ ಪ್ರಸೇದುಃ ಸಲಿಲಾಶಯಾಸ್ತದಾ
 ಪ್ರಜಾಃ ಪ್ರಹೃಷ್ಟಾ ಋತವೋ ಗುಣಾನ್ವಿತಾಃ |
 ದೈರಂತರಿಕ್ಷಂ ಕ್ಷಿತಿರಗ್ನಿಜಿಹ್ವಾ
 ಗಾವೋ ದ್ವಿಜಾಃ ಸಂಜಹೃಷುರ್ನಗಾಶ್ಚ || ೪ ||

ಶ್ರೋಣಾಯಾಂ ಶ್ರವಣದ್ವಾದ್ವಾಂ
 ಮುಹೂರ್ತೇಽಭಿಜಿತಿ ಪ್ರಭುಃ |
 ಸರ್ವೇ ನಕ್ಷತ್ರತಾರಾದ್ಯಾ-
 ಶ್ಚಕ್ಷುಸ್ತಜ್ಜನ್ಯ ದಕ್ಷಿಣಾಮ್ || ೫ ||

ದ್ವಾದ್ವಾಂ ಸವಿತಾ ತಿಷ್ಠನ್ನದ್ಯಂದಿನಗತೋ ನೃಪ |
 ವಿಜಯಾ ನಾಮ ಸಾ ಪ್ರೋಕ್ತಾ ಯಸ್ಯಾಂ ಜನ್ಯವಿದುರ್ಹರೇಃ
 || ೬ ||

ಶಂಖದುಂದುಭಯೋ ನೇದುರ್ಮೃದಂಗಪಣವಾನಕಾಃ |
 ಚಕ್ರವಾದಿತ್ರಕೂರ್ಯಾಣಾಂ ನಿಘೋಷಾಽಧ್ವಮುರೋಽಭಿಮಾಃ
 || ೭ ||

ಪ್ರೀತಾಶ್ಚಾಪ್ಸರಸೋಽಸೃತ್ಯನ್ಯಧರ್ವಪ್ರವರಾ ಜಗುಃ |
 ತುಷ್ಪವುರ್ಮುನಯೋ ದೇವಾ ಮನವಃ ಪಿತರೋಽಗ್ರಯಃ
 || ೮ ||

ಶ್ರೀಕುಮಾರಾಮುನಿಗಳು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ - ಎಲೈ ಪರಿಣಿತನೇ! ಹೀಗೆ ಬ್ರಹ್ಮದೇವರು ಭಗವಂತನ ಅಪಾರವಾದ ಶಕ್ತಿಯನ್ನೂ, ರೀಲೆ ಗಳನ್ನೂ ಸ್ತೋತ್ರಮಾಡಿದ ನಂತರ ಅದ್ವಂತರೂಪನಾದ ಶ್ರೀಹರಿಯು ಅದಿತಿಯ ಮುಂದೆ ಪ್ರಕಟನಾದನು. ಭಗವಂತನಿಗೆ ನಾಲ್ಕು ಭುಜ ಗಳಿದ್ದು, ಶಂಖ, ಚಕ್ರ, ಗದಾ, ಪದ್ಮಗಳನ್ನು ಧರಿಸಿದ್ದನು. ಕಮಲ ದಂತೆ ಕೋಮಲ-ವಿಶಾಲವಾದ ನೇತ್ರಗಳಿದ್ದು ದಿವ್ಯ ಪೀತಾಂಬರ ವನ್ನು ಧರಿಸಿದ್ದನು. || ೧ || ಭಗವಂತನ ಶರೀರವು ಶ್ಯಾಮಲ ವರ್ಣದಿಂದ ಕೂಡಿತ್ತು. ಮಕರಾಕೃತಿಯ ಕುಂಡಲಗಳ ಕಾಂತಿ ಯಿಂದ ಅವನ ಮುಖಕಮಲದ ಶೋಭೆಯು ಇನ್ನೂ ಹೆಚ್ಚಿತ್ತು. ವಕ್ರಸ್ವರವು ಶ್ರೀವತ್ಸ ಚಿಹ್ನೆಯಿಂದ ಸಮಲಂಕೃತವಾಗಿತ್ತು. ಕರಗಳಲ್ಲಿ ಕಂಕಣಗಳೂ, ಶೋಣುಗಳಲ್ಲಿ ಬಾಜುಬಂದಿಗಳೂ, ಶಿರದಲ್ಲಿ ಕಿರೀಟವೂ, ನಡುವಿನಲ್ಲಿ ಓಡ್ಯಾಣವೂ, ಚರಣಗಳಲ್ಲಿ ಸುಂದರ ವಾದ ನೂಪುರಗಳು ಶೋಭಿಸುತ್ತಿದ್ದವು. || ೨ || ಭಗವಂತನ ಕಂಠದಲ್ಲಿ ರತ್ನಹಾರಗಳೂ, ಸ್ವಚ್ಛವಾದ ವನಮಾಲೆಯನ್ನೂ ಧರಿಸಿ ದ್ದನು. ಅದರ ಸುತ್ತಲೂ ಮತ್ತೆದ್ವಯಗಳು ಹಿಂದುಹಿಂಡಾಗಿ ಝೀಂಕರಿ ಸುತ್ತಿದ್ದವು. ಕೌಸ್ತುಭಮುನಿಯ ಶೋಭೆಯು ಕಂಠದಲ್ಲಿ ವಿರಾ ಜಿಸುತ್ತಿತ್ತು. ಭಗವಂತನ ಅಂಗಕಾಂತಿಯಿಂದ ಪ್ರಜಾಪತಿ ಕಶ್ಯಪರ ಆಶ್ರಮದ ಕತ್ತಲೆಯು ಕಳೆದುಹೋಗಿತ್ತು. || ೩ || ಭಗವಂತನು ಅವತರಿಸಿದಾಗ ದಿಕ್ಕುಗಳು ನಿರ್ಮಲವಾದುವು. ನದೀ-ಸರೋ ವರಗಳ ನೀರು ಸ್ವಚ್ಛವಾಯಿತು. ಪ್ರಜೆಗಳ ಹೃದಯದಲ್ಲಿ ಆನಂದದ ನೆರೆಯೇ ಒಂದಂತಾಯ್ತು. ಎಲ್ಲ ಋತುಗಳು ಒಟ್ಟಿಗೆ ತಮ್ಮ ತಮ್ಮ ಗುಣಗಳನ್ನು ಪ್ರಕಟಿಸಿದುವು. ಸ್ವರ್ಗಲೋಕ, ಅಂತರಿಕ್ಷ, ಪೃಥಿವಿ, ದೇವತೆಗಳು, ಗೋವುಗಳು, ದ್ವಿಜರು, ಪರ್ವತಗಳು ಹೀಗೆ ಎಲ್ಲವೂ ಹರ್ಷಗೊಂಡವು. || ೪ ||

ಪರಿಣಿತನೇ! ಭಗವಂತನು ಅವತರಿಸಿದಾಗ ಚಂದ್ರನು ಶ್ರವಣಾನಕ್ಷತ್ರದಲ್ಲಿದ್ದನು. ಭಾದ್ರಪದ ಮಾಸದ ಶುಕ್ಲ ದ್ವಾದಶೀ ಶ್ರವಣಾನಕ್ಷತ್ರದ ಅಭಿಜಿತ್ನುಹೂರ್ತದಲ್ಲಿ ಭಗವಂತನು ಪ್ರಾದು ರ್ಬಲವಾದನು. ಎಲ್ಲ ಗ್ರಹ-ನಕ್ಷತ್ರಗಳೂ ಜನ್ಮ ಮುಹೂರ್ತವನ್ನು ಮಂಗಳಮಯವಾಗಿಸಿದುವು. || ೫ || ರಾಜೇಂದ್ರಾ! ಭಗವಂತನು ಜನ್ಮತಾಳಿದ ತಿಥಿಯನ್ನು 'ವಿಜಯದ್ವಾದಶೀ' ಎಂದು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ. ಆ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ಸೂರ್ಯನು ಆಗಸದ ಮಧ್ಯಭಾಗದಲ್ಲಿದ್ದನು. || ೬ || ಭಗವಂತನ ಅವತಾರದ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ಶಂಖ, ಡೋಲು, ಮೃದಂಗ, ದುಂದುಭಿ, ಪಣವ, ಅನೇಕ ಮುಂತಾದ ವಾದ್ಯಗಳು ಮೊಳಗಿದವು. ಹೀಗೆ ನಾನಾರೀತಿಯ ವಾದ್ಯಗಳು, ಕೊಂಬು, ಕಪಳ ಮುಂತಾದವುಗಳ ತುಮುಲಧ್ವನಿಯು ಉಂಟಾಯಿತು. || ೭ || ಅವಸ್ಥರೆಯರು ಕುಣಿಯತೊಡಗಿದರು, ಗಂಧರ್ವರು ಹಾಡತೊಡ ಗಿದರು. ಮುನಿಗಳು, ದೇವತೆಗಳು, ಮನುಗಳು, ಕಿತ್ಯಗಳು ಅಗ್ನಿ-ಹೀಗೆ ಎಲ್ಲರೂ ಸ್ತುತಿಸತೊಡಗಿದರು. || ೮ || ಸಿದ್ಧರು, ವಿದ್ಯಾಧ

ಸಿದ್ಧವಿದ್ಯಾಧರಗಣಾಃ ಸಕಿಂಪುರುಷಕಿನ್ನರಾಃ |
ಚಾರಣಾ ಯಕ್ಷರಕ್ಷಾಂಸಿ ಸುಪರ್ಣಾ ಭುಜಗೋತ್ತಮಾಃ || ೯ ||

ಗಾಯಂತೋಽತಿಪ್ರಶಂಸಂತೋ ನೃತ್ಯಂತೋ ವಿಬುಧಾನುಗಾಃ |
ಅದಿತ್ಯಾ ಆಶ್ರಮಪದಂ ಕುಸುಮೈಃ ಸಮವಾಕರನ್ || ೧೦ ||

ದೃಷ್ಟಾದ್ಧಿತಿಶ್ಚಂ ನಿಜಗರ್ಭಸಂಭವಂ
ಪರಂ ಪುನಾಂಸಂ ಮುದಮಾಪ ವಿಸ್ತೃತಾ |
ಗೃಹೀತದೇಹಂ ನಿಜಯೋಗಮಾಯಯಾ
ಪ್ರಜಾಪತಿಶ್ಚಾಹ ಜಯೇತಿ ವಿಸ್ತೃತಃ || ೧೧ ||

ಯತ್ರದ್ವಪುರ್ಭಾತಿ ವಿಭೂಷಣಾಯುಧೈ-
ರವ್ಯಕಚಿದ್ವ್ಯಕ್ತಮಧಾರಯದ್ಧರಿಃ |
ಬಭೂವ ತೇನೈವ ಸ ವಾಮನೋ ವಟುಃ
ಸಂಪತ್ಯ ತೋರ್ದಿವ್ಯಗತಿಯಥಾ ನಟಃ || ೧೨ ||

ತಂ ವಟುಂ ವಾಮನಂ ದೃಷ್ಟ್ವಾ ಮೋದಮಾನಾ ಮಹರ್ಷಯಃ |
ಕರ್ಮಾಣಿ ಕಾರಯಾಮಾಸುಃ ಪುರೈಶ್ಚ ಪ್ರಜಾಪತಿಮ್ || ೧೩ ||

ತಸ್ಯೋಪನೀಯಮಾಸತ್ಯ ಸಾವಿತ್ರಿಂ ಸವಿತಾಬ್ರವೀತ್ |
ಬೃಹಸ್ಪತಿರ್ಬ್ರಹ್ಮರೂತ್ರಂ ಮೇಖಲಾಂ ಕೃಪೋಽದದಾತ್ || ೧೪ ||

ದದೌ ಕೃಷ್ಣಾಜನಂ ಭೂಮಿದ್ವಂದಂ ಸೋಮೋ ವಸಸ್ತುತಿಃ |
ಕೌಪೀನಾಚ್ಚಾಪನಂ ಮಾತಾ ದ್ಯೌಶ್ಶಕ್ರಂ ಜಗತಃ ಪತೇಃ || ೧೫ ||

ಕಮಂಡಲುಂ ವೇದಗರ್ಭಃ ಕುಶಾನಪ್ರಪ್ತಯೋ ದದುಃ |
ಅಕ್ಷಮಾಲಾಂ ಮಹಾರಾಜ ಸರಸ್ವತ್ಯವ್ಯಯಾತ್ಮನಃ || ೧೬ ||

ತಸ್ಮಾ ಇತ್ಯುಪನೀತಾಯ ಯಕ್ಷರಾಟ್ರಾತ್ರಿಕಾಮದಾತ್ |
ಭಿಕ್ಷಾಂ ಭಗವತೇ ಸಾಕ್ಷಾದುಮಾದಾದಂಬಿಕಾ ಸತೀ || ೧೭ ||

ಸ ಬ್ರಹ್ಮವರ್ಚಸೇನೈವಂ ಸಭಾಂ ಸಂಭಾವಿತೋ ವಟುಃ |
ಬ್ರಹ್ಮರ್ಷಿಗಣಸಂಜುಷ್ಪಾಮುತ್ಯರೋಚತ ಮಾರಿಷಃ || ೧೮ ||

ಸಮಿದ್ಧಮಾಹಿತಂ ವಹ್ನಿಂ ಕೃತ್ವಾ ಪರಿಸಮೂಹನಮ್ |
ಪರಿಸ್ತೀರ್ಯ ಸಮಭ್ಯರ್ಚ್ಯ ಸಮಿದ್ಧಿರಜುಹೋದ್ವಿಜಃ || ೧೯ ||

ರರು, ಕೀರ್ತುರುಷರು, ಕಿನ್ನರರು, ಚಾರಣರು, ಯಕ್ಷರು, ರಾಕ್ಷಸರು, ಪಕ್ಷಿಗಳು, ಮುಷ್ಕಿ-ಮುಷ್ಕಿನಾಗರು ಮತ್ತು ದೇವತೆಗಳ ಅನುಚರರು ಹುಡುಗ್ತು-ಕುಣಿಯುತ್ತಾ ಭಗವಂತನ ಆಪಾರ ಗುಣಗಳನ್ನೂ ಸತ್ಕಥೆಗಳನ್ನೂ ಸಂತೀರ್ತನೆ ಮಾಡುತ್ತಾ ಅದಿತಿಯ ಅಶ್ರಮವನ್ನು ಪ್ರವೇಶಿಸಿದ ಮುಚ್ಚಿಬಿಟ್ಟರು. || ೯-೧೦ ||

ಅದಿತಿಯು ತನ್ನ ಗರ್ಭದಿಂದ ಪ್ರಕಟಗೊಂಡ ಪರಮಪುರುಷ ಪರಮಾತ್ಮನನ್ನು ನೋಡಿದಾಗ ಅವಳು ಅತ್ಯಂತ ಅಶ್ಚರ್ಯ ಚಕಿತಳಾಗಿ ಪರಮಾನಂದಭರಿತಳಾದಳು. ಕಶ್ಯಪ ಪ್ರಜಾಪತಿಯೂ ಭಗವಂತನು ತನ್ನ ಯೋಗಮಾಯೆಯಿಂದ ಶರೀರವನ್ನು ಧರಿಸಿರುವುದನ್ನು ನೋಡಿ ವಿಸ್ಮಿತರಾಗಿ 'ಜಯವಾಗಲೀ! ಭಗವಂತನಿಗೆ ಜಯವಾಗಲೀ' ಎಂದು ಉದ್ಗಾರವೆತ್ತಿದರು. || ೧೧ || ಪರೀಕ್ಷಿತನೇ! ಭಗವಂತನು ಸ್ವಯಂ ಅವಶ್ಯವೂ, ಚಿತ್‌ಸ್ವರೂಪನು. ಅಂಶವನು ಪರಮಕಾಂತಿಯು ಅಭರಣ ಮತ್ತು ಆಯುಧಗಳಿಂದ ಕೂಡಿದ ಆ ಶರೀರವನ್ನು ಧರಿಸಿ ಆವಿರ್ಭವಿಸಿದ್ದನು. ಆ ದಿವ್ಯಶರೀರವನ್ನು ಅದಿತಿ-ಕಶ್ಯಪರು ನೋಡು-ನೋಡುತ್ತಿರುವಂತೆ ನಟನು ತನ್ನ ವೇಷವನ್ನು ಬದಲಿಸುವಂತೆ ಭಗವಂತನು ಕುಳ್ಳಿ ಬ್ರಹ್ಮಚಾರಿಯ ರೂಪವನ್ನು ತಾಳಿದನು. ನಿಶ್ಚಯವಾಗಿಯೂ ಪರಮಾತ್ಮನ ಲೀಲೆಯು ಪರಮಾದ್ಭುತವಾದುದು. || ೧೨ ||

ಭಗವಂತನನ್ನು ವಾಮನ ಬ್ರಹ್ಮಚಾರಿಯ ರೂಪದಲ್ಲಿ ನೋಡಿ ಮಹರ್ಷಿಗಳಿಗೆ ಮಹದಾನಂದವಾಯಿತು. ಅವರೆಲ್ಲರೂ ಕಶ್ಯಪ ಪ್ರಜಾಪತಿಯನ್ನು ಮುಂದೆಮಾಡಿ ಉಪೇಂದ್ರನ ಜಾತಕಮರ್ವೇ ಮೊದಲಾದ ಸಂಸ್ಕಾರಗಳನ್ನು ಮಾಡಿಸಿದರು. || ೧೩ || ಅವನ ಉಪನಯನ ಸಂಸ್ಕಾರವು ಪ್ರಾರಂಭವಾದಾಗ ಗಾಯತ್ರಿಯ ಅಧಿಷ್ಠಾತ್ಯ ದೇವತೆಯಾದ ಸವಿತೃವೇ ವಾಮನನಿಗೆ ಗಾಯತ್ರಿಯನ್ನು ಉಪದೇಶಿಸಿದನು. ದೇವಗುರು ಬೃಹಸ್ಪತಿಯು ಯಜ್ಞೋಪವೀತವನ್ನೂ ಕಶ್ಯಪರು ಮೇಖಲೆ (ಮೌಂಜಿ)ಯನ್ನು ಕೊಟ್ಟರು. || ೧೪ || ವೃತ್ತಿಪದೇವಿಯು ಕೃಷ್ಣಾಜನವನ್ನೂ ವಸಸ್ತುತಿಗಳ ಒಡೆಯನಾದ ಚಂದ್ರನು ದಂಡವನ್ನೂ, ಮಾತಾ ಅದಿತಿಯು ಕೌಪೀನವನ್ನೂ ಮತ್ತು ಕಟವಸ್ತ್ರವನ್ನೂ, ಆಕಾಶಾಭಿಮಾನಿದೇವತೆಗಳು ವಾಮನವೇಷಧಾರಿಯಾದ ಭಗವಂತನಿಗೆ ಭಕ್ತವನ್ನೂ ಅರ್ಪಿಸಿದರು. || ೧೫ || ಪರೀಕ್ಷಿತನೇ! ಅವಿನಾಶಿಯಾದ ವಾಮನಪ್ರಭುವಿಗೆ ಬ್ರಹ್ಮದೇವರು ಕಮಂಡಲುವನ್ನೂ ಸಪ್ತರ್ಷಿಗಳು ಕುಶಗಳನ್ನೂ ಸರಸ್ವತಿದೇವಿಯು ರುದ್ರಾಕ್ಷಮಾಲೆಯನ್ನೂ ಅರ್ಪಿಸಿದರು. || ೧೬ || ಹೀಗೆ ಭಗವಾನ್ ವಾಮನನ ಉಪನಯನ ಸಂಸ್ಕಾರವಾದಾಗ ಯಕ್ಷಪತಿ ಕುಬೇರನು ಅವನಿಗೆ ಭಿಕ್ಷಾಪಾತ್ಯೆಯನ್ನು ಕೊಟ್ಟನು. ಸಕಿರೋಮಣಿ ಜಗಜ್ಜನನಿಯಾದ ಭಗವತಿ ಉಮಾದೇವಿಯು ಪ್ರಥಮ ಭಿಕ್ಷೆಯನ್ನು ನೀಡಿದಳು. || ೧೭ || ಹೀಗೆ ಋಷಿ-ಮುನಿ-ದೇವತೆಗಳಾದಿಯಾಗಿ ಎಲ್ಲರೂ ವಟು ವೇಷಧರನಾದ ತ್ರಿಭಗವಂತನನ್ನು ಸಮ್ಮಾನಿಸಿದರು. ಬ್ರಹ್ಮರ್ಷಿಗಳಿಂದ ತುಂಬಿದ ಆ ಮಹಾಸಭೆಯಲ್ಲಿ ವಾಮನನು ತನ್ನ ಬ್ರಹ್ಮತೇಜದಿಂದ ಅತ್ಯಂತ ಪ್ರಕಾಶಮಾನನಾದನು. || ೧೮ ||

ಬಳಿಕ ಭಗವಾನ್ ವಾಮನನು ಸ್ಥಾಪಿಸಲ್ಪಟ್ಟ ಪ್ರಜ್ವಲಿತ ಅಗ್ನಿ ಯನ್ನು ಕುಶಗಳಿಂದ ಪರಿಸಮೂಹ ಮತ್ತು ಪರಿಸ್ಪರ್ಶಗೈದು, ಅಗ್ನಿಪೂಜೆ ಮಾಡಿ ಸಮಿಧೆಗಳಿಂದ ಹೋಮವನ್ನು ಮಾಡಿದನು. || ೧೯ ||

ಶ್ರುತ್ವಾಶ್ವಮೇಧೈರ್ಯಜಮಾನಮೂರ್ಜಿತಂ
ಬಲಿಂ ಭೃಗೂಣಾಮುಪಕಲಿತ್ವೈಶ್ವತಃ |
ಜಗಾಮ ತತ್ರಾಖಿಲಸಾರಸಂಭೃತೋ
ಭಾರೇಣ ಗಾಂ ಸನ್ನಮಯವ್ರದೇ ಪದೇ || ೨೦ ||

ತಂ ಸರ್ಮದಾಯಾಸ್ತುಟ ಉತ್ತರೇ ಬಲೇ-
ರ್ಯ ಋತ್ವಿಜಸ್ತೇ ಭೃಗುಕಚ್ಚಸಂಜ್ಞಕೇ |
ಪ್ರವರ್ತಯಂತೋ ಭೃಗವಃ ಕ್ರತೂತ್ತಮಂ
ವ್ಯಚಕ್ಷತಾರಾದುದಿತಂ ಯಥಾ ರಮಿಮ್ || ೨೧ ||

ತ ಋತ್ವಿಜೋ ಯಜಮಾನಃ ಸದಸ್ಯಾ
ಹತತ್ವೋ ವಾಮನತೇಜಸಾ ನೃಪ |
ಸೂರ್ಯಃ ಕಿಲಾಯಾತ್ಮತವಾ ವಿಭಾವಸುಃ
ಸನತ್ಕುಮಾರೋಽಥ ದಿದೃಕ್ಷಯಾ ಕ್ರತೋಃ || ೨೨ ||

ಇತ್ತಂ ಸಶಿಷ್ಯೇಷು ಭೃಗುಪ್ಷನೇಕಧಾ
ವಿತರ್ಕ್ಯಮಾಣೋ ಭಗವಾನ್ ವಾಮನಃ |
ಭಕ್ತಂ ಸದಂಡಂ ಸಜಲಂ ಕಮಂಡಲುಂ
ವಿವೇಕ ಬಿಭ್ರದ್ಧಯಮೇಧವಾಟಮ್ || ೨೩ ||

ಮೌಂಜ್ಯಾ ಮೇಖಿಲಯಾ ವೀತಮುಪವೀತಾಜನೋತ್ತರಮ್ |
ಜಟಲಂ ವಾಮನಂ ವಿಪ್ರಂ ಮಾಯಾಮಾಣವಕಂ ಹರಿಮ್ || ೨೪ ||

ಪ್ರವಿಪ್ರಂ ವೀಕ್ಷ್ಯ ಭೃಗವಃ ಸಶಿಷ್ವಾಸ್ತೇ ಸಹಾಗ್ನಿಭಿಃ |
ಪ್ರತ್ಯಗೃಹ್ಣನ್ಸಮುತ್ಥಾಯ ಸಂಕ್ಷಿಪ್ತಾಸ್ತಸ್ಯ ತೇಜಸಾ || ೨೫ ||

ಯಜಮಾನಃ ಪ್ರಮುದಿತೋ
ದರ್ಶನೀಯಂ ಮನೋರಮಮ್ |
ರೂಪಾನುರೂಪಾವಯವಂ
ತಸ್ಮಾ ಆಸನಮಾಹರತ್ || ೨೬ ||

ಸ್ವಾಗತೇನಾಭಿನಂದ್ಯಾಥ ಪಾದೌ ಭಗವತೋ ಬಲಿಃ |
ಅವನಿಜ್ಯಾರ್ಚಯಾಮಾಸ ಮುಕ್ತಸಂಗಮನೋರಮಮ್ || ೨೭ ||

ಪರೀಕ್ಷಿತನೇ! ಆ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ಸಮಸ್ತ ವಿಧವಾದ ಯಜ್ಞ ಸಾಮಗ್ರಿಗಳಿಂದಲೂ ಸಂಪನ್ನನಾದ ಯಶಸ್ವೀ ಬಲಿಚಕ್ರವರ್ತಿಯು ಭೃಗುವಂಶೀಯ ಬ್ರಾಹ್ಮಣರ ಆದೇಶಾನುಸಾರವಾಗಿ ಹಲವಾರು ಅಶ್ವಮೇಧಗಳನ್ನು ಮಾಡುತ್ತಿರುವನೆಂಬ ವಿಷಯವು ಭಗವಂತನಾದ ವಾಮನಮೂರ್ತಿಗೆ ತಿಳಿಯಿತು. ಆಗ ಸಮಸ್ತ ಶಕ್ತಿಗಳಿಂದಲೂ ಯುಕ್ತನಾಗಿ ಅವನು ಪಡೆಯುವಾಗ ಅತ್ಯಂತ ಭಾರವಾದ ಹೆಜ್ಜೆಯನ್ನಿಡುತ್ತಿರುವಾಗ ಭೂಮಿಯನ್ನೇ ಬಗ್ಗಿಸುತ್ತಾ ಬಲಿಚಕ್ರವರ್ತಿಯ ಯಜ್ಞಶಾಲೆಗೆ ಹೊರಟನು. || ೨೦ || ನರ್ಮದಾ ನದಿಯ ಉತ್ತರದ ತೀರದಲ್ಲಿ 'ಭೃಗುಕಚ್ಚ'ವೆಂಬ ಸುಂದರವಾದ ಮತ್ತು ಪವಿತ್ರವಾದ ಸ್ಥಳವಿದೆ. ಅಲ್ಲಿಯೇ ಭೃಗುವಂಶೀಯ ಋತ್ವಿಜರು ಬಲಿಚಕ್ರವರ್ತಿಯಿಂದ ಯಜ್ಞಗಳನ್ನು ಮಾಡಿಸುತ್ತಿದ್ದರು. ಅವರು ದೂರದಿಂದಲೇ ವಾಮನ ಭಗವಂತನನ್ನು ನೋಡಿ ಸಾಕ್ಷಾತ್ ಸೂರ್ಯನಾರಾಯಣನೇ ಉದಯಿಸಿ ಒರುತ್ತಿರುವಂತೆ ಭಾವಿಸಿದರು. || ೨೧ || ಪರೀಕ್ಷಿತನೇ! ಭಗವಾನ್ ಶ್ರೀವಾಮನನ ದಿವ್ಯ ತೇಜಸ್ಸಿನ ಮುಂದೆ ಋತ್ವಿಜರು, ಯಜಮಾನ, ಸದಸ್ಯರು ಇವರೆಲ್ಲರೂ ನಿರ್ವೇಜರಾದರು. ಯಜ್ಞವನ್ನು ನೋಡುವ ಸಲುವಾಗಿ ಸೂರ್ಯನೋ, ಆಗ್ನಿಯೋ ಅಥವಾ ಸನತ್ಕುಮಾರನೋ ಅವಶ್ಯವಾಗಿ ಒರುತ್ತಿರಬಹುದೆಂದು ಊಹಿಸಿದರು. || ೨೨ || ಭೃಗುಪುತ್ರ ಶುಕ್ರಾಚಾರ್ಯರೇ ಮೊದಲಾದವರು ತಮ್ಮ ಶಿಷ್ಯರೊಂದಿಗೆ ಹೀಗೆ ಆಸೇಕ ಕಲ್ಪನೆಗಳನ್ನು ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದರು. ಅದೇ ಸಮಯಕ್ಕೆ ಸರಿಯಾಗಿ ಕೈಯಲ್ಲಿ ಭಕ್ತವನ್ನು, ದಂಡವನ್ನು, ನೀರಿನಿಂದ ತುಂಬಿದ ಕಮಂಡಲುವನ್ನು ಹಿಡಿದುಕೊಂಡು ವಾಮನ ಭಗವಂತನು ಅಶ್ವಮೇಧ ಯಜ್ಞದ ಮಂಡಪವನ್ನು ಪ್ರವೇಶಿಸಿದನು. || ೨೩ || ಅವನು ಸೊಂಬದಲ್ಲಿ ಮೌಂಜ (ಮೇಖಿಲೆ) ಯನ್ನೂ, ಕತ್ತಿನಲ್ಲಿ ಯಜ್ಞೋಪವೀತವನ್ನು ಧರಿಸಿದ್ದನು. ಕೆಂಕುಳಲ್ಲಿ ಮೈಗುಚಮುವಿತ್ತು. ತಲೆಯ ಮೇಲೆ ಜಟೆಯಿತ್ತು. ಈ ಪ್ರಕಾರ ಕುಳ್ಳ ಬ್ರಾಹ್ಮಣ ವೇಷದಲ್ಲಿ ತನ್ನ ಮಾಯೆಯಿಂದ ಒಹ್ಲಚಾರಿಯಾದ ಭಗವಂತನು ಆ ಯಜ್ಞಶಾಲೆಯನ್ನು ಪ್ರವೇಶಿಸಿದಾಗ ಭೃಗುವಂಶೀ ಬ್ರಾಹ್ಮಣರು ಅವನನ್ನು ನೋಡಿ ತಮ್ಮ ಶಿಷ್ಯರೊಂದಿಗೆ ಅವನ ದಿವ್ಯತೇಜಸ್ಸಿನಿಂದ ನಿರ್ವೇಜರಾಗಿ ಏನು ಮಾಡಬೇಕೆಂದು ಅರಿಯದೆ ಥಟ್ಟನೆ ಎದ್ದುನಿಂತರು. ತಮ್ಮ ಶಿಷ್ಯನಾದ ಬಲಿಚಕ್ರವರ್ತಿಯೊಡನೆ ಯಜ್ಞೇಶ್ವರನನ್ನು ಮುಂದೆಮಾಡಿಕೊಂಡು ಭೃಗುವಂಶೀಯ ಬ್ರಾಹ್ಮಣರು ಶ್ರೀವಾಮನ ಮೂರ್ತಿಯನ್ನು ಸ್ವಾಗತಿಸಿದರು. || ೨೪-೨೫ || ಭಗವಂತನ ಪುಟ್ಟ ರೂಪಕ್ಕನುಸಾರವಾಗಿ ಎಲ್ಲ ಅವಯವಗಳು ಸಣ್ಣ-ಸಣ್ಣದಾಗಿದ್ದು ಬಹಳ ಮನೋಹರ ಹಾಗೂ ದರ್ಶನೀಯವಾಗಿದ್ದವು. ಅವನು ನೋಡಿ ಬಲಿಚಕ್ರವರ್ತಿಗೆ ಪರಮಾನಂದವಾಗಿ ಭಗವಾನ್ ವಾಮನನಿಗೆ ಒಂದು ಉತ್ತಮಾಸನವನ್ನು ನೀಡಿದನು. || ೨೬ || ಬಳಿಕ ಬಲಿಯು ಕುಶಲವ್ರತ್ಯಗಳ ಮೂಲಕವಾಗಿ ವಟು ವನ್ನು ನಮಸ್ಕರಿಸಿ, ಅವನ ದಿವ್ಯಪಾದಗಳನ್ನು ತೊಳೆದು, ವಿಸ್ಸಂಗ ರಾದ ಯೋಗಿಗಳ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಸದಾ ರಮಿಸುವ ಆ ವಾಮನ ಮೂರ್ತಿಯನ್ನು ಯಥಾವಿಧಿಯಾಗಿ ಪ್ರೇಮಾದರಗಳಿಂದ ಪೂಜಿಸಿದನು. || ೨೭ || ಭಗವಂತನ ಚರಣಹಮಲಗಳ ಪಾದ ತೀರ್ಥವು ಪರಮ ಮಂಗಳಕರವಾದುದು. ಅದರಿಂದ ಜೀವಿಗಳ ಎಲ್ಲ ಪಾಪ-ಕಾಪಗಳು ತೊಳೆದುಹೋಗುತ್ತವೆ. ಸ್ವತಃ ದೇವಾಧಿ

ತತ್ಪಾದಶೌಚಂ ಜನಕಲ್ಪಪಾಪಹಂ
ಸ ಧರ್ಮವಿನ್ಯೂತ್ಯದಧಾತ್ವಮಂಗಲಮ್ |
ಯದ್ವೇವದೇವೋ ಗಿರಿಶತ್ಪಂದ್ರಮೌಲಿ-
ರ್ದಧಾರ ಮೂರ್ಧ್ನಾ ಪರಯಾ ಚ ಭಕ್ತ್ಯಾ || ೨೮ ||

ಬಲಿಯವಚ

ಸ್ವಾಗತಂ ತೇ ನಮಸ್ತುಭ್ಯಂ ಬ್ರಹ್ಮನ್ಯಂ ಕರವಾಮ ತೇ |
ಬ್ರಹ್ಮರ್ಷೀಣಾಂ ತಪಯಾಕ್ಷಾನ್ಯನ್ಯೇ ತ್ವಾನ್ಯಯ ವಶ್ವರ್ಧರಮ್
|| ೨೯ ||

ಅದ್ಯ ನಃ ಪಿತರಸ್ತುಪ್ರಾ ಅದ್ಯ ನಃ ಪಾವಿತಂ ಕುಲಮ್ |
ಅದ್ಯ ಸ್ವಿಷ್ಟಃ ಕೃತುರಯಂ ಯದ್ವಪಾಸಾಗತೋ ಗೃಹಾನ್
|| ೩೦ ||

ಅದ್ಯಾಗ್ನಯೋ ಮೇ ಸುಹುತಾ ಯಥಾವಿಧಿ
ದ್ವಿಜಾತ್ಯಜ ತ್ವಚ್ಚರಣಾವನೇಜಸ್ಯಃ |
ಹತಾಂಹಸೋ ವಾರ್ಥಿರಿಯಂ ಚ ಭೂರಹೋ
ಪಥಾ ಪುನೀತಾ ತನುಭೀ ಪದ್ವೇಸವ || ೩೧ ||

ಯದ್ಯದ್ಭುತೋ ವಾಂಛಸಿ ತತ್ಪ್ರೀಚ್ಯ ಮೇ
ತ್ವಾಮರ್ಥಿನಂ ವಿಪ್ರಸುತಾನುತರ್ಕಯೇ |
ಗಾಂ ಕಾಂಚನಂ ಗುಣವದ್ವಾಮ ಮೃಶ್ವಂ
ತಥಾನ್ನಪೇಯಮುತ ವಾ ವಿಪ್ರಕನ್ಯಾಮ್ |
ಗ್ರಾಮಾನ್ನಮೃದ್ವಾಂಸ್ತುರಗಾಂಗಜಾನ್ತಾ
ರಥಾಂಸ್ತಥಾರ್ಹತಮ ಸಂಪ್ರತೀಚ್ಯ || ೩೨ ||

ದೇವನಾದ ಚಂದ್ರಮೌಳಿ ಭಗವಾನ್ ತಂಕರನು ಅತ್ಯಂತ ಭಕ್ತಿ
ಭಾವದಿಂದ ಅದನ್ನು ತನ್ನ ತಲೆಯಲ್ಲಿ ಧರಿಸಿದ್ದನು. ಇಂದು ಅದೇ
ಚರಣಾಮೃತವು ಧರ್ಮದ ಮರ್ಮಜ್ಞನಾದ ರಾಜಾಬಲಿಗ
ಪ್ರಾಪ್ತವಾಯಿತು ಅವನು ಬಹಳ ಭಕ್ತಿಯಿಂದ ಅದನ್ನು ತನ್ನ
ತಲೆಯಮೇಲೆ ಇರಿಸಿಕೊಂಡನು. || ೨೮ ||

ಬಲಿಯು ಹೇಳಿದನು - ಬ್ರಾಹ್ಮಣವಟುವೇ! ನಿನ್ನನ್ನು ಅದರ
ದಿಂದ ಸ್ವಾಗತಿಸುತ್ತೇನೆ ಮತ್ತು ನಿನಗೆ ನಮಸ್ಕಾರ ಮಾಡುತ್ತೇನೆ.
ನಾನು ನಿನಗೆ ಯಾವ ಕಾರ್ಯವನ್ನು ಮಾಡಿ ಕೊಡಲಿ! ನಿನ್ನನ್ನು
ನೋಡಿದರೆ ಬ್ರಹ್ಮರ್ಷಿಗಳು ಮಾಡಿದ ತಪಸ್ವಿಲ್ಲವೂ ಒಂದಾಗಿ
ಮೂರ್ತಿಭವಿಸಿ ನನ್ನ ಮುಂದೆ ಬಂದಂತಿದೆ. || ೨೯ || ಮಹಾನು
ಭಾವನೇ! ಇಂದು ನೀನು ನಮ್ಮ ಮನೆಗೆ ಆಗಮಿಸಿದರಿಂದ ನಮ್ಮ
ಪಿತೃದೇವತೆಗಳು ಕೃಷ್ಣರಾದರು. ನಮ್ಮ ಕುಲವು ಪವಿತ್ರವಾಯಿತು.
ಇಂದಿಗೆ ನಾನು ಮಾಡಿದ ಯಜ್ಞವು ಸಫಲವಾಯಿತು. || ೩೦ ||
ಬ್ರಾಹ್ಮಣಕುಮಾರನೇ! ನಿನ್ನ ವಾದಪ್ರಕಾಳನದಿಂದ ನನ್ನ ಪಾವ
ಗಳೆಲ್ಲವೂ ತೊಳೆದುಹೋದುವು. ವಿಧಿವತ್ತಾಗಿ ಯಜ್ಞಮಾಡುವುದ
ರಿಂದ, ಆಗ್ನಿಯಲ್ಲಿ ಅಪುತಿಗಳನ್ನು ಅರ್ಪಿಸುವುದರಿಂದ ದೊರೆಯ
ಬಯದಾದ ಫಲವು ಅಯಾಸಪಟ್ಟದೆ ನನಗೆ ದೊರೆಯಿತು. ನಿನ್ನ ಈ
ಕೋಮಲವಾದ ಮುದ್ದು ಚರಣಗಳಿಂದ ಮತ್ತು ಇವುಗಳನ್ನು
ತೊಳೆದುದರಿಂದ ಪೃಥಿವಿಯು ಪವಿತ್ರಳಾದಳು. || ೩೧ ||
ಬ್ರಾಹ್ಮಣವಟುವೇ! ನೀನು ವಿನೋ ಬಯಸುತ್ತಿರುವೆ ಎಂದು ನನಗೆ
ಅನಿಸುತ್ತದೆ. ಪರಮವೂಷ್ಯ ಬ್ರಹ್ಮಚಾರಿಯೇ! ನೀನು ಬಯಸುವ
- ಗೋವುಗಳು, ಚಿನ್ನ ಸಕಲ ಸಾಮಗ್ರಿಗಳಿಂದ ಸುಸಜ್ಜಿತವುನ,
ಪವಿತ್ರವಾದ ಆನ್ನ, ಕುಡಿಯುವ ವಸ್ತು, ವಿವಾಹಕ್ಕಾಗಿ ಬ್ರಾಹ್ಮಣ
ಕನ್ಯೆ, ಸಂಪತ್ಕಸ್ತಮೃದ್ವಾದ ಕೂರು, ಕುದುರೆ, ಆನೆ, ರಥ - ಇವೆಲ್ಲ
ವಸ್ತು ನನ್ನಿಂದ ಕೇಳಿಕೋ ನಿನಗೆ ಇಷ್ಟವಾದುದನ್ನು ಅವಶ್ಯವಾಗಿ ಕೇಳಿ
ಪಡೆದುಕೋ. || ೩೨ ||

ಹದಿನೆಂಟನೆಯ ಅಧ್ಯಾಯವು ಮುಗಿಯಿತು. || ೧೮ ||

ಇತಿ ಶ್ರೀಮದ್ಭಾಗವತೇ ಮಹಾಭಾರತೇ ಪಾರಮಹಂಸ್ಯಾಂ ಸಂಹಿತಾಯಾಂ ಅಪ್ಪನು ಸ್ಕಂಧೇ
ವಾಮನಪ್ರಾಶಸ್ತಿಕಾರ್ವೇ ಬಲಿವಾಮನಸಂವಾದೇಽಪ್ರಾದೋಽಧ್ಯಾಯಃ || ೧೮ ||

ಹತ್ತೊಂಭತ್ತನೆಯ ಅಧ್ಯಾಯ

ಭಗವಾನ್ ವಾಮನನು ಬಲಿಯಲ್ಲಿ ಮೂರು ಹೆಜ್ಜೆ ಭೂಮಿಯನ್ನು ಬೇಡಿದುದು, ಬಲಿಯು ಸಮ್ಮತಿ,
ಶುಕ್ರಾಚಾರ್ಯರು ತಡೆದುದು

ಶ್ರೀಶುಕ ಉವಾಚ

ಇತಿ ವೈರೋಚನೇರ್ವಾಕ್ಯಂ ಧರ್ಮಯುಕ್ತಂ ಸೂನೃತಮ್ |
ನಿಶಮ್ಯ ಭಗವಾನ್ವಿಠಃ ಪ್ರತಿನಂದ್ಯೇದಮಬ್ರವೀತ್
|| ೧ ||

ಶ್ರೀಶುಕಮಹಾಮುನಿಗಳು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ - ಪರಿಣಿತನೇ!
ಬಲಿಯು ಹೇಳಿದ ಮಾತುಗಳು ಧರ್ಮಯುಕ್ತವಾಗಿಯೂ, ಸತ್ಯ
ವಾಗಿಯೂ, ಪ್ರಿಯವಾಗಿಯೂ ಇದ್ದವು. ಅದನ್ನು ಕೇಳಿದ ಭಗ
ವಾನ್ ವಾಮನನು ಅತ್ಯಂತ ಸಂತೋಷದಿಂದ ಬಲಿಯನ್ನು ಅಭಿ
ನಂದಿಸುತ್ತಾ ಇಂತೆಂದನು - || ೧ ||

ಶ್ರೀಭಗವಾನುಮಾಚ

ವಚಸ್ತವೈತಜ್ಜನದೇವ ಸೂನ್ಯತಂ
ಕುಲೋಚಿತಂ ಧರ್ಮಾಯುತಂ ಯಶಸ್ವರಮ್ |
ಯಸ್ಯ ಪ್ರಮಾಣಂ ಭೃಗವಃ ಸಾಂಪರಾಯೀ
ಪಿತಾಮಹಃ ಕುಲವೃದ್ಧಃ ಪ್ರಶಾಂತಃ || ೨ ||

ನ ಹ್ಯೇತಸ್ಮಿನ್ನುಲೇ ಕಶ್ಚಿನ್ನಿಬತ್ತಃ ಕೃಪಣಃ ಪುಮಾನ್ |
ಪ್ರತ್ಯಾಖ್ಯಾತಾ ಪ್ರತಿಪುತ್ಯ ಯೋ ವಾದಾತಾ ದ್ವಿಸಾತಯೇ
|| ೩ ||

ನ ಸಂತಿ ತೀರ್ಥೇ ಯುಧಿ ಚಾರ್ಥಿನಾರ್ಥಿತಾಃ
ಪರಾಬ್ಜುಷಾ ಯೇ ತ್ವಮನಸ್ವಿನೋ ನೃಪಾಃ |
ಯುಷ್ಮತ್ಕುಲೇ ಯದ್ಭಸಾಮಲೇನ
ಪ್ರಹ್ಲಾದ ಉದ್ಭಾತಿ ಯಥೋಡುಪಃ ಪೇ || ೪ ||

ಯತೋ ಚಾತೋ ಹಿರಣ್ಯಾಕ್ಷಶ್ಚರನ್ನೇಕ ಇಮಾಂ ಮಹೀಮ್ |
ಪ್ರತಿವೀರಂ ದಿಗ್ವಿಜಯೇ ನಾವಿಂದತ ಗದಾಯುಧಃ
|| ೫ ||

ಯಂ ವಿನಿರ್ಜಿತ್ಯ ಕೃಚ್ಛ್ರೇಣ ವಿಷ್ಣುಃ ಕ್ಷೋದ್ಧಾರ ಆಗತಮ್ |
ನಾತ್ಮಾನಂ ಜಯಿನಂ ಮೇನೇ ತದ್ವೀರ್ಯಂ ಭೂರ್ಯನುಷ್ಠರನ್
|| ೬ ||

ನಿಶಮ್ಯ ತದ್ವಧಂ ಭ್ರಾತಾ ಹಿರಣ್ಯಕಶಿಪುಃ ಪುನಾ |
ಹಂಪುಂ ಭ್ರಾತೃಹಣಂ ಕ್ರುದ್ಧೋ ಜಗಾಮ ನಿಲಯಂ ಹರೇಃ
|| ೭ ||

ತಮಾಯಾಂತಂ ಸಮಾಲೋಕ್ಯ
ತೂಲಪಾಗಂ ಕೃತಾಂತವತ್ |
ಚಿಂತಯಾಮಾಸ ಕಾಲಜ್ಞೋ
ವಿಷ್ಣುರ್ಮಾಯಾವಿನಾಂ ವರಃ || ೮ ||

ಯತೋ ಯತೋಽಹಂ ತತ್ರಾಸೌ ಮೃತ್ಯುಃ ಪ್ರಾಣಭೃತಾಮಿವ |
ಅತೋಽಹಮಸ್ಯ ಹೃದಯಂ ಪ್ರವೇಶ್ಯಾಮಿ ಪರಾಗ್ವತಃ
|| ೯ ||

ಶ್ರೀಭಗವಂತನು ಹೇಳಿದನು - ಮಹಾರಾಜಾ! ನೀನು
ಆಡಿದ ಮಾತುಗಳು ನಿನ್ನ ಕುಲಪರಂಪರೆಗೆ ಅನುರೂಪವಾಗಿವೆ.
ಧರ್ಮಭಾವದಿಂದ ಪರಿಪೂರ್ಣವಾಗಿವೆ. ಯಶಸ್ವರವೂ, ಸತ್ಯವೂ,
ಪ್ರಿಯವೂ ಆಗಿವೆ. ಇದಕ್ಕೆ ಕಾರಣ - ಪರಲೋಕಹಿತಕಾರಿಯಾದ
ಧರ್ಮದ ಸಂಬಂಧದಲ್ಲಿ ನೀನು ಭೃಗುವಂಶೀಯರಾದ ಕುಲ್ಯಾ
ಚಾರ್ಯರನ್ನೇ ಪರಮಪ್ರಮಾಣವೆಂದು ತಿಳಿದಿರುವೆ. ಜೊತೆಗೆ
ಕುಲವೃದ್ಧನಾದ ಪಿತಾಮಹ ಪರಮ ಶಾಂತಸ್ವಭಾವದ ಪ್ರಹ್ಲಾದನ
ಆಜ್ಞೆಯನ್ನೂ ಪರಮಪ್ರಮಾಣವೆಂದೂ ಪಾಲಿಸುತ್ತಿರುವೆ. || ೨ ||
ನಿನ್ನ ವಂಶಪರಂಪರೆಯಲ್ಲಿ ಇಂದಿನವರೆಗೆ ದೈರ್ಯಹೀನರೂ,
ಕೃಪಣರೂ ಯಾರೂ ಹುಟ್ಟಿಲ್ಲ. ಬ್ರಾಹ್ಮಣನಿಗೆ ದಾನವನ್ನು ಕೊಡೆ
ದವನಾಗಲೀ, ಇಂತಹ ವಸ್ತುವನ್ನು ಕೊಡುವನೆಂದು ಪ್ರತಿಜ್ಞೆಮಾಡಿ
ಅದನ್ನು ಭಂಗಪಡಿಸಿದವನಾಗಲೀ ನಿನ್ನ ವಂಶದಲ್ಲಿ ಹುಟ್ಟಿಲ್ಲ.
|| ೩ || ದಾನಕೊಡಬೇಕಾದ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ಯಾಚಕರ ಯಾಚನೆ
ಯನ್ನು ಕೇಳಿ ಮುಖತಿರುಗಿಸಿದವನಾಗಲೀ, ಯುದ್ಧದ ಸಂದರ್ಭ
ದಲ್ಲಿ ಶತ್ರುವು ಯುದ್ಧಕ್ಕಾಗಿ ಆಹ್ವಾನಿಸಿದಾಗ ಬೆನ್ನುಕೋರುವ
ಹೇಡಿಯಾಗಲೀ ನಿನ್ನ ವಂಶದಲ್ಲಿ ಯಾರೂ ಹುಟ್ಟಿಲ್ಲ. ನಿಮ್ಮ
ಕುಲಪರಂಪರೆಯಲ್ಲಿ ಪ್ರಹ್ಲಾದನು ಈಗಲೂ ಆಕಾಶದಲ್ಲಿರುವ
ಚಂದ್ರನಂತೆ ನಿರ್ಮಲವಾದ ಯಶಸ್ಸಿನಿಂದ ಬೆಳಗುತ್ತಿರುವನು.
|| ೪ || ನಿನ್ನ ಕುಲದಲ್ಲೇ ಹಿರಣ್ಯಾಕ್ಷನಂತಹ ವೀರರ ಜನ್ಮವಾಗಿತ್ತು. ಆ
ವೀರನು ಕೈಯಲ್ಲಿ ಗದೆಯನ್ನು ಹಿಡಿದುಕೊಂಡು ಒಬ್ಬಂಟಿಗನಾಗಿ
ದಿಗ್ವಿಜಯಕ್ಕಾಗಿ ಹೋದಾಗ ಇಡೀ ಪೃಥಿವಿಯಲ್ಲಿ ತಿರುಗಿದರೂ
ಅವನಿಗೆ ತಮಗೆ ಸಮಾನನಾದ ವೀರನು ದೊರೆಯಲೇ ಇಲ್ಲ. || ೫ ||
ಭಗವಾನ್ ವಿಷ್ಣುವು ನೀರಿನಿಂದ ಪೃಥಿವಿಯನ್ನು ಉದ್ಧರಿಸುತ್ತಿದ್ದಾಗ
ಅವನು ಅವನ ಮುಂದೆ ಬಂದನು ಮತ್ತು ಭಾರೀ ಕೆಪ್ಪದಿಂದ
ಅವನನ್ನು ಗೆದ್ದುಕೊಂಡನು. ಆದರೂ ಇದಾದ ಬಹಳ ದಿನಗಳ
ವರೆಗೂ ವಿಷ್ಣುವಿಗೆ ಪದೇ-ಪದೇ ಹಿರಣ್ಯಾಕ್ಷನ ಶಕ್ತಿ ಮತ್ತು ಬಲದ
ಸ್ಥೂಲತೆಯಾಗುತ್ತಿತ್ತು. ಅವನನ್ನು ಗೆದ್ದುಕೊಂಡಿದ್ದರೂ ಅವನು ತನ್ನನ್ನು
ವಿಜಯಿ ಎಂದು ತಿಳಿಯುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ. || ೬ || ಹಿರಣ್ಯಾಕ್ಷನ ಸಹೋ
ದರ ಹಿರಣ್ಯಕಶಿಪುವಿಗೆ ತನ್ನ ತಮ್ಮನ ವಧೆಯ ವೃತ್ತಾಂತ ತಿಳಿದಾಗ
ಅವನು ತನ್ನ ತಮ್ಮನನ್ನು ವಧಿಸಿದವನನ್ನು ಕೊಂದುಹಾಕಲಿಕ್ಕಾಗಿ
ಕ್ಷೋಧಗೊಂಡು ಭಗವಂತನ ನಿವಾಸಸ್ಥಾನವಾದ ವೈಕುಂಠಕ್ಕೆ
ಹೋದನು. || ೭ ||

ಮಾಯಾವಿಗಳಲ್ಲಿ ಶ್ರೇಷ್ಠನಾದ, ಕಾಲಜ್ಞನಾದ, ಯಾವ ಕಾಲ
ದಲ್ಲಿ ಹೇಗೆ ವರ್ತಿಸಬೇಕೆಂದು ತಿಳಿದಿದ್ದ ವಿಷ್ಣುವು ಯಮನಂತೆ
ತೂಲವನ್ನು ಕೈಯಲ್ಲಿ ಹಿಡಿದುಕೊಂಡು ಹಿರಣ್ಯಕಶಿಪು ತನ್ನನ್ನು
ಆಕ್ರಮಿಸುತ್ತಿರುವನೆಂದು ತಿಳಿದು ಹೀಗೆ ಯೋಚಿಸಿದನು. || ೮ ||
ಯಾವಾಗಲೂ ಮೃತ್ಯುವು ಪ್ರಾಣಿಗಳ ಬೆನ್ನುಬಿಡದೆ ಇರುವಂತೆ ಈ
ರಾಕ್ಷಸನು ನಾನು ಹೋದಲ್ಲೆಲ್ಲ ಹಿಂಬಾಲಿಸುವನು. ಅದಕ್ಕಾಗಿ
ನಾನು ಇವನ ಹೃದಯದಲ್ಲಿ ಪ್ರವೇಶಿಸುವೆನು. ಅದರಿಂದ ಇವನು
ನನ್ನನ್ನು ನೋಡಲಾರನು. ಏಕೆಂದರೆ, ಇವನಾದರೋ ಒಹಿಮುಖ
ನಾಗಿದ್ದಾನೆ. ಹೊರಗಿನ ವಸ್ತುಗಳನ್ನು ಮಾತ್ರ ನೋಡುತ್ತಾನೆ. || ೯ ||

ವಿವಂ ಸ ನಿಶ್ಚಿತ್ತ ರಿಪೋಃ ಶರೀರ-
ಮಾಧಾವತೋ ನಿರ್ವಿವಿಕ್ತೇಽಸುರೇಂದ್ರ |
ಶ್ವಾಸಾನಿಲಾಂತಹಿತಸೂಕ್ಷ್ಮದೇಹ-
ಸ್ತತ್ಪ್ರಾಣರಂಧ್ರೇಣ ವಿವಿಗ್ಧಚೇತಾಃ || ೧೦ ||

ಸ ತನ್ನಿಕೇತಂ ಪರಿಮೃತ್ಯ ತೂನ್ಯ-
ಮಪಶ್ಯಮಾನಃ ಕುಪಿತೋ ನನಾದ |
ಶ್ವಾಂ ದ್ವಾಂ ದಿಶಃ ಪಿಂ ವಿವರಾನ್ಮಮುದ್ರಾನ್
ವಿಪ್ಲಂ ವಿಚಿನ್ವನ್ ದದರ್ಶ ವೀರಃ || ೧೧ ||

ಅಪಶ್ಯನ್ನತಿ ಹೋವಾಚ ಮಯಾಸ್ವಪ್ನಮಿದಂ ಜಗತ್ |
ಭ್ರಾತೃಕಾ ಮೇ ಗತೋ ನೂನಂ ಯತೋ ನಾಮರ್ತೇ ಭೂಮಾನ್
|| ೧೨ ||

ವೈರಾನುಬಂಧ ಏತಾವಾನಾಮೃತ್ಯೋರಿಪ ದೇಹಿನಾಮ್ |
ಅಜ್ಞಾನಪ್ರಭವೋ ಮನ್ಯುರಪಂಮಾನೋಪಬೃಂಹಿತಃ
|| ೧೩ ||

ಪಿತಾ ಪ್ರಹ್ಲಾದಪುತ್ರಸೇ ತದ್ವಿದ್ವಾನ್ ದ್ವಿಜವತ್ಸಲಃ |
ಸ್ವಮಾಯುದ್ಧಿ ಜರಿಂಗೇಭ್ಯೋ ದೇವೇಭ್ಯೋಽಪಾತ್ಸ ಯಾಚತಃ
|| ೧೪ ||

ಭವಾನಾಚರಿತಾನ್ ಧರ್ಮಾನಾಸ್ವಿತೋ ಗೃಹಮೇಧಿಭಿಃ |
ಬ್ರಾಹ್ಮಣೈಃ ಪೂರ್ವಜೈಃ ಶೂರೈರನ್ಯೈಶ್ಚೋದ್ಧಾಮಕೀರ್ತಿಭಿಃ
|| ೧೫ ||

ತುಷ್ಠಾತ್ಮತ್ತೋ ಮಹೀಮೀಪದ್ವರ್ಣೀನಹಂ ಪರದರ್ಶಭಾತ್ |
ಪದಾನಿ ತ್ರೇಣ ದೈತ್ಯೇಂದ್ರ ಸಂಮಿತಾನಿ ಪದಾ ಮಮ
|| ೧೬ ||

ನಾನ್ಯತ್ತೇ ಕಾಮಯೇ ರಾಜನ್ಯದಾನ್ಯಾಜ್ಞಗದೀಶ್ವರಾತ್ |
ನೈನಃ ಪ್ರಾಪ್ನೋತಿ ವೈ ವಿದ್ವಾನ್ಯಾವದರ್ಥಪ್ರತಿಗ್ರಹಃ
|| ೧೭ ||

ಬಲಿರುವಾಚ

ಅಹೋ ಬ್ರಾಹ್ಮಣದಾಯಾದ ವಾಚಸ್ತೇ ವೃದ್ಧಸಂಮತಾಃ |
ತ್ವಂ ಬಾಲೋ ಬಾಲಿಕಮತಿಃ ಸ್ವಾರ್ಥಂ ಪ್ರತ್ಯಬುಧೋ ಯಥಾ
|| ೧೮ ||

ಮಾಂ ವಚೋಭಿಃ ಸಮಾರಾಧ್ಯ
ಲೋಕಾನಾಮೇಕಮೀಶ್ವರಮ್ |
ಪದತ್ರಯಂ ಪೂನೇತೇ ಯೋಃ-
ಬುದ್ಧಿಮಾನ್ ದ್ವಿಪದಾತುಷಮ್ || ೧೯ ||

ಅನುರತಿರೋಮಣಯೇ! ಹಿರಣ್ಯಕಶಿಪು ಅವನ ಮೇಲೆ ಅಕ್ರಮಿಸಿ
ದಾಗ ಹೀಗೆ ಯೋಚಿಸಿ ಭಯದಿಂದ ನಡುಗುತ್ತಾ ಭಗವಾನ್
ವಿಪ್ಲವು ತನ್ನ ಶರೀರವನ್ನು ಸೂಕ್ಷ್ಮವಾಗಿಸಿಕೊಂಡು ಅವನ ಪ್ರಾಣ
ಗಳೊಂದಿಗೆ ಮೂಗಿನ ಮೂಲಕ ಹೃದಯದಲ್ಲಿ ಹೋಗಿ ಕುಳಿತನು.
|| ೧೦ || ಹಿರಣ್ಯಕಶಿಪು ಅವನ ಲೋಕವನ್ನು ಬೆನ್ನಾಗಿ ಬಾಲಾಡಿ
ದನು. ಆದರೆ ಅವನು ಎಲ್ಲಿಯೂ ಶಾಣಲಿಲ್ಲ. ಇದರಿಂದ ಕ್ರೋಧಿ
ತನಾಗಿ ಸಿಂಹನಾದವನ್ನು ಮಾಡತೊಡಗಿದನು. ಆ ವೀರನು
ಪೃಥಿವಿ, ಸ್ವರ್ಗ, ದಿಕ್ಕುಗಳು, ಆಕಾಶ, ಪಾತಾಳ, ಸಮುದ್ರ - ಹೀಗೆ
ಎಲ್ಲೆಡೆ ಮಹಾವಿಪ್ಲವನ್ನು ಹುಡುಕಿದನು. ಆದರೆ ಅವನು
ಎಲ್ಲಿಯೂ ಅವನಿಗೆ ಕಂಡುಬರಲಿಲ್ಲ. || ೧೧ || ಅವನನ್ನು ಎಲ್ಲಿಯೂ
ಕಾಣದೆ - 'ನಾನು ಇಡೀ ಜಗತ್ತನ್ನು ಹುಡುಕಿಬಿಟ್ಟೆ. ಆದರೆ ಅವನು
ಸುಗಲೇ ಇಲ್ಲ. ಆ ಭ್ರಾತೃಪ್ರಾಣಿಯು ಜೀವಿಗಳು ಹೋದವಳ
ಮರಳ ಬರದಿರುವ ಲೋಕಕ್ಕೆ (ಯಮಲೋಕಕ್ಕೆ) ಹೋಗಿರಬೇಕು'
ಎಂದು ಯೋಚಿಸಿದನು. || ೧೨ || ಮೃತ್ಯುವಶನಾದವನಲ್ಲಿ ವೈರ
ಭಾವವನ್ನು ಇರಿಸಿಕೊಳ್ಳುವ ಅವಶ್ಯಕತೆ ಇಲ್ಲ. ಏಕೆಂದರೆ, ವೈರ
ವಾದರೋ ದೇಹದೊಂದಿಗೆ ಮುಗಿದುಹೋಗುತ್ತದೆ. ಕ್ರೋಧದ
ಕಾರಣ ಅಜ್ಞಾನ ಮತ್ತು ಅಪಂಜಾರದಿಂದ ಅದು ಬೆಳೆಯು
ತ್ತದೆ. || ೧೩ || ರಾಜನೇ! ನಿನ್ನ ತಂದೆಯಾದ ಪ್ರಹ್ಲಾದನಂದನ
ವಿರೋಚನನೂ ಬ್ರಾಹ್ಮಣಭಕ್ತನಾಗಿದ್ದನು. ಅವನ ತುರುಗಣದ
ದೇವತೆಗಳು ಬ್ರಾಹ್ಮಣರ ವೇಷವನ್ನು ತಳೆದು ಅವನಲ್ಲಿ ಅವನ
ಆಯುಷ್ಯವು ದಾನವಾಗಿ ಬೇಡಿದರು. ಅವನು ಬ್ರಾಹ್ಮಣರ ಕಪಟ
ವನ್ನು ಆಡಿದ್ದರೂ ತನ್ನ ಆಯುಷ್ಯವು ದಾನ ಮಾಡಿಬಿಟ್ಟನು.
|| ೧೪ || ನಿನ್ನ ಪೂರ್ವಜರಂತೆ ನೀನೂ ಕೂಡ ಶುಕ್ರಾಚಾರ್ಯರೇ
ಮೊದಲಾದ ಗೃಹಸ್ಥ ಬ್ರಾಹ್ಮಣರು ಆಚರಿಸುವ ಧರ್ಮಗಳನ್ನೂ,
ನಿನ್ನ ಪೂರ್ವಜರಾದ ಪ್ರಹ್ಲಾದನೇ ಮೊದಲಾದ ಇತರ ಯಶಸ್ವೀ
ವೀರರು ಆಚರಿಸಿದ ಧರ್ಮವನ್ನೇ ಆಚರಿಸುತ್ತಿರುವೆ. || ೧೫ ||
ದೈತ್ಯನಾದನೇ! ನೀನು ಕೇಳಿದ ಪಸ್ತುವನ್ನು ಕೊಡುವವರಲ್ಲಿ ಕ್ರೇಷ್ಠ
ನಾಗಿರುವೆ. ಇದರಿಂದಲೇ ನಾನು ನಿನ್ನಲ್ಲಿ ಕೇವಲ ನನ್ನ ಮೂರು
ಹೆಜ್ಜೆಗಳಷ್ಟು ಭೂಮಿಯನ್ನು ಬೇಡುತ್ತೇನೆ. || ೧೬ || ಮಹಾ
ರಾಜಾ! ನೀನು ಇಡೀ ಜಗತ್ತಿನ ಒಡೆಯನಾಗಿರುವೆ. ಉದಾರ
ನಾಗಿರುವೆ. ಹೀಗಿದ್ದರೂ ನಾನು ನಿನ್ನಲ್ಲಿ ಇದಕ್ಕಿಂತ ಹೆಚ್ಚಿನದನ್ನು
ಬಯಸುವುದಿಲ್ಲ. ವಿದ್ವಾಂಸನಾದವನು ಕೇವಲ ತನ್ನ ಅವಶ್ಯಕತೆ
ಗನುಸಾರವಾಗಿಯೇ ದಾನವನ್ನು ಸ್ವೀಕರಿಸಬೇಕು. ಇದರಿಂದ
ಅವನು ಪ್ರತಿಗ್ರಹಜನ್ಯ ದೋಷದಿಂದ ಮುಕ್ತನಾಗುತ್ತಾನೆ. || ೧೭ ||

ಬಲಿರಾಜನು ಹೇಳಿದನು - ಬ್ರಾಹ್ಮಣಕುಮಾರಾ! ನಿನ್ನ
ಮಾತುಗಳಾದರೋ ವೃದ್ಧರ ಮಾತುಗಳಂತೆ ಇವೆ. ಆದರೆ ನಿನ್ನ
ಬುದ್ಧಿಯು ಇನ್ನೂ ಬಾಲಕರಂತೆಯೇ ಇದೆಯಲ್ಲ! ಈಗ ನೀನು
ಎಷ್ಟಾದರೂ ಹುಡುಗನೇ ಅಲ್ಲವೇ! ಇದರಿಂದ ನಿನ್ನ ಲಾಭ-ಪಾನಿ
ತಿಳಿಯುತ್ತಿಲ್ಲ. || ೧೮ || ನಾನು ಮೂರು ಲೋಕಗಳಿಗೂ ಏಕಮಾತ್ರ
ಅಧಿಪತಿಯಾಗಿರುವೆನು. ಬೇಕಾದರೆ ಒಂದು ದ್ವೀಪವನ್ನೇ ಕೊಡ
ಬಲ್ಲೆನು. ನನ್ನನ್ನು ಸುಮಧುರ ಮಾತುಗಳಿಂದ ಸಂತೋಷಗೊಳಿಸಿ
ಕೇವಲ ಮೂರು ಹೆಜ್ಜೆಗಳಷ್ಟು ಭೂಮಿಯನ್ನು ಬಯಸಿದರೆ
ಅವನನ್ನು ಬುದ್ಧಿವಂತನೆಂದು ಹೇಳಬಹುದೇ? || ೧೯ ||

ನ ಪುಮಾನ್ಮಾಮುಪವೃದ್ಧ ಭೂಯೋ ಯಾಚಿತುಮರ್ಹತಿ |
ತಸ್ಯಾತ್ಮತಿಕರೀಂ ಭೂಮಿಂ ವಟೋ ಕಾಮಂ ಪ್ರತೀಚ್ಛ ಮೇ || ೨೦ ||

ಶ್ರೀಭಗವಾನುವಾಚ

ಯಾವಂತೋ ವಿಷಯಾಃ ಪ್ರೇಷಾಸ್ವಿರೋಕ್ತಾ ಮಜಿತೇಂದ್ರಿಯಮ್ |
ನ ಶ್ನುತವಂತಿ ತೇ ಸರ್ವೇ ಪ್ರತಿಪೂರಯಿಷುಂ ಸ್ತವ || ೨೧ ||

ತ್ರಿಭಿಃ ಕ್ರಮೈರಸಂತುಷ್ಟೋ ದ್ವಿಪೇನಾಪಿ ನ ಪೂರ್ಯತೇ |
ನವವರ್ಷಸಮೇತೇನ ಸಪ್ತದ್ವಿಪವರೇಚ್ಛಯಾ || ೨೨ ||

ಸಪ್ತದ್ವಿಪಾಧಿಪತಯೋ ಸ್ವಪಾ ವೈನ್ಯಗಯಾದಯಃ |
ಅರ್ಥೈಃ ಕಾಮೈರ್ಗತಾ ನಾಂತಂ ತೃಷ್ಣಾಯಾ ಇತಿ ನಃ ಶ್ರುತಮ್ || ೨೩ ||

ಯದ್ಭುಕ್ತಯೋಪವಾನ್ತೇನ ಸಂತುಷ್ಟೋ ಮರ್ಹತೇ ಸುಖಮ್ |
ನಾಸಂತುಷ್ಟಸ್ತಿಸ್ಥಿರೋಕ್ತೈರಪಿತಾತ್ಮೋಪಸಾದಿತೈಃ || ೨೪ ||

ಪುಂಸೋಽಯಂ ಸಂಸೃತೇರ್ಹೇತು-
ರಸಂತೋಷೋಽರ್ಥಕಾಮಯೋಃ |
ಯದ್ಭುಕ್ತಯೋಪಪನ್ನೇನ ಸಂತೋಷೋ ಮುಕ್ತಯೇ ಸ್ತುತಃ || ೨೫ ||

ಯದ್ಭುಕ್ತಾಭಾಭತುಷ್ಟಾ ತೇಜೋ ಎಪ್ರಸ್ಯ ವರ್ಧತೇ |
ತತ್ಕರಾಮೃತ್ಯುಸಂತೋಷಾದಂಭಸೇವಾಶುಶುಕ್ಲಣಃ || ೨೬ ||

ತಸ್ಯಾತ್ಮೀನ ಪದಾನ್ಯೇವ ವ್ಯಗೇ ತದ್ವರದರ್ಪಭಾತ್ |
ಏಕಾವಕ್ತೇವ ಪಿಡೋಽಹಂ ವಿತ್ತಂ ಯಾವತ್ಕಯೋಜನಮ್ || ೨೭ ||

ಶ್ರೀಕುಕ ಉವಾಚ

ಇಹುಕ್ತಃ ಸ ಹಸನ್ಮಾಹ ವಾಂಛಾತಃ ಪ್ರತಿಗೃಹ್ಯತಾಮ್ |
ವಾಮನಾಯ ಮಹೀಂ ದಾತುಂ ಜಗ್ರಾಹ ಜಲಭಾಜನಮ್ || ೨೮ ||

ವಿಜ್ಞವೇ ಕ್ಷಾಂ ಪ್ರದಾಸ್ಯಂತಮುತನಾ ಅಸುರೇಶ್ವರಮ್ |
ಜಾನಂಶ್ಚೀರ್ಷಿತಂ ವಿಷ್ಣೋಃ ಶಿಷ್ಯಂ ಪ್ರಾಹ ವಿದಾಂ ವರಃ || ೨೯ ||

ಶ್ರುತ ಉವಾಚ

ಏಷ ವೈರೋಚನೇ ಸಾಕ್ಷಾದ್ಭಗವಾನ್ವಿಶ್ವಾಸಪ್ರವೃತ್ತಯಃ |
ಕೃಪಾದದಿತೇರ್ಹಾತೋ ದೇವಾನಾಂ ಕಾರ್ಯಸಾಧಕಃ || ೩೦ ||

ಒಕ್ಕುಚಾರಿಯೇ | ಯಾರೇ ಆಗಲೀ, ವನ್ನ ಬಲಿಯಲ್ಲಿ ಯಾಚಿಸಲು ಒಮ್ಮೆ ಬಂದವನು ಮತ್ತೆಂದಿಗೂ ಯಾರಲ್ಲಿಯೂ ಪುನಃ ಬೇಡಲು ಹೋಗಬಾರದು. ಇದು ನನ್ನ ಅಭಿಮತವಾಗಿದೆ. ಅದುದರಿಂದ ನಿನ್ನ ಜೀವನನಿರ್ವಹಕ್ಕೆ ಬೇಕಾದಷ್ಟು ಫಲವತ್ತಾದ ಭೂಮಿಯನ್ನು ಕೇಳಿಕೋ || ೨೦ ||

ಶ್ರೀಭಗವಂತನು ಹೇಳಿದನು - ರಾಜನೇ | ಪ್ರಪಂಚದ ಎಲ್ಲ ಪ್ರಿಯವಾದ ವಿಷಯಗಳು ದೊರಕದೂ ಜಿತೇಂದ್ರಿಯನಲ್ಲದೆ ಸಂತೋಷಿಯಲ್ಲದೆ ಒರ್ವ ಮನುಷ್ಯನ ಕಾಮನೆಗಳನ್ನೂ ಕೂಡ ಪೂರ್ಣಗೊಳಿಸಲು ಸಮರ್ಥವಾಗಿಲ್ಲ || ೨೧ || ಮೂರು ಹೆಜ್ಜೆ ಭೂಮಿಯಿಂದ ಸಂತೋಷಪಡದವನಿಗೆ ಒಂದು ದ್ವಿಪವನ್ನೇ ಕೊಟ್ಟರೂ ಅವನು ಸಂತುಷ್ಟನಾಗಲಾರನು. ಏಕೆಂದರೆ, ಅವನ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಎಳೂ ದ್ವಿಪಗಳನ್ನೂ ಪಡೆಯುವ ಇಚ್ಛೆ ಇದ್ದೇ ಇರುತ್ತದೆ || ೨೨ || ಹೃಥು, ಗಯ, ಮೊದಲಾದ ರಾಜರು ಏಳು ದ್ವಿಪಗಳ ಅಧಿಪತಿಗಳಾಗಿದ್ದರೂ ಅವರೂ ಅಷ್ಟು ಧನ, ಭೋಗ ಸಾಮಗ್ರಿಗಳು ದೊರಕದೂ ಅವರು ತೃಪ್ತಿಯ ಪಾರವನ್ನು ಕಾಣಲು ಸಾಧ್ಯವಾಗಲಿಲ್ಲವೆಂದು ನಾನು ಕೇಳಿದ್ದೇನೆ || ೨೩ || ಪ್ರಾರ್ಥ್ಯ ದಿಂದ ದೊರೆತುದರಲ್ಲಿ ಸಂತುಷ್ಟನಾಗಿರುವವನು ತನ್ನ ಜೀವನವನ್ನು ಸುಖವಾಗಿ ಕಳೆಯುತ್ತಾನೆ. ಆದರೆ ಜಿತೇಂದ್ರಿಯನಲ್ಲದವನು ಮೂರುಲೋಕದ ರಾಜ್ಯ ಸಿಕ್ಕಿದರೂ ದುಃಖಿಯಾಗಿಯೇ ಇರು ತ್ತಾನೆ. ಏಕೆಂದರೆ, ಅವನ ಹೃದಯದಲ್ಲಿ ಅಸಂತೋಷದ ಅಗ್ನಿಯು ಧಗ-ಧಗಿಸುತ್ತಿರುತ್ತದೆ || ೨೪ || ಧನ ಮತ್ತು ಭೋಗಗಳಿಂದ ಸಂತೋಷಪಡದಿರುವುದೇ ಜೀವಿಯು ಜನ್ಮ-ಮರಣದ ಚಕ್ರದಲ್ಲಿ ಬಿಳುವುಡಾಗಿದೆ. ದೈವೇಚ್ಛೆಯಿಂದ ದೊರೆತುದರಲ್ಲಿ ಸಂತೋಷ ಪಡುವುದೇ ಮುಕ್ತಿಗೆ ಕಾರಣವಾಗುತ್ತದೆ || ೨೫ || ಶಾನಾಗಿ ದೊರೆತ ಮೃದುವಿನಿಂದಲೇ ಸಂತುಷ್ಟನಾಗುವ ಬ್ರಾಹ್ಮಣ ತೇಜವು ವೃದ್ಧಿಯಾಗುತ್ತದೆ. ಅವನು ಅತ್ಯಪ್ರಸಾದರೆ ಅವನ ಶೇಷವು - ನೀರಿನಿಂದ ಅಗ್ನಿಯು ಶಾಂತವಾಗುವಂತೆ ಇಲ್ಲವಾಗುತ್ತದೆ || ೨೬ || ಕೇಳಿದ ಮೃದುವನ್ನು ಕೊಡುವುದರಲ್ಲಿ ನೀನು ಶಿರೋಮಣಿಯಾಗಿ ರುವೆ. ಇದರಲ್ಲಿ ಸಂದೇಹವೇ ಇಲ್ಲ. ಅದಕ್ಕಾಗಿ ನಾನು ನಿನ್ನಲ್ಲಿ ಕೇವಲ ಮೂರು ಹೆಜ್ಜೆ ಭೂಮಿಯನ್ನು ಬೇಡುತ್ತಿದ್ದೇನೆ. ಇಷ್ಟ ರಿಂದಲೇ ನನ್ನ ಕೆಲಸ ಆಗಿಹೋದೀತು. ಅವಶ್ಯಕತೆ ಇದ್ದಷ್ಟೇ ಧನ ವನ್ನು ಸಂಗ್ರಹಿಸಬೇಡು || ೨೭ ||

ಶ್ರೀಕುಕಮಹಾಮುನಿಗಳು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ - ಭಗವಂತನು ಹೀಗೆ ಹೇಳಿದಾಗ ಬಲಿಯು ನಗುತ್ತಾ - 'ಒಳ್ಳೆಯದು, ನಿನಗೆ ಇಷ್ಟವಿರುವಷ್ಟೇ ಪಡೆದುಕೋ.' ಹೀಗೆ ಹೇಳಿ ಭಗವಾನ್ ವಾಮನ ನಿಗೆ ಮೂರು ಹೆಜ್ಜೆ ಭೂಮಿಯನ್ನು ದಾನಮಾಡುವ ಸಂಕಲ್ಪಕ್ಕಾಗಿ ನೀರಿನ ಪಾತ್ರೆಯನ್ನು ಎತ್ತಿಕೊಂಡನು. || ೨೮ || ಶುಕ್ರಾಚಾರ್ಯರು ಎಲ್ಲವನ್ನೂ ಬಲ್ಲವರಾಗಿದ್ದರು. ಭಗವಂತನ ಈ ರೀತಿಯೂ ಕೂಡ ಅವರಿಗೆ ತಿಳಿದಿತ್ತು. ಆದ್ದು ರಾಜಾಬಲಿಗೆ ಭೂಮಿಯನ್ನು ಕೊಡಲು ಉದ್ಬುಕ್ತನಾದುದನ್ನು ಕಂಡು ಅವನಲ್ಲಿ ಹೇಳಿದರು - || ೨೯ ||

ಶುಕ್ರಾಚಾರ್ಯರು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ - ವೀರೋಚನವೃತ್ತನಾದ ಬಲಿಯೇ | ಇವನು ಸ್ವತಃ ಅವಿನಾಶಿ ಭಗವಂತನಾಗಿದ್ದಾನೆ. ದೇವತೆ ಗಳ ಕಾರ್ಯವನ್ನು ಸಾಧಿಸಿಕೊಡಲಿಕ್ಕಾಗಿ ಕೃಷ್ಣನ ಪತ್ನಿ ಅದಿತಿಯ ಗರ್ಭದಿಂದ ಅವತರಿಸುವನು. || ೩೦ ||

ಪ್ರತಿಶ್ರುತಂ ತ್ವಯೈಶ್ವರ್ಯಂ ಯದನರ್ಥಮಜಾನತಾ |
ನ ಸಾಧು ಮನಸೇ ದೈತ್ಯಾಣಾಂ ಮಹಾನುಪಗತೋಽನಯಃ || ೩೦ ||

ವಿಷತೇ ಸ್ವಾಸ್ಥ್ಯೈಶ್ವರ್ಯಂ ಶ್ರೀಯಂ ತೇಜೋ ಯಶಃ ಶ್ರುತಮ್ |
ದಾಸ್ಯತ್ಯಾಚ್ಚಿದ್ಧೈಶ್ಚಾ ಯ ಮಾಯಾಮಾಣಾವಕೋ ಹರಿಃ || ೩೧ ||

ತ್ರಿಭಿಃ ಕ್ರಮೈರಿಮಾಂಸೋಕ್ತಾನ್ವಿಶ್ವಕಾಯಃ ಕ್ರಮಿಷ್ಯತಿ |
ಸರ್ವಸ್ಯ ವಿಶ್ವವೇ ದತ್ತಾ ಮೂಢ ವರ್ತಿಷ್ಯಸೇ ಕಥಮ್ || ೩೨ ||

ಕ್ರಮತೋ ಗಾಂ ಪದ್ಯೇಕೇನ ದ್ವಿತೀಯೇನ ದಿವಂ ವಿಭೋಃ |
ಖಂ ಚ ಕಾಯೇನ ಮಹತಾ ತಾರ್ತೀಯಸ್ಯ ಕುತೋ ಗತಿಃ || ೩೩ ||

ನಿಷ್ಠಾಂ ತೇ ನರಕೇ ಮನಸೇ ಹೃಪದಾತುಃ ಪ್ರತಿಶ್ರುತಮ್ |
ಪ್ರತಿಶ್ರುತಸ್ಯ ಯೋಽನೀಶಃ ಪ್ರತಿಪಾದಯಿತುಂ ಭವಾನ್ || ೩೪ ||

ನ ತದ್ವಾಸಂ ಪ್ರಶಂಸಂತಿ ಯೇನ ವೃತ್ತಿರ್ವಿಪದ್ಯತೇ |
ದಾನಂ ಯಜ್ಞಸ್ತಪಃ ಕರ್ಮ ಲೋಕೇ ವೃತ್ತಿಮತೋ ಯತಃ || ೩೫ ||

ಭರ್ಮಾಯ ಯಶೋಽರ್ಥಾಯ ಕಾಮಾಯ ಸ್ವನಾಯ ಚ |
ಪಂಚಧಾ ವಿಭಜನ್ವಿತ್ತಮಿಹಾನುತ್ಯ ಚ ಮೋದತೇ || ೩೬ ||

ಅತ್ರಾಪಿ ಒಹ್ವಚೈರ್ಗೀತಂ ಶೃಣು ಮೇಽಸುರಾಕ್ಷಮ |
ಸತ್ಯಮೋಮಿತಿ ಯತ್ಕೋಕ್ತಂ ಯನ್ನೇತ್ಯಾಹಾಸೃತಂ ಹಿತತ್ || ೩೭ ||

ಸತ್ಯಂ ಪುಷ್ಪಫಲಂ ವಿದ್ಯಾದಾತ್ಮವೃಕ್ಷಸ್ಯ ಗೀಯತೇ |
ವೃಕ್ಷೇಽಜೀವತಿ ತನ್ನ ಸ್ಯಾದನ್ವತಂ ಮೂಲಮಾತ್ಮನಃ || ೩೮ ||

ಇವನು ತನ್ನೆಲ್ಲವನ್ನೂ ಕೊಡುಕೊಳ್ಳುವನು ಎಂಬುದನ್ನು ನೀನು ತಿಳಿಯು. ಇವನಿಗೆ ದಾನವರು ಕೊಡುವ ಪ್ರತಿಜ್ಞೆಯನ್ನು ಮಾಡಿರುವೆಯಲ್ಲ. ಇದರಿಂದ ಭಾರೀ ಅನರ್ಥವಾದೀತು. ಇದರಿಂದ ಸಕಲ ದೈತ್ಯರಿಗೆ ಆಪಾರ ವಿಪತ್ತು ಸಂಭವಿಸುತ್ತದೆ. ಇದು ಸರಿಯೆಂದು ನನಗೆ ಅನಿಸುವುದಿಲ್ಲ. || ೩೦ || ಸ್ವಯಂ ಭಗವಂತನೇ ತನ್ನ ಯೋಗಸೂಯೆಯಿಂದ ಹೀಗೆ ಬ್ರಹ್ಮಚಾರಿಯಾಗಿ ನಿನ್ನ ಮುಂದೆ ಕುಳಿತಿರುವನು. ಇವನು ನಿನ್ನ ದಾಚ್ಯ, ವಿಶ್ವರ್ಯ, ಲಕ್ಷ್ಮೀ, ಕೇಜ ಮತ್ತು ವಿಶ್ವವಿಖ್ಯಾತ ಕೀರ್ತಿ - ಇವೆಲ್ಲವನ್ನೂ ನಿನ್ನಿಂದ ಕೊಡು ಕೊಂಡು ಒಪ್ಪಿಸುವನು. || ೩೧ || ಇವನು ವಿಶ್ವರೂಪನಾಗಿದ್ದಾನೆ. ಮೂರು ಹೆಜ್ಜೆಗಳಿಂದ ಇವನು ಎಲ್ಲ ಲೋಕಗಳನ್ನು ಆಳಿದು ಕೊಂಡಾನು. ಮೂರ್ಖ! ತನ್ನೆಲ್ಲವನ್ನೂ ನೀನು ಎಷ್ಟುವಿಗೆ ಕೊಟ್ಟು ಬಿಟ್ಟರೆ ನಿನ್ನ ಜೀವನ ನಿರ್ವಾಹ ಹೇಗೆ ತಾನೇ ನಡೆದೀತು? || ೩೨ || ಈ ವಿಶ್ವವ್ಯಾಪಕ ಭಗವಂತನು ಒಂದು ಹೆಜ್ಜೆಯಿಂದ ಪೃಥಿವಿಯನ್ನೂ, ಎರಡನೆ ಹೆಜ್ಜೆಯಿಂದ ಸ್ವರ್ಗವನ್ನೂ ಆಳಿದು ಕೊಂಡಾನು. ಇವನ ವಿಶಾಲ ಶರೀರದಿಂದ ಆಕಾಶ ತುಂಬಿ ಹೋದೀತು. ಆಗ ಇವನು ಮೂರನೆಯ ಹೆಜ್ಜೆಯನ್ನು ಎಲ್ಲಿಡುವನು? || ೩೩ || ನೀನು ಅದನ್ನು ಪೂರ್ಣಗೊಳಿಸಲಾರೆ. ಇಂತಹ ಸ್ಥಿತಿಯಲ್ಲಿ ಪ್ರತಿಜ್ಞೆಮಾಡಿ ಪೂರ್ಣಗೊಳಿಸದೇ ಇರುವುದರಿಂದ ನಿನಗೆ ನರಕಕ್ಕೆ ಹೋಗಬೇಕಾಗಿತ್ತು ಎಂದು ನಾನು ತಿಳಿಯುತ್ತೇನೆ. ಏಕೆಂದರೆ ನೀನು ಮಾಡಿರುವ ಪ್ರತಿಜ್ಞೆಯನ್ನು ಪೂರ್ಣ ಗೊಳಿಸಲು ಸರ್ವಥಾ ಅಸಮರ್ಥನಾಗುವೆ. || ೩೪ || ಯಾವ ದಾನಮಾಡಿದ ನಂತರ ಜೀವನ ನಿರ್ವಹಣೆಗೂ ಏನೂ ಉಳಿಯುವುದಿಲ್ಲವೋ, ಆ ದಾನವನ್ನು ವಿದ್ವಾಂಸರು ಪ್ರಶಂಸಿಸುವುದಿಲ್ಲ. ಜೀವನನಿರ್ವಾಹವು ಸರಿಯಾಗಿ ನಡೆಸುವವನೇ ಜಗತ್ತಿನಲ್ಲಿ ದಾನ, ಯಜ್ಞ, ತಪಸ್ಸು, ಪರೋಪಕಾರದ ಕರ್ಮ ಇವುಗಳನ್ನು ಮಾಡಬಲ್ಲನು. || ೩೫ || ತನ್ನ ಧನದಲ್ಲಿ ಸ್ವಲ್ಪ ಧರ್ಮಕ್ಕಾಗಿ, ಸ್ವಲ್ಪ ಕೀರ್ತಿಗಾಗಿ, ಸ್ವಲ್ಪ ಧನದ ಅಭಿವೃದ್ಧಿಗಾಗಿ, ಸ್ವಲ್ಪ ಭೋಗಾಳಗಾಗಿ, ಸ್ವಲ್ಪ ಸ್ವಜನರಿಗಾಗಿ ಹೀಗೆ ಐದು ಭಾಗಗಳಲ್ಲಿ ಹಂಚುವ ಮನುಷ್ಯನೇ ಈ ಲೋಕ ಮತ್ತು ಪರಲೋಕದಲ್ಲಿ ಸುಖವಾಗಿರುತ್ತಾನೆ. || ೩೬ || ಅಸುರಶರಣ ಮೇಲೆಯೇ! ತನ್ನ ಪ್ರತಿಜ್ಞೆಯು ಭಂಗವಾದೀತೆಂಬ ಚಿಂತೆ ನಿನಗೆ ಧರೆ ನಾನು ಈ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ನಿನಗೆ ಸತ್ಯಾನ್ವಿತಗಳ ಕುರಿತು ಋಗ್ವೇದದಲ್ಲಿ ಹೇಳಿರುವುದನ್ನು ತಿಳಿಸುವನು ಕೇಳು. ಯಾರಿ ಗಾದರೂ ಏನಾದರೂ ಕೊಡುತ್ತೇನೆ ಎಂದು ಹೇಳುವುದು ಸತ್ಯ ವಾಗಿದೆ ಮತ್ತು ಅಜ್ಞಾನರ ಮಾಡುವುದು - ಕೊಡುವುದಿಲ್ಲ ಎಂದು ಹೇಳುವುದು ಅಸತ್ಯವಾಗಿದೆ. || ೩೭ || ಈ ಶರೀರವು ಒಂದು ವೃಕ್ಷವಾಗಿದೆ. ಸತ್ಯವು ಇದರ ಫಲ-ಪುಷ್ಪವಾಗಿದೆ. ಅದರ ವೃಕ್ಷವೇ ಇಲ್ಲದಿದ್ದರೆ (ದೇಹವೇ ಇಲ್ಲದಿದ್ದರೆ) ಫಲ-ಪುಷ್ಪಗಳು ಹೇಗೆ ಇರಬಲ್ಲವು? ಏಕೆಂದರೆ, ಇಲ್ಲವೆಂದು ಹೇಳುವುದು, ತನ್ನ ಮೃತ್ಯುವನ್ನು ಬೇರೆಯವರಿಗೆ ಕೊಡದಿರುವುದು, ಇನ್ನೊಂದು ಅರ್ಥ ದಲ್ಲಿ ತನ್ನ ಸಂಗ್ರಹವನ್ನು ಉಳಿಸಿಕೊಳ್ಳುವುದು - ಇದೇ ಶರೀರ ವೃಕ್ಷದ ಮೂಲವಾಗಿದೆ. || ೩೮ || ಬೇರುಗಳು ಕತ್ತರಿಸಿದಾಗ ಮರವು ಒಣಗಿಕೋಗಿ ಕೆಲವೇ ದಿನಗಳಲ್ಲಿ ಬಿದ್ದುಕೋಗು ವಂತೆಯೇ ಧನವನ್ನು ಕೊಡಲು ಸ್ವೀಕರಿಸಿದರೆ ಈ ಜೀವನವು

ತದ್ಯಥಾ ವೃಕ್ಷ ಉನ್ಮೂಲಃ ಶುಷ್ಕತ್ಯುದ್ವರ್ತತೇಽಚಿರಾತ್ |
ಏವಂ ನಷ್ಟಾನ್ಯತಃ ಸದ್ಯ ಆತ್ಮಾ ಶುಷ್ಕೇನ್ಯ ಸಂಶಯಃ || ೪೦ ||

ಪರಾಗ್ರಿಕ್ತಮಪೂರ್ಣಂ ವಾ ಅಕ್ಷರಂ ಯತ್ರದೋಮಿತಿ |
ಯತ್ಕಿಂಚಿದೋಮಿತಿ ಬ್ರೂಯಾತ್ತೇನ ರಿಚ್ಛೇತ ವೈ ಪುಮಾನ್ |
ಭಿಕ್ಷವೇ ಸರ್ವಮೋಂಕುರ್ವನ್ನಾಲಂ ಕಾಮೇನ ಚಾತ್ಮನೇ || ೪೧ ||

ಅಭೈತಕ್ರೂರ್ಣಮಭ್ಯಾತ್ಮಂ ಯಚ್ಚ ನೇತ್ಯನ್ಯತಂ ವಚಃ |
ಸರ್ವಂ ನೇತ್ಯನ್ಯತಂ ಬ್ರೂಯಾತ್ಸ ದುಷ್ಕೀರ್ತಿಃ ಶ್ವಸನ್ನತಃ || ೪೨ ||

ಸ್ತ್ರೀಶು ನರ್ಮಾ ವಿವಾಹೇ ಚ ವೃತ್ತಾರ್ಥೇ ಪ್ರಾಣಸಂಕಟೇ |
ಗೋಬ್ರಾಹ್ಮಣಾರ್ಥೇ ಹಿಂಸಾಯಾಂ ನಾನ್ಯತಂ ಸ್ಥಾಪ್ನುಗುಪ್ತಿತಮ್ || ೪೩ ||

ಒಣಗಿ ಹೋಗುವುದರಲ್ಲಿ ಸಂದೇಹವೇ ಇಲ್ಲ || ೪೦ || 'ನಾನು ಕೊಡುವೆನು' ಈ ವಾಕ್ಯವೇ ಧನವನ್ನು ದೂರಕಳುತ್ತದೆ. ಅದಕ್ಕಾಗಿ ಇದನ್ನು ಉಚ್ಚರಿಸುವುದೇ ಅವರ್ಣ್ಯ ಅರ್ಥಾತ್ - ಧನವನ್ನು ಖಾಲಿಯಾಗಿಸುವುದಾಗಿದೆ. 'ನಾನು ಕೊಡುತ್ತೇನೆ' ಎಂದು ಹೇಳುವುದೇ ಧನದಿಂದ ಬರಿದಾಗುವ ಕಾರಣವಾಗಿದೆ. ಯಾರು ಯಾಚನಿಗೆ ಎಲ್ಲವನ್ನು ಕೊಡಲು ಸ್ವೀಕರಿಸುವನೋ ಅವನು ತನಗಾಗಿ ಭೋಗದ ಯಾವ ಸಾಮಗ್ರಿಯನ್ನು ಇರಿಸಲಾರನು. || ೪೧ || ಇದಕ್ಕೆ ವಿರುದ್ಧವಾಗಿ 'ನಾನು ಕೊಡುವುದಿಲ್ಲ' ಈ ಅಸ್ವೀಕಾರಕ್ಕೆ ಅಸ್ತವ್ಯ ತನ್ನ ಧನವನ್ನು ಸುರಕ್ಷಿತವಾಗಿಡುವುದು ಹಾಗೂ ಪೂರ್ಣಗೊಳಿಸುವುದಾಗಿದೆ. ಆದರೆ ಎಲ್ಲ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ಹೀಗೆ ಮಾಡಬಾರದು. ಇದನ್ನು ಎಲ್ಲರೊಂದಿಗೆ ಎಲ್ಲ ವಸ್ತುಗಳಿಗಾಗಿ ಹೇಳಬಾರದು. ಇದರಿಂದ ಅಪಕೀರ್ತಿಯು ಉಂಟಾಗುತ್ತದೆ. ಅವನು ಜೀವಿಸಿದ್ದರೂ ಸತ್ತಂತೆಯೇ ಆಗಿದ್ದಾನೆ. || ೪೨ || ಸ್ತ್ರೀಯರನ್ನು ಪ್ರಸನ್ನಗೊಳಿಸಲು, ಪರಿಹಾಸ್ಯಮಾಡುವಾಗ, ಮದುವೆಯ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ತನ್ನ ಜೀವನದ ರಕ್ಷಣೆಗಾಗಿ, ಪ್ರಾಣಸಂಕಟವು ಸಂಭವಿಸುವಾಗ, ಗೋ, ಬ್ರಾಹ್ಮಣರ ಹಿತಾರ್ಥವಾಗಿ ಅಥವಾ ಯಾರನ್ನಾದರೂ ಬದುಕಿಸಲಿಕ್ಕಾಗಿ ಸುಳ್ಳನ್ನೂ ಹೇಳಬೇಕಾಗಿ ಬಂದರೂ ಅದು ನಿಂದನೀಯವಲ್ಲ || ೪೩ ||

ಹತ್ತೊಂಬತ್ತನೆಯ ಅಧ್ಯಾಯವು ಮುಗಿಯಿತು. || ೧೯ ||

ಇತಿ ಶ್ರೀಮದ್ಭಾಗವತೇ ಮಹಾಪುರಾಣೇ ಪಾರಮಹಂಸ್ಯಾಂ ಸಂಹಿತಾಯಾಂ ಅಷ್ಟಮ ಸ್ಕಂಧೇ
ವಾಮನಪ್ರಾದುರ್ಭಾವೇ ವಿಕೋನವಿಂಶೋಽಧ್ಯಾಯಃ || ೧೯ ||

ಇಪ್ಪತ್ತನೆಯ ಅಧ್ಯಾಯ

ಭಗವಾನ್ ವಾಮನನು ವಿರಾಟ್ ಸ್ವರೂಪನಾಗಿ ಎರಡೇ ಹೆಜ್ಜೆಗಳಿಂದ ಪೃಥಿವೀ
ಮತ್ತು ಸ್ವರ್ಗವನ್ನು ಅಳೆದು

ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣ ಉವಾಚ |

ಬಲಿರೇವಂ ಗೃಹಪತಿಃ ಕುಲಾಚಾರ್ಯೇಣ ಭಾಷಿತಃ |
ತೋಷ್ಣಂ ಭೂತ್ಪಾಕ್ಷಣಂ ರಾಜಸ್ತುವಾಚಾವಹಿತೋ ಗುರುಮ್ || ೧ ||

ಬಲಿಉವಾಚ |

ಸತ್ಯಂ ಭಗವಾನ್ ಪ್ರೇಕ್ಷ್ಯಂ
ಧರ್ಮೋಽಯಂ ಗೃಹಮೇಧಿನಾಮ್ |
ಅರ್ಥಂ ಕಾಮಂ ಯತೋ ವೃತ್ತಿಂ
ಯೋ ನ ಬಾಧೇತ ಕರ್ಹಿತಃ || ೨ ||

ಸ ಚಾಹಂ ವಿತ್ತಲೋಭೇನ ಪ್ರತ್ಯಾಚಕ್ಷೇ ಕಥಂ ದ್ವಿಜಮ್ |
ಪ್ರತಿಶ್ರುತ್ಯ ದದಾಮೀತಿ ಪ್ರಾಹ್ಲಾದಿಃ ಕಿತವೋ ಯಥಾ || ೩ ||

ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣಮಹಾಮುನಿಗಳು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ - ಎಲೈ ರಾಜೇಂದ್ರಾ ! ಕುಲಗುರುಗಳಾದ ಶುಕ್ರಾಚಾರ್ಯರು ಹೀಗೆ ಹೇಳಲು ಅದರ್ಶ ಗೃಹಸ್ಥನಾದ ಬಲಿಯು ಸ್ವಲ್ಪಕೊತ್ತು ಸುಮ್ಮನಿದ್ದು, ಅನಂತರ ವಿನಮ್ರನಾಗಿ ಶುಕ್ರಾಚಾರ್ಯರ ಬಳಿಯಲ್ಲಿ ಹೀಗೆಂದನು-|| ೧ ||

ಬಲಿರಾಜನು ಹೇಳುತ್ತಾನೆ - ಪೂಜ್ಯರೇ ! ಗೃಹಸ್ಥಾಶ್ರಮದಲ್ಲಿ ಇರುವವರಿಗೆ ಅರ್ಥ, ಕಾಮ, ಯಶಸ್ಸು ಮತ್ತು ಜೀವನನಿರ್ವಹಣೆಯಲ್ಲಿ ಯಾವುದೇ ಬಾಧೆ ಉಂಟಾಗದಿರುವುದೇ ಧರ್ಮವಾಗಿದೆ ಎಂದು ನೀವು ಹೇಳಿರುವುದು ಸತ್ಯವಾಗಿದೆ. || ೨ || ಆದರೆ ಗುರುಗಳೇ ! ನಾನು ಪ್ರಹ್ಲಾದನ ವೊಮ್ಮಗನಾಗಿದ್ದೇನೆ. ಒಮ್ಮೆ ಕೊಡುವೆನೆಂದು ಪ್ರತಿಜ್ಞೆಮಾಡಿಬಿಟ್ಟಿರುವೆನು. ಆದ್ದರಿಂದ ಈಗ ನಾನು ಧನಲೋಭದಿಂದ ಮೋಸಾಡಾರನಂತೆ 'ನಾನು ಕೊಡುವುದಿಲ್ಲ' ಎಂದು ಬ್ರಾಹ್ಮಣನಲ್ಲಿ ಹೇಗೆ ಹೇಳಲಿ ? || ೩ ||

ನ ಹೃಸತ್ಯಾತ್ಮರೋಽಧರ್ಮ ಇತಿ ಹೋವಾಚ ಭೂರಿಯಮ್ |
ಸರ್ವಂ ಸೋಧುಮಲಂ ಮನ್ಯೇ ಯತೇಽಲೀಕಪರಂ ನರಮ್
|| ೪ ||

ಸಾಹಂ ಬಿಭೇಮಿ ನಿರಯಾನ್ಮಾಧನ್ಯಾ ದಸುಖಾರ್ಗವಾತ್ |
ನ ಸ್ಥಾನೈಶ್ಚವನಾನ್ವತ್ಕೋರ್ಯಥಾ ವಿಪ್ರಪ್ರಲಂಭನಾತ್
|| ೫ ||

ಯದ್ಯದ್ವಾಶ್ಚತಿ ಲೋಕೇಽಸ್ತಿಸ್ತಂಪರೇತಂ ಧನಾದಿಕಮ್ |
ತಸ್ಯ ತ್ಯಾಗೇ ನಿಮಿತ್ತಂ ಕಿಂ ವಿಪ್ರಸ್ತುಷ್ಯೇನ್ನ ತೇನ ಚೇತ್
|| ೬ ||

ಶ್ರೇಯಃ ಕುರ್ವಂತಿ ಭೂತಾಸಾಂ ಸಾಧವೋ ದುಶ್ಚ ಜಾರುಭಿಃ |
ದಧ್ಯಪ್ತಿಬಿಪ್ರಪ್ರಭತಯಃ ಕೋ ವಿಕಲ್ಪೋ ಧರಾದಿಪು
|| ೭ ||

ಯೈರಿಯಂ ಬುಭುಚೇ ಬ್ರಹ್ಮನ್ ದೈತ್ಯೇಂದ್ರೈರನಿವಹಿಭಿಃ |
ತೇಜಾಂ ಕಾಲೋಽಗ್ರಸೀಪ್ಲೋಕಾನ್ ಯತೋಽಧಿಗತಂ ಭವಿ
|| ೮ ||

ಸುಲಭಾ ಯುಧಿ ವಿಪ್ರರ್ಷೇ ಹೃನಿವೃತ್ತಾಸ್ತನುತ್ಯಜಃ |
ನ ತಥಾ ತೀರ್ಥ ಆಯಾತೇ ಶ್ರದ್ಧಯಾ ಯೇ ಧನತ್ಯಜಃ
|| ೯ ||

ಮನಸ್ವಿನಃ ಕಾರುಣಿಕಸ್ಯ ಶೋಭನಂ
ಯದರ್ಥಿಕಾಮೋಪನಯೇನ ದುರ್ಗತಿಃ |
ಕುತಃ ಪುನರ್ಬ್ರಹ್ಮವಿದಾಂ ಭವಾದೃಶಾಂ
ತತೋ ವಟೋರಸ್ಯ ದದಾಮಿ ವಾಂಛಿತಮ್ || ೧೦ ||

ಯಜಂತಿ ಯಜ್ಞಕ್ರತುಭರ್ಯಮಾದೃತಾ
ಭವಂತ ಆಮ್ನಾಯವಿಧಾನಕೋವಿದಾಃ |
ಸ ಏವ ವಿಷ್ಣುರ್ವರದೋಽಸ್ತು ವಾ ಪರೋ
ದಾಸ್ಯಾಮ್ಯಮುಷ್ಠೈ ಕ್ಷಿತಿಮೀಪ್ಸಿತಾಂ ಮುನೇ || ೧೧ ||

ಯದ್ಯಪ್ಯಸಾವಧರ್ಮೇಣ ಮಾಂ ಬದ್ಧೀಯಾದನಾಗರಮ್ |
ತಥಾಪ್ಯೇನಂ ನ ಹಿಂಸಿಷ್ಯೇ ಭೀತಂ ಬ್ರಹ್ಮತನುಂ ರಿಪ್ತಮ್
|| ೧೨ ||

ಏಪ ವಾ ಉತ್ತಮಶ್ಲೋಕೋ ನ ಜಹಾಸತಿ ಯದ್ಯಶಃ |
ಹತ್ವಾಮೈನಾಂ ಹರೇದ್ಭದ್ರೇ ಶಯೀತ ನಿಹತೋ ಮಯಾ
|| ೧೩ ||

‘ಅಪ್ಪಕ್ಷಂತ ಮಿಗಿಲಾದ ಅಧರ್ಮವಿಲ್ಲ ನಾನು ಎಲ್ಲವನ್ನೂ ಸಹಿಸುವುದರಲ್ಲಿ ಸಮರ್ಥನಲ್ಲವೇ. ಆದರೆ ಸುಳ್ಳುಗಾರನ ಭಾರವನ್ನು ನನ್ನಿಂದ ಸಹಿಸಲಾಗುವುದಿಲ್ಲ ಎಂದು ಭೂದೇವಿಯು ಹೇಳಿರುವಳು. || ೪ || ಬ್ರಾಹ್ಮಣನಲ್ಲಿ ಪ್ರತಿಜ್ಞೆಮಾಡಿ ಅವನಿಗೆ ಮೋಸ ಮಾಡುವುದಕ್ಕೆ ಹೆದರುವಷ್ಟು ನಾನು ಸರಕದಿಂದ, ದರಿದ್ರತೆಯಿಂದ, ದುಡಿದ ಸಮುದ್ರದಿಂದ, ತನ್ನ ರಾಜ್ಯ ನಾಶದಿಂದ ಮತ್ತು ಸಾವಿನಿಂದಲೂ ಹೆದರುವುದಿಲ್ಲ. || ೫ || ಈ ಜಗತ್ತಿನಲ್ಲಿ ಸತ್ತಬಳಿಕ ಧನ-ಕನಕ ಮೊದಲಾದ ವಸ್ತುಗಳು ಇಲ್ಲೇ ಬಿಟ್ಟುಕೋಗುವುವು. ಅವುಗಳ ಮೂಲಕ ಬ್ರಾಹ್ಮಣರನ್ನು ದಾನಾದಿಗಳಿಂದ ಸಂತೋಷ ಪಡಿಸದಿದ್ದರೆ ಅದರ ತ್ಯಾಗದಿಂದ ಏನು ಲಾಭ? ಆದೇತಹ ಸಂವತ್ತು? || ೬ || ದಧೀಚಿ, ಶಿಬಿ ಮೊದಲಾದ ಮಹಾಪುರುಷರು ತಮ್ಮ ಪರಮಸ್ವಿಯ ಪ್ರಾಣಗಳನ್ನೂ ತ್ಯಜಿಸಲು ಅತಿಕಷ್ಟರವಾದ ಪ್ರಾಣಗಳನ್ನೂ ದಾನಮಾಡಿ ಪ್ರಾಣಗಳ ಒಳಿತನ್ನು ಮಾಡಿರುವರು. ಹಾಗಿರುವಾಗ ಭೂಮಿಯೇ ಮುಂತಾದ ವಸ್ತುಗಳನ್ನು ಕೊಡುವುದರಲ್ಲಿ ಯೋಚಿಸುವ ಅವಶ್ಯಕತೆ ಏನಿದೆ? || ೭ || ಬ್ರಾಹ್ಮಣೋತ್ತಮರೇ! ಹಿಂದಿನ ಯುಗದಲ್ಲಿ ದೊಡ್ಡ-ದೊಡ್ಡ ದೈತ್ಯರಾಜರು ಈ ವೃಥವಿಯನ್ನು ಉಪಭೋಗಿಸಿದರು. ಭೂಮಿಯಲ್ಲಿ ಅವರನ್ನು ಇದಿರಿಸುವವರು ಯಾರೂ ಇರಲಿಲ್ಲ. ಅವರ ಲೋಕ-ಪರಲೋಕಗಳನ್ನು ಕಾಲವು ನುಂಗಿಹಾಕಿತು. ಆದರೆ ಅವರ ಕೀರ್ತಿಯು ಈಗಲೂ ಭೂಮಂಡಲದಲ್ಲಿ ಹಾಗೆಯೇ ಇದೆ. || ೮ || ಗುರುಗಳೇ! ಯುದ್ಧದಲ್ಲಿ ಚಿತ್ತೋರದ ತಮ್ಮ ಪ್ರಾಣಗಳನ್ನು ಬಲಿದಾನ ಮಾಡಿದ ಅನೇಕ ಜನರು ಈ ಜಗತ್ತಿನಲ್ಲಿ ಇದ್ದರು. ಆದರೆ ಸತ್ತಾತ್ಮನು ದೊರಕಿದಾಗ ಶ್ರದ್ಧೆಯಿಂದ ಧನವನ್ನು ದಾನಮಾಡುವವರು ದುರ್ಲಭರಾಗಿದ್ದಾರೆ. || ೯ || ಗುರುದೇವಾ! ಉದಾರವೂ, ಕರುಣಾಶೀಲನೂ ಆದ ಮನುಷ್ಯನು-ನಾಮಾನ್ಯ ಯಾಚಕನ ಕಾಮನೆಯನ್ನು ಪೂರ್ಣಗೊಳಿಸಿ ದುರ್ಗತಿಯನ್ನು ಅನುಭವಿಸಿದರೂ, ಆ ದುರ್ಗತಿಯೂ ಕೂಡ ಅವನಿಗೆ ಶೋಭನೀಯವಾಗಿದೆ. ಹಾಗಿರುವಾಗ ನಿಮ್ಮಂತಹ ಬ್ರಹ್ಮವಿದ್ ಪುರುಷರಿಗೆ ದಾನಮಾಡುವುದರಿಂದ ದುಡಿವು ಪ್ರಾಪ್ತವಾದರೆ ಅದಕ್ಕೆ ಏನು ಹೇಳಬೇಕು. ಅದಕ್ಕಾಗಿ ನಾನು ಈ ಬ್ರಹ್ಮಚಾರಿಯು ತಮ್ಮಂತೆಯೇ ಬ್ರಹ್ಮವೇತ್ತಾ ಆಗಿದ್ದಾನೆ. ಆದ್ದರಿಂದ ಇವನ ಇಷ್ಟಾರ್ಥವನ್ನು ಖಂಡಿತವಾಗಿ ಪೂರ್ಣಗೊಳಿಸುವೆನು. || ೧೦ || ಗುರುಗಳೇ! ವೇದವಿಧಿಗಳನ್ನು ತಿಳಿದವರಾದ ನೀವು ಅತ್ಯಾದರದಿಂದ ಯಾವನನ್ನು ಯಜ್ಞ-ಯಾಗಾದಿಗಳ ಮೂಲಕ ಆರಾಧಿಸುವಿರೋ, ಅಂತಹ ವರದನಾದ ಮಹಾವಿಷ್ಣುವೇ ಈ ರೂಪದಿಂದ ಬಂದಿರಲೇ ಅಥವಾ ಬೇರೆ ಯಾರೇ ಆಗಿರಲೇ ಇವನ ಇಚ್ಛೆಗನುಸಾರವಾಗಿ ನಾನು ಇವನಿಗೆ ಭೂಮಿಯನ್ನು ದಾನ ಮಾಡುವೆನು. || ೧೧ ||

ನಿರಪದಾಧಿಯಾದ ನನ್ನನ್ನು ಇವನು ಅಧರ್ಮದಿಂದ ಬಂಧಿಸಿದರೂ ನಾನು ಇವನ ಅನಿಷ್ಟವನ್ನು ಬಯಸುವುದಿಲ್ಲ. ಏಕೆಂದರೆ, ನನ್ನ ಶತ್ರುವಾಗಿದ್ದರೂ ಇವನು ಭಯಗೊಂಡು ಬ್ರಾಹ್ಮಣ ಶರೀರವನ್ನು ಧರಿಸಿರುವನು. || ೧೨ || ಇವನು ಪವಿತ್ರಕೀರ್ತಿಯಾದ ಭಗವಾನ್ ವಿಷ್ಣುವೇ ಆಗಿದ್ದರೆ ತನ್ನ ಕೀರ್ತಿಯನ್ನು ಕಳೆದು

ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣ ಉವಾಚ

ಏವಮಶ್ವತ್ಥಿತಂ ಶಿಷ್ಯಮನಾದೇಕಕರಂ ಗುರುಃ |
ಶಶಾಪ ದೈವಪ್ರಹಿತಃ ಸತ್ಯಸಂಧಂ ಮನಸ್ವಿನಮ್ |

|| ೧೪ ||

ದೃಢಂ ಪಂಡಿತಮಾನ್ಯಜ್ಞಃ ಕ್ಷುಬ್ಧೋಽಸ್ಯ ಸ್ವದುಷೇಕ್ಷಯಾ |
ಮಚ್ಛಾಸನಾತಿಗೋ ಯಸ್ತ್ವಮಚರಾದ್ವತ್ಯಸೇ ತ್ರಿಯಃ |

|| ೧೫ ||

ಏವಂ ಶಪ್ತಃ ಸ್ವಗುರುಣಾ ಸತ್ಯಾನ್ ಚರಿತೋ ಮಹಾನ್ |
ವಾಮನಾಯ ವದಾವೇನಾಮರ್ಚಾಕ್ಷೋದಕಪೂರ್ವಕಮ್ |

|| ೧೬ ||

ವಿಂಧ್ಯಾವಲಿಸ್ತದಾಕಾಶಗತ್ಯ ಪತ್ತೇ ಚಾಲಕಮಾಲಿನೀ |
ಅನಿನ್ಯೇ ಕಲಶಂ ಪೈಮಮವನೇಜಸ್ಯಪಾಂ ಭೃತಮ್ |

|| ೧೭ ||

ಯಜಮಾನಃ ಸ್ವಯಂ ತಸ್ಯ ಶ್ರೀಮತ್ಪಾದಯುಗಂ ಮುದಾ |
ಅವನಿಚ್ಛಾವಹಸ್ಕೂರ್ಧ್ವಿ ತದಪೋ ವಿಶ್ವಪಾಪನೀಃ |

|| ೧೮ ||

ತದಾಕಸುಕೇಂದ್ರಂ ದಿವಿ ದೇವತಾಗಣಾ
ಗಂಧರ್ವವಿದ್ಯಾಧರಸಿದ್ಧಚಾರಣಾಃ |

ತತ್ಕರ್ಮ ಸರ್ವೇಽಪಿ ಗೃಣಂತ ಆರ್ಜವಂ
ಪ್ರಸೂನವರ್ಷೈರ್ವವೃಷುರ್ಮುದಾನ್ವಿತಾಃ || ೧೯ ||

ನೇದುರ್ಮುಹುರ್ಮುಂದುಭಯಃ ಸಹಸ್ರತೋ
ಗಂಧರ್ವ ಕಿಂಞ್ಞಿರುಷಕಿನ್ನರಾ ಜಗುಃ |

ಮನುಷ್ಯಾನೇನ ಕೃತಂ ಸುದುಷ್ಕರಂ
ವಿದ್ವಾನ್ವದಾತ್ಯದ್ರಿಪವೇ ಜಗತ್ಪಯಮ್ || ೨೦ ||

ತದ್ವಾಮನಂ ರೂಪಮವರ್ಧತಾದ್ಭುತಂ
ಹರೇರವಂತಸ್ಯ ಗುಣತ್ರಯಾತ್ಮಕಮ್ |

ಭೂಃಖಾದಿತೋ ದೌರ್ವಿವರಾ ಪಯೋಧಯಃ-
ಪ್ತಯುಜ್ಜದೇವಾ ಋಷಯೋ ಯದಾಸತ || ೨೧ ||

ಕಾಯೇ ಬಲಿಸ್ತಸ್ಯ ಮಹಾವಿಭೂತೇಃ
ಸಹತ್ವಿಗಾಚಾರ್ಯಸದಸ್ಯ ಏತತ್ |

ದದರ್ಶ ವಿಶ್ವಂ ತ್ರಿಗುಣಂ ಗುಣಾತ್ಮಕೇ
ಭೂತೇಂದ್ರಿಯಾರ್ಥಾಶಯಜೀವಯುಕ್ತಮ್ || ೨೨ ||

ಕೊಳ್ಳುವುದಿಲ್ಲ (ಕಾನು ಬೇಡಿದ ಪದವನ್ನು ಪಡೆದೇ ತೀರುವನು) ನನ್ನನ್ನು ಯುದ್ಧದಲ್ಲಿ ಕೊಂದಾದರೂ ಪೃಥ್ವಿಯನ್ನು ಪಡೆದುಕೊಳ್ಳಬಲ್ಲನು. ಒಂದೊಮ್ಮೆ ಇವನು ಬೇರೆ ಯಾರಾಗಿದ್ದರೆ ನನ್ನ ಬಾಣಗಳ ಹತಿಯಿಂದ ರಣದಲ್ಲಿ ಭರಾಕಾಯಿಯಾಗುವನು || ೧೩ ||

ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣಮಹಾಮುನಿಗಳು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ - ಪರೀಕ್ಷಿತನೇ! ಬಲಿಯ ಗುರುಗಳಾದ ಶುಕ್ರಾಚಾರ್ಯರು - ಕನ್ನ ಶಿಷ್ಯನು ತನ್ನನ್ನು ಆದರಿಸದೆ ಕನ್ನ ಆಜ್ಞೆಯನ್ನು ಉಲ್ಲಂಘಿಸಿರುವನೆಂದು ತಿಳಿದು ದೈವಪ್ರೇರಣೆಯಿಂದ ಸತ್ಯಸಂಧನಾದ, ಸ್ಥಿತಿಚಿತ್ತನಾದ ರಾಜಾ ಬಲಿಯನ್ನು ತಪ್ಪಿದರು || ೧೪ || ಎಲೈ ಮೂರ್ಖ! ನೀನು ಅಜ್ಞಾನಿಯಾಗಿದ್ದರೂ ನಿನನ್ನು ಮಹಾಪಂಡಿತನೆಂದು ತಿಳಿಯುತ್ತೀಯೆ. ಮಹಾಗರ್ವಿಷ್ಣುವಾಗಿ ನನ್ನನ್ನು ಉಪೇಕ್ಷಿಸುತ್ತಿರುವೆ. ನನ್ನ ಆಜ್ಞೆಯನ್ನು ಮೀರಿ ನಡೆಯುತ್ತಿರುವೆ. ಅದರಿಂದ ನೀನು ಬಹು ಬೇಗನೇ ನನ್ನ ಸಂವತ್ಸರವನ್ನು ಕಳೆದುಕೊಳ್ಳುವೆ || ೧೫ || ಬಲಿ ಚಕ್ರವರ್ತಿಯು ಶ್ರೇಷ್ಠಮಹಾತ್ಮನಾಗಿದ್ದನು. ಗುರುಗಳು ಶಾಪವಿತ್ತರೂ ಸತ್ಯದಿಂದ ವಿಚಲಿತನಾಗಲಿಲ್ಲ. ಅವನು ಭಗವಾನ್ ವಾಮನನನ್ನು ವಿಧಿವ್ಯರ್ವಕವಾಗಿ ಪೂಜಿಸಿ ಕೈಯಲ್ಲಿ ನೀರನ್ನತ್ತಿ ಕೊಂಚು ಮೂರುಹೆಜ್ಜೆ ಭೂದಾನದ ಸಂಕಲ್ಪವನ್ನು ಮಾಡಿದನು || ೧೬ || ಅದೇ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ಮುಕ್ತಾಚಾರಗಳಿಂದ ಅಲಂಕೃತಳಾದ ಬಲಿಯ ಪತ್ನಿಯಾದ ವಿಂಧ್ಯಾವಲಿಯು ಭಗವಾನ್ ವಾಮನನ ದಿವ್ಯವಾದಗಳನ್ನು ತೋಳಿಯು ಸ್ವರ್ಣಕಲಶದಲ್ಲಿ ನೀರನ್ನು ತುಂಬಿ ತಂದಿತ್ತಳು || ೧೭ || ಬಲಿಚಕ್ರವರ್ತಿಯು ತಾನೇ ಶ್ರೀವಾಮನಮೂರ್ತಿಯ ಸುಂದರವಾದ ಪಾದವರ್ಧಗಳನ್ನು ತೋಳಿದು ಆನಂದಭರಿತನಾಗಿ ಗಂಗೆಗೆ ಸಮಾನವಾದ ವಿಶ್ವಪಾವನವಾದ ಆ ಚರಣಾಮೃತವನ್ನು ಭಕ್ತಿಯಿಂದ ತನ್ನ ಕಲೆಯಲ್ಲಿ ಧರಿಸಿಕೊಂಡನು || ೧೮ || ಆಗ ಅಂತರಿಕ್ಷದಲ್ಲಿ ಕಾಣಿಸ್ಕೊಂಡ ಬೇವು ಗಂಧರ್ವ, ವಿದ್ಯಾಧರ, ಸಿದ್ಧ ಚಾರಣ, ಋಷಿ-ಮುನಿ ಹೀಗೆ ಎಲ್ಲರೂ ಬಲಿರಾಜನ ಈ ಆಲೌಕಿಕವಾದ ಕಾರ್ಯವನ್ನೂ, ಸರಳಕೆಯನ್ನೂ ಸತ್ಯನಿಷ್ಠೆಯನ್ನು ಪ್ರಶಂಸಿಸುತ್ತಾ ಅತೀವ ಆನಂದದಿಂದ ಅವನ ಮೇಲೆ ದಿವ್ಯಪುಷ್ಪಗಳ ಮಳೆಯನ್ನೇ ಸುರಿಸಿದರು || ೧೯ || ದೇವರುಂದುಭಿಗಳು ಅಡಿಗಡಿಗೆ ಮೊಳಗುತ್ತರೇ ಇದ್ದವು. ಗಂಧರ್ವರು, ಕಿಂಞ್ಞಿರುಷರು, ಕಿನ್ನರರು ಹಾಡತೊಡಗಿದರು. ಅಹಾ! ಧನ್ಯ! ಧನ್ಯ! ಉದಾರಕಿರೋಮಣಿಯಾದ ಬಲಿಚಕ್ರವರ್ತಿಯು ಇತರರಿಗೆ ಮಾಡಲು ಅತ್ಯಂತ ಶುಷ್ಕರವಾದ ಕಾರ್ಯವನ್ನೇ ಮಾಡಿಕೊಂಡಿರುವನು. ತಿಳಿದೂ-ತಿಳಿದೂ ಕನ್ನ ಶತ್ರುವಿಗೆ ಮೂರು ರೋಗಳನ್ನು ದಾನಮಾಡಿಬಿಟ್ಟಿರುವನು || ೨೦ ||

ಪರೀಕ್ಷಿತನೇ! ಆಗಲೇ ಅಲ್ಲಿ ಒಂದು ಅದ್ಭುತವಾದ ಘಟನೆಯು ನಡೆಯಿತು. ಆನಂಕವಾದ ಭಗವಂತನ ಆ ತ್ರಿಗುಣಾತ್ಮಕವಾದ ವಾಮನರೂಪವು ಇದ್ದಕ್ಕಿದ್ದಂತೆ ಬೆಳೆಯತೊಡಗಿತು. ಅದು ಬೆಳೆಯುತ್ತಾ-ಬೆಳೆಯುತ್ತಾ ಭೂಮಿ, ಅಕಾಶ, ದಿಕ್ಕುಗಳು, ಸ್ವರ್ಗ, ಪಾತಾಳ, ಸಮುದ್ರ, ಪಶು-ಪಕ್ಷಿ, ಮನುಷ್ಯರು, ದೇವತೆಗಳು, ಋಷಿಗಳು ಹೀಗೆ ಎಲ್ಲವೂ ಅವನೊಳಗೆ ಸೇರಿಹೋಗುವಷ್ಟು ಬೃಹದಾಕಾರವಾಯಿತು || ೨೧ || ಋಷಿಜನಿಂದಲೂ, ಆಚಾರ್ಯರಿಂದಲೂ, ಸಭಾಸದರಿಂದಲೂ ಕೂಡಿದ್ದ ಆ ಬಲಿಯು ಸಮಸ್ತ

ರಸಾಮಚಕ್ಷಾಂಘ್ರಿತಲೇಽಥ ಪಾದಯೋಃ-
ಮಹೀಂ ಮಹೀಧಾನ್ವುರುಪಸ್ಯ ಜಂಘಯೋಃ |
ಪತತ್ತ್ರಿಕೋ ಚಾನುನಿ ವಿಶ್ವಮೂರ್ತೇಃ-
ರೂಪೋರ್ಗಗಣಂ ಮಾರುತಮಿಂದ್ರಜೇನಃ || ೨೩ ||

ಸಂಧ್ಯಾಂ ವಿಭೋರ್ವಾಸು ಗುಹ್ಯ ಏಕ್ಷತ್
ಪ್ರಜಾಪತೀನ್‌ಜಘನೇ ಆತ್ಮಮುಖ್ಯಾನ್ |
ನಾಭ್ಯಾಂ ನಭಃ ಕುಕ್ಷುಮ ಸಪ್ರಸಿಂಧೂ-
ನುರುಕ್ತಮಸ್ಯೋರಸಿ ಚಕ್ಷ್ಮಮಾಲಾಮ್ || ೨೪ ||

ಹೃದ್ಯಂಗ ಧರ್ಮಂ ಸ್ತನಯೋರ್ಮುರಾರೇಃ
ಯತಂ ಚ ಸತ್ಯಂ ಚ ಮನಸ್ಸಥೇಂದುಮ್ |
ತ್ರಿಯಂ ಚ ವಕ್ಷಸ್ವರವಿಂದಹಸ್ತಾಂ
ಕಂಠೇ ಚ ಸಾಮಾನಿ ಸಮಸ್ತರೇಫಾನ್ || ೨೫ ||

ಇಂದ್ರಪ್ರಧಾನಾನಮರಾನ್‌ಭುಜೇಷು
ತತ್ಕರ್ಣಯೋಃ ಕಕುಭೋ ದ್ಯೌಶ್ಚ ಮೂರ್ಧ್ನಿ |
ಕೇಶೇಷು ಮೇಘಾನ್‌ಭ್ವನಂ ನಾಸಿಕಾಯಾ-
ಮಕ್ಷೋಶ್ಚ ಸೂರ್ಯಂ ವದನೇ ಚ ವಹ್ನಿಮ್ || ೨೬ ||

ವಾಕ್ಯಾಂ ಚ ಭಂದಾಂಸಿ ರಸೇ ಜಲೇಶಂ
ಭ್ರೂವೋರ್ನಿಜೇಧಂ ಚ ವಿಧಿಂ ಚ ಪಕ್ಷುಃ |
ಅಹಶ್ಚ ರಾತ್ರಿಂ ಚ ಪರಸ್ಯ ಪುಂಯೋಃ
ಮನ್ಯುಂ ಲಲಾಟೇಽಧರ ಏವ ಲೋಭಮ್ || ೨೭ ||

ಸ್ಪರ್ಶೇ ಚ ಕಾಮಂ ನೃಪ ರೇತಸೋಽಂಭಃ
ಪೃಷ್ಠೇ ತ್ವಧರ್ಮಂ ಕ್ರಮಣೇಷು ಯಜ್ಞಮ್ |
ಭಾಯಾಸು ಮೃತ್ಯುಂ ಹುತೇ ಚ ಮಾಯಾಂ
ತನೂರುಹೇಷ್ಟೋಷಧಿಜಾತಯಶ್ಚ || ೨೮ ||

ನದೀಶ್ಚ ನಾಡೀಷು ಶಿಲಾ ನುಖೇಷು
ಬುದ್ಧಾವಜಂ ದೇವಗಣಾಸೃಜೀಂಶ್ಚ |
ಪ್ರಾಣೇಷು ಗಾತ್ರೇ ಸ್ಥಿರಜಂಗಮಾನಿ
ಸರ್ವಾಣಿ ಭೂತಾನಿ ದದರ್ಶ ವೀರಃ || ೨೯ ||

ಸರ್ವಾತ್ಮನೀದಂ ಭುವನಂ ನಿರೀಕ್ಷ್ಯ
ಸರ್ವೇಽಸುರಾಃ ಕಶ್ಚಲಮಾಪುರಂಗ |
ಸುದರ್ಶನಂ ಚಕ್ರಮಸಹ್ಯತೇಜೋ
ಧನುಶ್ಚ ಶಾರ್ಙ್ಗಂ ಸ್ತನಯಿತ್ಯುಘೋಷಮ್ || ೩೦ ||

ಐಶ್ವರ್ಯಗಳ ಸ್ವಾಮಿಯಾದ ಭಗವಂತನ ಆ ತ್ರಿಗುಣಾತ್ಮಕವಾದ ಶರೀರದಲ್ಲಿ ಪಂಚಭೂತಗಳನ್ನೂ ಇಂದ್ರಿಯಗಳನ್ನು ಅವುಗಳ ವಿಷಯಗಳನ್ನೂ, ಅಂತಃಕರಣ ಮತ್ತು ಜೀವಿಗಳೊಂದಿಗೆ ಸಮಸ್ತ ತ್ರಿಗುಣಮಯವಾದ ಜಗತ್ತನ್ನೂ ನೋಡಿದನು. || ೨೨ || ಬರಿಚಕ್ರ ವರ್ತಿಯು ವಿಶ್ವರೂಪನಾದ ಭಗವಂತನ ಚರಣಗಳ ತಲದಲ್ಲಿ ರಸಾತಲವನ್ನೂ, ಹೆಜ್ಜೆಗಳಲ್ಲಿ ಪೃಥ್ವಿಯನ್ನೂ, ಕಣಕಾಲುಗಳಲ್ಲಿ ಪರ್ವತಗಳನ್ನೂ, ಮೊಣಕಾಲುಗಳಲ್ಲಿ ಪಕ್ಷಿಗಳನ್ನೂ, ತೊಡೆಗಳಲ್ಲಿ ಮರುದ್ವಳಗಳನ್ನೂ, ನೋಡಿದನು. || ೨೩ || ಹೀಗೆಯೇ ಭಗವಂತನ ಹೃದಯದಲ್ಲಿ ಸಂದ್ಯೆಯನ್ನೂ ಮೇಠದಲ್ಲಿ ನವಪ್ರಜಾಪತಿಗಳನ್ನೂ, ಜಘನದಲ್ಲಿ ತನ್ನ ಮುಂದಾಳುತನದಲ್ಲಿರುವ ಅಸುರರನ್ನೂ, ನಾಭಿಯಲ್ಲಿ ಆಕಾಶವನ್ನೂ, ಹೊಟ್ಟೆಯಲ್ಲಿ ಸಪ್ತಸಮುದ್ರಗಳನ್ನೂ, ವಕ್ಷಸ್ಥಳದಲ್ಲಿ ನಕ್ಷತ್ರಮಂಡಲವನ್ನೂ ನೋಡಿದನು. || ೨೪ || ಭಗವಂತನ ಹೃದಯದಲ್ಲಿ ಧರ್ಮವನ್ನೂ ಸ್ತನಗಳಲ್ಲಿ ಯತ ಮತ್ತು ಸತ್ಯಗಳನ್ನೂ, ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಚಂದ್ರನನ್ನೂ, ಎದೆಯಲ್ಲಿ ಕಮಲಹಸ್ತಳಾದ ಮಹಾಲಕ್ಷ್ಮಿಯನ್ನೂ, ಕೊರಳಿನಲ್ಲಿ ಸಾಮ ವೇದವೇ ಮುಂತಾದ ಸಮಸ್ತ ವೇದಗಳನ್ನೂ ಶಬ್ಧಸಮೂಹವನ್ನೂ ನೋಡಿದನು. || ೨೫ || ಬಾಹುಗಳಲ್ಲಿ ಇಂದ್ರಾದಿ ಸಮಸ್ತ ದೇವತೆಗಳನ್ನೂ, ಕಿವಿಗಳಲ್ಲಿ ದಿಕ್ಕುಗಳನ್ನೂ, ತಲೆಯಲ್ಲಿ ಸ್ವರ್ಗವನ್ನೂ, ಕೂದಲುಗಳಲ್ಲಿ ಮೇಘಗಳನ್ನೂ, ಮೂಗಿನಲ್ಲಿ ವಾಯುವನ್ನೂ, ಕಣ್ಣುಗಳಲ್ಲಿ ಸೂರ್ಯರನ್ನೂ ಮುಖದಲ್ಲಿ ಆಗ್ನಿಯನ್ನೂ ನೋಡಿದನು. || ೨೬ || ದೇವದೇವನ ವಾಣಿಯಲ್ಲಿ ವೇದಗಳನ್ನೂ, ನಾಲಿಗೆಯಲ್ಲಿ ವರುಣನನ್ನೂ, ಹುಬ್ಬುಗಳಲ್ಲಿ ವಿಧಿ-ನಿಷೇಧಗಳನ್ನೂ, ರೆಪ್ಪೆಗಳಲ್ಲಿ ಅಶೋಕಾತ್ರಿಗಳನ್ನೂ, ಆ ವಿಶ್ವರೂಪನ ಹಣೆಯಲ್ಲಿ ಕ್ರೋಧವನ್ನೂ, ಕೆಳತುಟೆಯಲ್ಲಿ ಲೋಭವನ್ನೂ ದರ್ಶಿಸಿದನು. || ೨೭ || ಪರಿಣಿತನೇ! ಅವನ ಸ್ಪರ್ಶದಲ್ಲಿ ಕಾಮವನ್ನೂ, ವೀರ್ಯದಲ್ಲಿ ಜಲವನ್ನೂ, ಬೆನ್ನಿನಲ್ಲಿ ಅಧರ್ಮವನ್ನೂ ನಡೆಯಲ್ಲಿ ಯಜ್ಞಗಳನ್ನೂ, ನೆರಳಿನಲ್ಲಿ ಮೃತ್ಯುವನ್ನೂ, ನಗುವಿನಲ್ಲಿ ಮಾಯೆಯನ್ನೂ, ಮೈಗೂದಲುಗಳಲ್ಲಿ ಎಲ್ಲ ವಿಧದ ಸತ್ಯ-ಪಿಷ್ಠಿಗಳನ್ನೂ ನೋಡಿದನು. || ೨೮ || ಅವನ ನರಗಳಲ್ಲಿ ನದಿಗಳನ್ನೂ, ಉಗುರುಗಳಲ್ಲಿ ಕುಬ್ಜಗಳನ್ನೂ, ಬುದ್ಧಿಯಲ್ಲಿ ಬ್ರಹ್ಮವನ್ನೂ ದೇವತೆಗಳನ್ನೂ, ಋಷಿಗಳನ್ನೂ, ಇಂದ್ರಿಯಗಳನ್ನೂ ಮತ್ತು ಶರೀರದಲ್ಲಿ ಎಲ್ಲ ಸಚರಾಚರ ಪ್ರಾಣಿಗಳನ್ನೂ ಆ ಭಗವಂತನ ಭವ್ಯ ವಿಶ್ವರೂಪದಲ್ಲಿ ಬರಿಚಕ್ರವರ್ತಿಯು ದರ್ಶಿಸಿದನು. || ೨೯ ||

ಪರಿಣಿತಮಹಾರಾಜನೇ! ಸರ್ವಾತ್ಮನಾದ ಭಗವಂತನಲ್ಲಿ ಈ ಸಮಸ್ತ ಜಗತ್ತನ್ನು ಕಂಡು ಬರಿಪ್ರಮುಖರಾದ ಎಲ್ಲ ಅಸುರರು ಆತ್ಯಂತ ಭಯಭ್ರಾಂತರಾದರು. ಅದೇ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ಸಹಿಸಲಾಗದ ಮಹಾತೇಜಸ್ಸಿನಿಂದ ಕೂಡಿದ ಸುದರ್ಶನ ಚಕ್ರವೂ, ಮೇಘದಂತೆ ಭಯಂಕರ ಚೀಂಕಾರ ಶಬ್ದವಿದ್ದ ಶಾರ್ಙ್ಗವೆಂಬ ಮಹಾ ಧನುಷ್ಯ ಮೇಘದಂತೆ ಗಂಭೀರವಾಗಿ ಶಬ್ದಮಾಡುವ ಪಾಂಚಜನ್ಯ ಎಂಬ ಶಂಖವೂ, ಆತ್ಯಂತ ವೇಗವುಳ್ಳ ಕೌಮೋದಕೀ ಗದೆಯೂ, ಶತಚಂದ್ರಗಳ ಚಹ್ನೆಗಳಿದ್ದ ಗುರಾಣಿಯೂ, ವಿದ್ಯಾಧರವೆಂಬ ಖಡ್ಗವೂ, ಎರಡು ಅಕ್ಷಯ ಒತ್ತಳಿಕೆಗಳೂ,

ಪರ್ಜಾಸ್ತುಫೋಷೋ ಜಲಜಃ ಪಾಂಚಜನ್ಯಃ
ಕೌದೋದಕೀ ವಿಪ್ಲುಗದಾ ತರಸ್ವಿನೀ |
ವಿದ್ಯಾಧರೋಽಸಿಃ ಶತಚಂದ್ರಯುಕ್ತ-
ಸ್ತೂಣೋತ್ತಮಾವಕ್ಷಯಸಾಯಕೌ ಚ || ೩೦ ||

ಸುನಂದಮುಖ್ಯಾ ಉಪತಸ್ತುರೀಶಂ
ಪಾರ್ಷದಮುಖ್ಯಾಃ ಸಹಲೋಕಪಾಲಾಃ |
ಸ್ಪುರತ್ತಿರಿಟಾಂಗದಮೀನಕುಂಡಲ-
ಶ್ರೀವತ್ಸರೋತ್ತಮಮೇಖಲಾಂಬಧಃ || ೩೧ ||

ಮಧುವ್ರತಸ್ತಗ್ಗನಮಾಲಯಾ ವೃತೋ
ರರಾಜ ರಾಜಸ್ತಗವಾನುರುಕ್ತಮಃ |
ಕ್ಷಿತಿಂ ಪದ್ಯಕೇನ ಬಲೇರ್ವಿಚಕ್ರಮೇ
ನಭಃ ಶರೀರೇಣ ದಿಶತ್ ಬಾಹುಭಿಃ || ೩೨ ||

ಪದಂ ದ್ವಿತೀಯಂ ಕ್ರಮತಸ್ತ್ರಿವಿಷ್ಟಪಂ
ನ ವೈ ತೃತೀಯಾಯ ತದೀಯಮಣ್ಣುಪಿ |
ಉರುಕ್ರಮಸ್ತಾಂಘ್ರಿರುಪಯುರ್ಪರ್ಯಥೋ
ಮಹರ್ಜನಾಭ್ಯಾಂ ತವಸಃ ಪರಂ ಗತಃ || ೩೩ ||

ಭಗವಂತನ ಒಳ ಮೂರ್ತಿಮತ್ತಾಗಿ ನಿಂತಿದ್ದವು. ಸಮಸ್ತ ಲೋಕ ಪಾಲಕರೊಂದಿಗೆ ಭಗವಂತನ ಸುನಂದರೇ ಮುಂತಾದ ಪಾರ್ಷದರು ಅವನನ್ನು ಸೇವಿಸಲು ಉಪಸ್ಥಿತರಾದರು. ಆ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ಉರುಕ್ರಮ ಭಗವಂತನು ತಲೆಯಲ್ಲಿ ಕಿರೀಟವನ್ನೂ, ಕೋಳುಗಳಲ್ಲಿ ಅಂಗದ ಕೇಯೂರಗಳನ್ನೂ, ಕಿವಿಗಳಲ್ಲಿ ಮಹಾರಾಕೃತಿಯ ಕುಂಡಲಗಳನ್ನೂ, ವಕ್ಷಸ್ಥಳದಲ್ಲಿ ಶ್ರೀವತ್ಸಚಕ್ರವನ್ನೂ ಕುತ್ತಿಗೆಯಲ್ಲಿ ಕೌಸ್ತುಭಮಗಂಧನ್ನು ಧರಿಸಿ, ಸೊಂಟದಲ್ಲಿ ಖೇತಾಂಬರ ವನ್ನುಟ್ಟು ಸ್ವರ್ಣಮೇಖಲೆಯನ್ನೂ ಹಗಲಿನಲ್ಲಿ ಉತ್ತರೀಯವನ್ನು ಧರಿಸಿ ಕೊಂಡು ಅತ್ಯಂತ ಶೋಭಾಯಮಾನವಾಗಿ ಕಾಣುತ್ತಿದ್ದನು. || ೩೦ - ೩೨ || ದುಂಬಗಳ ಸಮೂಹಗಳಿಂದ ಕೂಡಿದ್ದ ವನಮಾಲೆಯನ್ನೂ ಅವನು ಧರಿಸಿದ್ದನು. ಪರೀಕ್ಷಿತನೇ! ಆ ಉರುಕ್ರಮನು (ತ್ರಿವಿಕ್ರಮನು) ತನ್ನ ಒಂದು ಹೆಜ್ಜೆಯಿಂದ ಬಲಿಗೆ ಸೇರಿದ ಭೂ ಮಂಡಲ ವನ್ನೂ, ಶರೀರದಿಂದ ಅಂತರಿಕ್ಷವನ್ನೂ, ಭುಜಗಳಿಂದ ದಿಕ್ಕುಗಳನ್ನೂ ಆಕ್ರಮಿಸಿದನು ಎರಡನೆಯ ಹೆಜ್ಜೆಯಿಂದ ಸ್ವರ್ಗವನ್ನೂ ಆಕ್ರಮಿಸಿದನು. ಮೂರನೆಯ ಹೆಜ್ಜೆಯನ್ನಿಡಲು ಒಲೆಯ ಯಾವ ಹೆಜ್ಜೆಯೂ ಉಳಿಯಲಿಲ್ಲ. ಭಗವಂತನಾದ ತ್ರಿವಿಕ್ರಮನ ಆ ಎರಡನೆಯ ಹೆಜ್ಜೆಯು ಮೇಲೆ-ಮೇಲೆ ಬೆಳೆಯುತ್ತಾ ಮಹರ್ಲೋಕ, ಜನೋಲೋಕ, ತಪೋಲೋಕಗಳನ್ನು ದಾಟಿ ಎಲ್ಲಕ್ಕಿಂತ ಮೇಲ್ಭಾಗದಲ್ಲಿರುವ ಸತ್ಯಲೋಕವನ್ನು ಸೇರಿತು. || ೩೩-೩೪ ||

ಇಪ್ಪತ್ತನೆಯ ಅಧ್ಯಾಯವು ಮುಗಿಯಿತು. || ೨೦ ||

ಇತಿ ಶ್ರೀಮದ್ಭಾಗವತೇ ಮಹಾಪುರಾಣೇ ಪಾರಮಹಂಸ್ಯಾಂ ಸಂಹಿತಾಯಾಂ ಅಷ್ಟಮಸ್ಕಂಧೇ
ವಿಶ್ವರೂಪದರ್ಶನಂ ನಾಮ ವಿಂಶೋಽಧ್ಯಾಯಃ || ೨೦ ||

ಇಪ್ಪತ್ತೊಂದನೆಯ ಅಧ್ಯಾಯ

ಬಲಿಬಂಧನ

ಶ್ರೀಶುಕ ಉವಾಚ

ಸತ್ಯಂ ಸಮೀಕ್ಷ್ಯಾ ಬೃಭವೋ ನಖೇಂದುಭಿ-
ರ್ಹತಸ್ವಧಾಮದ್ಯುತಿರಾಪ್ತೋಽಭ್ಯಗಾತ್ |
ಮರೀಚಮಿತ್ರಾ ಋಷಯೋ ಬೃಹದ್ವತಾಃ
ಸನಂದನಾದ್ಯಾ ನರದೇವ ಯೋಗಿಣಃ || ೧ ||

ವೇದೋಪವೇದಾ ನಿಯಮಾನ್ವಿತಾ ಯಮಾ-
ಸ್ತರ್ಕೇತಿಹಾಸಾಂಗ ಪುರಾಣಸಂಹಿತಾಃ |
ಯೇ ಚಾಪರೇ ಯೋಗರಮೀರದೀಪಿತ-
ಜ್ಞಾನಾಗ್ನಿನಾ ರಂಧಿತಕರ್ಮಕಲ್ಮಷಾಃ |
ವವಂದಿರೇ ಯತ್ಕರಣಾನುಭಾವತಃ
ಸ್ವಾಯಂಭುವಂ ಧಾಮ ಗತಾ ಅಕರ್ಮಕಮ್ || ೨ ||

ಶ್ರೀಶುಕಮಹಾಮುನಿಗಳು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ - ಪರೀಕ್ಷಿದ್ದಾ ಜನೇ! ಭಗವಂತನ ಚರಣಕಮಲವು ಸತ್ಯಲೋಕವನ್ನು ವ್ಯಾಪಿಸಿತು. ಅವನ ದಿವ್ಯವಾದ ನಖಚಂದ್ರಿಕೆಯಿಂದ ಸತ್ಯಲೋಕದ ಕಾಂತಿಯು ಮಸಕಾಗಿ ಹೋಯಿತು. ಸ್ವಯಂ ಬ್ರಹ್ಮನೂ ಕೂಡ ಆ ಪ್ರಕಾಶದಲ್ಲಿ ಮುಳುಗಿಪೋದನು. ಮರೀಚಿಯೇ ವೊದರಾದ ಋಷಿಗಳೂ, ಸನಂದನಾದಿ ವೈಷ್ಣವ ಬ್ರಹ್ಮಚಾರಿಗಳೂ, ಇತರ ಮಹಾಮಹಾ ಯೋಗಿಗಳೂ ಕೂಡ ಭಗವಂತನ ಚರಣಕಮಲವನ್ನು ಭಕ್ತಿಭಾವದಿಂದ ಸ್ವಾಗತಿಸಿದರು. || ೧ || ಬ್ರಹ್ಮಲೋಕದಲ್ಲಿ ಮೂರ್ತಿವತ್ತಾಗಿ ನೆಲೆಸಿರುವ ವೇದಗಳೂ, ಉಪವೇದಗಳೂ, ನಿಯಮ-ಯಮಗಳೂ, ಶರ್ಕ-ಇತಿಹಾಸಗಳೂ, ವೇದಾಂಗಗಳೂ, ಪುರಾಣ-ಸಂಹಿತೆಗಳೂ ಎಲ್ಲವೂ ಪರಮಪುರುಷನ ಚರಣಾರವಿಂದವನ್ನು ಸ್ವಾಗತಿಸಲು ಸಿದ್ಧರಾದರು. ಯೋಗರೂಪವಾದ ವಾಯುವಿನಿಂದ ಜ್ಞಾನಾಗ್ನಿಯನ್ನು ಪ್ರಜ್ವಲಿತಗೊಳಿಸಿ ಕರ್ಮಮಲವನ್ನು ಭಸ್ಮಗೊಳಿಸಿದ್ದ ಮಹಾತ್ಮರೆಲ್ಲರೂ ಭಗವಂತನ ಚರಣವನ್ನು ವಂದಿಸಿದರು. ಇದೇ ಚರಣಕಮಲದ ಸ್ಮರಣೆಯ ಮಹಿಮೆಯಿಂದ ಇವರೆಲ್ಲರೂ

ಅಥಾಂಘ್ರಯೇ ಪ್ರೋನ್ನಮಿತಾಯ ವಿಶ್ವೋ-

ರುಪಾಹರಶ್ಚಭವೋಽರ್ಹಣೋದಕಮ್ |

ಸಮರ್ಚ್ಯ ಭಕ್ತ್ಯಾಭ್ಯಗೃಣಾಚ್ಛುಚಿತ್ರವಾ

ಯನ್ನಾಭಿಪಂಕೇರುಹಸಂಭವಃ ಸ್ವಯಮ್ || ೩ ||

ಧಾತುಃ ಕಮಂಡಲುಜಲಂ ತದುರುಕ್ರಮಸ್ಯ

ಪಾದಾವನೇಜನಪವಿತ್ರತಯಾ ನರೇಂದ್ರ |

ಸ್ವರ್ಣಭೂನ್ನಭೂ ಸಾ ಪತತೀ ನಿರ್ಮಾಲ್ಯ

ಲೋಕತ್ರಯಂ ಭಗವತೋ ವಿಶದೇವಕೀರ್ತಿಃ || ೪ ||

ಬ್ರಹ್ಮಾದಯೋ ಲೋಕನಾಥಾಃ ಸ್ವನಾಥಾಯ ಸಮಾದೃತಾಃ |

ಸಾನುಗಾ ಬಲಿಮಾಜಪ್ತುಃ ಸಂಕ್ಷಿಪ್ತಾತ್ಮವಿಭೂತಯೇ

|| ೫ ||

ತೋಯೈಃ ಸಮರ್ಪಣೈಃ ಶ್ರಗ್ಧಿರ್ದಿವ್ಯಗಂಧಾನುಲೇಪನೈಃ |

ಧೂಪೈರ್ದೀಪೈಃ ಸುರಭಿಭಿರ್ಲಾಜಾಕ್ಷತಫಲಾಂಕುರೈಃ

|| ೬ ||

ಸ್ತವಸ್ತೌರ್ಜಯಶಬ್ದೈಶ್ಚ ತದ್ವಿರ್ಯಮಹಿಮಾಂಕಿತೈಃ |

ಸೃತ್ಯವಾದಿತ್ರಗೀತೈಶ್ಚ ತಂಬಿದುಂದುಭಿನಿವೃತ್ತೈಃ

|| ೭ ||

ಜಾಂಬವಾನ್ವಕ್ತರಾಜಸ್ತು ಭೇರೀಶಬ್ದೈರ್ಮನೋಜವಃ |

ವಿಜಯಂ ದಿಕ್ಪು ಸರ್ವಾಸು ಮಹೋತ್ಸವಮುಪೋಷಯತ್

|| ೮ ||

ಮಹೀಂ ಸರ್ವಾಂ ಹೃತಾಂ ದೃಷ್ಟ್ವಾ ತ್ರಿಪದವ್ಯಾಜಯಾಚ್ಛಯಾ |

ಉಚುಃ ಸ್ವಪರ್ತುಫುರಾ ದೀಕ್ಷಿತಸ್ಯಾತ್ಮಮರ್ಷಿತಾಃ

|| ೯ ||

ನ ವಾ ಅಯಂ ಬ್ರಹ್ಮಾಂಧವಿಘ್ನಮಾರ್ಗಯಾವಿನಾಂ ವರಃ |

ದ್ವಿಜರೂಪಪ್ರತಿಚ್ಛನ್ನೋ ದೇವಕಾರ್ಯಂ ಚಕೀರ್ಷತಿ

|| ೧೦ ||

ಅನೇನ ಯಾಚಮಾನೇನ ತತ್ಪುಣಾ ವಚುರೂಪಿಣಾ |

ಸರ್ವಸ್ಥಂ ನೋ ಹೃತಂ ಭರ್ತುರ್ನ್ಯಸ್ತದಂಡಸ್ಯ ಬರ್ಹಿಷಿ

|| ೧೧ ||

ಕರ್ಮದಿಂದ ದೊರೆಯದಿರುವ ಬ್ರಹ್ಮದೇವರ ಧಾಮವನ್ನು ಹೊಂದಿದ್ದರು || ೩ || ಭಗವಾನ್ ಬ್ರಹ್ಮದೇವರ ಕೀರ್ತಿಯು ಪರಿಕುಡ್ಡವಾದುದು. ಅವರು ಮಹಾವಿಷ್ಣುವಿನ ನಾಭಿಕಮಲದಿಂದ ಉತ್ಪನ್ನರಾಗಿದ್ದರು. ಅವರು ತಮ್ಮ ಲೋಕಕ್ಕೆ ಆಗಮಿಸಿದ್ದ ವಿಶ್ವ ರೂಪನಾದ ಭಗವಂತನ ಅಡಿದಾವರೆಗೆ ಸ್ವಾಗತವಿತ್ತ ಬಳಿಕ ಅರ್ಘ್ಯ-ಪಾದ್ಯಗಳಿಂದ ಸಂಪೂಜಿಸಿ ಆ ದಿವ್ಯ ಪಾದ-ಪದ್ಮವನ್ನು ತೊಳೆದರು. ಹೀಗೆ ತುಂಬುಭಕ್ತಿಯಿಂದಲೂ ಅರ್ಚಿಸಿದ ಬಳಿಕ ಪ್ರೇಮಭಾವದಿಂದ ಅವನನ್ನು ಸ್ತುತಿಸಿದರು || ೩ ||

ಪರೀಕ್ಷಿತನೇ! ಬ್ರಹ್ಮನ ಕಮಂಡಲುನೀರಿಲ್ಲಿದ್ದ ಆ ಕೀರ್ಥವು ಭಗವಾನ್ ತ್ರಿವಿಕ್ರಮನ ಪಾದವನ್ನು ತೊಳೆದುದರಿಂದ ಪವಿತ್ರವಾದ ಗಂಗೆಯಾಗಿ ಪರಿಣಮಿಸಿತು. ಅದು ಆಕಾಶದಿಂದ ಭೂಮಿಗೆ ಬಂದು ಮೂರು ಲೋಕಗಳನ್ನು ಪವಿತ್ರಗೊಳಿಸುತ್ತಿದೆ. ವಿಷ್ಣು ಪಾದೋದ್ಭವೆಯಾದ ಈ ಗಂಗೆಯು ಭಗವಂತನ ಮೂರ್ತಿಮಂತ ಉಜ್ವಲ ಕೀರ್ತಿಯಾಗಿದೆ || ೪ || ಭಕ್ತರ ಅನುಕೂಲಕ್ಕಾಗಿ ಭಗ ವಂತನು ತನ್ನ ರೂಪವನ್ನು ಸ್ಥೂದಾಗಿಸಿಕೊಂಡು ತನ್ನ ವಿಭೂತಿ ಗಳನ್ನು ಸಂಕೋಚಗೊಳಿಸಿಕೊಂಡಾಗ ಬ್ರಹ್ಮಾದಿ ಲೋಕಪಾಲರು ತಮ್ಮ ಆನುಯಾಯಿಗಳೊಂದಿಗೆ ಅತ್ಯಂತ ಆದರಭಾವದಿಂದ ತಮ್ಮ ಸ್ವಾಮಿಯಾದ ಭಗವಂತನಿಗೆ ಪೂಜೆಯನ್ನು ಸಮರ್ಪಿಸಿದರು || ೫ || ಅವರು ಅರ್ಘ್ಯ ಪಾದ್ಯಾಚಮನೀಯ ಮಧುಪರ್ಕ ಗಳಿಂದಲೂ, ಪುಷ್ಪಗಳಿಂದಲೂ, ದಿವ್ಯವಾದ ಗಂಧ-ಅಂಗರಾಗ ಗಳಿಂದಲೂ, ಸುವಾಸನೆಯುಳ್ಳ ಧೂಪ-ದೀಪ, ಅರಳು-ಅಕ್ಷತ ಗಳಿಂದಲೂ ಫಲ-ಅಂಕುರಗಳಿಂದಲೂ, ಭಗವಂತನ ಪರಾಕ್ರಮ-ಮಹಿಮೆಗಳೆಂದೊಡಗೂಡಿದ ಸ್ತೋತ್ರಗಳಿಂದಲೂ, ಜಯ-ಜಯ ಘೋಷಗಳಿಂದಲೂ, ಸ್ಮೃತ್ಯ-ಗೀತ-ಪಾದ್ಯಗಳಿಂದಲೂ, ಶಯಿ-ದುಂದುಭಿಗಳ ಧ್ವನಿಯಿಂದಲೂ ಆ ತ್ರಿವಿಕ್ರಮ ಭಗವಂತನನ್ನು ಆರಾಧಿಸಿದರು || ೬-೭ || ಆ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ಕರಡಿಗಳ ರಾಜ ನಾದ ಜಾಂಬವಂತನು ಮನೋವೇಗಕ್ಕೆ ಸಮಾಸವಾಗಿ ವೇಗದಿಂದ ಎಲ್ಲ ದಿಕ್ಕುಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಓಡಾಡುತ್ತಾ ಭೇರಿಯ ಶಬ್ದದೊಡನೆ ಭಗವಂತನ ಮಂಗಳಮಯ ವಿಜಯೋತ್ಸವ ವಾರ್ತೆಯನ್ನು ಸಾರಿ ದನು || ೮ ||

ಈ ವಾಮನ ಮೂರ್ತಿಯು ಮೂರುಹೆಜ್ಜೆ ಭೂಮಿಯನ್ನು ಬೇಡುವ ಸೇವದಿಂದ ಇಡೀ ಭೂಮಿಯನ್ನೇ ಮೂರು ಲೋಕಗಳನ್ನೇ ತಮ್ಮಿಂದ ಕಿತ್ತುಕೊಂಡಿರುವುದನ್ನು ನೋಡಿ ಅಸುರರು ಅತ್ಯಂತ ಕ್ರುದ್ಧರಾದರು. ಅವರು ತಮ್ಮ-ತಮ್ಮಲ್ಲೇ ಯೋಚಿಸತೊಡಗಿದರು - 'ನಮ್ಮ ಒಡೆಯನು ಈ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ಯಜ್ಞದೀಕ್ಷಿತ ನಾಗಿರುವನು. ಅದರಿಂದ ಅವನು ವಿನನ್ನೂ ಮಾತನಾಡು ವುದಿಲ್ಲ || ೯ || ಎಲಾ! ಇವನು ಸಾಮಾನ್ಯ ಬ್ರಾಹ್ಮಣನಲ್ಲ! ಇವನು ಮಹಾಮಾಯಾವಿಯಾದ ವಿಷ್ಣುವೇ ಆಗಿದ್ದಾನೆ. ಬ್ರಾಹ್ಮಣ ರೂಪವನ್ನು ಧರಿಸಿ ಇವನು ದೇವತೆಗಳ ಕಾರ್ಯವನ್ನು ಸಾಧಿ ಸಕೊಡಲು ಬಯಸುತ್ತಿರುವನು || ೧೦ || ನಮ್ಮ ಒಡೆಯನು ಯಜ್ಞದ ದೀಕ್ಷಿತನಾಗಿರುವಾಗ ಯಾರಿಗೂ ಯಾವ ವಿಧವಾದ ಶಿಕ್ಷೆಯನ್ನೂ ಕೊಡಲಾರನು. ಇಂತಹ ಸಮಯದಲ್ಲೇ ಈ ನಮ್ಮ ಶತ್ರುವು ಬ್ರಹ್ಮಚಾರಿಯ ವೇಷವನ್ನು ಧರಿಸಿ ಮೊದಲು ಮೂರಡಿ ಭೂಮಿಯನ್ನು ಯಾಚಿಸಿ ಅನಂತರದಲ್ಲಿ ನಮ್ಮ ಸರ್ವಸ್ವವನ್ನು ಅವಹರಿಸಿದಿಟ್ಟನಲ್ಲ! || ೧೧ ||

ಸತ್ಯವತ್ಯು ಸತತಂ ದೀಕ್ಷಿತಸ್ತು ವಿಶೇಷತಃ |
ನಾನ್ಯತಂ ಭಾಷಿತುಂ ಶಕ್ಯಂ ಬ್ರಹ್ಮಣ್ಯಸ್ಯ ವಯೋವತಃ || ೧೨ ||

ತುಷ್ಠಾದ್ಯ ವಧೋ ಧರ್ಮೋ ಭರ್ತುಃ ಶುಷ್ಕಪೇಣಂ ಚ ನಃ |
ಇತ್ಯಾಯುಧಾನಿ ಜಗೃಹುರ್ಬಲೇರನುಚರಾಸುರಾಃ || ೧೩ ||

ತೇ ಸರ್ವೇ ವಾಮನಂ ಹಂತುಂ ಶೂಲಪಟಶ್ಚಪಾಣಯಃ |
ಅನಿಚ್ಛತೋ ಬಲೇ ರಾಜನ್ಯಾದ್ರವನ್ ಜಾತಮನ್ಯವಃ || ೧೪ ||

ತಾನಭಿದ್ರವತೋ ದೃಷ್ಟ್ವಾ ದಿತಿಜಾನೀಕಪಾನ್ಮೃಪ |
ಪ್ರಹಸ್ಯಾನುಚರಾ ವಿಷ್ಣೋಃ ಪ್ರತ್ಯಜೇಧನ್ಮದಾಯುಧಾಃ || ೧೫ ||

ನಂದಃ ಶುನಂಶೋಽಥ ಜಯೋ ವಿಜಯಃ ಪ್ರಬಲೋ ಬಲಃ |
ಕುಮುದಃ ಕುಮುದಾಕ್ಷಶ್ಚ ವಿಶ್ವಕೇನಃ ಪತತ್ತಿರಾಟ್ || ೧೬ ||

ಜಯಂತಃ ಶ್ರುತದೇವಶ್ಚ ಪುಷ್ಪದಂತೋಽಥ ಸಾತ್ವತಃ |
ಸರ್ವೇ ನಾಗಾಯುತಪ್ರಾಣಾಶ್ಚಮೂಂತೇ ಜಘ್ನುರಾಸುರೀಮ್ || ೧೭ ||

ಹನ್ಯಮಾನಾನ್ ಕ್ಷಾನ್ ದೃಷ್ಟ್ವಾ ಪ್ರಯಶಾನುಚರೈರ್ಬಲಃ |
ವಾರಯಾಮಾಸ ಸಂದಬ್ಧಾನ್ಯಾವ್ಯಶಾಪಮನುಸ್ಮರನ್ || ೧೮ ||

ಹೇ ವಿಪ್ರಚತ್ತೇ ಹೇ ರಾಜೋ ಹೇ ನೇಮೇ ಶ್ರುಯತಾಂ ವಚಃ |
ಮಾ ಯುದ್ಧತ ನಿವರ್ತಧ್ವಂ ನ ನಃ ಕಾರೋಽಯಮರ್ಥಕೃತ್ || ೧೯ ||

ಯಃ ಪ್ರಭುಃ ಸರ್ವಭೂತಾನಾಂ ಸುಖದುಃಖೋಪಪತ್ತಯೇ |
ತಂ ನಾತಿವರ್ತಿತುಂ ದೈತ್ಯಾಃ ಪೌರುಷೈರಿಚ್ಛಃ ಪುಮಾನ್ || ೨೦ ||

ಯೋ ನೋ ಭವಾಯ ಪ್ರಾಗಾಸೀದಭವಾಯ ದಿವೌಕಸಾಮ್ |
ಸ ಏವ ಭಗವಾನದ್ಯ ವರ್ತತೇ ತದ್ವಿಪರ್ಯಯಮ್ || ೨೧ ||

ಬಲೇನ ಸುಚಿವೈರ್ಬುದ್ಧ್ವಾ ದುರ್ಗೈರ್ಮಂತ್ರಿಪಥಾದಿಭಿಃ |
ಸಾಮಾದಿಭಿರುಪಾಯೈಶ್ಚ ಕಾಲಂ ನಾತ್ಯೇತಿ ವೈ ಜನಃ || ೨೨ ||

ಭವದ್ವಿನಿರ್ಜಿತಾ ಹೈತೇ ಬಹುಶೋಽನುಚರಾ ಹರೇಃ |
ದೈವೇನದ್ವೈಶ್ಚ ದಿವಾದ್ಯ ಯುಧಿ ಜಿತ್ವಾ ನದಂತಿ ನಃ || ೨೩ ||

ಏತಾನ್ಮಯಂ ವಿಜೇಷ್ಯಾಮೋ ಯದಿ ದೈವಂ ಪ್ರಸೀದತಿ |
ತುಷ್ಠಾಕಾಲಂ ಪ್ರತೀಕ್ಷಧ್ವಂ ಯೋ ನೋಽರ್ಥತ್ಯಾಯುಕಲ್ಪತೇ || ೨೪ ||

ನಮ್ಮ ಸ್ವಾಮಿಯಾದರೋ ಸತತವಾಗಿ ಸತ್ಯದಲ್ಲಿಯೇ ಪರಮ ನಿಷ್ಠೆಯುಳ್ಳವನು. ಅದರಲ್ಲಿಯೂ ವಿಶೇಷವಾಗಿ ಯಜ್ಞದ ದೀಕ್ಷಿತ ನಾಗಿರುವನು. ಅವನು ಬಾಹ್ಯ ಭಕ್ತನೂ, ದಯಾಳುವೂ ಆಗಿರುವುದರಿಂದ ಸುಳ್ಳುಹೇಳಲು ಸಾಧ್ಯವಾಗುವುದಿಲ್ಲ. || ೧೨ || ಇಂತಹ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ನಮ್ಮ ಶತ್ರುವನ್ನು ವಧಿಸುವುದೇ ನಮ್ಮ ಧರ್ಮವೂ, ಕರ್ತವ್ಯವೂ ಆಗಿದೆ. ಇದರಿಂದ ನಮ್ಮ ಒಡೆಯನ ಸೇವೆಯೂ ಆಗುವುದು ಎಂದು ನಿರ್ಧರಿಸಿ ಬಲಿ ಚಕ್ರವರ್ತಿಯ ಅನುಚರರು ತಮ್ಮ-ತಮ್ಮ ಆಯುಧಗಳಿಂದ ಸಜ್ಜಾದರು. || ೧೩ || ಪರಿಚ್ಛಿತನೇ! ರಾಜನಾದ ಬಲಿಯು ಬಯಸದಿದ್ದರೂ, ಅವನ ಅನುಮತಿಯನ್ನೂ ಪಡೆಯದೆಯೇ ಎಲ್ಲರೂ ಆತ್ಮಂತ ಕ್ರೋಧ ಗೊಂಡು ಶೂಲ, ಪಟಶ್ಚ ಮುಂತಾದ ಆಯುಧಗಳನ್ನು ಹಿಡಿದು ಕೊಂಡು ಭಗವಾನ್ ವಾಮನನನ್ನು ಕೊಲ್ಲಲು ಮುಗಿಬಿದ್ದರು. || ೧೪ || ರಾಜೇಂದ್ರಾ! ದೈತ್ಯ ಸೇನಾಪತಿಗಳು ಅಕ್ರಮಣಕ್ಕಾಗಿ ಒಡಿಬರುವುದನ್ನು ಮಹಾವಿಷ್ಣುವಿನ ಪಾರ್ಷ್ವದರು ನೋಡಿದಾಗ ಗಹಗಹಿಸಿ ನಗುತ್ತಾ ತಮ್ಮ-ತಮ್ಮ ಶಸ್ತ್ರಾಸ್ತ್ರಗಳನ್ನು ಎತ್ತಿಕೊಂಡು ದೈತ್ಯಸೈನಿಕರನ್ನು ತಡೆದು ನಿಲ್ಲಿಸಿದರು. || ೧೫ || ನಂದ, ಶುನಂದ, ಜಯ, ವಿಜಯ, ಪ್ರಬಲ, ಬಲ, ಕುಮುದ, ಕುಮುದಾಕ್ಷ, ವಿಶ್ವಕೇನ, ಗರುಡ, ಜಯಂತ, ಶ್ರುತದೇವ, ಪುಷ್ಪದಂತ, ಸಾತ್ವತ ಮುಂತಾದ ಭಗವಂತನ ಪಾರ್ಷ್ವದರೆಲ್ಲರೂ ಹತ್ತು-ಹತ್ತುವಾರಿ ಆನೆಗಳ ಬಲವುಳ್ಳವರು. ಅವರೆಲ್ಲರೂ ಅಸುರರ ಸೇನೆಯನ್ನು ಸಂಹರಿಸತೊಡಗಿದರು. || ೧೬-೧೭ || ಭಗವಂತನ ಪಾರ್ಷ್ವದರು ತನ್ನ ಸೈನಿಕರನ್ನು ಕೊಲ್ಲುತ್ತಿರುವುದನ್ನು ಬಲಿಯು ನೋಡಿದನು. ನಮ್ಮ ಸೈನಿಕರು ಕ್ರೋಧಗೊಂಡು ಅವರೊಂದಿಗೆ ಯುದ್ಧಮಾಡಲು ಸಿದ್ಧರಾಗಿದ್ದಾರೆ. ಅವನು ಶುಕ್ರಾಚಾರ್ಯರ ಶಾಪವನ್ನು ನೆನೆದು ವಿಪ್ರಚತ್ತಿ, ರಾಹು, ನೇಮಿ ಮೊದಲಾದ ದೈತ್ಯರನ್ನು ಸಂಚೋದಿಸುತ್ತಾ - ಸಹೋದರರೇ! ನನ್ನ ಮಾತನ್ನು ಕೇಳಿರಿ. ಯುದ್ಧಮಾಡದೆ ಹಿಂದೆ ಸರಿಯಿರಿ. ಈ ಸಮಯವು ನಮಗೆ ಅನುಕೂಲವಾಗಿಲ್ಲ ಎಂದು ನುಡಿದನು. || ೧೮-೧೯ || ಸಮಸ್ತ ಪ್ರಾಣಿಗಳಿಗೆ ಸುಖ ಮತ್ತು ದುಃಖವನ್ನು ಕೊಡಲು ಸಮರ್ಥವಾದ ಕಾಲವನ್ನು ಯಾರಾದರೂ ತನ್ನ ಪ್ರಯತ್ನದಿಂದ ಅತಿಕ್ರಮಿಸಲು ಬಯಸಿದರೆ ಅದು ಅವನ ಶಕ್ತಿಗೆ ಮೀರಿದುದು. || ೨೦ || ಯಾವ ಕಾಲವುರುಷನು ಈ ಹಿಂದೆ ನಮ್ಮ ಉನ್ನತಿಗೂ, ದೇವತೆಗಳ ಅವನತಿಗೂ ಕಾರಣನಾಗಿದ್ದನೋ ಆ ಕಾಲವುರುಷನೇ ಇಂದು ನಮ್ಮ ಅವನತಿಗೂ, ದೇವತೆಗಳ ಉನ್ನತಿಗೂ ಕಾರಣನಾಗಿದೆ. || ೨೧ || ಮನುಷ್ಯರು - ಬಲಿ, ಮಂತ್ರಿ, ಬುದ್ಧಿ, ದುರ್ಗ, ಮಂತ್ರ, ಔಷಧಿ ಹಾಗೂ ಸಾಮ-ದಾನ ಮೊದಲಾದ ಉಪಾಯಗಳು - ಇವುಗಳಲ್ಲಿ ಯಾವ ಉಪಾಯದಿಂದಾಗಲೀ, ಅಥವಾ ಎಲ್ಲದರ ಮೂಲಕವಾಗಲೀ ಕಾಲವುರುಷನನ್ನು ಗೆಲ್ಲಲಾಗುವುದಿಲ್ಲ. || ೨೨ || ದೈವವು ನಮಗೆ ಅನುಕೂಲವಾಗಿದ್ದಾಗ ನೀವು ದೇವತೆಗಳನ್ನು ಅನೇಕಾರಿ ಗೆದ್ದಿರುವಿರಿ. ಆದರೆ ಇಂದು ಅವರೇ ಯುದ್ಧದಲ್ಲಿ ನಮ್ಮನ್ನು ಗೆದ್ದು ಸಿಂಹನಾದ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದಾರೆ. || ೨೩ || ಮುಂದೆ ದೈವಾನುಕೂಲವು ನಮಗೆ ಒದಗಿ ಬಂದಾಗ ನಾವೂ ಅವರನ್ನು ಗೆದ್ದೇ ಗೆಲ್ಲುತ್ತೇವೆ. ಆದುದರಿಂದ ನೀವೆಲ್ಲ ಈಗ ಯುದ್ಧವನ್ನು ನಿಲ್ಲಿಸಿ, ಕಾರ್ಯಸಿದ್ಧಿಯಾಗುವಂತಹ ಕಾಲವನ್ನು ಪ್ರತಿಕ್ಷೇಪ ಮಾಡುತ್ತಿರಿ. || ೨೪ ||

ಶ್ರೀಶುಕ ಉವಾಚ

ಪಶ್ಚುರ್ನಿಗದಿತಂ ಶ್ರುತ್ವಾ ದೈತ್ಯದಾನವಯೂಥಪಾಃ |
ರಸಾಂ ನಿವಿವಿತೂ ರಾಜಸ್ವಿಪುಷಾರ್ಷದತಾಡಿತಾಃ || ೨೫ ||

ಅಥ ತಾರ್ಕ್ಷ್ಯಸುತೋ ಜ್ಞಾತ್ವಾ ವಿರಾಟ್ಟುಮುಚ್ಚೀರ್ಷಿತಮ್ |
ಬಬಂಧ ವಾರುಣೈಃ ಪಾಶೈರ್ಬಲಿಂ ಸೌತ್ಯೇಽಹನ ಕೃತೌ || ೨೬ ||

ಹಾಹಾಕಾರೋ ಮಹಾನಾಸೀ-
ದ್ರೋದ್ರೋಃ ಸರ್ವತೋದಿತಮ್ |
ಗೃಹ್ಯಮಾಣೇಽಸುರಪೌ
ವಿಷ್ಣುನಾ ಶ್ರಭವಿಷ್ಣುನಾ || ೨೭ ||

ತಂ ಬದ್ಧಂ ವಾರುಣೈಃ ಪಾಶೈರ್ಭಗವಾನಾಹ ವಾಮನಃ |
ನಪ್ಪಶ್ರಿಯಂ ಸ್ಥಿರಪ್ರಜ್ಞಮುದಾರಯಶಸಂ ಸೃಪ || ೨೮ ||

ಪದಾನಿ ತ್ರೀಣಿ ದತ್ತಾನಿ ಭೂಮೇರ್ಮಹಂ ತ್ವಯಾಸುರ |
ದ್ವಾಭ್ಯಾಂ ಕ್ರಾಂತಾ ಮಹೀ ಸರ್ವಾ ತೃತೀಯಮುಪಕಲ್ಪಯ || ೨೯ ||

ಯಾವತ್ತಪ್ಯಸೌ ಗೋಭಿರ್ಯಾವದಿಂದುಃ ಸುಖೋದುಘಃ |
ಯಾವದ್ವರ್ಷತಿ ಪರ್ಜಸ್ತಸ್ಮಾವತೀ ಭೂರಿಯಂ ತವ || ೩೦ ||

ಪದೈಕೇನ ಮಯಾ ಕ್ರಾಂತೋ ಭೂರ್ಲೋಕಃ ಖಂ ದಿಶಸ್ತನೋಃ |
ಸ್ವರ್ಲೋಕಸು ದ್ವಿತೀಯೇನ ಪಶ್ಯತಸ್ತೇ ಸ್ವಮಾತ್ಮನಾ || ೩೧ ||

ಪ್ರತಿಶ್ರುತಮದಾತುಸ್ತೇ ನಿರಯೀ ವಾಸ ಇಷ್ಟತೇ |
ವಿಶ ತ್ವಂ ನಿರಯಂ ತಸ್ಮಾದ್ಗುರುಕಾ ಚಾನುಮೋದಿತಃ || ೩೨ ||

ವೃಥಾ ಮನೋರಥಸ್ತಸ್ಯ ದೂರೇ ಸ್ವರ್ಗಃ ಪತತ್ಕಥಃ |
ಪ್ರತಿಶ್ರುತಸ್ಯಾದಾನೇನ ಯೋಽರ್ಥಿನಂ ವಿಪ್ರಲಂಭತೇ || ೩೩ ||

ವಿಪ್ರಲಬ್ಧೋ ದದಾಮೀತಿ ತ್ವಯಾಹಂ ಚಾಡ್ಯಮಾನಸಾ |
ತದ್ವಲೀಕಫಲಂ ಭುಂಕ್ತು ನಿರಯಂ ಕತಿಚಿತ್ತಮಾಃ || ೩೪ ||

ಶ್ರೀಶುಕಮಹಾಮುನಿಗಳು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ - ಪರೀಕ್ಷಿದ್ವಾಜನೇ !
ಹೀಗೆ ದೈತ್ಯಸೇನಾನಾಯಕರು ತಮ್ಮ ಒಡೆಯನಾದ ಬಲಿಯ
ಮಾತನ್ನು ಕೇಳಿ ಭಗವಂತನ ಪಾರ್ಷದರಿಂದ ಪರಾಜಿತ ರಾದ
ದಾನವರೂ, ದೈತ್ಯಸೇನಾಪತಿಗಳೂ ರೂತಳಕ್ಕೆ ಹೊರಟು
ಹೋದರು. || ೨೫ || ಅವರು ಹೊರಟುಹೋದ ಒಳಗೆ ಪಶ್ಚಿಶ್ರೇಷ್ಠ
ನಾದ ಗರುಡನು ಭಗವಾನ್ ಶ್ರೀವಾಮನನ ಮನಸ್ಸಿನ ಇಂಗಿತವನ್ನು
ಅರಿತು, ಬಲಿಯ ಆ ಅಶ್ವಮೇಧ ಯಜ್ಞದಲ್ಲಿ ಸೋಮಪಾನವಾಗ
ಬೇಕಿದ್ದ ಆ ದಿನದಲ್ಲಿ ವರುಣನ ವಾತಗಳಿಂದ ಬಲಿಯನ್ನು ಬಂಧಿ
ಸಿದನು. || ೨೬ || ಸರ್ವಶಕ್ತನಾದ ಭಗವಾನ್ ಮಹಾವಿಷ್ಣುವು
ಬಲಿಯನ್ನು ಹೀಗೆ ಬಂಧಿಸಿದಾಗ ಭೂಮಂತರಿಕ್ಷಗಳಲ್ಲಿಯೂ,
ಸಮಸ್ತ ದಿಕ್ಕುಗಳಲ್ಲಿ ಭಾರೀ ಹಾಹಾಕಾರವೇ ಉಂಟಾಯಿತು.
|| ೨೭ || ಬಲಿಚಕ್ರವರ್ತಿಯು ವರುಣವಾತಗಳಿಂದ ಬಂಧಿಸಲ್ಪಟ್ಟ
ದ್ದರೂ, ಅವನ ಸಮಸ್ತ ಸಂಪತ್ತು ನಷ್ಟವಾಗಿ ಹೋಗಿದ್ದರೂ ಅವನು
ಮಾತೃ ಸ್ತುತವನ್ನಾಚರಿಸಿದನು. ಎಲ್ಲರೂ ಅವನ ಶ್ರೇಷ್ಠವಾದ ಯಶ
ಸ್ಸನ್ನು ಕೊಂಡಾಡುತ್ತಿದ್ದರು. ಪರೀಕ್ಷಿತನೇ ! ಆಗ ಭಗವಂತನು ಬಲಿಯ
ಬಳಿ ಇಂತೆಂದನು - || ೨೮ || ಆಸುರಶ್ರೇಷ್ಠನೇ ! ನೀನು ನನಗೆ
ಮೂರುಹೆಜ್ಜೆ ಭೂಮಿಯನ್ನು ದಾನವಾಗಿ ಕೊಟ್ಟಿದ್ದೆ. ಎರಡು ಹೆಜ್ಜೆ
ಗಳಿಂದ ನಾನು ಸಮಸ್ತ ಭೂಮುಂಡಲವನ್ನೂ, ಸ್ವರ್ಗಪಾತಾಳ ಹೀಗೆ
ಎಲ್ಲವನ್ನೂ ಅಳಿದುಕೊಂಡುಬಿಟ್ಟೆ. ಈಗ ನನಗೆ ಕೊಡಬೇಕಾದ
ಮೂರನೆಯ ಹೆಜ್ಜೆಗೆ ಸ್ಥಳಾವಕಾಶವನ್ನು ಮಾಡಿಕೊಡು. || ೨೯ ||
ಸೂರ್ಯನ ಕಿರಣಗಳು ಎಲ್ಲಿಯವರೆಗೆ ಪ್ರಸರಿಸಿವೆಯೋ, ಚಂದ್ರ
ಮತ್ತು ನಕ್ಷತ್ರಗಳ ಕಿರಣಗಳು ಎಲ್ಲಿಯವರೆಗೆ ಪ್ರಸರಿಸಿವೆಯೋ,
ಮೋಡಗಳು ಎಲ್ಲಿಯವರೆಗೆ ಮಳೆಗರೆಯುತ್ತವೆಯೋ ಅಲ್ಲಿಯ
ವರೆಗಿನ ಇಡೀ ಪೃಥಿವಿಯು ನಿನ್ನ ಅಧಿಕಾರದಲ್ಲಿತ್ತು. || ೩೦ ||
ನೀನು ನೋಡು-ನೋಡುತ್ತಿರುವಂತೆ ನಾನು ಒಂದೇ ಹೆಜ್ಜೆಯಿಂದ
ಭೂರ್ಲೋಕವನ್ನೂ, ತುಲರದಿಂದ ಆಕಾಶ ಮತ್ತು ದಿಕ್ಕುಗಳನ್ನು
ಅಳಿದುಬಿಟ್ಟೆ. ಎರಡನೆಯ ಹೆಜ್ಜೆಯಿಂದ ಸ್ವರ್ಗವನ್ನು ಅಳಿದು
ಬಿಟ್ಟೆ. ಹೀಗೆ ನಿನ್ನದಲ್ಲವೂ ಈಗ ನನ್ನದಾಗಿದೆ. || ೩೧ || ನೀನು
ಮಾಡಿದ ಪ್ರತಿಜ್ಞೆಗನುಸಾರವಾಗಿ ನಿನ್ನಿಂದ ನಡೆಯಲು ಸಾಧ್ಯ
ವಾಗದೆ ಇರುವುದರಿಂದ ನೀನಿಗೆ ನರಕಕ್ಕೆ ಹೋಗಬೇಕಾಗಿದೆ. ನಿನ್ನ
ಗುರುವಿನ ಅನುಮತಿಯು ಇದಕ್ಕೆ ಇದ್ದೇ ಇದೆ. ಈಗ ನೀನು
ನರಕವನ್ನು ಪ್ರವೇಶಿಸು. || ೩೨ || ಯಾಚಕನಿಗೆ ದಾನಕೊಡುವ
ಪ್ರತಿಜ್ಞೆಮಾಡಿ ಅದನ್ನು ಈಡೇರಿಸದವನು, ಅವನಿಗೆ ಮೋಸ
ಮಾಡುವವನ ಎಲ್ಲ ಮನೋರಥಗಳು ವ್ಯರ್ಥವಾಗಿಹೋಗುತ್ತವೆ.
ಸ್ವರ್ಗದ ಮಾತಿರಲಿ ಅವನಿಗೆ ನರಕಕ್ಕೆ ಹೋಗಬೇಕಾಗುತ್ತದೆ.
|| ೩೩ || ನಾನು ಅಡ್ಡನೆಂಬ ಅಭಿಮಾನ ನಿನ್ನಲ್ಲಿತ್ತು. ನಿನ್ನಗೆ ಕೊಡು
ತ್ತೇನೆ ಎಂದು ನೀನು ನನ್ನಲ್ಲಿ ಪ್ರತಿಜ್ಞೆಮಾಡಿ ತಪ್ಪಿರುವೆ. ಈಗ ನೀನು
ಕೆಲವು ವರ್ಷಗಳವರೆಗೆ ಈ ಪಾಪದ ಫಲವನ್ನು ಅನುಭವಿಸ
ಬೇಕಾಗುವುದು. || ೩೪ ||

ಇಪ್ಪತ್ತೊಂದನೆಯ ಅಧ್ಯಾಯವು ಮುಗಿಯಿತು. || ೨೧ ||

ಇತಿ ಶ್ರೀಮದ್ರಾಗವತೇ ಮಹಾಪುರಾಣೇ ಪಾರಮಹಂಸ್ಯಾಂ ಸಂಹಿತಾಯಾಂ ಅಶ್ವಮು ಸ್ತಂಭೇ
ವಾಮನಪ್ರಾದುರ್ಭಾವೇ ಒಲಿಸ್ಸಗ್ರಹೋ ಪಾಮೃಕವಿಂಶೋಽಧ್ಯಾಯಃ || ೨೧ ||

ಇಪ್ಪತ್ತೆರಡನೆಯ ಅಧ್ಯಾಯ

ಬಲಿಯು ಭಗವಂತನನ್ನು ಸ್ತುತಿಸಿದುದು - ಭಗವಂತನು ಬಲಿಗೆ ಪ್ರಸನ್ನನಾದುದು

ಶ್ರೀಶುಕ ಉವಾಚ

ಏವಂ ವಿಪ್ರಕೃತೋ ರಾಜಸ್ಥಲಿಭಗವತಾಸುರಃ |
ಭಿದ್ಯಮಾಸೋಽಪ್ಯಭಿನ್ನಾತ್ಮಾ ಪ್ರತ್ಯಾಹಾವಿಕ್ಲವಂ ವಚಃ || ೧ ||

ಬಲಿಉವಾಚ

ಯದ್ಬ್ರಹ್ಮಮತ್ತೋಽಽ ಭವಾನ್ಮಮೇರಿತಂ
ವಚೋ ಸ್ವಲೀಕಂ ಸುರವರ್ಯ ಮಸ್ಯತೇ |
ಕರೋಮ್ಯತಂ ತನ್ನ ಭವೇತ್ಪಲಂಭನಂ
ಪದಂ ತ್ವೀಯಂ ಕುರು ಶೀಘ್ರ ಮೇ ನಿಜಮ್ || ೨ ||

ಲಿಭೇಮಿ ನಾಹಂ ನಿರಯಾತ್ಪದಚ್ಯುತೋ
ನ ಪಾಶಬಂಧಾದ್ವಸನಾದ್ವಿರಕ್ತಯಾತ್ |
ಸೈವಾರ್ಥಕೃಚ್ಛಾದ್ವನತೋ ವಿನಿಗ್ರಹಾ-
ದಸಾಧುವಾದಾದ್ಯಶಮುದ್ವಿಜೇ ಯಥಾ || ೩ ||

ಪ್ರಯಾಂ ಶ್ಲಾಘ್ಯತಮಂ ಮನ್ತೇ ವಂದಮರ್ಹತಮಾರ್ಪಿತಮ್ |
ಯಂ ನ ಮಾತಾ ಪಿತಾ ಭ್ರಾತಾ ಸುಹೃದಶ್ಚಾದಿಶಂತಿ ಹಿ || ೪ ||

ತ್ವಂ ನೂನಮುರಾಕಾಂ ನಃ ಪಾರೋಕ್ಷ್ಯಃ ಪದಮೋ ಗುರುಃ |
ಯೋ ನೋಽನೇಕಮದಾಂಧಾನಾಂ ವಿಭ್ರಂಶಂ ಚಕ್ಷುರಾದಿಶತ್ || ೫ ||

ಯಸ್ಮಿನ್ಪ್ರೇರಾಢುಬಂಧೇನ ರೂಢೇನ ವಿಬುಧೇತರಾಃ |
ಬಹವೋ ಲೇಭರೇ ಸಿದ್ಧಿಂ ಯಾಮು ಪೈಕಾಂತಯೋಗಿನಃ || ೬ ||

ತೇನಾಹಂ ನಿಗೃಹೀತೋಽಸ್ಮಿ ಭವತಾ ಭೂರಿಕರ್ಮಣಾ |
ಬದ್ಧಶ್ಚ ವಾರುಣೈಃ ಪಾಶೈರ್ನಾತಿವ್ರೀಡೇ ನ ಚ ವ್ಯಥೇ || ೭ ||

ಪಿತಾಮಹೋ ಮೇ ಭವದೀಯಸಂಮತಃ
ಪ್ರಹ್ಲಾದ ಆವಿಷ್ಯತಸಾಧುವಾದಃ |
ಭವದ್ವಿಪಕ್ಷೇಣ ವಿಚಿತ್ರವೈತನಂ
ಸಂಪ್ರಾಪಿತಶ್ಚ ತ್ವದಮಃ ಸ್ವಪಿತ್ಯಾ || ೮ ||

ಶ್ರೀಶುಕಮಹಾಮುನಿಃ ಕೇಕುತ್ಸಾರಿ - ಎಲೈ ಪರಿಕ್ಷಿತ್ತನೇ! ಹೀಗೆ ಭಗವಂತನು ಬಲಿಯನ್ನು ಬಹಳವಾಗಿ ತಿರಸ್ಕರಿಸಿ ಮಾತಾಡಿ ದರೂ ಬಲಿಯು ಧೈರ್ಯದಿಂದ ಕೆದಲಲಿಲ್ಲ. ಸ್ವಲ್ಪವಾದರೂ ಎದೆಯಿಂದ ನಿರ್ಭಯನಾಗಿ ಇಂತೆಂದನು - || ೧ ||

ದೈತ್ಯರಾಜ ಬಲಿಯು ಹೇಳಿದನು - ಸುರಶ್ರೇಷ್ಠನೇ! ಪುಣ್ಯ ಶ್ಲೋಕನೇ! ನಾನು ಕೊಲ್ಲು ಮಾತನ್ನು ಅಪ್ಯವೇಂದು ಭಾವಿಸುವೆಯಾ? ಹಾಗೆಂದಿಗೂ ಆಗಲಾರದು. ನಾನು ಅದನ್ನು ಸತ್ಯವಾಗಿಸಿ ತೋರುವೆನು. ನಿನ್ನನ್ನು ಎಂದಿಗೂ ಪಂಚಿರುವುದಿಲ್ಲ. ನೀನು ಕೃಪದೋರಿ ನಿನ್ನ ಮೂರನೆಯ ಹೆಜ್ಜೆಯನ್ನು ನನ್ನ ತಲೆಯ ಮೇಲಿರಿಸು. || ೨ || ನನಗೆ ನರಕಕ್ಕೆ ತೋಗಲು ಅಥವಾ ರಾಜ್ಯಭ್ರಷ್ಟನಾದ ಬಗ್ಗೆ ದುಃಖವಿಲ್ಲ. ನಾನು ಪಾಶಗಳಿಂದ ಬಂಧಿತನಾಗಿ, ಅಪಾರವಾದ ದುಃಖವಾಗಲಿ ದಲ್ಲಿ ಮುಳುಗಿದರೂ ನನಗೆ ಭಯವಿಲ್ಲ. ಅರ್ಥವೆಲ್ಲವೂ ಹೋಗಿ ದಾರಿದ್ರ್ಯಬಂಕೆಂದೂ, ನೀನು ನನ್ನನ್ನು ಶಿಕ್ಷಿಸುವೆಯೆಂದೂ ನಾನು ಅಪವಿತ್ರವಿಲ್ಲ. ನಾನು ಭಯಪಡುವುದು ಕೇವಲ ಅಪಯಮ್ನಿಗೆ ಮಾತ್ರ. || ೩ || ಪೂಜ್ಯತಮನಾದ ಭಗವಂತನು ಕೊಡುವ ಶಿಕ್ಷೆಯು ಪುರುಷರಿಗೆ ಶ್ರೇಯಸ್ಕರವೆಂದೇ ನಾನು ಭಾವಿಸುತ್ತೇನೆ. ಏಕೆಂದರೆ, ಅಂತಹ ಶಿಕ್ಷೆಯನ್ನು ಮೋಹಪರಮರಾದ ಮಾತು-ಪಿತ್ತಕಳಾಗಲೀ, ಸಹೋದರ-ಸಹೃದಯರಾಗಲಿ ಕೊಡಲಾರದು. || ೪ || ನೀನು ಅಡಗಿಕೊಂಡೇ ಅಸುರರಾದ ನಮಗೆ ಉತ್ತಮವಾದ ಶಿಕ್ಷಣವನ್ನು ಕೊಡುತ್ತಾ ಇರುವೆ. ಅದರಿಂದ ನೀನು ನಮಗೆ ಪರಮ ಗುರು ವಾಗಿರುವೆ. ನಾವುಗಳು ಧನ-ಕುಲ-ಬಲ ಮುಂತಾದ ಮದಗಳಿಂದ ಕುರುಡರಾದಾಗ ನೀನು ಆ ಮೃಗಗಳನ್ನು ನಮ್ಮಿಂದ ಕಸಿದುಕೊಂಡು ಹ್ಯಾವದೃಷ್ಟಿಯನ್ನು ಕೊಡುವೆ. || ೫ || ಅಸುರರಾದ ನಮಗೆ ನಿನ್ನಿಂದ ಆಗುವ ಉಪಕಾರವನ್ನು ನಾನು ಎಷ್ಟೆಂದು ಹೇಳಲಿ? ಅನನ್ಯ ಭಾವದಿಂದ ಯೋಗವನ್ನಾಚರಿಸಿ ಯೋಗಿಗಳು ಪಡೆಯುವ ಸಿದ್ಧಿ ಯನ್ನೇ ಅನೇಕ ಅಸುರರು ನಿನ್ನೊಡನೆ ದೃಢಮೂಲವಾದ ವೈರಭಾವ ದಿಂದಲೇ ಪಡೆದುಕೊಂಡಿಲ್ಲವೇ? || ೬ || ಇಂತಹ ಅಪಾರ ಮಹಿಮೆಯೂ, ಅನಂಶವಾದ ಲೀಲೆಗಳುಳ್ಳ ಪರಮಪುರುಷ ಪರಮಾತ್ಮನಾದ ನಿನ್ನಿಂದ ನಾನು ಶಿಕ್ಷಿಸಲ್ಪಟ್ಟು ವರುಣಪಾಶಗಳಿಂದ ಬಂಧಿತನಾಗಿದ್ದೇನೆ. ಇದರಿಂದ ನನಗೆ ಯಾವ ವಿಧವಾದ ನಾಚಿಕೆಯೂ, ವ್ಯಥೆಯೂ ಇಲ್ಲ. || ೭ || ಪ್ರಭುವೇ! ನನ್ನ ಪಿತಾಮಹನಾದ ಪ್ರಹ್ಲಾದನ ಕೀರ್ತಿಯು ಜಗತ್ಪ್ರಸಿದ್ಧವಾಗಿದೆ. ಅವನನ್ನು ನಿನ್ನ ಭಕ್ತರಲ್ಲಿ ಶ್ರೇಷ್ಠನೆಂದು ಪರಿಗಣಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿದೆ. ಅವನ ಕಂದೆಯಾದ ಹಿರಣ್ಯಕಶಿಪುವಿಗೆ ನಿನ್ನಲ್ಲಿ ವೈರವಿದ್ದ ಕಾರಣ ಅವನು ಮಗುವಿಗೆ ಅನೇಕ ಪ್ರಕಾರದ ದುಃಖವನ್ನು ಕೊಟ್ಟನು. ಅದರೂ ಪ್ರಹ್ಲಾದನು ನಿನ್ನನ್ನೇ ಪರಮಾತ್ಮಯವನ್ನಾಗಿ ಭಾವಿಸಿದನು. ತನ್ನ ಜೀವನವನ್ನೇ ಅವನು ಸಂಪೂರ್ಣವಾಗಿ ನಿನ್ನಿಗೆ ಒಪ್ಪಿಸಿ ಬಿಟ್ಟನು. || ೮ || ನಮ್ಮ ತಾತನಾದ ಪ್ರಹ್ಲಾದನ ಅಭಿಪ್ರಾಯ

ಕಿಮಾತ್ಮನಾನೇನ ಜಹಾತಿ ಯೋಽಂತತಃ
ಕಿಂ ರಿಕ್ತಹಾರೈಃ ಸ್ವಜನಾಪ್ನಿದಸ್ಯುಭಿಃ |
ಕಿಂ ಜಾಯಯಾ ಸಂಸೃತಿಹೇತುಭೂತಯಾ
ಮರ್ತ್ಯಸ್ಯ ಗೇಹೈಃ ಕಿಮಿಹಾಯುಷೋ ವ್ಯಯಃ || ೯ ||

ಇತ್ಯಂ ಸ ನಿಶ್ಚಿತ್ಯ ಪಿತಾಮಹೋ ಮಹಾ-
ನಗಾಧಬೋಧೋ ಭವತಃ ಪಾದಪದ್ಮಮ್ |
ಧ್ರುವಂ ಪ್ರಪೇದೇ ಹೃಕುತೋಭಯಂ ಜನಾದ್
ಭೀತಃ ಸ್ವಪಕ್ಷಪಣಸ್ಯ ಸತ್ತಮಃ || ೧೦ ||

ಅಥಾಹಮಪ್ಯಾತ್ಮರಿಪೋಸ್ತವಾಂತಿಕಂ
ದೈವೇನ ನೀತಃ ಪ್ರಸಭಂ ತ್ಯಾಜಿತಶ್ಚೀ |
ಇದಂ ಕೃತಾಂತಾಂತಿಕವರ್ತಿ ಜೀವಿತಂ
ಯಯಾಧ್ರುವಂ ಸ್ತಬ್ಧಮುತಿನಃ ಬುಧ್ಯತೇ || ೧೧ ||

ಶ್ರೀಶುಕ ಉವಾಚ

ತಸ್ಯೇತ್ಯಂ ಭಾಷಮಾಗಸ್ಯ ಪ್ರಹ್ಲಾದೋ ಭಗವತ್ಪ್ರಿಯಃ |
ಅಜಗಾಮ ಕುರುಶ್ರೇಷ್ಠ ರಾಣಾಪತಿರಿವೋಽಪ್ತತಃ
|| ೧೨ ||

ತಮಿಂದ್ರಸೇನಃ ಸ್ವಪಿತಾಮಹಂ ತ್ರಿಯಾ
ವಿರಾಜಮಾನಂ ನಲಿನಾಯತೇಕ್ಷಣಮ್ |
ಪ್ರಾಂಶುಂ ಪಿತಂಗಾಂಬರಮಂಜನತ್ಪ್ರಸಂ
ಪ್ರಲಂಬಬಾಹುಂ ಸುಭಗಂ ಸಮೈಕ್ಷತ || ೧೩ ||

ತಸ್ಮೈ ಬಲಿವಾರುಣಪಾಶಯಂತ್ರಿತಃ
ಸಮರ್ಪಣಂ ನೋಪಜಹಾರ ಪೂರ್ವಮತ್ |
ನನಾಮ ಮೂರ್ಧ್ನಾಶ್ರುವಿಲೋಲಲೋಚನಃ
ಸಪ್ರೀಡನೀಚೇನಮುಖೋ ಬಭೂವ ಹ || ೧೪ ||

ಸ ತತ್ರ ಹಾಸೀನಮುದೀಕ್ಷ್ಯ ಸತ್ಪತಿಂ
ಸುನಂದನಂದಾದ್ಯನುಗೈರುಪಾಸಿತಮ್ |
ಉಪೇತ್ಯ ಭೂಮೌ ಶಿರಸಾ ಮಹಾಮನಾ
ನನಾಮ ಮೂರ್ಧ್ನಾ ಪುಲಕಾಶ್ರುವಿಕಲ್ಲಮ್ || ೧೫ ||

ಪ್ರಹ್ಲಾದ ಉವಾಚ

ತಸ್ಮೈವ ದತ್ತಂ ಪದಮೈಂದ್ರಮೂರ್ಚಿತಂ
ಹೃತಂ ತದೇವಾದ್ಯ ತಥೈವ ಶೋಭನಮ್ |
ಮನ್ಯೇ ಮಹಾನಸ್ಯ ಕೃತೋ ಹೃನುಗ್ರಹೋ
ವಿಭ್ರಂಶಿತೋ ಯಚ್ಚೈವ ಆತ್ಮಮೋಹನಾತ್ || ೧೬ ||

ಹೀಗಿದ್ದಿತು - ಎಂದಾದರೊಂದು ದಿನ ಕಳಚಿ ಬಿದ್ದುಹೋಗುವ ಶರೀರದಿಂದ ವಿನು ಪ್ರಯೋಜನವಿದೆ? ಧನ-ಸಂಪತ್ತನ್ನು ದೋಷವು ಸ್ವಜನರಂತೆ ಕಂಡುಬರುವ ಕಳ್ಳರಿಂದ ತನಗೆ ಎನಾಗಬೇಕಾಗಿದೆ? ಜನ್ಮ-ಮರಣ ಚಕ್ರದಲ್ಲಿ ಕೆಡಕುವಂತಹ ಹೆಂಡತಿಯಿಂದಲಾದರೂ ವಿನು ಲಾಭವಿದೆ? ಒಂದಲ್ಲ ಒಂದುದಿನ ಸಾಯರೇಬೇಕಾಗಿರುವಾಗ ಮನೆಯ ಕುರಿತು ಮೋಹವಿಡುವುದರಲ್ಲಿ ಯಾವ ಸ್ವಾರ್ಥವಿದೆ? ಇವೆಲ್ಲ ವಸ್ತುಗಳಲ್ಲಿ ಮೈಮರೆಯುವುದು ಕೇವಲ ತನ್ನ ಆಯುಸ್ಸನ್ನು ಹಾಳುಮಾಡುವುದು ಮಾತ್ರವಾಗಿದೆ. || ೯ || ಹೀಗೆ ನಿಶ್ಚಯಮಾಡಿದ ನನ್ನ ಪಿತಾಮಹ ಪ್ರಹ್ಲಾದನು ಲೌಕಿಕ ಧೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ಅವನ ಒಂಧು-ಬಾಂಧವರನ್ನು ನಾಶಮಾಡುವ ಶತ್ರುವು ನೀನೇ ಎಂದು ತಿಳಿದಿದ್ದರೂ ಭಯ ರಹಿತವಾದ, ಅವಿನಾಶಿಯಾದ ನಿನ್ನ ಚರಣ ಕಮಲಗಳಲ್ಲೇ ಶರಣಾಗಿದ್ದನು. ಏನೇ ಇರಲಿ, ಅವನು ಸಂಸಾರದಿಂದ ಪರಮ ವಿರಕ್ತನೂ, ಆಗಾಧಬೋಧಸಂಪನ್ನನೂ, ಉದಾರ ಹೃದಯನೂ, ಸಂತ ಶಿರೋಮಣಿಯೂ ಆಗಿದ್ದನು. || ೧೦ || ಹಾಗೆ ನೋಡಿದರೆ ನೀನೂ ನನ್ನ ಶತ್ರುವೇ ಆಗಿರುವೆ ಹಾಗಿದ್ದರೂ ವಿಧಿಯು ನನ್ನನ್ನು ಬಲವಂತವಾಗಿ ಸಕಲ ಸಂಪತ್ತಿನಿಂದ ಬೇರ್ಪಡಿಸಿ ನಿನ್ನ ಬಳಿಗೆ ತಂದುಬಿಟ್ಟಿದೆ. ಇದೂ ಒಳ್ಳೆಯದೇ ಆಯಿತು. ಏಕೆಂದರೆ, ಸಂಪತ್ತು-ಐಶ್ವರ್ಯದಿಂದ ಜೀವಿಯ ಒದ್ದಿಯು ಜಡವಾಗಿ - ನನ್ನ ಈ ಜೀವನ ಮೃತ್ಯುವಿನ ಹಿಡಿತದಲ್ಲಿದೆ, ಏದು ಅನಿತ್ಯವಾಗಿದೆ ಎಂಬುದೂ ತಿಳಿಯದೇ ಹೋಗುತ್ತಾನೆ. || ೧೧ ||

ಶ್ರೀಶುಕಮಹಾಕಾವ್ಯನಿಗಲು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ - ಪರೀಕ್ಷಿತನೇ! ಬಲಿಚಕ್ರವರ್ತಿಯು ಹೀಗೆ ಹೇಳುತ್ತಿದ್ದಂತೆ ಭಗವಂತನ ಪ್ರೇಮ ಪಾತ್ರನಾದ ಪ್ರಹ್ಲಾದನು ಚಂದ್ರನು ಉದಯಿಸಿಬಂದಂತೆ ಅಲ್ಲಿಗೆ ಆಗಮಿಸಿದನು. || ೧೨ || ಶ್ರೀಸಂಪನ್ನನಾಗಿದ್ದ (ಸೌಂದರ್ಯ ದಿಂದ ಕೂಡಿದ) ಕಾಂತಿಯಿಂದ ವಿರಾಜಿಸುತ್ತಿದ್ದ, ಕಮಲದಂತೆ ವಿವಾಲಕಣ್ಣುಗಳುಳ್ಳ, ಅಜನುಬಾಹುವಾಗಿದ್ದ ಉನ್ನತವಾಗಿದ್ದ ತ್ಯಾಮಲ ಶರೀರದಲ್ಲಿ ಪೀತಾಂಬರವನ್ನು ಧರಿಸಿದ್ದ ಪಿತಾಮಹನಾದ ಪ್ರಹ್ಲಾದನನ್ನು ಬಲಿಯು ನೋಡಿದನು. || ೧೩ || ಆ ಸಮಯ ದಲ್ಲಿ ಬಲಿಯು ವರುಣಪಾಶದಲ್ಲಿ ಬಂಧಿತನಾದ್ದರಿಂದ ಪ್ರಹ್ಲಾದನು ಬಂದಾಗ ಮೊದಲಿನಂತೆ ಪೂಜಿಸದೇ ಹೋದನು. ಕಂಬನಿ ತುಂಬಿದ ಕಣ್ಣುಗಳಿಂದ ಕೂಡಿ ಕೇವಲ ತಲೆಯನ್ನು ತಗ್ಗಿಸುವುದ ರಿಂದಲೇ ಪ್ರಹ್ಲಾದನನ್ನು ವಂದಿಸಿ ಪುನಃ ನಾಚಿಕೆಯಿಂದ ತಲೆತಗ್ಗಿಸಿ ಕುಳಿತನು. || ೧೪ || ಮಹಾತ್ಮನಾದ ಸುನಂದರೇ ಮೊದಲಾದ ಭಕ್ತರಿಂದ ಸೇವಿಸಲ್ಪಡುತ್ತಿದ್ದ, ಸತ್ತುರುಷರಿಗೆ ಒಡೆಯನಾದ ಭಕ್ತ ವತ್ಸಲ ಶ್ರೀಹರಿಯು ಅಲ್ಲೇ ನಿಂತಿರುವುದನ್ನು ನೋಡಿ ಪುಳಕಿತನಾಗಿ, ಅನಂದಬಾಷ್ಪಗಳನ್ನು ಸುರಿಸುತ್ತಾ ಭಗವಂತನ ಬಳಿಗೆ ಹೋಗಿ ರೀರ್ಘ್ಯದಂಡ ನಮಸ್ಕಾರವನ್ನು ಮಾಡಿ, ಕೈಜೋಡಿಸಿಕೊಂಡು ಇಂತೆಂದನು - || ೧೫ ||

ಪ್ರಹ್ಲಾದನು ಹೇಳಿದನು - ಭಗವಂತಾ! ಈ ಬಲಿಗೆ ಐಶ್ವರ್ಯ ಪೂರ್ಣವಾದ ಇಂದ್ರಪದವಿಯನ್ನು ಕೊಟ್ಟವನೂ ನೀನೇ, ಈಗ ಅದೇ ಸಾರ್ವಭೌಮತ್ವವನ್ನು ಅಪಹರಿಸಿದವನೂ ನೀನೇ ನೀನು ಕೊಡುವುದು ಎಷ್ಟು ಸುಂದರವೋ ಪಡೆಯುವುದೂ ಅಷ್ಟೇ

ಯಯಾ ಹಿ ವಿದ್ವಾನ್ವಹಿ ಮುಹ್ಯತೇ ಯತಃ
ತಸ್ಯೋ ವಿಚಪ್ತೇ ಗತಿಮಾತ್ಮನೋ ಯಥಾ |
ತಸ್ಯೈ ನಮಸ್ತೇ ಜಗದೀಶ್ವರಾಯ ವೈ
ನಾರಾಯಣಾಯಾವಿಲರೋಕಸಾಕ್ಷಿನೇ || ೧೬ ||

ಶ್ರೀಶುಕ ಉವಾಚ

ತಸ್ಯಾನುಶೃಣ್ವತೋ ರಾಜನ್ ಪ್ರಹ್ಲಾದಸ್ಯ ಕೃತಾಂಜಲೀಃ |
ಹಿರಣ್ಯಗರ್ಭೋ ಭಗವಾನುವಾಚ ಮಧುಸೂದನಮ್
|| ೧೭ ||

ಬದ್ಧಂ ವೀಕ್ಷ್ಯ ಪತಿಂ ಸಾಧ್ವೀ ತತ್ಪತ್ನೀ ಭಯವಿಹ್ವಲಾ |
ಪ್ರಾಂಜಲಿಃ ಪ್ರಣತೋಪೇಂದ್ರಂ ಬಭಾಷೇಽವಾಜ್ಞುಖೀ ನೃಪ
|| ೧೮ ||

ವಿಂಧ್ಯಾವಲಿರುವಾಚ

ಕ್ರೀಡಾರ್ಥಮಾತ್ಮನ ಇದಂ ತ್ರಿಜಗತ್ಪತಂ ತೇ
ಸ್ವಾಮ್ಯಂ ತು ತತ್ರ ಕುಠಿಯೋಽಪರ ಈಶ ಕುಯುಗಃ |
ಕರ್ತುಃ ಪ್ರಭೋಸ್ತವ ಕಿಮಸ್ಯತ ಅವಹಂತಿ
ತ್ವಕ್ಪ್ರಿಯಸ್ತದವರೋಪಿತಕರ್ತೃವಾದಾಃ || ೧೯ ||

ಬ್ರಹ್ಮಣೀವಾಚ

ಭೂತಭಾವನ ಭೂತೇಶ ದೇವದೇವ ಜಗನ್ನಯ |
ಮುಂಚ್ಯೆನಂ ಹೃತಸರ್ವಸ್ವಂ ನಾಯಮರ್ಹತಿ ನಿಗ್ರಹಮ್
|| ೨೦ ||

ಕೃತ್ವಾ ತೇಽನೇನ ದತ್ತಾ ಭೂಲೋಕಾಃ ಕರ್ಮಾರ್ಜಿತಾಶ್ಚಯೇ |
ನಿವೇದಿತಂ ಚ ಸರ್ವಸ್ವಮಾತ್ಮಾವಿಕ್ಲವಯಾ ಧಿಯಾ
|| ೨೧ ||

ಯತ್ಪಾದಯೋರತಥಧೀಃ ಸಲಿಲಂ ಪ್ರದಾಯ
ದೂರ್ವಾಂಕುರೈರಪಿ ವಿಧಾಯ ಸತೀಂ ಸಪರ್ಯಾಮ್ |
ಅಪ್ಯುತ್ತಮಾಂ ಗತಿಮಸೌ ಭಜತೇ ತ್ರಿಲೋಕೀಂ
ದಾಶ್ವಾನವಿಕ್ಲವಮನಾಃ ಕಥಮಾರ್ತಿಮೃಚೈತ್ || ೨೨ ||

ಸುಂದರವ್ರತ ಮನಃಷ್ಣು ಮರಳುಗೊಳಿಸುವ ರಾಜ್ಯಲಕ್ಷ್ಮಿಯಿಂದ
ಇವನನ್ನು ದೂರಗೊಳಿಸಿದುದು ನೀನು ಇವನ ಮೇಲೆ ತೋರಿದ
ಪರಮಾನುಗ್ರಹವೆಂದೇ ನಾನು ಭಾವಿಸುತ್ತೇನೆ || ೧೬ || ಐಶ್ವರ್ಯ
ಮದವ್ರತ ವಿದ್ವಾಂಸನನ್ನೂ ಕೂಡ ಮರಳುಗೊಳಿಸುತ್ತದೆ. ಧನಮದ
ವಿರುವಾಗ ಯಾರಿಗೆ ತಾನೇ ನಿಜವಾದ ಸ್ವ ಸ್ವರೂಪವನ್ನು ಕಂಡು
ಕೊಳ್ಳಲು ಸಾಧ್ಯವಾಗುತ್ತದೆ ? ಆದ್ದರಿಂದ ಆತ್ಮೋದ್ಧಾರಕ್ಕೆ ತಡೆ
ಯಿಟ್ಟು ಮೂಡುವಂತಹ ವಿಶ್ವರ್ಯ ಕೊಡುಕೊಂಡು ಮಹೋ
ಪಕಾರ ಮಾಡಿದ ಸಮಸ್ತ ಜಗತ್ತಿಗೆ ಈಶ್ವರನಾದ, ಎಲ್ಲರ ಹೃದಯ
ದಲ್ಲಿ ವಿರಾಜಮಾನನಾದ, ಎಲ್ಲರ ಸಾಕ್ಷಿಭೂತನಾಗಿರುವ ಶ್ರೀಮನ್ನಾ
ರಾಯನಾದ ನಿನಗೆ ನಾನು ನಮಸ್ಕರಿಸುತ್ತೇನೆ || ೧೭ ||

ಶ್ರೀಶುಕಮಹಾಮುನಿಗಳು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ - ಪರೀಕ್ಷಿತನೇ !
ಶ್ರೀನಾಮನಮೂರ್ತಿಯ ಮುಂದೆ ಪ್ರಹ್ಲಾದನು ಕೈಮುಗಿದು
ಕೊಂಡು ನಿಂತಿದ್ದನು. ಅವನಿಗೆ ಕೇಳಿಸುವಂತೆ ಪೂಜ್ಯರಾದ ಬ್ರಹ್ಮ
ದೇವರು ಭಗವಾನ್ ವಾಮನನ ಬಳಿ ಎನೋ ಹೇಳಬೇಕೆಂದಿದ್ದರು.
|| ೧೮ || ಆದರೆ ಅಷ್ಟರಲ್ಲಿ ಬಲಿಯಪತ್ನಿಯಾದ ಪರಮ
ಸಾಧ್ವಿಯಾದ ವಿಂಧ್ಯಾವಲಿಯು ವರುಣಾಪಾಶಗಳಿಂದ ಬಂಧಿಸಲ್ಪಟ್ಟ
ತನ್ನ ಪತಿಯನ್ನು ನೋಡಿ ಭಯದಿಂದ ಗಾಬರಿಗೊಂಡು ಭಗ
ವಂತನ ಪಾದಗಳಲ್ಲಿ ನಮಸ್ಕರಿಸಿ, ಕೈಜೋಡಿಸಿಕೊಂಡು, ತಲೆ
ಯನ್ನು ತಗ್ಗಿಸಿಕೊಂಡು ಪ್ರಾರ್ಥಿಸಿದಳು. || ೧೯ ||

ವಿಂಧ್ಯಾವಲಿಯು ಹೇಳಿದಳು - ಸ್ವಾಮಿಯೇ ! ನೀನು ನಿನ್ನ
ಕ್ರೀಡಾಂಗಿಯೇ ಈ ಮೂರು ಲೋಕಗಳನ್ನು ಸೃಷ್ಟಿಸಿರುವೆ. ಬುದ್ಧಿ
ಹೀನರಾದವರೇ ತಮ್ಮನ್ನು ಇದರ ಒಡೆಯರೆಂದು ಭಾವಿಸುತ್ತಾರೆ.
ಆದರೆ ನೀನೇ ಇದರ ಸೃಷ್ಟಿ, ಸ್ಥಿತಿ, ಲಯಗಳಿಗೆ ಕಾರಣನಾಗಿರುವೆ.
ನಿನ್ನ ಮಾಯೆಯಿಂದ ಮೋಹಿತರಾಗಿ ತಮ್ಮನ್ನು ಸುಳ್ಳು-ಸುಳ್ಳೇ
ಕರ್ತೃವೆಂದು ತಿಳಿಯುವ ನಿರ್ಲಿಜ್ಜರಾದವರು ನಿನಗೇನು ಅರ್ಪಿಸ
ಬಲ್ಲರು ? || ೨೦ ||

ಬ್ರಹ್ಮದೇವರು ಹೇಳಿದರು - ಸಕಲ ಪ್ರಾಣಿಗಳನ್ನೂ ಸಲಹೆತಕ್ಕ
ವನೇ ! ಎಲ್ಲ ಪ್ರಾಣಿಗಳಿಗೂ ಒಡೆಯನೇ ! ಜಗತ್ಸ್ವರೂಪನಾದ
ದೇವಶ್ವೇಷ್ಯನೇ ! ಈಗ ನೀನು ಇವನನ್ನು ಬಿಟ್ಟುಬಿಡು. ನೀನು ಇವನ
ಸರ್ವಸ್ವವನ್ನು ಪಡೆದುಕೊಂಡಿರುವೆ. ಆದ್ದರಿಂದ ಈಗ ಇವನು
ಶಿಕ್ಷೆಗೆ ಅರ್ಹನಲ್ಲ. || ೨೧ || ಇವನು ತನ್ನ ಸಮಗ್ರವಾದ ಭೂ
ಮಂಡಲವನ್ನು ಹಾಗೂ ಸತ್ಕರ್ಮಗಳಿಂದ ಸಂಪಾದಿಸಿದ ಸ್ವರ್ಗಾದಿ
ಪ್ರಾಣಿಲೋಕಗಳನ್ನೂ ತನ್ನ ಸರ್ವಸ್ವವನ್ನೂ ಹಾಗೂ ಆತ್ಮವನ್ನೇ
(ಶರಣವನ್ನೇ) ನಿನಗೆ ಸಮರ್ಪಿಸಿಬಿಟ್ಟಿರುವನು. ಹೀಗೆ ಮಾಡು
ವಾಗಲೂ ಇವನ ಬುದ್ಧಿಯು ಸ್ಥಿರವಾಗಿದೆ. ಧೈರ್ಯದಿಂದ ಚ್ಯುತ
ನಾಗಲಿಲ್ಲ. || ೨೨ || ಓ ಕರುಣಾಳುವಾದ ಪ್ರಭುವೇ ! ಶುದ್ಧ
ಹೃದಯದಿಂದ ಲೋಭವನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ನಿನ್ನ ಚರಣಕಮಲಗಳಲ್ಲಿ
ಅರ್ಘ್ಯಪಾದ್ಯಾದಿಗಳನ್ನು ಸಮರ್ಪಿಸಿ ಕೇವಲ ದೂರ್ವಾದಲ
(ತುಲಸೀದಳ)ದಿಂದ ನಿನ್ನನ್ನು ಪೂಜಿಸುವವನೂ ಕೂಡ ಉತ್ತಮಗತಿ
ಯನ್ನು ಹೊಂದುತ್ತಾನೆ. ಹೀಗಿರುವಾಗ ಆದರಪೂರ್ವಕವಾಗಿ
ಧೈರ್ಯ ಮತ್ತು ಸ್ಥಿರತೆಯಿಂದ ತನ್ನ ಮೂರುಲೋಕಗಳನ್ನೇ ನಿನಗೆ
ದಾನವಾಗಿ ನಿನ್ನ ಪಾದಾರವಿಂದಗಳಲ್ಲಿ ಸಮರ್ಪಿಸಿರುವ ಈ
ಬಲಿಯು ಹೇಗೆ ತಾನೇ ದುಃಖಕ್ಕೆ ಭಾಗಿಯಾಗುವನು ? || ೨೩ ||

ಶ್ರೀಭಗವಾನುಪಾಚ

ಬ್ರಹ್ಮನ್ಯಮನುಗೃಹ್ಣಾಮಿ ತದ್ವಿಶೋ ವಿಧುನೋಮ್ಯಹಮ್ |
ಯನ್ಮದಃ ಪುರುಷಃ ಸ್ತುಮೋ ಲೋಕಂ ಮಾಂ ಚಾವಮನ್ಯತೇ || ೨೪ ||

ಯದಾ ಕದಾಚಿಜ್ಜೀವಾತ್ಮಾ ಸಂಸರನ್ನಿಜಕರ್ಮಭಿಃ |
ನಾನಾಯೋನಿಷ್ಠನೀಶೋಽಯಂ ಪೌರುಷೀಂ ಗತಿಮಾವ್ರಜೇತ್ || ೨೫ ||

ಜನ್ಮಕರ್ಮವಯೋರೂಪವಿದ್ಯೈಶ್ವರ್ಯಧನಾದಿಭಿಃ |
ಯದ್ಯಸ್ಯ ನ ಭವೇತ್ಸಂಭ್ರಮತಾ,ಯಂ ಮದನುಗೃಹಃ || ೨೬ ||

ಮಾನಸಸಂಭನಿಮಿತ್ತಾನಾಂ ಜನ್ಮಾದೀನಾಂ ಸಮಂತತಃ |
ಸರ್ವಶ್ರೇಯಃಪ್ರತೀಪಾನಾಂ ಹಂತ ಮುಚ್ಯೇನ್ನ ಮರ್ತ್ವಃ || ೨೭ ||

ಏಶ ದಾಸವದ್ಯೈತ್ಯಾನಾಮಗ್ರಣೀಃ ಕೀರ್ತಿಪರ್ಥನಃ |
ಅಜೈಷೀದಜಯಾಂ ಮಾಯಾಂ ಸೀದನ್ನಪಿ ನ ಮುಚ್ಯತಿ || ೨೮ ||

ಕ್ಷೀಣಾರಿಕ್ತಶ್ಚುತಃ ಸ್ಥಾನಾತ್ ಕ್ಷಿಪ್ತೋ ಬದ್ಧಶ್ಚ ಶತ್ರುಭಿಃ |
ಚ್ಛಾತಿಭಿಶ್ಚ ಪರಿತ್ಯಕ್ತೋ ಯಾತನಾಮನುಯಾಪಿತಃ || ೨೯ ||

ಗುರುಣಾ ಭರ್ತ್ಸಿತಃ ಶಪ್ತೋ ಜಹೌ ಸತ್ಯಂ ನ ಸುವ್ರತಃ |
ಭಲೈರುಕ್ತೋ ಮಯಾ ಧರ್ಮೋ ನಾಯಂತ್ಯಜತಿ ಸ್ಯವಾಕ್ || ೩೦ ||

ಏಷ ಮೇ ಪ್ರಾಪಿತಃ ಸ್ಥಾನಂ ದುಷ್ಪಾಪಮಮರೈರಪಿ |
ಸಾವರ್ಣೀರಂತರಸ್ಥಾಯಂ ಭವಿತೇಂದ್ರೋ ಮದಾಶ್ರಯಃ || ೩೧ ||

ತಾವತ್ಸುತಲಮಧ್ಯಾಸ್ತಾಂ ವಿಶ್ವಕರ್ಮವಿನಿರ್ಮಿತಮ್ |
ಯನ್ನಾಧಯೋ ವ್ಯಾಧಯಶ್ಚ ಕ್ಷಮಸ್ತಂದ್ರಾ ಪವಾಭವಃ |
ನೋಪಸರ್ಗಾ ನಿವಸತಾ ಸಂಭವಂತಿ ಮಮೇಕ್ಷಯಾ || ೩೨ ||

ಇಂದ್ರಸೇನ ಮಹಾರಾಜ ಯಾಹಿ ಭೋ ಭದ್ರಮಸ್ತು ತೇ |
ಸುತಲಂ ಸ್ಪರ್ಗಿಭಿಃ ಪ್ರಾರ್ಥ್ಯಂ ಚ್ಛಾತಿಭಿಃ ಪರಿವಾರಿತಃ || ೩೩ ||

ನ ತ್ವಾಮುಭಿಭವಿಷ್ಯಂತಿ ಲೋಕೇಶಾಃ ಕಿಮುತಾಪರೇ |
ತ್ವಚ್ಛಾಸನಾತಿಗಾನ್ ದೈತ್ಯಾಂಶ್ಚಕ್ರಂ ಮೇ ಸೂದಯಿಷ್ಯತಿ || ೩೪ ||

ಶ್ರೀಭಗವಂತನು ಹೇಳಿದನು - ಬ್ರಹ್ಮನೇ ನಾನು ಯಾರಮೇಲೆ ಕೃಪೆಮಾಡುವೆನೋ ಅವನ ಧನವನ್ನು ಮೊದಲಿಗೆ ಕಿತ್ತುಕೊಳ್ಳುವೆನು. ಎಕೆಂದರೆ, ಮನುಷ್ಯನು ಧನಮದಿಂದ ಉನ್ಮತ್ತನಾದಾಗ ನನ್ನನ್ನು, ಲೋಕವನ್ನೂ (ಜನರನ್ನೂ) ತಿರುಕುಬಿಡುವುದರಿಂದ ಕಾಣುತ್ತಾನೆ || ೨೪ || ಈ ಜೀವಿಯು ತಾನು ಮಾಡಿದ ಶುಭಾ ಶುಭಕರ್ಮಗಳಿಂದ ವಿವಶನಾಗಿ ಅನೇಕ ಯೋನಿಗಳಲ್ಲಿ ಅಲೆಯುತ್ತಾ ಇರುತ್ತಾನೆ. ಎಂದಾದರೊಮ್ಮೆ ನನ್ನ ಹಿರಿದಾದ ಕೃಪೆಯಿಂದ ಮನುಷ್ಯ ಶರೀರವನ್ನು ಪಡೆಯುತ್ತಾನೆ || ೨೫ || ಮನುಷ್ಯನಾಗಿ ಹುಟ್ಟಿದ ಬಳಿಕ ಕುಲೀನತೆ, ಕರ್ಮ, ವಯಸ್ಸು, ರೂಪ, ವಿದ್ಯೆ, ಐಶ್ವರ್ಯ, ಸಂಪತ್ತು ಇತ್ಯಾದಿಗಳಿಂದ ಅಹಂಕಾರ ಬಾರದಿದ್ದರೆ ನನ್ನ ಅನುಗ್ರಹಕ್ಕೆ ಪಾತ್ರನಾಗಿದ್ದಾನೆ ಎಂದು ತಿಳಿಯಬೇಕು. || ೨೬ || ಕುಲೀನತೆ, ವಿದ್ಯೆ, ಸಂಪತ್ತು ಮುಂತಾದವುಗಳು ಅಹಂಕಾರ, ಜಡತೆಗಳನ್ನಂಟು ಮಾಡುವುದಾದರೂ, ಮನುಷ್ಯನ ಶ್ರೇಯಸ್ಸಿಗೆ ಪ್ರತಿಬಂಧಕಗಳಾಗಿದ್ದರೂ, ನನಗೆ ಶರಣಾಗತರಾದವರು ಇವುಗಳಿಂದ ಮೋಹಿತರಾಗುವುದಿಲ್ಲ || ೨೭ || ದೈತ್ಯ-ದಾನವ ವಂಶಗಳೆರಡರಲ್ಲೂ ಅಗ್ರಗಣ್ಯನಾಗಿರುವ ಈ ಬಲಿಯು ಆ ವಂಶಗಳ ಕೀರ್ತಿಯನ್ನು ಹೆಚ್ಚಿಸುವವನಾಗಿದ್ದಾನೆ. ಈತನು ಜಯಿಸಲು ಅಸಾಧ್ಯವಾದ ನನ್ನ ಮಾಯೆಯನ್ನು ಗೆದ್ದಿರುವನು. ನೀನೇ ನೋಡುತ್ತಿರುವಂತೆ ಇವು ಕಷ್ಟಪಡುತ್ತಿದ್ದರೂ ಇವನು ಮೋಹಿತನಾಗಿಲ್ಲ || ೨೮ || ಇವನ ಧನ-ಐಶ್ವರ್ಯ ಕೂಡುಕೊಂಡು ರಾಜ್ಯವದವಿ ಕೈಬಿಟ್ಟುಹೋಯಿತು. ಅನೇಕ ವಿಧದಿಂದ ಆಕ್ಷೇಪಿಸಿದೆ. ಶತ್ರುಗಳಿಂದ ಒಂಧಿಪಟ್ಟನು. ಬಂಧು-ಬಂಧವರು ತೊರೆದು ಹೋದರು. ಇಷ್ಟೇ ಅಲ್ಲ, ಇವನ ಗುರುಗಳಾದ ಶುಕ್ರಾಚಾರ್ಯರು ಗೆದ್ದಿರುವರು. ಕಡೆಗೆ ಶಾಪವನ್ನೂ ಕೊಟ್ಟರು. ನಾನೂ ಕೂಡ ವಂಚಿಸಲೆಂದೇ ಧರ್ಮೋಪದೇಶ ಮಾಡಿದೆ. ಆದರೆ ಈ ಸತ್ಯವಾದಿಯೂ, ದೃಢವ್ರತಿಯೂ ಆದ ಬಲಿಯು ತನ್ನ ಧರ್ಮವನ್ನು ಬಿಡಲಿಲ್ಲ || ೨೯-೩೦ || ಆದ್ದರಿಂದ ಶ್ರೇಷ್ಠ ದೇವತೆಗಳಿಗೂ ಅತಿಷ್ಠಾಪಿಂದ ದೊರೆಯಬಹುದಾದ ಸ್ಥಾನವನ್ನು ನಾನು ಇವನಿಗೆ ಕೊಟ್ಟಿರುವೆನು. ಇವನು ಸಾವರ್ಣಿ ಮನ್ವಂತರದಲ್ಲಿ ನನ್ನ ಆಶ್ರಯವನ್ನು ಪಡೆದು ಇಂದ್ರನಾಗುವನು || ೩೧ || ಅಲ್ಲಿಯವರೆಗೆ ಇವನು ಎತ್ಸಕರ್ಮದಿಂದ ನಿರ್ಮಿತವಾದ ಸುತಲಲೋಕದಲ್ಲಿ ವಾಸಿಸುವನು. ಅಲ್ಲಿ ಇರುವವರಿಗೆ ನನ್ನ ಕೃಪಾಧ್ಯಕ್ಷಿಯಿಂದ ಮಾನಸಿಕರೋಗವಾಗಲಿ, ಬಲಶೀಲೆಯಾಗಲಿ, ಸೋಮಾರಿತನವಾಗಲಿ, ಅಂತರ್ದಾಹ್ಯ ಶತ್ರುಗಳಿಂದ ಪರಾಜಯವಾಗಲಿ ಉಂಟಾಗುವುದಿಲ್ಲ || ೩೨ || ಹೀಗೆ ಬ್ರಹ್ಮದೇವರಿಗೆ ಹೇಳಿ ಬಲಿಯನ್ನು ಸಂಪೋಧಿಸುತ್ತಾ - ಮಹಾರಾಜ ಇಂದ್ರಸೇನನೇ! ನಿನಗೆ ಮಂಗಳವಾಗಲಿ. ಈಗ ನೀನು ಸ್ವರ್ಗದ ದೇವತೆಗಳೂ ಕೂಡ ಬಯಸುವಂತಹ ಸುತಲ ಲೋಕಕ್ಕೆ ಹೋಗಿ ನಿನ್ನ ಪರಿವಾರದೊಂದಿಗೆ ಇರು || ೩೩ || ಅಲ್ಲಿ ವಾಸವಾಗಿರುವ ನಿನ್ನನ್ನು ಲೋಕವಾರೂ ಕೂಡ ಸೋಲಿಸಲಾರರು. ಇತರರ ಮಾತಿರಲಿ, ನಿನ್ನ ಅವಶೇಷವನ್ನು ಮೀರಿ ನಡೆಯುವ ದೈತ್ಯರನ್ನು ನನ್ನ ಸುರುರ್ವನಚಕ್ರವೇ ನಾಶಗೊಳಿಸುತ್ತದೆ || ೩೪ || ವೀರವರೇಣ್ಯನೇ! ನಿನ್ನನ್ನು, ನಿನ್ನ ಅನುಯಾಯಿಗಳನ್ನು, ನಿನ್ನ ಭೋಗ

ರಕ್ಷ್ಯೇ ಸರ್ವತೋಽಹಂ ತ್ವಾ ಸಾಸುಗಂ ಸಜ್ಜಿಷ್ಯಮ್ |
ಸದಾ ಸನ್ನಿಹಿತಂ ವೀರ ತತ್ರ ಮಾಂ ದ್ರಕ್ಷ್ಯತೇ ಭವಾನ್ || ೩೫ ||

ತತ್ರ ದಾಸವದ್ಯತ್ಯಾನಾಂ ಸಂಗಾತ್ರೇ ಭಾವ ಆಸುರುಃ |
ದೃಷ್ಟ್ವಾ ಮದನುಭಾವಂ ವೈ ಸದ್ಯಃ ಕುಂಠೋ ವಿಸಂಕ್ಷೃತಿ || ೩೬ ||

ಸಾಮಗ್ರಿಗಳನ್ನು ನಾನು ಎಲ್ಲ ವಿಧದಿಂದ ರಕ್ಷಿಸುವೆನು. ಅಲ್ಲಿ ನಿನು ಯಾವಾಗಲೂ ನನ್ನನ್ನು ನಿನ್ನ ಬಳಿಯಲ್ಲೇ ನೋಡುತ್ತಾ ಇರುವೆ. || ೩೫ || ದೈತ್ಯ-ದಾಸವರ ಸಂಬಂಧದಿಂದ ಉಂಟಾದ ನಿನ್ನ ಅನುರಭಾವವು ನನ್ನ ಮಹಿಮೆಯಿಂದಾಗಿ, ನನ್ನ ಸಾನ್ನಿಧ್ಯವಿರುವುದರಿಂದ ಕುಗ್ಗಿಹೋಗಿ ನಾಶಹೊಂದುವುದು. || ೩೬ ||

ಇಪ್ಪತ್ತೆರಡನೆಯ ಅಧ್ಯಾಯವು ಮುಗಿಯಿತು. || ೨೨ ||

ಇತಿ ಶ್ರೀಮದ್ಭಾಗವತೇ ಮಹಾಪುರಾಣೇ ಪಾರಮಹಂಸ್ಯಾಂ ಸಂಹಿತಾಯಾಂ ಅಷ್ಟಮ ಸ್ಕಂಧೇ
ಪಾಮನಪ್ರಾಧುರ್ಭಾವೇ ಬಲಿವಾಮನುಂವಾದೋ ನಾಮ ದ್ವಾವಿಂಶೋಽಧ್ಯಾಯಃ || ೨೨ ||

ಇಪ್ಪತ್ತಮೂರನೆಯ ಅಧ್ಯಾಯ

ಬಲಿಯು ಬಂಧನದಿಂದ ಬಿಡುಗಡೆಹೊಂದಿ ಸುತಲಲೋಕಕ್ಕೆ ಹೋದುದು

ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣ ಉವಾಚ

ಇತ್ಯುಕ್ತವಂತಂ ಪುರುಷಂ ಪುರಾತನಂ
ಮಹಾನುಭಾವೋಽಖಿಲಸಾಧುಸಂಮತಃ |
ಬದ್ಧಾಂಜಲಿಬಾರ್ಷ್ವಕಲಾಕುಲೇಕ್ಷಣೋ
ಭಕ್ತುರ್ದಲೋ ಗದ್ಗದಯಾ ಗಿರಾಬ್ರವೀತ್ || ೧ ||

ಬಲಿಉವಾಚ

ಅಹೋ ಪ್ರಣಾಮಾಯ ಕೃತಃ ಸಮುದ್ಯಮಃ
ಪ್ರಪನ್ನಭಕ್ತಾರ್ಥವಿಧೌ ಸಮಾಹಿತಃ |
ಯಲ್ಲೋಕಪಾಲ್ಯೈಸ್ತದನುಗ್ರಹೋಽಮರೈಃ-
ಕಲಬ್ರವೃವೋಽಪಸದೇಽಸುರೇಽರ್ಷಿತಃ || ೨ ||

ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣ ಉವಾಚ

ಇತ್ಯುಕ್ತ್ವಾ ಪರಿಮುನಮ್ ಬ್ರಹ್ಮಾಣಂ ಸುಭವಂ ತತಃ |
ವಿವೇಶ ಸುತಲಂ ಪ್ರೀತೋ ಬಲಿರ್ಮುಕ್ತಃ ಸಹಾಸುರೈಃ || ೩ ||

ಏವಮಿಂದ್ರಾಯ ಭಗವಾನ್ಸತ್ಯಾನೀಯ ತ್ರಿವಿಷ್ಟಪಮ್ |
ಪೂರಯಿತ್ವಾದಿತೇಃ ಕಾಮಮಶಾಸತ್ಸಲಂ ಜಗತ್ || ೪ ||

ಲಬ್ಧಪ್ರಸಾದಂ ನಿರ್ಮುಕ್ತಂ ಪೌತ್ರಂ ವಂಶಧರಂ ಬಲಿಮ್ |
ನಿಶಾಮ್ಯ ಭಕ್ತಪ್ರವಣಃ ಪ್ರಹ್ಲಾದ ಇದಮಬ್ರವೀತ್ || ೫ ||

ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣಮಹಾಮುನಿಗಳು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ - ಎಲೈ ಪರೀಕ್ಷಿತನೇ! ಪುರಾಣಪುರುಷನಾದ ಭಗವಂತನು ಹೀಗೆ ಹೇಳುತ್ತಲೇ ಸಾಧುಗಳ ಆದರಣೀಯನಾದ ಮಹಾನುಭಾವನಾದ ದೈತ್ಯರಾಜನ ಕಣ್ಣುಗಳಿಂದ ಅನಂದಬಾಷ್ಪಗಳು ಸುರಿಯತೊಡಗಿದವು. ಪ್ರೇಮೋದ್ರೇಕದಿಂದ ಅವನ ಕಂಠವು ಬಿಗಿಯಿತು. ಕೈಮುಗಿದು ಕೊಂಡು ಗದ್ದದದ್ದನಿಯಿಂದ ಬಲಿಯು ಭಗವಂತನಲ್ಲಿ ಇಂತು ದನು - || ೧ ||

ಬಲಿಯು ಹೇಳಿದನು - ಪ್ರಭುವೇ! ನಾನಾದರೋ ನಿನಗೆ ಪೂರ್ಣವಾಗಿ ಪ್ರಣಾಮವನ್ನೂ ಮಾಡಲಿಲ್ಲ. ಪ್ರಣಾಮಮಾಡಲು ಪ್ರಯತ್ನಿಸಿದೆ ಅಷ್ಟೆ ಇವರಿಂದಲೇ ನಿನ್ನ ಚರಣಕಮಲಗಳಲ್ಲಿ ಶರಣಾಗತರಾದ ಭಕ್ತರಿಗೆ ದೊರೆಯುವಂತಹ ಫಲವು ನನಗೆ ಸಿಕ್ಕಿಬಿಟ್ಟಿಲ್ಲ. ಲೋಕಪಾಲಕರಿಗಾಗಲೀ, ದೇವತೆಗಳಿಗಾಗಲೀ ಅಲಭ್ಯವಾದ ಅನುಗ್ರಹವನ್ನು ನೀಚ ಅಸುರನಾದ ನನ್ನ ಮೇಲೆ ತೋರುುವೆ ಪರಮ ಕರುಣಾಶಾಲಿಯಾದ ನಿನಗೆ ನಮೋ ನಮಃ || ೨ ||

ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣಮಹಾಮುನಿಗಳು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ - ಪರೀಕ್ಷಿದ್ರಾಜನೇ! ಹೀಗೆ ಹೇಳುವಂತೆಯೇ ಬಲಿಯು ವರುಣಪಾಶಗಳಿಂದ ಬಿಡುಗಡೆಹೊಂದಿದನು. ಆಗ ಅವನು ಭಗವಾನ್ ಶ್ರೀಪರಿಯನ್ನೂ, ಬ್ರಹ್ಮದೇವನನ್ನೂ, ರುದ್ರದೇವರನ್ನೂ, ನಮಸ್ಕರಿಸಿ ಪರಮ ಸಂತುಷ್ಟನಾಗಿ ತನ್ನ ಪರಿವಾರದೊಡನೆ ಸುತಲಲೋಕವನ್ನು ಪ್ರವೇಶಿಸಿದನು. || ೩ || ಈ ವಿಧವಾಗಿ ಭಗವಂತನು ಬಲಿಯಿಂದ ಸ್ವರ್ಗವನ್ನು ಕಿತ್ತುಕೊಂಡು ಇಂದ್ರನಿಗೆ ಕೊಟ್ಟನು. ಅದಿಂತೆಯೇ ಆಶಯವನ್ನು ಪೂರ್ಣಗೊಳಿಸಿದನು. ತಾನು ಉಪೇಂದ್ರನಾಗಿ (ಇಂದ್ರನ ತಮ್ಮನಾಗಿ) ಸಮಸ್ತ ಜಗತ್ತನ್ನು ಶಾಸನಮಾಡತೊಡಗಿದನು. || ೪ || ತನ್ನ ಮೊಮ್ಮಗನಾದ ಬಲಿಯು ವರುಣನ ಪಾಶಗಳಿಂದ ಮುಕ್ತನಾದುದನ್ನು ಮತ್ತು ಭಗವಂತನ ಪೂರ್ಣಾನುಗ್ರಹವನ್ನು ಪಡೆದುಕೊಂಡುದನ್ನು ಭಕ್ತಾಗ್ರೇಷರನಾದ ಪ್ರಹ್ಲಾದನು ನೋಡಿ ಸಂತೋಷಭರಿತನಾಗಿ ಭಕ್ತಭಾವದಿಂದ ಭಗವಂತನನ್ನು ಇಂತು ಸ್ತುತಿಸಿದನು. || ೫ ||

ಪ್ರಹ್ಲಾದ ಉವಾಚ

ನೇಮಂ ವಿರಿಂಚೋ ಲಭತೇ ಪ್ರಸಾದಂ
ನ ಶ್ರೀರ್ನ ಶರ್ವಃ ಕಿಮುತಾಪರೇ ತೇ |
ಯನ್ನೋಽಸುರಾಣಾಮಸಿ ದುರ್ಗಪಾಲೋ
ವಿಶ್ವಾಭಿವಂದ್ಯೈರಪಿ ವಂದಿತಾಂಘ್ರಿಃ || ೬ ||

ಯತ್ಪಾದಪದ್ಮಮಕರಂದನಿಷೇವಣೇನ
ಬ್ರಹ್ಮಾದಯಃ ಶರಣದಾಶ್ವಪತೇ ವಿಭೂತಿಃ |
ಕೃಷ್ಣಾದ್ವಯಂ ಕುಸ್ತುತಯಃ ಖಿಲಯೋನಯಸ್ತೇ
ದಾಕ್ಷಿಣ್ಯದೃಷ್ಟಿಪದವೀಂ ಭವತಃ ಪ್ರಣೀತಾಃ || ೭ ||

ಚಿತ್ರಂ ತವೇಹಿಕಮಹೋಽಮಿತಯೋಗಮಾಯಾ-
ಲೀಲಾವಿಸ್ತೃಷ್ಣಭುವನಸ್ಯ ವಿಶಾರದಸ್ಯ |
ಸರ್ವಾತ್ಮನಃ ಸಮದೃಶೋ ವಿಷಮಃ ಸ್ವಾಧ್ಯೋ
ಭಕ್ತಪ್ರಿಯೋ ಯದಪಿ ಕಲ್ಪತರುಸ್ವಭಾವಃ || ೮ ||

ಶ್ರೀಭಗವಾನುವಾಚ

ವತ್ ಪ್ರಹ್ಲಾದ ಭದ್ರಂ ತೇ ಪ್ರಯಾಹಿ ಸುತಲಾಲಯಿಮ್ |
ಮೋದಮಾಸಃ ಸ್ವಾಶ್ರೀಣಾ ಜ್ಞಾತೀಣಾಂ ಸುಖದೂಷಕ
|| ೯ ||

ನಿತ್ಯಂ ದ್ರಷ್ಟಾಸಿ ಮಾಂ ತತ್ರ ಗದಾಪಾಣಮವಸ್ಥಿತಮ್ |
ಮದ್ವರ್ತನಮಜಾಹ್ಲಾದಧ್ವಜಕರ್ಮನಿಬಂಧನಃ
|| ೧೦ ||

ಶ್ರೀಶುಕ ಉವಾಚ

ಅಜ್ಞಾಂ ಭಗವತೋ ರಾಜನ್ಮಹಾದೋ ಬಲಿನಾ ಸಹ |
ಬಾಧಮಿತ್ಯಮಲಪ್ರಜ್ಞೋ ಮೂರ್ಛಾರ್ಥಾಯ ಕೃತಾಂಜಲಿಃ
|| ೧೧ ||

ಪರಿಕ್ರಮ್ಯಾದಿಪುರುಷಂ ಸರ್ವಾಸುರಚಮೂಪತಿಃ |
ಪ್ರಣತಸ್ತದನುಜ್ಞಾತಃ ಪ್ರವಿವೇಶ ಮಹಾಬಲಿಮ್
|| ೧೨ ||

ಅಥಾಹೋಶನಸಂ ರಾಜನ್ವರಿರ್ನಾರಾಯಣೋಽಂತಿಕೇ |
ಆಸೀನಮೃತ್ತಿಜಾಂ ಮಧ್ಯೇ ಸದಪಿ ಬ್ರಹ್ಮವಾದಿನಾಮ್
|| ೧೩ ||

ಶ್ರೀಭಗವಾನುವಾಚ

ಬ್ರಹ್ಮನ್ಮತನು ಶಿಷ್ಯಸ್ಯ ಕರ್ಮಚಿದ್ರಂ ವಿತಸ್ತತಃ |
ಯತ್ತತ್ಕರ್ಮಸು ವೈಷ್ಣುಂ ಬ್ರಹ್ಮದೃಷ್ಟಂ ಸಮಂ ಭವೇತ್
|| ೧೪ ||

ಪ್ರಹ್ಲಾದನು ಹೇಳಿದನು ಪ್ರಭುವೇ ! ಬ್ರಹ್ಮದೇವರಿಗಾಗಲೀ, ಲಕ್ಷ್ಮೀದೇವಿಗಾಗಲೀ, ರುದ್ರದೇವರಿಗಾಗಲೀ ಇಂತಹ ಕೃಪಾ ಪ್ರಸಾದವು ದೊರೆಯಲಿಲ್ಲ ಹಾಗಿರುವಾಗ ಇತರರ ಮಾತಿರಲಿ, ವಿಶ್ವವಂದ್ಯರಾದ ಬ್ರಹ್ಮಾದಿಗಳು ಯಾರ ಚರಣಾರವಿಂದಗಳಿಗೆ ನಮಸ್ಕರಿಸುವರೋ ಅಂತಹ ಪರಮದಯಾಳುವಾದ ನೀನು ನಮ್ಮಂತಹ ಅಸುರರ ಬಾಗಿಲುಕಾಯುವವನಾದೆ. ಇದಂತಹ ಅಚ್ಚುಯಿ ಮಾತು ! || ೬ || ೬ ಶರಣಾಗತವತ್ಸಲನಾದ ಪ್ರಭುವೇ ! ಬ್ರಹ್ಮಾದಿ ಲೋಕವಾಲರು ನಿನ್ನ ಚರಣಾರವಿಂದಗಳ ಮಕರಂದ ವನ್ನು ಪಾನಮಾಡುವುದರಿಂದ ಸೃಷ್ಟಿರಚನಾದಿ ಅನೇಕ ಶಕ್ತಿಗಳನ್ನೂ, ವಿಭೂತಿಗಳನ್ನೂ ಪಡೆದುಕೊಳ್ಳುವರು. ನಾವಾದರೋ ಜನ್ಮದಿಂದಲೇ ಖಿಲರೂ, ಕುಮಾರ್ಗಿಗಳು. ಇಂತಹ ನಮ್ಮ ಮೇಲೆ ನಿನ್ನ ದಾಕ್ಷಿಣ್ಯದಿಂದ ಕೂಡಿದ ಅನುಗ್ರಹ ದೃಷ್ಟಿಯು ಹೇಗೆ ತಾನೇ ಬಿದ್ದಿತು ? ಇಂತಹ ಪರಮಾನುಗ್ರಹದಿಂದ ನೀನು ನಮ್ಮ ಮನೆಯ ದ್ವಾರಪಾಲಕನೇ ಆಗಿಬಿಟ್ಟೆಯಲ್ಲ ? || ೭ || ನೀನು ನಿನ್ನ ಯೋಗ ಮಾಯೆಯಿಂದ ಲೀಲಾಮಾತ್ರದಿಂದ ತ್ರಿಭುವನಗಳನ್ನು ರಚಿಸಿ ಬಿಟ್ಟಿರುವೆ. ನೀನು ಸರ್ವಜ್ಞನೂ, ಸರ್ವಾತ್ಮನೂ, ಸಮದರ್ಶಿಯೂ ಆಗಿರುವೆ. ಹೀಗಿದ್ದರೂ ನಿನ್ನ ಲೀಲಾವಿಲಾಸವು ತುಂಬಾ ವಿಚಿತ್ರವಾಗಿದೆ. ನಿನ್ನ ಸ್ವಭಾವವು ಕಲ್ಪವೃಕ್ಷದಂತೆ ಇದೆ. ಏಕೆಂದರೆ, ನೀನು ನಿನ್ನ ವೃಕ್ಷದಲ್ಲಿ ಅತ್ಯಂತ ಪೀತಿಯನ್ನು ತೋರುತ್ತಿರುವೆ. ಇದರಿಂದಲೇ ಕೆಲವೊಮ್ಮೆ ಉಪಾಸಕರ ಕುರಿತು ಪಕ್ಷಪಾತ ಮತ್ತು ನಿನಗೆ ವಿಮುಖರಾದವರಲ್ಲಿ ನಿರ್ದಯಕತೆಯೂ ಕಂಡುಬರುತ್ತದೆ. || ೮ ||

ಶ್ರೀಭಗವಂತನು ಹೇಳಿದನು - ವತ್ ! ಪ್ರಹ್ಲಾದನೇ ! ನಿನಗೆ ಮಂಗಳವಾಗಲಿ. ಈಗ ನೀನು ಕೂಡ ಸುತಲಲೋಕಕ್ಕೆ ಹೋಗು. ಅಲ್ಲಿ ನಿನ್ನ ಮೊಮ್ಮಗನೊಂದಿಗೆ ಅನಂದವಾಗಿ ಇರುತ್ತಾ ನಿನ್ನ ಜ್ಞಾತಿ-ಬಾಂಧವರಿಗೆ ಸುಖದಾಯಕನಾಗು. || ೯ || ಅಲ್ಲಿ ನೀನು ನಿತ್ಯವೂ ಗದಾಪಾಣಿಯಾಗಿ ನಿಂತಿರುವ ನನ್ನನ್ನು ನೋಡುವೆ. ನನ್ನ ದರ್ಶನದ ಪರಮಾನಂದದಲ್ಲಿ ಮುಳುಗಿ ಇರುವ ನಿನ್ನ ಸರ್ವ ಕರ್ಮಬಂಧನಗಳು ನಾಶವಾಗಿಹೋಗುವುವು. || ೧೦ ||

ಶ್ರೀಶುಕಮಹಾಮುನಿಗಳು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ - ಪರೀಕ್ಷಿತನೇ ! ಸಮಸ್ತ ದೈತ್ಯಸೈನ್ಯಗಳಿಗೂ ಸ್ವಾಮಿಯಾಗಿದ್ದ ಏಶುದ್ವ ಒಂದಿಂಥುಳ್ಳ ಪ್ರಹ್ಲಾದನು 'ಹಾಗೆಯೇ ಆಗಲಿ' ಎಂದು ಹೇಳಿ ಭಗವಂತನ ಅಜ್ಞೆಯನ್ನು ತಿರಸ್ಕರಿಸಿ, ಕೈಜೋಡಿಸಿಕೊಂಡು ಅವನಿಗೆ ನಮಸ್ಕರಿಸಿ ಬಲಿಯೊಂದಿಗೆ ಆದಿಪುರುಷನಾದ ಭಗವಂತನಿಗೆ ಪ್ರದಕ್ಷಿಣೆ ಒಂದು ವಂದಿಸಿ ಅವನ ಅನುಜ್ಞೆಯನ್ನು ಪಡೆದುಕೊಂಡು ಸುತಲಲೋಕಕ್ಕೆ ಹೊರಟುಹೋದನು. || ೧೧-೧೨ || ರಾಜೇಂದ್ರನೇ ! ಆಗ ಭಗವಾನ್ ಶ್ರೀಹರಿಯು ಬ್ರಹ್ಮವಾದಿಗಳಾದ ಋಷಿ ಜರ ಸಭೆಯಲ್ಲಿ ತನ್ನ ಬಳಿಯಲ್ಲೇ ಕುಳಿತಿರುವ ಶುಕ್ರಾಚಾರ್ಯರನ್ನು ಕುರಿತು ಇಂತೆಂದನು - || ೧೩ ||

ಶ್ರೀಭಗವಂತನು ಹೇಳಿದನು - 'ಬ್ರಾಹ್ಮಣಶ್ರೇಷ್ಠನೇ ! ನಿಮ್ಮ ಶಿಷ್ಯನು ಯಜ್ಞವನ್ನು ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದನು. ಅದರಲ್ಲಿ ಇರುವ ಕೊರತೆಯನ್ನು ನೀವು ಪೂರ್ಣಗೊಳಿಸಿರಿ. ಏಕೆಂದರೆ ಕರ್ಮಗಳಲ್ಲೇನಾದರೂ ನ್ಯೂನಾತಿರೇಕಗಳು ಉಂಟಾದರೆ, ಅವೆಲ್ಲವೂ ಬ್ರಾಹ್ಮಣರ ಕೃಪಾ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದಲೇ ಪರಿಹಾರವಾಗಿ ಬಿಡುತ್ತವೆ.' || ೧೪ ||

ಶುಕ್ರ ಉವಾಚ

ಕುತಸ್ತತ್ಕರ್ಮವೈಷಮ್ಯಂ ಯಸ್ಯ ಕರ್ಮಶ್ಚರೋ ಭವಾನ್ |
ಯಜ್ಞೇತೋ ಯಜ್ಞಪುರುಷಃ ಸರ್ವಭಾವೇನ ಪೂಜಿತಃ
|| ೧೫ ||

ದುಂತ್ರತಸ್ತಂತ್ರತಸ್ತ್ರಿದಂ ದೇಶಕಾಲಾರ್ಹಮುತಃ |
ಸರ್ವಂ ಕರೋತಿ ನಿಶ್ಚಿದ್ರಂ ನಾಮಸಂಕೀರ್ತನಂ ತವ
|| ೧೬ ||

ತಥಾಪಿ ವದತೋ ಭೂಮಸ್ಯರಿಷ್ಯಾಮ್ಯನುಶಾಸನಮ್ |
ಏತಚ್ಚೇಯಃ ಪರಂ ಪುಂಸಾಂ ಯತ್ತವಾಜ್ಞಾನುಪಾಲನಮ್
|| ೧೭ ||

ಶ್ರೀಶುಕ್ರ ಉವಾಚ

ಅಭಿನಂದ್ಯ ಹರೇರಾಜ್ಞಾಮುತನಾ ಭಗವಾನಿತಿ |
ಯಜ್ಞಚ್ಚಿದ್ರಂ ಸಮಾಧತ್ಯ ಬಲೇರ್ವಿಪ್ರರ್ಷಿಭಿಃ ಸಹ
|| ೧೮ ||

ಏವಂ ಬಲೇರ್ಮಹೀಂ ರಾಜಸ್ಥಿತ್ತಾ ವಾಮನೋ ಹರಿಃ |
ದದೌ ಭ್ರಾತೃ ಮಹೇಂದ್ರಾಯ ತ್ರಿದಿವಂ ಯತ್ಪರೈರ್ಹೃತಮ್
|| ೧೯ ||

ಪ್ರಜಾಪತಿಪತಿರ್ಬ್ರಹ್ಮಾ ದೇವರ್ಷಿ ಒತ್ಯಭೂಮಿಪೈಃ |
ದಕ್ಷಬ್ರಹ್ಮಗಿರೋಮುಪೈಃ ಕುಮಾರೇಣ ಭವೇನ ಚ
|| ೨೦ ||

ಕಶ್ಯಪಸ್ಯಾದಿತೇಃ ಪ್ರೀತ್ಯೈ ಸರ್ವಭೂತಭವಾಯ ಚ |
ಲೋಕಾನಾಂ ಲೋಕಪಾಲಾನಾಮಕರೋದ್ವಾಪುಸಂ ಪತಿಮ್
|| ೨೧ ||

ವೇದಾನಾಂ ಸರ್ವದೇವಾನಾಂ ಧರ್ಮಸ್ಯ ಯತಃ ಶ್ರೀಯಃ |
ಮಂಗಲಾನಾಂ ವ್ರತಾನಾಂ ಚ ಕಲ್ಪಂ ಸ್ವರ್ಗಪರ್ವಯೋಃ
|| ೨೨ ||

ಉಪೇಂದ್ರಂ ಕಲ್ಪಯಾಂಚಕ್ರೇ ಪತಿಂ ಸರ್ವವಿಭೂತಯೇ |
ತದಾ ಸರ್ವಾಣಿ ಭೂತಾನಿ ಭೃಶಂ ಮುಮುದಿರೇ ನೃಪ
|| ೨೩ ||

ತತ್ಸ್ವಿದ್ವ್ಯಃ ಪುರಸ್ಕೃತ್ಯ ದೇವಯಾನೇನ ವಾಮನಮ್ |
ಲೋಕಪಾಲೈರ್ದಿವಂ ನಿನ್ಯೇ ಬ್ರಹ್ಮಣಾ ಚಾನುಮೋದಿತಃ
|| ೨೪ ||

ಪ್ರಾಪ್ಯ ತ್ರಿಭುವನಂ ಚೇಂದ್ರ ಉಪೇಂದ್ರಭುಜಪಾಲಿತಃ |
ಶ್ರಿಯಾ ಪರಮಯಾ ಜುಷ್ಠೋ ಮುಮುದೇ ಗತಾಧ್ವಜಃ
|| ೨೫ ||

ಶುಕ್ರಾಚಾರ್ಯರು ಹೇಳಿದರು - ಭಗವಂತನೇ | ಯಾರು ತನ್ನ ಸಮಸ್ತ ಕರ್ಮಗಳನ್ನು ಕರ್ಮಶ್ಚರನಾದ ನಿನಗೆ ಅರ್ಪಿಸಿ, ಯಜ್ಞೇಶ್ವರನೂ, ಯಜ್ಞಪುರುಷನೂ ಆದ ನನ್ನನ್ನು ಆರಾಧಿಸಿರುವನೋ, ಅವನ ಕರ್ಮದಲ್ಲಿ ಕೊರತೆ, ವಿಷಮತೆ ಹೇಗೆ ಉಳಿಯಬಲ್ಲದು? || ೧೫ || ಏಕೆಂದರೆ ಮಂತ್ರಗಳ, ಅನುಷ್ಠಾನ ಪದ್ಧತಿಯ, ದೇಶ, ಕಾಲ, ಪಾತ್ರ, ವಸ್ತು ಇವೆಲ್ಲವುಗಳ ಲೋಪ ದೋಷಗಳು ಆಚ್ಛಿತ್ತಾನುಶೋಧಿಂದ ಎಂಬ ನಿನ್ನ ನಾಮಸಂಕೀರ್ತನೆಯಿಂದಲೇ ಪರಿಹಾರವಾಗುವವು. ನಿನ್ನ ನಾಮವು ಎಲ್ಲ ಕೊರತೆಗಳನ್ನೂ ಪೂರ್ಣಗೊಳಿಸುವುದು. || ೧೬ || ಆದರೂ ಆನಂತನೇ! ನೀನು ಸ್ವತಃ ಹೇಳುತ್ತಿರುವೆ. ಆದ್ದರಿಂದ ನಿನ್ನ ಆಜ್ಞೆಯನ್ನು ಅವಶ್ಯವಾಗಿ ಪಾಲಿಸುತ್ತೇವೆ. ನಿನ್ನ ಆಜ್ಞೆಯನ್ನು ಪಾಲಿಸುವುದೇ ಮನುಷ್ಯನಿಗೆ ಶ್ರೇಯಸ್ಸಿನ ದೊಡ್ಡ ಸಾಧನೆಯಾಗಿದೆ. || ೧೭ ||

ಶ್ರೀಕುಕಮಹಾಮುನಿಗಳು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ - ರಾಜಾ | ಪೂಜ್ಯರಾದ ಶುಕ್ರಾಚಾರ್ಯರು ಭಗವಾನ್ ಶ್ರೀಹರಿಯ ಈ ಆಜ್ಞೆಯನ್ನು ಶಿರಸಮೆಸಿಸಿ ಇತರ ಬ್ರಹ್ಮರ್ಷಿಗಳೊಡನೆ ಒಲಿಯ ಯಜ್ಞದಲ್ಲಿ ಉಳಿದಿರುವ ಕರ್ಮಗಳನ್ನು ವಿಧಿವತ್ತಾಗಿ ಪೂರ್ಣಗೊಳಿಸಿದರು. || ೧೮ || ಪರೀಕ್ಷಿತನೇ! ಹೀಗೆ ಭಗವಾನ್ ವಾಮನನು ಒಲಿಯಿಂದ ಮೂರು ಹೆಜ್ಜೆಗಳಷ್ಟು ಭೂಮಿಯನ್ನು ದಾನವಾಗಿ ಕೇಳಿ, ಶತ್ರುಗಳು ಅಪಹರಿಸಿಕೊಂಡಿದ್ದ ಸ್ವರ್ಗದ ರಾಜ್ಯವನ್ನು ತನ್ನ ಅಣ್ಣನಾದ ಇಂದ್ರನಿಗೆ ಕೊಡಿಸಿದನು. || ೧೯ || ಇದಾದ ಬಳಿಕ ಪ್ರಜಾಪತಿಗಳಿಗೆ ಒಡೆಯರಾದ ಬ್ರಹ್ಮದೇವರು ದೇವತೆಗಳು, ಯಕ್ಷಿಗಳು, ಒತ್ಯಗಳು, ಮನು, ದಕ್ಷ, ಭೃಗು, ಆಂಗಿರಾ, ಸನತ್ಕುಮಾರರು ಮತ್ತು ಯದ್ರದೇವರು ಇವರುಗಳೊಡನೆ ಕಶ್ಯಪ-ಅದಿತಿ ಯರಿಗೆ ಸಂತೋಷಗೊಳಿಸಲು ಹಾಗೂ ಸಮಸ್ತ ಪ್ರಾಣಿಗಳ ಅಭ್ಯುದಯಕ್ಕಾಗಿ, ಎಲ್ಲ ಲೋಕಗಳಿಗೂ, ಲೋಕಪಾಲಕರಿಗೂ ಒಡೆಯನಾಗಿ ಶ್ರೀವಾಮನಮೂರ್ತಿಯನ್ನು ಅಭಿಷೇಕ ಮಾಡಿದರು. || ೨೦-೨೧ ||

ಪರೀಕ್ಷಿತನೇ! ವೇದಗಳು, ಸಮಸ್ತ ದೇವತೆಗಳು, ಧರ್ಮ, ಯಶಸ್ಸು, ಲಕ್ಷ್ಮೀ, ಮಂಗಳ, ವ್ರತ, ಸ್ವರ್ಗ, ಅಪವರ್ಗ ಇವೆಲ್ಲದರ ರಕ್ಷಕನ ರೂಪದಲ್ಲಿ ಸಮಸ್ತರ ಪರಮ ಕಲ್ಯಾಣಕ್ಕಾಗಿ ಸರ್ವಶಕ್ತಿ ವಂತನಾದ ಭಗವಾನ್ ವಾಮನನನ್ನು ಬ್ರಹ್ಮದೇವರು ಉಪೇಂದ್ರನ ಪದವಿಯಲ್ಲಿ ಕುಳ್ಳಿರಿಸಿ ಪೂಜಿಷೇಕ ಮಾಡಿದರು. ಇದನ್ನು ನೋಡಿ ಎಲ್ಲ ಪ್ರಾಣಿಗಳಿಗೂ ಮಹದಾನಂದವಾಯಿತು. || ೨೨-೨೩ || ಬಳಿಕ ದೇವೇಂದ್ರನು ಬ್ರಹ್ಮದೇವರ ಅವುಳಿಯಂತೆ ಲೋಕಪಾಲಕರೊಂದಿಗೆ ವಾಮನ ಭಗವಂತನನ್ನು ಮುಂದೆಮಾಡಿ ಕೊಂಡು ವಿಮಾನದಲ್ಲಿ ಕುಳ್ಳಿರಿಸಿಕೊಂಡು ತನ್ನೊಂದಿಗೆ ಸ್ವರ್ಗಕ್ಕೆ ಕೊಂಡುಹೋದನು. || ೨೪ || ದೇವೇಂದ್ರನಿಗಾದರೋ ಮೂರು ಲೋಕದ ರಾಜ್ಯ ದೊರೆಯಿತು. ಅದಕ್ಕಿಂತಲೂ ಮಿಗಿಲಾಗಿ ಭಗವಾನ್ ವಾಮನನ ಕಂಕಮಲಗಳ ಭದ್ರಭಾಯೆ ದೊರೆಯಿತು. ಸರ್ವಶ್ರೇಷ್ಠ ಐತ್ತರ್ಯಲಕ್ಷ್ಮಿಯಿಂದ ಸೇವಿತನಾಗಿ ಅವನು ನಿರ್ಭಯನಾಗಿ ಆನಂದೋತ್ಸವವನ್ನು ಆಚರಿಸಿದನು. || ೨೫ ||

ಬ್ರಹ್ಮಾ ಕರ್ಮಃ ಕುಮಾರಶ್ಚ ಭೃಗ್ವಾನ್ಮಾ ಮುನಯೋ ನೃಪಃ |
ಪಿತರಃ ಸರ್ವಭೂತಾನಿ ಪಿದ್ವಾ ವೈಮಾನಿಕಾಶ್ಚ ಯೇ || ೨೬ ||

ಸುಮಹತ್ಕರ್ಮ ತದ್ವಿಶ್ವೋರ್ಗಾಯಂಕಃ ಪರಮಾದ್ಭುತಮ್ |
ಧಿಷ್ಣಾನ್ ಸ್ವಾನ್ ತೇ ಜಗ್ಗುರದಿತಿಂ ಚ ಶಶಂಸಿರೇ || ೨೭ ||

ಸರ್ವಮೇತನ್ಮಯಾಽಽಖ್ಯಾತಂ ಭವತಃ ಕುಲನಂದನ |
ಉರುಕ್ರಮ್ಯ ಚರತಂ ಶ್ರೋತ್ವಾಕಾಮಘಮೋಚನಮ್ || ೨೮ ||

ಪಾರಂ ಮಹಿಮ್ನ ಉರು ವಿಕ್ರಮತೋ ಗೃಣಾನ್ತೋ
ಯಃ ಪಾರ್ಥಿವಾನಿ ವಿನುಮೇ ಸ ರಜಾಂಸಿ ಮರ್ತ್ಯಃ |
ಕಿಂ ಜಾಯಮಾನ ಉತ ಜಾತ ಉಪ್ಯೇತಿ ಮರ್ತ್ಯ
ಇತ್ಯಾಹ ಮಂತ್ರದೈಗೃಪಿಃ ಪುರುಷಸ್ಯ ಯಸ್ಯ || ೨೯ ||

ಯ ಇದಂ ದೇವದೇವಸ್ಯ ಹರೇರರದ್ಭುತಕರ್ಮಣಃ |
ಅವತಾರಾನುಚರಿತಂ ಶೃಣ್ವನ್ಯಾತಿ ಪರಾಂ ಗತಿಮ್ || ೩೦ ||

ಕ್ರಿಯಮಾಣೇ ಕರ್ಮಣೇದಂ ದೈವೇ ಪಿತ್ಯೇಽಥ ಮಾನುಷೇ |
ಯತ್ರ ಯತ್ರಾನುಕೀರ್ತ್ಯೇತ ತತ್ತೇಷಾಂ ಸುಕೃತಂ ವಿದುಃ || ೩೧ ||

ಶಿವ, ವಿರಿಂಚಿ, ಸನತ್ಕುಮಾರರು, ಭೃಗುವೇ ಮುಂತಾದ ಮುನಿಗಳು, ಪಿತೃಗಳು, ಸಮಸ್ತ ಪ್ರಾಣಿಗಳು, ಸಿದ್ಧರೂ, ವಿಮಾನಾರೂಢರಾದ ದೇವತೆಗಳು ಭಗವಂತನ ಈ ಪರಮ ಅದ್ಭುತವಾದ ಹಾಗೂ ಅತ್ಯಂತ ಮಹತ್ಕರ್ಮವನ್ನು ಹೇಳುತ್ತಾ ಅದಿತಿದೇವಿಯನ್ನು ಶ್ಲಾಘಿಸುತ್ತಾ ತಮ್ಮ-ತಮ್ಮ ಲೋಕಗಳಿಗೆ ತೆರಳಿದರು. || ೨೬-೨೭ ||

ಕುರುಗಂದನನೇ! ಕೇಳದವರ ಸಮಸ್ತ ಪಾಪಗಳನ್ನು ಪರಿಹರಿಸುವ ಭಗವಾನ್ ತ್ರಿವಿಕ್ರಮನ ಅದ್ಭುತವಾದ ಈ ಚರಿತ್ರೆಯನ್ನು ನಾನು ನಿನಗೆ ಹೇಳಿರುತ್ತೇನೆ. || ೨೮ || ಭಗವಂತನ ಲೀಲೆಗಳು ಅನಂತ. ಅವನ ಮಹಿಮೆ ಅಪಾರ. ಅವನ ಮಹಿಮೆಯ ಪಾರವನ್ನು ಕಾಣಲಿಚ್ಛಿಸುವವನು ಪೃಥಿವೀಯ ಪರಮಾಣುಗಳನ್ನು ಎಣಿಸಲು ಹೊರಟಿರುವಂತೆ ಇದೆ. ಭಗವಂತನ ಸಂಬಂಧದಲ್ಲಿ ಮಂತ್ರದ್ರಷ್ಟಾರಾದ ಮಹರ್ಷಿ ಮೃದ್ಧರು ವೇದದಲ್ಲಿ - ಭಗವಂತನ ಮಹಿಮೆಯ ಪಾರವನ್ನು ಕಾಣಬಲ್ಲ ಪುರುಷನು ಈ ಹಿಂದೆಯಾರೂ ಇರಲಿಲ್ಲ. ಈಗಲೂ ಇಲ್ಲ, ಮುಂದೆಯೂ ಇರಲಾರರು ಎಂದು ಹೇಳಿರುವರು. || ೨೯ || ದೇವತೆಗಳ ಅರಾಧ್ಯ ದೇವನಾದ ಅದ್ಭುತಲೀಲಾಧಾರಿ ಪಾಮನ ಭಗವಂತನ ಈ ಅವತಾರ ಚರಿತ್ರವನ್ನು ಶ್ರವಣಿಸುವವನಿಗೆ ಪರಮಗತಿಯು ಪ್ರಾಪ್ತವಾಗುವುದು. || ೩೦ || ದೇವಯಜ್ಞ, ಪಿತೃಯಜ್ಞ, ಮನುಷ್ಯಯಜ್ಞ (ಅತಿಥಿಸೇವೆ) ಮುಂತಾದ ಯಾವುದೇ ಕರ್ಮಗಳ ಅನುಷ್ಠಾನ ನಡೆಯುವಲ್ಲಿ ಭಗವಂತನ ಈ ಲೀಲೆಯ ಕೀರ್ತನೆಯು ಆ ಕರ್ಮವನ್ನು ಸಫಲಗೊಳಿಸುತ್ತದೆ ಎಂದು ಮಹಾ-ಮಹಾ ವಿದ್ವಾಂಸರು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ. || ೩೧ ||

ಇಪ್ಪತ್ತಮೂರನೆಯ ಅಧ್ಯಾಯವು ಮುಗಿಯಿತು || ೨೩ ||

ಇತಿ ಶ್ರೀಮದ್ಭಾಗವತೇ ಮಹಾಪುರಾಣೇ ಪಾದಮಹಂಸ್ಯಾಂ ಸಂಹಿತಾಯಾಂ ಅಪ್ಪಣ ಸ್ತಂಭಃ
ವಾನುಸಾವತಾರಚರಿತೇ ತ್ರಯೋವಿಂಶೋಽಧ್ಯಾಯಃ || ೨೩ ||

ಇಪ್ಪತ್ತನಾಲ್ಕನೆಯ ಅಧ್ಯಾಯ

ಭಗವಂತನ ಮತ್ಸ್ಯಾವತಾರದ ಕಥೆ

ರಾಜೇವಾಚ

ಭಗವನ್ ಶೋತುಮಿಚ್ಛಾಮಿ ಹರೇರದ್ಭುತಕರ್ಮಣಃ |
ಅವತಾರಕಥಾಮಾದ್ಯಾಂ ಮಾಯಾಮತ್ಸ್ಯವಿಡಂಬನಮ್ || ೧ ||

ಯದರ್ಥಮದಧಾದ್ರೂಪಂ ಮಾತ್ಸ್ಯಂ ಲೋಕಜುಗುಪ್ಸಿತಮ್ |
ತಮಃಪ್ರಕೃತಿ ದುರ್ಮಪಂ ಕರ್ಮಗ್ರಸ್ತ ಇವೇಶ್ವರಃ || ೨ ||

ಪರೀಕ್ಷಿದ್ವಾಜನು ಕೇಳಿದನು - ಪೂಜ್ಯರೇ! ಭಗವಂತನ ಕರ್ಮಗಳು ಪರಮಾದ್ಭುತವಾದವುಗಳು. ಅವನೊಮ್ಮೆ ತನ್ನ ಯೋಗಮಾಯೆಯಿಂದ ಮತ್ಸ್ಯಾವತಾರವನ್ನು ತಾಳಿ ಸುಂದರವಾದ ಲೀಲೆಗಳನ್ನು ತೋರಿಸಿದನು. ನಾನು ಭಗವಂತನ ಆ ಅದಿ ಅವತಾರದ ಕಥೆಯನ್ನು ಕೇಳಲು ಇಚ್ಛಿಸುತ್ತೇನೆ. || ೧ || ಪೂಜ್ಯರೇ! ಮತ್ಸ್ಯಯೋನಿಯಾದರೋ ಲೋಕಸಿಂಹಿತವಾಗಿದೆ. ಇನ್ನೊಂದು ತಮೋಗುಣೇ ಮತ್ತು ಅಸತ್ಯ ಪದತಂತ್ರತೆಯಿಂದಲೂ ಕೂಡಿದೆ. ಸರ್ವಶಕ್ತನಾಗಿದ್ದರೂ ಭಗವಂತನು ಕರ್ಮಬಂಧನದಲ್ಲಿ ಬಂಧಿತರಾದ ಜೀವಿಗಳಂತೆ ಈ ಮತ್ಸ್ಯರೂಪವನ್ನು ಎಕೆ ಧರಿಸಿದನು 7 || ೨ || ಮಹಾತ್ಮರೇ! ಮಹಾತ್ಮರಿಂದ ಕೀರ್ತಿಪಲ್ಲವ

ಏತನ್ಮೋ ಭಗವನ್ನರ್ವಂ ಯಥಾವದ್ಭಕ್ತುಮರ್ಹಸಿ |
ಉತ್ತಮಶ್ಲೋಕಚರಿತಂ ಸರ್ವಲೋಕಸುಖಾವಹಮ್ |
|| ೩ ||

ಸೂತ ಉವಾಚ

ಇತ್ಯುಕ್ತೋ ವಿಷ್ಣುರಾತೇನ ಭಗವಾನ್ಪಾದರಾಯಣಃ |
ಉವಾಚ ಚರಿತಂ ವಿಶ್ವೋರ್ಮತ್ಸರೋಜೇನ ಯತ್ಕತಮ್ |
|| ೪ ||

ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣ ಉವಾಚ

ಗೋವಿಪ್ರಸುರಸಾಧೂನಾಂ ಭಂದಸಾಮಿಹಿ ಚೇಶ್ವರಃ |
ರಕ್ಷಾಮಿಚ್ಛಂಸ್ತನೂರ್ಧತ್ತೇ ಧರ್ಮಶ್ಕಾರ್ಥಸ್ಯ ಚೈವ ಹಿ |
|| ೫ ||

ಉಚ್ಚಾವಚೇಷು ಭೂತೇಷು ಚರನ್ನಾಯುರಿವೇಶ್ವರಃ |
ನೋಚ್ಚಾವಚತ್ವಂ ಭಜತೇ ನಿರ್ಗುಣತ್ವಾದ್ವಿಯೋ ಗುಣೈಃ |
|| ೬ ||

ಅಸೀದತೀತಕಲ್ಪಾಂತೇ ಬ್ರಾಹ್ಮೋ ನೈಮಿತ್ತಿಕೋ ಲಯಃ |
ಸಮುದ್ರೋಪಪ್ಲವಾಸ್ತತ್ರ ಲೋಕಾ ಭೂರಾದಯೋ ನೃಪ |
|| ೭ ||

ಕಾಲೇಸಾಗತನಿದ್ರಸ್ಯ ಧಾತುಃ ಶಿತಯಿಷೋರ್ಬಲೀ |
ಮುಖತೋ ನಿಪೃತಾನ್ವೇದಾನ್ವಯಗ್ರೀವೋಽಂತಿಕೇಽಹಡ್ |
|| ೮ ||

ಜ್ಞಾತ್ವಾ ತದ್ಧಾನವೇಂದ್ರಸ್ಯ ಹಯಗ್ರೀವಸ್ಯ ಚೇಷ್ಟಿತಮ್ |
ದಧಾರ ತಫರೀರೂಪಂ ಭಗವಾನ್ವರಿರೀಶ್ವರಃ |
|| ೯ ||

ತತ್ರ ರಾಜಯುಷಿಃ ಕಶ್ಚಿನ್ನಾಮ್ನಾ ಸತ್ಯವ್ರತೋ ಮಹಾನ್ |
ನಾರಾಯಣ ಪರೋಽತಪ್ತತಪಃ ಸ ಸಲಿಲಾಶನಃ |
|| ೧೦ ||

ಯೋಽಸಾವ್ಯಸ್ಥತಾಕಲ್ಪೈಃ ತನಯಃ ಸ ವಿವದ್ಧಃ |
ಶ್ರಾದ್ಧದೇವ ಇತಿ ಖ್ಯಾತೋ ಮನುಶ್ಚೇ ಹರಿಣಾರ್ಪಿತಃ |
|| ೧೧ ||

ಏಕದಾ ಕೃತಮಾಲಾಯಾಂ ಕುರ್ವತೋ ಜಲತರ್ಪಣಮ್ |
ತಸ್ಯಾಂಜಲ್ಯುದಕೇ ಕಾಚಿಚ್ಛವರ್ಯೇಕಾಭ್ಯಪದ್ಯತ |
|| ೧೨ ||

ಸತ್ಯವ್ರತೋಽಂಜಲಿಗತಾಂ ಸಹ ತೋಯೇನ ಭಾರತ |
ಉತ್ಸರ್ಜ ನದೀತೋಯೇ ಶಫರೀಂ ದ್ರವಿಡೇಶ್ವರಃ |
|| ೧೩ ||

ಭಗವಂತನ ಚರಿತ್ರೆಯು ಸಮಸ್ತ ಪ್ರಾಣಿಗಳಿಗೆ ಸುಖವನ್ನು ಕೊಡು ವಂತಹುದಾಗಿದೆ. ತಾವು ದಯಮಾಡಿ ಅವನ ಆ ಎಲ್ಲ ಲೀಲೆ ಗಳನ್ನು ಪೂರ್ಣರೂಪದಿಂದ ವರ್ಣಿಸಿರಿ. || ೩ ||

ಸೂತಪುರಾಣಕರು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ - ಶೌನಕಾದಿ ಋಷಿ ಗಳಾ! ಪರೀಕ್ಷಿದ್ವಾಜನು ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣಮಹಾಮುನಿಗಳಲ್ಲಿ ಹೀಗೆ ಪ್ರಶ್ನಿಸಿದಾಗ ಅವರು ಮತ್ಸ್ಯಾವತಾರವಸ್ಥೆ ಮಹಾವಿಷ್ಣುವು ಮಾಡಿದ ಕರ್ಮಗಳನ್ನು ವರ್ಣಿಸಲು ಪ್ರಾರಂಭಿಸಿದರು - || ೪ ||

ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣಮಹಾಮುನಿಗಳು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ - ಎಲೈ ಪರೀಕ್ಷಿ ತನೇ! ಭಗವಂತನಾದರೋ ಎಲ್ಲರ ವಿಶಮಾತ್ರ ಸ್ವಾಮಿಯಾಗಿ ದ್ದಾನೆ. ಹೀಗಿದ್ದರೂ ಅವನು ಗೋವು, ಬ್ರಾಹ್ಮಣರು, ದೇವತೆಗಳು, ಸಾಧುಗಳು, ವೇದ, ಧರ್ಮಾರ್ಥಗಳು ಹೀಗೆ ಇವುಗಳ ರಕ್ಷಕನಾಗಿ ನಾನಾ ವಿಧವಾದ ಶರೀರಗಳನ್ನು ಧರಿಸಿ ಅವತರಿಸು ತ್ತಾನೆ. || ೫ || ಆ ಸರ್ವಶಕ್ತನಾದ ಪ್ರಭುವು ವಾಯುವಿನಂತೆ ಮೇಲೆ ಕೆಳಗೆ ಸಣ್ಣ ದೊಡ್ಡ ಎಲ್ಲ ಪ್ರಾಣಿಗಳಲ್ಲಿ ಆಂತರ್ಯಾಮಿ ರೂಪದಿಂದ ಲೀಲೆ ಮಾಡುತ್ತಾನೆ. ಆದರೆ ಆಯಾ ಪ್ರಾಣಿಗಳ ಬುದ್ಧಿಗತ ಗುಣಗಳಿಂದ ಅವನು ಸಣ್ಣವನು-ದೊಡ್ಡವನು, ಎತ್ತರ- ತಗ್ಗು ಆಗುವುದಿಲ್ಲ. ಏಕೆಂದರೆ, ಅವನು ವಾಸ್ತವವಾಗಿ ಸಮಸ್ತ ಪ್ರಾಕೃತಗುಣಗಳಿಂದ ರಹಿತನಾಗಿದ್ದು ನಿರ್ಗುಣನೇ ಆಗಿದ್ದಾನೆ. || ೬ || ರಾಜೇಂದ್ರ! ಹಿಂದಿನ ಕಲ್ಪದ ಅಂತ್ಯದಲ್ಲಿ ಬ್ರಹ್ಮದೇವರು ವಿದ್ವಿಸಿದ್ದರಿಂದ ಬ್ರಾಹ್ಮವೇಬ ನೈಮಿತ್ತಿಕ ಪಳಯವಾಗಿತ್ತು. ಆಗ ಭೂರೋಹ ಮೊದಲಾದ ಎಲ್ಲ ಲೋಕಗಳು ಸಮುದ್ರದಲ್ಲಿ ಮುಳುಗಿಹೋಗಿದ್ದವು. || ೭ || ಹಗಲು ಕಳೆದುಹೋಗಿ ರಾತ್ರಿಯು ಪ್ರಾರಂಭವಾದ ಕಾರಣ ಬ್ರಹ್ಮನು ವಿದ್ಯಾವರವಶನಾದನು. ಆ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ವೇದಗಳು ಅವನ ಮುಖದಿಂದ ಹೊರಬಂದವು. ಆಗ ಸಮೀಪದಲ್ಲಿಯೇ ಇದ್ದ ಹಯಗ್ರೀವನೆಂಬ ಬಲಾಢ್ಯನಾದ ದೈತ್ಯನು ವೇದಗಳನ್ನು ಯೋಗಬಲದಿಂದ ಅಪಹರಿಸಿಬಿಟ್ಟನು. || ೮ || ಸರ್ವಶಕ್ತನಾದ ಭಗವಾನ್ ಶ್ರೀಹರಿಗೆ ಧಾನವರಾಜನಾದ ಹಯಗ್ರೀವನ ಈ ಕಾರ್ಯವು ತಿಳಿದುಹೋಯಿತು. ವೇದಗಳನ್ನು ಉದ್ಧರಿಸುವುದಕ್ಕಾಗಿಯೇ ಅವನು ಮತ್ಸ್ಯಾವತಾರವನ್ನು ತೀರಿದನು. || ೯ ||

ಪರೀಕ್ಷಿದ್ವಾಜನೇ! ಆ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ಸತ್ಯವ್ರತನೆಂಬ ಉದಾ ರಿಯೂ, ನಾರಾಯಣಪರಾಯಣನೂ ಅದೆ ರಾಜರ್ಷಿಯು ಕೇವಲ ನೀರನ್ನು ಮಾತ್ರ ಕುಡಿದು ತಪಸ್ಸನ್ನಾಚರಿಸುತ್ತಿದ್ದನು. || ೧೦ || ಆ ಸತ್ಯವ್ರತನೇ ವರ್ತಮಾನ ಶ್ವೇತವರಾಹ ಮಹಾ ಕಲ್ಪದಲ್ಲಿ ಸೂರ್ಯದೇವನ ಮಗನಾಗಿ ಶ್ರಾದ್ಧದೇವನೆಂಬ ಹೆಸರಿ ನಿಂದ ವಿಖ್ಯಾತನಾಗಿದ್ದಾನೆ. ಅವನನ್ನು ಭಗವಂತನು ವೈವಸ್ವತಮನು ವನ್ನಾಗಿ ಮಾಡಿರುವನು. || ೧೧ || ಒಂದು ದಿನ ಆ ರಾಜರ್ಷಿಯು ಕೃತಮಾಲಾ ನದಿಯಲ್ಲಿ ನೀರಿನಿಂದ ತರ್ಪಣಗಳನ್ನು ಕೊಡುತ್ತಿ ದ್ದನು. ಆಗಲೇ ಅವನ ಬೊಗಸೆಯ ನೀರಿನಲ್ಲಿ ಒಂದು ಸಣ್ಣ ಮೀನು ಬಂದುಬಿಟ್ಟಿತು. || ೧೨ || ಪರೀಕ್ಷಿತನೇ! ದ್ರವಿಡದೇಶದ ಸತ್ಯವ್ರತರಾಜನು ತನ್ನ ಜೊಗಸೆಯಲ್ಲಿ ಬಂದಿರುವ ಮೀನನ್ನು ನೀರಿನೊಂದಿಗೆ ಘನ ನದಿಯಲ್ಲಿ ಬಿಟ್ಟುಬಿಟ್ಟನು. || ೧೩ || ನೀರಿಗೆ ಬಿಟ್ಟಿದ್ದಾನೆ ಆ ಮೀನು ಕರುಣಾಜನಕ ರೀತಿಯಿಂದ ಪರಮದ

ತಮಾಹ ಸಾತಿಕರುಣಂ ಮಹಾಕಾರುಣಿಕಂ ಸೃಜಮ್ |
ಯಾದೋಭ್ಯೋ ಜ್ಞಾತಿಭಾತಿಭ್ಯೋ ದೀನಾಂ ಮಾಂ ದೀನವತ್ಸಲ |
ಕಥಂ ವಿಸ್ತುಜಸೇ ರಾಜಸ್ವಿತಾಮಸ್ತಿನರಿಜ್ಜಲೇ || ೧೪ ||

ತಮಾತ್ಮನೋಽನುಗ್ರಹಾರ್ಥಂ ಪ್ರೀತ್ಯಾ ಮತ್ಸ್ಯ ವಪುರ್ಧರಮ್ |
ಅಜಾನನ್ನಕ್ಷಣಾರ್ಥಾಯ ಶಫರ್ಯಾಃ ಸ ಮನೋ ದಧೇ || ೧೫ ||

ತಸ್ಯಾ ದೀನತರಂ ವಾಕ್ಯಮಾಶ್ರುತ್ಯ ಸ ಮಹೀಪತಿಃ |
ಕಲಶಾಪ್ತ ನಿಧಾಯೈನಾಂ ದಯಾಲುರ್ನಿಷ್ಠ ಆಶ್ರಮಮ್ || ೧೬ ||

ಸಾ ತು ತತ್ಕೈಕರಾತ್ರೇಣ ವರ್ಧಮಾನಾ ಕಮಂಡಲೌ |
ಅಲಬ್ಧ್ವಾಽಽತ್ಯಾವಕಾಶಂ ವಾ ಇದಮಾಹ ಮಹೀಪತಿಮ್ || ೧೭ ||

ನಾಹಂ ಕಮಂಡಲಾವಸ್ಥಿನ್ ಕೃಚ್ಛಂ ವಸ್ತುಮಿಹೋತ್ಸಹೇ |
ಕಲ್ಪಯೌಕಃ ಸುವಿಪುಲಂ ಯತ್ರಾಹಂ ನಿವಸೇ ಸುಖಮ್ || ೧೮ ||

ಸ ದಿನಾಂ ತತ ಆದಾಯ ಸ್ವಧಾದೌದಂಚನೋದಕೇ |
ತತ್ರ ಕ್ಷಿಪ್ತಾ ಮುಹೂರ್ತೇನ ಹಸ್ತತ್ರಯಮವರ್ಧತ || ೧೯ ||

ನ ಮ ಏತದಲಂ ರಾಜನ್ಸುಖಂ ವಸ್ತುಮುದಂಚನಮ್ |
ಪೃಥು ದೇಹಿ ಪದಂ ಮಹ್ಯಂ ಯತ್ರಾಹಂ ಶರಣಂ ಗತಾ || ೨೦ ||

ತತ ಆದಾಯ ಸಾ ರಾಜ್ಞಾ ಕ್ಷಿಪ್ತಾ ರಾಜಸ್ಸದೋವರೇ |
ತದಾವೃತ್ಯಾತ್ಮನಾ ಸೋಽಯಂ ಮಹಾಮೀನೋಽನ್ವರ್ಧತ || ೨೧ ||

ನೈತನ್ನೇ ಸ್ವಸ್ತಯೇ ರಾಜನ್ಸುಧಕಂ ಸಲಿಲೌಕಸಃ |
ನಿರ್ಧೇಹಿ ರಕ್ಷಾಯೋಗೇನ ಹ್ರದೇ ಮಾಮವಿದಾಸಿನಿ || ೨೨ ||

ಇತ್ಯುಕ್ತಃ ಸೋಽನಯಸ್ತತ್ತ್ವಂ ತತ್ರ ತತ್ರಾವಿದಾಸಿನಿ |
ಜಲಾಶಯೇ ಸಮ್ಪಿತಂ ತಂ ಸಮುದ್ರೇ ಪ್ರಾಕ್ಷಿಪಜ್ಜಪಮ್ || ೨೩ ||

ಕ್ಷಿಪ್ಯಮಾಣಸ್ತಮಾಹೇದಮಿಹ ಮಾಂ ಮಕರಾದಯಃ |
ಅದಂತ್ಯತಿಬಲಾ ವೀರ ಮಾಂ ನೇಹೋತ್ಪ್ರಾಪ್ಸುಮಹಃ || ೨೪ ||

ಯಾಳುವಾದ ರಾಜನಲ್ಲಿ ಹೇಳಿತು - ಮಹಾರಾಜನೇ! ನೀನು ದೀನವತ್ಸಲನಾಗಿರುವೆ. ನೀರಿನಲ್ಲಿರುವ ಜಂಟುಗಳು ತಮ್ಮ ಜಾತಿಗೆ ಸೇರಿದವರನ್ನೇ ಹಿಂದುಹಾಕುತ್ತವೆ. ಚಿಕ್ಕಮೀನನ್ನು ದೊಡ್ಡಮೀನು ಗಳು ಮೆಣಗಾಕುತ್ತವೆ. ನಾನು ಅವುಗಳ ಭಯದಿಂದ ಅತ್ಯಂತ ವ್ಯಾಕುಲವಾಗಿದ್ದೇನೆ. ನೀನು ನನ್ನನ್ನು ಪುನಃ ಈ ನದಿಯ ನೀರಿನಲ್ಲಿ ಏಕೆ ಬಿಡುತ್ತಿರುವೆ? || ೧೪ || ಸತ್ಯವ್ರತಮಹಾರಾಜನಿಗೆ ಭಗವಂತನೇ ಸ್ವತಃ ನನ್ನ ಮೇಲೆ ಪ್ರಸನ್ನನಾಗಿ ಕರುಣದೋರಲು ಮತ್ಸ್ಯ ರೂಪ ದಿಂದ ಆಗಮಿಸಿದಾನೆ ಎಂಬುದು ತಿಳಿಯದು. ಅದಕ್ಕಾಗಿ ಅವನು ಆ ಮೀನನ್ನು ರಕ್ಷಿಸಿಕೊಂಡು ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲೇ ಸುಕಲ್ಪಿಸಿದನು. || ೧೫ ||

ಆ ಮೀನಿನ ಅತ್ಯಂತ ದೈನ್ಯದ ಮಾತನ್ನು ಕೇಳಿದ ರಾಜಾ ಸತ್ಯವ್ರತನು ದಯಾರ್ಥಹೃದಯನಾಗಿ ತನ್ನ ಕಮಂಡಲುವಿನ ನೀರಿ ನಲ್ಲಿ ಅದ್ವೈತಗೊಂಡು ಆಶ್ರಮಕ್ಕೆ ತಂದನು. || ೧೬ || ಆಶ್ರಮಕ್ಕೆ ತಂದಬಳಿಕ ಒಂದೇ ರಾತ್ರಿಯಲ್ಲಿ ಆ ಮೀನು ಆ ಕಮಂಡಲುವಿನಲ್ಲಿ ಹಿಡಿಸಲಾರದಷ್ಟು ದೊಡ್ಡದಾಯಿತು. ಆಗ ಆ ಮೀನು ರಾಜನಲ್ಲಿ ಹೇಳಿತು - || ೧೭ || ಮಹಾರಾಜಾ! ಈ ಕಮಂಡಲುವಿನಲ್ಲಿ ನಾನು ಕಷ್ಟಪಟ್ಟಾದರೂ ಇರಲು ಸಾಧ್ಯವಾಗದು. ಅದರಿಂದ ನಾನು ಸುಖವಾಗಿ ಇರಬಹುದಾದ ಒಂದು ದೊಡ್ಡದಾದ ಸ್ಥಾನವನ್ನು ನನಗಾಗಿ ಕಲ್ಪಿಸಿಕೊಡು. || ೧೮ || ಸತ್ಯವ್ರತರಾಜನು ಆ ಮೀನಿನ ಮಾತನ್ನು ಕೇಳಿ ಒಂದು ದೊಡ್ಡದಾದ ನೀರಿನ ಮಡಕೆಯಲ್ಲಿ (ಹರಿ ಯಲ್ಲಿ) ಇರಿಸಿದನು. ಆದರೆ ಅದರಲ್ಲಿ ಇರಿಸುತ್ತಲೇ ಎರಡೇ ಗಳಿಗೆ ಯಲ್ಲಿ ಮೂರು ಮೊಳವಷ್ಟು ದೊಡ್ಡದಾಯಿತು. || ೧೯ || ಪುನಃ ಅದು ರಾಜನಿಗೆ ಹೇಳಿತು - ಸತ್ಯವ್ರತನೇ! ಈಗ ಈ ಮಡಕೆಯೂ ನನಗೆ ಸುಖವಾಗಿ ಇರಲು ಸಾಲದಾಗಿದೆ. ನಾನು ನಿನ್ನನ್ನೇ ಮರೆ ಹೊಕ್ಕಿದ್ದೇನೆ. ಅದಕ್ಕಾಗಿ ನನಗೆ ಇರಲು ಯಾವುದಾದರೊಂದು ಯೋಗ್ಯವಾದ ದೊಡ್ಡ ಸ್ಥಾನವನ್ನು ಕಲ್ಪಿಸಿಕೊಡು. || ೨೦ ||

ಪರೀಕ್ಷಿತನೇ! ಸತ್ಯವ್ರತಮಹಾರಾಜನು ಆ ಮೀನನ್ನು ಅಲ್ಲಿಂದ ಎತ್ತಿಕೊಂಡುಹೋಗಿ ಒಂದು ದೊಡ್ಡ ಸರೋವರದಲ್ಲಿ ಇರಿಸಿದನು. ಆದರೆ ಅದು ಸ್ವಲ್ಪಹೊಕ್ಕಿನಲ್ಲೇ ಒಂದು ಮಹಾಮತ್ಸ್ಯವಾಗಿ ಬೆಳೆದು ಒನ್ನ ಶರೀರದಿಂದ ಆ ಸರೋವರವನ್ನೆಲ್ಲಾ ವ್ಯಾಖ್ಯೆ ಬಿಟ್ಟಿತು. || ೨೧ || ಮತ್ತೆ ಪುನಃ ಹೇಳಿತು - ರಾಜನೇ! ನಾನು ಜಲಚರ ಪ್ರಾಣಿಯಾಗಿದ್ದೇನೆ. ಈ ಸರೋವರದ ನೀರೂ ಕೂಡ ನನಗೆ ಸುಖವಾಗಿ ವಾಸಿಸಲು ಸಾಲದಾಗಿದೆ. ಅದಕ್ಕಾಗಿ ನೀನು ನನ್ನನ್ನು ರಕ್ಷಿಸಿ ನನಗೆ ಯಾವುದಾದರೂ ಆಳವಾದ ದೊಡ್ಡ ಸರೋವರದಲ್ಲಿ ಇರಿಸು. || ೨೨ || ಅದರಂತೆ ರಾಜನು ಅದಕ್ಕಿಂತ ದೊಡ್ಡ ಸರೋವರದಲ್ಲಿ ಇರಿಸಿದಾಗ ಆ ಮೀನು ಬೆಳೆಯುತ್ತಲೇ ಹೋಯಿತು. ಮತ್ತೊಂದು ಸರೋವರ ಅದು ಸಾಲದಾದಾಗ ಇನ್ನೊಂದು ಸರೋವರ ಹೀಗೆ ಕಡೆಗೆ ರಾಜನು ಆ ಲೀಲಾ ಮತ್ಸ್ಯವನ್ನು ಸಮುದ್ರಕ್ಕೆ ತಂದುಬಿಟ್ಟನು. || ೨೩ || ಸಮುದ್ರಕ್ಕೆ ಹಾಕುವ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ಮತ್ಸ್ಯರೂಪಿ ಭಗವಂತನು ಸತ್ಯವ್ರತನಿಗೆ ಹೇಳಿದನು - 'ವೀರಾಧಿವೀರನೇ! ಸಮುದ್ರದಲ್ಲಿ ದೊಡ್ಡ-ದೊಡ್ಡ ತಿಮಿಂಗಿಲುಗಳಿವೆ. ಅವು ನನ್ನನ್ನು ಹಿಂದುಬಿಟ್ಟಾವು. ಅದಕ್ಕಾಗಿ ನೀನು ನನ್ನನ್ನು ಸಮುದ್ರದಲ್ಲಿ ಬಿಡಬೇಡ.' || ೨೪ ||

ದಿವಂ ವಿಮೋಹಿತಸ್ತೇನ ವದತಾ ವಲ್ಲಭಾರತೀಮ್ |
ತಮಾಹ ಕೋ ಭವಾನುಸ್ಮಾಂತಸ್ತ ರೂಪೇಣ ಮೋಹಯನ್

|| ೨೫ ||

ನೈವಂವೀರ್ಯೋ ಜಲಚರೋ ದೃಷ್ಟೋಽಸ್ಯಾಭಿಃ ಶ್ರುತೋಽಪಿ ಚ |
ಯೋ ಭವಾನೋಜನಶತಮಹಾಭಿವ್ಯಾಸಶೇ ಸರಃ

|| ೨೬ ||

ನೂನಂ ತ್ವಂ ಭಗವಾನ್ಸಾಧ್ವದ್ಧರ್ನಾರಾಯಣೋಽವ್ಯಯಃ |
ಅನುಗ್ರಹಾಯ ಭೂತಾನಾಂ ಧತ್ಸೇ ರೂಪಂ ಜಲೋಳಾಮ್

|| ೨೭ ||

ನಮಸ್ತೇ ಪುರುಷತ್ರೇಷ್ಠ ಸ್ಥಿತ್ಯುತ್ಪತ್ತ್ಯಪ್ಯಯೇಶ್ವರ |
ಭಕ್ತಾನಾಂ ನಃ ಪ್ರಪನ್ನಾನಾಂ ಮುಖ್ಯೋ ಹ್ಯಾತ್ಮಗತಿರ್ವಿಭೋ

|| ೨೮ ||

ಸರ್ವೇ ಲೀಲಾವತಾರಾಸ್ತೇ ಭೂತಾನಾಂ ಭೂತಿಹೇತವಃ |
ಜ್ಞಾತುಮಿಚ್ಛಾಮ್ಯದೋ ರೂಪಂ ಯದರ್ಥಂ ಭವತಾ ದೃತಮ್

|| ೨೯ ||

ನ ತೇಽರವಿಂದಾಶ್ಚ ಪದೋಪಸರ್ಪಣಂ
ಮೃಷಾ ಭವೇತ್ಸರ್ವಸುಹೃತ್ತಿಯಾತ್ಮನಃ |
ಯಥೇತರೇಷಾಂ ಪೃಥಗಾತ್ಮನಾಂ ಸತಾ-
ಮದೀದೃಶೋ ಯದ್ವಪುರದ್ವೃತಂ ಹಿ ನಃ || ೩೦ ||

ಶ್ರೀಕುಕುಟುಂಬ

ಇತಿ ಬ್ರುವಾಣಂ ನೃಪತಿಂ ಜಗತ್ತತಿಃ
ಸತ್ಯವ್ರತಂ ಮತ್ಸವಪುರ್ಯುಗಗತ್ಯಯೇ |
ವಿಹರ್ತುಕಾಮಃ ಪ್ರಲಯಾರ್ಣವೇಽಬ್ರವೀ-
ಚ್ಚಕ್ರೀಪುರೇಕಾಂತಜನಪ್ರಿಯಃ ಪ್ರಿಯಮ್ || ೩೧ ||

ಶ್ರೀಭಗವಾನುವಾಚ

ಸಪ್ತಮೇಽದೃತನಾದೂರ್ಧ್ವಮಹಸ್ತೇತದರಿಂದಮ |
ನಿಮಂತ್ಯತ್ಯಪ್ಯಯಾಘೋಧೌತ್ಯಲೋಕ್ಯಘೋರ್ಭವಾದಿಕಮ್

|| ೩೨ ||

ತ್ರಿಲೋಕ್ಯಾಂ ಲೀಯಮಾನಾಯಾಂ ಸಂವರ್ತಾಂಭು ವೈ ತದಾ |
ಉಪಸ್ಥಾಪ್ಯತಿ ನೌಃ ಕಾಚಿದ್ವಿಶಾಲಾ ತ್ವಾಂ ಮಯೇರಿತಾ

|| ೩೩ ||

ತ್ವಂ ತಾವದೋಷಧೀಃ ಸರ್ವಾ ಬೀಜಾನ್ಯುಚ್ಛವ್ಯಜಾನಿ ಚ |
ಸಪ್ತರ್ಷಿಭಿಃ ಪರಿವೃತಃ ಸರ್ವಸತ್ತ್ವೋಪಬೃಂಹಿತಃ

|| ೩೪ ||

ಭಗವಾನ್ ಮತ್ಸಮೂರ್ತಿಯ ಈ ಸುಮಧುರ ವಾಣಿಯನ್ನು ಕೇಳಿ ಸತ್ಯವ್ರತರಾಜನು ಮೋಹಮುಗ್ಧನಾಗಿ ಹೇಳಿದನು - ಮತ್ಸ ರೂಪವನ್ನು ಧರಿಸಿ ನನ್ನನ್ನು ವಿಮೋಹಗೊಳಿಸುತ್ತಿರುವ ನೀನು ಯಾರು ? || ೨೫ || ಮಹಾನುಭಾವನೇ ! ನೀನು ಒಂದೇ ದಿನದಲ್ಲಿ ನೂರುಯೋಜನ ವಿಸ್ತಾರವುಳ್ಳ ಸರೋವರವನ್ನು ವ್ಯಾಪಿಸಿ ಬಿಟ್ಟಿರುವೆ. ಇಂತಹ ಅಮೋಘಶಕ್ತಿಯುಳ್ಳ ಜಲಚರವನ್ನು ನಾವು ಇಂದಿನವರೆಗೆ ಕಂಡಿಲ್ಲ, ಕೇಳಿಲ್ಲ. || ೨೬ || ನಿಶ್ಚಯವಾಗಿಯೂ ನೀನು ಸರ್ವಶಕ್ತಿಯುಳ್ಳ, ಸರ್ವಾಂಶರ್ಯಾಮಿ, ಅವಿನಾಶಿ ಸಾಕ್ಷಾತ್ ಭಗವಾನ್ ಶ್ರೀಹರಿಯೇ ಆಗಿರುವೆ. ಜೀವಿಗಳ ಮೇಲೆ ಅನುಗ್ರಹ ತೋರಲೆಂದೇ ನೀನು ಜಲಚರದ ರೂಪವನ್ನು ಧರಿಸಿರುವೆ. || ೨೭ || ಪುರುಷೋತ್ತಮನೇ ! ನೀನೇ ಜಗತ್ತಿನ ಉತ್ಪತ್ತಿ, ಸ್ಥಿತಿ, ಸಂಹಾರಮಾಡುವ ಸ್ವಾಮಿಯಾಗಿರುವೆ. ನಿನಗೆ ನಾನು ನಮಸ್ಕರಿಸುತ್ತೇನೆ. ಎಭುವೇ ! ಶರಣಾಗತ ಭಕ್ತರಾದ ನಮ್ಮಂತಹವರಿಗೆ ನೀನೇ ಪರಮಾತ್ಮನೂ, ಪರಮಾತ್ಮಯನೂ ಆಗಿರುವೆ. || ೨೮ || ನಿನ್ನ ಎಲ್ಲ ಲೀಲಾವತಾರಗಳು ಪ್ರಾಣಿಗಳ ಶ್ರೇಯಸ್ಸಿಗಾಗಿಯೇ ಇದ್ದರೂ ನೀನು ಈ ರೂಪವನ್ನು ಯಾವ ಉದ್ದೇಶಕ್ಕಾಗಿ ಧರಿಸಿರುವೆ ? ಇದನ್ನು ತಿಳಿಯಲು ನಾನು ಇಚ್ಛಿಸುತ್ತೇನೆ. || ೨೯ || ಆರವಿಂದನೇ ! ದೇಹಾದಿ ಅನಾತ್ಮ ಪದಾರ್ಥಗಳಲ್ಲಿ ಅತ್ಯಬುದ್ಧಿಯ ಅಭಿಮಾನವಾಡುವ ಸಂಸಾರಿ ಜನರ ಆಶ್ರಯವು ವ್ಯರ್ಥವಾಗಿ ಹೋಗುವಂತೆ ನಿನ್ನ ಚರಣಕಮಲಗಳ ಶರಣಾಗತಿಯು ವ್ಯರ್ಥವಾಗಲಾರದು. ಏಕೆಂದರೆ, ನೀನು ಎಲ್ಲರ ಆಹೈತುಕ ಪ್ರೇಮಿಯಾಗಿರುವೆ. ಪರಮ ಪ್ರಿಯತಮನಾಗಿರುವೆ, ಆತ್ಮನಾಗಿರುವೆ. ಈಗ ನಮಗೆ ದರ್ಶನ ಕೊಡುತ್ತಿರುವ ಈ ರೂಪವು ಅದ್ಭುತವಾಗಿದೆ. || ೩೦ ||

ಶ್ರೀಕುಕುಟುಂಬಮುನಿಗಳು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ - ಪರಿಣಿತನೇ ! ಭಕ್ತಪ್ರಿಯನಾದ, ಜಗತ್ತಿಯಾದ ಭಗವಂತನು ಮತ್ಸರೂಪವನ್ನು ಧರಿಸಿ ಪ್ರಳಯಕಾಲದಲ್ಲಿ ಸಮುದ್ರದಲ್ಲಿ ವಿಹರಿಸಬೇಕೆಂಬ ಇಚ್ಛೆಯಿಂದ ಕೊಡಿದ್ದನು. ತನ್ನನ್ನು ನಾನಾ ಪ್ರಕಾರವಾಗಿ ಸ್ತೋತ್ರ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದ ಸತ್ಯವ್ರತನಿಗೆ ಪ್ರಿಯವನ್ನುಂಟುಮಾಡಬೇಕೆಂದು ಬಯಸಿ ಇಂತೆಂದನು - || ೩೧ ||

ಶ್ರೀಭಗವಂತನು ಹೇಳಿದನು - ಸತ್ಯವ್ರತಮಹಾರಾಜನೇ ! ಇಂದಿನಿಂದ ಎಳನೆಯ ದಿನ ಭೂಲೋಕವೇ ಮೊದಲಾದ ಮೂರೂ ಲೋಕಗಳೂ ಪ್ರಳಯಸಮುದ್ರದಲ್ಲಿ ಮುಳುಗಿಹೋಗುವುವು. || ೩೨ || ಮೂರೂ ಲೋಕಗಳು ಪ್ರಳಯಜಲದಲ್ಲಿ ಮುಳುಗಿ ಹೋದಾಗ ನನ್ನ ಪ್ರೇರಣೆಯಂತೆ ನಿನ್ನ ಬಳಿಗೆ ವಿಶಾಲವಾದೊಂದು ನೌಕೆಯು ಬರುವುದು. || ೩೩ || ಆಗ ನೀನು ಸಮಸ್ತ ಪ್ರಾಣಿಗಳ ಸೂಕ್ಷ್ಮತರೀರಗಳನ್ನು ತೆಗೆದುಕೊಂಡು ಸಪ್ತರ್ಷಿಗಳೊಡನೆ ಆ ನೌಕೆಯನ್ನು ಹತ್ತಬೇಕು. ಸಮಸ್ತ ಮೂಲಿಕೆಗಳನ್ನು, ಬಗೆ-ಬಗೆಯ ದೀಪಗಳನ್ನು ನೀನು ಜೊತೆಯಲ್ಲಿರಿಸಿಕೊಳ್ಳಬೇಕು. || ೩೪ || ಆ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ಎಲ್ಲ ಕಡೆಯಲ್ಲಿಯೂ ಮಹಾಸಾಗರವೇ ಕಂಡು ಬಂದೀತು. ದೊಡ್ಡ ಇರುವುದಿಲ್ಲ, ಕೇವಲ ಸಪ್ತರ್ಷಿಗಳ ದಿವ್ಯ ಪ್ರಕಾಶವನ್ನೇ ನೀನು ಕಾಣುವೆ. ಅದರಿಂದಾಗಿ ಯಾವುದೇ ಭಯ

ಆರುಹ್ಯ ಬೃಹತೀಂ ನಾವಂ ವಿಚರಿಸ್ಯಸ್ಯವಿಕವಃ |
ಏಕಾರ್ಣವೇ ನಿರಾಚೋಕೇ ಯುಷೀಣಾಮೇವ ಮರ್ತಸಾ
|| ೩೫ ||

ದೋಧೂಯಮಾನಾಂ ತಾಂ ನಾವಂ ಸಮೀರೇಣ ಬಲೀಯಸಾ |
ಉಪಸ್ಥಿತಸ್ಯ ಮೇ ಶೃಂಗೇ ನಿಬದ್ಧೀಹಿ ಮಹಾಹಿನಾ
|| ೩೬ ||

ಅಹಂ ತಾಮೃಷಿಭಿಃ ಸಾಕಂ ಸಹನಾವಮುದಸ್ತತಿ |
ವಿಕರ್ಷನ್ವಿಚರಿಸ್ಯಾಮಿ ಯಾವದ್ಭಾಕ್ತೀ ನಿಶಾ ಪ್ರಭೋ
|| ೩೭ ||

ಮದೀಯಂ ಮಹಿಮಾನಂ ಚ ಪರಂ ಬ್ರಹ್ಮೇತಿ ಶಬ್ದಿತಮ್ |
ವೇತ್ಸ್ಯಸ್ಯನುಗೃಹೀತಂ ಮೇ ಸಂಪ್ರಶ್ನರ್ವಿವೃತಂ ಹೃದಿ
|| ೩೮ ||

ಇತ್ಯಮಾದಿಶ್ಯ ರಾಜಾಸಂ ಹರಿರಂತರಧೀಯತ |
ಸೋಽನ್ವಪ್ಯೇಕ್ಷತ ತಂ ಕಾಲಂ ಯಂ ಹೃಷೀಕೇತ ಆದಿಶತ್
|| ೩೯ ||

ಅಸ್ತೀರ್ಯ ದರ್ಭಾನ್ಯಾಕ್ಯೂಲಾನ್ಯಾಜರ್ಷಿಃ ಪ್ರಾಗುದಬ್ಬುಮಿ |
ನಿಷಸಾದ ಹರೇಃ ಪಾದೌ ಚಿಂತಯಂತ್ಯುರೂಪಿಣಃ
|| ೪೦ ||

ತತಃ ಸಮುದ್ರ ಉದ್ದೇಲಃ ಸರ್ವತಃ ಪ್ಲಾವಯನ್ಮಹೀಮ್ |
ವರ್ಧಮಾನೋ ಮಹಾಮೇಘೈರ್ವರ್ಷದ್ವಿ ಸಮದೃಶ್ಯತ
|| ೪೧ ||

ಧ್ಯಾಯನ್ಗ್ರವದಾದೇತಂ ದದೃಶೇ ಸಾವಮಾಗತಾಮ್ |
ತಾಮಾರುರೋಹ ವಿಪ್ರೇಂದ್ರೈರಾದಾಯೌಷಧೀವಿರುಧಃ
|| ೪೨ ||

ತಮೂಚುರ್ಮುನಯಃ ಪ್ರೀತಾ ರಾಜಸ್ ಧ್ಯಾಯಸ್ವಕೇತವಮ್ |
ಸ ವೈ ನಃ ಸಂಕಟಾದಸ್ಮಾದವಿತಾ ಶಂ ವಿಧಾಸ್ಯತಿ
|| ೪೩ ||

ಸೋಽನುಧ್ಯಾತೃತೋ ರಾಜ್ಞಾ ಪ್ರಾದುರಾಪೀನ್ಮಹಾರ್ಣವೇ |
ಏಕಶೃಂಗಧರೋ ಮತ್ಸೋ ಹೈಮೋ ನಿಯುತಯೋಜಸಃ
|| ೪೪ ||

ನಿಬದ್ಧ ನಾವಂ ತುತ್ಕೃಂಗೇ ಯಥೋಕ್ತೋ ಹರಿಣಾ ಪುರಾ |
ವರತ್ರೇಣಾಹಿನಾ ತುಪ್ಪಸ್ತುಷ್ಪಾನ್ ಮಧುಸೂದನಮ್
|| ೪೫ ||

ರಾಜೋವಾಚ

ಅನಾದ್ಯವಿದ್ಯೋಪಹತಾತ್ಮಸಂವಿದ-
ಸ್ತನ್ಮೂಲಸಂಸಾರಪರಿತ್ರಮಾತುರಾಃ |
ಯದೃಚ್ಛಯೇಹೋಪಸ್ಯತಾ ಯಮಾಪ್ನುಯು-
ರ್ವಿಮುಕ್ತಿದೋ ನಃ ಪರಮೋ ಗುರುರ್ಭವಾನ್ || ೪೬ ||

ವಿಲ್ಲದೆ ನೀನು ಆ ವಿಶಾಲವಾದ ನೌಕೆಯಲ್ಲಿ ಕುಳಿತುಕೊಂಡು
ಎಲ್ಲೆಡೆ ಸಂಚರಿಸುತ್ತಿರು. || ೩೫ || ಪ್ರಚಂಡವಾದ ಚಂಡಮಾರುತ
ದಿಂದ ನೌಕೆಯು ಅಲ್ಲೋಲ ಕಲ್ಲೋಲವಾದಾಗ ನಾನು ಇದೇ
ರೂಪದಿಂದ ಅಲ್ಲಿಗೆ ಬರುವೆನು. ಆಗ ನೀವುಗಳು ಸರ್ಪರಾಜ
ನಾದ ವಾಸುಕಿಯನ್ನು ಹಗ್ಗವನ್ನಾಗಿಸಿ ಆ ನೌಕೆಯನ್ನು ನನ್ನ ಕೊಂಬಿಗೆ
ಕಟ್ಟಿಹಾಕಿ. || ೩೬ || ಸತ್ಯವ್ರತನೇ! ಬಳಿಕ ಬ್ರಹ್ಮದೇವರ ರಾತ್ರಿಯು
ಇರುವಂತಹ ನಾನು ಸಪ್ತರ್ಷಿಗಳೊಡನೆ ನಿನ್ನನ್ನು ಆ ನೌಕೆಯಲ್ಲಿ
ಕುಳಿಸಿಕೊಂಡು ಅದನ್ನು ಎಳೆದುಕೊಂಡು ಹೋಗುತ್ತಾ ಸಮುದ್ರ
ದಲ್ಲಿ ಸಂಚರಿಸುವೆನು. || ೩೭ ||

ಆಗ ನೀನು ಪ್ರಶ್ನಿಸಿದುದಕ್ಕೆಲ್ಲ ನಾನು ಉತ್ತರಿಸುತ್ತಾ ಇರುವೆನು.
ನನ್ನ ವಾಸ್ತವಿಕ ಪರಬ್ರಹ್ಮ ಮಹಿಮೆಯು ನನ್ನ ಅನುಗ್ರಹದಿಂದ ನಿನ್ನ
ಹೃದಯದಲ್ಲಿ ಪ್ರಕಟವಾದೀತು. ಅದರಿಂದ ನೀನು ಸರಿಯಾಗಿ
ಅರಿತುಕೊಳ್ಳುವೆ. || ೩೮ || ಸತ್ಯವ್ರತರಾಜನಿಗೆ ಹೀಗೆ ಆದೇಶವನ್ನಿತ್ತು
ಭಗವಂತನು ಅಂತರ್ಧಾನನಾದನು. ಆದ್ದರಿಂದ ಭಗವಂತನು
ನಿರ್ದೇಶಿಸಿದ್ದ ಆ ಕಾಲವನ್ನು ರಾಜನು ನಿರೀಕ್ಷಿಸುತ್ತಾ ಇದ್ದನು.
|| ೩೯ || ಬಳಿಕ ರಾಜರ್ಷಿಯಾದ ಸತ್ಯವ್ರತನು ಪೂರ್ವಾ ಗ್ರವಾಗಿ
ದರ್ಭೆಗಳನ್ನು ಹಾಕಿ ಈಶಾನ್ಯದಿಕ್ಕಿಗೆ ಅಭಿಮುಖನಾಗಿ ಕುಳಿತು,
ಮತ್ಸ್ಯರೂಪಿಯಾದ ಭಗವಂತನ ಚರಣಕಮಲಗಳನ್ನು ಧ್ಯಾನಿಸು
ತ್ತಿದ್ದನು. || ೪೦ || ಇಪ್ಪರಲ್ಲೇ ಭಗವಂತನು ಹೇಳಿದ ಆ ಸಮಯ
ಸ್ನಿಹಿತವಾಯಿತು. ರಾಜನು ನೋಡುತ್ತಾನೆ - ಸಮುದ್ರವು ತನ್ನ
ಮೇರುಗಳನ್ನು ಮೀರಿ ಉಕ್ಕುತ್ತಾ ಇದೆ. ಪ್ರಳಯಕಾಲದ ಭಯಂಕರ
ಮೇಘಗಳು ಮಳೆಗರೆಯುತ್ತಾ ಇದೆ. ನೋಡುನೋಡುತ್ತಿರುವಂತೆ
ಇಡೀ ವೃಥಿವಿಯು ನೀರಿನಲ್ಲಿ ಮುಳುಗಿ ಕೊಡಗಿತು. || ೪೧ ||
ಆಗ ರಾಜನು ಭಗವಂತನ ಆದೇಶವನ್ನು ನೆನೆದಾಗ ಒಂದು
ನೌಕೆಯು ಬಳಿಗೆ ಬಂದಿರುವುದನ್ನು ನೋಡಿದನು. ಸತ್ಯವ್ರತನು
ಸಕಲ ಔಷಧಿ-ವನಸ್ಪತಿ-ಧಾನ್ಯಬೀಜಗಳನ್ನು ಎತ್ತಿಕೊಂಡು ಸಪ್ತರ್ಷಿ
ಗಳೊಡನೆ ನಾವೆಯನ್ನು ಹತ್ತಿದನು. || ೪೨ || ಸಪ್ತರ್ಷಿಗಳು
ತುಂಬುಪ್ರೇಮದಿಂದ ಸತ್ಯವ್ರತರಾಜನಲ್ಲಿ ಹೇಳಿದರು - ರಾಜನೇ!
ನೀನು ಭಗವಂತನನ್ನು ಧ್ಯಾನಿಸು. ಅವನೇ ನಮ್ಮನ್ನು ಈ
ಸಂಕಟದಿಂದ ಪಾರುಗೊಳಿಸುವನು ಹಾಗೂ ಪರಮಸುಖವನ್ನು
ಅನುಗ್ರಹಿಸುವನು. || ೪೩ || ಆವರ ಆದೇಶದಂತೆ ರಾಜನು ಭಗ
ವಂತನ ಧ್ಯಾನ ಮಾಡಿದನು. ಆಗಲೇ ಆ ಮಹಾಸಮುದ್ರದಲ್ಲಿ
ಮತ್ಸ್ಯರೂಪದಿಂದ ಭಗವಂತನು ಪ್ರಕಟನಾದನು. ಮತ್ಸ್ಯಭಗ
ವಂತನ ಶರೀರವು ಭಂಗಾರದಂತೆ ಹೊಳೆಯುತ್ತಿತ್ತು. ಅವನ
ಶರೀರವು ಒಂದುಲಕ್ಷ ಯೋಜನ ವಿಸ್ತಾರವಾಗಿತ್ತು. ತಲೆಯಲ್ಲಿ
ಧಾರೀ ದೊಡ್ಡ ಒಂದು ಕೊಂಬು ಇತ್ತು. || ೪೪ || ಭಗವಂತನು
ಹಿಂದೆ ಹೇಳಿದಂತೆ ಆ ನೌಕೆಯನ್ನು ನಾಗರಾಜ ವಾಸುಕಿಯನ್ನು
ಹಗ್ಗವಾಗಿಸಿ ಭಗವಂತನ ಕೊಂಬಿಗೆ ಕಟ್ಟಲಾಯಿತು. ಬಳಿಕ ಸತ್ಯವ್ರತ
ರಾಜನು ಪರಮ ಸಂತುಷ್ಟನಾಗಿ ಭಗವಂತನನ್ನು ಸ್ತುತಿಸತೊಡಗಿ
ದನು. || ೪೫ ||

ಸತ್ಯವ್ರತರಾಜನು ಹೇಳಿದನು - ಪ್ರಭುವೇ! ಪ್ರಪಂಚ
ದಲ್ಲಿರುವ ಜೀವಿಗಳ ಆತ್ಮಜ್ಞಾನವು ಅನಾದಿಯಾದ ಅವಿದ್ಯೆಯಿಂದ

ಜನೋಽಬುಧೋಽಯಂ ನಿಜಕರ್ಮಬಂಧನಃ
 ಸುಖೇಚ್ಛಯಾ ಕರ್ಮ ಸಮೀಪತೇಽಸುಖಮ್ |
 ಯತ್ಸೇವಯಾ ತಾಂ ವಿಧುನೋತ್ಕಸಂತತಿಂ
 ಗ್ರಂಥಿಂ ಸ ಭಿಂದ್ಯಾದ್ವದಯಂ ಸ ನೋ ಗುರುಃ || ೪೭ ||

ಯತ್ಸೇವಯಾಗ್ಗೇರಿವ ರುದ್ರರೋದನಂ
 ಪುಮಾನ್ವಿಜಹ್ಯಾನ್ಯಲಮಾತ್ಮನಸ್ತಮಃ |
 ಭಜೇತವರ್ಣಂ ನಿಜಮೇಷಸೋಽವ್ಯಯೋ
 ಭೂಯಾತ್ಸತಃ ಪರಮೋ ಗುರೋರ್ಗುರುಃ || ೪೮ ||

ನ ಯತ್ಪ್ರಾಪ್ತಾಯುತಭಾಗಲೇತ-
 ಮನ್ನೇ ಚ ದೇವಾ ಗುರೋಃ ಜನಾಃ ಸ್ತಯಮ್ |
 ಕರ್ತುಂ ಸಮೇತಾಃ ಪ್ರಭವಂತಿ ಪುಂಸ-
 ಸ್ತಮೀಶ್ವರಾ ತ್ವಾಂ ಶರಣಂ ಪ್ರಪದ್ಯೇ || ೪೯ ||

ಅಚಕ್ಷುರಂಧ್ರಸ್ಯ ಯಥಾಗ್ರಣೇಽ ಕೃತ-
 ಸ್ತಥಾ ಜನಸ್ಯಾವಿದುಷೋಽಬುಧೋ ಗುರುಃ |
 ತ್ವಮರ್ಕದೃಕ್ಷರ್ವದೃಶಾಂ ಸಮೀಕ್ಷಣೋ
 ಕೃತೋ ಗುರುರ್ನಃ ಸ್ವಗತಿಂ ಬುಭುತ್ಸತಾಮ್ || ೫೦ ||

ಜನೋ ಜನಸ್ಯಾದಿತತೇಽಸತೀಂ ಮತಿಂ
 ಯಯಾ ಪ್ರಪದ್ಯೇತ ದುರತ್ಯಯಂ ತಮಃ |
 ತ್ವಂ ತ್ವಯ್ಯಯಂ ಜ್ಞಾನಮಮೋಘಮಂಜಸಾ
 ಪ್ರಪದ್ಯತೇ ಯೇ ನ ಜನೋ ನಿಜಂ ಪದಮ್ || ೫೧ ||

ತ್ವಂ ಸರ್ವಲೋಕಸ್ಯ ಸುಪ್ರತಿಪ್ತಿಯೇಶ್ವರೋ
 ಹ್ಯಾತ್ಮಾ ಗುರುರ್ಜ್ಞಾನಮಭೀಷ್ಟಪ್ರಿದ್ಧಿಃ |
 ತಥಾಪಿ ಲೋಕೋ ನ ಭವಂತಮಂದಧೀ-
 ಚಾರ್ಣಾತಿ ಸಂತಂ ಹೃದಿ ಬದ್ಧಕಾಮಃ || ೫೨ ||

ತಂ ತ್ವಾಮುಹಂ ದೇವವರಂ ವರೇಣ್ಯಂ
 ಪ್ರಪದ್ಯ ಕುಶಂ ಪ್ರತಿಬೋಧನಾಯ |
 ಛಿಂದ್ಯರ್ಥದೀಪ್ಯರ್ಥಗವಸ್ವಚೋಽಭಿ-
 ಗ್ರಂಥೀನ್ ಹೃದಯ್ಯಾನ್ವಿವೃಣು ಸ್ವಮೋಕಃ || ೫೩ ||

ಮುಚ್ಛೇದೋಗಿದೆ ಇದರಿಂದಲೇ ಅವರು ಅನೇಕಾನೇಕ ಪ್ರಾಪಂಚಿಕ ಕ್ಲೇಶಗಳಿಂದ ಖಂಡಿತರಾಗಿ ಅನಾಯಾಸವಾಗಿಯೇ ನಿನ್ನ ಅನುಗ್ರಹದಿಂದ ಅವರು ನಿನಗೆ ಶರಣಾದಾಗ ನಿನ್ನನ್ನು ಪಡೆದುಕೊಳ್ಳುವರು. ಅದಕ್ಕಾಗಿ ನಮ್ಮನ್ನು ಬಂಧನದಿಂದ ಬಿಡಿಸಿ ನಿಜವಾದ ಮುಕ್ತಿಯನ್ನು ದಯಪಾಲಿಸುವ ಪರಮಗುರು ನೀನೇ ಆಗಿರುವೆ || ೪೭ ||

ಅಜ್ಞಾನಿಯಾದ ಈ ಜೀವನು ತನ್ನ ಕರ್ಮಗಳಿಂದ ಬಂಧಿತನಾಗಿ ದ್ವಾನೆ ಅವನು ವಿಷಯಸುಖಗಳ ಇಚ್ಛೆಯಿಂದ ಕಷ್ಟಕರವಾದ ಕರ್ಮಾನುಷ್ಠಾನಗಳನ್ನು ಮಾಡುತ್ತಾನೆ. ಯಾವನ ಸೇವೆಯಿಂದ ಅವನ ಈ ಅಜ್ಞಾನವು ನಷ್ಟವಾಗುತ್ತದೋ, ಆ ಪರಮಗುರುವಾದ ನೀನು ನನ್ನ ಹೃದಯಗ್ರಂಥಿಯನ್ನು ಕತ್ತರಿಸಿಬಿಡು || ೪೮ || ಬೆಂಕಿಯಲ್ಲಿ ಕಾಯಿಸಿದ ಚಿನ್ನ-ಬೆಳ್ಳಿಗಳು ಕೊಳೆಯನ್ನು ನೀಗಿ ತನ್ನ ನಿಜವಾದ ಕೊಳವನ್ನು ಪಡೆಯುವಂತೆಯೇ, ನಿನ್ನ ಸೇವೆಯಿಂದ ಜೀವನು ತನ್ನ ಅಂತಃಕರಣದ ಅಜ್ಞಾನವೆಂಬ ಕೊಳೆಯನ್ನು ಕೊಳೆದು ಕೊಂಡು ತನ್ನ ನಿಜವಾದ ಸ್ವರೂಪ ಸ್ಥಿತಿಯಲ್ಲಿ ನೆಲೆಸುವನು. ಸರ್ವ ಶಕ್ತನೂ, ಅವಿನಾಶಿಯೂ, ಪ್ರಭುವೂ ಆದ ನೀನೇ ನಮ್ಮ ಗುರು ಜನರಿಗೂ ಪರಮಗುರುವಾಗಿರುವೆ. ಆದ್ದರಿಂದ ಈಶನಾದ ನೀನೇ ನನಗೂ ಗುರು ಆಗಿರುವೆ || ೪೯ || ಪ್ರಪಂಚದಲ್ಲಿ ಎಷ್ಟು ದೇವತೆಗಳಿರುವರೋ, ಎಷ್ಟು ಗುರುಗಳು-ಸಾಧು-ಸತ್ಪುರುಷರಿರುವರೋ, ಅವರೆಲ್ಲರೂ ಒಟ್ಟಾಗಿ ಸೇರಿ ಕೃಪೆದೊರಿದರೂ ಅವರೆಲ್ಲರ ಕೃಪೆಯೂ ಕೃಪಾಸಾಗರನಾದ ನಿನ್ನ ಕೃಪೆಯ ಹತ್ತುಸಾವಿರದಲ್ಲಿ ಒಂದು ಅಂಶಕ್ಕೂ ಸರಿದೂಗಲಾರದು. ಪ್ರಭುವೇ! ನೀನು ಸರ್ವ ಶಕ್ತನಾಗಿರುವೆ. ನಾನು ನಿನ್ನನ್ನೇ ಶರಣು ಹೋಗುತ್ತೇನೆ || ೪೯ || ಕುರುಡನಿಗೆ ಕುರುಡನೇ ದಾರಿನಡೆಸುವವನಾಗುವಂತೆಯೇ ಅಜ್ಞಾನಿಯಾದ ಜೀವನು ಅಜ್ಞಾನಿಯನ್ನೇ ತನ್ನ ಗುರುವನ್ನಾಗಿಸಿ ಕೊಳ್ಳುವನು. ನೀನು ಸೂರ್ಯನಂತೆ ಸ್ವಯಂ ಪ್ರಕಾಶನೂ, ಸಮಸ್ತ ಇಂದ್ರಿಯಗಳ ಪ್ರೇರಕನೂ ಆಗಿರುವೆ. ಆತ್ಮತ್ವದ ಬಿಜ್ಜ್ಞಾನಿಗಳಾದ ನಾವು ನಿನ್ನನ್ನೇ ಗುರುವಾಗಿ ಪರಿಗ್ರಹಿಸಿದ್ದೇವೆ || ೫೦ ||

ಅಜ್ಞಾನಿಯಾದ ಮನುಷ್ಯನು ಮಾಡುವ ಉಪದೇಶವು ಅಜ್ಞಾನವಾಗಿಯೇ ಇರುತ್ತದೆ. ಅವನಿಂದ ಸಂಸಾರರೂಪವಾದ ಅಂಧ ಕಾರವೇ ಹೆಚ್ಚಿ ದೊರೆಯುತ್ತದೆ. ಆದರೆ ನೀನಾದರೋ ಅವಿನಾಶಿಯಾದ, ಅಮೋಘವಾದ ಜ್ಞಾನವನ್ನೇ ಉಪದೇಶಿಸುವೆ. ಇದರಿಂದ ಮನುಷ್ಯನು ಸುಲಭವಾಗಿ ಸ್ವಸ್ವರೂಪವನ್ನು ಪಡೆದುಕೊಳ್ಳುವನು. || ೫೧ || ಮಹಾನುಭಾವನೇ! ನೀನು ಸಮಸ್ತ ಜನರಿಗೂ ಹಿತಕರನೂ, ಪ್ರಿಯತಮನೂ, ಒಡೆಯನೂ, ಆತ್ಮನೂ ಆಗಿರುವೆ. ಗುರುವಿನ ಮೂಲಕ ದೊರೆಯುವ ಜ್ಞಾನವೂ, ಅಭೀಷ್ಟವಾದ ಸಿದ್ಧಿಯೂ ನಿನ್ನ ಸ್ವರೂಪವೇ ಆಗಿದೆ. ಹೀಗಿದ್ದರೂ ಕಾಮನೆಗಳಲ್ಲಿ ಬಂಧಿತರಾದ ಜನರು ಕುರುಡರಾಗಿದ್ದಾರೆ. ಅವರಿಗೆ ನೀನೇ ಅವರ ಹೃದಯದಲ್ಲಿ ಎಣಿಸುತ್ತಿರುವೆ ಎಂಬುದೂ ತಿಳಿಯದು || ೫೨ || ನೀನು ದೇವತೆಗಳಿಗೂ ಪರಮಾರಾಧ್ಯ, ಪರಮ ಪೂಜನೀಯ ಪರಮೇಶ್ವರನಾಗಿರುವೆ. ನಾನು ನಿನ್ನಿಂದ ಜ್ಞಾನವನ್ನು ಪಡೆಯಲಿಕ್ಕಾಗಿ ನಿನಗೆ ಶರಣು ಬಂದಿರುವೆನು. ಭಗವಂತಾ! ಪರಮಾರ್ಥವನ್ನು ಪ್ರಕಾಶಗೊಳಿಸುವಂತಹ ನಿನ್ನ ವಾಣಿಯ ಮೂಲಕ ನನ್ನ ಹೃದಯಗ್ರಂಥಿಯನ್ನು ಭೇದಿಸಿಬಿಡು ಹಾಗೂ ನಿನ್ನ ನಿಜ ಸ್ವರೂಪವನ್ನು ಪ್ರಕಾಶಗೊಳಿಸು || ೫೩ ||

ಶ್ರೀಶುಕ ಉವಾಚ

ಇತ್ಯುಕ್ತವಂತಂ ನೃಪತಿಂ ಭಗವಾನಾದಿಪೂರುಷಃ |
ಮತ್ಸ್ವರೂಪೀ ಮಹಾಂಭೋಧೌ ವಿಹರನ್ ತತ್ತ್ವಮುಪ್ರವೀತ್ |

|| ೫೪ ||

ಪುರಾಣಸಂಹಿತಾಂ ದಿವ್ಯಾಂ ಸಾಂಖ್ಯಯೋಗಕ್ರಿಯಾವತೀಮ್ |
ಸತ್ಯವ್ರತಸ್ಯ ರಾಜರ್ಷೇರಾತ್ಮಗುಹ್ಯಮಶೇಷತಃ |

|| ೫೫ ||

ಅಶ್ರೌಷೀದ್ಭಿಃ ಸಾಕಮಾತ್ಮತತ್ತ್ವಮಸಂತಯಮ್ |
ನಾವ್ಯಾಸೀನೋ ಭಗವತಾ ಪ್ರೋಕ್ತಂ ಬ್ರಹ್ಮಸನಾತನಮ್ |

|| ೫೬ ||

ಅತೀತಪ್ರಲಯಾಪಾಯ ಉತ್ತಿತಾಯ ಸ ವೇಧಸೇ |
ಹತ್ವಾಸುರಂ ಹಯಗ್ರೀವಂ ದೇದಾನ್ ಪ್ರತ್ಯಾಹರದ್ಧರೀ |

|| ೫೭ ||

ಸ ತು ಸತ್ಯವ್ರತೋ ರಾಜಾ ಜ್ಞಾನವಿಜ್ಞಾನಸಂಯುತಃ |
ವಿಷ್ಣೋಃ ಪ್ರಸಾದಾತ್ಕಲ್ಪೇಽಸ್ಮಿನ್ನಾಸೀದ್ಭವಸ್ತತೋ ಮನುಃ |

|| ೫೮ ||

ಸತ್ಯವ್ರತಸ್ಯ ರಾಜರ್ಷೇರ್ಮೂರ್ಯಾಮತ್ಸ್ವಸ್ಯ ಶಾರ್ಙ್ಗೇಣ |
ಸಂವಾದಂ ಮಹದಾಖ್ಯಾನಂ ಶ್ರುತ್ವಾಮುಚ್ಯೇತ ಕಿರ್ಮಿಷಾತ್ |

|| ೫೯ ||

ಅವತಾರೋ ಹರೇರ್ಯೋಽಯಂ ಕೀರ್ತಯೇದಸ್ತಹಂ ನರಃ |
ಸಂಕಲ್ಪಾಸ್ತಸ್ಯ ಸಿದ್ಧಂತಿ ಸ ಯಾತಿ ಪರಮಾಂ ಗತಿಮ್ |

|| ೬೦ ||

ಪ್ರಲಯಪಯಸಿ ಧಾತುಃ ಸುಪ್ತಶಕ್ತೇರ್ಮೂರ್ಖೇಭ್ಯಃ |
ಶ್ರುತಿಗಣಮಪನೀತಂ ಪ್ರತ್ಯುಪಾದತ್ತ ಹತ್ವಾ |

ದಿತಿಜಮಕಥಯದ್ಭೋ ಬ್ರಹ್ಮ ಸತ್ಯವ್ರತಾನಾಂ |
ತಮಹಮಖಿಲಹೇತುಂ ಜಿಹ್ಮಮೀನಂ ನತೋಽಸ್ಮಿ || ೬೧ ||

ಶ್ರೀಶುಕಮಹಾಮುನಿಗಳು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ - ಪರೀಕ್ಷಿತನೇ !
ಸತ್ಯವ್ರತರಾಜನು ಹೀಗೆ ಪ್ರಾರ್ಥಿಸಿದಾಗ ಮತ್ಸ್ವರೂಪಧಾರೀ
ಭಗವಾನ್ ಪುರುಷೋತ್ತಮನು ಪ್ರಳಯಸಮುದ್ರದಲ್ಲಿ ವಿಹರಿಸುತ್ತಿ-
ರುವಂತೆಯೇ ಅವನಿಗೆ ಆತ್ಮತತ್ತ್ವವನ್ನು ಉಪದೇಶಿಸಿದನು. || ೫೪ ||

ರಾಜರ್ಷಿ ಸತ್ಯವ್ರತನಿಗೆ ಭಗವಂತನು ತನ್ನ ಸ್ವರೂಪದ ಸಮಗ್ರ
ರಹಸ್ಯವನ್ನು ವರ್ಣಿಸುತ್ತಾ ಜ್ಞಾನ, ಭಕ್ತಿ, ಕರ್ಮಯೋಗಗಳಿಂದ
ಪರಿಪೂರ್ಣವಾದ ಜ್ಞಾನವನ್ನು ಉಪದೇಶಿಸಿದನು. ಅದನ್ನೇ
'ಮತ್ಸ್ವಪುರಾಣ'ವೆಂದು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ. || ೫೫ || ಸತ್ಯವ್ರತನು

ಸಪ್ತರ್ಷಿಗಳೊಂದಿಗೆ ನೌಕೆಯಲ್ಲಿ ಕುಳಿತುಕೊಂಡೇ ಭಗವಂತನಿಂದ
ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟ ಸನಾತನ ಬ್ರಹ್ಮಸ್ವರೂಪ ಆತ್ಮತತ್ತ್ವವನ್ನು ಸ್ವಲ್ಪವೂ
ಸಂದೇಹಕ್ಕೆ ಎಳೆಯಿಲ್ಲದೆ ಶ್ರವಣಿಸಿದನು. || ೫೬ || ಇದಾದ ಬಳಿಕ

ಹಿಂದಿನ ಪ್ರಳಯವು ಅಂತ್ಯವಾಗಿ ಬ್ರಹ್ಮದೇವರು ಎಚ್ಚರಗೊಂಡಾಗ
ಭಗವಂತನು ಹಯಗ್ರೀವ ಅಸುರನನ್ನು ಕೊಂದು ಅವನು
ಕದ್ದೊಯ್ದ ವೇದಗಳನ್ನು ತಂದು ಬ್ರಹ್ಮದೇವರಿಗೆ ಹಿಂದಿರುಗಿಸಿ-
ದನು. || ೫೭ || ಭಗವಂತನ ಕೃಪೆಯಿಂದ ಸತ್ಯವ್ರತರಾಜನೇ ಜ್ಞಾನ

ಮತ್ತು ವಿಜ್ಞಾನದಿಂದ ಕೂಡಿಕೊಂಡು ಈ ಕಲ್ಪದಲ್ಲಿ ವೈವಸ್ವತಮನು
ಆದನು. || ೫೮ || ತನ್ನ ಯೋಗಮಾಯೆಯಿಂದ ಮತ್ಸ್ವರೂಪ
ವನ್ನು ಧರಿಸಿದ ಭಗವಾನ್ ಮಹಾವಿಷ್ಣುವಿನ ಮತ್ತು ರಾಜರ್ಷಿ

ಸತ್ಯವ್ರತರ ಈ ಸಂವಾದರೂಪವಾದ ಶ್ರೇಷ್ಠವಾದ ಅಖ್ಯಾನವನ್ನು
ಶ್ರವಣಿಸಿ ಮನುಷ್ಯನು ಎಲ್ಲ ವಿಧವಾದ ಪಾಪಗಳಿಂದ ಬಿಡುಗಡೆ
ಹೊಂದುವನು. || ೫೯ || ಭಗವಂತನ ಈ ಅವತಾರವನ್ನು ಪ್ರತಿ-
ದಿನವೂ ಕೀರ್ತಿಸುವವನ ಎಲ್ಲ ಸಂಕಲ್ಪಗಳು ಸಿದ್ಧಿಯಾಗುತ್ತವೆ ಮತ್ತು

ಅವನಿಗೆ ಪರಮಗತಿಯು ಪ್ರಾಪ್ತವಾಗುತ್ತದೆ. || ೬೦ ||
ಪ್ರಳಯಕಾಲದ ಸಮುದ್ರದಲ್ಲಿ, ಬ್ರಹ್ಮದೇವರು ಮಲಗಿದ್ದಾಗ,
ಅವರ ಸೃಷ್ಟಿಶಕ್ತಿಯು ಉಪ್ಪವಾಗಿದ್ದಾಗ, ಅವನ ಬಾಯಿಂದ

ಹೊರಟ ವೇದಗಳನ್ನು ಕದ್ದು ಹಯಗ್ರೀವನೆಂಬ ದೈತ್ಯನು ಪಾತಾಳಕ್ಕೆ
ಕೊಂಡುಹೋಗಿದ್ದನು. ಭಗವಂತನು ಅವನನ್ನು ಸಂಹರಿಸಿ ಆ
ವೇದಗಳನ್ನು ಬ್ರಹ್ಮದೇವರಿಗೆ ಹಿಂದಿರುಗಿಸಿದನು ಹಾಗೂ ಸತ್ಯವ್ರತ
ಮತ್ತು ಸಪ್ತರ್ಷಿಗಳಿಗೆ ಬ್ರಹ್ಮತತ್ತ್ವವನ್ನು ಉಪದೇಶಿಸಿದನು. ಅಂತಹ
ಸಮಗ್ರ ಜಗತ್ತಿನ ಪರಮಕಾರಣನಾದ ಮೂರ್ಯಾಮತ್ಸ್ವ
ಭಗವಂತನಿಗೆ ನಾನು ನಮಸ್ಕಾರಮಾಡುತ್ತೇನೆ. || ೬೧ ||

ಇಪ್ಪತ್ತನಾಲ್ಕನೆಯ ಅಧ್ಯಾಯವು ಮುಗಿಯಿತು. || ೨೪ ||

ಇತಿ ಶ್ರೀಮದ್ಭಾಗವತೇ ಮಹಾಪುರಾಣೇ ಪಾರಮಹಂಸ್ಯಾಂ ಸಂಹಿತಾಯಾಂ ಅಷ್ಟಮ ಸ್ಕಂಧೇ
ಮತ್ಸ್ವಾವತಾರಚರಿತಾನುವರ್ಣನಂ ನಾಮ ಚತುರ್ವಿಂಶೋಽಧ್ಯಾಯಃ || ೨೪ ||

ಎಂಟನೆಯ ಸ್ಕಂಧವು ಸಂಪೂರ್ಣವಾಯಿತು.